Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 1ER JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8813 36EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4614

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԴԱՐՁԱԿԷՏ ՄԸ

Պատահեցաւ անխուսափելին: Մանրանկար բռնակալ մը եւս քշուեցաւ հրապարակէն:

Բոլոր անոնք, որ մօտէն կը հետեւէին Թուրքիոյ ներքին անցուդարձերուն, շատոնց կը նախատեսէին թէ անփառունակ վախճան մըն էր վերապահուած Ատնան Մենտերէսին:

Անոնց համար անակնկալ մը չեղաւ ուրեմն անցած շաբթուան Թրքական յեղաշրջումը:

Մեծամոլ վարչապետը չափէն աւելի չփացած էր եւ դարձած մենատէր: Փոքրիկ «դիկտատոր» մը, որ ինք իրեն թոյլ կու տար ամէն բան, առանց խորհուրդ հարցնելու իր նախարարներուն: Ուզած օրէնքները քուէարկել կու տար Ազգային Ժողովին՝ առանց արժէք ընծայելու ընդդիմադիրներ յաճախ արդար քննադատութեանց:

Իր յաւակնութիւնները այնքան առաջ էր տարած, որ կը կարծէր թէ յաւիտեան պիտի մնայ վարչապետական աթոռին վրայ: Հանդիսաւոր առթիւ մը յայտարարած էր. «Թոյլ պիտի չտամ որ նախկին վարչապետ տիտղոսը տան ինծի»: Ըսել կ'ուզէր թէ վարչապետութիւնը իր մենաշնորհն է եւ իր կենդանութեան ուրիշ ոչ ոք պիտի կրնար տիրանալ անոր:

Իր մեծամտութեան մեղքը կը քաւէ այժմ Իշխանաց կղզիներուն մէջ, ուր աքսորական կ'ապրէր երբեմն Իսմէթ Ինէօնիւ երբ գժտուած էր Մուսթաֆա Քեմալի հետ: Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար, որ վարագոյրի ետեւէն տուն կու տար Մենտերէսին, նոյն բախտին — աւելի ճիշդը դժբախտութեան — արժանացած է:

Երկուքն ալ կ'ապաշխարեն ներկայիս եւ կ'ողբան իրենց անցեալ փառքը, Արտաշէս Թագաւորին պէս. «Ա՜ւաղ փառացս անցաւորի»:

Ճիշդ տասը տարի տեւեց դեմոկրատներու հարստութեան շրջանը:

1950ին երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ կուսակցութիւնը, Հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին կողքին կար նաեւ երրորդ անձնաւորութիւն մը՝ Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ՝ որ մենաշնորհ էր դարձուցած արտաքին նախարարի պաշտօնը եւ երեքով կը վարէին երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը:

Պայար – Մենտերէս – Քէօփրիւլիւ եռապետութիւնը բաւական երկար տեւեց: Սակայն քանի մը տարի առաջ վարչապետը այլեւս չհանդուրժելով այս վերջինին, յաջողեցաւ ձերբազատուիլ անկէ: Քէօփրիւլիւ քաշուեցաւ քաղաքական կեանքէ եւ վերադարձաւ համալսարան՝ իբրեւ պատմութեան դասախօս:

Մենտերէսի դէմ իր ատելութիւնը վերջերս մղած էր զինքը յարելու Իսմէթի հալք կուսակցութեան: Երէկուան գործակիցը դարձաւ ընդդիմադիր: Տարակոյս չկայ, որ վաղը երբ բնականոն կեանք ստեղծուի, կրկին պիտի ուզէ քաղաքական առաջնակարգ դեր կատարել:

Զինուորականներէ եւ մասնագէտներէ բաղկացած կառավարութիւնը պատրաստել կու տայ նոր Սահմանադրութիւն մը, որուն հիման վրայ պիտի կատարուին նոր ընտրութիւնները: Օրէնսդիր մարմինը պիտի բաղկանայ երեսփոխանական ժողովէ եւ ծերակոյտէ: Պիտի սահմանափակուին գործադիր իշխանութեան իրաւասութիւնները՝ թոյլ չտալու համար, որ նոր Մենտերէսներ վաղը մենատէր դառնան կրկին:

Առայժմ Կիւրսէլի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի մտնէ: Այսինքն Անգարա հաւատարիմ պիտի մնայ Ատլանտեան Ուխտին եւ արեւմտեան դաշնակիցներուն:

Արտաքին նախարարի պաշտօնին կոչուած է Սէլիմ Սարփէր, դիւանագիտական ասպարէզի բոլոր հանգրուաններէն անցած մարդ մը, որ ժամանակին Մոսկուայի դեսպան էր եւ Թուրքիոյ առաջին պատուիրակը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ:

1947 Հոկտեմբեր 24ին Վիշինսքի՝ Խորհրդ. Միութեան Ա. պատուիրակը ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ՝ խօսքը Սէլիմ Սարփէրի ուղղելով է, որ յայտարարած էր թէ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին եւ թէ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները իրենց իսկական տէրերուն վերադարձուին»:

Սարփէր մօտէն կը ճանչնայ Խորհրդ. Միութիւնը:

Խրուշչեւ իր վերջին ճառին մէջ սիրալիր խօսքերով ողջունեց Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը, որ ճանչցուեցաւ արդէն մեծ պետութեանց կողմէ:

Նոր դարձակէտ մը կ'արձանագրէ թրքական պատմութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ

ԲՈԼՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԵՆ

ՄԱՅԻՍ ՔՍԱՆԸԵՕԹԸ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆ

Զօրավար Կիւրսէլի նախագահութեան տակ. Նախարարներու Խորհուրդը շարք մը որոշումներ տուած է: Նախ որոշած են հաւատարիմ մնալ Թուրքիոյ նախապէս ունեցած գինակցութեանց, մանաւանդ յանձնառութիւններուն եւ շարունակել բարի դրացնութեան քաղաքականութիւնը: Այս արգիլած են քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը: Անգարայի ձայնասփիւռը իր հաղորդագրութեան մէջ շեշտած է թէ նոր կառավարութիւնը ժողովրդավարութեան ճամբով պիտի ընթանայ:

Նախարարաց Խորհուրդը քննութեան առած է ստեղծուած կացութեան իրաւական կողմը: Արդարեւ՝ նախկին վարչապետը՝ Մենտերէս հրաժարական մը ստորագրած է: Ճէլալ Պայարէն (նախկին նախագահը) նման հրաժարական մը չէ պահանջուած, ուստի կարելի է ըսել թէ իրաւական գետնի վրայ նախկին նախագահը «ի վիճակի չէ իր պաշտօնը կատարելու»: Միւս կողմէ պետութեան նոր ղեկավարը, Զօրավար Կիւրսէլ առժամեայ կառավարութեան վարչապետն է պարզապէս:

Իրաւագէտներուն համաձայն անցեալ Ուրբաթ օրուան պետական հարուածը ներքին խնդիր մըն է միայն եւ ոչ մէկ ձեւով կ'անդրադառնայ միջազգային յարաբերութիւններուն:

Նոր արտաքին նախարարը՝ Սէլիմ Սարփէր օտար դիւանագիտական մարմնի անդամներուն յայտարարած է թէ Թուրքիոյ մէջ ստեղծուած ներկայ կացութիւնը յար եւ նման է Զօրավար տը Կոլի պետութեան գլուխ գալուն առիթով Ֆրանսայի մէջ ստեղծուած կացութեան:

Սարփէր, նոր կառավարութեան ամէնէն, եթէ ոչ միակ, ծանօթ դէմքն է: Իր ներկայութիւնն է որ հանգստացուցած է Արեւմուտքը: Իր ասպարէզը կը պարտի մեծ մասամբ Իսմէթին: Պատուիրակ էր Ատլանտեան Ուխտի մօտ եւ շատ յարաբերութիւններ պահած է:

Նախարարաց Խորհուրդի մէկ որոշումով Մայիս 27 ազգային տօն պիտի նկատուի ու արժանաւոր շուքով պիտի տօնուի, այսուհետեւ:

Պոլսոյ զինուորական կառավարիչը հրաման տուած է որ բոլոր զէնքերը յանձնուին, պատկան իշխանութիւններուն:

Հաւաստի լուրերու համաձայն, նախկին կառավարութիւնը գաղտնի բանակ մը կազմակերպած էր: Զէնքերու կարեւոր պահեստ մը գտնուած է Պոլսոյ մէջ:

Մենտերէսի կառավարութիւնը եօթը հազար անձերու զէնքեր եւ համազգեստներ պատրաստած էր: Գաղտնի այս բանակին նպատակը պիտի ըլլար, կառավարութեան հրահանգով կռուի մէջ մտնել ընդդիմադիրներուն եւ ուսանողներուն դէմ: Իրենց հագած զինուորական համազգեստին պատճառով պիտի նկատուէին «քոմանտօներ» եւ այսպէսով բանակին օժանդակութիւնը եւ գործակցութիւնը պիտի կարենային ապահովել, նպատակ ունէին նաեւ Պոլսոյ ժողովուրդին դէմ հանելու բանակը:

Անգարայի մէջ ջոկատներու խմբակի մը հրաման տրուած էր Իսմէթ Ինէօնիւի «հաշիւը մաքրել»:

Գաղտնի բանակը Պոլսոյ աղքատ թաղերու բնակիչներէ կազմուած էր որոնք բոլորն ալ Եուկոսլաւիայէն եւ Պուլկարիայէն գաղթած Թուրքեր են: —

Պոլսոյ մէջ տասնեակներ անձեր ձերբակալուած են: Անոնց մէջ կը գտնուին դրամատան երկու տնօրէններ, նախկին խորհրդարանի նախագահին տղան՝ Ռեֆիք Քորալթան եւ բազմաթիւ դեմոկրատներ եւ երեսփոխաններ:

Մինչ նորակազմ կառավարութիւնը որոշումներ կու տար, անդին Նամի Կետիկ, նախկին ներքին նախարարը զինուորական վարժարանին չորրորդ յարկէն վար կը նետէր ինքզինքը ու տեղն ու տեղը կը մեռնէր:

Կետիկ ձերբակալուած էր եւ բանտարկուած զինուորական վարժարանի սենեակներէն մէկուն մէջ: Ամբողջ օրը ջղագրգիռ վիճակ մը ունեցած է: Բժիշկ մը յանձնարարած է որ ընկերակից մը տրուի: Կ'երթան կը բերեն ուրիշ բանտարկեալ մը, նախկին պաշտպանութեան նախարար Էթեմ Մենտերէսը: (Ազգականական ոչ մէկ կապ ունի նախկին վարչապետին հետ):

Կէս գիշերին, Կետիկ յանկարծ կը պոռայ. — «Զիս ինչո՞ւ մինակ չէք ձգեր: Չեմ կրնար հանդուրժել ձեր ներկայութեան: Թուղթ եւ գրիչ կ'ուզէ: Երկրորդ սպան հազիւ կռնակը դարձուցած Կետիկ ոտքի կ'ելլէ ու ինքզինքը պատուհանէն վար կը նետէ:

Նախկին ներքին նախարարը Մենտերէսի «աջ բազուկ»ը կը նկատուէր, նոյնիսկ «չար ոգին»: Հակաժողովրդավարական բնոյթ ունեցող շատ մը օրէնքներու հեղինակն եղած էր: Պատասխանատու կը նկատուի 1955ին Պոլսոյ ցոյցերուն, ուր ամբոխը Յոյներն ու Հայերը կողոպտեց, եկեղեցիներ այրեց եւ փոքրամասնութեան պատկանող անձեր խոշտանգեց: Անգարայի մէջ ինքն էր որ հրաման տուաւ կրակ բանալ ուսանողներուն վրայ:

«Ֆիկարօ»յի թղթակիցը կը գրէ. — «Թուրքերը ամէն տեղ կ'ըսեն, լաւ եղաւ որ մեռաւ»:

Նոր կառավարութիւնը կազմուած է միայն զինուորականներէ եւ թեքնիսիէններէ: Կը կարծուի որ ընտրութիւնները պիտի կատարուին մինչեւ երեք ամիս: Կիւրսէլի գլխաւոր նպատակն է ապահովել աշխարհական վարչաձեւ մը: Զուզեր «Հոճա»ներ պատրաստել:

Կարեւոր է նաեւ, Յոյներուն համար, գիտնալ թէ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ նոր կառավարութիւնը Կիպրոսի նկատմամբ:

Ինչպէս կը սպասուէր Անգլիա, Ֆրանսա, Ամերիկա, դաշնակցային Գերմանիա, Պարսկաստան, Իսրայէլ, Թունուզ եւ Սուտան ճանչցան նոր կառավարութիւնը:

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանէն կը հաղորդեն թէ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան Փարիզ վերադարձած է երկուշաբթի օր, օդի ճամբով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, մառեշալ Մալինովսկի, պաշտպանութեան Խորհրդային նախարարը, խօսք առնելով բանուորներու համագումարին, յայտարարած է. — «Պաշտպանութեան նախարարի հանդամանքով հրամայեցի հրթիռներու ընդհանուր հրամանատարին հարուածել Խ. Միութիւնը եւ ընկերվարական երկիրները ռմբակոծող օդանաւերուն կայանները»: Մառեշալը ըսած է նաեւ. — «Մ. Նահանգներու յարձակողական քաղաքականութիւնը դատապարտելու լաւագոյն ձեւը, յարձակողին մատներուն զարնելն է: Կար ժամանակ երբ պաղ պատերազմի կողմնակիցները կը յուսային ուժի քաղաքականութեամբ լուծել միջազգային խնդիրները: Անցան այդ ժամանակները:

Այժմ, փոխադարձելու ամէն միջոց ունի Խ. Միութիւնը: Սպառնալիք մը չէ այլ ազդարարութիւն մըն է զոր կ'ուղղենք»:

Այս առթիւ մառեշալը յայտարարած է թէ Խ. Միութեան հրթիռները ոչ միայն քան հազար մեթր «այլ աւելի բարձր» թռչող օդանաւերը կրնան հարուածել: «Գոյութիւն չունի օդանաւ մը որ կարենայ այնքան բարձրէն թռչիլ որ մեր հրթիռները չհասնին»:

Վերջացնելով իր խօսքը ըսած է թէ եթէ Խ. Միութիւնը օտար երկինք մը բռնաբարէր, սխալմամբ, «ներողութիւն պիտի խնդրէինք որ պիտի պատժէինք յանցաւորները: Լաւ պիտի խնդայ, ով որ վերջինը պիտի խնդայ» եզրակացուցած է Մալինովսկի:

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ Խորհրդ. Գրագէտը որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած էր Տոքթ. Ժիվակոյի համար, մեռաւ առջի օր: 70 տարեկան էր եւ ընդհանրացած խլրդէ զատ, կը տառապէր սիրտէն: Խոր հաւատացեալ էր եւ կրօնական յուղարկաւորութիւն ուզած է:

ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ Ֆրանսայի երկաթուղիի ընկերակցութիւնները (Բանուորական Ուժ եւ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւն) որոշեցին գործադուլ ընել 24 ժամ: Գործադուլի դէմ էր քրիստոնեայ ընկերակցութիւնը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Ռաբբունապետը յայտարարեց թէ պէտք է ողջ պահել Նացի Այխմանը եւ զայն պտըտցնել բովանդակ աշխարհի մէջ, ամբողջ կեանքին տեւողութեան:

ԱՑՁԸՆՀԱՈՒԸՐԻ այցելութեան դէմ բողոքները կը շարունակուին Ճափոնի մէջ: Վերջին ցոյցը կատարեցին մայրերը իրենց զիրքը ունենալով նորածին երախաներ: Մինչ մայրերը՝ «Քիշի հրաժարէ» կը պոռային, նորածինները աւելի ուժեղ կը պոռային…:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ գաւառական ընտրութիւնները կը հաստատեն առաջին պատկերը: Քաղաքները միացման (Էնթեկրասիոն) կողմնակից են իսկ պլետը՝ տը Կոլին:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խորհրդարանին մէջ խօսք առնելով, վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարած է. — «Նոր Վեհաժողովի մը մասնակցելու միշտ պատրաստ պէտք է գտնուինք»: Նախապէս անդրադարձած է «Իւ 2»ի միջադէպին ու այս առընչութեամբ դիտել տուած է թէ Ռուսերը աւելորդ աղմուկ հանեցին:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

" ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ "

(ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ)

Բ.

Բիւզանդ Թօփալեանի վերջին գործը՝ Արձանագիրը հազիւ երկու տասնեակ քերթուածներ պարունակող գրքոյկ մըն է։ Տպագրական արուեստի գրաւիչ սարքում մը՝ բովանդակութեան արժէքին համընթաց։

Ընդհանուր նկատառումով քերթողական արուեստի բոլոր նախադիծերը (փրօբօֆոլ) հոն ճշդուած եւ գործադրըւած են։ Ընտրուած նիւթերը՝ ըլլան անոնք ենթակայական կամ իմացական, յղացուած են սեղմ եւ ուղղակի մօտեցումներով։ Ոչ մէկ աւելորդ եւ անտեղի բառ սպրդած է յղացումը ծանրաբեռնելու եւ խճողելու։ Նպատակի եւ նշանակութեան պայծառութիւն՝ բանաստեղծական ոգիով դրոշմուած։ Հեռու դիւրագգացութենէ եւ կեղծ զգայնոտութենէ։ Անհատական յիշողութիւններ ներմուծելու աւելորդաբանութիւններէ։ Արժէքազուրկ եւ հինցած, բանաստեղծական սովորական մթերք դարձած արտայայտութիւններէն։ Վերջապէս, գաղափարապաշտական ցոյց պարունակող մարզանքներէ։

Անոր բանաստեղծութիւնները չեն ներկայանար արտաքին շքեղանքի հրապուրանքով ընթերցողը դիւթելու, այլ ուղղակի հաղորդական կը դառնան իրենց ներքին հարստութիւնները՝ գեղեցկութեան, իմաստութեան, ճշմարտութեան եւ լինելութեան խորհուրդին։

Զարմանալի ինքնատպութիւն մը ունի իր արուեստը։ Ան չի նմանիր կարգ մը բանաստեղծներու որոնց բնագաւառը կը նմանի շքեղ շէնքի մը։ Բազմութիւններ զայն կը դիտեն հեռուէն եւ կը հեռանան առանց կարենալ հաղորդուելու ու վայելելու շէնքի ներքին զարդարանքներն եւ սարքաւորումները, առանց ընտանի յարաբերութեան մէջ մտնելու հոն սաւառնող ստեղծագործական շունչին հետ։

Իր արուեստը ազնիւ հիւրասիրութիւն մըն է, ուր այցելուն վստահութեամբ ընկալուած՝ ազատօրէն կը շրջի շէնքին ամբողջ տարածութեան մէջ, մինչեւ անոր անծանօթ ու աննշան անկիւններն իսկ։

Սխալած կ'ըլլան անոնք երբ շէնքէն դուրս կ'ելլեն ու կուգան այն եզրակացութեան՝ թէ շատ քիչեր կրնան հասկընալ ու ըմբռշխնել իրենց տեսած հարուստ գեղեցկութեանց, եւ արժէքին ու ճաշակին իսկական բնոյթը։

Պայծառատեսութիւնը՝ տիրական տարր մըն է Բ. Թօփալեանի բանաստեղծութիւններուն մէջ։ Ճշգրտութեան եւ ողջմտութեան զգայութիւնները հաստատուն հիմերը կը կազմեն անոր քերթողական արուեստին։ Հոն կը յայտնաբերուին իր մտաւորական տարողութեան շնորհիւ՝ փիլիսոփայական ըմբռնում մը որ գիտութիւնն է կեանքին, բնազանցական վերացում մը որ լինելութեան գիտակցութենէն եւ այդ գիտակցութեան ուժգնութենէն կը բխի. տրամաբանութիւն մը որ միշտ ճշմարտութիւնը հետապնդելու եւ լոյսին ենթարկելու կիրք մըն է անոր բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ։

Այսօր բանաստեղծութիւնը կը կարօտի վերոյիշեալ տարրերու ջրդեղումին որովհետեւ անոնք կը համապատասխանեն կեանքին պարտադրուած փոփոխութիւններուն, յեղաշրջութեան եւ բարեշրջման։ Այլեւս, չենք կրնար բանաստեղծութիւնը բնորոշել միմիայն երգ, կամ վերացական քնարի մը թրթռացում։ Անիկա հիմա հոգեկան գիտութիւն մըն է, ներքին տեսլայարոյց գիտակցութիւն մը՝ կեանքի բոլոր երեւոյթներու պարփակումին մէջ։

Սխալ է նաեւ այն ըմբռնումը թէ ստեղծագործական արժէք մը կը հպատակի լաւատեսութեան եւ յոռետեսութեան ըմբռնողներուն, թէ դրականութեան մէջ՝ լաւատեսութիւնը աւելի կենսունակ ստեղծագործութեան աղբիւր մըն է քան յոռետեսութիւնը։ Մարդկային կեանքը արդէն կը հերքէ այս բրածոյ մտածումը, այս կեղծիքը։ Որովհետեւ կեանքը ինքնին արուեստ մըն է աշխատանքի, պայքարի եւ տառապանքի, հետեւաբար, առանց փիլիսոփայութեան, բնազանցական վերացումի եւ տրամաբանութեան անիկա կը կորսնցնէ առաջադրուած հանգրուան մը հասնելու հաւանականութիւնը։

Դարերու մէջէն մեզի հասած բոլոր բարձրարժէք բանաստեղծութիւններու մէջ յաւիտենական գոյութիւն մըն է այս երրորդութիւնը առանց սակայն անոր ներկայութեանը շատ շատերուն կողմէ ըմբռնուած ըլլալու։

Նոյնը կրնանք ըսել բոլոր արուեստներու համար։

Ինչպէս անցեալին մէջ, այսօր ալ, արուեստները կը տիրապետեն մտային ու հոգեկան բոլոր երեւոյթներուն՝ կեանքին նպատակը իր հունին մէջ աւելի խաղաղ հոսեցնելու համար ...

×

Բիւզանդ Թօփալեանի բանաստեղծութիւնը լոյսի ու լաւատեսութեան ցայտք մը կը պարունակէ իր մէջ։ Հոն կը նշմարենք բանաստեղծին նայուածքը միշտ սեւեռուած՝ մարդկութեան համար բացուելիք, դէպի ապագայ արշալոյսները, դէպի երազային արեւագալները, դէպի նոր աշխարհ մը երկարող անկոխ ուղիները, ուր մարդկութիւնը պիտի արթննայ նոր կեանքով մը, այս անգամ մաքրուած՝ նախկին բոլոր մեղքերէն եւ յաւիտենական չեղումներէն։

Այս կարծիքը կամ հաստատումը երեւոյթապէս ճիշդ է, սակայն իր խորքին մէջ, ընդհակառակն, բոլորովին տարբեր։ Դիւրին է ապացոյցներով ճշդել թէ մեր բանաստեղծութեան մէջ ան կը գրաւէ առաջին տեղը, յոռետեսութիւնը իբրեւ անյեղլի իրականութիւն բնորոշող քերթող։ Անիկա, անժխտելիօրէն աւելի համամարդկային մտահոգութիւն մըն է բանաստեղծին համար քան թէ ազգային։ Իրենը հայկական լալկանութիւն կամ ողբ չէ, այլ պոռթկում մը, ըմբոստացում մը, մարդկային ոճրապարտութեան դէմ։

Մարդկային կեանքը անոր նայուածքին առջեւ կը մարմնանայ իր բոլոր եղերական եւ եղեռնային իրական դրուագներով։

Իր բաղձանքներն ու յոյսերը նախավըճարումներ չեն ապագայ իրականութեանց հաշուոյն, Թօփալեանի բանաստեղծութեանց մէջ անոնք բացարձակ չեշտումներ են ներկայ իրականութեանց անողոք եւ ոճրաթաթաւ անցքերը յատկանշող եւ դատապարտող։ Բանաստեղծը կը մերկացնէ զանոնք խռովալից մտահոգութեամբ մը։

Տեսէք ...։

Ոճիր վերնագրով քերթուածէն.—

. . . .

Եւ կ'արիւնին դարերու հանգրուաններն յամրընթաց,
Արեան ծարաւն անյագուրդ, փոխելով ձեւն իր հազար՝
Առաւել եւս կը վառի մարդուն մէջ արդ նրբացած։

Ան՝ հասնելու երազով անմիջական նըւաճման
Հարըստութեանց ծանրանիւթ, անիրական գանձերու,
Ոսկեդըրւագ գահոյից, կնոջ մարմնին յագեցման՝
Վերածած բարդ գիտութեան հազար ձեւն այդ սպանդին,
Կը ջախջախէ ամէն գանկ, կը փշրէ սուրբն ու հանճար։

ՉԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

(2 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

Ընդհանուր այս հաստատումներուն կողքին, անժխտելի է նաեւ, որ արդի դեմոկրատ կառավարութիւնը 10 տարուան իր իշխանութեան ընթացքին պարզապէս ջնջած է Սահմանադրութեան մէջ նշուած հանրային ազատութեան բոլոր պայմանները։ Հաւաքոյթ մը կազմակերպելու համար անհրաժեշտ է նախապէս մասնաւոր արտօնութիւն խնդրել։ Հանրապետական կուսակցութիւնը տարին միայն երկու մեծ հաւաքոյթ կազմակերպելու իրաւունք ունի։ Դատաւորներ պաշտօնազուրկ կ'ըլլան մէկ օրէն միւսը՝ առանց պատճառաբանութեան. այս կը նշանակէ թէ դատարանները խաղալիք են գործիքը իշխանութեան ձեռքին մէջ։ Մամուլը կաշկանդուած է՝ պաշտօնական գրաքննութիւն չկայ թէեւ, բայց պաշտօնական իշխանութիւնները «խորհուրդ կու տան» խմբագիրներուն՝ չհրատարակել կարգ մը տեղեկութիւններ։ Այսպէս, օրինակ, երկար ժամանակէ ի վեր «խորհուրդ տրուած» է չհրատարակել երեսփոխանական ժողովին մէջ ընդդիմադիրներու պարագլուխ Իսմէթ Ինէօնիւի կատարած յայտարարութիւններն ու բողոքները։ Տրուած ըլլալով, որ կառավարութիւնն է թերթերուն թուղթ բաժնող մարմինը, շատ դիւրին է նպաստաւորել «լաւախոհ» մամուլն ու առանց թուղթի ձգել «անհնազանդ» թերթ մը։ Օրէնք մը գոյութիւն ունի, ըստ որուն դատարան- ները կարելի է քաշքշել «կառավարութեան մէկ անդամին կամ սենատական պաշտօնեայի մը պատուախնդրութեան դըպչող» լրագրողները՝ նոյնիսկ եթէ բամբասանքները ճիշդ ըլլան։ «Որովհետեւ, — բացատրեց Թուրք բարձր պաշտօնատար մը, — մեր ժողովուրդը յետադէմ է տակաւին։ Ֆրանսայի մէջ, զոր օրինակ, ոչ ոք կը զայթակղի երբ Ժօր. տը Կոլ ծաղրանկարի մը մէջ ցոյց տրուի կնոջ հագուստներ հագած։ Մինչդեռ հոս, ընթերցողներուն ինը տասներորդը կ'եզրակացնեն թէ Հանրապետութեան նախագահը հակաբնական վարքի տէր մէկն է...»։

Անշուշտ, ուսանողական վերջին ցոյցերուն առաջին մէկ օրէն՝ ընդդիմադիր բոլոր թերթերը գոցուեցան։ Միայն դեմոկրատ պաշտօնաթերթերն ու ոչ մէկ բանի մասին տեղեկութիւն տուող «տեղեկատու» քանի մը թերթեր կը հրատարակուին։

Ձայնասփիւռը ամբողջութեամբ կառավարական է, այսինքն՝ դեմոկրատ կուսակցութեան ձեռքին մէջ կը գտնուի։ Նոյնիսկ ընտրական պայքարի շրջանին Հանրապետականները որեւէ ձայն չեն կրնար ունենալ այնտեղ։

Հանրապետականները այս բոլորին կը հանդուրժէին առանց շատ դժգոհելու (երկրին բարքերը այսպէս են. եթէ իրենք ըլլային գործին գլուխը՝ նոյն վարմունքը ցոյց պիտի տային)։ Բայց Ապրիլ 27ին քուէարկուած օրէնք մը ընկեցուց հրդեհը։ Ըստ այս օրէնքին 15 դեմոկրատներէ բաղկացած երեսփոխանական յանձնախումբ մը կը ստեղծուէր՝ պաշտօն ունենալով «խափանարարական գործունէութեանց» քննութիւնը։ Յանձնախումբին տրուած իրաւասութիւնները շատ մեծ էին. կրնար արգիլել հաւաքոյթներ, արգիլել հրատարակութիւններ, փակել տպարաններ, «քննութեան արդիւնքին համար օգտակար նկատուող բոլոր փաստաթուղթերն ու առարկաները» գրաւել։ Յանձնախումբի որոշումները գործադրելու հրահանգ [illegible] տացող պաշտօնեաներն ու դատաւորները, որոնք «անհոգութիւն» ցոյց կու տան, [illegible] վեց ամիսէն երկու տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուին։ «Յանձնախումբը իրաւասութիւն ունի կառավար[illegible]

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ստալինի աւանդութիւններուն հետեւելով՝ Մալենքով շուտով սկսաւ իր անցեալը գովերգել տալ։ Սակայն աւելի դիւրին էր դուրս շպրտել նկարի մը մէջէն Մոլոթովը, Բերիան եւ ուրիշները, քան իրական կեանքէն։

Մարտ 10, Ստալինի յուղարկաւորութեան յաջորդ օրը, դարձակէտ մը եղաւ Խորհրդային պատմութեան համար։ Մալենքով, ընդունուած ժառանգորդը, պաշտօնազրկուեցաւ այդ օրն իսկ։ Յաջորդ օրուան մամուլին մէջ, նուազ մէջբերումներ կային՝ Մալենքովէն եւ իր նկարները այնքան ցուցական չէին։ Թերթերը աւելի շատ տեղ տուին Բերիայի, Մոլոթովի եւ ուրիշներուն։ Մարտ 13 եւ յաջորդական օրերուն «Փրաւտա» չյիշեց Մալենքովի զոյգ պաշտօնական տիտղոսները։ Կը թուէր թէ կուսակցութիւնը այլեւս Մալենքովի ձեռքը չէր։ Թերթը կը յիշատակէր կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի եւ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան անունները։ Վերադարձած էին հին ձեւին՝ հաւաքականութեան։

Կեդր. Կոմիտէն գաղտնի նիստ կը գումարէ Մարտ 14ին։ Արդիւնքը յայտնի կ'ըլլայ Մարտ 21ին միայն։ Արդարեւ՝ այդ օրը յայտարարուեցաւ թէ Մալենքով կ'ուզէր իր ժամանակը նուիրել վարչապետի աշխատանքներուն, ուստի կը հրաժարէր կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղարի պաշտօնէն։ Բնականաբար Մալենքով եւ իր ընկերները քանի մը օր վիճած էին այս «կամաւոր» հրաժարումին համար։

Բայց իր մրցակիցները չկրցան Մալենքովին յաջորդին շուրջ համաձայնութեան մը գալ։ Ատիկա կը պարզուի այն իրողութենէն որ ոչ մէկ նոր թեկնածու ներկայացուեցաւ բաց մնացած պաշտօնին համար։

Մալենքով պատճառներ ունէր մտածելու թէ իր մրցակիցները իրարու դէմ դառնալով եւ պայքարելով պիտի ամրացնէին վարչապետական իր աթոռը։

ՈՉ ՄԷԿ ՄԵՆԱՏԷՐ

Մալենքովի հրաժարումէն ետք, Կեդր. Կոմիտէն հինգ քարտուղարներ ունեցաւ։ Ասոնք նշանակուած էին կուսակցական երեցութեան կարգով, Խրուշչեւ, Սուսլով, Փոսփիլով, Շաթալին եւ Իգնատիեւ (Նախկին ապահովութեան նախարար) Խրուշչեւ, իր երկրորդ քարտուղարի հանգամանքով առ այժմ պիտի ղեկավարէր կուսակցութեան մեքենան, մինչեւ նորի մը նշանակումը։

Իշխանութեան այս ներքին պայքարին մէջ, ամէն ոք երեսանց Բերիայի հետ դաշնակցած էր (թերեւս միայն Մալենքովը չէր)։ Ստալինի մահուան նոյն գիշերն իսկ իր զօրագունդերով Մոսկուան արտաքին աշխարհէն կտրած ըլլալով ամէն ոք կը վախնար Բերիայի դիտաւորութիւններէն։ Պատճառներ ունէին մտածելու, որ կ'ուզէր Ստալինի աթոռը գրաւել։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ

Այս ժամանակաշրջանին, մարդիկը որոնք իրարու դէմ կը դաւէին ու իրարու ձեռքէ աթոռ խլելու կ'աշխատէին, յոգնութեան, ջղագրգռութեան եւ անվստահութեան նշաններ ցոյց կու տան։ Մանրակրկիտ քննութիւն մը ցոյց պիտի տար որ իրենց քայլերը եւ որոշումները նախապէս կշռուած ու չափուած չէին, իրենց շահերը կը պաշտպանէին սպասելով որ մրցակիցը սխալ քայլ մը առնէ։

Բերիան արդէն գործած էր իր սխալը։ Մալենքով նախկինին վրայ աւելցուց նորանոր սխալներ։ Արդարեւ՝ այս վերջինը Լենինի ստեղծած սովորութեան դէմ երթալով. իր ճառերուն եւ մամուլի յայտարարութիւններուն մէջ Կառավարութեան անունը Կուսակցութեան անունէն առաջ կը յիշատակէր։ Դիտումնաւոր այս քայլը կ'առնէր ցոյց տալու համար, թէ իր կառավարութիւնը աւելի զօրաւոր [illegible] քան իր մրցակիցներուն կուսակցութիւնը։ Սակայն Մալենքով մոռցաւ որ կառավարութիւնը համայնավար կուսակցութեան հակակշռին ներքեւ կը գտնուէր։

Խրուշչեւ այս միջոցին դասակարգութեան թիւ հինգն էր։ Պաշտօնական առիթ մը չունենալով, այլ միայն [illegible] ժամեայ առաջին քարտուղարը ըլլալով [illegible] ոեւէ մէկը չէր կասկածէր իր վրայ [illegible] Խրուշչեւի դէմ որեւէ խմբակցութիւն [illegible] չէր կազմուած, այն պատճառով [illegible] աննշան կը նկատուէր կամ անվտանգ։

Իր դիրքին բերումով չուզեց կամ [illegible] կրնար ինքզինքը պարտադրել։ Աւելի [illegible] խառնեցաւ ուրիշները խօսեցնել ու [illegible] « Լենինիզմի հաւաքական ղեկավարութեան » սկզբունքին ջատագով ներկայացաւ։

Յետ – Ստալինեան ամէնէն պատմա[illegible] կան եւ ժողովրդական քայլը [illegible] Մարտ 27ին, երբ ընդհանուր ներում [illegible] նորհուեցաւ քաղաքական բանտարկեալներուն եւ աքսորեալներուն։ Այս [illegible] մեծ չափով անդրադարձաւ խորհրդային ժողովուրդներուն վրայ։ Յայտարարութիւնը հաղորդեց Վորոշիլով եւ ոչ [illegible] պետութեան ղեկավարը՝ Մալենքով, որ աւելի օրինական եւ բնական պիտի ըլլար։

(3 Շար.)

...կան բոլոր միջոցներէն ու դիւրութիւններէն օգտուելու՝ իր առաջելութիւնը յաջողութեամբ պսակելու համար»:

Կասկածէ վեր է, որ այս օրէնքը միայն մէկ նպատակ կը հետապնդէր.— Նախքան նոր ընտրութիւնները քայքայել հանրապետական կուսակցութեան կազմակերպութիւնը: Վարչապետ Մենտերէս, թերեւս կուրցած շատ յանձնապաստան խորհրդատուներու խրատներէն, շատ յառաջ գացած էր: 24 ժամ չանցած՝ ցոյցերը ծայր կուտային Պոլսոյ, ապա՝ Անգարայի մէջ:

Թուրքիոյ արդի տագնապը ուրեմն զուտ ներքին հարց մըն է: Ամբողջ խնդիրն այն է, որ յառաջիկայ ընտրութեանց ընթացքին հանրապետականները պիտի յաջողի՞ն իշխանութիւնը ձեռք ձգել տասը տարուան լռութեան շրջանէ մը յետոյ, թէ՝ դեմոկրատները չորս տարի եւս պիտի շարունակեն մնալ իշխանութեան գլուխին: Ըստ օրինի, ընտրութիւնները 1961-ին տեղի պիտի ունենային, սակայն եթէ ժողովուրդը պահանջէ, կառավարութիւնը պիտի ստիպուի փութացնել այդ թուականը: Թէեւ 1957ին ընտրուած Երեսփոխանական Ժողովին մէջ դեմոկրատները 424 աթոռ կը գրաւէին, հանրապետականները՝ 178 եւ զանազանները ալ 8, բայց այս չէ երկրին իսկական քաղաքական դիմագիծը: Իրականութեան մէջ, երկու կուսակցութիւնները գրեթէ հաւասար են իրարու:

Թուրքիոյ վերջին խառնակութիւնները երբ ծայր տուին, արեւմտեան պետութիւնները անշուշտ այնքան ալ գոհ չէին, բայց մտահոգութիւն ալ չունէին, քանի որ կը կարծէին թէ քանի մը դժգոհ ուսանողներու դիմաց կը գտնուին:

Բայց այսօր կը նշմարեն, որ չափազանց խոր դժգոհութիւններ եւ կենսական հարցերու շուրջ ալ՝ հիմնական տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին ժողովուրդին մէջ: Հարց կուտան, թէ ի՞նչ կրնայ պատահիլ եթէ երկու կուսակցութիւնները պաշտօնապէս պարզեն քաղաքացիական պատերազմի մը դրօշակը: Կը սկսին նոյնիսկ հարց տալ, թէ Արեւմուտքի հետ համախոհութիւն ու դաշնակցութիւնը, որուն մասին այնքան վստահ էին, արդեօք այնքան հաստա՞տ հիմքերու վրայ կը գտնուի այժմ, քան ինչ որ կը կարծուէր քանի մը ամիս առաջ:

Որո՞նք են ժողովրդական դժգոհութեան գլխաւոր պատճառները:

Նախ՝ երկրին տնտեսական վիճակը, որ քառորդ դարէ ի վեր իրապէս աղետալի ու խղճալի պատկեր մը կը պարզէ: Թուրքիա կ'ապրի պարզապէս՝ շնորհիւ օտար օգնութեան: Մ. Նահանգները ամէն տարի 150 միլիոն տոլարի գումար մը կը յատկացնեն (որ թրքական ազգային պիւտճէին մէկ քառորդը կը ներկայացնէ: Ասոր վրայ աւելցնելու է «բացառիկ ու շատ անհրաժեշտ» օգնութեան պարագաները: Անցեալ տարի, երբ պետական դրամարկղը բոլորովին պարապ էր ու կառավարութիւնը պաշտօնեաներուն ամսավճարները տալու անկարող՝ անձկագին կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն եւ ՕԷՍԷին (Ատլանտեան ուխտի տնտեսական կազմակերպութիւնը): Մ. Նահանգները 300 միլիոն տոլար յատկացուցին, իսկ ՕԷՍԷն՝ հարիւր միլիոն տոլար:

Բացի ասկէ, անուղղակի օգնութիւններն ալ կան: Օրինակի համար, Մ. Նահանգները ամէն տարի 30էն 60 միլիոն տոլարի սննդանիւթ կը ղրկեն Թուրքիոյ. ըստ օրինի, Թուրքերը պէտք է վճարեն ասոր փոխարժէքը. բայց իրականին մէջ պարտքը ընդհանրապէս չեղեալ կը նկատուի ... Մէկ խօսքով, եթէ հաշուի նստինք, կը տեսնենք որ Թուրքիոյ պիւտճէին գրեթէ կէսը կը գոյանայ օտար օգնութեանց շնորհիւ: Օգնութիւն հայթայթող պետութիւնները սկսած են ձանձրանալ, մանաւանդ որ տնտեսական վիճակը բարելաւման որեւէ նշան ցոյց չի տար:

Քանի մը օրուան համար այցելող զբօսաշրջիկը կրնայ շլանալ մէկ տարուան մէջ կատարուած փոփոխութիւններէն: Անցեալ տարուան Մայիսին Անգարայի խանութներուն մէջ անկարելի էր որեւէ բան գտնել, բացի սուրճի փոխարէն սիրտ խառնող սեւ ջուրէ. թէյի փոխարէն՝ սրճագոյն տերեւներն, օճառի փոխարէն՝ ծակոտքէն քարի պէս բանէ մը:

Այսօր՝ խանութները բերնէ բերան լեցուն են. սուրճ, թէյ, կերպասներ ու նոյնիսկ՝ ուիսքի, սառնարաններ ու լուացքի մեքենաներ:

Այս բոլորը, սակայն, արուեստական է պարզապէս. տնտեսագէտ մը հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէ կացութիւնը.— «Առաջ մարդիկը դրամ ունէին, բայց ապրանք չկար: Այսօր՝ խանութները լեցուն են, բայց մարդիկը դրամ չունին: Առանց հաշուելու, որ ուիսքին ու ելեկտրական ածելիները այնքան ալ անհրաժեշտօրէն ներածելի ապրանքներ չեն թերաճ երկրի մը համար, որուն առեւտրական պիւտճէն կանոնաւորաբար 150 միլիոն տոլարի բաց մը ունի:

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սխալ պիտի չըլլայ եթէ ըսենք թէ 1960ը բարեբեր տարի մը եղաւ ըմբոշխնել տալով երաժշտական մեծ երեւոյթներ:

19 Մայիս, Հինգշաբթի գիշեր Կավոյի սրահը լեցուն էր երաժշտասէր հոծ բազմութեամբ մը ունկնդրելու համար գործերը փարիզահայ երաժշտին՝ Արա Պարթեւեանի, որ ճպոտի տակ ի մի կը հաւաքէր Քոնսէր Շուբօ Սէնֆոնիք նուագախումբը և «Փարիզահայ երգչախումբը»:

Վէպէրի «Ուվէրթիւր տ'Օպէրոն»ի լաւ մեկնաբանութենէն ետքը կ'անցնէր իր գործերուն:

Երաժշտական ստեղծագործութիւնը, «Ամնիկ», «Ֆիւկ»ի, «Քոնթրփուէնի», «Մելոտիի», եւ բանաստեղծական եւ գեղարուեստական ամբողջութիւն մըն է, ուր հնչականը պիտի դառնայ տեսողական՝ եւ ներդաշնակ գունաւորումով պիտի պատմէ պատմութիւն մը, պիտի թարգմանէ զգացումներ՝ արտայայտելով յօրինողին ներքնապրումները:

Արա Պարթեւեան իր «Տան գ'Ին Ֆօրէ ան Նօվամպր» ստեղծագործութեան մէջ շատ ճկուն կերպով կը նկարագրէ աշնան վերջի օրերուն՝ տերեւաթափ անտառին մէջ թափանցող արեւին վերջին ճառագայթներուն առթած պատկերէն ազդուած, յիշատակները ալրող թափառականին զգացումները, ուր յապաղած թռչուններուն ձայնը կուգայ փայլ մը տալ կարծես... կամ «Սէնփիթօրէքս» հեղինակութեան, յետ միջօրէի, լերան վրայ իրենիններէն հեռու հովիւին կարօտագին երգն ու ձայնը որ սրտին խորէն կը բխին՝ կ'արտայայտուին մերթ սրինգով, մերթ hօպուայով, իսկ թէմի վերակրկնութիւնը ցայտուն կերպով կը նկարագրէ ընկճուած վիճակը հովիւին, որ պիտի երթայ մաս կազմել ուրախութեան եւ տօնի մէջ եղող գիւղը ուր կը պարեն:

Անկանոն եւ կանոնաւոր չափերու հանդիպումը, միթէ հովիւին կարօտին եւ պարող գիւղացիին ուրախութեան փառաւոր հակապատկերը եղող հնչական երեւոյթը չէ՞:

Իրիս Պիւլպիւլեանի երգելու մեծ մասնագիտութիւնը պէտք կար «մղձաւանջի տեսարան»ին երկընտրանքի անձկութիւնը լաւագոյնս արտայայտելու: Սրինգի հետ փոխն ի փոխ կրկնուած դժուարին ձայնականութիւնը (վօկալիզ) կը պահանջէր կատարեալ վարպետութիւն զոր Պիւլպիւլեան եկաւ անգամ մը եւս ապացուցանել խլելով ծափեր ներկաներէն:

Հայր Այտընեանէ ետք Պարթեւեան երկրորդը եղած է յօրինել համերգային դաշնաւորումով պատարագ մը: Այս մարզին մէջ ալ իր թեքնիք կարողութիւնը անգամ մը եւս ի յայտ կը բերէ: Հակառակ խմբերգական կշռուած միօրինակութեան՝ «Միայն Սուրբ»ը, «Քրիստոս պատարագեալ»ը աստիճանաբար մեզ կը բարձրացնեն պատարագին փառաւորումը եղող «Եղիցի անուն տեառն օրհնեալ»ին, ուր իւրաքանչիւր գործիք կը սատարեն այն վեհ ու հանդիսաւոր փառքին:

Չմոռնանք յիշել այս հոյակապ գործին իր բաժինը բերող Արուսեակ Ալպանը եւ «Փարիզահայ երգչախումբ»ը որ ներդաշնակութեամբ ու վարժ ճկունութեամբ կ'երգէր իր խմբավարին գործը:

ԱՐԱՄ ՃԻՃՄԷՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

ՊՈՐՏՕ.— Այս տարի եւս, նախաձեռնութեամբ Պորտոյի Մուրատ խումբին, Մայիս ութին ոգեկոչեցինք Ապրիլեան Նահատակները:

Մուլէն Պլէոյի սրահէն ներս մտնող ամէն Հայ կը տեսնէր բեմին ճակատը, երկու դրօշակներու մէջ մէկը մեր եռագոյնը սեւ ժապաւէնով, միւսն ալ ֆրանսական եռագոյնը, գրուած՝ «Յարգանք Ապրիլեան Նահատակներուն», երեք բառեր, որոնք կամքէ անկախ կը յուզէին բոլոր ներկաները:

Սեղանը եւս ունէր իր սեւ ծածկոցը եւ ծաղկեփունջն ալ իր սեւ ժապաւէնը:

Երիտասարդները բեմ եկան եւ բացումը կատարեցին Գ. Կառավարենցի «Ոգերգ նահատակաց»ով ղեկավարութեամբ՝ Օր. Շ. Քէնտէրեանի:

Օրուան նախագահը Պ. Հ. Թաշճեան հրաւիրեց ներկաները, յոտնկայս, մէկ վայրկեանի լռութեամբ, յարգել յիշատակը մեր մէկ միլիոն Նահատակներուն:

Յետոյ հարեւանցի ակնարկով մը թուեց այն դժոխային պայմանները, որոնք ծրագրուած ու գործադրուած են Թուրք կառավարութեան կողմէ:

Հայ ժողովուրդը տարագրութեան ճամբուն մէջ տոկաց բոլոր դժուարութիւններուն, շատերը մահացան, իսկ անոնք որ ողջ մնացին, օտար ափերու վրայ, ուխտեցին ջահը միշտ վառ վահել, մինչեւ որ մեր մեռելներուն կտակը իրագործուի եւ Հայ ժողովուրդը տիրանայ ամբողջական ազատութեան:

Այս քանի մը խօսքերէն ետքը արտասանեցին Հայկ Հալաճեան, «Ծարաւ» (Սիամանթօ), եւ «Ֆիւմէ տ'Արմէնի» (Ա. Շահրիկեան): Ա. Վարդանեան կտոր մը Սիամանթոյէն:

Մեներգեցին Ե. Քէնտէրեան «Սուրբ Մայր Հայաստանի», Պ. Քէնտէրեան՝ «Ալագեազին» (Սրուանձտեանց):

Խումբը երգեց «Տէր կեցո դու զՀայս» (մեներգող Ե. Քէնտէրեան):

Ետքը բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը Պ. Ա. Քէնտէրեան.— 45 տարիներ առաջ, գարնանային արեւոտ օր մը Թալէաթ – Էնվէր ոճրագործներու խմբակը, կանխապատրաստուած ծրագրով ու ամենազզուելի միջոցներով ուզեցին միանգամ ընդ միշտ, բնաջնջել հայ ժողովուրդը: Հարուածը շատ ծանր էր, հայ ժողովուրդը կորսնցուց քանակով ու որակով, բայց մնաց միշտ բարձր: Փնտռուած տարր մը դարձաւ իր ապրած երկիրներուն մէջ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ եւրոպական երկիրները: Հայ երիտասարդին կը մնայ, միշտ գլուխը բարձր, շարունակել պայքարը մինչեւ որ իրականանան մէկ միլիոն նահատակներու երազը:

Սգահանդէսը վերջացաւ խմբերգով մը «Ապրիլեան Նահատակներուն»: Պ. Հ. Թաշճեան անգամ մը եւս խօսք առաւ շնորհակալութիւն յայտնելու համար անոնց, որոնք մեր մեռելները չմոռցան եւ եկան իրենց յարգանքի տուրքը տալու:

ՇԱՔԷ Ք.

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Գ.

Պապս, իր ամբողջ կեանքում, չընդունեց ոչ մի սխալ: Հաւատում էր, որ ինքը երբեք սխալ չէր գործել: Երբ տատս յիշեցնում էր նրան իր անվերջ դատավարութիւնները, փուճ յամառութիւնը՝ պապս պատասխանում էր.

— Կկէր նորէն աշխարք գամ, նորէն տի ընիմ:

Ոչ ոքից խորհուրդ չէր հարցնում, բայց ինքը պահանջում էր որ ամէն մի ծանօթ գայ եւ իրեն խորհուրդ հարցնի: Պապս ի՞նչ հիմք ունէր այս բոլորի համար: Խելօ՞ք էր: Ոչ: Պարզապէս հաճի Առաքել աղան էր: Ուրիշ ոչինչ: Իսկ այդ հաճի Առաքել աղան ի՞նչ բան էր: Կատարեալ ոչինչ: Իբրեւ նախկին հարուստի զաւակ՝ ստացել էր այդ ամբարտաւանութիւնը եւ ժառանգութեամբ շարունակում էր այդ ոսկեզօծ ամբարտաւանութիւնը: Եթէ մէկն ու մէկը պատահաբար խորհուրդ տար նրան, թէկուզ մի հասարակ բանի համար, եւ եթէ մինչեւ անգամ ինքն էլ ներքուստ համոզուած լինէր, որ խորհուրդը ճիշդ է եւ օգտակար — չէր լսի: Ի՞նչպէս, հաճի Առաքել աղան ուրիշին լսի...

Լաւ յիշում եմ, մի օր պապս բարձրացել էր սանդուխների վրայ եւ ուզում էր մի մեծ մեխ խփել պատին: Ինչ որ մի բան էին ուզում կախ տալ: Տատս ցանկանում էր, որ մեխն ամուր խփուի, բայց որպէսզի ամուր խփել տայ՝ ներքեւից պապիս խորհուրդ տուեց մեխը թոյլ խփել: Պապս, հակառակն անելու համար, ամբողջ ուժով խփեց մեխին եւ մեխը գրեթէ թաղուեց պատի մէջ, այսպիսով՝ տատս անել տուեց իր ցանկացածը եւ քթի տակ մանրիկ ժպտաց:

Եթէ տատս ցանկանար գնալ մի որեւէ ամառանոց, ձմեռուանից սկսում էր դէմ խօսել այդ ամառանոցին:

— Էդ ըլ տե՞ղ է, որ կ'երթան, տաք, մարդ կը խաշի:

Երբ ամառը գալիս էր, պապս տատիս տանում էր այն ամառանոցը, որի դէմ տատս ձմեռը խօսում էր:

Այսպիսով կատարւում էր տատիս ցանկութիւնը:

Եւ տատս ոչ միայն այս բանում, այլ եւ ամէն բանում, կիրառում էր այս մեթոդը եւ կոտրում պապիս պողպատեայ կամքը:

Դ.

Ես ունէի մի պառաւ հօրաքոյր:

Նա ամէն տեղ էր — մեռելատանը, հարսանիքներում, կռուի ու բամբասանքի մէջ, շուկայում, տանիքի վրայ, աղբիւրը, պարտիզում, հիւանդի գլխի վրայ, տղացկան մօր ոտների տակ, ժառանգութիւնների բաժանման մէջ, նշանտուքի եւ խօսքկապի մթին ցանցերում:

Նա մի կին էր, որ երբեք չէր սիրել:

Նրա արտայայտութիւնը նման էր այն էգ կատուին, որ մայիսն առանց արու կատուի անցեացնելուց յետոյ, ման էր գալիս կտուրներն ու տան անկիւնները քաղցած վագրի հայեացքով, փայլփլուն աչքերով եւ ամէն մի առիթից պատրաստ փշտացնելու եւ ցցելու ստեւները:

Հօրաքոյրս անց էր կացրել ոչ թէ մի մայիս, այլ 65 մայիս առանց արուի. եւ ման էր գալիս մեր տանը եւ փողոցներում դառնացած, օրերի, իրերի եւ մարդկանց դէմ չարացած:

Պարտուած այս էգը թշնամի էր ընտանեկան խաղաղութեան:

Մարմնի բոլոր մասերը ճչում էին դառնութիւն:

— Ի՞նչպէս է, մայրիկ, որ հօրաքուրիս ոսկորներն ամառները կը չակին եւ ձմեռները կը ծռին, — մի օր հարցրի մօրս:

Ձմեռը ջղերը ցուրտէն կը քաշուին, — պատասխանեց մայրս, — ամառները կը թուլնան:

Ջիղը — ահա իմ հօրաքրոջ էութիւնը:

Ջիղը միայն սրունքների վրայ չէր, որ ազդում էր. ջիղն էր, որ կառավարում էր նրա մարդկային ողջ կեանքը:

Սեւ, չորացած մարմին ունէր, գլխի վրայ կարճ եւ նօսրացած մազերով, աչքերը խաւարակուռ գիշերուայ նման խոր, մատները երկար, լղար եւ ուռած երակներով, ճակատը ծուռ, կուրծքը ներս ընկած, փորը — բայց փոր չունէր, կրծքի անմիջապէս տակից սկսում էին նրա սրունքները, որոնք այնքան էլ երկար վար չէին վազում, շուտով հասնում էին գետին: Ուսերի վրայ ցցւում էր սրածայր գլուխը՝ առանց վզի, քթի վերեւը, աչքերի սրածայրութիւնից սեղմուած, քիթը — վերեւում բռնադատուած լինելով նեղանալու՝ ներքեւում ընդարձակւում էր, որի գագաթն ամէն ամիս կարմրում էր, ուռչում, դեղնում եւ հուսկ ապա՝ պայթում:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Փափազեան ու աղջիկը Լիլիան, Այրի Տիկին Արտեմ Խանզատեան, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Սայապալեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Փափազեան, Օր. Նուարդ Երէցեան, Պ. Պ. Խորէն եւ Հրանդ Երէցեան, Տէր եւ Տիկին Լը Մէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նուպար Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աթընու, Տիկին Պէաթրիս եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Պապուկեան եւ Բէյխեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

զառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 27 Մայիս, Ուրբաթ օր Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր՝ Չորեքշաբթի ժամը 14ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն:

Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեէօյի գերեզմանատունը:

Աւագեան (Ամերիկա), Ամիրեան (Պոլիս), եւ Վարդանոֆ (Պուլկարիա) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԻՍԿՈՒՀԻ ՎԱՀՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբ. ժամը 16·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ Տօն Հոգեգալստեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ հոգեւոր հովիւ Տէր Եսայի Խաչակիր քահանայ Ալթունեան:

Երգեցողութիւն հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ:

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շաւիլի բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ գայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յոբելեարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու ՏէրՀօր, տարիներէ ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայութիւններուն համար:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել ժէօնէս է Աֆսիոնի Հիմնադիր-Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, Marseille 13ᵉ Tel. ; 62-85-10

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիօկայանէն:

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթեան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի:

Միջին ալիք՝ 196 մ.: Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ Կիւրենեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), նոյնպէս զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ամերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրենեան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Տիչիեան (Փոն տը Շէրիւ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռագրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քենիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՆԵԱՆԻ (ծնեալ Լուսիկեան) ցաւալի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Օր. Արաքսի Պօյաճեանի եւ Պ. Յովհաննէս Կիւրկէնեանի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ա. Պօյաճեանէ յիսուն Ն. Ֆ., ընկերուհիներ Թ. Արրահամեանէ եւ Թ. Օհանեանէ հինգական Ն. Ֆ.:

×

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը՝ Լիոնի Ազգ. Եկեղեցական Միութեան միջոցաւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Կիւլպէնկեան ֆոնտէն 20·000 հին ֆրանք, ի նպաստ իր հովանաւորած դպրոցին:

×

Փարիզի Ս– Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը իր Կրթ. ձեռնարկներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Ալեքսանդր Օհանեան իր սիրեցեալ ծնողաց մահուան տարեդարձին առթիւ յիսուն Ն. Ֆ.:

Տիկին Գասպարեան ուխտի մը առթիւ յիսուն Ն. Ֆ.:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ դպրոցին՝ Տիկին Շաթէր (Սէվռան) 50 Ն. Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Մինասեան 20 Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Բերրոնէ Տէր Վարդանեանի (Պօմոն) մահուան առթիւ:

Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան 5 Ն. Ֆ. Այրի Տիկին Թագուհի Աբէլեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Գէորգեան (Սէվռան) 20 Ն. Ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարապետ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մօգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանութի գործերով զբաղելու համար եւ ծախելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի համար):

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÈRY CEN. 37-18

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ՎԻԷՆ.— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեգալուստին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղադաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ:

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են: Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթուիտէն 27·35: 5 Րիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Պատգամաւորական ժողովին մասնակցող ճամբորդները պէտք է մեկնին Ուրբաթ, Յունիս 3ին, հաւաքավայր, Կառ տը Լիոն, Փլաս տը լ'Օռլօժ, ժամը 22·30ին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Յարգանքի երեկոյ՝ նուիրուած ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, (իր մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ): Խօսք պիտի առնեն Պետրոս Զարոյեան, Զ. Որբունի, Վ. Մելիքեան եւ ուրիշներ: Մուտքը ազատ է, ծխախոտ չ'այլ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

——o——

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Աւրզութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

——o——

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ նոր, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար:

Բովանդակութիւն.— Հասակները կերկարին (Խմբ.).— Սննդազրկութեան հետեւանքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ. Բամպուքճեան).— Փորհարութիւն (Տոքթ. Ասֆանազ).— Ցղի կիներուն համար (Տոքթ. Դալլաքեան).— Աղեթափութիւն (Տոքթ. Աշճեան).— Որոտան գետը (Ս. Յակոբեան).— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ. Համբարձումեան).— Շաքարախտի մասին (Շ. Նարդունի).— Յօդացաւի մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Մեղուն բժիշկ (Քազիեան).— Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տոքթ. Պանծալի).— Դասեր Թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի).— Դարձեալ քաղցկեղի մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս մալը կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգտուիլ նստիլ:

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի: Յառաջիկային նման բացառիկ թիւը ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9ᵉ)

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԱՐՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

•

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակէն եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ կրօլէի կայանը: Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14: Վերադարձ.— Ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ JEUDI 2 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8814 36EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4615

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հարիւր տարեկան է Ազգային Սահմանադրութիւնը, որ արեւմտահայոց կեանքին մէջ նոր դրաշրջան մը պիտի բանար։

1860 Մայիս 24ին է, որ նորընտիր պատրիարք Սարգիս Եպիսկ. Գույումճեան Ատրիանուպոլսեցիի օրով, նախկին պատրիարք Յակոբ Արք.ի նախագահութեան տակ Պոլսոյ մէջ գումարուած Ընդհանուր Ժողովը միաձայնութեամբ եւ խանդավառութեամբ կը վաւերացնէր Ազգային Սահմանադրութիւնը, որուն խմբագրութեան աշխատած էին եկեղեցականներէ եւ աշխարհականներէ կազմուած յանձնաժողովներ։

1857 Մարտ 22ին ընդունուած Կանոնագրութիւնը, որ մայրը կրնայ համարուիլ Սահմանադրութեան, հազիւ կեանքի կոչուած՝ իր սաղմին մէջ խեղդուած էր Ամիրաներու դաւադրութեան շնորհիւ։ Կառավարութիւնը 1857 Օգոստոսին մերժած էր վաւերացնել զայն, առարկելով որ «պետութեան մէջ պետութիւն չի կրնար ըլլալ»։

1860ի Սահմանադրութիւնը անմիջապէս գործադրելի կը դառնար, առանց սպասելու պետական վաւերացման։

«Մայիս 24»ը կը հռչակուէր ազգային տօն։

Կը յիշենք թէ ինչպէս 1909էն մինչեւ 1914 ամէն տարի Թուրքիոյ մայրաքաղաքին Հայութիւնը հանդիսաւորապէս կը տօնէր «Մայիս 24»ը — Սահմանադրութեան տարեդարձը — Եէտի Գուլէի ազգային հիւանդանոցին պարտէզներուն մէջ կազմակերպուած հրապարակային բանախօսութիւններով, դաշտահանդէսով, մանաւանդ պաշտօնական ճաշկերոյթով, որուն կը նախագահէր օրուան պատրիարքը, իր շուրջն ունենալով պետական եւ ազգային երեսփոխանները, ազգին երեւելիներն ու մամուլի ներկայացուցիչները։

Օսմանեան կայսրութեան ոչ-թուրք տարրերուն մէջ Հայերն էին, որ յաջողած էին ներքին ինքնավարութիւն ձեռք բերել՝ ազգային-կրօնական եւ վարչական գործերը իրենց ձեռքով յանձնանձելու համար։ Պատրիարքը միայն կրօնապետ չէր, այլեւ գործադիր իշխանութեան պետը միանգամայն։ Ազգային Ժողովը — ընտրուած ժողովուրդին քուէով — օրէնսդիր մարմին էր, որմէ կը բխէին քաղաքական եւ կրօնական ժողովները, համարատու՝ անոր առջեւ։

Ուրեմն Հայերը հարիւր տարի առաջ ժողովրդական սկզբունքները կը կիրարկէին յետամնաց երկրի մը մէջ, որ հիմնուած էր Սուլթաններու բացարձակապետութեան վրայ։

Հոյլ մը արեւմտահայ երիտասարդ մտաւորականներ, մեծ մասամբ ամիրաներու եւ հարուստ երեւելիներու զաւակներ — Փարիզի մէջ համալսարանական ուսում ստացած՝ ազատական գաղափարներով էին տոգորուած։ Ներկայ էին եղած 1848ի Ֆրանսական յեղափոխութեան եւ մեծապէս տպաւորուած։

Պոլիս վերադառնալով, 1853 Հոկտ. 22ին անոնք կազմեցին «Ուսումնական Խորհուրդ» մը, որուն անդամներէն ճարտարապետ Նիկողոս Պալեան, Բժ. Նահապետ Ռուսինեան, գրագէտ Գրիգոր Օտեան, Բժ. Սերովբէ Վիչէնեան (Սէրվիչէն), հրապարակագիր Կարապետ Իւթիւճեան յետագային առաջնակարգ դեր պիտի կատարէին Ազգային Սահմանադրութեան պատրաստութեան մէջ։

Դիւրին չէր նման յանդուգն ծրագիր մը գլուխ հանել այդ օրերուն, երբ ամիրաները ամենազօր էին, ըստ կամս կը տապալէին պատրիարքները եւ ազգին գործերը կը վարէին առանց պատասխանատու ըլլալու որեւէ մարմնի առջեւ։

Էսնաֆներու եւ ամիրաներու, «լուսաւորեալ»ներու եւ «չուարեալ»ներու պայքարը տարիներ տեւեց։ Ի վերջոյ յաղթեցին «լուսաւորեալ»ները, որոնք ժողովրդական ընտրութեան սկզբունքին ջատագով էին։

Հայկական վերածնունդը կը սկսէր։

Մեղուի տնօրէն-խմբագիր Յ. Գ. Սվաճեան, որ գլխաւոր դերակատարներէն մէկն էր եղած Ազգային Սահմանադրութեան, անոր առաջին տարեդարձին առթիւ, 1861 Մայիս 24ին կը խմբագրէր ծանօթ երգը, որ հասած է մինչեւ մեր օրերը եւ կ'երգուի միշտ խանդավառութեամբ, արթնցնելով հին յուշեր։

Արիք Հայկազունք, յառաջ ընթանանք,
Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք,
Որ ազգն երբ զանի փրկարար կոչեց,
Նոր հոգի, նոր կեանք անոր պարգեւեց։
Եկէ՛ք բարեկամք, առ բարձրեալն Աստուած,
Ուղղենք մեր մաղթանք սուրբ սրտէ բղխած։
Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն։

1860ի Սահմանադրութիւնը պահ մը գործադրուելէ վերջ դադարման ենթարկուեցաւ։ Յետոյ որոշ սրբագրութիւններ կրելով 1863 Մարտ 20ին վաւերացուեցաւ պետութեան կողմէ։

Սակայն «Մայիս 24»ը շարունակեց մնալ «ազգային տօն», իբրեւ հիմնադրութեան թուական ազգային սահմանադրութեան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՅ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԵԱՆ

Զօր. տը Կոլ Մայիս 31ին խօսեցաւ իր երեք ճառերէն առաջինը։ Վեհաժողովի ձախողութեան մասին, սակայն, վերջին խօսքը եղաւ երեք մեծերէն ետք։

Տը Կոլ տուաւ աշխարհի պատկերը, բաժնուած երկու մասերու, այն ձեւով որ Ուաշինկթընէն կամ Մոսկուայէն կախում ունի որ մարդկութեան մեծ մասը քանի մը ժամուան մէջ ճզմուի։

Նախագահը երեք պայմաններ կը տեսնէ առաջքն առնելու համար հրէշային վտանգին.— Կացութեան մեղմացում — հսկողութեան տակ առնուած ապազինում եւ գործակցութիւն Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ։ Տը Կոլ ապա անդրադարձաւ վերջերս ծագած յոյսերուն, վերին ժողովի նախօրեակին, երբ բոլորը մեծ բան կը սպասէին մեծերու հանդիպումէն։ Ինչպէս իր պաշտօնակիցները, տը Կոլ եւս բացատրեց անոր ձախողութեան պատճառը։ Ի՞նչպէս պատրաստուեցաւ վեհաժողովը.— «Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ, հասկցած էին որ հիւլէական պատերազմը բոլորին համար աղետալի էր, պատերազմէն վերջ, երկու կողմն ալ այլեւս ոչ իշխանութիւն, ոչ օրէնք, ոչ քաղաք, ոչ մշակոյթ, ոչ օրօրոց, ոչ շիրիմ պիտի մնար։ Այդ պահուն Խորհրդ. Միութեան մէջ, նոր երգ մը լսուեցաւ։ Պետական մարդ մը, առաջնակարգ դիրքի հասած կը հռչակէր խաղաղ համակեցութեան անհրաժեշտութիւնը, կը յայտարարէր թէ դրամատիրական եւ համայնավար վարչաձեւերու մրցակցութեան իբրեւ հիմ կար՝ մարդոց կեանքին մակարդակը, կը հաստատէր թէ իր երկրին նպատակն էր ապահովել իր իսկ բարգաւաճումը եւ ի վերջոյ կը հասկցնէր թէ Միացեալ Նահանգներու, Խորհրդ. Միութեան, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատասխանատուներուն հանդիպումը պիտի բանար խաղաղութեան ճամբան»։

Ապա, տը Կոլ ծանրացաւ ամերիկեան օդանաւի միջադէպի վրայ զոր Խրուշչեւ օգտագործեց ձախողեցնելու համար ժողովը։ Պատրուակը անբաւարար է, տը Կոլի համար, մանաւանդ այնպիսի ատեն մը երբ հազար տեսակ արուեստական արբանեակներ եւ տիեզերական նաւեր կը պտըտին անջրպետին մէջ։ Տը Կոլ չէ հասկցած թէ ինչո՞ւ Խրուշչեւ մինչեւ Փարիզ եկաւ յայտարարելու համար թէ անընդունելի պայմաններ ունի ժողովին համար։ Կրնար Մոսկուայէն ըսել ըսելիքը։

Նախագահին համար այս առժամեայ ձախողութիւնը ծառայեց սակայն Արեւմուտքեան ճակատի միասնականութեան։ Կը մնայ նաեւ հաստատուն Եւրոպա մը շինել.— «Ֆրանսան, ընդունած է անհրաժեշտութիւնը Արեւմուտքի Եւրոպայի մը որ անցեալին իմաստուններուն երազը եղաւ, զօրաւորներուն բաղձանքը եւ որ այսօր կը ներկայանայ իբրեւ անհրաժեշտ պայմանը աշխարհի հաւասարակշռութեան։ Եւ ի վերջոյ, ինչպէս միշտ, հաւասարակշռութեան մէջ է որ աշխարհ խաղաղութիւն պիտի գտնէ։ «Այո, միջազգային կեանքը, ինչպէս պարզապէս կեանքը պայքար մըն է։ Այն զոր կը տանի մեր երկիրը, կը ձգտի միացման, ոչ՝ բաժանման, աղուականութեան, ոչ՝ ցածութեան, ազատագրման, ոչ՝ տիրապետութեան»։

«Այսպէս, կը հետեւի իր կոչումին որ միշտ եղած է եւ կը մնայ մարդկային եւ տիեզերական։ Նպատակը մեծ է։ Գործը դժուար է։ Բայց աշխարհի ահազանգներուն մէջ, տեսէք, Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, ինչ կշիռ կրնայ ունենալ, դարձեալ, Ֆրանսայի կամքը»։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Թուրքիոյ մէջ խաղաղ եւ բնականոն կացութիւն մը կը տիրէ։ Ոչ մէկ ցոյց կամ բախում։ Բանակը տէրն է կացութեան ու ամէն կողմ կը նշմարուի թուրք զինուորը, ոտքէն գլուխ զինուած։ Հրասայլեր դիրք գրաւած են պետական եւ հանրային հիմնարկութիւններուն մօտ։ Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, զօրավար Կիւրսէլ յայտարարած է.— «Ես եմ պետութեան վարիչը»։ Այն հարցումին թէ նախկին նախագահը՝ Ճելալ Պայար հրաժարական ներկայացուցա՞ծ է թէ ոչ, Կիւրսէլ գոհացած է պատասխանելով «պարտականութիւն ստանձնած եմ ազատ եւ օրինաւոր ընտրութիւններ պատրաստել եւ Թուրքիոյ տալ նոր սահմանադրութիւն մը որ իրապէս ժողովրդավար ըլլայ։ Պարտականութիւնս կատարելէ ետք, պարզ քաղաքացի պիտի դառնամ»։

Այս առթիւ յայտարարած է թէ յատուկ քննիչ յանձնախումբ մը պիտի քննէ նախկին պետական ղեկավարներու դէմ եղած ամբաստանութիւնները։ Բանտարկեալները պիտի կարենա՞ն մասնակցիլ ընտրութիւններուն։ «Եթէ փաստուի թէ յանցաւոր են, անշուշտ ոչ» պատասխանած է Կիւրսէլ։

Մենտերէս եւ իր գործակիցները պիտի դատուին ընտրութիւններէն առաջ, իրենց դէմ իբրեւ կարեւոր ամբաստանութիւն կայ նաեւ սահմանադրութիւնը յարգած չըլլալը։

Դահլիճը հաւաքուած է եւ շարք մը որոշումներ տուած է։

Քաղաքացիներուն հանդիստ կեանք մը ապահովելու համար ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցներ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Վազգէն առաջին Նիւ Եորք ժամանած է Մայիս 21ին։ Հայերէ զատ, օդակայան գացած էր նաեւ Նիւ Եորքի քաղաքապետին ներկայացուցիչը բարի գալուստ մաղթելու համար Հայրապետին։ Իրեն կ'ընկերանային Կոմիտաս Եպիսկոպոս Տէր Ստեփանեան, դաւանաբանակիր Եղիշէ վրդ. Սարգիսեան եւ մայր Աթոռի դիւանապետ Պ. Հայկ Առաքելեան։

Այս այցելութեան առթիւ Պ. Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ տեղեկութիւնները ղրկած է Պոլսոյ Մարմարային։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 27 Մայիս.— Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Նիւ Եորքի հայ մամուլին տուած ասուլիսի մը ընթացքին յանձնարարեց հաւատարիմ մնալ Էջմիածնին։ Նախագահ Այզընհաուըրին եւ Ամերիկայի ժողովուրդին խաղաղութիւն եւ բարօրութիւն մաղթեց եւ ողջոյններ տուաւ։ Ցորդորեց եկեղեցւոյ միութիւնը եւ 25 Ապրիլի կոնդակին ոգիով ջանք պիտի թափուի լուծելու համար Անթիլիասի տագնապը։ Այս այցելութենէն օգտուելով անհրաժեշտ շփումները պիտի ունենայ։ Պատասխանելով հարցումի մը ըսաւ թէ երկու քոյր աթոռներու միջեւ խաղաղութիւն ապահովելու համար համբերութիւնը անհրաժեշտ է, յոյս յայտնեց թէ շփումներ պիտի ունենայ Անթիլիասի ներկայացուցիչներու հետ։ Երբ հարց տրուեցաւ թէ ինչ եղած է Անթիլիասի պատասխանը, ըսաւ թէ տակաւին պատասխան չէ ստացած սակայն «չեմ աճապարեր, համբերութեամբ կը սպասեմ, որպէսզի հասնի խաղաղութիւնը։ Մեր կոչը պիտի հետապնդեմ»։

Երուսաղէմի մասին ըսաւ թէ ներկայացուցիչ-պատուիրակ, ղրկած է, բայց դեռ լուր չունի, Կիրակի մեծ հացկերոյթ մը կը տրուի Ուալտորֆ Աստորիայի մէջ ի պատիւ իրեն»։

×

Վեհափառ Հայրապետը Ուր.օր պիտի այցելէ նկարչուհի Վալվա Սարգիս Խաչատուրեանի աշխատանոցը տեսնելու համար արուեստագիտուհիին նոր արդիւնաբերութիւնները։ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, Յունիս 12ին պիտի այցելէ Պոսթըն, ուր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արժանի պատիւներով ընդունելու համար Վեհ. Հայրապետը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հաւաքուած են Ասիոյ Հարաւ-Արեւելեան Ուխտի երկիրներու արտաքին նախարարները։ Քննութեան պիտի առնեն միջազգային ներկայ կացութիւնը եւ իրենց գօտիներու պաշտպանութեան խնդիրները։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ բացման ճառին մէջ շեշտած է Ուխտին ձեռք ձգած յաջողութիւնները եւ այս առթիւ հաստատած դաշնակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը» Նիքսըն, Լօյտ եւ Այզընհաուըր խօսք առած են։ Ամերիկայի նախագահը ի մէջ այլոց ըսած է «պէտք է միշտ արթուն կենանք եւ իրարու հետ գործակցինք»։

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ» երեկոյեան թերթի վերածուած է, երկուշաբթի օրուընէ ի վեր։ «Փրաւտա»էն ետք Խ. Միութեան ամէնէն կարեւոր եւ տարածուած թերթն է։ Նախապէս իրիկուան միայն 1 թերթ («Մոսկուա-Գիշեր») լոյս կը տեսնէր, մայրաքաղաքին մէջ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ անծանօթներ Էմիր Քաթարը սպաննել ուզած են։ Մայիս 27ի գիշերը կրակած են Էմիրի ինքնաշարժին վրայ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է հինգ անձեր որոնք Էմիրի ընտանիքին կը պատկանին։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

" ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ "

(ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ու այսօր ալ յաղթական՝ փլատակնե – րուն վրայ թառած ,
Ճակատագրի խաղերով , խարոյկներով վայրենի ,
Իշխանութիւնն իր հզօր կը տօնէ միշտ զոհերով :
(*Ականատես վկաներ , յիշեցուցէք , յի – շեցէք*) ,
Ան՝ արբեցման կարմրաբոսոր որպէս գի– նի՛ բոցավառ
— Օ՛, հաճոյքով գերազանց —
Կ'ըմպէ արիւն իր եղբարց :

×

. . . .

Երկրին համար եւ Մարդոց *ծանրար – ժէք ոտանաւորէն* ,—
Անմեկնելի ներկայութիւն ,
Ուր սլաքներն անհաշուելի ժամանակի ,
Մարդկութեան հետ մեղսակցութեամբ ,
Համրընթաց ,
Կը պատրաստեն զոհաբերումն անյեղլի
Ապագայի …

Ու հեղեղներ կը յորդին ու կը դառնան անարգել ,
Տառապանքով , բիւր մեղքերով մարդ – կային
Քու կողերուդ վրայ հիմա … :

Ճամբաներէն ուրկէ անցան յամրաքայլ
Խաղաղութեան բանուորներն՝
Անջնջելի դոփիւններ դղրդումով մը կ'անցնին
Եւ ուր ահա պողպատէ ծանրամարմին հրէշներ
Խրամատներ կը բանան արշաւին մէջ իրենց լայն :

Երկի՛ր մարդոց , հերոսական ողբերգու – թեանց օրօրուն ,
Ուր ես տեսայ մանուկներու հոգեվարքն
Եւ հոգեկան անմեղութեան անարգումն ,
Եւ բազմութեանց շռայլումն ,
Քաղաքներու լայնածաւալ
Սաղառնական հրկիզումն …
Եւ փլուզումն առ հաւական կառոյցնե – րուն հոյակերտ ,
Եւ կայքերու սրբազան :

Ծովուն վրայ մեղքերու
Կը յանդրգնին տակաւին հորդիւններն այրուիլ ,
Ծովուն վրայ մեղքերու
Մանուկները անմեղութեան
Ահաւասիկ գալարուն … :

. . . .

Ինչպէս կը տեսնենք , տառապակոծ մարդկութեան հանդէպ , բանաստեղծ Թօփալեան ունի խորունկ ու զգայուն գորով մը՝ յաւիտենական բոցով : Կանգնած է դէմ դիմաց մարդ էակին եւ անոր նախ – նական ճակատագրին առջեւ : Ցոյսը եւ հաւանականութիւնը դայն չեն լքած , հակառակ՝ այս բոլոր դէպի կործանում ա – ռաջնորդող ներկայ արհեստենչ իրականութեանց՝ իր հաստատումներուն եւ չեչտումներուն :

Բ. Թօփալեան , Դաշտանկար *մկրտած է* Արձանագիրին *առաջին քերթուածը : Հոս ալ , զգացումի կոտտացող նոյն ցա – ւաշունչ հեւքն է որով ան կը տառապի երբեմնի մարմարեղէն գեղեցկութեանց կիսակործան տաճարներու դիմաց կե – ցած .*

Մարդկութեան եւ անոր գրեթէ կենսա– գործ եղած քաղաքակրթութեան առջեւ , բանաստեղծը էութեամբ վրդովուած մե– ծափառ աստուածներու արուեստին կ'ա – պաւինի , որպէսզի տուայտանքէն եւ ա – րիւնոտ կոտտանքէն վերջ , մարդը՝ հան– դիպի մարդուն , մաքլցելու համար , ան – սպառ հեւքով բարձրաբերձ գագաթները , իր լինելութեան իմաստը գտնելու , նախ– կին տաճարին տարաքանդակ գեղեցկու – թեանց յարութիւն տալու … :

Անկեղծ շունչով տոգորուն այդ քեր – թուածին մէջ , նաեւ կայ Թօփալեանի քերթողական արուեստին հաւատամքը եւ հանգանակը . Թէպէտեւ սահմանափակ քանի մը տողերու յօրինուած – [illegible] մէջ թաքնուած եւ ան – տեսանելի : Կարելի է զայն յատկանշել իբրեւ նախաբան իր արուեստի հաւա – տամքին :

Ան կ'ոգեկոչէ իր էութեան ամբողջ թա– փովը՝ թափօրը անցեալի բանաստեղծնե– րուն , որոնք այդ տաճարին հոգի ու մարմին տուին , կերտեցին անոր էութի– նը իրենց ստեղծագործական շունչով , եւ զայն պարուրեցին գեղեցկութեան դըր – ուագներով եւ քանդակներով :

Հայ բանաստեղծութեան մէջ , Թօփալ – եանի համամարդկային ստեղծագործա – կան ելոյթը՝ լաւագոյնն է , անհերքելի իրականութեանց վրայ հիմնուած՝ պար– զօրէն բայց անկեղծ ցուցմունքով :

Անոր քերթողական արուեստին հիմերն ու կառուցուածքը կը գտնենք ամբողջու– թեամբ , իր բանաստեղծները *քերթուա – ծին մէջ :*

Ահաւասիկ : Բոլոր հայ բանաստեղծ – ներու հանգանակը դառնալու արժանի , ուր որ անոնք կը գտնուին :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Հեստ ու հպարտ , լռութեան մէջ առեղ– ծուած ,
Մտնելով խորն այգաբեղուն գիշերներու ,
Բանաստեղծներ , որ ապրեցաք խորու – թեամբ ,
Ու գիտակից տառապանքով արբեցած՝
Երգեցիք սէրն աստուածայայտ ,
Իմաստութեան եւ խորհուրդի կարմիր գինի՛ն ,
Երազներու հոյլն աստղամերձ ,
Իշխանութիւնն անպարտելի բարձունք– ներու ,
Երանութեանց անսասան … :

Դուք հաւատքով ամբողջական՝
Արձակեցիք աղաւնիներն ազատութեան , մթնոլորտին մէջ ցասման ,
— Որոնք իրենց թռիչքին մէջ առաջին
Զարնուեցան մարդերէն , —
Դուք հաւատքով ամբողջական ,
Լուռ ու խրոխտ՝ արքաներու առջեւ եղաք
Կալանաւոր ու գերիշխա՛ն ,
Մերժեցիք լուծն երջանկութեան եւ վհատութեան ամէն արարք ,
Բացիք այնպէս կուրծքերը ձեր
Ընդդէմ մարդոց կիրքերուն՝
Սիրոյն համար տիեզերքի մ'անսահման :

Թէեւ ցեխի մէջ ու արեան ,
Անյոյս ու մութ՝ արդ՝ կեանքի խոր կրկէսին ,
Մենք դէպի ձեզ կ'երկարենք սրտերըմեր ,
Որովհետեւ
Կարելի չէ յուսահատիլ ձեր մարդկային
Կամքին առջեւ ու տեսիլքին ,
Որ վճռական ,ուժեղ քան երգը փոթորկին
Գաղափարով ու յայտնութեամբ իսկ հրդեհուած ,
Ամբոխներու հաղորդութեան որպէս սրկի՛ն

Արիւնացայտ սիրտերը ձեր նետեցիք
Գազաններու կրկէսին՝
Նուիրումով ամբողջական եւ անձնուրաց ժպիտով …
Փա՛ռք յարութեան ձեր ձայնին :

Անմոռանալի վայելք մը պիտի ըլլայ , վստահ եմ , ընթերցումը այդ գրքոյկին , անոնց համար որոնք կը սիրեն բանաս – տեղծութիւնը : Տեսակ մը ինքնամփոփում եւ հաղորդականութեան արձակուրդ : Հե– ռանալու համար այն պահերէն ուր մեզի կը հրամցուին , հայրենասիրութեան պի – տակին տակ , նոյն նիւթը յեղյեղող ինք– նատպութենէ զուրկ ոտանաւորներ , գըլ– խացաւ պատճառելու չափ , բողոք բարձ– րացնելու աստիճան տեւական յաճախան– քով … :

Աւելորդ է շեշտել թէ Սփիւռքի բա – նաստեղծները՝ կը զգան , գիտակից են ի– րենց տաղանդին եւ բարձր կոչումին : Միեւնոյն ատեն լուրջ են , անկեղծ եւ մարդասէր :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այս կացութեան պատճառները գտնելը դժուար չէ :

Իշխանութեան գլուխը գալէն ի վեր , վարչապետ Մենտերէս ջանաց զարկ տալ երկրին արդիւնաբերութեան : Բայց՝ ա – ռանց լրջօրէն ուսումնասիրելու խնդիրը : Դրամագլուխներ յատկացուեցան ըստ պատահմունքի ու մանաւանդ՝ քաղաքա – կան նկատումներով : Ընտրողներ սիրա – շահելու համար երկրին ամէն կողմը շա– քարի գործարաններ շինուեցան . (Թուր – քիոյ մէջ շաքարը գրեթէ լիւքս *արտա – դրութիւն կը նկատուի) : Ուրիշ տեղ մը՝ ընտրողները կրպլիսի գործարաններ ու– նենալ կը փափաքէին . շատ լաւ . պէտք ե– ղածէն աւելի կրպլիսի գործարաններ շինուեցան , առանց հաշիւ ընելու թէ տարին միայն քանի մը ամիս պիտի բա– նին այդ գործարանները . յաւելեալ ար – տադրութեան կարիք չկայ :*

Երկրամշակութեան պատկերը աւելի փայլուն չէ : Թուրքիոյ բնակչութիւնը տարին 750.000ով կ'աւելնայ (աշխարհի ամէնէն շատ աճում ունեցող երկիրներէն մէկն է) : Բայց գիւղացիութեան ինը տասներորդը արդէն իսկ անգործութեան մէջ է : Գիւղացիներուն մեծամասնու – թիւնը կ'աշխատի այնքան , որքան նը – ւազագոյնս անհրաժեշտ է ընտանիքին ապրուստը ապահովելու , առանց աշխա – տանքի իր բաժինը բերելու ազգային տն– տեսութեան զարգացման :

Օէմէի մասնագէտները հինգ տարի ա– ռաջ հաշուեցին հաստատել Մենտերէսի կա– ռավարութիւնը , որ պէտք է լրջօրէն ու– սումնասիրէ տնտեսական կացութիւնը : Արեւմտեան պետութիւնները յայտնեցին նաեւ , որ յաւելեալ որեւէ օժանդակու– թիւն պիտի չընեն այնքան ատեն որ նը– թական յատկացումներու տրամաբանա– կան ծրագիր մը չկազմուի :

Ի վերջոյ , միջազգային երեք մասնա– գէտներ հրաւիրուեցան խորհրդակցու– թեան : Հոլանտացի մը՝ Փրոֆ. Թիմպեր– կէն , կ'ուսումնասիրէ արդիւնաբերական բարգաւաճման հարցը : Գերմանացի մը՝ Փրոֆ. Պաատէ , վերջերս աւարտեց ու Թուրք կառավարութեան ներկայացուց տասնամեայ երկրամշակութեան ծրագիր մը , որու շնորհիւ Թուրքիա պիտի կարե– նայ հաւասարակշռել առեւտրական իր պիւտճէն : Հարց է սակայն , որ այս ծը– րագիրը կէտ առ կէտ պիտի գործադր– ուի՞ : Միւս կողմէ , Թուրքերը պէտք է դադրին ներածելէ պերճութեան նիւթեր , որոնց կարիքը բնաւ անհրաժեշտ չէ :

Բայց օտար դիտողներն ու մանաւանդ Ամերիկացիները մտահոգող գլխաւոր կէ– տը Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականու– թեան փոփոխութեան խնդիրն է : [illegible] է , տակաւին որեւէ պատճառ չկայ [illegible] մտահոգութեան հիմք տալու : Դեմոկ– րատներն ու հանրապետականները հա– ւասարապէս հաւատարիմ կը յայտարա– րեն իրենք զիրենք՝ Ատլանտեան ուխտի ու դաշինքներուն : Սակայն տակաւին եր– կու տարի առաջ այս հարցին շուրջ գո– յութիւն ունեցող միաձայնութիւնը այժմ չքացած է :

Երկրորդ աշխարհամարտէն յետոյ Մոսկուա բաւական անճարակութեամբ Թուրքիան նետեց Ամերիկայի բազուկնե– րուն մէջ՝ արեւելեան Անատոլուի երկու նահանգներն (Կարս եւ Արտահան) ու նե– ղուցներու վրայ հսկողութիւն պահանջե– լով : Անգարա , իրար անցած , ամերիկ– եան օգնութեան դիմեց , յարեցաւ Ատլան– տեան Ուխտին եւ ոգեւորութեամբ ըն– դունեցաւ իր հողամասին վրայ ամերիկ– եան օդային եւ հրթիռներու կայաններու հաստատումը : Կացութիւնը , այդ ժամա– նակ , պարզ էր . Ռուսերը կը սպառնային , իսկ Ամերիկացիներն ալ նախախնամու– թեան ուղարկած պաշտպաններն էին : Այդ շրջանին , Ամերիկացիներու ռազմա– կան գերիշխանութիւնն ալ հաստատուած իրողութիւն էր .

Այսօր՝ վիճակը նոյնը չէ : Երբ [illegible] տարի առաջ Կրեմլին կրակ կը տեղացնէր իրենց հողամասին վրայ ռազմական օ– տար խարիսխներու շինութիւնը ընդու– նող երկիրներու՝ վրայ՝ լուրջի չէր առ– նուեր : Այսօր , երբ Խրուշչեւ կը խօսի « սարսափելի վրէժ»ի մասին , ամէն ոք գիտէ թէ ըսածը իրականացնելու ի վի– ճակի է : Մտքէ հանելու չէ , թէ Խ. Մի– ութեան չորս դին հաստատուած ամերիկ– եան զինուորական կայանները [illegible]

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Հետեւեալ դասուն պատկանող բան – տարկեալներուն եւ աքսորեալներուն նե – րում կը շնորհուէր , ինչ ալ ըլլար իրենց յանցանքը : Ցղի կիները , այն մայրերը որոնք տասը տարեկանէն պակաս զաւակ– ներ ունէին , 18 տարեկանէն վար տղաքներ եւ աղջիկներ , ծեր մարդիկը եւ անոնք ո– րոնք հինգ տարիէն պակաս բանտարկու– թեան կամ աքսորի դատապարտուած է – ին , բոլոր միւս դատավճիռները կէս առ կէս կը զեղչուէին (ի բացառեալ հակա – պետական յանցանքով դատապարտուած– ները , մարդասպանները եւ մեծ գումար խլրացնողները) :

ԲԵՐԻԱ ԳՈՐԾԻ Կ'ԱՆՑՆԻ

Ընդհանուր ներումը ցոյց տուաւ թէ Խորհրդ. ժողովուրդը ի զուր չէր սպա – սած Ստալինի մահուան : Լաւելեայն դա – տապարտութիւն մըն էր նաեւ Բերիայի դէմ :

Երբ Բերիա գործի կ'անցնի , Ապրիլ 3– ին եւ 4ին՝ «հրեայ բժիշկներու դաւին » պատմութիւնը կը վերաքննէ : Եւ իր կար– գին կ'ամբաստանէ նախկին Ապահովու – թեան նախարարը՝ Իկնատիեւը եւ անոր օգնականը՝ Ռիւմինը իբրեւ շինծու մե – ղադրանքներու հեղինակ : Ապրիլ եօթին երկուքն ալ կը ձերբակալուին :

Ապրիլ 14ին , Բերիա ձերբակալել կու տայ Վրաստանի ապահովութեան նախա– րարը , Ռուխզատէն եւ ազատ կ'արձակէ « Վրացական Դաւին» ողջ մնացած ամ – բաստանեալները , (այս դաւը շինծու էր եւ կազմակերպուած էր Ստալինի կողմէ 1952ին , մաքրագործելու համար Բե – րիան) : Իկնատիեւ , Ռիւմին եւ Ռուխզա – տէն կ'ամբաստանուին «Խորհրդային քա– ղաքացիներու իրաւունքները բռնաբա – րած» եւ «անմարդկային միջոցներով սը– խալ խոստովանութիւններ կորզած ըլ – լալու» ամբաստանութեամբ :

Տիրակալութեան պայքարին մէջ , վը – տանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծուի : Եթէ նախկին դաւադրութիւնները երեւան հանուէին , մէջտեղ պիտի ելլէին նոր վարիչներուն գործած անցեալի ոճիրնե – րը : Այս մտահոգութեամբ արգելք կը հանդիսանան Բերիային , որ գնդակահա– րէ Իկնատիեւը եւ իր գործակիցները : Միեւնոյն ատեն կ'արգիլեն որ այդ մասին որեւէ հրապարակային յայտարարու – թիւններ ըլլան : Հրապարակաւ կը քննա – դատեն Էմվէտէ , որ անցեալին , այսին– քըն Ստալինի օրով , ոճրային գործունէ – ութիւն մը ունեցած է պատժելով անմեղ մարդիկ : Ընդհանուր ներումէն ետք , հը– րապարակային այդ երկրորդ քայլը մեծ հարուած մըն էր Ստալինի եւ իրեն գոր– ծակից Բերիայի դէմ :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խրուշչեւ միշտ կ'աշխատէր որ Խորհր– դային մամուլը ամէն յօղուածի մէ[ջ] մատնանշէր բոլոր վարիչներու անունն– ները , իսկ պաշտօնական հանդիսութիւնն– րու ընթացքին ներկայ գտնուին , բոլ[որ] երրեակէն (Մալենքով , Բերիա , Մոլո– թով) Քաղբիւրոյի բոլոր անդամները :

Ցունիսի սկիզբը դեռ եւս միացած զօրաւոր կ'երեւէին :

Խորհրդային նոր վարիչները այժմ կը սկսին խաղաղութեան եւ վերին ժողով մը գումարման համար քարոզչութիւն ը– նել : Խօսքերուն զուգընթաց որոշ գործեր ալ կատարուեցան : Խորհրդային [illegible] մումներու մեղմացում մը նշմարելի [illegible] դաւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ , [illegible] Քորէայի մէջ , գերիներու փոխանակու– թիւնը տեղի ունեցաւ եւ զինադադա[րի] բանակցութիւնները վերսկսան :

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչակարգը իր կարգին , թեթեւցուց սեղմումները :

Եւ ահա , Ցունիս 16ին , Արեւելեան Պերլինի բանուորներուն խաղաղ ցոյցը փոխուեցաւ խռովութեան : Խորհրդային զինուորները եւ հրասայլերը մէջ մտան եւ ճզմեցին ըմբոստութիւնը : Ցար եւ նման ըմբոստութիւններ ծագեցան՝ Մա– կտըպըրկ , Հալ , Լայփցիկ եւ այլ ճար– տարարուեստական կեդրոններու մէջ : Խորհրդային Ջոկատները օրերով կռուե– ցան Արեւելեան Գերմանիոյ աշխատաւոր– ներուն դէմ :

(4 Շար.)

կան մղձաւանջ մըն են Ռուսերուն համար: Վերջին տասը տարիներուն ռուսական ամբողջ քաղաքականութեան միտումը այդ խարխուխներուն անհետացումն է:

Անցեալ տարի քիչ մնաց յաջողէին Պարսկաստանի մէջ. Թուրքիոյ մէջ ալ այս կէտին շուրջ որոշ յաջողութիւններ արձանագրած են:

Ատլանտեան Ուխտի վերջին ժողովին, Թրքական կառավարութիւնը ջանաց համոզել իր դաշնակիցները, թէ Պոլսոյ ցոյցերը ուղղուած էին Ատլանտեան Ուխտին դէմ: Այս՝ առայժմ ճիշդ չէ: Ինէօնիւ շատ որոշ արտայայտուեցաւ այս մասին: Բայց իր օգնականները քիչ մը աւելի կ'երանգաւորեն խնդիրը: Հանրապետական ղեկավար մը յայտարարեց ինծի՝ «Դաշինքները ժխտելու կամ չեզոքավար երկիր դառնալու հարց չըկայ. բայց ի վերջոյ կը կարծենք թէ Մենտերէս քիչ մը շատ առաջ կ'երթայ Մ. Նահանգներուն հետ: Ամերիկացինե-րէն աւելի Ամերիկացի կ'ըլլայ: Իր քաղաքականութիւնը Թուրքիոյ շահերէն աւելի Ուաշինկթընի շահերը նկատի ունի»:

Ինէօնիւ եւ Հանրապետականները կ'ուզեն որ Թուրքիա իբր խարխուխ ծառայէ Ատլանտեան Ուխտի գործունէութեանց եւ ոչ թէ Ամերիկացիներուն:

«Պէտք է իրատես ըլլանք, կ'աւելցնեն հանրապետականները: Զենք կրնար տեւապէս թշնամական վերաբերմունք պահել Խ. Միութեան հանդէպ, մինչ ամէն ոք բարի յարաբերութեանց մասին կը խօսի: Պէտք է որ իւրաքանչիւր երկիր առանձին–առանձին քննէ Մոսկուայի հետ ունեցած իր խնդիրները»:

Այս յայտարարութեանց մէջ հակակառավարական քարոզչութեան բաժինը շատ մեծ է անշուշտ եւ իշխանութեան գլուխ անցնելու պարագային, Ինէօնիւ եւս կրնայ միեւնոյն քաղաքականութիւնը շարունակել: Բայց կ'ըսուի թէ այս գաղափարները սկսած են տեղ գրաւել ոչ միայն հանրապետականներու մտքին մէջ, այլ նաեւ կարգ մը դեմոկրատներու եւ նոյնիսկ կառավարութեան կարգ մը անդամներուն կարծիքն ալ են:

Երեք տարի առաջ ուղղակի ոչ մէկ կապ կար Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: Խորհրդային դեսպանը, որպէս թշնամի երկրի ներկայացուցիչ, Անգարայի իր պաշտօնատեղէն դուրս գրեթէ չէր գար:

Մինչդեռ այժմ, ռուսական դեսպանը յաճախ կը տեսակցի Թուրքիոյ Արտաքին նախարար Զորլուի հետ. կ'ըսեն նոյնիսկ թէ երկու մարդիկը բարեկամներ դարձած են: Դժուար չէ երեւակայել թէ խորհրդային դեսպանը ինչե՞ր կը փսփսայ Թուրք նախարարին ականջին. «Ի՞նչ շահ ունիք ձեր երկիրը Ամերիկացիներու տրամադրութեան տակ դրուած յարձակման գօտիի վերածելէն: Առաջին զոհերը դուք պիտի ըլլաք: 500.000 հոգինոց բանակ մը կը պահէք, որ ձեր պիւտճէն կը քայքայէ եւ յամենայն դէպս գործի ալ չի կրնար ծառայել: Պատերազմի մը պարագային, ձեր զինուորները հրացան ձեռք առնելու ատեն իսկ չունեցած՝ հրթիռներու եւ հիւլէական ռումբերու տարափին տակ պիտի բնաջնջուին»:

Վերջերս պատահած երկու դէպքեր նոր կշիռ տուին խորհրդային պատճառաբանութեանց. դէպի անհունութիւն ուղարկուած ռուսական վերջին հրթիռը (որ փաստեց այս մարզին մէջ Ռուսերուն ունեցած առաւելութիւնը) եւ «լրտես–օդանաւ»ին միջադէպը: Ինչպէս յայտնի է, օդանաւորդը՝ Փաուըրս, Ատանայէն ճամբայ ելած էր ու Փաքիստան առաջին էջք մը կատարած՝ անկէ ճամբան շարունակելու համար դէպի Խ. Միութիւն: Խորհրդային փոխ–վրէժի յայտարարութիւնները այս անգամ շատ լուրջի առնուեցան Անգարայի մէջ: Առանց նոյնիսկ ամերիկեան դեսպանին լուր տալու, Անգարա շոր ղեկոյց մը հրատարակեց, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Անգարա երբեք արտօնութիւն տուած չէ ու ապագային ալ պիտի չարտօնէ որ իր հողամասին վըրայ գտնուած խարխուխները այս ձեւի գործունէութեանց ծառայեն:

Յունիսին կամ Յուլիսին Մենտերէս Մոսկուա պիտի մեկնի՝ Խրուշչեւի հետ տեսակցելու: Ինքնին յատկանշական դէպք մըն է ասիկա՝ ցոյց տալու համար թէ կամուրջին տակէն ինչ ջուրեր անցած են երեք տարիէ ի վեր:

Կշիռ ունեցող պարագայ մը տակաւին Թուրքիան կը պահէ ամերիկեան շրջագծին մէջ — տնտեսական օգնութիւնը, որ Թուրքիոյ ապրուստին միակ միջոցն է: Ռուսերը կրնան այս հարցն ալ կարգադրել:

Անգամ մը եւս կրկնենք, թէ որեւէ լուրջ հիմք չկայ խորհելու համար, որ Թրքական քաղաքականութիւնը կրնայ յեղաշրջուիլ, ու Թուրքեւխորհրդային մերձեցում մը կրնայ կատարուիլ ի հեճուկս Ամերիկայի:

Տակաւին շատ աղօտ միտումներու յանդիման կը գտնուինք: Եթէ Թուրքիա վերագտնէ իր ներքին անդորրութիւնն ու հաւասարակշռութիւնը, Ատլանտ. Ուխտին որեւէ լուրջ վտանգ չսպառնար: Բայց ի՞նչ կը պատահի, եթէ վաղը քաղաքացիական պատերազմ մը ծագի երկիրը երկուքի բաժնելով եւ ամէն տեսակի արկածախնդրութեանց դուռ բանալով:

Մ. Ք.

(«Ֆիկառօ», Մայիս 19 – 20)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ամսագիր, Թիւ 1–2, Յունուար – Փետրուար 1960, հանդիսարան, բանասիրական, գրական, գիտական, բարոյական: Հրատարակութիւն Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, Ս. Ղազար, Վենետիկ:

ԸՆՏԱՆԻՔ (Մխիթարեան) ամսաթերթ, Ապրիլ 1960, Ս. Ղազար, Վենետիկ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՊԱՏԳԱՄԸ"

Պարզ ու անպաճոյճ տիտղոս մը: Եւ սակայն, այս գործը իր առաջին իսկ երեւումին, հակառակ կարծիքներու լեռնակուտակ ալիք բարձրացուց:

Ժան Ժընէի «Պատգամը» ներկայիս կը խաղացուի Թէաթր տիւ Ժիմնազի մէջ, իբրեւ գլխաւոր դերակատարուհի ունենալով ֆրանսական բեմերու անուանի ողբերգակ դերասանուհին՝ ՄառիՊէլ:

Ըսինք թէ այս թատերակը իրար հակասող կարծիքներու ալիք մը բարձրացուց: Ֆրանսական մամուլին մէջ երեւցան թատերական քրոնիկներ, որոնք գըրուատեցին Ժան Ժընէի այս գործը, համարելով զայն յառաջապահ եւ իրապաշտ թատրոնի ճշգրիտ նմոյշ մը: Եղան սակայն քննադատներ, որոնք ձաղկելով գործը, զայն նոյնիսկ նկատեցին «պայթակղութիւն» մը:

«Ֆիկարօ»ի թատերական քննադատը՝ Ժան Ժագ Կօթիէ, իր մէկ յօդուածին մէջ, հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի «Պատգամ»ի մասին. —

«... Գիտեմ որ Լոնտոն, Նիւ Եորք եւ Պերլին «Պատգամ»ի ստեղծագործութիւնը իրենց բեմերուն վրայ մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին, անոր երեւումը հռչակելով իբրեւ քսաներորդ դարու թատրոնին մեծագոյն պահը: Էհ, ընաւ հոգս չէ որ ծիծաղելի պիտի ըլլամ եթէ յայտարարեմ թէ Լոնտոն, Նիւ Եորք եւ Պերլին իրենց մատը կը կոխեն իրենց աչքերուն մէջ: Եթէ կը սխալիմ, ապա ուրեմն քսաներորդ դարու թատրոնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ խառնակութեան, կեղծ բանաստեղծութեան, աղտեղութեան եւ մարմնական կոպիտ տռփի ընդարձակածաւալ կրկէս մը, որուն մէջ կը տապլտկի մեր օրերու հեղինակը, առանց կարենալ պայծառօրէն արտայայտելու իր միտքերը, ինչ ալ ըլլան անոնք ...»:

Ի՞նչ էր պատճառը այս դժգոհութեան: Տանք համառօտակի «Պատգամ»ի նիւթը:

Տեսարանները կ'անցնին հանրատան մը մէջ, որուն տնօրէնուհին Տիկին Իրմա (Մառի Պէլ) մասնաւորապէս կահաւորած է սենեակներ, ուր կ'ընդունի իր «յաճախորդ»ները, որոնք կուգան հոն յագուրդ տալու իրենց անսանձական կիրքերուն: Իր այցելուներուն մէջ կան մասնաւորապէս երեք հոգի որոնք կը սիրեն ամէն անգամ իրենց այցելութեան ընթացքին ծպտուիլ: Այսպէս, մէկը կը ներկայանայ իբրեւ եկեղեցւոյ իշխան մը, երկրորդը՝ իբրեւ արդարութեան ներկայացուցիչ դատաւոր մը իսկ երրորդը՝ իբրեւ մեծ զօրավար մը իր համազգեստով եւ շքանշաններով:

Ասիկա խաղին առաջին մասն է:

Երկրորդ մասին մէջ ներկայ կ'ըլլանք տարբեր երեւոյթի մը: Յեղափոխութիւն մըն է ծայր տուած քաղաքին մէջ: Պալատէն պատգամաւոր մը կը հասնի հանրատուն եւ կը հրաւիրէ տնօրէնուհին պալատ, բազմելու համար գահին վրայ իբրեւ Թագուհի: Առաջարկը խելոյն կ'ընդունուի հանրատան տիրուհիին կողմէ, կը մեկնի պալատ, առանց մոռնալու սակայն իր հետ տանելու իր երեք «յաճախորդ»ները, որոնք կարգաւ պիտի ներկայացնէին առաջինը՝ Եկեղեցին, երկրորդը՝ Արդարութիւնը եւ երրորդը՝ Բանակը: Իրենց կը միանայ նաեւ քաղաքին ոստիկանապետը: Եւ սակայն, երկար չի տեւեր այս իշխանապետութիւնը եւ յանկարծ մեր հերոսները կը գտնենք դարձեալ հանրատան մէջ, ուր տնօրէնուհին հանդիսաւորապէս կը յայտարարէ թէ հիմա պէտք ըլլայ, դարձեալ պիտի վերսկսի «գործունէութեան»...

Այս է, համառօտակի, «Պատգամ»ին նիւթը:

Եղած են քննադատներ ալ, որոնք Ժան Ժընէի «Պատգամ»ը կը դասեն իբրեւ փիլիսոփայական խորախորհուրդ գործ մը, քանի որ, կ'ըսեն անոնք, «հեղինակը իր այս գործով ուզած է փաստել թէ մեր օրերուն տիրող ընկերային կարգերը եւ մարդոց փոխ–յարաբերութիւնները նոյնքան կեղծ են ու խարդախ, որքան Տիկին Իրմայի յաճախորդներուն տիպարը ...»:

Ամէն պարագայի մէջ, Թէաթր տիւ Ժիմնազի բեմին վրայ, ծանօթ բեմադիր Փեթեր Պրուքի մականին տակ, Մառի Պէլ եւ իր արուեստակից ընկերները, ամէն գիշեր, բազմահարիւր ունկնդիրներու կը բաշխեն գեղարուեստական անսահման հաճոյք:

×

Ֆրանսացի Մշակոյթի գործերու նախարար Պ. Անտրէ Մալրոյի կարգադրութեամբ վերջերս Ազգային Ժողովրդական Թատրոնի մասնաճիւղ մը ստեղծուած էր, Րէքամիէի Թատրոնին մէջ:

Այժմ Րէքամիէի բեմին վրայ կը ներկայացուի Հէյնրիխ Իպսէնի ծանօթ մէկ թատերակը՝ «Վայրի Բադը»:

Կէս դարէն աւելի կեանք ունեցող այս թատերակը, Նորվեկիացի մեծանուն թատերագիրին լաւագոյն գործերէն մէկն է, որ հակառակ իր տարիքին կը պահէ տակաւին յառաջապահ թատրոնի խաղացանկին մաս կազմելու իր իրաւունքը:

Իպսէն իր այս գործով հարցում մըն է որ կ'ուղղէ մարդկութեան.— Պէ՞տք է մերկապարանոց յայտնել ճշմարտութիւններ որոնց երեւան գալը օգուտէն աւելի վնաս կը պատճառէ:

Խաղին նիւթը շատ պարզ է: Լուսանըկարիչ Հիալմար Էտքա իր կնոջ՝ Ճինայի եւ հեզահամբոյր աղջնակին՝ Էտվիճի հետ կ'ապրի խաղաղ ու անդորր կեանք մը, միշտ այն համոզումը ունենալով թէ անվերապահ սիրոյն ենթակայ է թէ իր կնոջ եւ թէ իր քնքոյշ աղջնակին:

Եւ ահա, ընտանիքին մտերիմ մէկ բարեկամը՝ Կրէկուար, պարտականութիւն կը համարի իր բարեկամ Հիալմարին յայտնելու թէ իր տանտիկին ու առաջինի կինը ատենօք գինքը խաբած է եւ աղջիկը որուն հայրը կը կարծէ ինքզինքը, իր կնոջ ապօրինի յարաբերութեանց պտուղն է ...:

Խաղին տիտղոսը կազմող «Վայրի բադը» Իպսէնի կողմէ դրուած է իբրեւ խորհրդանիշ միայն, որ կը ներկայացնէ խաբուած հաւատքը: Եւ սակայն Նորվեկիացի թատերագրին ստեղծած տիպարները դուրս են խորհրդանշական ըլլալէ եւ կը մտնեն իրական, ապրող դէմքերու կալուածին մէջ:

Խաղը շատ յաջող կերպով կը ներկայացուի երիտասարդ դերասանական կազմի մը՝ Հիւպէր Ժինիւի ղեկավարած Ստրազպուրկի Տրամաթիքական խումբին կողմէ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Դ.

Դժուար թէ կարելի լինի նկարագրել նրա բերանը, որովհետեւ մշտական ձեւ չունէր: Եթէ տանն էր, ընտանիքի անդամների ներկայութեան, ուրիշ ձեւ ունէր, եթէ հիւրեր գային՝ տարբեր ձեւ էր ընդունում, հօրս ներկայութեան՝ տարբեր (զսպուած եւ կծկուած), բամբասանք պատրաստելու ժամանակ արտակարգ մեծանում էր:

Վայ թէ քնէր — այդ ժամանակ բերանն երբեք չէր — մի անտէր եւ աւերակ խոռոչ, ուր ամէն ինչ մտնում, ելնում էր: Այդ աւերակ խոռոչից դուրս էին ցցւում նրա իրարից հեռու երեք ատամները՝ ինչպէս ցամաք նետուած հին եւ խորտակուած նաւի կայմեր:

Հագուստը միշտ հին էր:

Երջանիկ էր նա ցնցոտիներում:

Նա դէմ էր մինչեւ անգամ բնութեան շայլութեան: Ատում էր լաւ հագնուողներին, ատում էր մանաւանդ գեղեցիկ կանանց:

Յիշում եմ նրա կարկատանները, խունացած վերարկուն, հազար ու մի գոյն–գոյն կտորներով կպցրած շալիկը, մանաւանդ գլխի շալը, որը մի յիմար անգլիացի փորձեց գնել իբրեւ անտիկ ձեռագործ:

×

Հօրաքոյրս ընկոյզից չինած մի խոշոր սնտուկ ունէր (երեք հոգի կարող էին ծալապատիկ նստել մէջը), որի բովանդակութիւնը դժուար է ես այժմ կարողանամ վերյիշել:

Այդ սնտուկում կային յիսուն տարուայ հին սիստեմի կարուած մետաքսի շորեր, կօշիկներ, զանազան գոյնի կօճի եւ խառնըւած թելեր, երեսի սրբիչներ, ծածկոցներ, գուլպաներ, գլխանոցներ, վարտիկներ, շապիկներ, ասեղ, գնդասեղ, զանազան որակի կերպասի կտորներ, հին օսկիներ, մարգարիտներ, գոհարներ, փոքրիկ խալիչաներ, արծաթ թաս, չիբուխներ, համրիչներ, գօտիներ, օտըգոլոնի շշեր, պատկերներ, շրջանակներ, հին դրամներ, ոսկեկօթ գրիչներ, թանաքամաններ, հին աւետարաններ, երուսաղէմեան խաչեր, կօճակներ, գտակներ, փէսի ծոպեր, մատնոցներ եւայլն ...

Իսկ նա ապրում էր փառահեղ ցնցոտիներում, հագնում էր այնպիսի գուլպաներ, որոնք երեսուն տարուց ի վեր կարկատում էր, այնքան էին հաստացել, որ ոչ մի կօշիկի մէջ չէին մտնում:

×

Երկար տարիներ առաջ մէկը՝ Նազար աղան՝ նրան կնութեան էր ուզել եւ նա մերժել էր:

— Ինչ ախմախ էի էն վախտը, — ասում էր հօրաքոյրս, — որ աս մարդը չառի, Նազար աղայի տանը խանում խաթուն կ'ըլէի:

Այս ասելուց յետոյ՝ հօրաքոյրս խոր ախ էր քաշում եւ պատրաստ էր արցունքը, թափւում էր սեւ, ծալքոտած երեսներից վար:

Նազար աղան, ամառ–ձմեռ, կախ ընկած վարտիկի նման մի անձրեւանոց ունէր, չոր, ցից–ցից մազերով, խըղոտած փէսով: Նրա աչքերը տարբեր ուղղութիւններով էին յառում: Նազար աղայի քայլուածքը նման էր այն էշի քայլուածքին, որի ծանր բեռը, տիրոջ անուշադրութիւնից, գլխի հասնում եւ մինչեւ պոչը, ծանրանալով յետոյքի վրայ եւ զաւիվեր է բարձրանում:

Բայց Նազար աղան այդպէս չէր երեւում հօրաքրոջս:

Նա յաճախ կրկնում էր.

— Մարդ, ինչ մարդ, բոյը–բուսը տեղը, շարժուածքը, քէլքը, քիչ խօսող, լուրջ, կնկանը Ալմաստ մը կ'ըսէ, Ալմաստ մ'ըլ բերնէն կ'ըյնի... տուն–տեղը լեցուն, վաստակը տեղը ...

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Վերակազմակերպել օրէնսդիրական մեքենան : Լուսարդելը ջնջուած է :

Պաշտօնական շրջանակները յոյս կը յայտնեն թէ երեք ամիսէն նոր ընտրութիւններ կարելի պիտի ըլլայ կազմակերպել :

Վերջին լուրերուն համաձայն ձերբակալուածներու թիւը 63ի կը հասնի : Անոնց մէջ կը գտնուին, երեսփոխաններ, ոստիկաններ, դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխները եւ առեւտրականներ :

Անգարայի մէջ շրջան բրած է լուր մը ըստ որուն նախկին պետական նախարար՝ Իզզէթ Աքսալ անձնասպան եղած է :

Մոսկուա, Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Փաքիստանէն, Իսրայէլէն եւ Յունաստանէն ետք ճանչցած է նոր կառավարութիւնը :

× Մենտերէս եւ Պայար կը տառապին արեան ճնշումի բարձրացումէ :

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այսօր Հինգշաբթի (Յունիս 2) ժամը 20·05ին ֆրանսական ձայնասփիւռի Ֆրանս 3 կայանէն (նախկին՝ Նասիոնալ), Րաֆֆի Պետրոսեան պիտի նուագէ Փրոքոֆիէֆի երկրորդ քօնչէրթօն Ֆրանսական Ձայնասփիւռի Ազգային Նուագախումբին ընկերակցութեամբ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբացեալ Ժպտուն Ոսկերիչեանի (ծնեալ Զուքասըզեան), մահուան Բ. տարելիցին առթիւ Տ. Ոսկերիչեան, Վահրիճ եւ Վարդանուշ Կէօքճեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (5 Յունիս) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ : Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական բնթացք (Քուր քըլասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963 0172

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի բնակիչներէն Պ. Թորոս Գրիգորեանի մահուան տխուր առթիւ Ս. Եկեղեցւոյս պայծառութեան հետեւեալ նուէրները եղած են .—

Պ. Գաբրիէլ Նահապետեանէ քսան Ն. Ֆ., Պ. Գրիգոր Ինճէճեանէ տասը Ն. Ֆ., Թաղականութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գրիգորեան ընտանիքին անդամներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Հոգեհալուստի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ, դպրախումբին բազմաձայն երգեցողութիւնով :

× Տօնին Բչ. օրը (6 Յունիս), Կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախումբը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցութեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաստատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատարագի արարողութիւն կատարելու, հոգեպէս մխիթարելու համար պատսպարեալները : Կը հրաւիրուի շրջակայքի Հայութիւնը :

× Երեւանէն Դաւիթ Պ. Արէլեան կը փնտռէ եղբայրը Մեսրոպ Պ. Արէլեանը : Հոկտեմբերեանէն Երանիկ Վարդանեան կը փնտռէ Վարդգէս Ս. Միքայէլեանը : Դիմել եկեղեցի :

× Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը Ն. Ֆ. նուէր՝ Օր. Ալնիւ Տոլմաճեանէ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիօկայանէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթեան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի :

Միջին ալիք՝ 196 մ. : Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ Կիւրենեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), նոյնպէս զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ամերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրենեան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Տիչիեան (Փոն տը Շէրիւ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռագրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քենիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՆԵԱՆԻ (ծնեալ Լուսիկեան) ցաւալի մահուան առթիւ :

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան .—

Այրի Տիկին Քիլարճեան իր զաւկին Պ. Գառնիկ Քիլարճեանի ապաքինման առթիւ յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ալավեանէ յիսուն Ն. Ֆ. :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օրուան Սորպոնի գեղարուեստական ցերեկոյթին առթիւ Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն. —

Տիկին Վ. Ջրբաշեան յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Թէսիէ տիւ Գրօ հարիւր Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յ. Տապաղեան 50 Ն. Ֆ., Պ. Լ. Վարժապետեան 40 Ն. Ֆ., Պ. Մարկոսեան երեսուն Ն. Ֆ., Պ. Գանճեան երեսուն Ն. Ֆ. : Տիկին Էզնայեան 20 Ն. Ֆ., Տիկին Ա. Ֆրէնկեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Տաւուտեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Ա. Հարենց քսան Ն. Ֆ., Պ. Պալապանեան երեսուն Ն. Ֆ., Տիկին Նորա երեսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Տամլամեան 20 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Ն. Ֆրէնկեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Եաղճեան 10 Ն. Ֆ., Պ. Փափազեան քսան Ն. ., Պ. Շապանեան երեսուն Ն. Ֆ., Պ. Հրաչեան 10 Ն. Ֆ., Տիկին Սեղբոսեան քսան Ն. Ֆ., Տիկին Տէրպէտէրեան 10 Ն. Ֆ., Պ. Կարապետ Սոմճեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տաքէսեան տասը Ն. Ֆ., Տօքթ. Քիթապճեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Ա. Աճէմեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Սարգիսեան 10 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Բապուճեան տասը Ն. Ֆ. :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օղափ. կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն .—

Պ. Հիւսիսեան երկու հարիւր Ն. Ֆ. : Պ. Ալեանաքեան հարիւր Ն. Ֆ. : Պ. Ծընկըտըրեան հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Ճիէրճեան հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Աղամեան յիսուն Ն. Ֆ. :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Ե Ւ Ր

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ՎԻԷՆ .— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեգալուստին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղադաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ :

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են : Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար :

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20 : Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթիւտէն 27·35 : 5 Րիւ Մէյրան :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Պատգամաւորական ժողովին մասնակցող ճամբորդները պէտք է մեկնին Ուրբաթ, Յունիս 3ին, հաւաքավայր, Կառ տը Լիոն, Փլաս տը լ'Օռլօժ, ժամը 22·30ին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՇԱՒԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Զաւարեան, Ռոստոմ, Ապրիլեան Սերոբնդի կազմակերպած ծովագնացութեան օթօքարը կը մեկնի ճիշդ հետեւեալ ժամերուն յառաջիկայ Կիրակի առաւօտ : Փլաս տը լա Րէփիւպլիք, Պուլվար Մաժէնթայէն՝ ժամը վեցին : Պէլվիլի եկեղեցիէն՝ ժամը 6·30ին : Իսի լէ Մուլինոյէն Զատիկեանի սրճարանէն՝ ժամը 7ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Տեղ մնացած չըլլալով՝ արձանագրութիւնները փակուած են :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ Տօն Հոգեգալստեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ հոգեւոր հովիւ Տէր Եսայի Խաչակիր քահանայ Ալթունեան :

Երգեցողութիւն հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ :

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շաւիլի բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ գայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յոբելեարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Տէր Հօր, տարիներէ ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայութիւններուն համար :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 3 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8815 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 4616

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բ.

Օսմանեան կայսրութիւնը տասնեւին — ներքդ դարուն վերջին ծայր յետամնաց երկիր մըն էր: Եւրոպական քաղաքակր — թութեան նշոյլն անգամ չկար Թուրք տարրին մօտ:

Սուլթանը սկզբունքով բացարձակ իշ — խանութեան տէրը կը նկատուէր: Սա — կայն Ենիչէրիները իրենց զինուորական ուժեղ կազմակերպութեամբ ամենազօր դարձած՝ սարսափի տակ կը պահէին ո՛չ միայն ժողովուրդը — Պոլսոյ ու գաւառ — ներու մէջ, այլեւ սուլթանն ու իր նախա — րարները:

Սուլթան Մահմուտ բարենորոգումներ կարենալ մտցնելու համար երկրին մէջ, ամէն բանէ առաջ մաքրագործեց Ենիչէ — րիները եւ կանոնաւոր բանակի (Նիզամը ճէտիտ) կազմութեան ձեռնարկեց:

Իր որդին եւ յաջորդը Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ գահ բարձրացաւ 1839 Յունիս 19ին (Հ. Տ.): Ուզելով շարունակել հօրը բարենորոգչական գործը, նոյն տարուան Նոյեմբեր 9ին հանդիսաւորապէս հրա — տարակեց Կիւլհանէի Խաթթը Շէրիֆը, որով կը խոստանար իր հպատակներուն կեանքը, պատիւն ու ինչքը պաշտպանել, ու — խալամ տարրերուն հաւասար իրա — ւունքներ տալ, եւայլն:

Ղրիմի պատերազմէն (1853 — 55) վերջ Փարիզի մէջ գումարուելիք հաշտութեան ժողովի նախօրեակին՝ 1856 Փետրուար 6/18ին՝ նոր Խաթթը Հիւմայունով մը Ապտիւլ Մէճիտ կը կրկնէր իր խոստում — ները քրիստոնեաներուն, առաջքն առնե — լու համար մեծ պետութեանց միջամտու — թեան՝ Թուրքիոյ ներքին գործերուն:

Թանզիմաթի երանելի օրերն էին:

Հայերը իմաստութիւնն ունեցան օգ — տուելու առիթէն եւ յաջողեցան հիմը դնել Ազգային Սահմանադրութեան, որուն շը — նորհիւ ազգը կ՚ազատէր ամիրաներու եւ երեւելիներու, ինչպէս նաեւ բարձրաս — տիճան կղերականներու քմահաճ եւ բռ — նակալական կարգադրութիւններէն:

1860ի Սահմանադրութիւնը իր 150 յօդուածներով բոլորովին ազատական եւ ժողովրդավարական հիմերու վրայ կը դնէր Հայոց ազգային, եկեղեցական եւ վարչական գործերը: Ընտրողական դը — րութիւնը, մարմիններու հաշուետուու — թիւնը եւ նման սկզբունքներ բոլորովին յառաջդիմական, վերջին ծայր յանդուգն քայլեր էին հարիւր տարի առաջուան մը — տայնութեան համար:

1863ի Սահմանադրութիւնը — պաշտօ — նապէս վաւերացուած եւ Տիւսքուրի մէջ հրատարակուած — 150 յօդուածները պեղելեց 99ի եւ կարգ մը սեղմումներ մտ — ցուց ժողովրդավարական դրութեան մէջ: Սուլթան Ապտիւլ Ազիզի եւ Ապտիւլ Համիտի օրով քանիցս կախակայուեցաւ Ազգ. Սահմանադրութիւնը: Ազգային ժողովի գումարումը տարիներով արգիլ — ուեցաւ: Քաղաքական եւ կրօնական ժո — ղովները յաճախ նշանակովի եղան: 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ բնական ձամբով մեր Ազգ. Սահմանա — դրութիւնն ալ կրկին կեանքի կոչուեցաւ եւ Ազգ. Ժողովը փայլուն շրջան մը բո — լորեց մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը: Պահ մըն ալ՝ Զինադադա — րէն, մինչեւ Պոլսոյ պարպումը դաշնա — կիցներէն:

Ազգային Սահմանադրութիւնը կարե — ւոր դեր մը կատարեց ԺԹ. դարու Հայ — կական զարթօնքին մէջ: Հակառակ ե — րեսփոխաններու երկու երրորդին Պոլսոյ Թաղերէն ընտրուած ըլլալուն՝ Ազգային Ժողովը, իր օրակարգին վրայ ունեցաւ միշտ գաւառի գործերը: Մասնաւորապէս

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԿՐՆԱՅ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻԼ

ԻՍՄԷԹ ԿԸ ԽՕՍԻ. — "ՏԵՂԵԱԿ ՉԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾԷՆ, ԲԱՅՑ ՕՐԻՆԱՒՈՐ Է"

400 ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Գնդապետ Ալաթլի, յեղափոխական կո — միտէի բանբերը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է թէ Անգարայի ու Պոլսոյ հասարակաց փոսերուն եւ ձու — կի — միսի սառնարաններուն մէջ դիակ — ներ գտնուած են: Բոլորն ալ Մենտերէսի կառավարութեան զոհերն են: Թէեւ կա — րելի չէ եղած ճշդել սպաննեալներուն թի — ւը, այսուհանդերձ կը կարծուի թէ մին — չեւ 90 կամ 100ի կը հասնի:

Նոյն յայտարարութեան համաձայն 400 երեսփոխաններ — բոլորն ալ դեմոկրատ — ձերբակալուած ու Եասսըատայի կղզին արգելափակուած են: Ձերբակալուածնե — րուն մէջ կը գտնուին հինգ—վեց կիներ:

Լուծուած Ազգային Ժողովին մէջ Մեն — տերէսի կուսակցութեան պատկանողնե — րու թիւը 406 էր:

Եասսըատա կղզին Մարմարայի մէկ ա — մայի կղզին է, ուր միայն մէկ շէնք կայ:

Յանձնախումբ մը կազմուած է որ պի — տի քննէ նախկին նախագահ՝ Ճէլալ Պա — յարի, նախկին վարչապետ՝ Մենտերէսի, նախկին նախարարներու, երեսփոխան — ներու դէմ եղած ամբաստանութիւնները:

Ղրիմեան Հայրիկի պատրիարքութեան օ — րով գաւառի հարստահարութիւնները ա — ռաջին տեղը կը գրաւէին: Ներսէս Վար — ժապետեանի օրով ալ շարունակուեցաւ նոյն աւանդութիւնը: Պատրիարքները յաճախակի «Թաքրիր»ներ կը ներկայա — ցնէին Բարձրագոյն Դրան՝ բողոքելու համար ներքին գաւառներու մէջ Հայե — րուն ենթարկուած կեղեքումներուն դէմ:

Շնորհիւ Ազգ. Սահմանադրութեան, Հայ ժողովուրդը քաղաքական հասունու — թիւն ունեցաւ եւ ժողովրդավարական, ազատական սկզբունքներուն ընտելացաւ: Որոշ չափով ալ կարգապահութիւն սոր — վեցաւ:

Այնտեղն վերջ արտասահմանի մէջ Հա — յութիւնը կազմակերպուեցաւ՝ իբրեւ ու — ղեցոյց ունենալով Ազգ. Սահմանադրու — թիւնը, երկրէ երկիր յարմարելով տեղա — կան պայմաններուն եւ օրէնքներուն:

1863ի Ազգային Սահմանադրութիւնը նոյնութեամբ ընդօրինակած է 1860ի բը — նագրին առաջին յօդուածին առաջին հատուածը, իբրեւ հիմնական սկզբունք.

«Ազգին ամէն մէկ անհատը առ ազգը պարտաւորութիւններ ունի. ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամէն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի. դարձեալ ա — մէն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի ազ — գէն եւ ազգն անհատներէն»:

1863ի Սահմանադրութիւնը կ՚աւելցնէ.

«Ուստի ազգն ու ազգայինք փոխա — դարձ պարտքով կապուած են իրարու հետ անանկ, որ մէկին պարտաւորու — թիւնքը միւսին իրաւունքն են»:

Հարիւր տարի վերջ ալ այս Հիմնական սկզբունքը կը պահէ իր արժէքը, իբրեւ յաւիտենական ճշմարտութիւն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ, Բ. սիւնակ, երկրորդ տողէն կար — դալ՝ .— «Էսնաֆերու եւ ամիրաներու «լուսաւորեալ» ներու եւ «խաւարեալ»նե — րու եւայլն»:

Շատեր ամբաստանուած են Սահմանա — դրութիւնը յարգած չըլլալու համար, իսկ ուրիշներ՝ կաշառակերութիւն եւ այլ ոճիրներ գործած ըլլալու յանցանքով:

Բաներբը յայտարարած է թէ նախկին ղեկավարներուն դէմ եղած ամբաստա — նութիւնները եթէ ճիշդ են դատի պիտի քաշուին:

Շատեր մահուան դատապարտուելու վտանգին տակ կը գտնուին: Առաջին ա — թիւ՝ Մենտերէս որուն դէմ գրգռուած են բոլորն ալ, անխտիր, եթէ կարելի ըլլայ հաստատել որ սահմանադրութիւնը բռ — նաբարած է:

Պոլսոյ փաստաբաններու ակումբը ո — րոշեց չպաշտպանել նախկին պետական մարդիկը: Կոչ ուղղած են երկրին բոլոր փաստաբաններուն որ իրենց հետեւին:

Բանակին բանբերը, Ալաթլի ըսած է նաեւ թէ Ուրբաթ օրուան պետական հար — ուածէն ետք զանազան նախկին երեսփո — խաններ փորձած են հակայեղափոխական շարժում մը կազմակերպել: Բարձրաս — տիճան զինուորականներ ձերբակալուած են: Զօրավար Ռ. Էրտելհիւն, սպայակոյ — տի նախկին պետ, զօրավար Թ. Ակալին օդատորմի նախկին պետ, զօրավար Ն. Արկիւզ, Անգարայի զինուորական նախ — կին հրամանատար, զօրավար Ս. Քիւ — յիւեաշի, բանակի նախկին ընդհանուր հրամանատար եւ ուրիշներ:

Բարձրաստիճան սպաները զինուորա — կան ատեանի կողմէ պիտի դատուին: Կը մեղադրուին ժողովուրդին եւ ուսանող — ներուն վրայ կրակ բացած ըլլալու յան — ցանքով:

Պետական հարուածէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, Հալքի ղեկավարը եւ Թուրքիոյ նախկին նախագահը Իսմէթ Ինէօնիւ որ 75 տարեկան է, մամուլի ա — սուլիս մը տուած է:

Անդրադարձած է պետական հարուա — ծին որ իր ըսելով Թուրքիան փրկեց ան — իշխանութենէ ու այս առթիւ քննադա — տած է դեմոկրատներու կառավարութիւ — նը որ բռնաբարած եւ ոտնակոխ ըրած է Սահմանադրութիւնը:

Նոր կառավարութեան մէջ պաշտօն պի — տի ստանձնէ՞.— «Դեռ որոշած չեմ թէ վերակազմուելիք կառավարութեան մէջ գործօն դեր պիտի կատարեմ թէ ոչ» ը — սած է: Ցամենայն դէպս պիտի մասնակ — ցի ընտրութիւններուն, իբրեւ «իր կու — սակցութեան պետը»:

Արտաքին նախարարութիւնը կը հա — ղորդէ թէ՝ Զուիցերիա, Սպանիա, Թու — նուզ, Ճափոն, Յորդանան եւ Լիբանան ճանչցած են Թուրքիոյ նոր կառավարու — թիւնը:

Ցարդ 23 պետութիւններ ճանչցած են:

Ընդհանուր առմամբ կացութիւնը խա — ղաղ է Թուրքիոյ մէջ:

Միայն Պոլսոյ մէջ կը շարունակուի լուսարգելը գործադրուիլ, այն ալ կէս գիշերէն մինչեւ երեք միայն:

«Քոմպա»յի Աթէնքի թղթակիցը, Մա — րի Մարինի Թուրքիոյ մասին իր յօդուա — ծը կը վերջացնէ հետեւեալ հարցումով:

«Կը մնայ գիտնալ թէ Թուրք զինուո — րականները տէր պիտի կանգնի՞ն իրենց խոստումին, ժողովրդավարական դար — ձնել Թուրքիան: Ախորժակը ուտելով կուգայ, ուստի շատեր կը հարցնեն կիւրսէլ իր կարգին պիտի չփորձէ՞ Նասը — րի եւ Քասըմի ճամբով ընթանալ»:

Ցօդուածագիրը կը բացատրէ նաեւ Մենտերէսի անկումը ըսելով թէ անոր սխալը եղաւ «անգլիական քաղաքակա — նութիւն ընել ամերիկեան տոլարով ինչ որ բաւական դժուար է նոյնիսկ ի — րենց պէս հին ազուէններու համար»: Այդ պատճառով Ամերիկա ձգեց որ «փո — ղոցը» ինք առաջին վէճը ունենայ վարչա — ձեւին հետ:

× Զօրլուի (նախկին արտաքին նախա — րար) բնակարանը կատարուած խուզար —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը, Զօրավար տը Կոլի նախագահութեամբ պատժական օ — րէնքներու կարգ մը տրամադրութիւննե — րը փոխած է:

× Ներքին ապահովութեան եւ արտա — քին ապահովութեան դէմ դաւած ըլլա — լու յանցանքները կը նոյնանան: Նախա — պէս անջատ էին. առաջինին մէջ կ՚իյ — նային լրտեսական գործունէութիւնը եւն. երկրորդին մէջ պետութեան շահերուն դէմ դաւադրութիւն, եւայլն:

Այժմ ներքին եւ արտաքին ապահովու — թեան դէմ գործուած արարքները քաղա — քական նկարագիր պիտի ստանան:

Քաղաքային դատարաններուն իրաւա — սութեան սահմանները, ընդարձակուած են:

Մինչեւ հիմա զինուորական ատեաննե — րուն վերապահուած էր քննել եւ դատել ար — տաքին ապահովութեան յանցանքով ամ — բաստանեալները: Ներքին ապահովու — թեան դէմ դաւողները կը քաշուէին քա — ղաքային դատարաններուն առջեւ: Այ — սուհետեւ, Հանրապետութեան դատա — խազին պիտի ներկայացուին բոլոր խըն — դիրները:

Նախադատական բանտարկութեան ժա — մանակամիջոցը երկուքէն չորս ամիսի բարձրացած է:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՈՀ Է ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Վարչապետ Տըպրէ գոհացուցիչ գտած է Ալժերիոյ գաւառական ընտրութիւննե — րը: Ընտրութիւններուն մասնակցած են ընտրողներուն 58 առ հարիւր, ինչ որ գո — հացուցիչ կը նկատուի, եթէ նկատի առ — նուին վայրերուն հեռաւորութիւնը եւ այլ դժուարութիւնները:

Մօտ ապագային ընդհանուր խորհրդա — տուներու ժողով տեղի պիտի ունենայ ու պիտի ընտրուին՝ նախագահը եւ կոմիտէ:

Յունիս 14ին, Հանրապետութեան նա — խագահը ճառ մը պիտի խօսի: Քննու — թեան պիտի առնէ երկրին ներքին կացու — թիւնը:

Յունիս 10ին ընդհանուր գործադուլ մը տեղի պիտի ունենայ, պետական պաշ — տօնեաներու:

175ի դէմ 284 ձայներով Ազգ. Ժողովը մերժեց ազատ արձակել՝ Լակայարտը: Անկախները կը պահանջէին այս վերջինին արձակումը:

ԹԱՍ գործակալութիւնը տը Կոլի ճառը հաղորդեց կարգ մը կրճատումներով եւ «ճշդումներով»: Կը ճշդուի գլխաւորա — բար նախագահին ճառին այն մասը ուր տը Կոլ կ՚ըսէ թէ «նոր երգ մը լսուեցաւ Խորհրդ. Միութեան մէջ՝ խաղաղ համա — կեցութիւն ...», այս առթիւ Կրեմլին կը ճշդէ թէ խաղաղ համակեցութիւնը եղած է միշտ Խորհրդ. Միութեան տեսակէտը, Լենինէն ի վեր, այլ խօսքով «հին երգ մըն է»:

ԺՈՐԺ ՌԱՎՕՆ «Ֆիկառօ»յի ծանօթ խմբագիրներէն, մեռաւ առջի օր: 60 տարեկան էր եւ Ֆիկառոյի խմբագրու — թեան մաս կը կազմէր 1928էն ի վեր:

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՅ. ՃՈՐԹՈՒԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Մայիս 31ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, վախ — ճանած է Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճոր — թուեան:

Հանգուցեալը ծնած էր Կուտինեա 1897, Դեկտեմբեր 18ին եւ փոքր հասա — կէն ծառայած է եկեղեցւոյ, իր ծննդա — վայրը, ապա Սկիւտար եւ Փարիզ: Քա — հանայ օծուած էր 1948ին Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի կողմէ: Եղած է միշտ ծառայասէր եւ պարտաճանաչ:

Մեր ցաւակցութիւնները:

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Զեմ գիտեր թէ ինչ դիպուածով մօտս կը գտնուի զինուորական վկայութեան մը վաւերական օրինակը, զոր 5 Յուլիս 1920ին, Զօր. Տիւֆիէօն, Կիլիկիոյ զօրաբաժնին հրամանատար, պարգեւած է Մկրտիչեան Վահան անուն լեգէոնականի մը:

Այդ լեգէոնականը իբր թարգման յատկացուած էր 412րդ ֆրանսական հետեւակ գունդի սպայակոյտին մօտ:

Ստորեւ կը թարգմանենք յիշեալ վկայութիւնը:

«Մարաշի գործողութեանց ընթացքին, Յունուար 21էն մինչեւ Փետրուար 10, ինքզինք առաջարկեց յանկարծական յարձակումներ կատարելու համար Թուրք դիմադրական խմբակներու վրայ, որոնք, հրամանատարութեան կայանի շրջակայքին մէջ, մեզի կորուստներ կը հասցնէին: Քանի մը հայ քաղաքայիններու եւ հինգ Սենեկալցի զինուորներու օգնութեամբ, զոր իր հրամանին տակ առած էր, Յունուար 24ին հրացանառումբերով նուաճեց ոստիկան զինուորներու պահականոցին պաշտպանները, զանոնք փախուստի մատնեց անձնապէս երկու Թուրք սպաննելէ եւ չէնքը կրակի տալէ ետք: Ապստամբական շրջանին, շարունակելով իր քաջագործութիւնները, յաջողեցաւ մաքրագործել ամբողջ ապստամբ թաղ մը, տուներէն վռնտելով, ձեռնառումբերու եւ հրացանառումբերու հարուածներուն տակ, հոն ամրացած թշնամիները»:

Ստորագրուած՝ ՏԻՒՖԻԷՕ

Համարժէք վկայութիւններու ուրիշ լեգէոնականներ ալ արժանացած են:

Կարդալով այդ վկայութիւնը, մտովին կը տարուինք յիշելու Քլօտ Ֆառէրը, որ քանիցս կրկնած է իբր թէ թրքական առած մը՝ «Ալլահ ստեղծեց նապաստակը եւ յետոյ Հայը»: Եւ ի հարկէ քաջութեան տիպարի հովեր առնելով ինքը:

Արդ, ի՞նչ իմացանք իր «Գովասանք»էն, զոր Հանրի Թուսայա հանդիսաւորապէս արտասանեց Ֆրանսական կաճառին մէջ:

Զանց ընենք մեր հիացմանը ներկայացուած առաջին չահատակութիւնը: 1909ին Ֆրանսացի օրագրող մը ծաղրած ըլլալով Փիէռ Լօթիի արժանիքները, իբր ծովային սպայ, Քլօտ Ֆառէր, իր սիրելի վարպետին պատուոյն նախանձախնդիր, կ'ապտակէ թերթին խմբագրապետը եւ մենամարտ կ'առաջարկէ: Խմբագրապետը ներողութիւն կը խնդրէ: Քլօտ Ֆառէր, ըստ Հանրի Թուսայայի, լաւ ուտող, լաւ խմող էր եւ յաղթանդամ եւ հուժկու կազմուածք ունէր: Ինչո՞ւ միտքէն չէ անցած չափուիլ սակայն ծանօթ հայագէտ սպայ Թորգոմին հետ, երբ այս վերջինը Փիէռ Լօթիին ասպարէզ կարդաց կամ անոր ոեւէ փոխանորդին:

Աւելի յատկանշական է Քլօտ Ֆառէրի ընթացքը առաջին աշխարհամարտին: Արհեստով ծովային սպայ է: Բնականօրէն իր գործը ծովու վրայ է: Բայց գերմանական ընդծովեաները գիշեր ցերեկ կը սպառնան եւ երբեմն կը յաջողին հարուածել դաշնակից նաւատորմիղը: Ինչ որ Քլօտ Ֆառէրին «Ջղային տկարութիւն» կը պատճառէ: Ակադեմական ոճը իրեն յատուկ դարձուածքներ ունի: Կը ստիպուին զինքը ցամաքային բանակին յատկացնել: Յոյս ունէր, կը շարունակէ Հանրի Թուսայա, որ հրասայլի գունդի մը մէջ պիտի յաջողի «Ջղային տկարութեան» վրէժը լուծել: Կը մասնակցի Մալմէզոնի կռիւին եւ կը ստանայ հետեւեալ վկայութիւնը, զոր Հանրի Թուսայա ամբողջովին մէջ կը բերէ. «23 Հոկտեմբեր 1918ի կռուի ընթացքին, հրասայլի մը հրամանատար ըլլալով, զայն քաջաբար առաջնորդեց թրմած եւ տակնուվրայ գետնի մը դժուարութեանց յաղթելով: Իր հրասայլը անշարժութեան մատնուած ըլլալով շարժակի կասումի մը պատճառով, զայն չլքեց մինչեւ միւս օրը, չնայած ռմբակոծութիւններուն»:

Ուրիշ ոչինչ:

Ջղային տկարութիւնը ծովու վրայ, շարժակի կասումը ցամաքի վրայ, վերջապէս Գերմանացին մօտէն տեսնելու առիթ չէ ունեցած: Կը հասկնանք հիմա թէ ինչպէս կրցած է գրել. «Ոեւէ Անատոլցի Թուրք գիւղացի աւելի ճարպիկ ու արժէքաւոր է քան գերմանացի զինուորը»:

Առանց նապաստակի խօսք ընելու — նման արտայայտութիւնները նկարագրի մը ցոլացումն են — բաղդատենք վերոյիշեալ վկայութիւնները:

Պոռոտաբանութիւնը եւ իրական գործը տարբեր բաներ են:

Յաւելուած մը: Հանրի Թուսայա կը զարմանայ թէ կառավարութիւնը չէ վարձատրած Քլօտ Ֆառէրը, որ նախագահ Տումէռի մարդասպանին շռայլած գնդակներէն ստացած էր: Ըստ Ատրիէն Տանսէթի, վերջերս հրատարակած «Պատմութիւն Երրորդ Հանրապետութեան Նախագահներու» գրքին, ուր դէպքը նկարագրուած է, Քլօտ Ֆառէրը վարձատրելու մասնաւոր պատճառ չի նշմարուիր:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

(Արտատպումի պարագային աղբիւրը յիշել):

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արաքսմանեանի թատերախաղին մէջ յաջող է Հայոց թագաւորին՝ Վռամշապուհի կերպարը: Գիծ ունի Հայոց թագաւորը, մտածումները որոշ են, թէեւ զուսպ:

Նոյն բանը կարելի չէ ըսել Մեսրոպի միւս գործակիցներու մասին: Ոմանք որ եւ է դեր չունին, կը ծառայեն իբրեւ իլլիւսթրասիոն: Այդպէս է, օրինակ, Սահակ Պարթեւը: Պատմութիւնը կը վկայէ թէ մեծ դեր կատարեց Հայոց կաթողիկոսը մեր գիրերու գիւտին մէջ, մինչ Արաքսմանեանի թատերախաղին մէջ «ոչինչ էլ չի անում», կարծես «անելիք չունենար» Մեսրոպի հետ քանի մը խօսք փոխանակելէ զատ:

Այդպէս է նաեւ սպարապետ Համազասպ Մամիկոնեանը, որ միայն յուզիչ ճառ մը կը խօսի այն պահուն երբ Կամսարական իշխանը, բառին բուն իմաստով, դաւադրական առաջարկ մը կը ներկայացնէ Մեսրոպի եւ հայրենիքին դէմ: Ո՞վ է այդ սպարապետը, ի՞նչ է ուզածը, ինչո՞վ կապուած է պայքարին, յայտնի չէ: Ծանր քայլերով, հսկայական կերպարանքով կուգայ բեմ իր դերակատարը, բայց ի զո՞ւր, «անելիք» չունի բեմին վրայ, որովհետեւ թատերախաղին մէջ ալ դեր մը չունի, իլլիւսթրասիոն:

Մաշտոցին եւ ժողովուրդին յարաբերութիւնը ներկայացնելու համար՝ թատերախաղին մէջ ստեղծուած է Վաշտակ մը: Նախկին զուսան մը, որ կը սիրէ Մաշտոցը, լուրեր կը բերէ երկրին զանազան անկիւններէն, կը պատմէ ժողովուրդին կեանքը, սպառումները: Կը խոստովանինք որ շատ յաջող է «Մի երգ էլ կորաւ...» տեսարանը: Ցաւալին այն է որ Վաշտակի կերպարը եւս կը ներկայանայ իբրեւ իլլիւսթրասիոն, ցոյց տալու համար ժողովուրդին եւ Մաշտոցին կապը:

Այդպէս է նաեւ Սաթենիկի կերպարը: Հեղինակը քնարերգական ջերմութեամբ ուզած է պատկերացնել զայն, բայց փճացուցած է անմիտ մահով մը, որ տրուած է միայն էֆէ ընելու համար:

Թատերախաղին մէջ կենդանի կերպարով մը կը ներկայանայ Կորիւնը, որ աշակերտն է Մեսրոպի,— հաւատարմութիւն, պաշտամունք, ջերմութիւն, ոչինչ կը պակսի պատկերացնելու համար արժանաւոր աշակերտ մը:

Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարին անցնելէ առաջ, Գ. Զարեան կ'աւելցնէ որ եթէ երկար կանգ կ'առնէ միւս կերպարներուն վրայ, պատճառն է այն է որ կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ի՛նչ միջավայր ստեղծած է թատերախաղին հեղինակը իր գլխաւոր հերոսին համար: Ըսուեցաւ արդէն թէ ոչ մէկը նպաստած է պայքարին ուժգնութեան: Փաստ է որ թատերախաղին մէջ կը պակսի ուժեղ բախումը, կերպարները շաղկապուած չեն հանգոյցին, այնպէս որ չեն ծառայեր ընդհանուր գաղափարին զարգացման: Ահա թէ ինչու պիտի ձախողէր գործը այս անկենդան կերպարներուն պատճառով՝ եթէ նոյնիսկ անթերի ըլլար Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարը:

Արդ, իրականին մէջ ի՞նչպէս է ներկայացուած Մեսրոպ Մաշտոցը: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ իր հայրենասիրական պաթոսը, իր սէրը հանդէպ հայրենի[...] ու ժողովուրդին, նկարագրի վեհութիւնը, ազնուութիւնը, գիտնականի [...] ընթացքը եւ աշխատանքը: Հեղինակը [...] սիրէ իր հերոսը, աշխատեր է անոր [...] քերուն արտայայտչականութեան [...] ստեղծեր է տեսարաններ՝ ցոյց [...] համար նկարագրի ազնուականութի[...]: Այս բոլորը կը վկայեն թէ Արաքսմանեան յաջողած է գծագրել իր հերոսը [...] ձեւով եւ արուեստով:

Սակայն Արաքսմանեան գործած է [...] սխալ մը սկզբունքի տեսակէտով: [...] տերախաղերու մէջ ընդունուած ձեւ[...] որ, երբ շատ գործողութիւններ կը [...] տարուին, նրբանցքներուն մէջ փոխ[...] ուին կարգ մը գործողութիւններ: [...] կրնայ առարկել ատոր դէմ: Բայց [...] բեւոր է ճշդել թէ ո՛ր գործողութիւն[...] ըը կը փոխադրուին նրբանցք:

Երկուեքի հեղինակը նրբանցք փոխադրած է բոլոր հիմնական գործողութիւն[...] ները, Մաշտոցի հոգեկան աշխարհ[...] պայքարի, գիրերու ստեղծագործութ[...] պատկերներ (Դանիէլեան նշանագր[...] հրաժարելու պարագաները եւ Հայոց [...] րերը ձեւագործելու աշխատանքներ[...]): Եւ խորհիլ որ ատոնք միայն կրնային [...] հերոսին ամէնէն կենդանի եւ սիրելի [...] մագիծը: Այսպէս, կորսուած է հեր[...] իր ամբողջական բնաւորութեամբ եւ [...] խատանքին զարգացման թափով:

Դիւրին չէր, անշուշտ, Լ. Արաքսմանեանի համար բեմին վրայ պատկերաց[...] Մաշտոց մը, որ յուզէր ու ջերմութեա[...] վարակէր հանդիսականը, լեցնէր սէ[...] ու պաշտամունքով, հասկնալի դարձ[...] գործին վեհութիւնը եւ վիթխարի մեծ[...] թիւնը:

Լենինականի Մռաւեան թատրոնին [...] բեմադրուած ձեւով, գլխաւոր դերակա[...] տարը, Լ. Աբրահամեան աշխատեցա[...] մէկն բան ընել մարմնաւորելու համ[...] Մեսրոպ Մաշտոցը՝ հեղինակին գծած [...] ջանակին մէջ,— տուաւ Մաշտոց մ[...] ռուն, միաժամանակ խոհական նկար[...] գրով, իր ներաշխարհին մէջ խորասո[...] ազնիւ եւ ուղիղ մարդ, որ գիտէ տրա[...] ուրախանալ, քնարերգական պահեր [...] րել, կռուիլ գաղափարի համար: Բեմ[...] դերն էր երիտասարդ Գ. Մկրտիչեան, [...] դժբախտաբար չէր կրցած հեռանալ [...] գինակին հետքերէն, խորանալ կերպ[...] հոգեբանութեան մէջ, կարծես ուզեր [...] աւելի եւս չեշտել թատերախաղին «[...] լիւստրատիւ» գոյնը: Բեմը շատ [...] ուած էր պաստառներով, որոնք [...] էին:

Լենինականն եղաւ այս ազնիւ ու [...] թեման բեմադրողը, շահելով զայն [...] ջինը ներկայացնելու պատիւը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ Չ[...]

ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Հարաւային Քորէայի մէջ 25.000 հիւսիսային Քորէացի եւ Չինացի գերիներ մերժեցին իրենց բնակավայրերը վերադառնալ: Իզուր չէր որ Ստալինի մահով կը վախնային թէ կը սկսին անկարգութիւնները:

ԱՆՀԱՆԴԱՐՏ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Արեւելեան Գերմանացիներու ըմբոստութեան օրերուն եւ Քորէայի դէպքերուն ազդեցութեան տակ Կրեմլինի վարիչները մէկ ճակատ կազմած՝ միացած էին: Բանակին հրամանատարները Բերիայի եւ Մալենքովի դէմ էին, հաւասարապէս: Մալենքովի դէմ իրենց հակակրութիւնը կուգար պատերազմի շրջանէն, երբ Ստալինի աջ բազուկն էր ան:

Մ.Վ.Տ.ի շարքերուն մէջ եւս անհանդարտ կացութիւն մը կը տիրէր: Շատերը կը վախնային թէ Բերիա մաքրագործումներ կը կատարէ, իսկ կուսակցութեան անդամները դժգոհ էին որ Բերիա կը փորձէ Մ.Վ.Տ. ազատել կուսակցութեան հակակշիռէն:

Այս միջոցին մտահոգիչ նշաններ կը տեսնուէին Խորհրդ. Միութեան զանազան շրջաններուն մէջ: Հակա-Ստալինական եւ հակա-ահաբեկչական տրամադրութիւններ ցոյց կուտային մտաւորականները, զինուորականները եւ ուսանողները:

Բերիա կ'աշխատէր Ստալինը մաքրած ըլլալու պատիւը իր վրայ առնել: Նաեւ դէմ էր «ռուսացումի քաղաքականութեան», այս ձեւով համակրանք կ'ուզէր ստեղծել՝ Հայերուն, Ուկրայնացիներուն, Վրացիներուն, Լիթուանացիներուն եւ այլ փոքր ազգերուն մօտ, որոնք կը կազմեն Խորհրդային բնակչութեան աւելի քան կէսը:

Մալենքով եւ Մոլոթով վախի նշաններ ցոյց կուտային: Մ.Վ.Տ. իր ձեռքին մէջ ամուր կեդրոնացուցած եւ ժողովրդականութիւն շահող Բերիան կրնար օր մը իրենց գլխուն խաղ մը խաղալ:

Որով անհրաժեշտ նկատուեցաւ «մերկացնել» Ստալինի սխալները, առանց մոռնալու յիշեցնել թէ Բերիան խորհրդատուն եղած է Ստալինի:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Բոլորն ալ եկած էին այն եզրակացութեան թէ Բերիան պէտք էր մէջտեղէն վերցուէր: Արեւելեան Պերլինի դէպքերուն պատասխանատուութենէն խուսափելու համար, Մալենքով եւ Մոլոթով միացան Բերիայի հակառակ խմբակին, որ մեծամասնութիւն մը կը կազմէր Գերագոյն Խորհուրդին մէջ: Մալենքովի պաշտօն յանձնուեցաւ — կամ թերեւս ստիպեցին — որ Բերիան ամբաստանէ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ ու պահանջէ որ Բարձրագոյն Ատեան կանչուի:

Այդպէս ալ եղաւ: Բերիա ամբաստանուեցաւ հակապետական եւ հակակուսակցական արարքներով, «Փորձած է—կ'ըսէր ամբաստանագիրը — Ներքին նախարարութիւնը կառավարութենէն եւ կուսակցութենէն վեր դասել»:

1953 Յուլիս 10ին միացեալ յայտարարութեամբ մը, կառավարութիւն եւ կուսակցութիւն կը կրկնէին Բերիայի դէմ ձեւակերպուած ամբաստանութիւնները: Նշանակելի կէտ մը: «Փրաւտա» դիտել կուտար թէ «Ոեւէ պաշտօնատար, ինչ ալ ըլլայ անոր գրաւած դիրքը, պէտք է ենթարկուի կուսակցութեան հակակշռին.»:

Յուլիս 16ին «Փրաւտա» կը գրէր թէ պաշտպանութեան նախարարութեան գումարած նիստի մը մէջ, մառեշալներ Պուլկանին, Ժիւքով, Սոքոլովսկի, Կովորով, Պիրեէնի եւ ուրիշներ հաւաստիացուցած էին թէ պիտի գործադրեն կառավարութեան որոշումները, եթէ երբեք կուսակցութիւնը համաձայն գտնուի:

Ասիկա յաղթանակ մըն էր կուսակցութեան համար: Ժուքով անմիջապէս լրիւ անդամ նկատուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին:

Բերիայի եւ իր վեց օգնականներուն դատին եւ պատժամիջոցի գործադրութեան լուրը հաղորդուեցաւ Դեկտեմբեր 17ին միայն:: Հրացանազարկ եղած Յուլիս 10էն առաջ:

ՊԱՏԻԺԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բերիայի ձերբակալութեան եւ [...] նութեան շուրջ զանազան մանրամա[...] թիւններ գոյութիւն ունին: Ըստ [...] Ժուքով եւ իր հրասայլերը կարեւո[...] մը ունեցած են: Կայ նաեւ Խրուշ[...] պատմածը: 1956 Մայիսին ֆրանս[...] կերվարականներու պատուիրակ[...] մը Մոսկուա կ'այցելէ: Տեսակցութ[...] ընթացքին, հարցումի մը պատասխա[...] լով, Խրուշչեւ կը պատմէ թէ «Ստ[...] մահէն անմիջապէս ետք, Գերագոյն [...] հուրդի անդամներս զանազան [...] վրայ հիմնուելով սկսանք կասկածի[...] Բերիա երկերես խաղ մը կը խաղա[...] խաղդուշական միջոցներ ձեռք կ'առ[...] ու մէկ քանի շաբաթ վերջ կը համ[...] որ կասկածները անհիմն չէին: [...] կերպով դաւադրութիւն մը կը կազ[...] կերպէր:

Պարզ էր թէ Բերիա վտանգաւոր [...] կուսակցութեան եւ պետութեան [...]

Մինակ ձգեցինք զինքը այս [...] կին մէջ, մեկնեցանք քովընտի [...] մը՝ որոշելու համար թէ ի՞նչ պի[...] նենք:

(5 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ). — Վասպուրականի Երիտ. Երկս. Միութեան Տէսինի մաս – նաճիւղը Մայիս 7ի Շաբաթ երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տօնեց Վասպուրական – ի հերոսամարտին 45րդ տարեդարձը: Նախագահեց Պ. Վարուժան Մանուկեան, որ պարզեց տօնին նշանակութիւնը :

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Վահան Հիւսեան, համառօտ պատմականը ընելով հերոսա – մարտին :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ, որ իրեն յատուկ պերճախօսու – թեամբ թուեց հերոսամարտին պատմա – կան արժէքը, անոր բարոյական կողմերը եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմ – նադրութեան առթիւ անոր ունեցած ազ – դեցութիւնը: Յետոյ ներկայացուեցաւ Պերճ Պռօշեանի Սօս եւ Վարդիթերը, ղեկավարութեամբ դերասան Թրպզօյի եւ մասնակցութեամբ Վալանսէն եկած թա – տերական խումբի մը: Երկար պիտի ըլ – լար այստեղ թուել բոլոր դերակատար – ներուն խաղարկութիւնը: Ընդհանուր առմամբ գոհացուցիչ կարելի է համարել զայն, նկատի ունենալով որ բոլոր դե – րակատարներն ալ այս երկրին մէջ ծնած երիտասարդ – երիտասարդուհիներ էին :

Գովելի կը գտնենք Վասպուրականի Ե – րիտ. Երկսեռ Միութեան հայրենասիրու – թիւնը, նախանձախնդրութիւն եւ պար – տականութեան գիտակցութիւնը :

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Հայաստանի անկախութեան 42րդ տա – րեդարձը հոս ալ տօնուեցաւ 29 Մայիսի կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին :

Օրուան նախագահ ընկեր Մովսէս Կա – րապետեան բացումը կատարելով փառա – բանեց Մայիս 28ի ոսկեզօծ թուականը եւ ոգեկոչեց յիշատակը բոլոր այն հերոս – ներուն, որոնց սուրբ արեամբ կերտուե – ցաւ ազատ ու անկախ Հայաստանի Հան – րապետութիւնը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը երգեց «Յառաջ Նահատակ»ը:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցե – ցան դպրոցին աշակերտներէն Եդուարդ Մարտիրոսեան, Թագուհի Սալլապաշեան եւ Յովհաննէս Տէօնէրճեան իրենց ար – տասանութիւններով :

Արտասանեցին նաեւ օրիորդներ Ժընը – վիէվ Պարտաքճեան եւ Բրաբիոն Տա – պաղեան ջերմօրէն ծափահարուելով: Իսկ Օր. Անժէլ Կարապետեան իր քնքոյշ ձայ – նով մեներգեց, նոյնպէս ծափահարուե – լով :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ժիրայր Միրիճեան: Մեր երիտասարդ ընկերը, ինչպէս նախորդիւ, այս անգամ ալ ելեկ – տրականացուց մթնոլորտը իր կուռ ու իմաստալից բանախօսութեամբ :

Բոլոր ներկաներն ալ հաճոյքով ունկն – դրեցին զինքը: Ընկերը թուելէ ետք Հա – յուն կրած մահացու հարուածը իր դա – րաւոր թշնամիէն, ցոյց տուաւ թէ հակա – ռակ արիւնարբու թալէաթներու ընաջն – ջումի նենգ ծրագիրներուն, Հայը կրցաւ իր յամառ կամքով վերընձիւղիլ, տէր կանգնիլ իր հայրենի հողերուն մէկ մա – սին ու հիմնել այնտեղ իր անկախութիւ – նը: Բարգաւաճել ու զարգանալ: Տալ հանճարներ ամէն գետնի վրայ՝ Թուրքը ձգելով իր ետին, իր յետամնաց, նախ – նական վիճակի մէջ: Անմահացուց նաեւ հերոս Սողոմոն Թեհլիրեանի թարմ յի – շատակը :

Հայկական դատին անդրադառնալով ընկեր Միրիճեան յայտնեց թէ քանի՛ մեր պապենական հողերը չեն ազատագրուած, մենք կը մնանք պահանջատէր: Ընկերոջ այս հմտալից բանախօսութիւնը դիմա – ւորուեցաւ խանդավառ ծափերով :

Գ. Գ.

ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը՝ սու – գի մէջ է, իր մատակարար՝ Գիսակ Փա – փազեանի անդարմանելի կորուստով :

Հանգստեան տան բացումէն ի վեր, այսինքն 1953 Յուլիսէն, Գ. Փափազեան անձնուիրութեամբ, պարկեշտութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ կատարած է իր պաշտօնը: Կատարեալ ձեւով գլուխ հա – նելով հաւաքականութեան մը փափուկ այլ կենսական գործը. — այսինքն կե – րակրել եւ հոգալ խումբ մը մարդիկ, ո – րոնք տարբեր ճաշակներ, տարբեր կա – րիքներ ունին եւ այս բրած է նեղ պիւ – տճէի մը սահմաններուն մէջ:

Տնօրէնութեան աջ բազուկը, Գիսակ Փափազեան, սիրուած եւ գնահատուած բոլորէն, իր պաշտօնը կատարած է խղճ – մտօրէն մինչեւ այն օրը երբ այն հիւան – դութիւնը որ իր մահուան պատճառ դարձաւ, զինքը զգետնեց եւ ստիպեց որ իր գործը փոխանցէ իր կնոջ: Բարե – բախտաբար մեր ծերերուն համար, տիկ. Փափազեան օժտուած է նոյն առաքինու – թիւններով եւ ունի հարկ եղած ձեռըն – հասութիւնը :

Ուրեմն մատակարարութիւնը կարելի է փոխարինել, բայց ոչ ոք կրնայ փոխա – րինել այն սրտցաւ մարդը եւ բարեկամը զոր կորսնցուցինք :

Թող Տիկին Փափազեանը եւ իր աղջի – կը, որոնց կը ներկայացնենք մեր ցաւակ – ցութիւնները, ընդունին մեր վշտակցու – թեան զգացումները :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մայիս 23ին օտար հողին յանձնեցինք Մարսիլիահայ ծանօթ դէմ – քերէն Մինաս Տատիկեան: Հանգուցեալը ծնած էր Սեբաստիոյ նահանգի Կէմէրէկ գիւղաքաղաքին մէջ, մանկութեան շըր – ջանին իր ուսումը ստացած էր Սեբաս – տիա քաղաքին մէջ: 1915ի եղեռնին տա – րաբախտ Մինաս, հազիւ 15 – 16 տարե – կան պատանի, կը կորսնցնէ իր ծնողքը, բայց ինքը կը յաջողի ապաստանիլ Ակ – Տաղը, հոն լման տարի մը կը մասնակցի տեղւոյն հերոսամարտներուն: Զինադա – դարէն ետքը կը յաջողի անցնիլ Պոլիս, ուր կը գտնէ իր եղբայրն ու քոյրը, ո – րոնք նոյնպէս հրաշքով ազատած են թր – քական սպանդանոցէն :

Անկէ երեք ամիս առաջ, Պ. Մինաս կը կորսնցնէ իր փոքր եղբայրը, այդ ծանր կորուստին պատճառով տարաբախտ Մի – նաս շատ էր ազդուած: Այդ հական, այդ կաղնի ծառը, որ կացինով հազիւ թէ վար առնուէր, մտածելով եւ յուզուելով յան – կարծամահ կ'ըլլայ իմ գրկիս մէջ: Մի – նաս Տատիկեան հայրենասէր անձնաւո – րութիւն մըն էր, սիրուած էր բոլորէն անխտիր: Ան երբեք խտրութիւն չէր դը – ներ հայկական որեւէ կազմակերպութեան հանդէպ, սիրով ու սրտով կը մասնակցէր բոլոր կազմակերպութեանց ձեռնարկնե – րուն, մանաւանդ սա վերջին մի քանի տարիներուն :

Հանգուցեալին թաղման տխուր արա – րողութիւնը կատարուեցաւ Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ուր ներկայ էին գաղութիս զանազան կազ – մակերպութեանց կողմէ պատգամաւորներ: Յուզուած էին բոլոր բարեկամները, հայրենակիցներն ու ծանօթները, երբ Պ. Վ. Սարգսեան սկսաւ երգեհոնով հետե – ւիլ դպրաց դասուն «Իվերին Երուսա – ղէմ»ին :

Տարաբախտ ընկեր, հայ հերոսներու աշխարհէն, մեր Տարօն – Սասնոյ Զորի գեղատեսիլ դաշտերէն: բնութեան պար – գեւ Արարչի տուած ծաղկազարդէն ան – մահութեան այդ ծաղկեփունջ մը կը նը – ւիրեմ թարմ հողակոյտիդ :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆ

Տիկին մը, զանգատելով կ'ըսէ լուսա – նկարիչին.

— Այս ինչ տգեղ լուսանկարներ հաներ էք: Անկէ առաջ, ձեր քաշած լուսանկար – ներուն մէջ, աւելի գեղեցիկ եւ աւելի կեանքոտ ցոյց կուտայիք զիս :

— Գիտեմ, տիկին, կը պատասխանէ լուսանկարիչը ազնուօրէն: Բայց, մի՛ մոռնաք որ, այն ատենէն ի վեր, տաս – տասնըհինգ տարիներ անցեր են :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷ հասած է Վիէննայի Մխի – թարեան Միաբանութեան Աբբահայր Գերապ. Հ. Մեսրոպ Արք. Հապոզեան հովանաւորելու համար նորակերտ վար – ժարանին բացման հանդէսը: Աբբահայրը այցելութիւն մը տուած է Յուսաբերի խմբագրութեան: Մայիս 24ին ընդունե – լութիւն մը տեղի ունեցած է ի պատիւ Հապոզեան Աբբահօր, որուն ներկայ ե – ղած են թեմի առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Կաթողիկէ Առաջնորդ Գերպ. Ռափայէլ Եպիսկ. Պայեան, Յուսաբեր Մշակութային ընկերակցութեան նախա – գահ Պ. Ա. Զաքըճեան եւ բազմաթիւ Հա – յեր: Խօսք առած են Մխիթարեան վար – ժարանի տնօրէնը՝ Հայր Բարսեղ Վ. Ֆերհաթեան, Հապոզեան արք. եւ ուրիշ – ներ :

Նորակերտ վարժարանը պիտի ընդունի գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ :

Աբբահայրը Վիէննա վերադարձաւ Մա – յիս 31ին :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի Պարսից դեսպանին հովանա – ւորութեան տակ, յառաջիկայ Յունիս 10ին, Սալ Կավոյի մէջ, առիթը պիտի ունենանք լսելու Պարսկահայ տաղանդա – ւոր ջութակահար՝ Լէոփոլտ Աւագեան :

Աւագեան ծնած է Թաւրիզ եւ նուագել սկսած վեց տարեկանին: Իր նախնական ուսումը ստացած է Պարսկաստան, ան – ցած է Ամերիկա, ուր ընդունուած է ե – րաժշտութեան Ճիւլիըրտ վարժարանը :

Նուագահանդէս մը տուած է Նիւ Եոր – քի Քարնըկի Հոլին մէջ, ինչպէս նաեւ այլ վայրեր (Պոսթըն, Ուաշինկթըն, եւ Մի – ջին Արեւելք): Նուագած է նաեւ Պարսից Շահին ներկայութեան: Միջազգային մամուլը միշտ գնահատական տողեր նուիրած է տաղանդաւոր ջութակահա – րին :

×

ՊՐՈՒՍԷԼԻ մէջ ամէն տարի տեղի ու – նեցող եւ այս անգամ դաշնակահարներու վերապահուած «Պէլժիոյ Թագուհի Էլի – զապէթ» երաժշտական միջազգային մըր – ցումը շահած է Հիւսիսային Ամերիկացի Մալքըլմ Ֆրաճըր: Իրեն հետ 12 պար – գեւեալներու կարգին եօթներորդը հան – դիսացած է Խորհրդահայ դաշնակահար Եուրի Հայրապետեան :

×

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ եղանակի երկ – րորդ եւ վերջին նուագահանդէսը կուտայ յառաջիկայ Յունիս 15ին, (Սալ Ատիար, 4 Սքուար Ռափ):

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Հայտըն, Շուպերթ, Քա – պալեվսքի, Վանտէլ, Շոփէն :

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Դ.

Նազար աղան բազարի յետ ընկած մի անկիւնում մի փոքրիկ եռանկիւնաձեւ կրպակ ունէր, որտեղ գիւղացիների հա – մար պատրաստի նամակներ էր գրում: Նրա ողջ «գրասենեակի» կահկարասին — մի խարխուլ սեղան, մի աթոռ, որ հա – զար ու մի թելերով կապել էր, մի թա – նաքաման — մէջը ամբողջ մաղ, թուղ – թերէն գրելու համար մի քանի եղէգէ գը – րիչներ, մի հողէ ջրաման, մի բաժակ այնքան փոշոտած, որ թափանցիկ չէր եւ մի աւել, որ անգործածելի լինելուն հա – մար դարձել էր սարդի բոյն :

Նազար աղան, բացի պատրաստի նա – մակներից, ժառանգական եւ ամուսնա – կան դատերի համար աղերսագրեր էր գը – րում: Այդ աղերսագրերը նա արտագրում էր մի հաստափոր գրքից, փոխելով ա – նուններն ու թուականները:

Պատրաստի նամակի համար ստանում էր տասը փարա, իսկ աղերսագրերի հա – մար — 60 փարա:

Արդեօք Նազար աղան մի օր մտածե՞լ էր Հօրաքրոջս մասին: Չեմ կարծում, ո – րովհետեւ մեր տան լուսամուտի առաջից անցնելիս՝ քիթը վեր չէր առնում եւ հօ – րաքրոջս մտիկ չէր տալիս :

Մի անգամ Նազար աղայի մասին հարց տուի մօրս: Նա ասաց.

— Աղէկ մը չեմ յիշեր, տղաս, շատ տարի առաջ ատպէս խօսք մը եղաւ, բայց խօսքն ըլ խօսք մնաց :

×

Ես բաղնիս գնում էի մեր տան կանանց հետ:

Մինչեւ հիմա էլ չեմ սիրում արեւելեան բաղնիքը, որովհետեւ մինչեւ հիմա էլ յիշում եմ կաւերի հոտը, գոլորշին, սիրտ մարեցնող տաք եւ խըշխըշ ջուրերը եւ կանանց բըլրացած ճարպն ու միսը:

Հօրաքոյրս բաղնիքում միշտ լողանա – լով չէր զբաղւում :

Նա ամենայն ուշադրութեամբ եւ չա – րութեամբ դիտում էր հասունացած աղջիկներին, որպէսզի դուրս գար բաղ – նիքից եւ սկսէր խօսել ու բամբասել: Բաղնիքից անմիջապէս յետոյ չէր կարող դնէ դուռ մտնել եւ սկսել բամբասան – քը, որովհետեւ յոգնած էր լինում, այն – քան չէնչքար էր քսում մարմնին եւ վառող թափող դեղեր էր գործածում :

Բայց յաջորդ օրը հօրաքրոջս օրն էր, Իւղոտում էր ծնօտները, անտիկ շալը գը – ցում գլխին, ընկնում հարեւանների տը – ները :

Մտնում էր Եղիս խանումի մօտ :

Եղիս խանումը մի կին էր, որ իր իսկ շուաքից էր վախենում, որի տան լուսա – մուտների վարագոյրները միշտ փակ է – ին, ուրիշի անունը չէր արտասանում, որպէսզի մի զուցէ բամբասանք չդառ – նայ: Եղիս խանումն ունէր մի տղայ (40 տարեկան) եւ մի աղջիկ (35 տարեկան): Որդուն չէր պսակել, որպէսզի քաղաքում խօսք – զրոյց չլինի. իսկ աղջկան էլ տես – նող չէր եղել, որ ուզէր :

Մայրը նրան տարին մի անգամ միայն դուրս էր հանում, այդ էլ միայն եկեղե – ցի տանելու համար: Կանգնեցնում էր վերնատան ետեւը, թոյլ տալով միայն, որ քթի մի մասը եւ երկու աչքերի միայն մէկն ազատագրի երեսի քօղից :

Հօրաքոյրս դիտմամբ երեւակայում էր, որ Եղիս խանումը միտք ունի Գուվար խանումի աղջիկն ուզելու որդու համար: Հօրաքոյրս սկսում էր բամբասել Գուվարի աղջկան, որին բաղնիսում տեսել էր բո – լորովին մերկ :

— Կռնակի վրէ երկու զանակի նշան կայ, ով գիտէ, ի՞նչ հիւանդութիւն ու – նի. չըլլի թէ Սմբատիդ համար ուզես, — բամբասում էր հօրաքոյրս :

— Սմբատս հալա կարգուելու չէ, — պատասխանում էր Եղիս խանումը :

Իսկ Սմբատը 40 տարեկան էր :

— Պարտք սեպեցի քըզի ըսիմ, — աւե – լացնում էր հօրաքոյրս:

Մտնում էր ուրիշ տուն :

— Հազարխան խանումի աղջիկը ճավ – ները (սրունքները) դեղ կը քսէր, հալբէդ հիւանդութիւն ունի :

Մի ուրիշ տեղ՝ մի աղջկայ մասին.

— Երեսը տեղն է, բայց մարմինը չոր – տոտ, իմ մարմինս քեզ օրինակ :

Մի ուրիշի մասին.

— Մարմնի վրայ տղամարդու պէս մազ ունի: Սիրտս խառնեց :

Այսպէս անվերջ, առանց յոգնելու, առանց յագենալու :

Մի օր բաղնիսի դրսի ընդհանուր սրա – հից մի ծանօթ կին ներս մտաւ մեր լո – ղանալու բաժինը եւ խնդրեց մօրիցս, որ թոյլ տայ այստեղ լողանալու :

Կինն սկսեց լողանալ մօրս թոյլտուու – թեամբ :

Մայրս գնաց դուրս :

Հօրաքոյրս եկաւ եւ հրամայեց կնոջ, որ անմիջապէս դուրս ելնի :

— Վարդեր խաթուն, – ասաց Աղա – բեր խաթունը, — Մարգարիտ խանումը հրաման տուեց :

— Խանում – մանում չեմ ճանչնար, գնա դուրս, — հրամայեց հօրաքոյրս :

Աղաբերը զայրացաւ: Սա էլ մեզմ կա – նանցից չէր:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

կութիւնը հետեւեալ արդիւնքը տուած է.— Գտնուած են 37 զորդ (Պուխարա), անգլիական կերպասի յիսուն կտրոն (ներածումը արգիլուած էր տարադրամի չքաւորութեան պատճառով)։ Գոհարեղէնի ութ տուփեր որոնց մէջ 500.000 թրքական ոսկիի արժաթեղէն կար։ Երեք ապրակամ վերարկու եւ երեք վիզօն։ Միւս կողմէ զինուորական ապահովութիւնը ձեռք դրած է նախկին նախարարին անձնական հաշիւներուն վրայ, հոն արձանագրուած է.— 4 միլիոն թրքական ոսկի վճարուած իբրեւ «բաժին» Տէրվիշ անուն առեւտրականի մը։ Զուկէս միլիոնի ուրիշ «վճարում» մը, Մերսինի նաւահանգիստին շինութեան առթիւ։

Ներկայիս Թրքական պետական գանձը սանթիմ չկայ եւ նոր կառավարութիւնը բաւական դժուարութիւն պիտի ունենայ տնտեսութիւնը վերականգնելու համար։

× Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Մայիս 31) կ'իմանանք թէ Թուրքերու ելքը արգիլուած է ներկայիս, իսկ օտարականներու մուտքը ազատ, է բայց ենթակայ՝ հակակշռի։

× Մենտերէսի ձերբակալած բոլոր անձերը ազատ կ'արձակուին։

Երէցկին Իսկուհի Ճորթուեան եւ զաւակները՝ Ստեփան Ճորթուեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Գոչեան եւ զաւակները՝ Նատին եւ Քաթրին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՅ. ՃՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

վախճանումը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 31ին։

Օծումը եւ թաղումը կը կատարուին այս Շաբաթ առաւօտ, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբր այդ նկատել։

Հայրապետական պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ քահանայից դասը, վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը, բոլոր պաշտօնէութիւնը, սրտի անհուն ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԱՐԺԱՆԱՇՆՈՐՀ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՅ. ՃՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

վախճանումը՝ որ տեղի ունեցաւ 31 Մայիս, 1960, ժամը 6.30ին իր բնակարանին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Օծման եւ թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի, 4 Յունիս, Շաբաթ օր, ժամը 9ին, Փարիզի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, մասնաւոր պատարագով։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեանէ 30 Ն. Ֆ. ողբացեալ Գիսակ Փափազեանի մահուան առթիւ։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ընկերներէն հարիւր Ն. Ֆ.։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Յունիս 5, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ-ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

(Մահացած Պէյրութի մէջ)

մահուան տարելիցին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Պ. Դրօ Աբրահամեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Նորիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին՝

ՄԱՐԻԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Ողբացեալ Ժպտուն Ոսկերիչեանի (ծնեալ Զուքասըզեան), մահուան Բ. տարելիցին առթիւ Տ. Ոսկերիչեան, Վահրիճ եւ Վարդանուշ Կէօքճեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (5 Յունիս) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։ Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10.30ին, Հայկական Հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն։

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթեան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի։

Միջին ալիք՝ 196 մ.։ Կարճ ալիք՝ 19.84, 25.67, 31.10։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին։

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովաչէք եւ Պարթոք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած են ընկեր եւ ընկերուհի Դաւիթ Երամեանէն տասնական Ն. Ֆ., ընկեր Դ. Երամեանի եղբօր կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ (Պոլիս)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ցաւով կ'ողբան անփոխարինելի Սողոմոն Թէհլիրեանի մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. մարմիններուն եւ ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին։

×

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Քրիստափոր» Շրջ. կոմիտէն, Նոր Սերունդի «Շաւարշ Միսաքեան» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կ'ողբան Հայոց կտրիճ, անվախ ահաբեկիչ, անզուգական հերոս ընկեր Սողոմոն Թէհլիրեանի զառնակսկիծ կորուստը եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը ներկայացնեն ողբացեալին այրիին եւ զաւակներուն։

×

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ազատնի Երկանեանի իր ամուսնոյն ողբացեալ ՄՈՒՐԱՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս ցաւակցութիւնները՝ իր զաւակներուն Յարութիւն եւ Օննիկ Երկանեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեանի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խաչատուրեանի, Տէր եւ Տիկին Հայկ Խարեանի եւ բոլոր պարագաներուն։

Մասնաճիւղս այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մարի Շիրինեանէ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սարաֆեանէ, ընկերուհիներ Հայկչեանէ, Պառաւեանէ տասնական Ն. Ֆ.։ Մարտիրոսեան, Հերմինէ Նիկողոսեան, Պալեան, Միւթէվէլեան եւ Նիկողոսեան հինգական Ն. Ֆ.։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են։ Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20։ Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթիւէն 27.35։ 5 Րիւ Մէյրան։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանութի գործերով զբաղելու համար եւ ծախելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի համար)։

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÈRY CEN. 37-18

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի եւ Նոր Սերունդի։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Բողոքական սրահը։

Կը խօսի Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Էքս Լէ Պէնէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մենապար։ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Վիէն.— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեգալուստին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղադաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ։

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Հոգեգալուստի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ, դպրախումբին բազմաձայն երգեցողութիւնով։

× Տօնին Բչ. օրը (6 Յունիս), Կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախումբը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցութեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաստատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատարագի արարողութիւն կատարելու, հոգեպէս մխիթարելու համար պատսպարեալները։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Զաւարեան, Ռոստոմ, Ազրիլեան Սերունդի կազմակերպած ծովագնացութեան օթօքարը կը մեկնի ճիշդ հետեւեալ ժամերուն յառաջիկայ Կիրակի առաւօտ։ Փլաս տը լա Րէփիւպլիք, Պուլվար Մաժէնթայէն՝ ժամը վեցին։ Պէլվիլի եկեղեցիէն՝ ժամը 6.30ին։ Իսի լէ Մուլինօյէն Զատիկեանի սրճարանին՝ ժամը 7ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Տեղ մնացած չըլլալով՝ արձանագրութիւնները փակուած են։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ Տօն Հոգեգալստեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ Հոգեւոր Հովիւ Տէր Եղիշէ Խաչակիր քահանայ Ալթունեան։

Երգեցողութիւն հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ։

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շաւիլի բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ գայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յոբելեարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Տէր Հօր, տարիներէ ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայութիւններուն համար։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 4 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8816 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4617

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՅԳ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հոգեգալուստի արձակուրդէն օգտուելով Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչն ու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը գումարեն իրենց Պատգամաւորական Ժողովները՝ Յունիս 4-6, Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի, Պէլֆոնթէնի, մեր Փարիզի մէջ :

Առաջին անգամն է, որ Ֆ. Կապ. Խաչը իր երկամեայ պատգամաւորական ժողովը կը գումարէ իր սեփական շէնքին մէջ, Ժիւռայի գեղատեսիլ եւ դալարագեղ լեռնալանջին վրայ, եղեւիններու անտառի կողքին, ջինջ ու պայծառ երկինքի տակ, ուր ամէն ամառ օդափոխութեան կ'երթան երկու սեռէ քանի մը հարիւր փոքրիկներ, հայաշունչ մթնոլորտի մէջ կազդուրուելու, թարմանալու եւ մայրենի լեզուով ճռուողելու համար :

Փարիզի եւ գաւառի պատգամաւոր Խաչուհիները առիթ պիտի ունենան մօտէն տեսնելու այդ շէնքը, որուն համար նիւթական այնքան զոհողութիւններ կ'ըլլան տարիներէ ի վեր: Պիտի գնահատեն կատարուած աշխատանքները, որոնց շնորհիւ Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը դրուած է ներկայանալի եւ մաքուր վիճակի մէջ, ապահովելով հանգստաւէտ կարելի պայմաններ :

Ամէն ինչ չէ լրացած դեռ: Ինչպէս իր վերջին կոչին մէջ կ'ըսէր, կահաւորման, բարեզարդումի եւ վերանորոգութեան համար Կապոյտ Խաչը կը կարօտի որո՛շ գումարի եւ յոյսը դրած է հայ ժողովուրդի համեստ դասակարգին վրայ, որ երբեք չէ վլացած իր լուման՝ մեր կանացի այս բարեսիրական կազմակերպութեան :

Պատգամաւորները երեք օրուան ընթացքին պիտի քննեն վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական գործունէութիւնը, պիտի լսեն կեդրոնի եւ մասնաճիւղերու տեղեկագիրները, պիտի գծեն նոր շրջանի աշխատանքներու ծրագիրը, պիտի քուէարկեն բանաձեւեր եւ պիտի ընտրեն նոր կեդր. վարչութիւն :

Յաջողութի՜ւն իրենց աշխատանքներուն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը թեւակոխէ իր հիմնադրութեան տասնեւհինգամեակը:

1945ին պատանիներ եւ դեռատի աղջիկներ հիմնեցին այս կազմակերպութիւնը, երէցներու նախաձեռնութեամբ եւ քաջալերութեամբ :

Նոր Սերունդի դպրոցին շրջանաւարտները մտած են արդէն կուսակցութեան շարքերուն մէջ, ուրիշներ կը շարունակեն զօրավիգ հանդիսանալ իրենց կրտսերներու ձեռնարկներուն :

Փարիզեան շրջանէն սկսեալ գաւառի բոլոր հայաշատ քաղաքներուն մէջ կան Նոր Սերունդի մասնաճիւղեր, որոնք գործունէութեան լծուած են՝ համաձայն իրենց ծրագրին եւ տեղական պայմաններուն :

Պատգամաւորական ժողովի օրակարգի կնճռոտ հարցերէն մէկն է կազմակերպութեան ուժեղացումը: Կեդրոնական վարչութիւնը կազմած է աշխատանքի լայն ծրագիր մը՝ նոր շրջանին համար :

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք, որ յաջողութեամբ պսակուած է իր Հայբենագիտական դասընթացքի իր նոր ձեռնարկը Փարիզի մէջ: Երկու տասնեակ Նոր Սերնդական աղջիկներ ու երիտասարդներ ամիսներէ ի վեր կանոնաւորաբար կը հետեւին դասախօսութեանց : Կը ծանօթանան Հայոց պատմութեան զանազան շրջաններուն, մասնաւորաբար մեր ազատագրական շարժումին, Հայկական Դատին եւ մշակոյթին :

Դասընթացքը աւարտելէ վերջ, անոնք իրենց կարգին պիտի դառնան դասախօսներ՝ նորերուն սորվեցնելու համար իրենց գիտցածները:

Իրենց պաշտօնաթերթ Հայաստանի մասին եւս պատրաստուած է նոր ծրագիր մը՝ զայն աւելի բովանդակալից եւ ինքնաբաւ դարձնելու համար :

Ողջո՜յն Նոր Սերունդի պատգամաւորականին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մեծ ռազմավարութիւնը կը շարունակուի: Մինչ Խորհրդային պատուիրակը՝ Ժընեւի մէջ կը յայտարարէր թէ տրամադիր չեն ստորերկրեայ պայթումներու շուրջ հաւաքական աշխատանքներուն մասնակցելու (մէկ օր առաջ ընդունած էր եւ համաձայն էր) անդին՝ Կրոմիքօ, Խորհրդային արտաքին նախարարը զինաթափութեան նոր ծրագիր մը կը ներկայացնէր, արեւմտեան դեսպաններուն :

Նոր ծրագիրը քննութեան պիտի առնուի Արեւմտեան պետութեանց կողմէ: Դիւանագիտական աղբիւրներու համաձայն կարելի եղած է ճշդել կարգ մը մանրամասնութիւններ :

Ապազինման Խորհրդային նոր ծրագիրը երեք հանգրուաններ կը նախատեսէ ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնը իրականացնելու համար :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

1.— Անգործածական դարձնել՝ հրթիռներ, օդանաւեր, նաւեր, ընդծովեաներ որոնք կրնան կորիզային ռումբեր փոխադրել եւ արձակել :

2.— Օտար ցամաքամասերու վրայ հաստատուած բանակներու պարպում ինչպէս նաեւ կայաններու եւ մթերանոցներու փճացում :

3.— Արգիլել փոխադրական բոլոր միջոցները որոնք անջրպետային ծիրին վրայ կրնան հաստատուիլ նաեւ՝ կորիզային ռումբ փոխադրող նաւերու եւ օդանաւերու փորձերը :

4.— Սահմանափակել հրթիռներու արձակումը միայն խաղաղ միջոցներու : Նախապէս լուր տալ, համաձայնիլ երկուստեք եւ քննել արձակայանները :

5.— Կորիզային զէնքերու գործածութեան եւ շինութեան շուրջ գաղտնիքներ չհաղորդել այն պետութիւններուն որոնք տեղեակ չեն կորիզային ուժին : Այս վերջինները պիտի չշինեն հիւլէական զէնքեր :

6.— Ջեղչել զինուորական պիւտճէն :

7.— Հաստատել միջազգային մարմին մը որ հսկէ՝ արձակայաններու, եւ օտար երկիրներու մէջ հաստատուած կայաններու քանդումին :

Եօթներորդ յօդուածը կը նախատեսէ նաեւ իրաւունք՝ քննելու բոլոր գործարանները որոնք ամբողջութեամբ կամ մասնակի, կորիզային զէնքեր կրնան շինել, գաղտնի: Այս իմաստով մնայուն քննիչ մարմիններ կրնան հաստատուիլ խնդրոյ առարկայ գործարաններուն մօտ:

8.— Քննել հաւաքաբար, կորիզային, կենսաբանական եւ տարրաբանական զէնքերու արտադրութեան արգիլումի միջոցները :

9.—Առաջին հանգրուանը պէտք է վերջանայ 12 կամ 18 ամիսէն :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

1.— Ամբողջական դադարեցում՝ կորիզային, կենսաբանական եւ տարրաբանական զէնքերու արտադրութեան եւ քանդել բոլոր պահեստները :

2.— Խորհրդային եւ Մ. Նահանգներու զինուորականներու թիւը իջեցնել՝ 1.700.000ի՝ իւրաքանչիւրին համար : Ջեղչել զինուորական պիւտճէն :

3.— Քննել կորիզային զէնքերու քանդումի վայրերը: Մնայուն հսկողներ պէտք է հաստատուին :

Կառավարութիւնները պէտք է հաղորդեն իրենց զինուորական պիւտճէն եւ բաժանումները :

4.— Քննել միասնաբար, ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնը պահելու եւ խաղաղութիւնը հաստատելու միջոցները, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հսկողութեան ներքեւ :

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

Ծրագրին այս վերջին մասը կը նախատեսէ ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնն այլ խօսքով ամէն տեսակի զէնքերու քանդում, սպայակոյտերու լուծում, զինուորական վարժարաններու եւ մարզարաններու վերացում, զինուորական պիւտճէներու ջնջում եւն. :

Ծրագրին այս բաժնին մէջ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ միջազգային ոստիկանական ուժ մը կազմել, ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ հսկել եւ քննել :

Ուշադրութեան արժանի երկու կէտեր կան :

Ա.— Առաջին անգամն է որ Խ. Միութիւնը կ'ընդունի հսկողութեան եւ քննութեան սկզբունքը եւ կու տայ մանրամասնութիւններ :

Բ.— Խորհրդային ծրագիրը կ'առաջարկէ առաջին առթիւ, քանդել կորիզային զէնքեր փոխադրող «նաւ»երը: Այս տեսակէտը ջատագոված եւ պաշտպանած էին՝ տը Կոլ եւ Ֆրանսայի պատուիրակը՝ Ժիւլ Մոք :

Անգլիա եւ Ամերիկա տարակարծիք գտնուած են միշտ Ֆրանսայի հետ, այս կէտին շուրջ:

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9ին, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին վարչապետ Խրուշչեւ անձամբ ներկայացուց այս նոր առաջարկը շեշտելով թէ ան պատրաստուած էր վեհաժողովին համար: «Մենք մեր ձեռքերը պարապ չէինք գացած Փարիզ, այս էր մեր առաջարկը եթէ Այզընհաուըր չձախողեցնէր ժողովը»:

Քաղաքական շրջանակները դիտել կու տան թէ Կրեմլինի նոր առաջարկը նկատի առած է մանաւանդ Ֆրանս. տեսակէտը: Կը մնայ գիտնալ թէ որքա՞ն կարելի է վստահութիւն ընծայել Խրուշչեւի :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Յանձնախումբս յաւերժացնելու համար հայ ժողովուրդի վրիժառու բազուկին՝ նորոգ հանգուցեալ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆի անմոռանալի յիշատակը, որոշած է Տան գետնայարկի Ակումբ-Ընթերցարանի մեծ սրահը մկրտել անմահ հերոսին անունով :

Սողոմոն Թէհլիրեան 1921 Մարտ 15ին, Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ դիտապաստ գետին փռելով մեծ եղեռնի դիւային ծրագիրը յղացող եւ գործադրող մեծ ոճրագործը, ի կենդանութեան իսկ արժանացած էր հայ ազգի անխտիր բոլոր դասակարգերու անհուն երախտագիտութեան :

Տարակոյս չունինք, որ իր պանծալի յիշատակը յարգող մեր բոլոր հայրենակիցները սիրայօժար պիտի մասնակցին այս առթիւ բացուած հանգանակութեան, օժանդակելու համար անոր անունը կրող Սրահի նորոգութեան եւ բարեզարդման ծախքերուն :

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին առթիւ արձանագրուած նուիրատուութիւններն են.—

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ
ՀԱՄԱՐ
Ա. ՑԱՆԿ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի	Ն. Ֆ.
Կեդր. Կոմիտէ	500.—
Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէ	250.—
Վազգէն Սէրէնկիւլեան	250.—
Հրանտ Սամուէլեան	100.—
Սահակ Յովհաննէսեան	50.—
Պետրոս Չպուքճեան	50.—
Գումար	1200.—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնը կը հաղորդէ թէ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան «որքան կարելի է շուտ» եւ որ լուծուած կառավարութեան բոլոր անդամներն ալ պիտի դատուին մօտ ատենէն: Հարիւր յիսուն սպաներ ձերբակալուած են: Ազգային Միութեան Կոմիտէին մէջ կը գտնուին երեք զօրավարներ, զօրավար Կիւրսէլ, զօր. Մատանօկլու եւ զօր. Ս. Իւլէյ, մնացեալ անդամներուն անունները գաղտնի կը պահուին հասկնալի պատճառներով :

Նոր արձակուած քանի մը դեմոկրատներ մամուլի ասուլիս մը կազմակերպած էին ուր կը յայտնէին թէ պիտի վերակազմուին ինչ որ պատճառ դարձաւ որ կրկին ձերբակալուին, այս անգամ անորոշ ժամանակի համար :

× Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 1) կ'իմանանք թէ Պոլսոյ պատրիարքը այցելութիւն մը տուած է Մայիս 31ին, Պոլսոյ զինուորական կուսակալին եւ 20 վայրկեան տեսնուած է հետը: Անձնական պատճառներով, Մայիս 29ին, Պ. Մ. Շէլէֆեան (ատենապետ Կեդր. վարչութեան) հրաժարած է :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ, Անգլիոյ վարչապետը, Լոնտոնի մէջ յայտարարած է.— «Արեւմտեան պետութիւնները Խրուշչեւի հասկցուցին թէ պատրաստ եւ տրամադիր չեն որեւէ գին վճարելու խաղաղութեան համար: Իր դաշնակիցներուն կողքին Անգլիա պատրաստ է պաշտպանելու ազատ աշխարհի արդար իրաւունքները »:

Հինգշաբթի օր յայտարարուեցաւ թէ Անգլիա մաս կ'ուզէ կազմել Եւրատոմի եւ հասարակաց շուկային:

ԱՍԻՈՅ Հարաւ-Արեւելեան Ուխտը գաղտնի նիստ մը գումարած է Ուաշինկթընի մէջ: Նիստին մասնակցած են Ուխտի անդամ երկիրներու արտաքին նախարարները, կ'ենթադրուի թէ քննութեան առած են Համայնավար Չինաստանի հանդէպ իրենց բռնելիք դիրքը: Ամերիկա դէմ է այս վերջինին ՄԱԿէն ներս մուտքին: Նոր Զելանտան համաձայն է :

ՉԻԼՈՆԱ ԿՈՐԱՅԻ (Լեհաստան) մէջ իշխանութեան եւ բնակչութեան միջեւ բախումներ տեղի ունեցած են: Շէնք մը որ կը գործածուէր կրօնաւորներու կողմէ ոստիկանութիւնը ուզած է գրաւել, բնակչութիւնը դէմ դրած եւ քարկոծած է ապահովութեան ուժերը: Հարիւր հոգի ձերբակալուած են: Նովա Հիւթայէն ետք երկրորդ դէպքն է որ տեղի կ'ունենայ : Այս անգամ ալ պատճառը կրօնական է :

ՄԱՅՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԲԻՒՐ ԱՄԷՆ ՍԻՐՈՅ

Երկրիս վրայ միակ անձ մը կայ, զոր միշտ կը սիրենք եւ որ նաեւ միշտ կը սիրէ մեզ,— մայրը: Հայրերու եւ որդիներու միջեւ կրնան խոր տարակարծութիւններ երեւան գալ: Մօր եւ զաւկին միջեւ՝ երբեք:

Մօր գիրկը միշտ բաց է իր որդւոյն համար, երբ սա աշխարհէն յուսախաբ՝ վայր մը կ'որոնէ, ուր կարենայ գտնել հանգիստ, հասկացողութիւն ու ներողամտութիւն: Մայր մը միշտ կրնայ օգնել: Վստահութիւնը, որ իր աչքերէն կը հոսի՝ բոլորին ուժ կը ներշնչէ: Սենեկա կ'ըսէ. «Մայրը կամուրջն է կեանքի եւ մահուան միջեւ: Խորհրդալից անօթ մը՝ նորաստեղծումի»:

Ահա թէ ինչո՛ւ բոլոր արուեստագէտները,— նկարիչներ, երաժիշտներ, բանաստեղծներ, որոնց զգայուն հոգին բնազդաբար բոլոր երկրային հրաշալիքներու այս աղբիւրին կը ձգտէր,— պանծացուցած են մայրը: Նկարիչներ կան, որոնք մայրերու լուսաշող դէմքերէն ներշնչուած՝ «Մատոննա»ներ գծած են, որոնք մայրեր էին եւ մայրեր՝ որոնք տառապանքի ու խոնարհութեան բովէն անցնելով՝ գերերկրային կերպարանք զգեցած՝ «Մատոննա»ներու կը նմանին: Ահա թէ ինչու բոլոր մայր-նկարներն ալ այնքան տպաւորիչ են մեզի համար: Մենք անոնց մէջ ո՛չ գեղեցկութիւն եւ ո՛չ ալ արուեստի փայլ կը փնտռենք: Մենք հոն միայն մայրը կը տեսնենք: Ռամպրան, Տիւրէր, Ռուպէնս, Վալտմիւլլէր, Ֆայէրպախ, ասոնք բոլորն ալ իրենց մայրերը նկարած են՝ յոլացնելով անոնց կեանքի ճիգերն ու հոգերը:

Իսկ բանաստեղծնե՞րը,— բոլորն ալ երգած են «Մայրը», աւելի ճիշդ՝ իրենց մայրը: Եւ այն՝ ոչ միայն բանաստեղծական արուեստի, այլ եւ հարիւրաւոր նամակներու մէջ: Ատալպերթ Շթիֆթէր կ'ըսէ. «Միայն սէրը կրնայ դաստիարակել: Հետեւաբար դաստիարակութեան մէջ մեծագոյն դերը մօր կը պատկանի, քանի որ մեծագոյն սէրը մայրը ունի»:

«Ճշմարիտ մայր մ'ըլլալը՝ հաղուագիւտ է, սոուրբ գերագոյն բարիքը, որ մարդկային կեանքի մէջ կրնայ գտնուիլ» կը հաստատէ Երեմիաս Կոթհէլֆ:

«Բայց չէ՞ որ բնութիւնը կինը մայր ըլլալու սահմանած է» կ'առարկէ Ժան Փօլ:

Ու Ֆրիտրիխ Ֆոն Լոկաու կը բանաձեւէ.

Ինը ամիս արգանդին մէջ
Կը կրէ մայրն որդին իւր յար.
Գրրկին վրայ օրեր անվերջ՝
Կը տանի զայն, զի է տըկար:

Իր սըրտին մէջ գորովագին
Սեղմած սիրով զաւակներն իր՝

Ցեւողութեամբ ամբողջ կեանքին
Կը ճենճերի մայրն ընտիր:

Այո, բանաստեղծներն են մանաւանդ որ այդ ջերմիկ զօդը վեր կը հանեն —մօր եւ զաւկի միջեւ,— կը դրուատեն զայն ու երախտագէտ են մօր հանդէպ: «Իմ պարտականութիւնս է, քաղցրիկ մայր, այնպէս մը ընել որ այլեւս ոչ մէկ հոգ ճնշէ ձեզ: Ձեր կեանքին վերջալոյսը պէտք է ողողուի զուարթութեամբ», կը գրէ Ֆրիտրիխ Շիլլէր:

Ռիխարտ Վակնէր, որուն կեանքը դաժան բաժակ մատուցած էր իրեն ու երկար ատեն անկարող դարձած մօրը գրելու՝ ներողութիւն կը խնդրէ իր լռութեան համար. «Զկարծես թէ երբեք մոռցած ըլլամ քեզ, երբ կը լռէի... զգուշացայ քեզ մասնակից ընել իմ դժնէ բախտիս: Լոյն աղօթքով խնդրեցի որ տէրը պահէ քու թանկագին կեանքդ ու առողջութիւնդ... անոյշ մայրիկ»:

Աշխարհահռչակ թենոր Պենեամինօ Ճիլլի կը խոստովանէր. «Շատեր կը հարցնեն թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ 65 տարեկանիս դեռ կրնամ երգել: Ահա իմ պատասխանս.— Զի անհուն սիրով գուրգուրացող մայր մը ունեցած եմ...»:

«Ձեր, Տիկիններ, ձեր ձեռքին մէջ դրուած է մարդկութեան հարցը: Իբրեւ մայրեր պիտի կարենաք լուծել զայն», կը գոչէ Հենրիխ Իպսէն:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

"ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ"

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Տարիէ մը աւելի է որ Սարոյեան բնակութիւն հաստատած է Փարիզի մէջ: Եւ ահա բնորոշ գործ մը, ֆրանսական եւ ամերիկեան կեանքէ: Վիէննայի Բուրգթէատրը, որ քաղաքային համբաւաւոր թատրոնն է, Մարտ ամսուն սկիզբը ներկայացուց այս կտորը, շահելով առաջնութեան իրաւունքը, ի ներկայութեան հեղինակին: (Յառաջի Մարտ 9 թիւին մէջ գրուեցաւ թէ Սարոյեան Վիէննա գտնուեցաւ, ներկայ եղաւ հայկ. հաւաքոյթներու եւ այցելեց Մխիթարեաններու վանքը):

Պէտք է չնշտել թէ Փրոֆ. Էռնսթ Հոյսերման, աշխոյժ նոր վարիչը Վիէննայի թատրոնին, հետամուտ է երաժշտութեան եւ արուեստի ասպարէզին մէջ վայելած համբաւին համապատասխան թատերական ընտիր կտորներ բեմադրելու: Յաջողութիւնը տեղի ունեցած է Ակադեմի-Թէատրի մէջ վեց պատկերաւոր արարներով, յաջողապէս: Լիլիի դերը կատարած է մեծանուն դերասանուհի Եոհաննու Մաց:

Նոյն ուղղութեամբ զօվելի է արեւմտեան Պերլինի քաղաքային Շլոսփարք Թէատրի տնօրէնը Բոլեսլավ Բարլոգ, որ նորագոյն թատերգրութիւններու բեմադրութեան ջատագիր է եւ անուանի վարպետ մը: Ահա այս թատրոնին մէջ ալ Մայիս 14ին ներկայացուեցաւ Սարոյեանի «Փարիզեան կատակերգութիւնը» կամ «Լիլի Դաֆոն»:

Նիւթը ինքնին հէքեաթային եւ մօդական նկարագիր մը ունի, քանի որ երազները իրականութիւն կը դառնան, հիացումի եւ աննիւթական սիրոյ նշոյլներ կը փայլին, մինչդեռ մարդը, թռչունը եւ շունը կը խօսին այլաբանօրէն..

Թարիւղի հանքատէր Ամերիկացի մը, Ճօրճ Ուաշինկթըն Հաննաբերրի անունով, Թեքսասէն Փարիզ կուգայ՝ իր ամուսնական կեանքէն զզուած. կը մասնակցի ձիարշաւի զրաւախաղին եւ մէկ միլիոն ֆրանք կը դնէ ձիու մը վրայ, որուն անունն էր Լիլի Դաֆոն եւ որ մինչեւ այդ ատեն (1958) ոչ մէկ շահ բերած էր ձիարշաւին մէջ: Այս անգամ կը յաջողի վազքին մէջ եւ կը շահեցնէ Ամերիկացիին մէկի դէմ քսան միլիոն ֆրանք: Ահա դրամը կը բարդուի դրամին եւ Ամերիկացին չի գիտեր թէ ինչպէս գտնէ կեանքի հաճոյքը: Հեռաձայնի գրքէն կ'իմանայ նոյն Լիլի Դաֆոն ձիուն անունով օրիորդի մը գոյութիւնը, որովհետեւ Փարիզի հեռաձայնի գրքին մէջ անուն եւ ազգանուն լրիւ կը տպուի: Իսկոյն կը ծանօթանայ օրիորդին հետ ծաղկեփունջով մը: Անոր տան մէջ կը ծանօթանայ ֆրանսացի հին աւանդական ընտանիքին հետ, մեծ մայրիկով եւ մայրիկով, որոնք սիրալիր վերաբերմունք ցոյց կուտան իրեն: Մայր եւ աղջիկ փոխադարձաբար կ'այցելեն Ամերիկացիին: Ճօրճ եւ Լիլի կը սիրահարին: Բայց սակայն չի խանգարեր, որ Լիլի հաւատարիմ մնայ իր նշանածին, թէեւ ան ըլլայ անգործնական ճարտարապետ մը:

Ամերիկացիին անդրանիկ որդին կուգայ Փարիզ: Կինը եւ գործը իրեն կը սպասեն Թեքսասի մէջ: Կը հասնի վերադարձի օրը: Ճօրճ կը բաժնուի Լիլիէն, անոր նուիրելով Փարիզի մօտ մեծ կալուած մը եւ մեծ ինքնաշարժ մը: Լիլի քաջութեամբ արցունքը կը զսպէ եւ կ'ուղղուի այդ ինքնաշարժով, ուր ամբողջ ընտանիքը նստած է, դէպի իր կալուածը, ուր վերջապէս իրականութիւն կը դառնայ հրաշալի երազ մը...:

Լաւատես հէքեաթ մը, որ գոյնզգոյն փոփոխականութեամբ բեմադրուած է, շահեցնելով Սարոյեանի նոր յաղթանակ մը եւ ծափահարութիւններ՝ նոյնիսկ խաղարկութեան ընթացքին:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Յ. Գ.— Անգլերէնէ գերմաներէն թարգմանութիւնը կատարած է վիլլի Հ. Թիիրմն, բառացի անգլիաբանութիւններով, ինչ որ քննադատութեան առարկայ դարձաւ գերմանական մամուլին մէջ:

ՆՈՅՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Մարտ 31ին յանկարծամահ եղաւ՝ Յովհ. Իսպիրեան: Մօտաւորապէս եօթանասուն տարեկան էր: Հայ մը՝ հայրենասէր, բարեսիրտ, այլասէր: Երկար ժամանակ գանձապահը եղած է «Համազգային»ին եւ մեր գաղութին մէջ կը վայելէր յարգանք եւ նուիրեալ ազգայինի մը համբաւ:

Ծնած էր Այնթապ, իր պապերը գաղթած էին Սասունի Աշխարհէն: Յայտնի փաստաբաններ էին, բայց ինք Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր կը զբաղէր՝ կաշի եւ կերպասի առեւտուրով:

Ալպիէն մինչեւ Մարսէյլ պատուաւոր դիրք մը ստեղծած էր իրեն համար: Երեսուն տարիներէ ի վեր նկարներ կը հաւաքէր եւ այս տարուան սկիզբն ալ փառաւոր ցուցահանդէս մը դնած էր Վիլ-Ֆրանշ, ուր պիտի հաստատուէր՝ ցուցադրելու համար իր մեծ եւ կարեւոր հաւաքածոն: Աւա՜ղ, սակայն, ճակատագիրը տարբեր տնօրինած էր: Այս Շաբաթ օրը, «Սոր Վանթ»էն հազիւ ելած, զորովանքով բարեկամի մը խանութը մահուան հետ ժամադրուած էր կարծես:

Միջնակարգ ուսումը առած էր Այնթապի Ամերիկեան Գոլէժին մէջ: Այս հաստատութեան մէջ էր, որ խումբ մը գաղափարակից ընկերներու հետ արտայայտուած էին՝ «Վարդանանցի Օր» հանդէս պնդած ըլլալու մեղքով: Օսմ. Սահմանադրութեան՝ անցած է Կ. Պոլիս եւ ... մը հետեւած է՝ գրական եւ իրաւագիտական դասախօսութիւններու:

Դեռ պատանի, եղած է՝ Դաշնակցական: Իր ընկերներուն կողմէ միշտ նկատուած եւ գնահատուած է իբրեւ էն ... կայական մարդը: Երբեք սիրած չէ ... մէջ աշխատելու դրութիւնը: Մի... կործնական ճամբան՝ արդիւնքի մը հասնելու համար: Արդար կ'ըլլայ, այս ... թիւ յիշել իր ընկերներուն հոյլը: Յարութիւն Տէր Խորէնեան, Ուրֆայ... Սարգիս Տէմիրճեան — Ատրեամանցի... Տիգրան Ծամհուր կամ ծածկանունով Ֆէրիտ-Ճէմիչ-Պիթլիսցի, Յով... Պապգալեան, Խորէն Վարժապետեան, Թաթուլ Քիւփէլեան (Այնթապցի հաւ... բաւաւոր Թաթուլը), Զատիկեան կարապետ, որ իբրեւ «Ջորեպան»,... է մեր Սուրբ Զաւարեանը Կիլիկիո... նաղան վայրերը, Յովհ. եւ Մկրտիչ... բարաեան եղբայրներ, Խանդամեան... ւետիս, Մագոտեան Արմենակ, ... եան Պարոյր, Փոլատեան Տիգրան, ... գիպաչեան Արամ, Զ. Նալպանտեան... Զարեւանդ, Յարութիւն Թախթաճեան... եւայլն, եւայլն, բոլորն ալ մտաւորական... եւ յեղափոխական ազնիւ Հայեր:

Իսպիրեան, իր արհեստին բերումով... միշտ շփում ունեցած է Այնթապի թէ... մեծամեծներուն եւ պետական շրջանակներու... հետ եւ անդին օժանդակութիւն բերած... իբրեւ տեղեկատու ու մանաւանդ Այն... թապի ինքնապաշտպանութեան նախօր... եակին: Կատաղի թրքատեաց էր, ... ատիճան, որ ըստ Պ. Արամ Թէրզի... եանի վկայութեան, պատերազմի եւ ... դի օրերուն՝ իր անդրանիկ որդին կոչ... է Վրէժ, որպէսզի, իր տղան ալ ... վրէժ խոկայ Տաճիկին հանդէպ:

Հայրենասիրութեան մեծագոյն փաստ... տուած է տարագրութեան օրերուն: Իս... պիրեան ընտանիքը ազատուած էր ... դահանութենէն իբրեւ՝ փաստաբան: Իս... պիրեան եղբայրներու միջոցաւ ազա... ուած են բազմաթիւ ընտանիքներ՝ Ան... սիացի, Էրզրումցի եւայլն, որոնք երա... տագիտութեամբ կը պատմեն, թէ ի... պէս, Յովհաննէս եւ իր մեծ եղբայրը Սարգիս, ամէն գիշեր կը թափառէին Այնթապի մութ փողոցներուն մէջ, կը... տացնելու եւ պատսպարելու համար թշ... ուառ եւ անօգնական խլեակներ:

— Խաչապա՞շտ ես, տղաս, եկու... տեւէս:

Անծանօթ Հայը կամ Հայուհին կը ...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ներքնապէս համոզուած էինք որ յանցաւոր էր: Սակայն այդ պահուն հարկ եղած փաստերը չունէինք մեր տրամադրութեան տակ, որպէսզի կարենայինք օրինական դատի ենթարկել: Մեր վիճակը փափուկ էր: Փաստ չունէինք, սակայն, ազատ ալ չէինք կրնար ձգել: Եկանք այն եզրակացութեան թէ յեղափոխութեան պաշտպանութեան լաւագոյն ձեւը զինքը տեղն ու տեղը գնդակահարելն էր: Որոշումը տուինք եւ տեղն ու տեղը գնդակահարեցինք: Մեր խիղճը հանդարտեցաւ, երբ իր մահէն ետք փաստերով համոզուեցանք թէ իսկապէս յանցաւոր էր»:

ՍԹԱԼԻՆԻ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

Այս տեղեկութիւնները հրապարակուեցան «Խրուշչեւ եւ Սթալինի ուրուականը» գրքին մէջ, զոր գրած է Պերթրան Ուոլֆ: Խրուշչեւ երբեք չէ հերքած իրեն վերագրուած այս տողերը:

Աւելին, պաշտօնական հաղորդագրութիւններու մէջ, եւ Խրուշչեւ, իր ճառերուն ընթացքին, Բերիան անուանած են «կուսակցութեան կատաղի հակառակորդ, օտար գաղտնի սպասարկութեանց ծառայող», որ յաջողած էր «Սթալինի վստահութիւնը շահիլ»: Անշուշտ Բերիա ոչ լրտես մըն էր, ոչ օտար սպասարկութեանց հաշւոյն աշխատող գործակալ մը եւ ոչ ալ կուսակցութեան կատաղի հակառակորդ մը: Ամբաստանողներուն գործածած լեզուն յատուկ էր Սթալինի բառամթերքին: Կարճ՝ Բերիա չգնդակահարուեցաւ գործած իր մեղքերուն համար, այլ որովհետեւ վտանգաւոր մրցակից մըն էր:

Բերիայի մարդոց տեղը Խրուշչեւ իր համախոհները պաշտօնի հրաւիրեց: Պաշտօնապէս այս վերջինը Գերագոյն Խորհուրդին թիւ 3 անձնաւորութիւնն էր: Իրողութեան մէջ, սակայն, երկրորդ տեղը կը գրաւէր:

Խրուշչեւ շատ զգոյշ կը շարժէր, չէր ուզեր որեւէ կասկածի տեղի տալ: Այսուհանդերձ յատակ էր իր նպատակը, գրաւել Կոմիտէի առաջին քարտուղարի աթոռը:

1953 Սեպտեմբեր 13ին վերջապէս կ'իրականանայ իր երազը: Այժմ կուսակցական մեքենային ամէնէն առաջաւոր դիրքին վրայ կը գտնուի: Այդ դիրքին Սթալին հասած էր Լենինի մահէն ետք: Լման 19 տարիներ՝ Խրուշչեւ անդամ եղած էր Կեդր. Կոմիտէութեան, իսկ յաջորդ 14 տարիներուն՝ անդամ էր Քաղ. Բիւրոյին: Շնորհիւ այն իրողութեան, որ կուսակցութիւնը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացած էր, Խրուշչեւ յաջողեցաւ չահագործել զանազան անձերու միջեւ տեղի ունեցող զաւերը, յօգուտ իրեն:

ՄԱՍ Բ.

ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

Խրուշչեւի եւ Մալենքովի միջեւ պայքարը կը սաստկանայ — ինչպէ՞ս Խրուշչեւ շահեցաւ — ի՞նչ զիջումներու գինով

Խրուշչեւ — Մալենքով հակամարտութեան արդիւնքէն կախում ունէին հիմնական երեք խնդիրներ:

Ա.— Կարելի է՞ր Խորհրդային իրաւակարգը բարեփոխել ժողովուրդի բաղձանքին համաձայն:

Բ.— Հաւաքական ղեկավարութիւնը պիտի յաջողէ՞ր հաւաքաբար ղեկավարել՝ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը:

Գ.— Ի՞նչ էր Խորհրդային իրաւակարգին իսկական դիմագիծը:

Ժողովուրդի մեծամասնութեան ինչպէս նաեւ Կրեմլինի վարիչներուն փափաքն էր միանգամընդմիշտ վերջ դնել անհատական մենատիրութեան: Ժողովուրդ թէ ղեկավար կ'ուզէին զերծ մնալ վախէ եւ ապրիլ ազատ:

Կը փափաքէին դրութիւն մը ուր կարելի պիտի ըլլար ապահովել անհատին ա...գատ գոյութիւնը, անոր արդար ... տանքը եւ վարձատրութիւնը եւ վ... պէս մարդկային անհատականութ... կարճ՝ ոչ միայն կ'ուզէին որ ... դրուէր յանկարծական ձերբակալու... ներուն, աքսորներուն եւ մահապատ... ներուն, այլեւ կը բաղձային կեանք... ինչքի ապահովութիւն եւ կայունութ...

(6 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

★

ԼԻՈՆ, (Յատուկ). — Հայութեան մեծ Օրը։ Տօն հպարտութեան եւ ուրախութեան։ Տօն դարերու երազի իրականացման։ Հայը ազատ եւ ինքնիշխան իր պապենական հողերուն վրայ։ Հայրենիք մը կառուցուած եւ վերածնած իր տարագիր զաւակներուն արիւնով։ Անհաւասար կռիւ՝ թշնամիին կանոնաւոր ու լաւ զինուած բանակներուն դէմ։ Ու բուռ մը քաջեր, սովամահ ժողովուրդ մը, յաղթելու կամ տեղւոյն վրայ բնաջնջելու անյողդողդ վճռականութեամբ։ Ու հրաշքը կը կատարուի, թշնամին կը նահանջէ։ Մասիս ու Արագած ամպհովանի կը տարածեն իրենց հերոս զաւակներու աճիւններուն վրայ, որպէս զի անոնց քունը ըլլայ խաղաղ եւ անդորր։ Էջմիածնի դարաւոր կամարներուն տակ, Հայրապետը խոյր ի գլուխ, ոսկեճամուկ զգեստներով, թափօր կազմած, մինչ կ'երգուի, «Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարոց»։ Կը խայտան հոգիները մարտիրոսներուն...

Ինչպէս ամենուրեք այս օրերուս, Լիոնի հայ գաղութը եւս, արժանավայել կերպով տօնեց իր անկախութեան 42րդ տարեդարձը Սալ Քոնքիի մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Հանդիսութեան իրենց պաշտօնական մասնակցութիւնը բերած էին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը։ Ազգ. Միութիւնը, Հայ Մշակութային Միութիւնը, Կապոյտ Խաչը։

Նախագահ Միսաք Միրզէ բացդատականը ընելով Վարդանանց պատերազմին եւ անկախութեան կռիւներուն, ոգեկոչեց բոլոր նահատակներուն, ինչպէս նաեւ Հայոց Նեմեսիսին՝ նորոգ հանգուցեալ բայց անմահ Սողոմոն Թեհլիրեանի յիշատակը, եւ ի յարգանս անոնց հրաւիրեց ժողովուրդը մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան։

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին մեր բեմերուն ծանօթ, օրիորդներ Ս. Կարապետեան, Փ. Տապաղեան եւ Պ. Զաքըրեան։ Յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին՝ Օր. Շ. Ղազարեան - Միրզէ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց, յստակ առոգանութեամբ։ Բնքոյշ ձայնով մեներգեց Օր. Ա. Կարապետեան։ Ջութակի վրայ նուագեց՝ ինչպէս միշտ՝ Յ. Պէրպէրեան։ Հաճելի էին Օր. Մութաֆէլեանի «Շամիրամի պարը», ինչպէս նաեւ Օր. Սահակեանի եւ Պ. Յովհաննէսեանի մենապարերը (Մշակութային Միութեան կողմէ)։ Բոլորն ալ արժանացան հանդիսականներու ջերմ ծափահարութեան։

Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Վարժապետեան վերլուծելով անկախութեան գաղափարը, ցաւով դիտել տուաւ թէ մինչ ուրիշ ազգեր կը տօնեն ու կը փառաբանեն իրենց յաղթանակի եւ անկախութեան տօները, մենք չենք ընծայեր հարկ եղած յարգանքը։

Օրուան բանախօս Ա. Իսահակեան իւրայատուկ ոճով եւ աստւխի ձեւով, բայց հանրամատչելի եւ իւմուրով համեմուած ճառը խոր տպաւորութիւն թողուց ներկաներուն վրայ։ Իբրեւ ականատես վկայ ու մասնակից Մայիսեան կռիւներուն, բանախօսը նկարագրեց այն օրերու Հայութեան վիճակը, Թրքական գեհենէն ճողոպրած գաղթականները, կիսաքաղց ու թշուառ, թշնամին, որ կրնկակոխ կը հետեւի իրենց՝ բնաջնջելու հաստատ դիտաւորութեամբ։ Ռազմաճակատին պարպուիլը ռուս զինուորին կողմէ, որ հիմնուելով բոլշեւիկեան կարգախօսին՝ «դէպի տուն» կը դիմէր։ Եւ վերջապէս մեր հերոսական խոյանքներու պատուղ՝ Մայիս 28ի չքեղ յաղթանակը։ Յիշեց պատմական դրուագներ Քսերքսէսի արշաւանքներէն՝ Հելլադայի վրայ։ Գտաւ հանդիտութիւններ՝ Թերմոպիլէի կիրճին հերոս Լիոնիտասի եւ

տուէր Իսպիրեանին։ Ան զգուշութեամբ կ'առաջնորդէր զայն՝ իր փուռերէն մէկուն մէջ եւ ահա փրկուած կ'ըլլար ընտանիքով։ Տիկին Իսպիրեան կը պատմէ թէ գիշեր մը Յովհաննէս կը հասնի տուն գրեթէ մերկ։ Կը զարմանայ նոր հարսը (պատերազմին սկիզբը ամուսնացած էին), ու վախով կ'ըսէ.

— Այս ի՞նչ վիճակ է, Յովհաննէս։

— Ինչ ընեմ, կարաւան մը կը քշուէր դէպի Տէր Զօր, տուի որքան որ կրնայի։

Ֆրանսայի մէջ ալ գիտէր, թէ ինչ ըսել է օտար ըլլալ, լեզու չունենալ, թուղթ չունենալ, տուն չունենալ... ու կը հասնէր ամէնուն։ Քաղաքին ընդհ. դատախազը իրենց ընտանիքին բարեկամն էր, եւ այս բարեկամութեան շնորհիւ որքան չարիքներու առջեւը առած է Իսպիրեան։ Ամէն առատաձեռնութիւն իր քսակէն տալու պայմանաւ։

Յոյներէ վախցող այս մարդուն յուզարկաւորութիւնը, իր կամքին համաձայն թէեւ կատարուեցաւ խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, բայց եւ այնպէս լաւ բազմութիւն մը կար։

Իր այրին, Տիկին Իսպիրեան, զաւա՛կն է Այնթապի ամենայայտնի մէկ ընտանիքին՝ Պաղտասարեաններուն։ Կը ձգէ նաեւ երկու մանչ զաւակներ՝ Վրէժ եւ Ժանօ։ Մէկը՝ փաստաբան, իսկ Ժանօն՝ նկարիչ։

Այս առթիւ, Մարսէյլի Այնթապի Հայրենակցական Միութեան անունով պարտք կը զգանք մեր խորին ցաւակցութիւնները ներկայացնել՝ ընկեր Գրիգոր Պաղտասարեանին, Տօքթ. Արամ Պաղտասարեանին, Տօքթ. Առուր Գապաղեանին եւ այրի Տիկին Իսպիրեանին եւ իր երիտասարդ զաւակներուն։

Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

«ՊՐԻՃ»Ի ԱԽՈՅԵԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

1936էն ի վեր, Տիկին Անի Փուլճեան (Էսմէրեան) «Պրիճ»ի ախոյենական մրցումներուն մէջ միշտ ալ յաղթական է եղած։ Այդ թուականին էր որ Տիկ. Փուլճեան ստացաւ Ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսը եւ արժանի համարուեցաւ մասնակցելու Եւրոպայի ախոյենական մրցումին, որ տեղի պիտի ունենար Պուտափեշթի մէջ, եւ ուր, հայ ախոյեանը բերաւ նոյնպէս պատուաբեր մասնակցութիւն մը։

Իր առաջին միջազգային մրցումներու մասնակցութիւնը տեղի ունեցաւ 1937ին, Տովիլի մէջ գումարուած պրիճի համաշխարհային «խաղ»ի ընթացքին, ուր սակայն։ Անի Փուլճեան չէր հրաւիրուած։ Վերջին պահուն, պակսող խաղացող մը փոխարինելու կոչուելով, Տիկին Փուլճեան խաղընկեր եղաւ այդ օրերու միջազգային համբաւի տէր «պրիճ»ի վարպետ իշխան Մակլոֆի, եւ այս երկուքը ճակատելով Ամերիկայէն եկած վարպետ զոյգին՝ Էլի եւ Ժօզէֆին Քիւլպէրթսոնի, պարտութեան մատնեցին իրենց հակառակորդները վաթսուն առ հարիւր առաւելութեամբ։

Այնուհետեւ, Տիկին Փուլճեան հետզհետէ համբաւաւոր կը դառնայ, յաջորդաբար յաղթական դուրս գալով 1939ին Լա Հէյի միջազգային մրցման ընթացքին եւ ապա 1947ին՝ Եգիպտոսի մէջ կատարուած իր մրցումներով։

1954ին Մոնթէ Քարլոյի մէջ, ուր պիտի ընտրուէին աշխարհի 28 լաւագոյն խաղացողները, Տիկին Փուլճեան յաջողեցաւ գրաւել չորրորդ տեղը։ Բովանդակ աշխարհի մամուլը միաձայնութեամբ գինքը պսակեց՝ իբրեւ աշխարհի լաւագոյն խաղացողներէն մին, գրուատելով անոր արտակարգ ճկունութիւնը, առակի կարգ անցած իր պաղարիւնութիւնը, մանաւանդ հաշուելու իր արագութիւնը, որ մարդկային իմացականութեան բացառիկ երեւոյթ մը կը նկատեն։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

Դաշնակցութեան միջեւ։ Հայաստանի այսօրուան ղեկավարներուն կողմէ Մայիսեան կռիւներուն պարտադիր ճանաչումը, հող չէ թէ ազուազուած կերպով։

Ժողովուրդը սրահէն բաժնուեցաւ հոգիով թարմացած և անկախութեան գաղափարը վառ իրենց սիրտերուն մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԱՏԱՂԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Տեղւոյս հոգաբարձութիւնը՝ քանի մը տարիէ ի վեր՝ գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր հաստատել մատաղի աւանդութիւնը։

Նախապէս՝ եկեղեցւոյ, յետոյ ընդհ. նահատակաց ստատօնին զուգադիպած ըլլալով, Կաթողիկոսական Պատուիրակին հրահանգին համաձայն, այսուհետեւ ամէն տարի պիտի կատարուի Մայրերու տօնին օրը։

Բարեպաշտ եւ հաւատացեալ ժողովուրդը իր նիւթական լիարուռն մասնակցութիւնը բերաւ, իսկ Գ. Սէօլէօզեան եւ Ստեփանեան, նոյնպէս Տիկին Մանուշակ Փափազեան մէկ մէկ ոչխար նուիրեցին։

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը, իր կարգին, ստանձնած էր հինգ մատաղցուները երեսուն քիլոմեթր հեռուէն փոխադրելու հոգը, չորս հայրենակիցներ՝ մորթելու, իսկ Եկեղեցասիրաց Տիկիններու Միութիւնը զանոնք եփելու աշխատանքը։

29 Մայիսին, եկեղեցին ամբողջութեամբ լեցուած էր հաւատացեալ եւ բարեպաշտ ժողովուրդով։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Պ. Արմ. Արապեանի ղեկավարութեամբ՝ 11 հոգինոց դպրաց դասն ու մեներգիչ Պ. Խաչիկ Նշանեան, իսկ Տիկին Թագուորեան երգեհոնով, կը մասնակցէին յուզիչ եւ հոգեզմայլ եռաձայն պատարագի արարողութեան, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով ժողովուրդին։

Սեռվրէ Եպիսկ. Մանուկեան, բացակայ ըլլալով Փարիզէն, պատարագեց Պարգեւ քահանան, որ յաւուր պատշաճի, քարոզով մը մայրերու նուիրական գոհաբերութիւնը պատկերացնելէ ետք, ի մէջ այլոց ըսաւ. — «Քրիստոսէ վեց հազար տարի առաջ Չինացիք ունէին իրենց «Մայրերու Տօնը», որուն կը նուիրէին թանկագին նուէրներ, նոյնպէս Պարսիկները, Յոյներն ու Եգիպտացիները։

Մենք ալ ունեցած ենք մեր մայր դիցուհին, Անահիտ՝ որուն ամէն տարի յարգանք ու մեծարանք կ'ընծայուէր, կոյս աղջիկներ ծաղիկներով բեռնաւորուած, իրենց փափաքներուն մօտալուտ իրականացումը կը խնդրէին դիցուհիէն»։

Յաւարտ պատարագի, նահատակ մայրերու համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուելէ ետք, տեղի ունեցաւ մատաղի օրհնութիւնը։

Արարողութիւններէն ետքը, մատաղի հացը եւ միսը թուղթի մէջ ծրարուած ժողովուրդին բաշխուեցաւ կատարեալ կարգապահութեամբ։ Յետոյ, եկեղեցասիրաց Տիկիններու Միութեան անդամուհիներու անթերի սպասարկութեամբ՝ պատարագիչ քահանան, Փարիզի կամ տեղացի դպիրներն ու դպրուհիները հիւրասիրուեցան նախկին սկաուտներու ժամադրավայրին մէջ։ Բացականերէն շատ շատեր փափաք յայտնեցին յառաջիկայ տարիներուն իրենց մասնակցութիւնը բերել, այս եւ բոլոր հանդիսաւոր օրերուն։

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Դ.

Սկսեցին իրարու խօսքեր կանչել — գնա, չեմ գնայ, դուն ով՞ չունն ես, հալա կը հաջես — դիպան իրար։

Օղարերի ազգականները հաւաքուեցին, բացուեց տրաքի - կոմետիայի վարագոյրը։

Օղարերը եւ նրա մի քանի ազգականները վար առին իրենց եւայութիւնը ծածկող չորերը, բաղնիսի ծանր թասերը փաթաթեցին մէջը եւ հօրաքրոջս ձգեցին մէջտեղը։

Ճարպոտ կանանց ծծերը, կատաղած փոքրիկ շների գլուխների նման սկսեցին վեր - վար ելնել եւ իջնել։ Մէկի ոտը սլաց, ամբողջ հասակովը փռուեց սալայատակին, մսերը ճխլուեցին, բայց ոտի կանգնեց աւելի կատաղած։

Հօրաքոյրս թասի հարուածներին պատասխանում էր բաղնիսի աթոռով, խփում էր ծնկներին եւ ոտի ոսկորներին։ Հարուած ստացողներն աղիողորմ ճչում էին եւ ուշաթափւում։ Վերջին ճիգով հօրաքոյրս նետեց աթոռը, ճեղքեց Օղարերի ծծերից մէկը եւ ինքն էլ ուշաթափուեց։ Մայրս վրայ պրծաւ եւ դադարեցրեց կռիւը։ Ես չուտով հագնուեցի, որ գնամ եւ կառք բերեմ հօրաքրոջս տուն փոխադրելու համար։

Ե.

Մեր տան գլխաւոր ծառայի անունը Գրիգոր էր, բայց մենք կարճ՝ Գոգօ էինք կանչում։

Գոգօն տնից դուրս, հարեւանների համար, մեր տան ծառան էր, բայց իսկապէս նա մեր տան դիրեկտորն էր, ինչպէս հայրս էր ասում։

Գոգօն միջահասակ մի մարդ էր, կարմրած աչքերով, լայն, հզօր ուսերով, խոշոր ոտներով, ծանրաշարժ, փէսի բոլորտիքը մի չիթ կապած, որը ծածկում էր ճակատի կէսը։ Նա դրսից բանջարեղէն եւ միս էր բերում տուն, պարտէզն էր խնամում, հորից ջուր էր քաշում, բաղնիսը բոխչա էր տանում, ձմեռը տանիքից ձիւն էր թափում, աղբ բերողի հետ պայման էր կնքում, միսն էր ծեծում եւ այլն, եւայլն։

Այս բոլորից բացի (այս տեղից էլ նրա դիրեկտորի կոչումը), նա ջոկում էր կատարում մեր տան հիւրերի մէջ։ Իր չխրած մարդուն պարզապէս նա ասում էր.

— Քու սֆաթդ ինձ շատ խոշ չի գար, այս տեղերը շատ մի քըվլատիր։

Հայրս նրան սաստում էր, որ իր գործերին միայն նայի եւ «քիթը չխոթէ ուրիշի գործերու» մէջ, բայց Գոգօն յամառութեամբ շարունակում էր։

Նա գտնում էր, որ դա իր գործն է։

Հայրս պատուիրում էր նրան գնալ եւ, օրինակի համար, կանչել նրան Մարտիրոս էֆէնդուն՝ նարդի խաղալու։ Մարտիրոս էֆէնդին Գոգոյի չսիրած տիպերից էր, բայց միաժամանակ չէր ուզում, որ հօրս կամքի դէմ ըմբոստացած լինի եւ գնում էր. գնում էր ոչ թէ Մարտիրոս էֆէնդուն գտնելու, այլ բազարում մի քիչ ման գալու, վերադառնալու եւ ասելու.

— Մարտիրոս էֆէնդին տունը չէր։

Գոգօն մեր տանը ապրել էր 35 տարի։ Եւ այդ երկար ժամանակը նրան իրաւունք էր տուել հսկելու այդ տանը՝ ամբողջական սրտով եւ հոգով։ Մեր տնից աղջիկ առնողը՝ նրան էլ պէտք է հարցնէր, եթէ տունը նոր հարս բերէինք՝ նա էլ պէտք է գնար եւ հաւանէր։

Տան բոլոր տնտեսութիւնը յանձնուած էր նրա խղճին եւ խելքին։ Ամէն քարի կտորի, տաշեղի, կարտոֆիլի եւ սոխի գլխի համար նա ցուցահանում էր խորը հոգատարութիւն։

Մի օր Գոգօն տուն եկաւ, որ հայրս վարպետներ է ուղարկել ամբողջ սենեակները սպիտակեցնելու համար։ Գոգօն նախ զայրացաւ, որ առանց իրեն հարցնելու էր կատարուեր այդ, երկրորդ՝ նա հարցուփորձեց եւ գտաւ, որ կարելի էր մի քիչ աւելի էժան վարձել վարպետներին։ Մի քիչ մտածելուց յետոյ՝ նա վճռականօրէն ետ ուղարկեց վարպետներին եւ ուրիշներին բերեց աւելի էժան, առանց նկատի առնելու, որ հայրս պայմանաւորուած էր նախկին վարպետների հետ։

Գարնան, երբ կովը սկսում էր բառաչել եւ մինչեւ անգամ գիշերները չէր թոյլ տալիս, որ քնենք, հայրս կանչում էր Գոգոյին ու պատուիրում, որ կովի մասին մտածի։ Գոգօն ծխախոտ ախորժակով քաշում էր եւ պատասխանում.

— Հաճի էֆէնդի, քիչ մ'ըլ թող կատղի...

Եւ մի քանի օր էլ թողնելով, որ կովը կատաղի, քաշում էր դուրս, տանում էր Մորենիկ գիւղը, եղների կլասսիկ հայրենիքը, որպէսզի կատաղութիւնը մեղմացնել տայ։

Եւ իսկապէս Գոգօն կովը վերադարձնում էր գիւղից՝ հանդստացած եւ մինչեւ անգամ լըջացած։

Երբ տուն էր հասցնում կովը, նա անմիջապէս մտնում էր հաւաբունը, մի թարմ ձու վերցնում, բերում եւ խփում կովի ճակտին, ամբողջ դեղնուցը քսելով կովի դէմքին։ Դա տեղական սովորութիւն էր, որ բարի նշանակութիւն ունէր։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Կը խնդրուի ծանուցանել՝
ՏՈՔԹ. ԱՐՄԷՆ ՍԻՒՆԻԻ
մահը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։
Ըստ ողբացեալին փափաքին դիակի - զումը պիտի կատարուի այսօր, Շաբաթ, ժամը 14ին Փէռ Լաշէզի Քոլոմպարիոմը։
Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները յիսունական Ն. Ֆ. կը նուի - րեն Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարա - նին եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարա - նին՝

ԳէՈՐԳ ԵԶԵԿԵԱՆԻ
մահուան առթիւ։
(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վարդիթեր Եզեկեան, զաւակները՝ Հայկուհի, Արա եւ ընտանե - կան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցու - թիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳէՈՐԳ ԵԶԵԿԵԱՆԻ
կսկծալի մահուան առթիւ ։

×

Պ. Յակոբ Կիւրենեան եւ զաւակները (Շարվիլօ), նոյնպէս զաւակները (Ամե - րիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ա - մերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրեն - եան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Յ. Թէրզեան (Փոն տը Շէ - րիւ), իրենց խորին շնորհակալութիւննե - րը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռա - գրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քենիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՆ - ԵԱՆԻ (ծնեալ Լուսիկեան)ցաւալի մահ - ուան առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդան - եան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, եւ Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն հե - ռաւոր կամ մօտաւոր բոլոր այն կազմա - կերպութիւններուն, ընկերներուն, հայ - րենակիցներուն եւ բարեկամներուն՝ ո - րոնք նամակով, հեռագիրով, թերթով եւ անձամբ իրենց ցաւակցութեան եւ սփոփանքի արտայայտութեամբ մասնակ - ցեցան, իրենց սիրեցեալ մօր նորոգ հան - գուցեալ Բեբրոնիա Տէր Վարդանեանի (ծնեալ Վարդանեան) յանկարծական մահուան առթիւ, իր 85 տարեկան հասա - կին։ Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր ա - նոնց որոնք նուիրատուութիւններ ըրին փոխան ծաղկեպսակի ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հայկա - կան հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քա - րոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն ։

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթ - եան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի ։

Միջին ալիք՝ 196 մ.։ Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Յունիս 5, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ-ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ
(Մահացած Պէյրութի մէջ)
մահուան տարելիցին առթիւ ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդ - րուի ներկայ գտնուիլ ։

×

Պ. Դրօ Աբրահամեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Նորիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ - տօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին՝

ՄԱՐԻԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կի - րակի առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թա - դէոս եկեղեցւոյ մէջ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ։

×

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդան - եան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, կը ծանու - ցանեն թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ Թաղիս Արժա - նապատիւ Տէր Հմայեակ Համբարձում - եանի եւ Դպրաց Դասուն, Յունիս 12ին Կիրակի ժամը 10ին իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր նորոգ հանգուցեալ Բեբրոնիա Տէր Վարդանեանի (ծնեալ Վարդանեան, Զիթողցի, Կարին), մահուան քառասուն - քին առթիւ։ Կը հրաւիրուին բոլոր բարե - կամները։ Այս առթիւ Տէր Վարդանեան եղբարք յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Փա - րիզի Մշակութային տան եւ քսան Ն. Ֆ. Լուսահոգի Սրբազան Պալաքեանի շիրի - մին շինութեան։ (Մշակոյթի Տան գու - մարը ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ողբացեալ ամուս - նոյն եւ հօր ՅԱԿՈԲ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահ - ուան քառասունքի առթիւ։ Կը հրաւիր - ուին ողբացեալին յիշատակը յարգողնե - րը ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալան - սի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի եւ Նոր Սե - բաստիոյ Ռոմանի «Անդրանիկ» ... ։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Բողոքակա - նաց սրահը։

Կը խօսի Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
(Էքս Լէ Պէնէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մե - նապար ։
Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ - ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ։
Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ - ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձա - նագրութիւնները փակուած են։ Սակա - ւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոս - տոսի համար։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20։ Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթուիւէն 27·35։ 5 Րիւ Մէյրան։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս - նաճիւղերուն ։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հա - ւաքատեղին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻ - ՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ, իր սանին շրջանաւար - տութեան առթիւ՝
ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա - նուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Հոգեհալուստի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հան - դիսաւոր արարողութեամբ, դպրախում - բին բազմաձայն երգեցողութիւնով ։

× Տօնին Բշ. օրը (6 Յունիս), Կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախում - բը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցու - թեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաս - տատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատա - րագի արարողութիւն կատարելու, հոգե - պէս մխիթարելու համար պատսպարեալ - ները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանու - թի գործերով զբաղելու համար եւ ծա - խելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի հա - մար)։

Դիմել՝

Alexanian
86, RUE DE CLÈRY CEN. 37-[illegible]

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 5 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8817 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4618

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զոյգ պատգամաւորական ժողովներուն առթիւ, որոնք կը գումարուին ներկայիս Պէյրութի եւ Փարիզի մէջ, անգամ մը եւս օրակարգի վրայ կը դրուի գաղութներու ինքնապաշտպանութեան կենսական հարցը :

Քանի՛ տարիները կը սահին, այնքա՛ն կը դժուարանայ ազգապահպանումը :

Սերունդները կը փոխուին անզգալաբար, առանց որ ժամանակ ունենանք անդրադառնալու կատարուած խոր յեղաշրջումներուն :

Մեր քաղաքական, բարեսիրական, երիտասարդական, մշակութային, մարզական եւ այլ կազմակերպութիւնները կը ձգտին Հայը Հայ պահելու՝ Արեւմուտքի հիւրընկալ եւ համայնակուլ երկիրներուն մէջ :

Լեզուն է, որ վտանգուած է ամէն բանէ առաջ :

Առնե՛նք Ամերիկան, որ ամէնէն հինն է մեր գաղութներուն՝ հիմնուած ըլլալով առնուազն երեք քառորդ դար առաջ :

Հիւսիսային Ամերիկայի նոր եւ նորագոյն սերունդները հնարաւորութիւն չունին սորվելու մայրենի լեզուն :

Միացեալ Նահանգներուն անհուն տարածութեան վրայ, Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Խաղաղական, Նիւ Եորքէն մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ չունինք մէկ հատիկ հայ վարժարան :

Ամերիկահայերը հարիւր հազարաւոր տոլարներ կը յատկացնեն Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորաբար Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի հայկական դպրոցներուն : Սակայն իրենք զրկուած են դպրոցէ : Վերջերս միայն սկսած են մտահոգուիլ այս մասին :

Ֆրանսահայերս աւելի բախտաւոր ենք, քանի որ ունինք Սէվրի եւ Ռէնսիի զոյգ վարժարանները՝ մէկը մանչերու, միւսը աղջիկներու համար :

Մ. Նահանգներու հայաշատ քաղաքներուն մէջ Հ. Օ. Մ.ն ու զանազան հանրային կազմակերպութիւններ կամ անհատներ կը պահեն հայերէնի դասընթացքներ : Նոյնը կ'ընենք մենք Ֆրանսայի մէջ : Սակայն ասոնք կիսամիջոցներ են եւ դարման չեն մեզ տառապեցնող ցաւին :

Ամերիկա ծնած եւ մեծցած հայ տղաքն ու աղջիկները շատ դժուարութեամբ հայերէն կը խօսին : Բացառութիւնները չնչին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն դժբախտաբար : Իսկ գրել - կարդալու մասին խօսք չի կրնար ըլլալ :

Հակառակ այս փաստին, իրազեկներ կը հաստատեն թէ կացութիւնը այնքան ալ յուսահատական չէ Եանքիներու աշխարհին մէջ :Ն. Սերունդը անգլերէն կը խօսի արդարեւ, սակայն ինքզինքը Հայ կը զգայ : Թէեւ պակաս չեն այնպիսիներ, որոնք կ'ըսեն թէ իրենք նախ Ամերիկացի են, յետոյ՝ Հայ :

Ազգային զգացումը վառ կը պահուի՝ շնորհիւ Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան եւ այլ երիտասարդական կազմակերպութեանց, որոնք իրենց պաշտօնաթերթն ալ գրեթէ անգլերէն լեզուով կը հրատարակեն, մինչ հայրենասիրական բովանդակութեամբ :

Ֆրանսայի երիտասարդական կազմակերպութեանց մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն է միայն, որ տակաւին իր պաշտօնաթերթ Հայաստանը կը հրատարակէ հայերէն եւ ֆրանսերէն բաժիններով : Յաջորդներու պարտադրանքով հետզհետէ կը պակսի թիւը ոչ միայն հայերէն գրողներու, այլ նաեւ՝ կարդացողներու :

Օրակարգի հրատապ հարց է լեզուի պահպանութիւնը՝ իբրեւ գլխաւոր ազդակ ինքնապաշտպանութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԱՏՂԱԾ՝ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՎՐԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Խրուշչեւ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին պարզեց խորհրդային նոր ծրագիրը ապազինման մասին : Բայց զուգընթաց այս ծրագրին Խրուշչեւ շատ խիստ եւ կարելի է ըսել պետական մարդու մը անվայել լեզու գործածած է Այզընհաուըրի եւ Ատընաուըրի դէմ :

Արդարեւ, խորհրդային վարչապետը ամբաստանած է Մ. Նահանգներու նախագահը՝ որ կամազուրկ, երկդիմի եւ անձեռնհաս է : Այզընհաուըրին տեղը, ըսած է Խրուշչեւ, մանկամսուրի մը մէջ պէտք է ըլլար : Նուազ վտանգաւոր պիտի դառնար : Բազմաթիւ առիթներով դիտած եմ թէ միջազգային խորհրդաժողովներուն կուրօրէն կը հնազանդի իր խորհրդատուներու ցուցմունքներուն (մանաւանդ հանգուցեալ Տըլըսին) : Վտանգաւոր է մտածել թէ իշխանութիւնը կը գտնուի այս տեսակ մէկուն ձեռքը : Յուսանք որ Մ. Նահանգները իրենց վարկը վերահաստատող նոր նախագահ մը ընտրեն » :

Փոխ - նախագահ Նիքսընի մասին ըսած է .— « Պաղ պատերազմի հրահրող յանցաւորներու սրահին մէջ պէտք է նստեցնել » :

Ատընաուըր խենթ մըն է Խրուշչեւի համար : «82 տարեկան է, ըսած է «Խ.» ու հաւանաբար կը մտածէ « Բաւականաչափ ապրած եմ, ինձմէ ետք ջրհեղեղ» : Պէտք է բռնաշապիկ (խենդերու) մը հագցնել եւ արգելափակել » :

Բայց Խրուշչեւ ներկայացուցած է նաեւ զինաթափութեան ծրագիր մը, որ լաւ տպաւորութիւն ձգած է Արեւմուտքի վրայ, Քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով խորհրդային նոր ծրագիրը լըրջօրէն քննուելու արժանի է : Լաւատեսութիւն մը կը տիրէ, ընդհանրապէս : Հաւանական է որ տասները վերստին հաւաքուին Ժընեւի մէջ :

Ուշադրութեան արժանի կէտ մը : Խորհրդային վարչապետը դիտել տուած է թէ ՄԱԿի հակակշռին տակ միջազգային ոստիկանական ուժ մը ստեղծելու իրենց առաջարկը չի նշանակեր թէ կը հրաժարին վեթոյի իրենց իրաւունքէն :

Պաշտպանութեան նախարար մառեշալ Մալինովսկիի սպառնալիքը որքա՞ն լուրջի պէտք է առնել : «Եղածին պէս նկատի պէտք է ունենալ» : Այս առթիւ աւելցուցած է .— « Կը յուսամ թէ Թուրքիա, վերստին աւանդական իր բարեկամութեան կը դառնայ» : Լրագրող մը հարց տուած է թէ ի՞նչ պիտի պատահի եթէ վեց կամ ութ ամիսէն նոր Վեհաժողով կարելի չըլլայ գումարել : « Բոլոր ժողովուրդներն ալ կ'ակնկալեն : Խորհրդ. Միութիւնը միշտ պիտի ձգտի որպէսզի կարգադրուի Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերը : Ցամենայն դէպս առանձին դաշնագիր պիտի ստորագրենք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, միակ Գերմանիան զոր կը ճանչնանք : Այս պարագային թոյլ պիտի չտանք որեւէ մէկու որ Արեւմտեան Պերլին մտնէ » :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանդէպ իր կարծի՞քը .— « Ապահովութեան Խորհուրդին այս երկու երկիրները Մ. Նահանգներուն ի նպաստ քուէարկեցին, բայց տարբերութիւն մը կայ իրենց դիրքին մէջ : «Իւ 2»ի հարցին մէջ համակարծիք չէին Մ. Նահանգներուն » :

Համակեցութիւնը :— Պատերազմը անխուսափելի չէ : Սակայն պաղ պատերազմը կրնայ տաք պատերազմի մը վերածուիլ :

ՆՈՐ ԴԻԱԿՆԵՐ ՄԷՋՏԵՂ Կ'ԵԼԼԵՆ

ՀԱԼՔԸ ՄՏԱՀՈԳ Է

Ինչպէս կ'երեւայ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ նոր դիակներ մէջտեղ կ'ելլեն ամէն օր : Նոր կառավարութիւնը այն խոր տըպաւորութիւնը կը ստանայ որ Մենտերէս կարծուածէն շատ աւելի ուսանողներ մաքրած է : Եւ դիակները իբրեւ կեր տրուած են կենդանիներուն, յայտարարեց Կիւրսէլ :

Կացութիւնը աւելի յստակ կը դառնայ օրէ օր եւ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ Արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ թէ զինուորական իշխանութիւնը միտք չունի շուտով քաշուելու : Կիւրսէլի նախագահած կառավարութիւնը պարզ «թաւշեայ ձեռք մըն է» որուն ետին կայ բուն իշխանութիւնը՝ յեղափոխական կոմիտէն իր 21 զաղտնի անդամներով :

Զինուորականի մը ստորեւ տուած տեսակցութիւնը ցոյց կուտայ թէ հարուածը հինէն պատրաստուած էր, կացութիւնը շատ լուրջ է եւ Հալքը՝ մտահոգ :

ԹՈՒՐՔ ԳՆԴԱՊԵՏԻ ՄԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ԼԸ ՄՈՆՏ»Ի ԹՂԹԱԿՑԻՆ

Երեկոյեան թերթերէն «Լը Մոնտ»ի Անգարայի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է գնդապետ Թիւրքէշի հետ :

Գնդապետը Ազգային Միութեան կոմիտէի անդամ է եւ կազմակերպիչներէն մէկը՝ պետական հարուածին :

— « Նախկին կառավարութիւնը տապալելու աշխատանքները սկսած են մօտ հինգ տարի առաջ, ըսած է գնդապետը ու աւելցուցած — այդ օրերուն հինգ կամ տասը հարիւրապետներ եւ հրամանատարներ էինք որ կ'ուզէինք վերջ դնել ապականած եւ անզօր կացութեան մը : Ինչպէս կը տեսնէք կարգի դնելու մեր ձեռնարկը Ապրիլ 28էն չէ որ սկսած է, այսինքն այն օրէն երբ դեմոկրատ կառավարութիւնը խաղաղ ցոյց կատարող ուսանողներուն վրայ կրակ բանալու հրաման տուաւ : Քանի մը տարէէ ի վեր քանի մը երիտասարդ սպաներ էինք եւ կ'ուզէինք ամէն գինով կարգի դնել մեր երկրի ընկերային հարցերը եթէ չէինք ուզեր համայնավարութեան զոհ երթալ : Մեր ժողովուրդին եօթանասուն առ հարիւրը անգրագէտ է ու ոչ մէկ ճիգ թափուած էր զանոնք կրթելու համար : Նըպաստաւորուածներու փոքրամասնութիւն մը պերճութեան մէջ կը յղփանար, մինչ ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը թշուառութեան տակ ճզմուած էր : Ժողովրդավարութեան պակասը կ'արգիլէր որ ընկերային բարեփոխումները իրենց ուղին գտնէին : Մենք համակիր երբեք չենք եղած հանրապետական (Հալք) կուսակցութեան » :

«Մոնտ»ի թղթակիցին զարմացած նայուածքին վրայ՝ Թուրք գնդապետը աւելցուցած է . — «Շատ բնական է : Ոչ մէկ համակրութիւն ունեցած ենք Հանրապետական կուսակցութեան հանդէպ : Նոյն չափով կը դատապարտենք 1950էն առաջ Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունեցած իրաւակարգը ինչ չափով որ կը պախարակենք անկէ ետք հաստատուածը : Բոլորովին անկախ ենք եւ դուրս կը մնանք կուսակցական խմբակցութիւններէ » :

Հարցում .— Ուրեմն ծրագի՞ր մը մշակած էք :

Պ.— Ոչ, որովհետեւ կ'ուզենք որ թրքական ժողովրդավարութիւնը յառաջդիմելու եւ յեղաշրջուելու իր բնական ճամբան գտնէ : Կը կարծենք թէ միայն ժողովրդավարութիւնն է որ մեր երկրին լաւագոյն կառավարութիւնը կրնայ տալ :

Հ.— Իսկապէս կը յուսա՞ք թէ հնարաւոր է այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ ընտրութիւններ կազմակերպել : Որոշ տատամսումէ ետք Թիւրքէշ կը պատասխանէ . — « Վստահ չենք թէ երբեք ամիսէն կրնանք վերջացնել մեր աշխատանքը : Այդ պարագային պէտք է ընտրութիւնները յետաձգել : Այսուհանդերձ մեր կարելին պիտի ընենք ընտրութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ գլուխ հանելու համար :

Հ.— Ուսումնասիրած է՞ք առժամեայ կառավարութեան հետ ձեր յարաբերութիւնները :

Պ.— Այո, եւ որոշեցինք առժամեայ կառավարութեան գործը դիւրացնել : Ազգային Միութեան Կոմիտէն երկրին բարձրագոյն իշխանութիւնը կը շարունակէ մնալ, բայց պիտի ձգենք որ կառավարութիւնը վարէ երկիրը, այնպէս ինչպէս կը հասկնայ :

Հ. — Իսկ եթէ նախարարներ գտնուին որ ձեր սկզբունքներուն դէմ որոշումներ տան : Ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը :

Պ.— Չենք կարծեր որ նման պարագայ ստեղծուի : Կառավարութեան բոլոր անդամներն ալ մեր բարեկամներն են եւ կը բաժնեն մեր տեսակէտները :

Հ.— Փոխանցման շրջանէ ետք պիտի քաշուի՞ք քաղաքական կեանքէն :

Պ.— Դեռ որոշում չեմ տուած : Եթէ ուզեմ մնալ քաղաքական կեանքի մէջ, այն ատեն կը քաշուիմ բանակէն եւ ընտրութիւններուն կը մասնակցիմ որպէս հասարակ քաղաքացի :

Հ.— Իսկ զօրավար Կիւրսէ՞լը :

Պ.— Ինչպէս գիտէք յայտարարեց թէ պիտի հրաժարի հանրային կեանքէ, բայց թերեւս ժողովուրդը փափաքի իրեն յանձնել պետական բարձր պաշտօն մը :

× Պաշտօնազուրկ նախկին նախագահը՝ Ճէլալ Պայար խնդրագիր մը տարեկան դարձուցած է իր հրաժարականին պարագան ու նամակով մը, ուղղուած զօրավար Կիւրսէլի պահանջած է նախագահական իր ամսաթոշակը, 15.000 թրք. ոսկի (18.000 Ն. Ֆ.) :

ՏԽՐՈՒՆԻ .— ԽԱՉԻԿ ԹԷԼԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ ամսոյս 26ին՝ Պոլսոյ մէջ — ուր գացած էր վերջերս —, իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Խաչիկ Թէլեան :

Ողբացեալ ընկերը 66 տարեկան էր :

Երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած Մարսէյլ՝ Խաչիկ Թէլեան ունեցած է հանրային եւ կուսակցական բեղուն գործունէութիւն : Նախագահն էր Ազգային գաւառական ժողովին, որ ժամանակէ մը ի վեր լուծուած էր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ակադեմիայի Ռոպեր Քէմփի աթոռին ընտրուեցաւ արուեստի քննադատ Ռընէ Հիւիկ :

ՅՈՒՆԻՍ 10ին ընդհանուր գործադուլը բաւական մեծ ծաւալ պիտի ստանայ : Թղթատարական պաշտօնեաները (Բանուորական ուժ) որոշած են գործադուլ ընել առանց պայմանաժամի : Այս շարժումին կրնան հետեւիլ ուղեվարները եւ պետական այլ պաշտօնեաներ :

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ չորս անդամ երկիրներ՝ Քոթ տ'Իվուար, Բարձր-Վոլթա, Տահոմէ եւ Նիկերիա համաձայն սահմանադրութեան 78րդ յօդուածին անկախութիւն կ'ուզեն ըստ Հու Ֆուէթ - Պուանէի Զօր. տը Կոլի : Նոյն օրը Զօր. տը Կոլ փակումը կատարած էր Հասարակապետութեան ծերակոյտին յայտարարելով թէ աւելի քան երբեք վստահութիւն ունի Հասարակապետութեան վրայ : Միւս կողմէ ծանր տարակարծութիւններ կան «համաձայնութեան խորհուրդին» եւ ֆրանսական կառավարութեան միջեւ :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ առթիւ Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Զ.

Հզօր, մեծազօր թշնամի մը ունէր վանքը:

Ցայսկոյս Ջրոյն, ուր ապաստանեցաւ քրիստոնէութիւնը՝ հալածելու համար կայսերական ծիրանին, «տեմոն տիւ միտի» կը կոչուէր այդ թշնամին:

Ոմանք վանքերու սկզբնական կազմու- թեան մէջ մեծ դեր մը կը վերագրեն այդ սատանային, զոր, չեմ գիտեր ինչո՞ւ, կ'անուանեն «միջօրեայ» եւ ոչ թէ «գիշերային»՝ ըստ միջնադարեան աւանդու- թեանց կամ Ս. Անտոնիոսի տեսիլքնե- րուն: Ակնարկութի՞ւն մը արդեօք ժա- մացոյցին սլաքներուն, որոնք, ճիշդ կէսօրին, կը տեսնուին, ցից դէպի զենիթ, նոյն սատանային դիրքին մէջ՝ ինչպէս գիտեր է սրամիտ Ֆրանսացին, մինչ հակառակը, ձիդ ի նատիր, փալափիճա շեղ- քովօ կը կոչէ ռուսական լեզուն:

Վանքերու կազմութեան հոգեվերլու- ծումը տուինք արդէն հպանցիկ: Հին ա- ւանդութիւններ, հոգեկան փլուզումներ, կլիմայական ներգործութիւն, յոգնու- թեան եւ ձանձրախտի արտայայտու- թիւն՝ ղարաչրջանի յատուկ, — պատճա- ռագիտութիւն՝ հատորներ լեցնելու չափ:

Ոմանք, քալելով քրիստոնէութեան պատմութեան հետ եղերապահ, Յիսուսի ամբողջ վարդապետութիւնը կը խտացնեն այս աշխարհէն դուրս «Թագաւորու- թեան» մը ակնարկութեան մէջ (Յովհ. ԺԸ. 36), այդ Թագաւորութեան առաջ- նորդող ուղի ցոյց տալով միայն ամբող- ջական անձնուրացութիւնը, հոգեկան ու ֆիզիքական լքումով:

Նման վարդապետութիւն մը ողբերգա- կան հետեւանքներու պիտի մատնէր, ան- շուշտ, այն որ կ'ուխտէր գործադրել «հրաժարման» սկզբունքները, — «յու- րաստ կալ ի մարմնական իմաստից» կամ «լուծումն ի նիւթական կապանաց»:

Այս սկզբունքը կը թելադրէր, ամէն բանէ առաջ, լռեցնել ոչ թէ ստամոքսը, այլ «տեմոն տիւ միտին»:

Այդ նպատակով, կը բաւէր, կը խոր- հէին անոնք որ ծանօթ չէին բնախօսու- թեան գաղտնիքներուն, մասնաւորաբար կարգ մը ներծոր գեղձերու խաղերուն, բնակութիւն հաստատել անապատներու մէջ՝ տկարացնելու համար մարմինը, ծիւրելու եւ գօսացնելու համար զգայա- րանքները, վերջապէս յանձն առնել բա- ցարձակ ժուժկալութիւն՝ ցամքեցնելու համար աւիշը եւ սպառելու համար կեն- սական հուրը: Անոնք կը կարծէին թէ մասնաւորաբար յագեցած ստամոքսն է որ կը խօսեցնէ աքաղաղը: Բնախօսական խառնուածքներու տեսութիւնը անծանօթ էր հիներուն:

Եւ սակայն խօսեցաւ աքաղաղը՝ հա- կառակ աներեւակայելի զրկանքներուն, խստամբեր ժուժկալութեանց, մարմնա- կան խոշտանգումներուն, ամէն տեսակ կոչկոճանքներու, որոնց կ'ենթարկէին ի- րենք զիրենք, կամաւորաբար, անապա- տականները կամ ճգնաւորները:

Ս. Անտոնիոսի տեսիլքը գիտէք, — գրականութեան անցած է: Ս. Յովհան Կլիմաքոս եւս ունի տեսիլք մը, որու նկարագրութեան մէջ սուրբը կը խոստո- վանի թէ բղջախոհութեան սատանան, «պիղծը», գիշեր մը յանկարծ կը մտնէ իր մէջ, կը կանգնի իր մէջ, «չքեղ ու սլացիկ ինչպէս Լիբանանի մայրիները»:

Նման տեսիլքները վերլուծելու, անոնց խորհրդանշական կամ այլաբանական բա- ցատրութիւնը տալու, ինչպէս եւ ստեղ- ծած խռովքն ու տագնապները, մինչեւ հոգեկան քայքայում, պարզելու համար պէտք էր որ գար Ֆրոյտ:

Եկեղեցին եւս զբաղած է հարցին պատճառած մտահոգութիւններով:

Ս. Աթանաս առանց վարանումի կը վճ- ռէ, — դէմ է բնութեան: Կատարեալ մար- դը սեռ չունի, ոչ ալ սեռային պահանջ: Ուրեմն ժուժկալութի՛ւն, — «օ՜ ժուժ- կալութիւն, մարգարէներուն ուրախու- թիւնը, առաքեալներուն փառքը, հրեշ- տակներուն երանութիւնը»: Ս. Կիպրիա- նոս կ'աւելցնէ թէ հրեշտակներէն գերա- դաս են անոնք որ ընդմիշտ ժուժկալ կը մնան, այն տրամաբանութեամբ թէ հր- րեշտակները սեռ չունին, ոչ ալ սեռային պահանջ, մինչ մարդը սեռային պահան- ջին դէմ պայքարելով է որ կը հասնի կա- տարելութեան: Աւելորդ է Աստուածա- շունչ Մատեան կարդալ սորվեցնել Ս. Կիպրիանոսի՝ մատնանշելով Ծննդոց գիրքին մէկ վկայութիւնը (Գլ. Զ. 2), որ տարբեր բան կ'ըսէ: Բայց կ'արժէ ցոյց տալ հակասութիւնները՝ որոնք կուգան եկեղեցական մատենագրութենէն, ինչ- պէս իրողութիւնները՝ որոնք սարսեր են վանական կեանքը առաջին օրերէն սկըս- եալ:

Երկար վէճերու տեղի տուած է այն հարցը թէ կին կը ճանչնա՞ր Պօղոս ա- ռաքեալ:

Ժուժկալութեան պաշտպաններուն ի պատասխան. — Ի՞նչ գործ ունէր գեղա- նին Թեկղէ, որ կը շրջէր Պօղոսի հետ:

— «Միթէ ո՞չ ունիցիմք իշխանութիւն զքորս կանայս շրջեցուցանել ընդ մեզ», կը հարցնէ Հզօր Տարսոնցին՝ աւելցնելով անմիջապէս. «Ո՞ ոք արածիցէ խաշն, եւ ի կաթանէ խաշինն ոչ ուտիցէ» (Ա. Կոր. Թ. 7): Պետրոս առաքեալը տառնկ չը- րա՞ւ միթէ, Պետրոսին կը թոյլատրուի, ինչո՞ւ չթոյլատրուի իրեն:

Այսուհանդերձ եկեղեցւոյ իշխաններ կան, որոնք չանթ կը թափեն կիներու ընկերակցութեան մէջ ապրողներուն գըլ- խուն: Ի՞նչ փոյթ, — դարմանը չանթը չէր:

Ս. Յերոնիմոս կ'աշխատէր լռեցնել իր ստամոքսը անպիտան խոտերով, նոյնիսկ ... խիճերով՝ ըստ աւանդութեան, բայց կը թուի թէ կուտը պակաս չըրաւ աքա- ղաղին համար՝ հաւ արածելու ժամա- նակ: Իր կեանքին մէջ, արդարեւ, ի՞նչ գործ ունէին քնքուշ Փաբիոլան եւ ուրիշ երկու անուշիկներ, այլ մանաւանդ սա չորրորդը, այրի Մարկեղան, որու կը ձօ- նէր իր մէկ գիրքը: Ս. Ռուփինոսի ճամ- բորդութիւններուն մէջ ի՞նչ գործ ունէր հարուստ ու չքեղ Մելանիան: Զո՞ւր տաք- ցնելու համար կ'ընկերանային սուրբե- րուն՝ հրեշտականման այս նուիրեալնե- րը: Իրողութիւնը կը պարզէ մերկապա- րանոց՝ Ս. Յովհան Ոսկեբերանի վկայու- թիւնը, երբ կը գրէ թէ կուսանոցներու մէջ աղջիկները կոյս էին անունովմիայն, փաստ որ մանկաբարձուհիներուն մէկ ոտքը կուսանոցներուն մէջ էր շարունակ:

Կարելի՞ է միթէ պայքարել բնութեան դէմ, ո՛վ Ս. Աթանաս:

Որովհետեւ յանդուգն փորձ մը կատա- րեց ինքն իր վրայ, — Կիւրեղեան քուր- մերուն ձեւով՝ կտրեց աքաղաղին բըու- կը: «Եթէ ակն քո աջ գայթակղեցուցանէ զքեզ, խլեա զնա եւ ընկեա ի քէն – վը- լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ եւ մի' ամենայն մարմինդ քո անկանիցի ի գեհեն» (Մատթ. Ե. 29), — Յիսուս կը շարունակէ այս ձեւով. «Եթէ ձեռն քո..» (Մատթ. ԺԸ. 8), յետոյ «եթէ ոտն ք ....» (Մարկ. Թ. 44): Որովհետեւ հետ- ւեցաւ աւետարանական պատուէրին՝ կը- րելով ոչ թէ աչքը, ձեռքը, ոտքը, ... ինչ որ կը գայթակղեցնէր զինք: Սակայն, ինքզինք անդամատելու այս քա- ջութիւնը փակեց սրբութեան ճամբան հանճարեղ երիտասարդին առջեւ, խա- ցականութեամբ այնքան մեծ որքան Օ- գոստինոսը, — այս վերջինը որքան սուրբ որքան... կիներու որսորդ:

Եւ ի՛նչ ողբերգութիւններ, ի՞նչ ող- բերգութիւններ, որոնց վրայ քօղ է նե- տուած, առանց երբեք փորձելու գաղտ- նիքը մը գտնել՝ փակելու համար վանքերէ յիմարանոց տանող ճամբան:

Աշխարհական վանքերու համակրելի պատկերազարդելու համար այս հանգ- սարանը, չի կրնար զանց առնել վկայու- թիւն մը եւս, — հետաքրքրական ֆ- նական գրականութիւն մը, որ կուգա Միջնադարեան ձեռագիրներու երրորդ- կան թանգարաններէն, գրականութիւ- պատմութեան հեղինակներուն անծանօ

Շ. ՆԱՐԴ

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

Բ.

Այսպէս է, որ ահաւոր օրերէ ետք, երբ Ռօզան թաղեցին եւ տունը լեցնող կիներէն Նեմզուրն ալ անհետացաւ, Մաքրուհին Բամպուխը ներս առաւ դրան սեմին վրայէն, տունը մտաւ, նիգն ալ հրեց:

Բամպուխը, խոշոր գորշ կատուն, դե- ղին աչքերով, մէկ մը ինքզինքը լաւ մը թօթուեց բակին մէջտեղը: Ի՞նչ էր պա- տահեր քանի մը օրերէ ի վեր... Նախ Ռօզային անկողինին վրայէն զինքը վռն- տեր էին: Յետոյ, սեւ կիներ, տունին չորս կողմը պաշարեր էին, բոլորը իրեն միայն «փիսթ» կ'ըսէին: Վերջ ի վերջոյ, զացեր էր դուրս, եւ դրան սեմին քովը կծկտեր: Բայց երբ Ռօզային դագաղը դուրս հաներ էին, կոշտ խոշոր ոտքերով մարդիկ, վախցեր էր, եւ պոչը սրունք- ներուն մէջ առած, փորը գետնին փակ- ցուցած, կըցածին չափ արագ, փախեր էր մինչեւ Սելամսըզի կողմերը, խոր- հելով շարունակ, որ այս աշխարհին վը- րայ, կատուներուն փոքրիկ կեանքն ան- գամ, մէկ օրէն միւսը, հիմնայատակ կը փոխուի ու կը կործանի..

Եւ օրերով ապրեր էր պատի մը տակ, որուն վրայէն, յոյն կին մը, ամէն առա- ւօտ, աղբի խոշոր թիթեղ մը կը պար- պէր իր քովը:

Բայց իրիկուն մը, միտքը ինկեր էին երկու քոյրերը, միսի խոշոր կտորները, ձուկերը: Եւ ճամբայ ինկեր էր վերա- դառնալու համար: Եկեղեցիին անկիւնէն տեսեր էր որ տունը հանդարտ էր, բայց դուռը գոց. եկեր կծկտեր էր սեմին քով:

Եւ Մաքրուհիին սրտին ուրախութիւ- եղաւ ան, երբ տունին յետին կնոջ, Նեմ- զուրին երթալու ատեն, տեսաւ Բամպու- խին ոսկիի պէս դեղին աչքերը, անօթի ու կարօտցած դէմքը, եւ աղտոտած մա- տակը, որուն տակէն արդէն խուլ երա- նութեան խրխռուք մը կը լսէր... Բամպուխին հետ, պարապ տան դրան նիգը դնելը աւելի դիւրին եղաւ, խեղճ Մաքրուհիին համար ...

Իսկ Բամպուխը, բակին մէջտեղը քա- նի մը անգամ ինքզինքը թօթուելէն ետ- նակն ալ վեր վեր հանելէն վերջ, խոհա- նոցին ճամբան բռնեց, եւ շիտակ գնաց դէպի այն անկիւնը, ուր իր պնակը կը- ցուն կ'ըլլար: Պնակն անգամ վերցուցեր էին, անպիտան սեւ կիները: Բայց, կե- րակրուելու եկած ըլլալը յայտնի չըլլա- համար բոլորովին, հոն դրուած դոյլին մէջէն քիչ մը ջուր խմեց, յետոյ վար- պետութեամբ Մաքրուհիին փէշերուն քսուեցաւ ... Մաքրուհին, իր կեանքին վերջին վարագոյրը բացաւ, Բամպուխը կերակրելով. — «Քուրս մեռնելէն ետք տահա խերով Բամպուխս ուտէ: Ուր է, հէմ կերան, հէմ միսս կերան, ... Նեմզուրենք: Ինչ է նէ գացին: Նա... Ռօզան չկայ, տեսա՞ր Բամպուխ, չկայ մեռաւ ...

Եւ խեղճ Մաքրուհին, քրոջը մեռնելէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, Բամ- պուխին հետը շնորհքով մը լացաւ ...

×

Մաքրուհիին համար, առանց Ռօզա- օրերը սարսափելի էին: Ամէն բան անի- կա կը յիշեցնէր, նոյն իսկ Բամպուխին կերակուրը, նոյնիսկ եկեղեցի գացող ի- րաքանչիւր կինը: Կուլար, կուլար ...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

ՄԵԾ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Անշուշտ, այս բոլորը կարելի էր իրա- գործել արդարութեան եւ օրէնքի հիման վրայ հաստատուած դրութեամբ մը: Ա- ռաջին առթիւ, անհրաժեշտ էր Գերագոյն Խորհուրդին (եւ բոլոր խորհուրդներուն, սկսելով գիւղականէն) իրաւասութիւննե- րը ճշգրտօրէն ճշդել: Խորհուրդները Լե- նինի կողմէ վերածուած էին «խամաճիկ- ներու» միակ պաշտօն ունենալով «վաւե- րացնել» Կուսակցութեան որոշումները: Այժմ, Ստալինի մահէն ետք, պէտք էր խորհուրդները վերածել խորհրդարանա- կան եւ օրէնսդիր մարմիններու, ուրիշ խօսքով խորհուրդներուն պիտի իյնար, մեծամասնութեան ձայնով որոշումներ անցընել եւ վաւերացնել:

Բայց, Խորհրդային իրաւակարգին մէջ, ամէն ինչ կուսակցութեան խողովակով տեղի կ'ունենայ: Գերագոյն Խորհուրդին շնորհել մեծամասնութեամբ օրէնք մը վաւերացնելու իրաւունք՝ պիտի նշանա- կէր ընդունիլ ի յառաջագոյնէ որ վեր- ջինները կրնան եւ իրաւունքն ունին մեր- ժելու Կուսակցութեան կողմէ եղած որ եւ է մէկ առաջարկ:

Արդ՝ այս անկարելի էր, այնքան ատեն որ կ'ուզուէր պահել կուսակցութեան գե- րիշխանութիւնը: Արդէն, Ստալինի յա- ջորդները վերահաստատած էին այս սկըզ- բունքը, յայտարարելով, թէ «ուեւէ պաշ- տօնատար, ինչ ալ ըլլայ իր աստիճանը եւ գրաւած դիրքը, պէտք է ենթարկուի Կու- սակցութեան հակակշռին ...»:

Այսպէս, կուսակցութիւնը կուզար ը- սել, թէ ինք պիտի շարունակէ մնալ երկ- րին օրէնսդիր մարմինը:

Ժողովուրդի մեծամասնութեան ինչպէս նաեւ կարգ մը ղեկավարներու տեսակէտը տարբեր էր: Արդարեւ խորհրդային ժո- ղովուրդը կը բաղձար որ վերջ դրուէր կուսակցութեան մենատիրութեան, իսկ ղեկավարները կ'ուզէին ապահովել «հա- ւաքական» ղեկավարութիւն մը:

Ստալինի յաջորդները, թէեւ կը վախ- նային նոր մենատէրի մը յայտնութե- նէն, այսուհանդերձ չէին իսկ մտածեր փոխելու կուսակցութեան սահմանադրու- թիւնը:

Գիտէին թէ նման քայլ մը առնելով, հիմնապէս խախտած պիտի ըլլան Խորհր- դային իրաւակարգի դրութիւնը: Որով, կ'աշխատէին իրարու դէմ դաւելով եւ խա- ղեր խաղալով ապահովել իրենց դիրքը:

Մալենքով գիտէր անշուշտ թէ պահան- ջելով կառավարութեան գերակայութիւ- նը կուսակցութեան վրայ իր դէմ պիտի հանէր Քաղաքական Բիւրոյի անդամնե- րը, սակայն, այն օրէն ուր կորսնցուցած էր Կուսակցութեան առաջին քարտուղարի իր պաշտօնը, այսինքն կուսակցական մեքենայի ղեկավարութիւնը, կը ձգտէր Վարչապետի իր հանգամանքը արժեցնել: Միեւնոյն ատեն ներքին խաղերով կ'աշ- խատէր սահմանափակել առաջին քար- տուղարին՝ Խրուշչեւի իրաւասութիւն- ները:

Սակայն խորհրդային իրաւակարգը այնպէս մը սահմանաւորուած է, որ ուշ կամ կանուխ — առանց նկատի առնելու անհատականութիւնը — մենատէր մը մէջտեղ պիտի ելլէր:

ԱՌԱՆՑ ԱՐԻՒՆԱՀԵՂՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս որ Լենինի յաջորդները չհա- մարձակեցան ժողովուրդին դիմել՝ վերջ մը դնելու համար Ստալինի վտանգաւոր բարձրացումին, այնպէս ալ Ստալինի յա- ջորդները արգելք չկրցան ըլլալ Խրուշ- չեւի մենատէրի դիրքին բարձրացման:

Ճիշդ է, Խրուշչեւ՝ Ստալին չէր: Ճիշդ է թէ Ստալինի յաջորդները մաքրագոր- ծած էին՝ Փոսքրեպիշեւը (Ստալինի անձ- նական գաղտնի պահակախումբին պետը) եւ Բերիան (Մ. Վ. Տ.ի պետը): Ու նա- եւ՝ Մ. Վ. Տն յաջողած էին կուսակցու- թեան անմիջական հակակշռին զուգըն- թաց, Նախարարներու Խորհուրդի հա- կակշռին ենթարկել: Այսուհանդերձ Խը- րուշչեւ՝ կուսակցութեան առաջին քար- տուղարի հանգամանքովը յաջողեցաւ մարդիկը տեղաւորել, ամէն տեղ ու ամէն աստիճանի վրայ: Մոսկուայի եւ Ուկրա- նիոյ կուսակցութեան առաջին քարտու- ղարները Խրուշչեւի մարդիկն էին: Խը- րուշչեւ պաշտօնազրկեց Ատրպէյճանի, Վրաստանի, Լենինկրատի, Հայաստանի, իսկ 1954ին, Խազախստանի, Քիրկիզիս- տանի, Թուլայի եւ Սմոլենսքի ... քարտուղարները, ու անոնց տեղերը նշանակեց իր համախոհները:

Լենինկրատի պարագան մասնաւո- պէս վտանգաւոր եղաւ Մալենքովի հա- մար: Այս վերջինին գործակիցը, ... րիանով, Լենինկրատի մաքրագործո- րուն կազմակերպիչներէն մէկը եղած ... Խրուշչեւի մտերիմը Ֆրոլ Քոզլով ... նակուեցաւ տեղւոյն քարտուղարի պաշտօնին:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄ

Այժմ, կուսակցութեան կոմիտէ... պարագլուխները Խրուշչեւի համա- ներն էին:

Մոլոթով, որ երիցութեան կարգով ... 2 անձնաւորութիւնը կը նկատուէր, ... լենքովի գործակիցն էր, ու միեւնոյ- տեն արտաքին նախարարի իր պաշ- բերումով մեծ հեղինակութիւն կը վ- լէր, մասնաւորապէս համայնավար ... տութիւններուն մօտ:

(7 Տպ.)

բայց եւ այնպէս կ'ուտէր, տունը կը մաքրէր, եւ եկող գացողներուն ալ խօսք կը հասկցնէր:

Այսպէս է որ Պարոն Սուքիասին գալիք օրն ալ դարձեալ հասաւ, եւ անիկա, կէրակի ափսէ մը, դարձեալ տունէն ներս մտաւ, գրպանը քանի մը մէճիտիէ, մատէն ձուկ մը կախած, իսկ դէմքին վրայ ալ հանդիսաւոր սուգ մը, ի պատիւ Ռօզային:

Ճաշը տխուր անցաւ, թէեւ անպիտան ձուկը շատ համով էր, եւ երկու հոգին, Բամպուլին ալ միասին, կերան ախորժակով:

Երբ այդ օրուան ճաշը վերջացաւ, եւ Պ. Սուքիասը կռնակը սանկ բազմոցին բարձին տուաւ նստաւ, ու սիկառէթը վառեց, Մաքրուհին ալ դէմի անկիւնը նստաւ, եւ Բամպուլին ալ մինտէրին վրայ իր տեղը պլորուեցաւ, երկուքին եւ թերեւս երեքին ալ միտքէն սա գաղափարը անցաւ.— Ի՞նչու Պ. Սուքիասը պիտի մեկնէր այդ իրիկունը, մութերուն, ցեխերուն մէջէն. ո՞ւր պիտի երթար. որի՞ պիտի երթար: Մաքրուհին ինչո՞ւ մինակ մնար: Ռօզային ձգած անկիւնը ինչու պարապ մնար: Բամպուլը շոյողները ինչո՞ւ դարձեալ երկուք չըլլային ...

Եւ Մաքրուհին ու Սուքիասը իրարու նայեցան, ու յանկարծ որոշեցին, որ այլեւս Սուքիասն ալ հոն ապրի, այդ եկեղեցիին փակած տանը մէջ, ուր տղայ հասակէն, եկած գացած էր:

Այսպէս ալ եղաւ: Օր մը, մէկ ձիով բեռի կառք մը քանի մը փայտէ սնտուկ բերաւ Մաքրուհիին տունը, եւ իրիկունը, Պ. Սուքիասը իր մուտքը գործեց իր նոր տունէն ներս:

Դիմացի դրացիները, վարագոյրին ճեղքէն, տեսած ըլլալով այս նոր պատահարը, իրենց որոշումը տուին ըսելով.— «Պ. Սուքիասը Մաքրուհիին քանխոճէն եղաւ ...»: Թէեւ պատասխանը գայթակղիչ կրնար ըլլալ, բայց Մաքրուհին շատ ծեր էր.— «Ի՞նչը մնացեր է քի, զէյէր ...»:

Իրաւ ալ, ի՞նչը մնացեր էր խեղճ Մաքրուհիին: Սակայն, տունը մաքուր էր, եւ Սուքիասը հանդիստ էր հոն:

Իսկ Մաքրուհին ալ չէր լար: Կ'եփէր, կը թափէր, եւ իրիկուան կը սպասէր որ Սուքիասը գար, լուր բերէր, լրագիր բերէր, խօսէին, թուղթ խաղային մէկտեղ: Եւ երբեմն ալ, երբ տղայութեան յիշատակները շատ կը պրպտուէին, անոնց տունին մէջէն կուգար շարականներու ձայներ,— երկուքը մէկ կ'երգէին, Սուքիասը հաստ խռպոտ ձայնով մը, իսկ Մաքրուհին, իր պզտիկ դողդղացող ձայնովը:

×

Այսպէս, Ռօզային մահէն վերջ, արդէն ամբողջ երկար ամառ մը գլտորեցաւ: Յետոյ աշուն եղաւ, պղինձէ մանղալը դարձեալ դուրս հանուեցաւ, մէջը կարմրած աղուոր կրակ մը վառուեցաւ: Եւ օր մըն ալ, ցուրտ ձմեռը լաւ մը կոխեց, Զամլըճայի բարձունքները ձիւնով ծածկուեցան, եւ պզտիկ տղաքը դուզուլէթներ դրած կ'երթային դպրոց:

Այդ տարին, Սուրբ Ցակոբին տօնին օրը շատ ցուրտ էր: Սուքիաս առտուն դժուարաւ կրցաւ առանց սահելու իջնել Սէլամսըզէն վար: Մաքրուհին ալ, ամբողջ օրուան համար, Բամպուլին հետ, մանղալին գլուխը անցաւ, երբեմն ակնարկ մը նետելով ամայի փողոցին մէջ:

Մէկ ալ յանկարծ, անկիւնէն դարձող երկու կին, հագուած սղուած, գլխարկներով.— «Քա, ասոնք ո՞վ են փողոցը ասանկ օրով, մեղայ...» անցաւ միտքէն Մաքրուհիին:

Բայց տեսաւ որ, այդ երկու կիները, օդէն կարմրած իրենց դէմքերը մուշտակէն դուրս հանած, իր պատուհանները կը պրպտէին.— «Քա, երկու աչքերնին չըլլայ, Նեմզուրենք են, վայ ինծի» եղաւ Մաքրուհիին յուսահատական ճիչը:

Բայց արդէն դուռը կը զարնէին, եւ տքալով, փչալով, Մաքրուհին վար իջաւ, դուռը բացաւ, զարմացումի, ցասումի, լալու եւ կեղծաւորութեան արտայայտութեամբ մը,— «Ուխտի եկանք Սուրբ Ցակոբի օրով, Մաքրուհիին չհանդիպիլ չըլլար ըսինք ...»: —«Հապա, հապա, աղէկ ըրիք. համմեցէք, Սուքիասը գործի գնաց, ի՞նչ ընէ: էհ, ուխտերնիդ կատար. մէկտեղ կը ճաշենք, ես ալ երէկուընէ լուբիա ունէի ...»:

Այդ օրը Բամպուլը բազմոցին տակէն դուրս չելաւ, Ռօզային մեռած օրը կը յիշէր նաեւ, որ անիկա, իր աղջկան հետ վերջին մեկնողը եղած էր, եւ ատկէ յետոյ էր որ կրցեր էր տունը մտնել նորէն: Աւելի լաւ էր բազմոցին տակը մնալ այդ չար օրը ...:

Բայց, երբ վերջապէս մեկնելու պատրաստուելու հազիւ ելած էին, յանկարծ, ահաւոր փոթորիկ մը ծայր տուաւ Պոլսոյ վրայ.— Վո՛ւյ, աս ինչ բան եղաւ, ինտո՞ր պիտի երթանք, Մառի, եղաւ Նեմզուր հանըմին խօսքը: Որուն Մաքրուհին ստիպուեցաւ պատասխանել.— «Էհ, չէք երթար, ես մեղայ: Հոս կը կենաք. տեղ չկայ չէ՞ ես, ինչ ընենք, ըլլալիք էր եղաւ...»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔԻ ՄԱՀԸ

Ռուս մեծ բանաստեղծ –գրագէտ Պորիս Փասթերնաք որ 1959ի Նոպէլեան գրական մրցանակը շահեցաւ, մեռաւ անցեալ Երկուշաբթի, 70 տարեկանին:

Մեծ բանաստեղծը իր հոգին աւանդած է ամառնային քաղցր գիշերուան մը ընթացքին, շրջապատուած իր հաւատարիմ կողակիցէն եւ երկու զաւակներէն:

«Բոլոր անոնք որ զիս կը ճանչնան, լաւ գիտեն որ ոչինչով կարելի է սակարկել իմ խղճմտանքս եւ ոչ մէկ բան կրնայ ստիպել զիս չարժել հակառակ իմ համոզումներուս»:

Այսպէս կը գրէր Պորիս Փասթերնաք Մոսկուայի «Փրաւտա»յի խմբագրութեան, երբ Նոպէլեան մրցանակի մասին խորհրդային կառավարութիւնը արգելք հանդիսացաւ պսակումին, հակառակ պարագային սպառնալով աքսորի պատիժով:

Թոլսթոյի, Պուշկինի եւ Տոսթոյեւսկիի հայրենիքին մէջ, քառորդ դարէ ի վեր կը մնար միայն մէկ հանճարեղ բանաստեղծ գրագէտ, որ համաշխարհային համբաւի արժանացած ըլլար.— Պորիս Լէոնիտովիչ Փասթերնաք, որուն գործերը երկար տարիներէ ի վեր արգիլուած ըլլալով, անգտանելի էին եւ դատապարտուած՝ չհրատարակուելու: Եւ սակայն, բովանդակ երկրին երիտասարդութիւնն ու մտաւորականութիւնը իր «վերարկուին գաղտնի ծալքերուն տակ» պահած ունէր այդ գործերը եւ գրեթէ գոց էր սորված անոնց բովանդակութիւնը:

Պորիս Փասթերնաք ոչ միայն ամէն բոպէ արտայայտուելու նոր ձեւեր որոնող հանճարեղ բանաստեղծ մըն էր, այլ նաեւ ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ լաւագոյն թարգմանողն է եղած Շէյքսփիրի, Կէօթէի, Շիլլէրի եւ գերմանացի ուրիշ մեծ բանաստեղծի մը՝ Ռիլքէի գործերուն, շնորհիւ բազմաթիւ լեզուներու իր քաջածանօթ հանգամանքին:

× Ծնած էր 1890ին, Մոսկուայի մէջ: Ինչպէս բոլոր ռուս երիտասարդութեան ընտրանին, Փասթերնաք եւս խոր հակում ունեցած էր դէպի արեւմտեան մշակոյթը: Մարպուրկի գերմանական համալսարանին մէջ հետեւելով փիլիսոփայութեան դասընթացքներուն, Պորիս Փասթերնաք դարձած էր մեծ մտածող մը: Ուսումնասիրած էր իրաւագիտութիւնը եւ լայն ծանօթութիւն էր ամբարած երաժշտութեան մասին: 1912ին ռուս մեծ բանաստեղծ Մայաքովսկիի հետ մասնակցած էր «ապագայապաշտ»ներու շարժումին:

Ինչպէս յայտնի է, Փասթերնաքի արձակին գլուխ գործոցը հանդիսացաւ իր «Տոքթոր Ժիվակօ»ն, որ թարգմանուեցաւ բազմաթիւ լեզուներու եւ սակայն խստիւ արգիլուեցաւ խորհրդային սահմաններէն ներս եւ արժանացաւ խորհրդային քննադատներու անուանարկիչ եւ նոյնիսկ զռեհիկ յարձակումներուն:

Երբ 1958 Հոկտեմբերին Նոպէլեան գրական մրցանակը յատկացուեցաւ Փասթերնաքի «Տոքթ. Ժիվակօ»ին համար, փոխանակ հպարտ զգալու ինքզինքը, ընդհակառակն, խորհրդային կառավարութիւնը ահռելի պայքար մը շղթայազերծեց մեծանուն գրողին դէմ, որ այս վերջինը ստիպուեցաւ կամ թողուլ հայրենիք ու ընտանիք եւ գաղթել արտասահման, եւ կամ լռելեայն հնազանդիլ եւ «կամաւորապէս մերժել» աշխարհի լաւագոյն գրական մրցանակը:

Արդէն ծերացած, հիւանդ, Փասթերնաք լաւագոյն համարեցաւ մնալ հայրենիքին մէջ եւ մեռնիլ իրեններով շրջապատուած:

Մինչեւ իր մահը, Փասթերնաքի մեծ փափաքն էր շրջիլ բոլոր արեւմտեան մայրաքաղաքները: Մասնաւորապէս զինքը կը քաշէր Փարիզը: Համայնավարական յեղափոխութենէն ի վեր, մէկ անգամ միայն այցելած էր Փարիզ 1935ին, Սթալինի յանձնարարութեամբ ներկայ գտնուելու համար Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ գումարուած գրողներու համագումարի մը: Եւ սակայն, այդ այցելութենէն միայն դառն յիշատակներ էր պահած, որովհետեւ միշտ եղած էր հսկողութեանը տակը ռուսական ոստիկանական գաղտնի սպասարկութեան: Խորհրդային Միութեան վերադարձէն ետք, Փասթերնաք, քառորդ դարէ ի վեր դուրս չէր ելած երկրէն:

Հրաշքով մը ազատուած Սթալինեան մաքրագործութիւններէն, ամբողջ իր կեանքը անցուց բացարձակ լռութեան մէջ, մերժելով նոյնիսկ մենատէրին գովքը հիւսող տող մը գրելու եւ իր ստորագրութիւնը զետեղելու Կրեմլինի պատրաստած զանազան տեսակի քաղաքական հանրագրութիւններու ներքեւ:

Ապրեցաւ ճգնաւորի մը կեանքը՝ բարեկամներու եւ հաւատարիմներու նեղ շրջանակին մէջ եւ չգիջանեցաւ երբեք մուրալ ազդեցիկ մարդոց շնորհները:

Փասթերնաք երբեք մաս չկազմեց համայնավար կուսակցութեան շարքերուն, բան մը որ իր «Տոքթ. Ժիվակօ»ն պերճախօս կերպով ցոյց կուտայ:

Երբ զինքը «պատժելու» համար, Նոպէլեան մրցանակին առնչութեամբ, ուզեցին իրեն կամաւոր արտաքսուած մը պարտադրել, Փասթերնաք հետեւեալ տողերը գրեց Խրուշչեւի.

«Ռուսաստանին կապուած եմ իմ ծնունդովս, կեանքովս եւ աշխատանքովս: Չեմ կրնար երեւակայել որ կրնամ հեռանալ ատկէ եւ ապրիլ անկէ դուրս ...»:

Կ'ըսեն թէ Խրուշչեւ խնայեց մեծ գրողին եւ հարկ եղած հրահանգները տուաւ որպէսզի Փասթերնաք կարողանայ խաղաղ կեանքի մը մէջ շարունակել իր աշխատանքները:

Եւ սակայն, Նոպէլեան մրցանակի «խնդիր»էն ետք, Փասթերնաքէն տող մը իսկ չերեւցաւ ամբողջ երկրին մէջ, անցնող երկու տարիներու ընթացքին:

Իր մահով այժմ կը ծագի կենսական հարց մը.— Ե՞րբ պիտի հրատարակուի իր ամբողջական գործերը Խ. Միութեան մէջ եւ ի՞նչ պիտի ըլլան իր անտիպ ձեռագիրները, որոնց հրատարակութիւնը ցարդ արգիլուած էր քաղաքական նպատակներով:

Բովանդակ աշխարհը կը սպասէ այս հարցին լուծումին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ե.

Մեզանից ոչ ոք իրաւունք չունէր այգուց որեւէ բան քաղելու, պոկելու: Այգու բացարձակ տէրն էր Գոգօն:

Ցանկարծ պատահում էր, որ դրսից մէկն ու մէկը մի քար նետած լինէր պարտիզի պարսպից դուրս ընկած ծանրօրէն բեռնաւորուած մի ծառի ճիւղքին: Դա նշանակում էր արիւնով գունաւորուած կռիւ: Գոգօն կատաղում էր այնքան, որ բերանից փրփուր էր դուրս գալիս — աղմուկ, իրարանցում, կոկորդ կոկորդի, եւ, շատ անգամ, քիթը – բերանը ջարդուում էին: Մայրս մեղքանում էր, գորովալից մօտենում էր նրան եւ մեղմագին ասում.

— Թող քիչ մ'ըլ քաղեն տանեն, ձայն մի հանիր, ատով մեր պտո՞ւղը կը պակսի:

— Խանըմ, — պատասխանում էր փայլակնացայտ աչքերով, — եա ես ծառներուն տակը կը սատկիմ, եա ծառներից հեռու կը կենան:

Մեզանից ոչ ոք այնքան չէր սիրում եւ գուրգուրում մեր տունը, որքան Գոգօն:

Երեկոները մտնում էր մեր ննջարանը եւ հանգցնելով լոյսը՝ յայտարարում էր.

— Ուշ է, հայտէ, պառկեցէք, առտուանց մինչեւ արեւը պորտերնուդ վրայ չիյնայ՝ չէք արթննար:

Մենք հնազանդւում էինք, որովհետեւ նա կարող էր եւ իրաւունք էր տրուած նրան՝ ապտակել:

Գոգօն սաստիկ ջղայնանում էր, երբ սպիտակ պատերի վրայ մատիտի խզբզոցներ էր գտնում եւ եղունգի քերծուածներ: Նա քննութեան էր ենթարկում բոլորիս մատիտները եւ եղունգները եւ վերջապէս գտնում էր յանցանքի հեղինակին: Հեղինակը գտնելուց յետոյ՝ գալիս էր հեղինակաւոր ապտակը:

Ամէն աշնան Գոգօն գումարում էր ժողով մօրս հետ՝ ձմեռուայ տան պաշարը հոգալու համար: Որքան որ մայրս պնդում էր իւղի, բրինձի կամ մի այլ կենսամթերքի այսինչ չափը քիչ է, Գոգօն պնդում էր իր ասած չափի վրայ:

— Հարկաւոր է խնայողութիւն, խանըմ:

Եւ անպայման անցնում էր Գոգոյի տեսակէտը:

×

Գոգօն ամուսնացած էր, բայց կինը մեր տան մէջ չէր ապրում: Կինն ապրում էր գիւղում, որովհետեւ այնտեղ ունէր մի փոքրիկ տնտեսութիւն: Տարին մի կամ երկու անգամ նա գալիս էր գիւղից եւ նրան տեսնում էին միայն մայրս եւ տան փոքրերը. ոչ հօրս էր երեւում եւ ոչ էլ մեծ եղբօրս — ամօթ էր: Գոգոյի կինը կարմիր — ճակնդեղի կարմիր — երեսներով կլոր, գէր եւ կարճահասակ կին էր, որին տրուած հարցումներին կամ գլխի շարժումով էր պատասխանում եւ կամ միավանկով: Գոգօն մեր տան մէջ գրեթէ հետը չէր խօսում. միայն պաշտօնական հարցեր էր տալիս — գլխաւորապէս տան եւ տնտեսութեան մասին — եւ ապա լռում: Աւելորդ խօսակցութիւն անելը համարում էր ամօթ:

Պատահում էր (երբ կինը գիւղումն էր լինում), որ Գոգօն սկսում էր առանց պատճառի զայրանալ — գոռում էր, ամաններ էր կոտրատում, կովին աքացի էր տալիս եւայլն: Հայրս այդ ժամանակները կանչում էր մօրս եւ նրա հետ մի փոքրիկ խօսակցութիւն էր ունենում այդ մասին:

— Մարգրիտ, — ասում էր հայրս, — էդ մարդը նորէն կատղեր է, աչքերը չաթալ կը տեսնէն կոր, գեղ ուղարկէ, երթայ, հանգստանայ, գայ:

Մայրս համաձայնում էր հօրս հետ եւ յաջորդ օրը Գոգօն նստում էր էշը եւ գնում գիւղ մի քանի օրով:

Եւ վերադառնում էր Գոգօն աչքերի բոլորովին այլ արտայայտութիւններով, մեղմացած, ժպտուն, բարեացակամ. եւ թէ ամբողջ գիշերը լոյսը վառ պահէինք՝ չէր նեղանայ. մինչեւ անգամ փոքրիկներիս վերցնում էր իր ուսերի վրայ եւ ման ածում:

Այն ժամանակ ես ոչինչ չէի հասկանում. այժմ եմ հասկանում նրա տրամադրութեան յեղաշրջման պատճառը:

Երբ Գոգօն նորից էր սկսում ջղայնանալ, կատաղել եւ մեզ տուած ապտակները շատացնել՝ մենք՝ փոքրերս անգամ, գնում, խնդրում էինք մայրիկից.

— Գոգօն գեղ ղրկեցէք, ինչ կ'ըլլի, նորէն սկսեր է մեզ ծեծել:

Մայրս քթի տակ մեղմօրէն ժպտում էր եւ, այս անգամ, առանց հօրս թելադրանքին, Գոգոյին ուղարկում էր գիւղը: Այդ բանի համար մենք չափազանց ուրախանում էինք. նախ՝ մի քանի օր բացակայ էր լինում տնից եւ երկրորդ՝ գալուց յետոյ էլ անսահման բարի էր լինում:

Անցնում էր մի առ ժամանակ, նորից Գոգոյի աչքերն սկսում էին չաթալ տեսնել. սրտնեղութիւն անսահման:

— Մայրիկ, ղրկեցէք Գոգօն տուն ...

— Շատ գործ ունի, օղուլ, ամէն ատեն գեղ երթա՞լ կ'ըլլի:

— Ի՞նչ կ'ըլլի, ղրկէ ...

Եւ Գոգօն նորից էր գնում եւ վերադառնում բարի:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Օր. Մարի Պօտուրեան եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին՝

ՄՐԲՈՒՀԻ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆԻ
(ԾՆԵԱԼ ՂԱԶԻԿԵԱՆ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 28ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 30ին, ի Վենետիկ:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Օր. Մարի Պօտուրեանի:

Տէր եւ Տիկին Յ. Տարաքճեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ռոզիէ եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յ. Կէրկէրեան եւ զաւակները (Պօմոն(, Տէր եւ Տիկին Գարթալեան եւ զաւակները (Թուրքիա), Պ. Աճէմեան (Պարժոլ), Այրի Տիկին Մ. Րէյիսեան եւ զաւակները (Պոմօն), Տէր եւ Տիկին Զարդարեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օ. Կէրկէրեան եւ զաւակները (Լա Ռոզիէր), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ հօր, աներոջ, մեծ հօր եւ ազգականին

ԽԱՉԻԿ ԹԻԼԵԱՆԻ
(66 Տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 26ին, Պոլսոյ մէջ, ուր գացած էր Մարսէյլէն, աւելի մէկ ամիս առաջ, տեսնելու համար իր ազգականները: Թաղումը կատարուած է Պոլսոյ մէջ: Ցաւակցութեանց համար՝ Կէրկէրեան, 8 rue Philippe, Պօմոն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 10ին, Ուրբաթ օր, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթը՝ Շէյխսփիր եւ Թուրքերը:

Մուտքը ազատ է:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իր կնքահօր Գիսակ Փափազեանի (Ա-կընցի)մահուան առթիւ եւ անոր հօր՝ Տէր Արտաշէս քհնյ.ի յիշատակին որ իր ուսուցիչն է եղած (Թրքաբան եւ հռետոր), Պ. Լեւոն Քանարեան երեսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Աղքատախնամին եւ քսան Ն. Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին:

×

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ: Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, Կիրակի օր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յունիս 12ի Կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Հ.Բ.Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

Ողբ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ բարերար ողբ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ համար:

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ:

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԴԻՒԱՆ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Տիկին Իուրիճա Էքմէքճեան ծնեալ Գարապաճաքեան կը փնտռէ Սեբաստացի Գարապաճաքեան ընտանիքի անդամներ որոնք ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն Փարիզի շրջանները կը բնակին:

× Երեւանէն Տիկին Հայկանուշ Տէր-տէրեան ծնեալ Գոճեան կը փնտռէ եղբօր որդին Պ. Գալուստ Գոճեանը:

× Հայաստանէն Նաւասարդեան չորս քոյրեր կը փնտռեն իրենց եղբայրը ենժենիէօր հողագործութեան Պ. Աղասի Արշակ Նաւասարդեանը որ ծնած է 1915 թուականին Իջեւանի շրջանի Սեւ Քար գիւղը, հօր անունը Արշակ, մօր անուն Ռատիան, քոյրերուն անունները, Սոնիա, Լօժէնի, Մանեա եւ Զինա:

× Երեւանէն Տիկին Իսղաբեր Ֆէթվաճեան կը փնտռէ իր ազգականը Պ. Խաչիկ Աղաճանեանը որ Փարիզ կը բնակի ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն:

Փնտռուած այս անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ դիւանին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Երամեան, Տէր եւ Տիկին Կասթոն Հիւմիդեան եւ զաւակները (Նիս) իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ մամուլի միջոցաւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին մեր սիրելի եւ ողբացեալ եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՊԱՂՏԻԿ ԵՐԱՄԵԱՆԻ (Պոլիս)

կսկծալի մահուան առթիւ:

Եւ քառասունքին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Դ. Երամեան տասնական Ն. Ֆ. կը յատկացնեն Վիէնի Կապ. Խաչի դպրոցներուն, Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կ. Խաչի օղափոխութեան կայանին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկներու համար եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Ողբացեալ Գիսակ Փափազեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ժամկոչեան 50 Ն. Ֆ., Տիկին Արմենուհի Գըլըճեան 10 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Խըտըրեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սայապալեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարօ Պապուխճեան 25 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թորոսեան երեսուն Ն. Ֆ.: Ողբացեալ Տիկին Իսկուհի Թաթուլի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան 20 Ն. Ֆ.:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 8 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8818 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4619

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

Մթնոլորտը հետզհետէ կը պայծառանայ Թուրքիոյ մէջ։

Աստիճանաբար կը բացուին գաղտնի ծալքերը Մայիս 27ի յեղափոխութեան, որուն ծրագիրը յղացուած է եղեր երիտասարդ սպաներու կողմէ հինգ տարի առաջ… Թոյլ չտալու համար, որ երկիրը համայնավարներու ձեռքն իյնայ…

Անշուշտ նոր գաղտնիքներ ալ պիտի իմացուին շուտով։

Միջազգային մամուլը կը շնորհաւորէր Թուրքերը, որ իրենց յեղափոխութիւնը առանց արիւնի կատարեցին։

Սակայն նոյն մամուլը զգուանքով արձանագրեց՝ թէ ինչպէս ապրիլ 28էն սկսեալ Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ կատարուած ցոյցերու ընթացքին բազմաթիւ ուսանողներ սպաննուած են Մենտէրէսի ոստիկանութեան գնդակներով եւ դիակները պահուած են ձուկի եւ միսի սառնարաններուն մէջ…

Ձերբակալուած ցուցարարները աղատ արձակուեր էին անմիջապէս նոր կառավարութեան կողմէ։ Ուժսուն հոգի պակաս գտնուեր է։ Ուրեմն սպաննուած ուսանողներու թիւը այսքան մեծ է եղած, մինչ անկեալ վարչապետը հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ միայն մէկ ուսանող սպաննուած է… դիպուածով։

Այժմ կը պարզուի թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը ոչ մէկ բանով ետ կը մնար իր նախորդներէն, Իթթիհատէն եւ Հալքէն՝ ոճիր գործելու արհեստին մէջ։

Իսմէթ Ինէօնիւ տարիներ առաջ հրապարակով ամբաստանուեցաւ — Թուրք դեմոկրատ թերթերու կողմէ — թէ հաբիրաւոր «Թուրք հայրենակիցներ» ըսպաննել տուած է արեւելեան նահանգներուն մէջ։

«Թուրք հայրենակից» ըսուածները Քիւրտեր էին։

Անկէ առաջ 1925ին եւ 1930ին Թուրքիոյ Քիւրտերը — մասնաւորաբար Տէրսիմի հրջանին մէջ — ապստամբութեան դրօշ պարզած էին։ Մուսթաֆա Քեմալ եւ Իսմէթ այն ատեն արեան մէջ խեղդեր էին անոնց ազատագրական շարժումը, — մեղսակցութեամբ խորհրդային իշխանութեանց, որոնք կը մերժէին իրենց սահմաններէն ներս ընդունիլ Թրքական ջարդերէն փախչող Քիւրտերը։

Ցեղասպան Հալք կուսակցութիւնը ուզեց Հայերու վիճակին հասցնել զանոնք, տեղահանութեամբ, մինչեւ Թրակիա աքսորելով հազարաւոր քիւրտ ընտանիքներ։

Զիջնելով գլուխ ելլել Քիւրտերուն հետ, սկսան «Թրքացման» քաղաքականութեան հետեւիլ՝ իսլամական եղբայրակցութիւն քարոզելով։

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ամէնէն մեծ ոճիրը գործեց՝ 1955 Սեպտ. 6/7ի համատարած թալանը սարքելով։ Ամիսներով պատրաստութիւններ տեսեր էին։ Անատոլուէն մասնաւորապէս ջարդարար պաշըպօզուքներ բերուած էին Պոլիս եւ զինուած՝ միատեսակ քանդիչ գործիքներով։

«Դէյլը»ը սկսած ատեն Մենտէրէս Պոլիս կը գտնուէր։ Կուսակալին եւ ոստիկանական տնօրէնին պէտք եղած հրահանգները տալէ ետք կառախումբ նստաւ Անգարա երթալու համար, որպէսզի անկարեւ հըլլայ իր սարքած նախճիրին։ Սակայն խնդիրը իր ակնկալածէն աւելի ծանր համեմատութիւններ ստացած ըլլալով, Սագարիայէն ետ Պոլիս դարձաւ եւ հրաման տուաւ ամբոխին, որ դադրեցնէն աւերն ու աւարը։

Յեղափոխական կառավարութիւնը քաջութիւնը պիտի ունենա՞յ Սեպտեմբեր 6ի ծասին ամբողջ ճշմարտութիւնը հրապարակելու։

Մայիս 27էն առաջ Պոլսոյ թերթերը վեց սիւնակի վրայ մեծատառ խորագիրներով կը գրէին թէ 300.000 հոգի յաղթականօրէն դիմաւորած են Մենտէրէսը Իզմիրի մէջ։

Այժմ նոյն Մենտէրէսը իբրեւ ոճրագործ — իր զեղծարար ու կաշառակեր նախարարներուն եւ իրեն մեղսակից դեմոկրատ երեսփոխաններուն հետ միասին — դատարան պիտի յանձնուի։ Թուրք թերթերը նոյնիսկ մահապատիժ կը նախատեսեն նախկին վարչապետին համար, որ մեծ թիւով ուսանողներու սպանութեան պատճառ էր դարձած։

Նոր կառավարութեան պատասխանատուները կը յայտարարեն թէ իրենք ոչ Հալքը կը սիրեն, ոչ ալ՝ դեմոկրատները։ Իրենց նպատակն է ճշմարիտ ժողովրդավարական վարչաձեւ մը հաստատել Թուրքիոյ մէջ։ Կը խոստովանին որ բընակչութեան հարիւրին եօթանասունը գրել-կարդալ չի գիտեր։ Ու կը խոստանան փոխել Թուրքերու գլուխները…

Հաւատա՞նք։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԿԱՊԵՐԸ ՍԵՐՏԱՑԱՆ ՇՆՈՐՀԻՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

Կ'ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց առջի օր թէ Խրուշչեւի վերջին օրերու եւ լոյթները ծառայեցին գլխաւորաբար Արեւմուտքի կապերը սերտացնելու։ Բոլորին կարծիքն այն է թէ Խրուշչեւի դիրքը խախուտ է Խորհրդ. Միութեան մէջ եւ այդ է գլխաւոր պատճառը իր կծու լեզուին եւ անտեղի յարձակումներուն։ Այզընհաուըր ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ Խրուշչեւի գործածած անվայել որակումներուն՝ իր հասցէին։ Արեւմուտքի համար վտանգաւոր կը դառնայ յուսահատած մարդը եւ այդ է Խրուշչեւի անբնական վիճակին բացատրութիւնը։

Այս առթիւ շահեկան է յիշել խորհրդային մարեշալ Սօքօլօվսքիի մէկ յօդուածը լոյս տեսած Փետրուար 14ին Քրասնայա Զվեզդա կարմիր բանակի թերթին մէջ, որ շատ բան կը բացատրէ։ Մարեշալը բանակին դժգոհութիւնները կը յայտնէ Խրուշչեւի որոշած արձակումներուն առթիւ եւ կը գրէ.— «Կարելի չէ ընդունիլ որ հազարաւոր ծառայողներ տուն ղրկուին պարզ այն պատճառով որ պէտք է հանդարտեցնել դրամատիրական պետութիւնները։ Հոս չեմ արտայայտուիր ընկեր Խրուշչեւի դէմ, այլ զինքը հրջապատողներուն, որոնք կ'ուզեն բանակին դէմ գործել որովհետեւ կը վախնան անոր միասնականութենէն եւ Մարքսիզմի պաշտպանի դերէն»։

Չի պատահիր Խորհրդ. Միութեան մէջ որ զինուորական մը այսքան բացայայտ կերպով քննադատէ կառավարութիւնը։ Եթէ մարեշալ Սօքօլօվսքի կրցած է այդ ընել պատճառն այն է որ կռնակ ունի եւ չի վախնար։ Պարզ է թէ Խրուշչեւ ներքին ծանր տարակարծութիւններ ունի եւ իր կծու լեզուով կ'ուզէ հանդարտեցնել իր հրջապատը։

X Մոսկուայի «Իզվեստիա»ն ծանր յարձակումներ կ'ընէ Զօր. տը Կոլի վրայ, անոր վերջին ճառին առթիւ։ «Ատլանտեանի հետ ՓԼԻՐԹԸ տը Կոլի ամէնէն ծանր եւ եղերական սխալն է։ Ֆրանսական կառավարութիւնը չի համաձակիր դիրք ճշդել Ամերիկայի դէմ։ Որովհետեւ իր գաղթային քաղաքականութիւնը, «Ալժերիոյ աղտոտ պատերազմը» կապած է Ֆրանսացի ղեկավարներուն ոչ միայն ձեռքերը այլեւ խիղճերը»։

X Խրուշչեւ տեսակցութիւն մը տուած է «Փրաւտայի» կրկնելով նախապէս տըւած իր բացատրութիւնները վեհաժողովի ձախողման համար։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԻՒՐՍԷԼ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ

Բովանդակ Թուրքիոյ մէջ տօնուեցաւ Գուրպան Պայրամը։ Այս առթիւ Զօր. Կիւրսէլ միութեան կոչ մը ըրած է ժողովուրդին։ Խօսքը սպաներուն ուղղելով ըսած է.— Ինչ որ կարեւոր է ազգի մը համար ժողովուրդին մակարդակը բարձրացնել է։ Ազատութենէ զրկուած երկրի մը մէջ, յառաջդիմութիւն չկայ։ Վարչաձեւ մը տապալեցինք, ուր ազատութիւն չկար, նոր մը պիտի հաստատենք որ ազատութիւն տայ բոլորին։

Լուսարգելը բոլորովին ջնջուած է Պոլսոյ մէջ։

Պաշտպանութեան նոր նախարար նշանակուեցաւ Զօր. Ֆահրի Օզտիլէք որ, պաշարման վիճակի Պոլսոյ հրամանատարն է։ Ծնած է Պուրսա 1898ին։ Ինքն է որ Մայիս 27ին պետական հարուածը յաջողցուց։

Նոր կառավարութեան համար խանդավառ հրջանէ մը ետք սկսան դժուարութիւնները, մանաւանդ տնտեսական։

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը պատմէ թէ գիւղերու մէջ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն է զիներու վրայ դրուած արգելքը։ Նախորդ կառավարութիւնը ընտրական պայքարը ապահովելու համար բարձրացուցած էր երկրագործական արտադրութեանց գիները գնումի ատեն եւ ցած գիներով կը ծախէր։ Այս ձեւով 70 միլիարի (հին Ֆրանք) պարտք ունէր։ Մայիս 27ին Մենտէրէս Քոնիայի մէջ նոր յաւելումներու մասին պիտի խօսէր բայց պետական հարուածը չթողուց։

Կառավարութեան առաջին դժուարութիւններէն մէկն է երկրագործական տագնապը։

Քաղաքական գետնի վրայ Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը սկսած է «գլուխ բռնել»։ Նախ որոշած է չթողուլ որ ամերիկեան օդանաւեր թռչին Թուրքիոյ ամերիկեան կայաններէն առանց իր հրամանին։ Յետոյ կը պահանջէ որ հաւասարաբար հաւասար խօսի Ատլանտեան Ուխտի անդամ պետութեանց հետ, այլխօսքով կ'ուզէ «ամբողջական բաժինով» անդամ ըլլալ Ուխտին։

Սիրով կ'ընդունի, ինչպէս միշտ, ամերիկեան դրամը բայց այլեւս քաղաքական պայմաններ չուզեր անոր հետ։ Արդէն Միացեալ Նահանգները որոշած են 5 միլիոն 770 հազար տոլար տալ։

Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին մանաւանդ առեւտրական հրջանակներու մէջ. պետական հայթայթիչ իշխան Տօրուք, Էրտէնէր եւ Տէնքօք ձերբակալուած են։ Ասոնք ներածումի եւ արտածումի ինչպէս նաեւ ծխախոտի գործերով կը զբաղէին, շնորհիւ քաղաքական հրջանակներու օժանդակութեան։

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 3-4) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը.—

ԱՆԳԱՐԱ.— Ելմտական նախարարութիւնը այսօր պաշտօնական դեկոյցով մը կը յայտնէ թէ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուած են դրամատուներու մասին աւկէ առաջ կատարուած միջոցառումներու մէջ։

Այսպէսով. պաշտօնական եւ դրամատանց միջեւ հաշուըրնթացները ազատ ձըգած են. իսկ խնայողական հաշուըրնթացներէն կարելի է օգտագործել մինչեւ 5000 ոսկի։

Զանազան դրամատանց մէջ եղած հաշուըրնթացներու մէջ, պետական տուրքեր եւ այլ վճարումներ կատարելու նպատակաւ հաշուի փոխանցումներ կարելի է կատարել։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

«ՄԻ՛ ԴԱԴՐԵՑՆԷՔ»

«Հայրս եւ մայրս մեռան. թերթը դադրեցուցէ՛ք»։

Այս էր կրկնակի տխուր բանաձեւը որով, ստէպ, անհետացող հայ հօր եւ մօր մը զաւակը… կը հրաժարէր Հայութենէ, իր ծնողքին Հայու տան դուռը գոցելով Մեծասքանչի լրագրական առօրեայ այցելութեան առջեւ։

Մայրենիքի դէմ ի՜նչ ապերախտութիւն։

Քանի մը օր առաջ, ճիշդ հակառակը գրող մըն ալ եղաւ։ Հոգ չէ թէ մէկ ծիծեռնակը գարուն չի բերեր։

«Մայրս մեռած էր, հայրս ալ մեռաւ, բաժանորդագրութիւնը իմ անունիս փոխանցեցէք եւ թերթը մի՛ դադրեցնէք»։

Մայրենիքի հանդէպ ի՜նչ հաւատարմութիւն։

Հօրմէ որդի անընդհատ հայկականութեան այս օրինակը հրաշալի է եւ անգին։ Ոչ անոր համար որ Յառաջ բաժանորդ մը չի կորսնցներ, այլ որովհետեւ Մեծասքանչը հաւատաւոր ընթերցող մը կը շահի։

Ոգի փրկել յանուն Մեծասքանչի եւ ի սէր Հայութեան։ Այս թանկագին առաքելութեան համար, անգին վարձատրութիւն է եւ հազար կ'արժէ՝ մէկ «մի՛ դադրեցնէք»։

ՇԱՀԷՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնէն ետք Ֆրանսայի մէջ կը սկսի գործադուլի շաբաթ մը։ Աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւնը (համայնավար) մետաղագործներու ուղղած կոչով մը գործադուլի հրաման տուած է Յունիս 9ի համար։ Յունիս 10ին Ուրբաթ կը սկսի պետական պաշտօնեաներու գործադուլը, ասոնց կարգին.— Թղթատար որուն գործադուլի տեւողութիւնը որոշուած չէ։ Երկաթուղիի վերջնական որոշում չէ տրուած։ Հանրային ըսպասարկութիւն՝ աղբերը պիտի չհաւաքուին, ջուրը ապահովուած է, հիւանդանոցներու մէջ միայն անմիջական խնամքները պիտի կատարուին։ Դպրոցները փակ են։ Մեթրոյի եւ հանրակառքի համար ցարդ ոչ մէկ որոշում։

ՃԱՓՈՆԻ 125 ընկերվարական երեսփոխանները հրաժարեցան որպէսզի ստիպեն վարչապետ Քիշին, իր կարգին հրաժարելու։ Այս վերջինը սակայն մեծամասնութիւն ունենալով խորհրդարանին մէջ որոշած է տեղի չտալ։ Այզընհաուըրի այցելութիւնը չէ ջնջուած բայց Ճափոնցիք որոշած են սուգի զգեստով ընդունիլ «անբաղձալի հիւրը»։

ԻՍՐԱՅԷԼ հաստատեց թէ Արժանթինէն առեւանգած է Նացի Այխմանը որ «վեց միլիոն հրեայ մաքրած է»։ Արժանթինեան կառավարութիւնը սակայն բաւարար չի գտներ այս բացատրութիւնը։

«ՄԱՀՈՒԱՆ զինով ջախջախելու է ամերիկեան աշխարհակալութիւնը» յայտարարած է Համայնավար Չինաստանի վարչապետը՝ Չու Էն Լայ։

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԱՍԸ Յունաստան ժամանած է։ Պիտի այցելէ պատմական, զինուորական եւ տեսարժան վայրեր։ Հաւանական է որ տեսակցի վարչապետ Քարամանլիսի հետ ու առեւտրական եւ տնտեսական աւելի ամուր գործակցութեան որոշում տրուի։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Աշրաֆ Պարսից Շահին երկուորեակ քոյրը ամուսնացաւ երրորդ անգամ ըլլալով, Փարիզի մէջ։ Դեսպանատան ընդունելութեան ատեն նուագեց պարսկահայ ջութակահար՝ Լէօփոլտ Աւագեան։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ՏՕՆԵՐՈՒՆ առթիւ կառքի արկածներ պատահեցան եւ 42 հոգի մեռան։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ

Շաբաթ օր, Մայիս 28, Հելիոպոլսոյ մէջ տեղի ունեցաւ Վիեննական Մը-խիթարեան նորակառոյց վարժարանին բացման հանդէսը, հովանաւորութեամբ Միաբանութեան Ընդհանրական Աբբա-հայր Գերպ. Հ. Մեսրոպ արք. Հապոզ-եանի:

Գերպ. Աբբահայրը, որ յատկապէս Գահիրէ եկած էր հովանաւորելու համար բացման հանդէսը, եկաւ եւ այցելեց նաեւ մեր խմբագրատունը: Մեր այն հարցումին, թէ ո՞հ է իր ուխտակիցնե-րուն շինարար աշխատանքէն, գլուխը շարժեց միայն համեստօրէն՝ կարծես միաժամանակ այո եւ ... ոչ ըսելու հա-մար:

Շինարար, ամէն գովեստի ու գնահա-տանքի արժանի այս աշխատանքը կատա-րեցին անշուշտ ուխտակիցները իրենք, չըսելու համար «ուխտակից»ը ինք: Անձ մը միայն, որ չուզեր իր անունով երե-ւիլ, այլ կ՚ուզէ հաւաքական անուն մը ունենալ. — Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութիւն:

Կ՚ուզենք յարգել «ուխտակից»ին եւ ուխտակիցներուն փափաքը եւ ամէն պա-տիւ ընծայել ոչ թէ անձին կամ անձե-րուն, այլ՝ Միաբանութեան, որ բարոյա-կան անձնաւորութիւն մըն է եւ որ միակ իրաւատէրն է թէ շահուած յաղթանակ-ներուն եւ թէ ... կորսուած ճակատա-մարտներուն:

«Կորսուած ճակատամա՞րտ»: ո՞ւր, ե՞րբ, ինչպէ՞ս: Երկու հարիւր այս-քան տարիէ ի վեր Մեծ Մխիթարի հիմ-նած Ուխտը ճակատամարտներ չկորսըն-ցուց բնաւ, այլ յաղթանակներ միայն շահեցաւ:

Յաղթանակ՝ մշակոյթի «պարունակ»ին մէջ:

Յաղթանակ՝ կրթական մարզի մէջ:

Յաղթանակ՝ բոլոր այն ճակատներուն վրայ, ուր այս քաջարի վանականները գործեցին իբրեւ «անձինք նուիրեալք», իբրեւ աննահանջ դրօշակիրները հայ դը-րականութեան, մշակոյթին եւ կրթու-թեան:

Օրհնութիւն մը եղաւ եւ օրհնութիւն մնաց Մխիթարի հիմնադրած Ուխտը հա-մայն Հայութեան եւ համայն Հայ աշ-խարհի համար:

Պիտի ըսենք աւելին. օրհնութիւն մը եղաւ եւ օրհնութիւն մնաց Միաբանու-թեան բաժանումը երկու թեւերու, — երկու բեւեռներ, բեւեռային աստղեր, ո-րոնք Հայոց աշխարհին շուրջ դարձան միշտ եւ այդ աշխարհը լուսաւորեցին, իբրեւ մեկնակէտ ու ժամկէտ ունենալով, Խորենացիի պատկերաւոր բացատրու-թեամբ, մեր «փոքր ածու»ն:

Քիչ անգամ բաժանումը օրհնութիւն ե-ղած եւ բարիք բերած է մեզի: Բացա-ռութեանց մէջ բացառութիւն մըն է Մը-խիթարեան Միաբանութեան «երկփեղ-կում»ը (գործածելու համար մեր օրերու հոգեվիճակը արտայայտող այս բառը), որ իր արդիւնքով շահ մըն է աւելի, քան վնաս մը: Յաղթանակ մը, քան պարտու-թիւն մը:

Մենք, որ ամէն տեղ ու ամէն առիթով ջատագոված ենք միութիւնը, միակա-մութիւնը եւ միասնականութիւնը, կը յայտարարենք ահաւասիկ, թէ միութեան եւ միասնականութեան խախտումը այս «Ուխտ»ին մէջ՝ միակն է, որ բարիք բե-րած է մեզի, այլ երբեք՝ չարիք:

Ուխտին հիմնադիրը կը մտածէ՞ր արդ-եօք, որ հայերէն թերթ մը, — ամէնէն «ծայրայեղ»ը՝ Մխիթարեաններու հան-դէպ իր համակրանքին մէջ, — օր մը պի-տի յանդգնէր ժխտել Եղիշէի սա պատ-գամը. — Զուգութիւնն է մայր բար-եաց, անզուգութիւնն է ծնող չարեաց: Ուրիշ խօսքով՝ միութիւնը օրհնութիւն է, անմիութիւնը՝ անէծք ու նզովք:

Ըսել պէտք է նաեւ, որ ուխտակից Միաբանութիւնները, բաժանումէն ետք իսկ, զիրար կը լրացնեն մանաւանդ, քան թէ զիրար կը չէզոքացնեն: Մեր պատմութեան ո՞ր շրջանին համար կա-րելի է սա ձեւով շրջաբանութիւն մը ը-նել. — Բաժնուելով հանդերձ միացան կարծես:

Վենետիկը՝ մայրը, Վիեննան՝ զաւա-կը: Երկուքը միասին՝ «զուգութիւն», բայց ոչ երբեք՝ «անզուգութիւն»: Ոչ մէկ աղի - լեղի խօսք՝ Միաբանութեան մէկ թեւին կողմէ միւս թեւին դէմ: Ա-մուլ վէճերով չզառածեցան այս երկու թեւերը: Աւելի շատ գործեցին, քան խօսեցան: Աւելի շատ աշխատեցան, քան պայքարեցան:

Այս էր ուղիղ ճամբան:

Այս էր մանաւանդ իրենց ժողովուրդին ուղածն ալ:

Ու մինչ մենք յումպէտս վատնեցինք մեր ուժերը — ու կը շարունակենք վատ-նել —, Մխիթարեանները, իբրեւ «զաւ-եակ իմաստութեան», հետամուտ եղան սերմանելու եւ հնձելու:

Բուռերով սերմանեցին ու բուռերով հնձեցին:

Մենք լսած չենք «անսիրելութեան» ոչ թէ խօսք մը, այլ մինչեւ իսկ բառ մը վենետիկցիներուն կողմէ՝ վիեննացինե-րուն դէմ, եւ վիեննացիներուն կողմէ՝ վենետիկցիներուն դէմ:

Այս կը նշանակէ՝ գիտակցութիւն դե-րադրական:

Այս կը նշանակէ՝ ըմբռնել Հայութեան հոգին:

Ոչ պոռոտախօսութիւն, ոչ ինքնագո-վութիւն, այլ վաստակ կեդրոնաձիգ: Ոչ աջ խոտորում, ոչ ահեակ: Այլ քալել այն ճամբէն, զոր իրեն եւ իր ուխտակից-ներուն համար գծած էր Մեծ Սեբաստա-ցին:

Միասնաբար ծառայել ժողովուրդին, այս եղած է ուղենիշը Ադրիականի վերի եւ վարի կողմը «ծուարած» զոյգ Միա-բանութեանց եւ միաբաններուն:

Եւ հիմա, երբ կը մտածենք այն մա-սին, թէ ինչ կրնար ըլլալ մեր կորուստը, եթէ Մխիթարեան Ուխտը գոյութիւն չու-նենար, մենք մեզ կը մխիթարենք այն բանով, որ այդ Ուխտը կայ, գոյութիւն ունի եւ գոյութիւն պիտի ունենայ:

Այս կը պահանջէ ոչ այնքան Միաբա-նութեան շահը, որքան ազգին շահը:

«Մխիթարեանները» ըսել՝ մօտաւո-րապէս կը նշանակէ ազգային դրօշ պար-զել:

Այս խոստովանութիւնը ընել՝ մեր պարտքն է: Այս խոստովանութիւնը պա-հանջել մեզմէ՝ Մխիթարեաններուն իրա-ւունքն է:

Ու չենք գիտեր, թէ չափով մը գէթ կատարած եղա՞նք մեր պարտքը՝ այս քանի մը տժգոյն տողերը գրի առնելով:

Երանի թէ ...

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՈՂՋՈ՜ՅՆ

Ֆ. Կ. Խաչի 17րդ Պատգմ. Ժողովը տեղի կ՚ունենայ Միութեան սեփական տան՝ Ժիւրայի մանուկներու օդափոխու-թեան կայանին մէջ:

«Հոգեգալուստ»ի տօնական օրերն են: Հոգիի Ներկայութեան, Հոգիի Յաղթա-նակի Տօն պիտի ըլլայ սոյն Պատգմ. Ժո-ղովը Կապոյտ Խաչի համար:

Պաշտօնապէս 32 տարուան կեանք ունի Կապոյտ Խաչը: Ո՞րու ծանօթ չէ անոր կատարած հանրօգուտ, ազգանուէր գոր-ծը Ֆրանսայի մէջ: Գաղթականութեան սկզբնական շրջանին, տեղական լեզուին անծանօթ Հայը, երբ կը վախնար դիմել օտար բժշկին կամ հիւանդանոց իր ցա-ւերը դարմանելու համար, ան ունեցաւ Կապոյտ Խաչի դարմանատուները՝ Մար-սէյլ եւ Իսի, իրեն առաջնորդ ու գինք խնամող:

Անապատներու մէջ, աւազի վրայ մատ-նագիր Այր ու Բենը իր զաւակին սորվե-ցնող Հայ մայրը գտաւ Կապոյտ Խաչի հիմնած հայ դասընթացքը իր հոգիին ծարաւը յագեցնելու համար: Կապոյտ Խաչը հետեւեցաւ կարօտեալին առօրեայ հոգերուն, տուներէն մինչեւ հիւանդա-նոցները, մինչեւ բանտերը, մինչեւ հե-ռաւոր գաղութներու կանչերը:

Ու պատերազմի ընթացքին ստանձնեց բանակի, ապա գերութեան մէջ տառա-պող հայ զինուորին հոգածութիւնը, հասցնելով տասնեակ հազարաւոր կա-պոցներ, հիւանդաբեղէնով, սննդեղէնով:

Նամակագրութեամբ՝ հոգեկան մխի-թարանք ընծայեց անոնց, մինչեւ պատե-րազմին վերջը ըլլայ Փարիզէն կամ Մար-սէյլէն, իր մասնաճիւղերուն միջոցով:

Ու այդ բոլորին քով ի վեր մանուկնե-րու օդափոխութեան կայանի ձեռնարկը: Մինչեւ 1935, ոչ մէկ հայ գաղութի մէջ գոյութիւն ունէր նման ձեռնարկ: Նախ վարձու շէնքեր, թափառում տեղէ տեղ, Նիս, Ռուայեան, Վեռնոյ, Կրընոպլը, Ա-ժէն...

Գործին մէջը պէտք էր ըլլալ՝ հասկնա-լու համար թէ ինչ սիզիփեան աշխատանք էր ժայռը մինչեւ գագաթ բարձրացնելը, նպատակին հասցնելը, կրկին վար գլոր-ուիլը տեսնելը, կրկին, կրկին վեր բար-ձրացնելը, ինչպէս ըրաւ Կ. Խաչը անվը-հատ:

Այսօր ան ունի իր սեփական տունը, ուր ամէն ամառ երկու հարիւրի մօտ մանուկ-ներ Հայ Տան քաղցրութիւնը կ՚ապրին:

Այսօր այդ Տան մէջ է, որ Կապոյտ Խաչը, արդար հպարտութեամբ, կը գու-մարէ իր 17րդ պատգամաւորական ժո-ղովը:

Բացի ընտրեալ պատգամաւորներէ՝ Կ. վարչութիւնը հնարաւորութիւն է ստեղ-ծած, որ այդ ժողովին ներկայ գտնուին նաեւ խորհրդականներ, վաստակաւոր, գործօն, երեց ընկեր - ընկերուհիներ, հիւրի հանգամանքով: (Կապոյտ Խաչի պատգմ. ժողովները դռնբաց կ՚ըլլան ան-դամ - անդամուհիներու համար):

Շատերը տեղւոյն վրայ պիտի տեսնեն կատարուած հրաշալի գործը: Պիտի տեսնեն պակասները, կարիքները եւ պի-տի ուզեւորուին միասնական ճիգով, Հո-գեգալստեան ներշնչումով, իրենց հա-ւատքը, նուիրումը փոխանցելով նաեւ բացականներուն, ամբողջ Հայութեան, ամէն անոնց, որ սիրտ եւ հոգի ունին, որպէսզի գտնեն միջոցներ Հայ Տունը իր լրումին հասցնելու համար:

Այս համախմբումին առթիւ պիտի կա-տարուի նաեւ կայանի պաշտօնական բա-ցումը:

Վստահ ենք թէ Հայը, առանց դաւա-նանքի, առանց որեւէ խտրութիւն դնե-լու, պիտի չուշանայ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը բերել Կապ. Խաչի այս ազգօգուտ գործին:

Հայ մանուկը Հայ պահելու գերագոյն ճիգին:

Ողջոյն Կապոյտ Խաչի 17րդ Պատգմ. ժողովին, իր սեփական տան մէջ:

Ողջոյն անձնուէր Հայուհիներուն, ո-րոնք 32 տարիներ, անվհատ, հանրու-թեան համար են աշխատեր:

Ողջոյն եւ պատիւ բոլոր անոնց, հեռու եւ մօտիկ, որոնք իրենց լուման են դրեր, որպէսզի բարձրանայ Հայ Տունը, ա-պաստան մանուկներու, օթեւան Հայ Հո-գիին:

ՀԻՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Վերջերս Հայաս-տանէն վերադարձաւ Միլանաբնակ ծա-նօթ երգչուհի Տիկին Լիւսի Սեւումեան - Արզումանեան: Ահաւասիկ իր տպաւորու-թիւնները, հայրենասէր արուեստագի-տուհիի սիրտով եւ աչքերով:

Երբ ոտք կը դնէ հայրենի հողին վրայ՝ ինքզինք այլափոխուած կը զգայ, անկա-րող՝ ճշդելու կեանքի իրականութիւնը, որովհետեւ յուզումները կը յափշտակէին զինք:

Զմայլած կը մնայ Երեւանի մեծու-թեան եւ չքեղութեան վրայ, որուն ծա-ռախիտ պողոտաներն ու հրապարակնե-րը, ինչպէս բազմայարկանի տուներն ու հանրային պարտէզները մայրաքաղաքին կուտան եւրոպական յառաջդէմ ոստանի մը նկարագիրը:

Մի քանի անգամ կը գտնուի Ս. Էջմիա-ծին, հիւր՝ Վեհափառ Հայրապետին: Յուզումով կը նկարագրէ Ս. Էջմիածինը, որ տարուէ տարի ալ աւելի կը ճոխանայ նորանոր շինութիւններով:

1915ին Մանթաշոֆին կառուցած հոյա-կապ շէնքը, Ս. Էջմիածնի անմիջական շրջանակին մէջ, որ առաջին եւ երկրորդ աշխարհամարտ պատերազմներու ըն-թացքին կրած էր ծանր աւերումներ, ներ-կայիս կը գտնուի իր վերաշինութեան վերջնական փուլին մէջ:

Կ՚այցելէ Ս. Հռիփսիմէ, Օշական եւ Շողակաթ սրբավայրերը, որոնց առջեւ սքանչացած կը մնայ: Կը հաստատէ ար-ուեստի եւ մշակոյթի բոլոր հիմնարկ-ները հրաշալի շէնքեր են:

Մեր արուեստագէտները, — նկարիչ, երաժիշտ, բանաստեղծ, դերասան, քան-դակագործ, երգիչ, գրող, եւայլն, — հասած են նախանձելի բարձունքներու, յարգելով համեմատութեան յուզիչ հա-մեստութիւնը:

Հայ Թատրոնը, Օփերան, երգասրահ-ները կրնան բոլորին նախանձը շարժել ի-րենց ներքին եւ արտաքին սարքաւորում-ներով: Ամէն ինչ կը կրէ գիտական եւ արհեստագիտական ըմբռնումի մը դրոշմ-մը:

Տիկին Լիւսի Սեւումեան - Արզումանեան, որ անցեալին ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը հայ եւ օտար բեմե-րու վրայ, անվերապահ կը ծափահարէ Հայաստանի վերելքը ճարտարարուեստա-կան, շինարարական, գիտական եւ մշա-կութային մարզերուն մէջ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Ինչ գեղեցիկ զու-գադիպում: Օրը օրին, այս կիրակի, 29 Մայիսին, Վիէնի Հայութիւնը մեծ խան-դավառութեամբ տօնեց, վեց երկար դա-րերու մեծ երազին օրը, Մայիս 28ի 42րդ տարեդարձը:

Այս տօնակատարութեան նախաձեռնու-թիւնը, ինչպէս ամէն տարի, ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէն, մասնակցու-թեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Կարելի է ըսել թէ մեր սովորական հանդիսավայրը — Սէրքըլ Կաթոլիքի սրահը, շատ քիչ անգամ, այս-քան մեծ թիւով բազմութիւն տեսած էր, — մանաւանդ այս վերջին տարիներուն:

Բեմը՝ զարդարուած պարտ ու պատ-շաճ կերպով, թիկնապահ ունենալով մեր տարագիր եռագոյնը եւ ֆրանսականը, — ներկաներուն վրայ ձգեց խոր տպաւո-րութիւն:

Եւ ահա, Նոր Սերունդէն, ընկեր Ա-ւագ Լուսարեւեանի նախագահութեամբ սկսաւ հանդէսը:

Նոր Սերունդի Մուրատ խումբի տղաքը երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը: Ապա նա-խագահը բացատրեց ետք տօնակատա-րութեան վեհ իմաստը, յայտնելով թէ-կապէս մխիթարական առաջադրութիւն-ներ՝ շարունակելու մեր հերոս եւ նա-հատակ հայրերու, ինչպէս նաեւ ապրող տարեց սերունդին սուրբ գործը, յայտ-նեց իր հաւատքը, յանուն իր հասակակից ընկերներուն, թէ Հայութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ, պիտի դառնայ ազատ, անկախ եւ ամբող-ջական ժողովուրդ մը:

Բացման այս գեղեցիկ խօսքերէն ետք, սրահին բազմութիւնը, նախագահին հը-րաւէրով, յոտնկայս, մէկ վայրկեան լռութեամբ յարգեց, հայ ցեղին պար-ծանք, վրէժառու Սողոմոն Թէհլիրեանի յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ հար-բենաշունչ մեներգով մը, երգուած ընկեր Մ. Պասմաճեանի կողմէ:

Խոր յուզումով արտասանեց ընկեր Յա-կոբ Մաթոսեան: Իսկ Հայ Կամ. եւ Մար-տիկներու Միութեան կողմէ, Պ. Մկր. Մարգարեան խօսք առնելով, պարզունակ ոճով պանծացուց Մայիս 28ը եւ մեր պաշտելի եռագոյնը:

Անմահ Սիամանթոյէն - «Որբերու հա-կատագրէն» կտորը, մեծ վարպետու-թեամբ եւ լաւագոյն առոգանութեամբ արտասանեց Օր. Գինոսեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով խօսելու հը-րաւիրուեցաւ Պ. Կ. Տէրմոյեան, որու յա-ջորդեց շնորհալի Օր. Ժ. Կիւրճեան, եր-կուշաբթի համար դաշնակի վրայ երգ-սիրուն կտորներ:

Եւ այսպէս, Տիկին Վ. Բոտիկեան իր երկու գողտրիկ մեներգներով («Ես ծա-րաւ էի» եւ «Իմ երգը»), Կապ. Խաչի անունով՝ Տիկին Ովսաննա Խօքաչեան իր շատ իմաստալից ուղերձով եւ երի-տասարդ ընկեր Զաքրեան (Լա Թուր տը Փէնէն) Մայիս 28ի ձօնուած արտասա-նութեամբ, վերջ դրին գեղարուեստական առաջին բաժինին:

Սրահի բազմութեան համար, բոլորո-վին անակնկալ մը եղաւ, երբ բեմի խոր-քէն, լսելի եղաւ գեղջկական պարի նուագը, եւ որուն ընկերակցութեամբ համաչափ ոստումներով, սկսաւ պարել Տիկին Անժէլ Գալիքեան:

Հասարակութիւնը իսկական գեղար-ուեստի վայելքի մը ազդեցութեան ներ-քեւ, խանդավառ ծափերով իր գոհունա-կութիւնը յայտնեց, եւ տիկինը կրկնեց իր պարին վերջին մասը, փոխադրելով հանդիսականները պուլկարական տօնա-կան հրապարակի մը վրայ:

Այս հաճելի բաժինէն ետքը, մեր երիտասարդ նախագահը, երեւութապէս արտասովոր փորձառու եւ ճկուն իր պաշտօնին մէջ, բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը՝ ընկեր Աշոտ Խաչակեան (Փարիզէն), որուն առաջին արտայայտութիւն եղաւ «Թէ առաջին անգամ կը հանդիպէր որ երիտասարդ մը նախագահէր եւ ինքը՝ բանախօսէր»:

Մեր յարգելի բանախօսը, առանց տատանելու, հանդարտ, անվրդով, մի քանի պատմական խորհրդածութիւններով, ներկայացուց «Խենթերու» բանակները, յեղափոխականները, ֆէտայիները, որոնք զարմանահրաշ դրուագներով, բոլորին նոր շունչ մը տուին Հայոց: Ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան բանախօսութեան մէջ արտայայտուած ցայտուն միտքերուն:

«Հայրենակիցներ, հայ ժողովուրդը չի կրնար օտարին լուծը տանիլ: Հայը չուզեր ուրիշին վրայ իշխել, ինչպէս, ինքն ալ չուզեր որ ուրիշը իր վրայ իշխէ: Մեր այդ նշանաւոր «Խենթերը» եղան որ մեզ հասցուցին, վերջ ի վերջոյ, Մայիս 28ին: Ժողովուրդը, հայ ժողովուրդը, հոգիով մէկ՝ մեծ տագնապի եւ ճգնաժամի պահուն, որոշեց կռուիլ, ու պատուով մեռնիլ. — Ոչ Դաշնակցական, ոչ Հնչակեան եւ ոչ ոք կար Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն: Կար միայն ու միայն Հայը, Հայ միացեալ ժողովուրդը: Մենք Ռուսերուն թշնամի չենք եղած, ոչ անցեալին եւ ոչ ալ ներկային: Միայն թէ, թող մեզ ձգեն հանգիստ, մենք մեզի: Մենք ի՞նչ կ'ուզենք, շատ պարզ է, սիրելի հայրենակիցներ, կ'ուզենք ազատ ապրիլ, ազատ մտածել եւ խօսիլ:

Եւ քանի որ, հայ ժողովուրդը չէ հասած իր լրիւ, ամբողջական ազատութեան եւ անկախութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի մնայ կանգուն, անսասան եւ արթուն՝ իր կողքին»: Մեր յարգելի բանախօսին այս վերջին խօսքերը ծածկուեցան սրահի որոտընդոստ եւ անվերապահ ծափերուն տակ:

Այս տարի, շնորհիւ կարգադիր յանձնախումբին, ունեցանք ուրիշ նորութիւն մը եւս: Ներկայացուեցաւ «Վարձու սենեակը» զաւեշտը, ղեկավարութեամբ եւ դերակատարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի (Ռոմանէն):

Մեր յարգելի դերասանը, իրեն աջակից ունենալով իր ազնիւ տիկինը (յուշարար), ինչպէս նաեւ Պ. Մ. Թաշճեան (Մինաս), Տիկին Յասմիկ Գառլանեան (Արտէմ) եւ Պ. Գառլանեան (Սուրէն) անսայթաք, շատ հաճելի խաղարկութիւն մը ունեցաւ:

Ներկաները կուշտ ու կուռ խնդացին եւ անվերջ ծափերով շնորհաւորեցին բոլոր դերակատարները անխտիր: Կարգադիր յանձնախումբի անունով, ընկեր Յովհ. Ուզունեան, անկեղծ շնորհակալութեան խօսքերով, Պ. Ս. Քէփէնէկեանին յանձնեց համեստ նուէր մը:

Եւ այսպէս վերջ գտաւ մեր Մայիս 28ի ճոխ եւ սրտամօտ տօնակատարութեան հանդէսը:

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ.—

ՎԻԷՆ.— Մայիս ութին, Կիրակի, Սէրքըլ Կաթոլիքի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ գեղեցիկ եւ յաջող երգահանդէս մը, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վարդապետ Լեւոնեանի:

Երգչախումբին մեծ մասը, կազմուած ըլլալով Լիոնի Մշակութային Միութեան երիտասարդ անդամներէն, Վիէնէն ալ համեստ ուժեր սատարեցին երգահանդէսին յաջողութեան:

Եղան նմանապէս արտասանութիւններ: Օր. Փրարիոն Տապաղեան եւ պատանի Պառաւեան (Տէսինէն) մեծ վարպետութեամբ արտասանեցին, եւ խլեցին ծափեր ներկաներէն: Ներկայացուեցաւ, իբրեւ վերջաբան հանդէսին, գեղեցիկ զաւեշտ մը. — «Տիկինը կը ննջէ», դերակատարութեամբ Տէսինահայ երիտասարդ կարող ուժերու:

Նոր Սերուիդ. — Համբարձման տօնին առթիւ, 26 Մայիսին, կէսօրէ ետք, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, մեր տղաքը կազմակերպած էին աւանդական վիճակի խնջոյք - պարահանդէսը:

Միեւնոյն օրը, առաւօտուն, եւ միեւնոյն սրահին մէջ, պատարագեց Տէր Թորգոմ քահանայ Փօսթէքեանը (Լիոնէն):

Հերոսամարտ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը, Մայիս 28ին, Սինեմա Նովէլթիի սրահին մէջ, տօնեց Վասպուրականի Հերոսամարտի տարեդարձը:

Նախ՝ ամփոփ յիշատակութիւն մը հերոսական տարեդարձին շուրջ, եւ ապա ցուցադրուեցաւ հայերէն շարժապատկերի ժապաւէնը, «Որո՞ւն կը ծիծաղի կեանքը» — եւ այժմէական պատկերներ, կարեւոր, յիշատակելի դէպքերու (Կաթողիկոսի օծում եւն.):

Կ. Տ.

×

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր գաղութին մէջ կազմուած քանի մը տասնեակ Հայր. Միութիւններուն շարքին վրայ առաջին տեղը կը գրաւէ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, որ մեծ համակրանք շահած է մեր գաղութին մէջ, շնորհիւ Վարչութեան անաջառ եւ երէց միութեան պատիւ բերող աշխատանքներով:

Անոնք կրցած են գործի լծել իրենց բոլոր հայրենակիցները: Հին սերունդին կողքին նոր սերունդը: Իրենց հանդէսներուն մէջ: Հաճոյքով կը տեսնենք Վասպուրականցին ամէն դասակարգէ եւ տարիքէ: Մանուկներէն մինչեւ տարեցները այնտեղ են, ուրախ ու հպարտ իրենց հերոսամարտով եւ այդ զգացումին մասնակից կ'ընեն նաեւ մեզ բոլորս: Կը հրաւիրուին բոլոր կուսակցական եւ հայրենակցական Միութիւնները, որոնք խօսք կ'առնեն տարուած յաղթանակի մասին ու կը գովաբանեն Հերոսամարտին միասնական ոգին: Շնորհակալութեան բաժին մը ունինք Վասպուրականի Հայր. Միութեան, որ ամէն տարի ժամացոյցի սլաքի մը ճշդութեամբ կը տօնէ այս հերոսամարտը, փառքին կամուրջ մը նետելով հին սերունդէն նոր սերունդին, անցեալի փառաւոր պատմութիւնը փոխանցելով, ու սերունդներու մէջ արծարծելով յաղթողի ոգին, որ ցեղի մը յաւերժականութիւնը կը շինէ:

Վասպուրականցիները որեւէ ջանք չեն խնայեր հանդէսը հաճելի դարձնելու համար թէ հին եւ թէ նոր սերունդին: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս տօնեցին Հերոսամարտին 45ամեակը Սալ Մագընոյի մէջ խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ որ եկած էր յարգանքի բաժինը տալու մեր անմահ հերոսներուն:

Հանդէսը սկսաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Փամ փորոտան»ով: Նախագահը Պ. Յովհ. Հայգարծեան շարժանկարի մը նման ներկաներուն աչքերուն առջեւ պարզեց հերոսամարտը իր կարեւոր պատկերներով: Խօսք տրուեցաւ Հնչակեան կուսակցութեան Մարսէյլի ներկայացուցիչ Պ. Արապեանին, որ պատշաճօրէն ներկայացուց հերոսամարտը, յիշելով Ակ տաղի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի հերոսամարտերը եւ ըսաւ. «Ինքնապաշտպանութեան կռուի մէջ ինկած բոլոր այս հերոսները պէտք է ունենան իրենց պանթէոնը Հայաստանի մէջ, որովհետեւ այս տարած հերոսամարտերով է որ յաղթեցին թշնամիին եւ ստեղծեցին արդի գեղեցիկ Հայաստանը: Որքան ատեն անոնք պանթէոն չունենան, մենք պահակները պիտի կանգնինք անոնց աճիւններուն»:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Տ. Թադոյեան, որ մանրամասնօրէն ծանրացաւ հերոսամարտին, ռազմիկներուն, ռազմամթերքներուն, դիրքերուն եւ կազմակերպուած աշխատանքին վրայ: Պ. Թադոյեան քանի մը խօսք եւս աւելցուց Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան կողմէ:

Շատ յաջող մեներգեցին Օր. Ժակլին Փափազեան եւ Պ. Ժիրայր Գասպարեան, արժանանալով բուռն ծափերու: Ուշադրութեան արժանի էին փոքրիկներ Վանիկ Նազարեան եւ Աւագ Աստուրեան իրենց պատշաճ արտասանութիւններով (շատ մաքուր առոգանութեամբ): Բեմադրուեցաւ Յովհ. Թումանեանի «Անուշ»էն մէկ արար միայն, ղեկավարութեամբ Տիկին Մ. Շամիրեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի: Յաջող էին իրենց դերերուն մէջ, Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Տիկին Քնարիկ եւ ուրիշներ: Արենուշները պարեցին հայկական պարեր, դաշնակի եւ ջութակի ընկերակցութեամբ Զէօրէքճեաններու: Ժամը ութին սկսաւ եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ ժամը մէկ: Հայրենակիցները բաժնուեցան սրահէն գոհ եւ խանդավառ:

Գրագէտ եւ յեղափոխական Պ. Ղ. Մելոյեան գրկած էր հեռագիր մը շնորհաւորելով Վասպուրականի 45ամեակը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ստացանք Աղքատախնամ Ընկերակցութեան թիւ վեց տեղեկագիրը 1959ի երկու հաշուեկշիռներով միասին:

Սոյն տեղեկագրին մէջ բացատրելէ վերջ ընկերակցութեան ջանքերն ու դըրական գործունէութիւնները, կոչ կ'ըլլայ, ամէն կերպ ընկերային աջակցութիւնները հաստատ պահելու համար, որ հայ հասարակութիւնը միշտ խորհի եւ նկատի ունենայ տիրող թշուառութիւնները եւ առօրեայ հաճոյութեանց, ըմպելի, ծխախոտ եւ սինեմայի ծախքերէն խնայողութիւններ ընելով անդամագրուիլ Աղքատախնամին 5 – 10 նոր փրանքով:

Այս առթիւ սոյն տեղեկագրին մէջ կը կարդանք որ առեւտրական հաստատութեան մը երկու հայ ընկերներ գնահատելով Աղքատախնամի գործը, հինգ հազար Ն. Ֆ.ի (նախկին կէս միլիոն) կարեւոր նուիրատուութիւն մը ըրած են: Սոյն վեհանձն բարերարները ըրած են զայն ծածկանուն եւ համեստութեամբ:

Աննախընթաց կենդանի եւ բարի օրինակ մը, որ միեւնոյն ատեն կը քաջալերէ Աղքատախնամի վարիչները իրենց ջանքերուն մէջ:

Սոյն տեղեկագրի վերջաւորութեան, այս տարուան համար եւս կը խօսուի, հայ խնամատարուհիի մը պատրաստման, որու նպատակի իրագործման համար, Գ. Կիւլպէնկեան Ֆոնտի կողմէ տրամադրուած է տարեկան հինգ հազար Ն. Ֆ.ի թոշակ մը, որպէսզի թեկնածուն կարենայ հետեւիլ դասընթացքներուն մինչեւ իր վկայականի ձեռք բերելը:

Թեկնածուները կրնան դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը (րիւ տը Թրէվիզ) պայմաններուն տեղեկանալու համար: Թեկնածուն պէտք է ըլլայ ծագումով հայ եւ ունենայ պսակաւորի, երկրորդական ուսմանց վկայականները:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

Աղքատախնամի 1959ի նիւթական գործունէութիւնը կը խտացուի հետեւեալ թուանշաններով:

Հասոյթներու ընդհանուր գումար՝ 4·028·936 հին փրանք, գոյացած զանազան առթիւ եղած նուիրատուութիւններէ 2·767·961, անդամավճարներէ 229·900, եկեղեցւոյ պնակէն 354·164, դաշտահանդէս եւ պարահանդէսի զուտ հասոյթներէն 397·809, ուտեստեղէնի նուէրներէն 350·000 եւ զանազան հասոյթներէ 19·102 փրանք:

Ծախքերու բաժնի ընդհանուր գումար 3·144·613 հին փրանք, որմէ բաշխուած է կանոնաւոր նպաստընկալներու 1·729·229 եւ պատահական նպաստընկալներու 180·470, սննդեղէնի ծրարներու 736·097, փոսթ, տպագրական, գրենական, գրասենեակի եւ զանազան ծախուց համար 498·817 փրանք: Փոխատուութիւն եւ պահեստի գումար 1·871·440 փրանք: Այս ծախքերէն վերջ, 31 Դեկտ. 1959ին պատրաստի գումար 2·007·060 փրանք:

ԾԵՐԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՇՈՒԵՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Մոնմորանսիի եւ Անտիյիի երկու ծերանոցներուն, 1959ին տարուան ընթացքին Ծախսուած է 38·553·959 հին փրանք հետեւեալ կերպով.—

Պաշտօնէութեան 11·794·480, ընկեր. ապահովագրութեան 4·102·299, սննդեղէնի 11·342·429, ջեռուցում – ածուխի 1·984·455, տուրքերու 1·240·485, ջուր, կազ եւ ելեկտրականութեան 1·846·410, բժիշկ եւ դեղօրայքի 1·051·474, մաքրութեան պարէններու 513·578, շէնք, կահկարասիներու նորոգութեանց եւ գործիքներու 819·639, փոստ եւ վարչական ծախքերու 460·490, հանդերձեղէնի 359·477, պարտէզ եւ բանջարանոցի 203·369, փոխադրութեան 404·897, ապահովագրութեանց 95·887, թաղման ծախքերու 270·280, հատուցում փոխատուութեան 1·417·500 եւ նոր ինքնաշարժ մը 916·810 փրանք:

Սոյն ծախքերը կը հատուցուին իւրաքանչիւր ծերի պատկանած նահանգապետութենէն, յետ վերեւի ծախքերու ճշդութեան ստուգումին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ե.

Այդ բարի օրերից մէկում Գօզօն փրկեց իմ կեանքը, կամ առ նուազն՝ հաշմանդամ լինելուց:

Մեր տան դահլիճի առաստաղի վրայ կար մի արձանագրութիւն, որ գրուած էր տունը կառուցելու ժամանակ: Այդ արձանագրութիւնը հետեւեալն է.

«Որդիքս Յակոբ, Գէորգ, Լեւոն ժառանգորդք են տանս այսորիկ»:

Որովհետեւ տան կառուցուած ժամանակը ես ծնուած չէի, ուստի իմ անունս արձանագրութեան մէջ չկար: Մի օր ես այնպէս մտածեցի, որ եթէ իմ անունը չկայ՝ ուրեմն ես չեմ կարող ժառանգորդ լինել «տանս այսորիկ»: Ներքեւի յարկից, գաղտնի, վեր հանեցի եռոտանին եւ բարձրացայ վրան, որպէսզի իմ անունը ես աւելացնեմ ժառանգորդների ցանկում: Դեռ եւս գրելու գործողութեան չէի սկսել: երբ եռոտանին սկսեց երերալ եւ ծռուել: Բարեբախտաբար, արձանագրութիւնից քիչ հեռու կար մի մեծ կեռ երկաթ, որից ձմեռը մեծ լամպն էին կախում. բռնեցի այդ կեռ երկաթը, եռոտանին մնաց ոտներիս տակը, բայց անկարելի էր ցած իջնել, որովհետեւ եթէ երկաթը թողնէի, եռոտանին պէտք էր կործանուէր: Սկսեցի ճչալ ահ ու սարսափով: Գօզօն լսելով աղիողորմ ճչոցս, անմիջապէս վազեց վեր եւ շուտափոյթ ըմբռնելով կացութիւնը, բռնեց եռոտանին եւ ես, առանց վախի, սկսեցի ցած իջնել:

Յատակին հասայ չհասայ՝ Գօզօն ապտակ տուեց երեսիս եւ՝

– Ջանդալը չի ձգած ինչո՞ւ ես վեր ելեր...

Ես գոհ մնացի այդ ապտակից:

Երեկոյեան հայրս ինձ նստեցրեց իր ծնկանը եւ շոյելով ոսկեգոյն մազերս՝ հարցրեց.

— Ինչո՞ւ էիր վեր ելեր:

Հօրս փայփայանքից ոգեւորուած անկեղծօրէն ասացի նպատակս: Հայրս կուշտ ծիծաղեց եւ բոլորի ներկայութեանը յայտարարեց:

— Իմ բոլոր հարստութիւնն իմ պզտիկ եավրուսն է, իսկ աս տունը, իմ մահէս վերջը, բոլորին կ'ըսեմ, կուտաք աս եավրուիս:

Հօրս մահից տարիներ յետոյ՝ երբ հարկ եղաւ հօրս հարստութիւնը բաժանել, իմ բացակայութեան, մայրս առաջարկել էր, որ այդ տունը, առանց որեւէ վիճակ ձգելու եւ վէճի, ինձ տրուի՝ յարգելու համար հօրս ասած ամէն մի խօսքը, թէկուզ այն ժամանակ կատակով ասած:

Այդ տունը ես ժառանգեցի, որի ոչ մի արձանագրութեան մէջ իմ անունս չկար:

×

Հօրս մահից յետոյ՝ Գօզօն աւելի անսահման, աւելի միստիկական սիրով կապուեց մեր տանը, բայց միաժամանակ փոխուեցին յարաբերութիւնները: Մօրս եւ Գօզոյի յարաբերութիւնները մնացին նոյնը, բայց եղբայրներիս եւ Գօզոյի՝ հիմնովին փոխուեցին: Բացի մեծ եղբօրիցս, միւս եղբայրներիս քթի տակն էլ սկսեցին սեւին տալ եւ աւելի խորը զգացին, որ «ժառանգորդք են տանս այսորիկ»: Նրանք սկսեցին ըմբոստութեան նշաններ ցոյց տալ Գօզոյի բռնապետութեան դէմ, սկսեցին ծաղրել նրա դիրեկտորութիւնը, բայց Գօզօն երկար ժամանակ չլսելու եւ չտեսնելու էր տալիս, որովհետեւ մայրս ասում էր.

— Ջօճուխներ են, անկաճ մի կախեր:

Այնուամենայնիւ Գօզօն երկար չհամբերեց հեղնանքներին եւ մի օր տղերանց մէկին յայտարարեց.

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՎԱՐՋՈՒ ԱՐԿՂՆԵՐԸ

27 Մայիս 1960 Թուականէն առաջ վարձուած դրամարկղները մինչեւ նոր որոշում մը չեն կրնար բացուիլ ։

Շատ ստիպողական պարագաներուն երբ անպայման պէտք է բանալ այս արկղերը Ելմտական նախարարութեան մասնաւոր արտօնութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՎԱՐԿԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարկերու գործառնութիւնները ներկայիս ի զօրու եղող որոշումներու եւ սահմաններու մէջ պիտի շարունակուին ։ Միայն 27 Մայիս 1960էն առաջ բացուած եւ մինչեւ 15 Յունիս 1960 կատարուելիք վճարումները երբ անցնին 300·000 ոսկին պէտք է որ Ելմտական նախարարութեան մասնաւոր արտօնութիւնը առնուի ։

ՊԱՐՏԱՄՈՒՐՀԱԿՆԵՐ

27 Մայիսէն առաջ զանձումի յանձնըւած պարտամուրհակները կարելի պիտի ըլլայ դրամատան մէջ չահագրգռուողներուն հաշիւէն փոխանցել կամ անոնց համար նոր հաշիւ բանալ ։

Այս զեկոյցը ի զօրու է մինչեւ 15 Յունիս 1960 Թուականը ։

Ստեփան Նաւասարդեան եւ որդին Տիգրան, Տիկին Շակայ եւ եղբայրները՝ Միշէլ եւ Ելի կը ծանուցանեն դառնակսկիծ մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԷՍԹԷՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Պուսիքօ հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 10·45ին, Փարիզի Ս· Յով· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօյի գերեզմանատունը ։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ ։ Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէյսան – վիլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին ։

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Արժանթէօյէն Պ· Քէչիշեան կը վերանորոգէ մէկ տարեկան բաժանորդագրութիւնը Տիկին Մանուկեանի, Թեհրան ։

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փօսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում) ։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա–քարթով ։

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· ։

Հաղորդ· միջոց․— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն – սի Փավիյեօն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Համախարբ· Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն ։ Ծանօթ․— Թրազօշը իր խումբով կը մասնակցի ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդութեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30–ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդութիւն ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ· ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ· Վ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ ։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին ։

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովաչէք եւ Պարքոֆ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ· Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) ։

Երգ, պար, արտասանութիւն ։

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ· Յ· Թորոսեանի ։

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ· Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաճարսանճակի Հայր· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը, Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի նախկին Պ· Նազարի արճարանը այժմ ՍԵԻՍԱՆ ։ 35 Ավընիւ Ժան Ժօրէս, Տէսին (Իզէռ) ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ նոր, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար ։

Բովանդակութիւն․— Հասակները կ'երկարին (խմբ·)․— Սննդագրկութեան հետեւանքները (Տոքթ· Գալուստեան)․— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ· Բամպուքճեան)․— Փորհարութիւն (Տոքթ· Ասքանազ)․— Ցղի կիներուն համար (Տոքթ· Դալլաքեան)․— Աղեթափութիւն (Տոքթ· Աշճեան)․— Որոտան գետը (Ս· Յակոբեան)․— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ· Համբարձումեան)․— Շաքարախտի մասին (Շ· Նարդունի)․— Յօդացաւի մասին (Տոքթ· Սերոբեան)․— Մեղուն բժիշկ (Քաղհան)․— Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ· Ժերլիէ – Մոռէ)․— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տոքթ· Պան-ծալի)․— Դասեր Թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի)․— Դարձեալ քանսէրի մասին (Տոքթ· Շ· Այվազեան)․— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ագռաւները․— Որո՞նք չեն կրնար օգտուիլ ։

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի ։ Յառաջիկային նման բացառիկ թիւը ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ — Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք) ։ Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր·) ։

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 9 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8819 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4620

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏԱՐԻՆ

Միացեալ Ազգերու Ընդհանուր Ժողովը 1958 Դեկտեմբերին որոշած էր կազմակերպել «Գաղթականաց Համաշխարհային Տարի» մը, օգնութեան հասնելու համար ի սփիւռս աշխարհի ցրուած միլիոնաւոր գաղթականներու, որոնք թշուառ կեանք մը կը քաշկռտեն դեռ՝ զանազան երկիրներու մէջ:

«Տարի»ն սկսած էր 1959 Յուլիս 1ին եւ կը վերջանայ ամսոյս 30ին:

Կոչ ուղղուած էր եօթանասուներկու երկիրներու: Աւելի քան երեսուն երկիրներ ընդառաջ երթալով ՄԱԿի հրաւէրին, ձեռնարկեցին «Գաղթականի Համաշխարհային Տարի»ի հանգանակութեանց:

Ֆրանսական Յանձնախումբը, որուն նախագահն է Վէնսան Օրիոլ, ծրագրած էր հանգանակել 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ հին ֆրանք, յատկացնելու համար Ֆրանսայի մէջ տեղաւորուելիք 40 հազար գաղթականներուն:

«Տարի»ն փակուելէ առաջ, տենդոտ գործունէութեան լծուած է Յանձնախումբը: Կազմակերպած է «Յոյսի թոմպոլա» մը, հրապարակ հանելով երկու նոր ֆրանքնոց տոմսակներ որոնք կը ծախուին բոլոր ծխավաճառներու մօտ: Ու նաեւ «Ազգային Օր» յայտարարած է Յունիս 19ի կիրակին, երբ փողոցներու մէջ հանգանակութիւն պիտի կատարուի այս նպատակին համար:

Ֆրանսական Յանձնախումբին կողմէ Յառաջի խմբագրութեան ղրկուած կոչերը կը շեշտեն թէ կէս դարու ընթացքին յիսուն միլիոն գաղթականներ խլուած են իրենց հայրենի տուներէն՝ յեղափոխութեանց, հալածանքներու եւ պատերազմներու հետեւանքով: Եւ թէ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն առնուազն տասնեւհինգ տարի վերջ տակաւին 20 միլիոն «արմատախիլ» գաղթականներ թափառական կեանք կը վարեն Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ: Անոնք աշխատանք եւ հաց կը մուրան՝ ապրելու համար:

1920էն մինչեւ այսօր Ֆրանսայի մէջ տեղաւորուած են երեք հարիւր հազար գաղթականներ, — Հայեր, Ռուսեր, Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն փախած Հրեաններ, Լեհեր, Կեդրոնական Եւրոպացիներ, Հունգարացիներ եւ Եգիպտոսէն արտաքսուած Հրեաներ, ըստ Յանձնախումբի հրատարակած կոչին: Անոնք հիւրընկալ երկրին մէջ բնականոն սեփական կեանք ստեղծած են, իրենց աշխատանքով կ'օժանդակեն Ֆրանսայի տնտեսական բարգաւաճման եւ տուրք կը վճարեն պետութեան:

Ֆրանսա այն ասպետական ու ասպնջական միակ երկիրն է, որ 1895-96ի համիդեան համատարած ջարդերու օրերէն սկսած իր ծոցին մէջ հիւրընկալած է փախստական Հայերը — գաղթական թէ յեղափոխական:

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրեան աղէտէն եւ 1923ի գարնան դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումէն վերջ հազարաւոր Հայեր ապաստան գտան այստեղ: Ու շնորհիւ իրենց պարկեշտ ու չարքաշ աշխատանքին, նոր տնտեսութիւն ստեղծեցին:

Այսօր «գաղթական» չէ այլեւս Հայը Ֆրանսայի մէջ: Գաղթականաց միջազգային գրասենեակը «ծերանոց»ներու համար միայն նիւթական աջակցութիւն կ'ընծայէ:

Օգնութեան կարօտ հայ գաղթականներ կան տակաւին Յունաստանի եւ Լիբանանի մէջ, ուր մարդիկ թիթեղէ տնակներու մէջ ծուարած են:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնն ու տեղական իշխանութիւնները ծրագրած են դարման տանիլ այս նուաստացուցիչ կացութեան:

Բերե՛նք մեր ալ աջակցութիւնը «Գաղթականաց Համաշխարհային Տարուան» ֆրանսական զոյգ ձեռնարկներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՒՐՍԷԼ Կ'ՈՒԶԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԻՄՆԵԼ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ԴԱՐՆԱՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻԼ

«Եթէ ազգին շահը պահանջէ, քաղաքական կուսակցութեան մը գլուխը կ'անցնիմ, որուն գործելակերպը պիտի առաջնորդուի յեղափոխութեան սկզբունքներով» յայտարարած է զօրավար Կիւրսէլ, Թուրքիոյ նոր ղեկավարը, կարգ մը լրագրողներու՝ առջի օր:

Անգարայի կարգ մը շրջանները համաձայն, քաղաքական երրորդ կուսակցութիւն մը հիմնելու փափաք կայ, զինուորականներու կողմէ: Երրորդ ուժ մը որ Քեմալի սկզբունքներուն «վերակենդանացումին» պիտի ձգտի եւ հրապարակէն պիտի քշէ Հալք եւ Դեմոկրատ, հաւասարապէս:

Փափուկ կացութիւն մը կրնայ ստեղծուիլ: Եթէ Կիւրսէլի նոր կուսակցութիւնը կ'ուզէ Քեմալի հաւատարիմ կուսակցութեան մը պատկերը տալ, պէտք չէ մոռնալ թէ Ինոնիւի Հալքը նոյն սկզբունքներուն վրայ հիմնուած է, եւ գոյութիւն պիտի ունենան երկու «քեմալական» կուսակցութիւններ:

«Ճիշդ է, ըսած է զօրավար Կիւրսէլ, իմ ներկայ դիրքս — զօրավար եւ պետական ղեկավար — կ'արգիլէ որ քաղաքական գործունէութեան մէջ մտնեմ, բայց կը կրնեմ, եթէ ազգը ուզէ, պիտի չվարանիմ»:

Ինչ կը վերաբերի ընտրութիւններուն, կը թուի թէ զինուորականները որոշած են յետաձգել եւ ուշացնել թուականը:

Այս մասին Կիւրսէլ յայտարարած է. «Ոչ մէկ թուական ճշդուած է: Կ'ուզենք որ կարելի եղածին չափ շուտ տեղի ունենան: Եթէ կարելի չըլլայ մինչեւ Հոկտեմբեր, հարկադրաբար պիտի յետաձգենք մինչեւ յառաջիկայ գարուն, նկատի առնելով թրքական խիստ ձմեռը»:

Նոր Սահմանադրութեան հրապարակումը կ'ուշանայ: Կը թուի թէ ներքին տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին: Արդարեւ, թուրքիայէն հասած լուրերուն համաձայն, սպաներէն շատեր դէմ են Կոմիտէի ընդլայնման: Շատեր ալ զինուորական կեանքի կ'ուզեն վերադառնալ, իրենց դերն ու պարտականութիւնը վերջացած նկատելով:

Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ քաղաքապետները կը շարունակեն զինուորական ըլլալ: Մնացեալ շրջաններու մէջ գործի կանչուած են պաշտօնազուրկ քաղաքապետները:

Զզալըղլու կացութիւն կը տիրէ Գոնիայի մէջ: Կոմիտէի այն յայտարարութիւնը թէ մահմետականութիւնը, շնորհիւ տղէտ եւ մոլեռանդ կղերականներուն վայրէջքի շրջան մը կը բոլորէ, գրգռած է շրջանի բնակչութիւնը որ չափէն աւելի կրօնամոլ է:

Գոնիա տերվիշներու քաղաք է եւ հոն թաղուած է տերվիշներու պետն ու հիմնադիրը:

Գնդապետ Օսման Քէօքսալ, հրամանատարը Հանրապետութեան նախկին նախագահին պահակազօրքին յայտարարած է թէ նախկին կառավարութիւնը մտադրած էր «մաքրագործել» զինուորական վարժարանի աշակերտութիւնը, յատկապէս այս վերջիններուն խաղաղ ցոյցէն ետք՝ Անգարայի մէջ:

Պոլսոյ նախկին կուսակալը՝ Կէօքայ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունած է հայկ. վարժարաններու աշակերտութիւնը, ուսուցիչները եւ ծնողքները:

Այս առթիւ Հայրապետը իր խօսքը ուղղելով փոքրիկներուն կոչ ըրաւ որ անոնք շարունակեն սորվիլ մայրենի լեզուն եւ եթէ Ինք 5-10 տարի ետք կրկին առիթն ունենայ Ամերիկա այցելելու, անոնք ուզէ սահուն կերպով խօսին մեր Մեծասքանչը:

× Մարմարայի Թղթակիցը, Լեւոն Քէշիշեան կը հեռագրէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հաւանաբար ընդունուի փոխ-նախագահ Նիքսընի կողմէ:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏԵՂԱՊԱՀ

Ազդակի վերջին թիւէն (Յունիս 3) կը քաղենք հետեւեալ լուրը.—

Երուսաղէմի Պատրիարքութեան միաբանական ընդհ. ժողովը գումարուած է երէկ, ի ներկայութեան 25 միաբաններու: Ժողովը քննելէ վերջ տեղապահութեան խնդիրը, 16 ձայնով տեղապահի իր նախկին պաշտօնին մէջ վերահաստատած է Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանը:

Յորդանանեան կառավարութիւնը վաւերացուցած է այս որոշումը եւ Եղիշէ Սրբազան երէկուընէ ի վեր արդէն վերստանձնած է իր պաշտօնը:

Ներկայիս դեսպան Զուիցերիոյ մէջ, կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է Սեպտեմբեր 6-17ի դէպքերուն շուրջ, Ազշամի Թղթակիցին:

«ԵԹԷ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐՑՆԷ 6-7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՄԱՍԻՆ, ԳԻՏՑԱԾՆԵՐՍ ԿԸ ՅԱՅՏՆԵՄ» ԸՍԱՒ ՓՐՈՖ. ԿԷՕՔԱՅ

«Ազշամ»ի Թղթակիցը Կէօքչէն Սիփահիօղլու կը հաղորդէ Ժընեւէն.

Կուսակալը գլուխը օրօրեց եւ ըսաւ.

— Ո՛չ, չեմ կրնար դիս խօսեցնել. Ես պետութեան պաշտօնեան եմ եւ արտասահմանի մէջ հայրենիքս կը ներկայացնեմ: Մենք դեսպաններս չենք կրնար քաղաքական ճառեր արտասանել: Որոշումս վճռական է: Ոչ մէկ լրագրողի յայտարարութիւն կուտամ: Երբ կուսակալ էի, ձեւ մը կը գտնէի, երբ քաղաքապետ կը խօսէի:

— Բայց հիմա պայմանները փոխուեցան:

— Բնականոն ու անբնականը զատելը իմ գործս է, այսուհանդերձ ըրէ տեսնենք հարցումներդ:

— Կարելի՞ էր 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերուն առաջքը առնել եւ ի՞նչ ձեւով: Ցուցարարները ինչո՞ւ ազատ ձգուեցան իրենց շարժումներուն մէջ: Կ'ըսուի թէ դուք ուզեր էք որ դէպքերէն առաջ միջոցներ ձեռք առնուին, բայց չեն ընդունած ճի՞շդ է:

Աչքերը փակելով, գլուխը շարժեց հաստատական ձեւով, ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Հիմա չեմ կրնար պատասխանել այս հարցումին:

— Ճի՞շդ է թէ կուսակալութեան մէջ թէյփի վրայ առած էք ձեր խօսակցութիւնները եւ այս կերպով ապացուցած թէ վերին մարմինները արգելք եղած են որ կատարէք ձեր պարտականութիւնը:

— Ձեզի բան մը ըսե՛մ: 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերուն մասին ոչ ոքին ոչ ալ ինծի ամենամօտիկ անձերուն եւ ոչ իսկ կնոջս պատմած եմ:

— 6-7 Սեպտեմբերի դատավարութեան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ինչպէս գրած էինք, Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեան Հռոմ վերադարձաւ, Ամերիկա այցելութիւն մը տալէ ետք: Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները ստացանք Նիւ Եորքէն.—

Մայիս 22ին հայկական ծէսով պատարագ մատոյց հեռատեսիլէն ամբողջ մէկ ժամ, Կարդինալ Քուշինկի ներկայութեան:

ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 22ի իրիկունը Պոսթընի Սթէթլըր Հիլթընի պանդոկին մէջ իրեն ի պատիւ տրուեցաւ ճաշ մը, աւելի քան 1100 հոգի ներկայ էին:

Կարդինալ Աղաճանեան, որուն մասին ջերմ բառերով արտայայտուեցաւ Կարդինալ Քուշինկ, կոչ ըրաւ ներկայ հայ ունկնդիրներուն որ հաւատարիմ մնան իրենց տոհմիկ ժառանգին:

Կարդինալ Աղաճանեան, նախ խօսեցաւ հայերէն եւ ըսաւ թէ ինք հպարտ է որ Հայ է: «Հայերը միշտ տէր կանգնած են իրենց Աստուածատուր իրաւունքին: Մեր օտար բարեկամները ծանօթ են մեր ազգասիրութեան եւ ազգ. պատճառաւ կը յարգեն մեզ»:

Կարդինալը յետոյ յայտնեց իր «խոր երախտիքը Կաթողիկէ մեծ Եկեղեցիին, որ Հայոց խոնարհ զաւակներէն մէկը պատուած է՝ անոր վստահելով հաւատքի պաշտպանութեան եւ տարածման առաքելութիւնը»:

Հայ ծիրանաւորը կոչ ըրաւ հայ ժողովուրդին որ երբեք չմոռնայ որ ինքն ալ կոչուած է, ինչպէս Լուսաւորիչը, աշխարհը լուսաւորելու՝ Քրիստոսի հաւատքով: «Հաւատարիմ քրիստոնեաներ մնանք եւ քալենք Գրիգոր Լուսաւորիչներու, Ներսէսներու, Սահակներու եւ Մեսրոպներու ճանապարհէն»:

Կարդինալը, ապա խօսեցաւ անգլերէն, իր Հաւատքի Տարածման առաքելութեան մասին եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ օժանդակեն այդ սրբազան գործին: Կարդինալը ջերմօրէն գրուատեց իր եղբայրակից Կարդինալ Քուշինկը:

Կոչնոցը կազմակերպած էր Կարդինալ Քուշինկ եւ Կաթողիկէ Իրաւաբաններու Կաճառը, իրենց օժանդակ ունենալով դատաւոր Էլայաս Շէմըն եւ Պ. Ստեփան Մակար՝ Սթար Մարքէթի նախագահը:

Կարդինալ Աղաճանեան խօսեցաւ նաեւ Ֆորտըմ համալսարանին մէջ սարքուած հաւաքոյթի ընթացքին, 200 կղերական-ներու եւ մայրապետներու ներկայութեան:

Կարդինալը ստացաւ Ֆորտըմ համալսարանի Ինսիկնիա Մէտըլ շքանշանը, այն արտակարգ ծառայութեանց համար զորս կատարած է Աստուծոյ ծառայութեան ճանապարհին մէջ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Արամ Խաչատուրեան անդամ ընտրուած է Հռոմի Սանթա Չեչիլիա երաժշտական Ակադեմիային որ աշխարհի գեղարուեստական հաստատութիւններէն ամէնէն հիներէն մէկն է:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Գըրըլեան եւ Մաթոսեան ընտանիքները 50 նոր ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թեհլիրեան սրահին: (Սաստնալ Յառաջէն):

Նոյն նպատակին նուիրուած են Սէն Շամոնի Վարուժան կոմիտէին եւ ընկեր Մկր. Մալաճիքեանի փոխան ծաղկեպսակի նուէրները (50 եւ 30 Ն. Ֆ. արդէն յայտարարուած):

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

ԽՄԲ. — Վերջերս գրեցինք թէ արաբ երիտասարդ մտաւորական մը հրատարակած է Հայոց Պատմութիւն մը արաբերէն լեզուով։ Այդ առթիւ հրապարակ հանած էր նաեւ յայտարարութիւն մը, զոր հրատարակեցինք այս էջերուն մէջ։ Այս գրքին յառաջաբանը գրած է Տոքթ. Յ. Տէր–Ղազարեան։ Կուտանք այս յառաջաբանը եւս.—

Արաբ երիտասարդ մտաւորական, բանիկ հալէպցի Օսման Թըրքի ներկայ աշխատասիրութիւնը, էջեր Հայոց Պատմութենէն, *ուշագրաւ երեւոյթ մըն է, նկատի ունենալով, որ առաջին անգամ Հայոց Պատմութիւնը գրի կ'առնուի Արաբի մը կողմէ, արաբերէն լեզուով։ —*

Օսման Թըրք լիովին օգտուած է Հայերու մասին գրուած օտար գրքերէն, թերթերէն ու զանազան աղբիւրներէ։

Զգալի է հայերէնի իր անգիտութիւնը։ Այդ իսկ պատճառով հայ պատմագիրներէն շատերուն անծանօթ մնացած է իր այս շատ արժէքաւոր աշխատասիրութեան պատրաստութեանը մէջ։

Հայերու ցեղային ծագումը, Թրակիայէն դէպի Արեւելք արշաւանքը եւ վերջապէս հին պատմութեան մէջ ծանօթ Հայասա, Ուրարտու, Խաթի, Նայիրի պետութեանց ընդարձակածաւալ հողերը՝ իբր հրիտակ, միեւնոյն ատեն զինու զօրութեամբ գրաւելէ ետք, Հայերը կը կազմեն հզօր պետութիւն մը, կեդրոն ունենալով Արարատ լերան չուրջ – բոլորը։

Օսման Թըրք հայ Արշակունեաց եւ Բագրատունեաց հարստութիւններու մասին լիակատար տեղեկութիւններով կը զարգացնէ իր ուսումնասիրութիւնն ու պատմութիւնը։

Հայկական Կիլիկիոյ մասին արաբ խաչակիր պատմագիրներուն գրութիւնները պրպտելով, աշխատած է պատրաստել Կիլիկիոյ պատմութիւնը։

Արաբներու առաջին հանդիպումը Հայերու հետ տեղի կ'ունենայ պարսիկ Սասանեան պետութեան Նիհավէնտ քաղաքին մօտ՝ չարաչար պարտութեամբ եւ արաբ բանակին Հայաստան խուժելով։

Արաբ բանակին այն ատենուան հրամանատարն էր Օմայեան ընտանիքէն Մուավիյէն, որ քիչ ժամանակ ետքը խալիֆ կ'անուանուի։

Այս ուշագրաւ դէպքը կը պատահի 642 թուին, եւ Հայոց մայրաքաղաք Դուին կ'իյնայ Արաբներուն ձեռքը։ Հայաստան, մօտաւորապէս 180 տարի, կը մնայ Արաբներու հարկատու։

Այս երկար ժամանակամիջոցին, երկիրը կը կառավարուի հարիւր երեսուն տարի՝ էմիրներու ու ոստիկաններու, իսկ յիսուն տարի միայն հայ իշխաններու միջոցաւ։

Անկասկած, իրենց հայրենիքը գրաւող արաբ բանակին դէմ ըմբոստութիւններ եւ կռիւներ կը մղուէին Հայերու կողմէ։ Բայց միեւնոյն ատեն բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելու աշխատանքներն ալ անպակաս էին։

Սահակ Ձորափորեցի եւ Յովհաննէս Օձնեցի կաթողիկոսները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հայ իշխաններ, բարեկամական դաշինքներ ստորագրած են խալիֆաներու հետ, Դամասկոսի եւ Պաղտատի մէջ։

Հարիւր ութսուն տարի մեր մօտիկ շփումներն ու յարաբերութիւնները Արաբներու հետ, պիտի ունենան փոխադարձ ազդեցութիւններ՝ երկու ազգերու բարքի ու սովորութիւններու վրայ։ Բայց նկատի ունենալով, որ արաբ ժողովուրդ մը ներկայ չէր Հայաստանի մէջ, այլ կը գտնուէին զինուորականներ ու պաշտօնեաներ միայն, որոնք չափով ներգործող եւ տարրական բնոյթ կրող նկարագրի միաւորում ու մերձեցում գոյութիւն չունեցաւ երկու ցեղերուն մէջ։ Բայց մշակոյթի առընչութեամբ այդ բնական երեւոյթը անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է։

Հայաստանի գրաւումին յաջորդող քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին, Արաբները իրենց տիրապետութեան տակ առին Սուրիան, Պաղեստինը, Պարսկաստանը, Հիւսիսային Ափրիկէն, Սպանիան, նոյնիսկ Ֆրանսայի հարաւ – արեւմտեան մասը, այսպէս կազմակերպելով հարուստ ու բարգաւաճ, մեծ ու հզօր պետութիւն մը։

Այս փառահեղ տիեզերակալութեան ընթացքին, Արաբները սկսան յառաջդիմել նաեւ գիր ու գրականութեան, քիմիաբանութեան, բժշկութեան, գրահաշիւի, աստեղագիտութեան, փիլիսոփայութեան եւ գեղարուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ։

Յունարէնէ թարգմանեցին Արիստոտէլի, Պղատոնի եւ այլ յոյն իմաստասէրներու երկերը, որոնք գրեթէ մոռացութեան մատնուած էին։ Ծանօթացուցին զանոնք աշխարհին, եւ այս միջոցաւ միայն քաղաքակրթութիւնը ծաղկեցաւ վերստին։

Թարգմանական այս գործերուն առընթեր, Արաբներու տաղանդաւոր զաւակները ստեղծագործեցին անգնահատելի գործեր, պատմական, ուղեգրական, հոգեբանական, փիլիսոփայական ու բանաստեղծական գետնի վրայ։ Այս ժամանակներուն Պաղտատի համալսարանը դարձած էր լուսաւորութեան կեդրոն, ուր կը դիմէին ուսման հետամուտ բազմաթիւ անձեր՝ բոլոր երկիրներէն։ Անշուշտ Հայերն ալ օգտուեցան Պաղտատի համալսարանէն, որ մօտ էր իրենց երկրին։

Արաբ – հայ վաճառականական փոխյարաբերութիւնները զգալի չէին։ Արաբները կը նախընտրէին հայկական գորգերը ու պղինձի վրայ բանուած զարդեղէնները։

Մխիթար Հերացի, Ամիրտովլաթ Ամասիացի իրենց բժշկական հմտութիւնը կը պարտին Արաբներու։ Առակախօս Վարդան Այգեկցիի առակներէն մեծ մաս մը արաբերէնէ թարգմանուած է ԺԳ. դարուն։

Հայ գրականութեան վրայ — թէեւ շատերու կողմէ ընդունուած չէ — արաբերէնի մանուածապատ խրթին ոճը նշմարելի է Մագիստրոսի գրականութեան մէջ։

ԺԲ. դարուն, Եգիպտահայ պատմիչ մը՝ Ապու Սալիհ, արաբերէն լեզուով գրած է Եգիպտոսի եւ հարեւան երկիրներու վանք ու մենաստաններու մասին։

Իսկ Թալայի Իպն Ռուզզիկ Հայը գրած է երկհատոր ՏԻՎԱՆը, 1161 թուին, արաբերէն լեզուով։

Հոս անցողակի պէտք է յիշել, հայ բառամթերքի մէջ կը գտնուին բաւական թիւով արաբական բառեր։ Մենք հոս միայն կուտանք առօրեայ գործածական դարձած քանի մը բառեր .— վարդ, մկրատ, նարինջ, խանութ, սնտուկ, կեռասեւայլն։ Իսկ արաբերէն յատուկ անուններ երկար ատեն իբր անձնանուններ գործածուած են Հայերու մօտ. — Հասան (Պահլաւունի), Համզա, Հարիր, Ապլ – Ղարիպ, Ապու Սահլ, Ապտուլլահ, Ապլերատ — Ապու Րիատ (Շնորհալիի հայրը), Հեթում, Օշին եւայլն։

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ–ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՐՍԼԱՆ

ԱՍՏՂԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Տոքթ. Սանտրօ Սանտրելլի տեսակցութիւն մը ունեցած է Բժշկապետ Միքայէլ Արսլանի հետ, որ ներկայիս Իտալիոյ մէջ մեծագոյն ուսումնասիրողներէն մէկն է անջրպետային ճամբորդութիւններու՝ բնախօսական տեսակէտներով։ Իր այս տեսակցութիւնը հրատարակած է, իտալերէն, վենետկոյ *Կածէթթինօ* օրաթերթը եւ թարգմանաբար *Բազմավէպ* ամսագիրը։

Բոլոր բարդ գործիքներուն մէջ, որոնք այս տարիներուս, այս ամիսներուս ուղղուած են տիեզերական անջրպետը գրաւելու, մարդը, ոչ մետաղէ, այլ ոսկորէ եւ միսէ կազմուած, եւ մանաւանդ ուղեղով, ջիղերով եւ զգայարանքներով օժտուած, ամէնէն կատարեալն է։ Բայց միեւնոյն ժամանակ ամէնէն զգայունն ու դիւրաբեկը։ Վարժեցնել մարդը գրաւելու այդ միջոցը, որ զինքը այնքան կ'առինքնէ, դիւրին գործ մը չէ. յետ մեծամեծ արբանեակներու, յետ բարձրագոյն կարգի անասուններու, ամէնէն վերջ՝ միջոցին մէջ պիտի երեւի նաեւ մարդը։

Արդեօք ասիկա իրական գրաւո՞ւմ մը պիտի ըլլայ, թէ համառօտ թռիչք մը, որքան ալ հերոսական, քանի մը յանդուգն եւ խիզախ հերոսներու կողմէ, խմբակի մը՝ որ կը սկսի աւանդավէպերու ժամանակէն Պրոմիթէւսով եւ Իկարով։ Ուզեցինք այցելել այն սակաւաթիւ անձերէն մէկուն՝ որ այսօր Իտալիոյ մէջ ամէնէն նշանաւոր հեղինակութիւններէն մէկն է՝ Միջոցային բժշկութեան, Ուսուցչապետ Միքայէլ Արսլանի, որ Փատովայի Համալսարանի Ականջ – ռունգ – կոկորդաբուժական մասնաճիւղի վարիչն է։ Ուսուցչապետ Արսլան երեսուն տարիէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ ականջի լաբիւրինթոսը, *որ հաւասարակշռութիւնը պահելու պաշտօնն ունի։*

ԱՆԴՐՊԵՏԱՅԻՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

« Մարդը, ինչպէս ուրիշ որեւէ մարմին, որ այս երկրիս վրայ կը գտնուի, ինչպէս քար մը, ինչպէս որեւէ անկենդան մարմին մը — սկսաւ Ուսուցչապետ Արսլան — բնական գիտութեան աչքով դիտուած՝ ծանրութիւն մըն է. այսինքն՝ ձգողութեան օրէնքներուն ենթարկուած մարմին մը։ Ան կը ծնի եւ իր ամբողջ կեանքը կ'անցընէ միջավայրի մը մէջ՝ որ ամբողջովին ենթարկուած է այս օրէնքներուն, եւ աւելի ալ, որովհետեւ ան բոլոր կենդանի էակներու մէջ՝ ամէնէն շատ կը զգայ այս ուժը, ըլլայ նիւթապէս, ըլլայ նաեւ որոշ կերպով մը՝ հոգեբանապէս։ Դարերէ ի վեր, հազարաւոր տարիներէ ի վեր, մարդկութիւնը ապրած է միշտ այս միջավայրին մէջ, ուր կայ վեր եւ վար, աջ ու ձախ կողմ մը։ Երկիրէն դուրս անջրպետը, աստղանաւերու կամ արուեստական արբանեակներու անենակը, ուր ծանրութեան ուժը գոյութիւն չունի, մարդուն համար բոլորովին նոր միջավայր մըն է, որուն չեն վարժած իր մարմինը, զգայարանքները, եւ մանաւորապէս հաւասարակշռութեան զգայարանքը։ Անդունդներու ձուկերը բոլորովին յարմար կազմ մը ունին այդ միջավայրին՝ որուն մէջ կ'ապրին. եթէ արագօրէն մակերես բերենք զանոնք, որ բոլորովին տարբեր միջավայր մը կը ներկայացնէ, կը պայթին՝ ճնշումի սաստիկ փոփոխութեան հետեւանքով։ Ծանրութեան պակասութիւնը՝ մարդուս համար՝ ֆիզիքականէն աւելի զգայական եւ հոգեբանական վտանգ մը կը ներկայացնէ, եւ այդ անհաճոյ զգացումին պիտի աւելնայ տխրութեան, օտարացումի, ունայնացումի զգացում մը»։

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՀՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Հարց. — « Բայց կարելի պիտի չըլլա՞ր ատակ հրահանգումներով վարժիլ։ Ամերիկայի եւ Ռուսաստանի մէջ անբի փորձեր չե՞ն կատարուիր այս ուղղութեամբ »։

« Կախում ունի հրահանգումներու տեսակէն. կարելի է յարմարիլ տարբեր ջերմաստիճանի, տարբեր երկրի, տարբեր բարքերու, բայց միշտ մնալով երկրային միջավայրի մէջ։ Կարելի չէ խօսիլ բառին բուն իմաստով անջրպետային միջավայրի յարմարումին մասին. պէտք է խօսիլ եւ հոս կ'ուզեմ ակնարկել ծանօթ Մերֆիւրի ծրագրին, որ երեք տարի ի վեր կը գործադրուի Ամերիկայի մէջ, այն կարեւորութեան մասին, զոր մարդը կը ստանայ կամքի ուժով եւ յամառ գիտակցութեամբ՝ որոշ բնականոն ձեւով մը ապրելու երկրիս միջավայրէն դուրս։ Ուշադրութեամբ կը հետեւիմ այս ծրագրի իրագործումին, եւ նկատած եմ որ ամէն փորձէ վերջ, օրինակի համար՝ Ամերիկեան մեծ կեդրոնախոյս մեքենաներու մէջ, վարիչները սաստիկ յոգնութեան մը կ'ենթարկուին եւ երկար ժամանակ ստիպուած են անկողին մնալու։ Մարդուս մարմնին համար չկայ խախտելի յարմարումի կերպ՝ անջրպետային նորօրինակ պայմաններու. ապագային անջրպետային սաւառնորդները, գաղտնի փորձերու շրջանին, բացի ֆիզիքական …

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Խրուշչեւ յաջողեցաւ կուսակցութեան հակակշիռը վերահաստատել արտաքին նախարարութեան մօտ։ 1954 Յուլիսին, արտաքին նախարարութեան կարեւոր պաշտօնեաները եւ դեսպանները փոխուած էին ու անոնց տեղ զետեղուած՝ Խրուշչեւի մարդիկը։

1954 *Փետրուարին, Խրուշչեւ ինքզինք բաւական զօրաւոր զգաց հրապարակաւ քննադատելու Մալենքովի երկրագործական քաղաքականութիւնը։ Մարտ 2ին, կեդրոնական կոմիտէի որոշումով հրապարակ դրուեցաւ ծանօթ «կոյս հողերու» ծրագիրը։ 13 միլիոն հեքթար անմշակ տարածութիւններ, Վոլկայի, Ուրալի, Սիպերիոյ, Հիւսիսային Խազախստանի շրջաններուն մէջ պէտք էր մշակել հողագանային։*

ՎԱՐԿԻ ՇՐՋԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Այս ծրագրով՝ Խրուշչեւ կը ձգտէր խափանել Մալենքովի «աւելի սպառողական ապրանքներու» ծրագիրը։ Երկրագործական մեքենաներու արտադրութեան մղում պէտք էր տալ, անշուշտ ի հաշիւ թեթեւ եւ առօրեայ պէտքերցու ապրանքներուն։

Մարտ 13ին, քաղաքական ոստիկանութիւնը վերստին բաժնուեցաւ։ Պետական Ապահովութեան նոր կոմիտէ մը (Ք. Կ. Պ.) կազմուեցաւ, որ ենթակայ պիտի ըլլար Նախարարաց Խորհուրդին։ Ասոր պետն էր՝ զօրավար Սերով, Խրուշչեւի հին բարեկամը (Ուկրայնիոյ օրերէն)։ Իսկ Ներքին Հարցերու Նախարարութիւնը (ՄԷ ՎԷ ՏԷՆ) պիտի ղեկավարուէր Սերկէյ Քրուկլովի կողմէ, նոյնպէս Խրուշչեւի մարդը։ Օրէնքով, այս դոյդ մարմիններուն վրայ հսկիչի դեր պիտի կատարէր՝ ընդհանուր դատախազ՝ զօրավար Ռուտէնքօն, նոյնպէս Խրուշչեւի մարդը։

Բնականաբար, Խրուշչեւ օգտագործեց իր դիրքը ամէն ձեւով։ Գրեթէ բոլանդակ մամուլը եւ հրատարակչական տուները իր հակակշռին ենթակայ էին։

Իր վարկը բարձրացնելու մտահոգութեամբ ձեռնարկեց շրջագայութեանց։ 1954ի ընթացքին այցելեց բազմաթիւ հանրապետութիւններ եւ ճառերով իր շուրջ ստեղծեց համակիրներու մեծ զանգուած մը։

Նոյն տարին ինքն էր որ ներկայացուց կուսակցութիւնը՝ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ կուսակցական համագումարներուն մէջ։ Հոկտեմբերին պատուիրակութեան մը գլուխը անցած Չինաստան այցելեց եւ Մաօ Ցէ Թունկի գործակցութիւնը ապահովեց՝ Չինաստանի յանձնելով Փորթ Արթիւրը։

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՏԵՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ցիշատակութեան արժանի պարագայ մըն է այն, որ Խրուշչեւ՝ Չինաստան այցելեց Պուլկանինի ընկերակցութեամբ, Մալենքով եւ Մոլոթով Մոսկուա մնացին, հակառակ անոր որ այս վերջինը արտաքին նախարար էր։

1954*ի երկրորդ կիսուն, Մալենքովականները իրենց վերջին պայքարը մղեցին, աշխատելով հաստատել քաղաքական Բիւրոյի գերակայութիւնը կուսակցութեան վրայ։*

1954*ի վերջաւորութեան Խրուշչեւի բարեկամները սկսան այս վերջինին անունը Սթալինի կապել։ Սթալին անունը պէս չէր պաշտուեր, սակայն իր անունը վերստին կը շահագործուէր։*

1955 *Յունուարին Խրուշչեւ ինքզինք այնքան զօրաւոր եւ ապահով զգաց, «Փրաւտա»յի մէջ (Յունուար 24) բառերով մեղադրեց «Մարքսիզմի խաթարողները», որոնք դէմ էին ծանր ճարտարարուեստի զարգացման։ Յաջորդ օր, Խրուշչեւ բացումը կատարելով կեդրոնական Կոմիտէի լիակատար նիստին, աւելի առաջ գնաց ու ներկայացաւ ատենապետ … Սթալինի ձեւով։*

(8 Շար.)

կան ճիգերէ՝ գգացողութեան եւ հոգեբանական գգալի խանգարումներ յայտնաբերած են. ծովու հիւանդութիւն (որուն կը յաջորդէր ընդհանուր անտարբերութիւն մը՝ որեւէ զբաղումի հանդէպ), թիւն մը՝ որեւէ զբաղումի հանդէպ), վտարանջութեան ախտանիշերութիւն, հետեւանք՝ մինակութեան, որուն ենթարկուին անջրպետաանօսուտ պիտի ենթարկուին անջրպետաւորդները. մէկ խօսքով՝ ունայնացումի բոլոր ախտանիշերը: Մարդուս կազմը ցոյց տուած է թէ ամենէն ի վիճակի չէ յարմարելու իր բնական վիճակին. ժամ մը տեւող փորձը՝ կեդրոնախոյսի մէջ՝ յոգնութիւն եւ տալ կը պատճառէ: Եթէ նկատի առնենք որ միջոցային ճամբորդութիւններ պիտի տեւեն օրերով, շաբաթներով, ամիսներով, մարդուս տոկալու կարողութիւնը իր վերջին սահմանին պիտի հասնի, եթէ նոյնիսկ առաջին աստղանաւորդները ըլլան յանդուգն հերոսներ, կամ մինչեւ իսկ յիմարներ »:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐ

Հարց.— « Ուրեմն դուք աւելի տարակուսակա՞ն կը նկատէք որ մարդս կարենայ տեւականօրէն գրաւել անջրպետը »:

« Այո եւ ոչ. անմիջական իրական եւ խակական գրաւում մը չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ: Ցաղթել արգելքները, որ մարդուս կողմէ յարմարելու կարողութեան անկարելիութենէն առաջ կուգան, մասնաւորապէս ծանրութենէ զուրկ ըլլալը, գիտութեան ուրիշ եւ աւելի մեծ յաղթանակներով միայն կարելի պիտի ըլլան: Դժուարինը՝ առաջին քայլն է միշտ: Ամէնէն առաջ պէտք է գտնել միշտ աւելի կատարեալ մղիչներ, որով աստեղագնաց սաւառնակներ կարենան շատ աւելի ատիճանաւոր եւ երկարատեւ արագացումով մեկնիլ: Յետոյ արուեստական բնակելի արբանեակներ հարկաւոր են, որոնց մէջ ապագայի աստեղագնացները, ճամբորդները կարենան աստիճանաբար վարժիլ, երկու երեք շաբաթ, այդ նոր միջավայրին. տեղկա պիտի ըլլայ բնական հրահանգում մը, նաեւ աստիճանաբար անցող ծանրութեան վիճակի մէջ, տալով թաւալական շարժում մը՝ որ կեդրոնախոյս ուժ մը առաջ բերէ. երկրիս վրայ հրահանգումները, այսօր, հրթիռներու կամ զուգորդական թռիչքով սաւառնակներու մէջ, շատ կարճատեւ են: Յետոյ, երբ գիտութիւնը իրագործէ միշտ աւելի մեծ արբանեակները անջրպետային ծիրի վրայ դնել՝ կարելի պիտի ըլլայ անոնց մէջ, յատուկ կահաւորումով պատրաստուած հիւանդանոցներու մէջ կեանք տալ նորածին մանուկներու, որոնք սահմանուած պիտի ըլլան միշտ միջոցին մէջ ապրելու, այսինքն՝ որոնք իրենց ամբողջ կեանքի շրջանին եւ յատկապէս իրենց փոքր հասակին, աստեղային միջոցը իբր իրենց հայրենիքը պիտի նկատեն, յաղթելով օտարացումի եւ ունայնացումի զգացումներուն: Բնականաբար, երկար ժամանակի մասին է խօսքս ...»:

« Ուրիշ եղանակ մը՝ հակազդելու համար սաստիկ արագացումի ազդեցութեան, Ռուս Զիոլքովսքիի ծրագիրն է, ընկղմել միջոցային սաւառնորդները ջրով լեցուն աւազաններու մէջ՝ ամէնէն սաստիկ արագացումի շրջանին, այսպէս նուազեցնելով մղումի սաստիկ ուժը դէպի վար, Արքիմեդէսի օրէնքին համաձայն»:

« Հետաքրքրական ծրագիր մըն է, թէեւ գործնական մեծ դժուարութիւններ ալ ունենայ: Բացի ասկից — իրաւացիօրէն չեշտեց Ուսուցչապետ Արսլան — ասիկա ծրագիր մըն է, որ արդէն իսկ առաջ մեր մօտ աշխատասիրուած եւ փորձուած է Միլանոյի մէջ Ուսուցչապետ Մարկարեանին, որ մեծագոյն ուսումնասիրողներէն մէկն է Իտալիոյ մէջ անջրպետային բնախօսութեան հարցերուն: Այս ուսումնասէրներու կարգին՝ պէտք է յիշենք նաեւ Հռոմի Զօրավար Լօ Մոնաքօ, որ այս խնդիրներով կը զբաղի գիտուորական օդանաւային տեսակէտով, նորագոյն կեդրոնախոյսի մը վրայ փորձեր կատարելով »:

Հարց.— «Իսկ երբ մարդը սորված ըլլայ միջոցը կտրել եւ յաջողի միւս մոլորակներուն վրայ ոտք դնել, բացի այն դժուարութիւններէն՝ որոնք կրնան իրեն պատահիլ կենդանի կամ անկենդան թշնամիներու հանդիպելով հոն, կը կարծէ՞ք թէ պէտք պիտի ըլլայ դեռ յաղթելու նաեւ իր հոգեբանական տկարութիւններուն ալ »:

« Ձեմ կարծեր: Անջրպետային սաւառնակի մը մէջ, գոնէ առաջին շրջաններուն, մարդիկ պիտի հանդիպին երկու մեծ վտանգներու, ծանրութեան պակասին եւ գրեթէ բացարձակ անդորրութեան: Բայց նոր մոլորակի մը մակերեսին վրայ՝ ծանրութեան ուժը դարձեալ զգալի պիտի դառնայ, պիտի վերադառնան օրն ու գիշերը, երկինքի միապաղաղ տեսարանի փոխարէն՝ նոր աշխարհի մը բոլորովին նոր տեսարանները պիտի յաջորդեն, եւ նոր մոլորակներու ռահվիրաներու նիւթական ու նաեւ մտաւոր աշխատանքը պիտի աւելնայ »:

Հարց.— «Գիտենք, Ուսուցչապետ Արսլան, թէ դուք յարաբերութեան մէջ էք աշխարհի զանազան ուսումնասիրողներու հետ, եւ թէ Ամերիկայէն հրաւէր ստացած էք միշտ աւելի սերտ աշխատակցութեան մը, կարելի եղածին չափ, Ատլանտեանի միւս ափին վրայ »:

« Բոլորովին այնպէս չէ: Իմ գիտական աշխատութիւններուս համար միշտ շատ հրաւէրներ ընդունած եմ: Միւս կողմէ, Ամերիկացիները միշտ պատրաստ են աշխատակցութիւնը ընդունելու ունէ մէկուն՝ որ իրենց օգտակար օժանդակ մը կարենայ հանդիսանալ: Եթէ աշխատելու համար ընդունէի Ամերիկա երթալ, կարծեմ, անոնք ուրախ պիտի ըլլային, մինչեւ իսկ երբ ինծի ոչ մէկ պաշտօնական հրաւէր եղած ըլլայ: Ներկայիս, գիտական պրպտումներ կը կատարեմ արագացումի ենթարկուած մարդկային կազմին վրայ, հաւասարակշռութեան մեծ հարցին մասին, եւ մարմնի եւ անդամներու բռնելիք դիրքի մասին՝ սովորականէն զուրս ծանրութեան պայմաններու տակ: Այս հարցերու շուրջ՝ յարաբերութեան մէջ եմ ուրիշ բնախօսներու հետ ալ, յատկապէս Վիէննայի Ուսուցչապետ Շուպէրթի հետ »:

Հարց.— « Ձեր փորձերու, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի մէջ կատարուած փորձերու մասին դուք ժապաւէն մըն ալ պատրաստած էք, որ գիտական ժապաւէններու ցուցահանդէսներու մրցանակներ ալ շահած է Փատովա, Քան, Փարիզ »:

« Այո, բայց կարելի է լաւագոյնն ալ ընել: Ով գիտէ, թերեւս յաջորդաբար, երբ խուզարկութիւններու ուրիշ շրջան մըն ալ կատարած ըլլամ՝ Քորոլիօսի արագացումներու բնախօսական հետեւանքներու խնդիրներուն վրայ ...»:

Եւ այս խօստումով մեր տեսակցութիւնը վերջացաւ: Ուսուցչապետ Արսլան, այս շրջանիս, որ այնքան հարուստ է անջրպետային փորձերով, քիչ մը ինքն իր վրայ առած է Սատանայի փաստաբանին դերը: Հարցը շատ կը հետաքրքրէ զինքը եւ ինքը կը զբաղի անոնցմով տեսականապէս եւ մասնաւորաբար փորձառապէս՝ իր գիտականի համբաւին արժանավայել բարձրութեամբ: Եւ նոր, խիզախ եւ անակընկալ յաղթանակի ասպարէզին մէջ՝ գիտութեան եւ մարդուս ոգեւորութեան եւ յանդգնութեան պէտք է անպայման միանան չափաւորութիւնը: փորձառութիւնը, գիտակցութիւնն ու տարակոյսն ալ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՌԱԳՈՅՆԸ ԿԸ ՊԱՐԶԵՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

« Հայրենիք», 29 Մայիս.

Նիւ Եորքի կառավարիչը, Պ. Նելսըն Ռաքըֆէլըր, 21 Մայիս 1960 թուակիր պաշտօնական յայտարարութեան մը մէջ, կոչ կ'ընէ իր նահանգի քաղաքացիներուն, որ Մայիս քսանութ նկատեն Հայաստանի Անկախութեան Օր: Յետոյ, կը հրահանգէ, որ նահանգապետարանի պաշտօնին պարզուի հայկական Եռագոյնը :

Պ. Ռաքըֆէլըր գիտել կուտայ իր յայտարարութեան մէջ, թէ հայ ժողովուրդը չի կրնար Ամերիկայի ժողովուրդին հետաքրքրութեան առարկայ չըլլալ :

Հայ ժողովուրդը, հին ժամանակներէ ի վեր նախանձախնդիր եղած է իր անկախութեան եւ կռուած է իր թշնամիներուն դէմ, իր անկախութիւնը պաշտպանելու համար: «Ամերիկահայերը խանդավառութեամբ փարած են ամերիկեան իտէալներուն »:

Պ. Ռաքըֆէլըր կը յիշեցնէ թէ Հայերը Քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակած են 303ին, Տրդատ թագաւորի օրով :

« Բայց քրիստոնէութիւնը շատ աւելի կանուխ Հայաստան մուտք գործած էր: Արդարեւ, Հայաստանեայց Եկեղեցին այսօրուան պետը բազմած է, կ'ըսեն, Սուրբ Թադէոս Առաքեալի գահուն վրայ»:

Նահանգապետը չէշտելէ ետք թէ Հայերը մեր ամէնէն հաւատարիմ քաղաքացիներն են եւ արագօրէն կ'ընտելանան ամերիկեան բարքերուն եւ իտէալներուն, յոյս կը յայտնէ թէ անոնց «նախահայրերուն հայրենիքը օր մը, նորէն, անկախ պիտի ըլլայ »:

×

Մէսէչուսէցի նահանգապետը, Պարոն Ֆոսթըր Ֆըրքոլօ, իր յայտարարութեան մէջ կը յիշէ՝ թէ Հայաստան իր անկախութիւնը հռչակեց 28 Մայիս 1918ին, « հակառակ իր կրած հալածանքներուն եւ տառապանքներուն », ճանչցուեցաւ իբրեւ անկախ պետութիւն՝ Ամերիկայի եւ Միացեալ Դաշնակիցներուն կողմէ:

Բայց, իր անկախութիւնը կարճատեւ եղաւ ու 2 Դեկտեմբեր 1920ին եղաւ առաջին զոհը Խորհրդային յարձակումին, որ տապալեց Հայաստանի դեմոկրատ կառավարութիւնը եւ հայ ժողովուրդը, նորէն, ենթարկուեցաւ հալածանքի եւ կեղեքումի լուծին, կ'ըսէ Պ. Ֆըրքոլօ:

Հայերը 18 Փետրուար 1921ին կ'ըմբոստանան եւ արշաւողները կը վտարեն երկրէն եւ կը վերականգնեն անկախ պետութիւնը, բայց Խորհրդային բանակը կը վերադառնայ գերակշիռ ուժով եւ կը գրաւէ երկիրը, կը յիշէ կառավարիչը :

Յետոյ, Մայիս 29ի կիրակի օրը կը յայտարարէ Հայաստանի Անկախութեան Օր :

×

Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք, որ երկու նոյնիմաստ յայտարարութիւններ հրատարակած են նաեւ Պոսթընի քաղաքապետը, Պ. Ճան Քոլինզ, որ կը յիշէ թէ « Հայերը սիրով փարած են իրենց աւանդութեանց, իրենց մշակոյթին, իրենց պատմութեան եւ իրենց ազատութեան », ինչպէս նաեւ Թրոյի քաղաքապետը, Պարոն Նիլ Քէլէըր, որ գիտել կուտայ թէ այն վայրագութիւնը, որ զրկեց հայ ժողովուրդը իր անկախութենէն, պարզապէս կը ծառայէ աւելի վճռական դարձնելու զայն, որպէսզի վերստանայ իր ազատութիւնը եւ թօթափէ հալածանքի լուծը »:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ե.

— Տօ, խելօ, քեզ էնֆէլէ(*) պէս փետս կը քաշեմ :

Այս աւելի տուեց, որ յարաբերութիւններն աւելի սրուեն, մանաւանդ նրա եւ Լեւոնի միջեւ :

Մի օր Լեւոնն իր դասընկերներին հաւաքել էր եւ բերել լցրել մեր դահլիճը՝ զուարճանալու համար :

Գօզօն պատուիրեց Լեւոնին, որ 10-12 տղաներ, բոլորն էլ իրեն նման պատանի եւ չար, անյարմար է դահլիճում զուարճանալ, աւելի լաւ է գնալ պարտէզ եւ զուարճանալ մարգագետնի վրայ. խոստացաւ նրանց բերել աթոռ եւ օշարակ : Լեւոնն ընդդիմացաւ այս կարգադրութեան, որովհետեւ Գօզօն էր արել :

— Ձեմ երթայ :

Գօզօն պատրաստուեց կոտրել Լեւոնի յամառութիւնը. մանաւանդ տեսնում էր, որ վերջերս խորտակւում էր իր հեղինակութիւնը մեր տան մէջ, որտեղ արդէն 40 տարի էր, ինչ իշխում էր, բայց մայրս մօտեցաւ նրան եւ զսպեց.

— Անկաճ մի կախեր, թող երթան :

— Դուն ես մէջքս կոտրողը, խանըմ, — հառաչեց Գօզօն :

Տղաներն սկսեցին իրենց զուարճութիւնները դահլիճում, զուարճութիւններ, որոնք ուրիշ բան չէին եթէ ոչ անկրթութիւններ — ծխել, ծխախոտի քիթերը նետել յատակին, գորգերը տակնուվրայ անել, բարձերն իրար նետել եւ վերջապէս հայելին կոտրել :

Գօզօն երկար ժամանակ լսում էր աղմուկը, բայց զսպում էր իրեն. մայրս այդպէս էր պատուիրել. բայց երբ զգաց որ դահլիճը գլխիվայր էր դառնում, բարձրացաւ դահլիճը եւ բոլորին մէկիկ-մէկիկ դուրս վռնտեց :

Լեւոնն ամօթահար եւ անկարող, սկսեց չրթունքները կծոտել : Հօրս ողջութեան անպայման կը տանէր այս ամօթահարութիւնը, բայց նրա մահից յետոյ — երբեք :

— Այս տանը տէրերէն մէկը ես իմ, ծառան իրաւունք չունի խառնուելու, — գոռաց Լեւոնը, երբ ընկերներն արդէն տնից հեռացել էին:

— Մէկն ալ ես իմ, — պատասխանեց Գօզօն :

— Դուն չես :

— Ես իմ :

— Դուրս պիտի ելլաս տունէն, — գոռաց Լեւոնը :

Այս առաջին «պետական հարուածն» էր ընդդէմ Գօզոյի իշխանութեան :

Գօզօն լռեց: Լռեց ոչ թէ նրա համար, որ չէր կարող պատասխանել, այլ լցուեց դառն վշտով — քառասուն տարի հաւատարմութեամբ, գերագոյն ազնուութեամբ, բարձրագոյն անկեղծութեամբ ծառայել էր այդ տանը. հէնց իրեն, Լեւոնին, մեծացրել էր իր թեւերի եւ ուսերի վրայ եւ, յանկարծ այս անլուր կոպտութիւնը: Վիշտը կաթիլ առ կաթիլ լցուեց նրա աչքերում, դէմքի ամէն մի խորշոմում, ամէն մի կնճիռում, վիշտը, որ ծովանում է մարդու դէմքի վրայ սրտի կոտրուելուց :

Լեւոնը շարունակում էր գոռալ :

— Դուրս պիտի ելլայ տունէն:

Մեծ եղբայրս, Յակոբը, միջամտեց, ուզեց լռեցնել Լեւոնին, բայց Լեւոնը ըզգացնել տուեց, որ «Յակոբ, Գէորգ եւ Լեւոն ժառանգորդք են տանս այսորիկ »:

Մայրս այս անգամ միջամտեց, վերին աստիճանի զոհ լինելով, որ Գօզօն լռութիւն եւ պարզմտութիւն պահպանեց :

Մայրս սկզբում մեղմ սկսեց, ուզեց առանց միջադէպի խաղաղեցնել Լեւոնին, բայց այդ մեղմութիւնից Լեւոնը թեւ առաւ եւ շարունակեց խիստ պահանջն աւելի կոպտութեամբ :

— Տղաս, Գօզօն այս տան մէջ 23 տարով աւելի է ապրեր, քան դուն. դուն երէկուան տղան ես այս առիքին տակ. եթէ այս տան կարգադրութիւնները զօրծուդ չեն գար, կրնաս անմիջապէս ինքդ հեռանալ այս տունէն :

Լեւոնը լռեց: Մենք բոլորս էլ ափշուեցինք: Մայրիկը պարզապէս իր որդուն տնից դուրս էր վռնտում: Կատակ չէր :

Լեւոնը լռութեամբ դուրս եկաւ դահլիճից, մայրիկը շարունակեց :

— Այս տան համար Գօզօն մեզմէ աւելի է մտածեր, աւելի շատ է չարչարուեր, տան պատերուն ամէն մէկ քարը անոր ձեռքը կը ճանչնայ, որո՞ւ բերնին է ինկեր այդ մարդը դուրս հանել, ամօթ :

Այս վերջին բառը մայրիկը կարծես բոլորիս էլ շպրտեց : Բոլորս էլ գլուխնիս կախեցինք: Մեծ եղբայրս մօտեցաւ մայրիկին, ուզեց Լեւոնի համար նրա վճիռը մեղմացնել :

— Ես զինքը դուրս չեմ վռնտեր, — ասաց մայրիկը, — բայց եթէ ինքը կը պահանջէ անոր դուրս ելլալը, ինքը պիտի ելլայ :

Այս խօսքերից յետոյ՝ Գօզօն, արցունքն աչքերին, մօտեցաւ մայրիկին, համբուրեց նրա ձեռքը եւ ասաց.

— Խանըմ, Լեւոնը թող հօս մնայ, ես կ'երթամ, քեզմէ ըլ շատ ռազի իմ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Փքախոտ :

ընթացքին ամբաստանեալներէն Սարբե – էրի փոխ–ոստիկանապետը ըսած էր թէ յոյն փոքրամասնութեան դէմ հաւանա – կան դէպքերուն չմիջամտելու համար հը– րահանգ ստացած էր : Ո՞վ տուած էր այս հրամանը :

— Շատ կարեւոր հարցումներ կ՚ուղ – ղէք : Բայց 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերը ամբողջութիւն մըն են : Դէպքերուն մէջ կը գտնուէի այնպէս որ չատ բնական է որ գիտնամ բոլոր մանրամասնութիւննե– րը : Ինչպէս կը յիշէք, դէպքերէն վերջ հարցաքննուած էի Պետական Խորհուրդին կողմէ : Այսօր եթէ կառավարութիւնը այդ դէպքերուն մասին տեղեկութիւն ու– զէ ինձմէ, իսկոյն կը յայտնեմ բոլոր գիտցածներս :

— Պետական հարուածը ի՞նչ տեսակ անդրադարձ ունեցած է արտասահմանի մէջ :

— Անկասկած ամբողջ աշխարհի մէջ լաւ գիմաւորուած է . պետական այս հարուածը առանց արիւն թափելու յա – ջողած է առաջքը առնել ներքին պատե – րազմի մը եւ անգամ մը եւս յայտնաբե– րած է Թուրք ազգին վստահութիւնը հան– դէպ իր բանակին :

—o—

ԱԹԷՆՔԻ ժողովուրդը «Երկա՛ր կեանք անուշ Նասրին, երկա՛ր կեանք Արաբնե– րու ամէնէն քաջերին» խօսքերով ընդու – նեցաւ Ա. Մ. Հանրապետութեան Նախա– գահը : Նասր խօսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Քարամանլիսի հետ, որոնց ընթացքին ծանրացան մանաւանդ Թուր – քիոյ պետական հարուածին վրայ :

Այրի Տիկին Վարվառ Թումայեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան եւ զա– ւակները, Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պար– սամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կղմէս Տէր–Թումայեան եւ զա– ւակները, այրի Տիկին Հարէթ Տէր–Գրի– գորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քահվէճեան եւ զաւակները (Ան– գարա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ա– մուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ քեռայրին՝

ՅԱԿՈԲ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 5ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 75 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 15,30ին :

Հաւաքուիլ Քորանթէն Սելթօն, Ռիւ Սեվրին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխա– դրուի Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ լա Կեթէ) :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

Ստեփան Նաւասարդեան եւ որդին Տիգրան, Տիկին Շակայ եւ եղբայրները՝ Միչէլ եւ Էլի կը ծանուցանեն դառնա – կսկիծ մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԽՍԹԷՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, յետ եր – կարատեւ հիւանդութեան, Պուսիքօ հի – ւանդանոցը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 10·45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօյի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմի– տէն երկիւղածութեամբ կը խոնարհի մէկ միլիոն նահատակներու վրիժառու Ս. Թէհլիրեանի յիշատակին առջեւ, եւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան Յ. Օշականեան սրահին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ կիրակի, Յունիս 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատա– րագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստ– եան պաշտօն Ազգային եւ Եկեղեցական բարերարներ Պօղոս Նուպար փաշայի, Ռափայէլ Մարկոսեանի եւ գրագէտ Ար– շակ Չօպանեանի յիշատակներուն :

Ա Զ Դ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտա– գործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործա– կալութիւն, ծանուցում) : Տարբեր նպա– տակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէր – ները) ղրկել միայն Մանտա–քարթով :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ : Նախօրօք արձանա – գրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեա– նի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն : Ծանօթ.— Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի : Մանրամասնու– թիւնները յաջորդով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան – վիլիէի օդափոխութեան կայանի բացու – մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին :

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար :

Բովանդակութիւն.— Հասակները կ՚եր– կարին (Խմբ.).— Աննդազրկութեան հե– տեւանքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ. Բամպուքճեան).— Փորհարու – թիւն (Տոքթ. Ասքանազ).— Ցղի կինե – րուն համար (Տոքթ. Դալլաքեան). — Ա– ղեթափութիւն (Տոքթ. Աշնեան).— Որո– տան գետը (Ս. Յակոբեան).— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ. Համբարձում – եան).— Շաքարախտի մասին (Շ. Նար – դունի).— Յօդացաւի մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Մեղուն բժիշկ (Քաղհան). — Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— Արուեստա – կան սերնդագործութիւն (Տոքթ. Պան – ծալի).— Դասեր Թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի).— Դարձեալ քանքէրի մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգտուիլ նամէն :

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի : Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռա – յին կեանքին, մանկութեան :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք) : Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.) :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Համազգայինի դասախօսութիւնը յե – տաձգուած է :

ՄԱՅԻՍ 28
ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտօ– յի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հան– րապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի 12 Յունիս, կիրակի ժամը 15,30ին Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահը, Սընոն : Կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ – ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ – ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդու – թեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30– ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդու– թիւն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

Salle Gaveau
45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին :

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նա – վաւէֆ եւ Պարթոք :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր– եանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի փողոցին դիմացի սրճա – րանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին, Ահարոն– եան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բա– ցակաները նկատի պիտի առնուին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Տախսերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլէզ տը Փանթէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն – սի Փավիյեօն :

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

●

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ. : Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակ եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ կրօլէի կա– յանը : Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14 ... Վերադարձ. — ժամը 18·30էն իւրաքան– չիւր 20 վայրկեանը :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէ սօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն :

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով :

Նկատի ունենալ այս թուականը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 10 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8820 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4621

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

« Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորապէս արաբ իսլամական աշխարհին մէջ կարելի պիտի չըլլայ տեւական խաղաղութիւն հաստատել, մինչեւ որ բանաւոր լուծում մը չստանայ Պաղեստինի արաբ գաղթականներու կնճռոտ հարցը »:

Այսպէս կը գրէինք գրեթէ տարի մը առաջ (Յառաջ, 3 Յուլիս 1959):

Անկէ ի վեր ո՛չ մէկ քայլ առնուած է շահագրգիռ պետութեանց եւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան կողմէ դէպի « բանաւոր լուծում »: Ու այժմ, որ իր վախճանին կը հասնի «Գաղթականաց Համաշխարհային Տարի»ն, օրակարգի հրատապ խնդիր է դարձեալ Պաղեստինի արաբ գաղթականներու պարագան:

Երբ 1948 Մայիս 15ին Պաղեստինի բաժանման ծրագրին հետեւանքով ստեղծուեցաւ Իսրայէլի անկախ հանրապետութիւնը, հարեւան արաբ պետութիւնները յարձակեցան անոր վրայ:

Արդիւնքն այն եղաւ, որ 867.000 Արաբներ լքելով տուն – տեղ՝ ապաստանեցան դրացի երկիրները: Ամէնէն շատ գաղթականներ ընդունեցաւ Յորդանան, — 450.000 հոգի: Այսօր, 12 տարի վերջ, այս թիւը բարձրացած է 604.000ի: Կազայի շրջանը ապաստանեցան 200.000 հոգի (ներկայիս 252.000): Լիբանան ապաստանող 100.000 գաղթականները այսօր դարձած են 134.0000: Մօտաւորապէս նոյնքան ալ կը գտնուին Սուրիա:

1948ին 867.000ին փոխարէն, այսօր Պաղեստինի արաբ գաղթականներու թիւը բարձրացած է մէկ միլիոն հարիւր չորս հազար հոգի:

Բազմածին են Արաբները:

ՄԱԿի Նպաստամատոյց մարմնի վիճակագրութեան համաձայն, տարեկան եօթանասունեւհինգ հազար հոգի կ'աւելնայ գաղթականներուն վրայ: Ու եթէ այս թափով շարունակուի, տասնեւհինգ տարին անգամ մը անոնց թիւը պիտի կրկնապատկուի:

Նախ քան գաղթականութիւնը, Պաղեստինի Արաբներուն եօթանասուն առ հարիւրը հողագործներ էին: Այժմ իրենց ապրած երկիրները մշակելի բաւարար հող չունին: Այդ պատճառաւ ալ գաղթականները 12 տարիէ ի վեր կը մնան նպաստընկալ:

ՄԱԿի անդամ քանի մը երկիրներ — ինչպէս Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Քանատա — կը հայթայթեն անհրաժեշտ գումարը: 1959ին գաղթականներուն բաշխուած է 164 միլիառ հին ֆրանք, մարդ գլուխ շուրջ 16.000 Ֆր.: Ամէնէն շատ օժանդակողն է Ամերիկան, ընդհանուր գումարին երեք քառորդը:

ՄԱԿի Նպաստամատոյց մարմինը հրջաբերականով մը կը պարզէ գաղթականներու տխուր վիճակը եւ կ'առաջարկէ արհեստաւոր դարձնել զանոնք, որպէսզի գործ ճարեն եւ դրամ շահին: Սակայն այս նպատակը իրագործելու, արհեստի դպրոցներ բանալու եւ արհեստաւորներու փոքրիկ դրամագլուխ մը հայթայթելու համար քան միլիառ հին Ֆրանքի յաւելուածական գումարի կը կարօտի:

Անցեալ տարի ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Համըրշեօլտ ներկայացուց ծրագիր մը, որով կ'առաջարկէր Պաղեստինցի գաղթականները վերջնապէս տեղաւորել իրենց գտնուած երկիրներուն մէջ եւ ձուլել զանոնք տեղացիներուն հետ, քանի որ բոլորն ալ նոյն ցեղին կը պատկանին եւ նոյն կրօնքը կը դաւանին:

Այս կարգադրութիւնը կը յարմարէր միայն Յորդանանի: Արաբական Լիկան հակառակեցաւ ծրագրին: Եթէ ընդունուէր, ամէնէն շատ տուժողը պիտի ըլլար Լիբանան, որուն բնակչութեան խաւամարը զերակշիռ պիտի դառնար:

Ուրեմն առ այժմ կը պահպանուի գոյավիճակը: Գաղթականները հետզհետէ կը կորսնցնեն հայրենիք վերադառնալու եւ իրենց լքեալ գոյքերուն տէր դառնալու յոյսը:

ՄԱԿի Նպաստամատոյցը մինչեւ 1963 պիտի շարունակէ իր օժանդակութիւնը աւելի քան մէկ միլիոն գաղթականներու:

Մինչ այդ սերունդ մը պիտի փոխուի: Մարդիկ նոր տնտեսութիւն պիտի ստեղծեն եւ դժուար պիտի ըլլայ երկրորդ անգամ տեղափոխուիլ:

Արդէն Իսրայէլացիք գրաւած են գաղթականներու տուներն ու կալուածները եւ զանոնք յատկացուցած զանազան երկիրներէ ներգաղթող Հրեաներուն:

Խնդիրը գերազանցօրէն քաղաքական բնոյթ կը կրէ եւ դիւրին պիտի չըլլայ գտնել լուծում մը, որ գոհացում տայ կողմերուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց վերաքննել պետական պաշտօնեաներու ամսականները, բայց այս որոշումը չբաւեց եւ ընկերակցութիւնները ետ չառին գործադուլի հրահանգը: Կ'առարկեն որ կառավարութեան որոշումները յստակ չեն: « Բանուորական Ուժը» (ընկերվարական) կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ կացութիւնը փրկել խոստումներով: Իրենց ուզածն է՝ նուազագոյն ամսական՝ 450 Ն. Ֆ.: Երեք առ հարիւր յաւելում 1960ի ընթացքին Օգոստոսի եւ Նոյեմբերի յաւելումներէն զատ:

Ուրբաթ օրուան ընդհանուր պատկերը քաջալերական չէ կառավարութեան համար: Այս առթիւ տը Կոլի վարչաձեւը ընկերային ծանր տագնապի մը առջեւ կը գտնուի:

Բոլոր դպրոցները փակ են, բայց քննութիւնները տեղի պիտի ունենան: Հիւանդանոցներու մէջ խնամքները ապահովուած են, թղթատարական պաշտօնեաներու գործադուլը գրեթէ ամբողջական է: Ցարդ յայտնի չէ սակայն թէ ուղեւորները պիտի մասնակցի՞ն ընդհանուր շարժումին: Հանրակառքի 29 պաշտօնեաներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները (արձակում աշխատանքէ) ծանր հակազդեցութիւն մը մէջտեղ բերին եւ անկանոնութիւնները կը շարունակուին:

Հանրակառքի 31 գիծեր դադրած են:

Օդակայանները (Օռլի եւ Պուրժէ) գրեթէ երթեւեկ չունին, ցամաքի թեքնիսիէններու գործադուլին պատճառով:

× Նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրած է ընդհանուր քաղաքականութեան շուրջ: Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ պարագլուխին համար գլխաւոր համայնավար վտանգն է: Խօսելով հասարակապետութեան մասին, Պիտօ ըսաւ. — «Ափրիկէն նորէն պիտի յանձնենք ցեղախումբերու կռիւներուն: Ի՞նչ կը մնայ հասարակապետութենէ մը, ուր հասարակաց ոչ մէկ բան մնացած է »:

Պիտօ յիշելով սահմանադրութեան թիւ 5 յօդուածը որ կ'երաշխաւորէ մայր երկրի ամբողջութիւնը. հակասահմանադրական կը գտնէ «Ալժերիական Ալժերիան »:

× «Լը Մոնտ»ի Յունիս 7ի թիւը գրաւուած է Ալժէի մէջ:

× Անկախ երեսփոխան Ժան Փեքասթէն սպաննուած գտնուած է առջի օր իր բարեկամուհիին տունը: Փեքասթէն որ ամուսնացած էր եւ երկու զաւկի հայր ոռոշած էր խզուիլ իր հոմանուհիին հետ և այդ՝ պատճառաւ դարձած է երկուքին մահուան: Բարեկամուհին ոճիրէն ետք անձնասպան եղած է:

Օրը Օրին

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐԸ...

Գրասեղանիս վրայ խոշոր պահարան մը: Վրան՝ անունս: Մէջը՝ դեղնած թուղթերու տրցակ մը: Եւ այդ թուղթերուն վրայ, շատ մաքուր ձեռագիր մը: Հեղինակը՝ կամ վարժապետ է կամ գրագիր եւ կամ թեկնածու վարժապետութեան եւ գրագրութեան: Խմբագիրն ու գրագէտը այդ տեսակ գիր կ'ունենա՞ն:

Կարդացի: Դպրոցականի մը շարադրութեան դասերն էին՝ շատ մաքուր հայերէնով: Յայտնի էր որ այդ դեղնած թուղթերուն վրայ փռուած էին երկրորդական վարժարանի մը ուսանողներէն մէկուն գրական շնորհները:

Յաջորդ օրը ներս մտաւ լեցունիկեկ տարիքով «երիտասարդ» մը:

— Պահարանը տեսա՞ր... Բացի՞ր... Երէկ, կէսօրէն ետք եկայ ու գրասեղանիդ վրայ դրի՝ ձեռքովս... Այստեղ չէիր...

— Օ՛, ըսել է դուն բերած էիր:

— Կարդացի՞ր ...

— Այո՛, հարեւանցի կերպով ... Բայց ինչո՞ւ բերիր ես... կ'ուզես որ հրատարակե՞նք ...

— Ոչ, ոչ... Հասկցուեցաւ... Ուրեմն յիշողութիւնդ տկար է եղեր ... Եղբայր, միտքդ չէ՞, սակէ ամիսներ առաջ, նամակ բանն քեզի կ'ըսէի թէ ես հայերէնի դաս առած էի մեր անմահ Վարուժանէն:

— Կը յիշեմ... Մխիթարեան վարժարանը, Պոլիս, Բերա ...

— Այո՛... Միտքդ չէ՞, կ'ըսէի թէ մեր շարադրութիւնները Վարուժանը կը սրբագրէր ... Մեր Վարուժանը, որուն նրմանը, կարծեմ, չունինք ...

— Միտքս է ...

— Եթէ միտքդ է ալ ինչո՞ւ կը հարցնես թէ ինչու բերեր եմ ... Բերեր եմ որ աչքերովդ տեսնես մեր հանճարեղ բանաստեղծին ձեռագիրը ...

— Բայց այդ ձեռագիրները քո՛ւկդ են:

— Այո, իմս են, բայց նայէ *անոր* սրբագրութիւնները՝ կարմիր մելանով ու սեւ մելանով ... Նայէ՛, նայէ՛, ես գրեր եմ «կը տեսնայ», ան փոխեր է «կը տեսնէ»ի, ես գրեր եմ «դժբաղդաբար», ան փոխեր է «դժբախտաբար»ի, ես գրեր եմ «փթացած», ան գրեր է «բթացած»: Իմ «չյուսացուիր »ը ըրեր է « անյուսալի », ես գրեր եմ «ոճիրին տարածումը», ան գրեր է «տարածայնումը»... Եւ այսպէս քանի մը ուրիշ կարեւոր սխալներ կարգի դրեր է... Տե՛ս... տե՛ս ...

— Լա՛ւ, շատ լաւ... Բայց, ըսէ տեսնեմ, ինչո՞ւ քառասունը ութ տարի պահեր ես այս ձեռագիրներդ ..

— Օ՛, հասկցուեցաւ, դուն իրա՛ւ տըղէտ բան ես եղեր... Եթէ տգէտ եղած չըլլայիր ատանկ հարցում չէիր ըներ ... Ուրեմն, քու խելքովդ, ես այս ձեռագիրները պահեր եմ, որովհետեւ անոնք իմ դպրոցական օրերս կը յիշեցնեն, հա՞ ...

— Ատանկ ըլլալու է ...

— Ատանկ ըլլալու է, բայց եկուր տես որ ատանկ չէ... Ես այս ձեռագիրները պահեր եմ, Մեծապատիւ տգէտ արարած, որովհետեւ անոնց վրայ, այս դեղնած թուղթերուն վրայ կան մեր Աստուածաշնորհ Դանիէլ Վարուժանի գիրերը, բառերը, խօսքերը ... Անոր մելանը, անոր գրիչը պտըտեր են այս թուղթերուն վրայ եւ անոր մատները բռներ են այս թուղթերը, որոնք, հիմա, կը տեսնես, դեղներ են ինչպէս աշնան տերեւները ... Ատո՛ր համար պահեր եմ այս ձեռագիրներս քառասունը ութ տարի ... Հիմա, հասկցա՞ր ...

— Հասկցա՛յ, հասկցա՛յ ...

×

Վարուժանի գիրե՛րը, Վարուժանի բառե՛րը... Անոր մելա՛նը, անոր գրի՛չը, անոր բռնած թուղթե՛րը...

Եթէ Վարուժանի երէկուան աշակերտին այս սրտառուչ զուրգուրանքը մենք ալ ցոյց տանք. մեր տոհմիկ գանձերուն հանդէպ, վստահ եղէք որ հազար տարի կը դիմանանք մեզ շրջապատող հեղեղին ... Ու չենք խեղդուիր անոր յորձանուտին մէջ:

Բայց պիտի ունենա՞նք... Կարգ մը երեւոյթներ կուտան պատասխան մը, որ սիրտդ կը ճանկէ ու կ'արիւնէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ Պոլսեցիներ, առաւելաբար բաղկացած՝ ուսանողներէ եւ զինուորական վարժարանի ենթասպաներէ խաղաղ ցոյց կատարած են քաղաքի կեդրոնական վայրերուն մէջ: Ցուցարարները պաստառներու վրայ՝ «Նահատակներ՝ ձեզմէ կը նախանձինք» գրած են: Անգարայի եւ Պոլսոյ թերթերուն համաձայն 17 դեմոկրատ երեսփոխաններ ձերբակալուած են իրենց կարգին: Նախկին 68 կառավարիչներէն 16ը կը շարունակեն բանտարկուած մնալ: Մենտերէսի կառավարութիւնը սխալ եւ չինծու տեղեկութիւններով կը խաբէր միջազգային կազմակերպութիւնները եւ պետութիւնները որոնք տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւն կ'ընծայէին Թուրքիոյ: Արդարեւ Թուրքերը սովորութիւն դարձուցած էին չինծու եւ երեւակայական տեղեկագիրներ պատրաստել ու ապահովցնել ամերիկեան եւ այլ կառավարութիւնները եւ դրամատուները թէ իրենց ընծայած նիւթական օժանդակութիւնը նպատակին կը գործածուի: Նոր կառավարութիւնը արկղները պարապ գտած է: Կեդրոնական Դրամատունը ոչ մէկ տահեստ ունի: Կարեւոր պատասխանատուութեան բաժին ունի նախկին ելմտական նախարարը՝ Հասան Փոլաթքան: Նախկին կառավարութեան անդամներուն դատը կարծուածէն աւելի շուտ տեղի պիտի ունենայ: Քննիչ յանձնախումբը սկսած է պատրաստել ամբաստանագիրը:

ԱՅԽՄԱՆԻ առեւանգումը բարդութիւններու դուռ բացած է Արժանթինի եւ Իսրայէլի միջեւ: Հրեաներու մարդասպանը Արժանթինէն առեւանգուած էր, խորհրդաւոր պայմաններու տակ, Իսրայէլցի «կամաւորներ»ու կողմէ: Արժանթինի արտաքին նախարարը, Թապոտա Այխմանի յանձնումը պահանջած է, Իսրայէլէն, այլապէս Արժանթին ՄԱԿի պիտի դիմէ: Մինչ այդ Արժանթին ետ կանչած է Թէլ Ավիվի իր դեսպանը խզելով իր յարաբերութիւնները: Իսրայէլ արդար կը գտնէ թէ Հրեաները լուծեն իրենց վրէժը, բայց Միջազգային Իրաւունքի մասնագէտ մը հաստատեց թէ Իսրայէլ իրաւունք չունի, միջազգային օրէնքով միայն գերմանական դատարան մը կրնայ դատել Այխմանը:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ընթացքին Արեւելեան Գերմանիայէն 2.300 Գերմանացիներ Արեւմտեան Պերլին ապաստանած են:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին Տէր եւ Տիկին Սէլվէրեան (Ամերիկայէն), Տէր եւ Տիկին Այճեան (Ամերիկայէն), որոնք իբրեւ զբօսաշրջիկ Հայաստան գացած էին վերջերս:

Պ. Լէոփոլտ Աւագեան, Պարսկահայ ջութակահար, որ Լոնտոն յաջող նուագահանդէս մը տալէ ետք, հասած է Փարիզ եւ պիտի նուագէ Յունիս 17ին:

Պ. Մալաճիկեան (Ամերիկայէն), որ զբօսապտոյտ մը կը կատարէ դէպի Մերձաւոր Արեւելքի գաղութները:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բաղրատունեաց հարստութեան տապալումէն ետք, հայ բարձր դասու ընտանեկաններէն շատեր Եգիպտոս ապաստանելով, գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են Արաբներուն: Ֆաթիմեաններու օրով, Պատր ալ Ճեմալի Հայը՝ վեզիր անուանուեցաւ Մուսթանզիրի կողմէ. ան բարեկարգեց բանակը եւ երկրին վարչաձեւը, յաղթութիւններ տարաւ խաչակիրներու վրայ: Պատր Ճեմալիի տղան՝ Շահնշահը Մելիք Աֆտալ տիտղոսին արժանացած է:

Ապու Հալաթ, Հոճա Ռուզէյք, Թաճ Ապտուլլահ, Պանրամ, ԺԲ. դարուն նշանաւոր զօրավարներ եղած են եգիպտական բանակին մէջ:

Խաչակիրներու երեւումը Սուրիոյ եւ Պաղեստինի հողերուն վրայ, խանգարեց հայեւարաբ բարեկամական յարաբերութիւնները:

Սալահետտին Էյուպին, խաչակիրներու վրայ տարած ամբողջական յաղթութիւններէն ետք, ուզեց գրաւել Կիլիկիան եւս, եւ բախում ունեցաւ մեր Լեւոն Ա. Թագաւորին հետ Պաղրաս բերդին — Անտիոքի մօտ — շրջակայքը: Լեւոն պատրաստ էր բարեկամական դաշինք կնքելու Սալահետտինի հետ, բայց դժբախտաբար Սալահետտին հիւանդանալով Դամասկոս վերադարձաւ, ուր եւ մեռաւ:

Կիլիկիան հայկական հող դառնալէ յետոյ, մենք Հայերս սահմանակից եղանք Արաբներու եւ մեր յարաբերութիւնները աւելի սերտացան:

Անշուշտ իբր սահմանակից պետութիւններ, յարատեւ բախումներ անպակաս էին, իսկ սիրալիր դրացնութեան եւ բարեկամական զգացումները յաճախակի դարձան: Կիլիկիոյ քաջարի ու յանդուգն իշխաններէն Մեծն Մլեհ իշխանը, Հալէպի էմիր Նուրետտինի շատ մօտիկ բարեկամն էր: Նուրետտին աւելի սերտացնելու համար իր բարեկամութիւնը, Մլեհին նուիրեց Կորխու նահանգը, — արդի Խորոզ Գալէ, Էջ պէգ Մէյտան, Ռաճու եւ դէպի արեւմուտք Զէնճիրլիի դաշտը մինչեւ Տարպըսաք ու Սարո-անդիքար: Նոյն Մլեհ իշխանը արաբեւհայ միացեալ ուժերով խաչակիրներուն վրայ տարաւ բազմաթիւ յաղթութիւններ: Վերջապէս, արեւմտեան խաչակիր պետութիւններու անհարկի միջամտութիւններով խանգարուեցան մեր փոխ-յարաբերութիւնները Արաբներու հետ եւ մենք կորսնցուցինք մեր «ցանկալին Կիլիկիան»:

Նոյնը պատահեցաւ քանի մը տարի ետք Արաբներու, որոնք սելճուք Թուրք հորդաներու արշաւանքներուն զոհ երթալով, իրենք եւս կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը:

Ճակատագրական դժպիհի դասաւորումով, մոնկոլական ծնունդ Թուրքեր իրենց հպատակ դարձուցին Արաբներն ու Հայերը: Խժդժօրէն ջարդեցին, հալածեցին, բռնացան անոնց կեանքերուն ու ինչքերուն՝ վեց դարեր, եւ ապրեցան մակաբոյծներու անյագ անտարբերութեամբ՝ Արաբի ու Հայու կենսատու երակներուն վրայ, ջլատելով բախտակից ժողովուրդներուն հոգեկան ու ստեղծագործական ուժերը, հոգեփոխելով զանոնք ռայայի ստրուկ վիճակին:

Առաջին աշխարհամարտին՝ բռնագաղթի տարիներուն, մահէ մազապուրծ պրծած Հայերը, ապաստան գտան Սուրիոյ անապատներուն մէջ եւ ասպետական Արաբներու վրաններու ու տուներու երդիքներուն տակ:

Արաբները, որքան կարելի էր, հողացին Հայերը, անոնք երբեք չմասնակցեցան Հայերու ջարդին, այլ ընդհակառակն ըրին իրենց կարելին փրկելու համար զանոնք անօթութենէ ու մերկութենէ:

Հայերը ո՛ւր ալ գաղթած են, ո՛ւր որ բնակութիւն հաստատած են, եղած են երկրին հաւատարիմ քաղաքացիները: Իրենց ուշիմութեամբը եւ ստեղծագործող բնածին տաղանդովը, աշխատած են ասպնջական երկրին յառաջդիմութեան ու բարգաւաճման:

Հայերը քառասուն տարիէ ի վեր կը գտնուին Սուրիոյ եւ այլ արաբական երկիրներու մէջ իբր հիւրընկալուող տարր: Բաժնեկից եղած են անոնց տառապանքին եւ ուրախութեան, քաղաքական գետնի վրայ յետին միտք ունեցած չեն որեւէ առթիւ, այլ՝ իբր իրենց հայրենիքը սիրած ու պաշտպանած են այն երկիրները, ուր բնակութիւն հաստատած են: Հայը ցաւով դիտած է Ալեքսանտրէթ Սանճաքին անջատումը մայր հայրենիքէն եւ այս անիրաւութեան դէմ արհամարհանք ու նողկանք պահած է միշտ իր հոգիին մէջ:

Հայոց պատմութեան տեղեակ եղողներուն համար մեր վերը յիշած Հայու բարեմասնութիւնները ծանօթ իրողութիւններ են դարերու մէջէն եւ այդ արժանիքները անաղարտ ու պայծառ հասած են մինչեւ մեր օրերը:

Մեր առաջադրած այս գաղափարներուն խօսուն թարգմանը կը հանդիսանայ Օսման Թըրքի ներկայ աշխատութիւնը, Էջեր Հայոց Պատմութենէն, որուն իւրաքանչիւր հատուածը յստակ կը շեշտէ Հայերու անվերապահ ու անկեղծ վերաբերմունքը զինք հիւրընկալող երկրի իշխող տարրին ու ազգին հանդէպ:

Հայ նորահաս սերունդը իր դպրոցական գրասեղաններու վրայ ունի Արաբներու պատմութիւնը՝ արաբերէն լեզուով գրուած, եւ սիրով ու խանդով կը սերտէ, կ'ուսումնասիրէ զայն:

Կը փափաքինք եւ կը յուսանք նոյնպէս, որ օր մը Հայոց լեզուն ու պատմութիւնը սիրող Արաբներ ալ գտնուին:

Մինչ այդ՝ Օսման Թըրքի այս արժէքաւոր գրքին տարածումը արաբ մտաւորականներու ու քաղաքական անձնաւորութեանց շրջանակին մէջ պիտի նպաստէ մեր անձնական պայմանակին ամրապնդման, յեցած մեր անցեալի ու ներկայի պատմութեան անառարկելի փաստերուն, որով Հայը եղած է միշտ հաւատարիմ իր բնակութիւնը հաստատած հողերուն վրայ իշխող տարրերու հանդէպ, եւ իր բնածին տաղանդով, աշխատութեամբ եւ ստեղծագործ ոգիով պատրաստ եղած է զօրավիգ կանգնելու անոր յառաջդիմութեան:

Հայերը պարտք կը զգան իրենց խորին շնորհակալութիւնը յայտնելու հեղինակին, որ յոգնաջան աշխատութեամբ առաջին անգամ ըլլալով արաբերէն լեզուով Հայոց պատմութիւն մը լոյս կ'ընծայէ:

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԸ

ԽՄԲ.— Թուրք թերթերը սկսած են պատկերազարդ պատմութիւններ պատմել այն *կարմիր* եւ *դեղին* խրախճանքներուն մասին, որոնք տեղի կ'ունենային Մենտերէսի օրով: Կարմիրը ո՛րն է, դեղինը ո՛րն է, հասկցողը գիտէ: Ահաւասիկ ֆրանսական թերթ մըն ալ արձագանգ կու տայ թուրք թերթերուն.—

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԻՆ ՄԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

«Չեմ կրնար նկարագրել այն գինարբուքները, զորս Մենտերէս եւ իր ընկերները կը սարքէին...»

«Ժուռնալ տը Տիմանշ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.—

«Խեղճեր են պայթակղութեան տեղի տուողները...»: Հաւանաբար այսպէս կը մտածեն Մենտերէս եւ իր դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարները, որոնք բանտին մէջ կը սպասեն դատուելու: Նոյն ձեւով կը մտածեն այն Թուրքերը, որոնք կ'անցնին Վոսփորի եզերքը շինուած ճերմակ մարմարէ պալատին առջեւէն ուր, ինչպէս կ'ըսեն, տեղի կ'ունենային գինարբուքները:

Արդէն ամբաստանուած՝ Սահմանադրութիւնը ոտնահարած ու նաեւ քաղաքական կեանքէն ներս ապականութիւն եւ յափշտակութիւն մտցուցած ըլլալու յանցանքով, դեմոկրատ ղեկավարները, այժմ կ'ամբաստանուին նաեւ անհատական իրենց վարած կեանքին համար:

1955 Սեպտեմբերին, Արժանթինի մէջ Պուէնոս-Այրէսի մամուլը երեւան կը հանէր շնորհազուրկ մենատէր Փերոնի սիրային արկածախնդրութիւնները:

Այսօր, Անգարայի եւ Պոլսոյ թերթերը մանրամասնօրէն կը պատմեն Մենտերէսի կառավարութեան անդամներուն «քաղցր կեանքը» ու այս ձեւով եւ անուղղակի կ'ուզեն վրէժ լուծել շնորհազուրկ դեմոկրատ կառավարութենէն:

ՏԻԿԻՆ ՍԱԶԻԷ

Թրքական թերթ մը հրատարակութեան տուած է յայտնութիւնները մի ...ն Սա... գիէի որ յայտնի հանրային կին մըն է: Տիկին Սազիէ, աւելի ճանչցուած Նէր... մէն-Տարիակէզ անունին տակ, յարաբերութեան մէջ գտնուած է Պոլսոյ քաղաքապետին եւ ոստիկանապետին հետ: Ի... րեն է որ կը դիմէին բարձրաստիճան պաշտօնեաները, երբ պահանջ զգային գտնելու մանկամարդ ընկերակցուհիներ Թուրք ղեկավարներու յոգնութիւնը փարատելու համար:

Եթէ տիկին Սազիէ յայտնութիւններ կ'ընէ պատճառը այն է որ կ'ուզէ ճակատագրութեան մը վրէժը լուծել: Ոչ շատ ժամանակ առաջ, ոստիկանապետը ... մանկամարդ աղջիկներ պահանջած է, ստիպողաբար:

«Շուտ ըրէք, ըսաւ ան, պետութեան մը բարձրաստիճան անձնաւորութեան համար է, ազնուական եւ պատուոյ հիւր՝ Մենտերէսի կառավարութեան...» Հակառակ իր փութաջանութեան եւ իր յարաբերութիւններուն, տիկին Սազիէ կը գտնէ չորս մանկամարդ աղջիկներ, ... կայն քիչ մը աւելի տարիքաւոր քան ինչ որ կը փափաքէր ունենալ ազնուական հիւրը: Այս «մեղքին» համար յաջորդ օրն իսկ կը ձերբակալուի:

«Մինչեւ իսկ եթէ հարցնէին, կը շեշտէ տիկին Սազիէ, պիտի չկարենայի պատմել Մենտերէսի եւ իր բարեկամներուն կազմակերպած գինարբուքները: Սահմռկեցուցիչ էին: Սակայն ինչ որ կրնամ ըսել այն է թէ բոլոր ղեկավարներն ալ անխտիր, իմ աջակցութեանս դիմած են...»:

ՊԱՐՈՆ 10 %

Անգարայի մէջ, շաբաթ օրուընէ ... դին գիտէին թէ Ճելալ Պայար, Հանրապետութեան նախկին նախագահը, բանտի իր խուցէն նախագահական ամսաթոշակին վճարումը պահանջած է, առարկելով թէ հրաժարած չէ, այսօր սակայն ամբողջ Պոլսոյ մէջ կը պատմուի թէ նախագահ Պայար կ'ընդունէր նկարիչ... Վոսփորի խաղարաններու եւ գազ... տուներու տէրերուն հետ: Պայար ներկայիս Թուրք ժողովուրդին երեւակայութեան մէջ կարեւոր տեղ մը գրաւած է: Զորլուի, նախկին արտաքին նախարարի կողքին, որ կ'անուանուէր «Պարոն առ... առ հարիւր», որովհետեւ մեծ գործերու պայմանագրութիւններուն վրայ ... ժին կը ստանար:

Միեւնոյն ատեն Թրքական մամուլ... սկսած է անուններ տալ այն ուսանողներուն, որոնք սպաննուած են Անգարայի եւ Պոլսոյ վերջին դէպքերու ընթացքին Ապրիլին: Երեք դիակներ, որոնցմէ մէկը կը պատկանի երիտասարդ աղջկան մը, գտնուած են Պոլսոյ գերեզմանատան ...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Սթալինի ձեւով: « Այս կեղծ-տեսաբաննները կը յամառին պնդել թէ ընկերվարութեան ճամբուն մէջ կուգայ հանգրուան մը ուր այլեւս անհրաժեշտ չէ զարգացնել ծանր ճարտարարուեստը, ընդհակառակն զարկ պէտք է տալ թեթեւ ճարտարարուեստին: Այս՝ խոտորում մըն է դէպի աջ»:

Փետրուար ութին, Գերագոյն Խորհուրդը իմացաւ եւ ընդունեցաւ Մալենքովի հրաժարումը Նախարարաց Խորհուրդի նախագահութենէն: Նոր նախագահ նշանակուեցաւ՝ Պուլկանին:

ՇԻՆԾՈՒ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ

Մալենքովի հրաժարագիրը — խորհրդային բոլոր շինծու խոստովանագիրներուն նման — գրուած էր զինք մաքրագործումի ենթարկողին ոճով: Մալենքով 52 տարեկան էր: 1934էն ի վեր կուսակցական կարեւոր պաշտօններ վարած էր: 1939էն ի վեր անդամակցած էր Կեդր. Կոմիտէի, իսկ 1946ին Քաղաքական Բիւրոյին: Պատերազմի շրջանին Խորհրդային հինգ ղեկավարներէն մէկն էր: Ղեկավարած էր Սթալինկրատի գործողութիւնները:

Հրաժարագիրը, զոր ստորագրած էր հարկադրաբար, կը խոստովանէր թէ իրեն կը պակսէր «պետութիւն մը ղեկավարելու փորձառութիւնը«, ինչպէս նաեւ «անծանօթ էր տեղական գործերուն», աւելին՝ կ'ընդունէր եւ կը ստանձնէր պատասխանատուութիւնը երկրին «երկրագործութեան անփառունակ վիճակին», եւայլն:

Միակ տարբերութիւնը, Սթալինի շրջանին կատարուած խոստովանութիւններուն եւ այս խոստովանութեան միջեւ, այն էր որ պէտք չունէր խոստովանելու թէ աջ հակումներ ունեցող մըն էր, ոչ ալ պնդելու թէ միջազգային համայնավարութեան յամառ թշնամին կամ կայսերապաշտներուն ի հաշիւ գործող լրտես մը եղած էր:

Պարզապէս իրեն փոխանցուեցաւ ելեկտրականութիւն արտադրող կայաններու նախարարի պաշտօնը, ու անդամ մնաց կուսակցութեան նախագահութեան:

Մալենքովի ապահովութիւն տուած էին, թէ կեղծ խոստովանութիւններ ընելով՝ իր դերքը խախտած պիտի ըլլար, քանի որ նախագահութեան անդամները պաշտօնապէս կը ճանչցուին «կուսակցութեան ղեկավարներ»:

Խրուշչեւ յաղթական էր: Սակայն կեդրոնական Կոմիտէութեան, Նախագահութեան եւ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ դեռ կային վտանգաւոր մրցակիցներ:

ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՎՏԱՆԳԸ

Նախագահութեան անդամները — ի դէպ նաեւ ժողովուրդը — պատճառներ ունէին մտահոգուելու Խրուշչեւի սանձարձակ ուժէն: « Դէպի աջ խոտորում» նախադասութիւնը Սթալին գործածած էր սպաննելու համար Կիրովը որուն յաջորդեցին 1935 - 39ի շրջանի մեծ մաքրագործումները:

Կրկնակի մտահոգութիւն կը պատճառէր այն վախը թէ Սթալինի նման Խրուշչեւ ինքն ալ «անսխալական» նկատուելու ճիգ մը ընէր: Սթալինի օրով, այն որ չէր բաժներ մենատէրին տեսակէտը, կ'ամբաստանուէր կուսակցութեան թըշնամի:

ՄՐՑԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԴԱՇՆԱԿՑԻՆ

Խրուշչեւի անհամբերութիւնը, շուտով նոր Սթալին մը դառնալու համար պատճառ դարձաւ որ ժամանակաւոր կերպով բոլոր հակա-Խրուշչեւեանները գործակցին, միեւնոյն ատեն ահազանգ հնչեցնեն համախոհներու շրջանակէն ներս: Բոլորն ալ միացած էին Խրուշչեւի դէմ:

Խրուշչեւ իր տրամադրութեան ներքեւ չունէր անձնական զաղտնի ոստիկանութիւն, իսկ ԷՄ Վէ Տէն ալ Բերիայի ... ուեյարդարէն ետք ցնցուած էր: Կուսակցութեան պաշտօնեաները զօրավիգ կանգնած էին Խրուշչեւի այնքան ատեն որ այս վերջինը չէր վտանգեր իրենց անհատական կեանքը: Ամէնքն ալ համաձայն էին թէ Խորհրդային վարչաձեւին մէջ միանականութիւնը պէտք է պահպանուէր ամէն գինով:

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մալենքով պաշտօնանկ եղած էր փետրուար 1955ին: Խրուշչեւի իշխանութիւնը չափաւորելու առաջին ազդանշանը ... ղաւ՝ «համայնավարական - ... հրատարակութիւնը, Մարտ 1955ին: ... խորդներուն հետ բաղդատմամբ՝ ... փոփոխութիւններ ներմուծուած ... Սթալինի կենսագրութեան բաժնին մէջ ... Կը չեշտուէր թէ 1952 Հոկտեմբերին ... մարուած 19րդ համագումարին Սթալին ... դադրեցաւ կուսակցութեան Ընդհանուր Քարտուղարի պաշտօնը վարելէ, ... «յետագային, մինչեւ իր կեանքին վերջ... Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը մնաց»:

Ասիկա յիշեցում մըն էր թէ 1952էն ... ընդհանուր քարտուղարութիւնը ջնջուած էր, որով Խրուշչեւ չէր կրնար ժառանգել Սթալինի նախկին իշխանութիւնը: ... Խրուշչեւ «քարտուղար» մըն էր լոկ. ... թէ Ընդհ. Քարտուղար:

(9 Շար.)

զինէրէն մէկուն վրայ: Անդերեգման մնացած այս մահացեալներուն համար կրնայ ըլլալ որ Մենտէրէս եւ իր ընկերները կարժանանան: Որովհետեւ Թըրքական բանակը կատակելու սովորութիւն չունի:

ԽՄԲ.— Հին Բիւզանդիոնը, թրքական բարքերու հանդիսարան դառնալէն ետքը, առաջին անգամ չէ որ վարագոյր կը բառնայ նման տեսարաններու վրայ: «Յառաջ»ի ողբացեալ խմբագրապետը կը գրէր 1956ին.—

ՑՆԾԱ՛, ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ...

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ քաղաքացիները — անշուշտ ունեւորները — արտակարգ մոլեգնութեամբ տօնած են Նոր Տարին:

Բան բանտ ալ կը գործածեն.— «Վո՛ւր փաթլասըն, չա՛լ օյնասըն»:

Արեւելքն ու Արեւմուտքը իրար խառնուեր են կաղանդի գիշերը, ամէնէն դռնեհիկ եւ լպիրշ տեսարանները պարզելու համար քաղաքին առաջնակարգ պանդոկներուն եւ զբօսավայրերուն մէջ:

Միայն ամերիկեան Հիլթըն պանդոկին մէջ կէս միլիոն ոսկի ծախսուեր է, նոյն գիշերը:

Արախանք՝ փողոցէ փողոց, զբօսարանէ զբօսարան: Ինքնաշարժները կ'եռթեւեկէին անընդհատ:

Թուրք թերթի մը խմբագիրը, որ շրջած էր թաղէ թաղ, կը գրէ.

— «Արթուն մարդ չկար այդ գիշերը, բոլորն ալ գինով էին: Բազմութիւնը ինքն իրմէ ելած խելագարի պէս կը պարէր, կ'ոստոստէր ու կը մռնչէր, մասնաւորապէս Հիլթընի եւ ուրիշ շքեղ զբօսավայրերու մէջ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «քաղաքին գրեթէ բոլոր մեծահարուստները, այրերը՝ «սմոքինկ»ով, կիները՝ պերճաշուք արդուզարդով, գրեթէ կիսամերկ, ժամադրուած էին Հիլթընի մէջ: Հոն էին Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհիները, օտնեմայի արուեստագէտները, երգչուհիներ եւ պետական դէմքեր»:

Մուտքը՝ 270 ոսկի, ճաշով միասին: Հազար երկու հարիւր հոգի խռնուած էին այդ գիշերը:

Մարդ մը կը ճչար.

— Վարդի պէս կինս մէկ ժամ կորսնցուցի...

Պատկերազարդ պատմութիւն մը եւս, իբրեւ բարի վարուց վկայական.

— Ձեռքով, մատներով, շօշափումով կամ խուժելով կիները անհանգիստ ընող արարքներուն միայն Պէյօղլուի, Գալաթա-փաշայի կամ հանրակառքերու մէջ չէ որ կը հանդիպինք: Աշխարհահռչակ Հիլթընի մէջ ալ նմանօրինակ անհանոյ եւ անվայել դէպքեր պատահած են կաղանդի գիշերով... Բարձր դասու պատկանող փրաքաւոր, սմոքինկաւոր չորս պէյեր եւ պերճազգեստ հանըմ մը առտուան ժամը 3–4ին պահականոց փոխադրուեցան, այդ կարգի արարքներու համար: Քառասուն տարեկան հարուստ յանձնառու մը ապտակեց հաշուակալ Սատըզը, որուն ձեռքը անպատշաճօրէն քանիցս հպած էր մեծահարուստ Ալիի գեղանի կնոջ կողերուն, սիրավառ խօսքերով»:

Եւ այս Թրքաբարոյ բարեկենդանը տեղի կ'ունենայ քաղաքի մը մէջ ուր այսպէս կատղած խուժան մը ահուսարսափի մատնած էր ոչ-Թուրք փոքրամասնութիւնները 1955 Սեպտ. 6ի գիշերը, մոխիրի վրայ նստեցնելով հազարաւորներ...

Հին Բիւզանդիոնն է, բազմապատկուած՝ մոնկոլեան մոլեգնութեամբ եւ տաճկցած տափանքով:

Ո՞վ հարցուց մսխուած գումարներուն աղբիւրը:

Ո՞վ համարձակեցաւ հրապարակաւ պատմել Սեպտ. 6ի բարբարոսութեանց կազմակերպիչները:

Եւ այսօր իսկ, ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ նոր անակնկալներ չեն պատրաստուիր...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

•

ՎԱԼԱՆՍ (Յառաջ).— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ Մայիս 28ին, քաղաքապետարանի շքեղ թատրոնին մէջ:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյներով: Մէջտեղը զետեղուած էր Արամ Մանուկեանի մեծադիր նկարը:

Վալանսի Հայութիւնն ալ, ազատութեան զաղափարին գիտակից, եկած էր յարգանքի իր տուրքը տալու այս նուիրական տօնին:

Հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ «Մարսէյէզ» եւ «Յառաջ Նահատակ» փառերգներով:

Օրուան նախագահ ընկ. Գէորգ Քիրէճեան իր բացման խօսքով ներկայացուց օրուան տօնին իմաստը:

— Որքան կ'երկարին Սփիւռքի Հայութեան ակամայ տարագրութեան տարիները, այնքան կը զօրանայ հայրենիքի կարօտը: Այդ վառ հայրենասիրութեամբ է որ եկած ենք հոս, տօնելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 42րդ տարեդարձը: Այդ հայրենասիրութենէն զուրկ են բոլոր անոնք որոնք կ'ուրանան պատմական ճշմարտութիւնը, թէ ի՛նչպէս ստեղծուած է այդ հայրենիքը:

Ապրիլեան Եղեռնի եւ հայաջինջ սարսափներուն վրայ հակիրճ ակնարկ մը նետելէ ետք շեշտեց թէ մեր դարաւոր թշնամին իր դիւային ծրագիրը իրագործելու համար, օսմանեան սպառազէն բանակը ղրկած էր բնաջնջելու համար Կովկասեան Հայաստանի ափ մը Հայերը, որոնք ամիսներու մարտնչումներու բերումով, շատ դժնդակ կացութեան մէջ կը գտնուէին: Զյուսահատեցաւ սակայն հայ ժողովուրդը, ուխտեց կռուիլ: «Մահ կամ Ազատութիւն»ը իր նշանաբանը եղաւ: Եւ Արամ Մանուկեաններու ղեկավարութեամբ, շնորհիւ ժողովուրդին կամքին ու անսահման զոհողութեանց, հայ դիւցազնը մաքառեցաւ եւ յաղթեց, պարզելով Մասիսի եւ Սիփանայ սարերուն վրայ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին եւ պանծալի եռագոյնը:

Ընկերը իր խօսքերը վերջացնելէ առաջ, այստեղ յիշեց յաւէտ ողբացեալ խմբագրապետ Շ. Միսաքեանի մէկ խօսքը. «Եթէ ժողովուրդ մը ազատ ապրելու կամքն ունի, Աստուած անգամ Առաւօտլուսոյ կ'երգէ»:

Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի, ազատութեան ճանապարհին ինկող բոլոր մարտիրոսներուն համար: Յիշեց նաեւ մեր աննման Սողոմոն Թէհլիրեանը, որուն մահը խորապէս ազդեց մեր բոլորին վրայ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ փոքրիկն Օտէթ Քէչէճեան, որ արտասանեց «Հայրենիք»ը, Օր. Մարի Աւճեան՝ «Մասեաց սար»:

Օրիորդներ Խաչերեան եւ Խաչիկեան տրամախօսութիւն մը՝ «Գեղջկուհին եւ քաղաքացին», իսկ Պ. Վարժապետեան երգեց «Խաւարել եմ»ը, եւ Կրընոպլէն ընկ. Թորոսեան «Սասնոյ սարին»:

Օրուան բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Ժիրայր Միրիճեան, որ իր իմաստալից բանախօսութեամբ ոգեւորեց ներկաները:

Հատուածական տօն մը չէ այս, այլ համազգային մեծ տօն մը, որ պէտք է տօնուի արժանավայել կերպով, որովհետեւ Մայիս 28ը ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդին արիւնով եւ կամքով:

Հայութեան բոլոր թշնամիները թող գիտնան թէ հակառակ կատարուած բոլոր վայրագութեանց, Հայութեան ոգին կ'ապրի ու չինարար բաղուկը կը գործէ:

Ընկ. Միրիճեան իր բանախօսութիւնը վերջացուց ծափահարութեանց մէջ՝ երբ յայտարարեց թէ «մենք հաստատ համոզումն ունինք, որ պիտի գայ օրը, տօնելու Մայիս 28ը ազատ եւ անկախ Հայաստանի մէջ»:

Հանդէսի վերջաւորութեան Պ. Սարգիս Քէփէնէկեան իր խումբով ներկայացուց «Դղումի վաճառականը» խեղծ ծեծաշարժ զաւեշտը: Գործող անձերն էին Ս. Քէփէնէկեան, Մ. Գասլանեան, Մ. Թաշճեան, Ժ. Լուսեղինեան: Բոլոր դերակատարները յաջող էին իրենց դերերուն մէջ:

Հանդէսը վերջացաւ ընկեր Գ. Քիրէճեանի փակման խօսքերով: Մ.

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Ստացուած ... Յունիսին)

ՎԱԼԱՆՍ.— Ապրիլ 9ին, Թէաթր Մունիսիփալի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլեան անմահ նահատակներուն նուիրուած 45րդ տարեդարձի սգահանդէսը, զոր կազմակերպած էր Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց: Ներկայ էին երեք կրօնապետները, Հայ Ազգ. Միութեան անդամները եւ երկսեռ հայ գաղութը անխտիր:

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, բեմին վրայ կը կարդացուէր խոշոր տառերով՝ «Յարգա՜նք Ապրիլ 11–24ի նահատակներուն»: Օրուան նախագահը Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Գ. Սինապեան, համառօտ գծերով պարզեց մեր պատմութեան տխուր եւ մռայլ դրուագները, ըսելով. «45 տարիներէ ի վեր գաղթաշխարհի Հայութիւնը կը տօնէ Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակը, ու պիտի տօնէ այնքան ատեն որ չէ իրականացած նահատակներուն զատը»:

Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ Պ. Լեւոն Մաթէոսեան ֆրանսերէն խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Յետոյ խօսք առին երեք կրօնապետները: Կաթողիկէ համայնքին կողմէ, Հ. Գրիգոր վրդ. Պապեան, Լուսաւորչական համայնքին կողմէ, Սահակ աւագ քհնյ. Պապիկեան, Բողոքական համայնքին կողմէ Վերապատուելի Իսրայէլ Աբրահամեան: Յետոյ արտասանուեցան Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած շարք մը յուզիչ ոտանաւորներ: Եղան նաեւ խմբերգներ եւ մեներգներ: Երեք համայնքներու դպրոցներու աշակերտներուն կողմէ երգուեցաւ «Հայ ապրինք»ը, ղեկավարութեամբ Վերապատուելի Աբրահամեանի: «Արաքս» երգչախումբին կողմէ երգուեցան «Մայր Արաքսի» եւ «Տէր ողորմեա»ն, ղեկավարութեամբ Օր. Մ. Խաչերեանի: Մեներգեց Պ. Հայկազուն Օհանեան «Իմ սիրելի զաւակունքս»: Արտասանեցին Օրիորդներ Օհանեան «Խօսք իմ որդուն», Մարի Աւճեան՝ «Կարօտի նամակը», Արուսեակ Խօճիկեան «Մեր ուխտը», Պ. Անդրանիկ Մանիսարճեան՝ «Ծարաւ»ը:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ծանօթ մտաւորական եւ հանրային գործիչ Սեդրակ Քարեան (Փարիզէն), որ փաստական տուեալներով լուսաբանեց հայ ժողովուրդին տեղահանութեան եւ բնաջնջման պատմութիւնը սեւ Թուականին, եւ կոչ ըրաւ մեր սրտերուն, միշտ վառ պահել անմահ նահատակներուն յիշատակը, համբերաշխ ապրիլ եւ սիրել հայ մշակոյթը, մեր հայրենիքը, եւ միասնական ոգիով Հայը Հայ պահել, որպէսզի հանգիստ ըլլան մեր մեռելները:

Հաւաքականութիւնը սգահանդէսէն բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեան տակ, նուիրական նահատակներու անմոռանալի յիշատակը հոգւոյն մէջ:

Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Գոզօ, — պատասխանեց մայրիկը կէս կշտամբանքով, — տղայի հետ տղայ մի ըլլար, ով ինչ կ'ըսէ, թող ըսէ, դուն ինծի նայիր:

Գոզօն դուրս գնաց լռութեամբ եւ մտնելով խոհանոց՝ սկսեց օջախի կրակը փչել:

Երեկոյեան, ընթրիքէն, Լեւոնը չերեւաց:

Մայրիկը մինչեւ անգամ չհետաքրքրուեց թէ՝ Լեւոնը տա՞ն է թէ ոչ: Ընթրիքը շատ տխուր. ոչ ոք չէր խօսում. ամէն մէկս ջանացինք շուտ վերջացնել եւ վեր կենալ: Ընթրիքից յետոյ՝ Գոզօն մայրիկի համար բերեց մեծ, չինական թասով թրքական կոֆէ, այն գաւաթով, որով միայն հայրս էր խմում եւ նրա մահուանից յետոյ երբեք չէր գործածւում: Մայրս ընդեց գաւաթը, արցունքի մեծ մեծ կաթիլներ կախուեցին նրա շագանակագոյն խոշոր աչքերից. յանկարծ տեսանք, որ Գոզօն էլ լաց էր լինում, մենք էլ միացանք այդ արցունքներին, լուռ, մրմռքիչ արցունքներին: Երկար լռութիւնից յետոյ՝ մայրս յայտարարեց.

— Այս տան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի չըլլայ...

Մօրս այս յայտարարութիւնը այնքան վճռական էր, որ բոլորս էլ զգացինք:

Յաջորդ առաւօտեան, Լեւոնը հէնց որ զարթնեց, գնաց պարտէզ: Գոզօն պարտէզի ծաղիկներն էր ջրում:

Վճիտ, մաքուր, լուացուած առաւօտ էր:

Լեւոնը կամաց կամաց, տատանուելով եւ վախենալով, բայց ներքին վճռականութեամբ, մօտեցաւ Գոզոյին եւ փաթթուեց նրա վզով: Գոզօն անմիջապէս ցնցուղը դրեց խոտի վրայ, գրկեց Լեւոնին, համբուրեց երկար եւ խորունկ սիրով շշնջաց.

— Եավրուս, իմ ազուորիկ եավրուս...

Զ.

Մեծ եղբայրս, Յակոբ, պահում էր մի արաբական ձի, որ ծնուել էր մեր տանը եւ երբեք չէր տեսել արմաւենի եւ ոչ էլ նրա սմբակները մխրճուել էին հարաւի տաք աւազներում, բայց նրա աչքերի խորութեանը մէջ կար հարաւային պէյզաժների ամբողջ սարսուռը եւ նրա վրնջիւնի մէջ մենք զգում էինք անհուն անապատների կարօտը:

Ձին, որի Յակոբը Մարան էր կոչում, սեւ էր, ինչպէս սեւ սաթը, փայլուն եւ ողորկ, երեք ոտները սպիտակ, եւ հաւկրթաձեւ սպիտակ՝ ճակատի վրայ:

Մարանը սանձ չէր տեսել իր կեանքում. նա ազատօրէն ման էր գալիս մեր տանը, մինչեւ անգամ ճաշի ժամանակ, երբ մեր ընտանիքը բոլորւում էր մեծ սեղանի շուրջը, նա գալիս էր, գունչը հանգչեցնում էր Յակոբի ուսին եւ սպասում մինչեւ նա շաքար տար, յետոյ գնում էր հօրս ուսին, հուսկ ապա՝ մօրս:

Մայրս անհուն բարութեամբ եւ նոր հարսի ջինջ ժպիտով, տալիս էր վերջին շաքարը եւ հրամայում նրան գնալ պարտէզ:

Մարանը, շաքարը խրթխրթացնելով, գնում էր դէպի պարտէզ, որտեղից նա միանգամ վրնջում էր իբրեւ տեղեկութիւն, որ արդէն պարտէզում է:

Այս վրնջիւնի ժամանակ, եղբայրս կանգ էր առնում, մինչեւ անգամ պատառը դեռ բերանին չհասած՝ ձեռքը մնում էր օդում, հրճուանքից՝ մրմռում էր եւ շշնջում.

— Սիրեմ քեզի:

Ամէն գիշեր Յակոբը պէտք է վեր կենար, գնար Մարանի մօտ, մի անգամ նայէր, շոյէր, համբուրէր եւ վերանի մօտ, մի անգամ նայէր, շոյէր, համբուրէր եւ վերադառնար անկողին: Մարանի սենեակը (ախոռ չէր կարելի կոչել նրա գիշերած վայրը) գտնւում էր հօրս եւ մօրս սենեակի տակը: Կէս գիշերին, յանկարծ, երբ լսում էր Մարանի խրխինջը, մեղմ եւ ջինջ, հայրս ասում էր.

— Ակոբը գնաց սիրականին քով:

Ամէն կիրակի օր Յակոբը Մարանին տանում էր հերկուած դաշտը եւ բաց թողնում. Մարանը քամու նման թռչում էր, սահում էր նա հերկուած դաշտի վրայից, ինչպէս սուրացող ալիք:

Քաղաքի երիտասարդների համար մեծ հաճոյք էր՝ հաւաքուել դաշտը՝ տեսնելու Մարանի վազքը: Մարանը հասնում էր դաշտի պռնկին, կանգ էր առնում, պայծառ աչքերով նայում հեռուն, հեռուն: Ինչ էր երազում այդ թռիչ անասունը, ով իմանար, ապա վերադառնում էր սուրացող ալիքի նման, գալիս, կանգնում էր Յակոբի մօտ: Յակոբի թեւերը բացւում էին, փաթթւում նրա վզին, շրթունքները մօտենում էին նրա քրտնած սեւ ստեներին եւ համբուրում:

— Գիտես քի ամպի վրայէն կը թռի, — ասում էին շատերը:

Յակոբը բերում էր տուն Մարանին, Գոզօն անխախտ պատրաստած կը լինէր մի թարմ ձու: Յակոբն ամէն անգամ Մարանին դուրս տանելուց եւ բերելուց յետոյ՝ մի թարմ ձու էր խփում նրա ճակատին, ջարդում, որպէսզի չար աչքերը խափանուէին:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յունիս 12ի Կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Հ.Բ.Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

Ողբ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐի

եւ բարերար ողբ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի համար:

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ:

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԴԻՒԱՆ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Թագուհի Պալեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Պ. Պ. Ստեփան եւ Տիգրան Նաւասարդեանի, ինչպէս նաեւ Շաքայ ընտանիքին, իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 25 Ն.Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի տան Սողոմոն Թեհլիրեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնէն Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեան Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճորթուեանի վախճանման առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ երէցկինին, զաւակներուն, Թորգոմ քհնյ. Փոսթեքեանի, ինչպէս նաեւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ քահանայից դասուն եւ հոգաբարձութեան եւ վախճանեալ քահանային բոլոր պարագաներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ: Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար:

× Արտաշատէն Կոստանդին Յունանեան կը փնտռէ իր որդին Գուրգէն Յունանեան: Դիմել եկեղեցի:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդութեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30-ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդութիւն:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ

Սեբաստիոյ նահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի հանդէսը իր սանին չրջանաւարտութեան առթիւ՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏ վարժարանին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ
ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:

Մեր խումբին հանդիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը չուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. etO.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Պորտօյի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15·30ին Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահը, Սընոն:

Կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Մրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ: Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի:

Կը նախագահէ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հաւաքոյթը կը վարէ ընկեր Պ. ՉԸՊՈՒՔՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկիններ Մուրատեան եւ Գալայճեան (երգ), Պ. Զօհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն):

Ճոխ յայտագիր:

Ճաշագին՝ 10 Ն. Ֆ.:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷՅԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ փոքր փավիյոն մը, Փարիզէն 15 քիլոմեթր (Առնուվիլ լէ Կոնէս), 53 Րիւ տը Լիլ: Գրել՝

Castellan

154, RUE D'ANTIBES CANNES - A. M.

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335	45 T.	simple 60.212

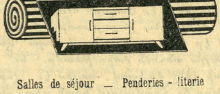
■

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

×

EN VENTE PARTOUT

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13-20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Տախտերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի փավիյոն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յետաձգուած է կամքէ անկախ պատճառներով:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ - Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի փողոցին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. «Քրիստափոր» Ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Շրջաբերականներու ընթերցում:

ՃԱՇ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ.Բ.Ը. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները Յունիս 19, Կիրակի կէսօրին, Մոն Սէնտրի, Պէլրվիւ ճաշարանը:

Ընտանեկան հաճելի մթնոլորտ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ՝ 97պիս, Րիւ Փառ Տիէօ, հեռաձայն 60-22-36 մինչեւ Յունիս 15: Ճաշագին 18 Ն. Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵ՛Ր
ՍԶՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ
ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ
ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանուանդ երիտասարդներուն:

Լաւագոյն կերպասներ, անգլիական եւ ֆրանսական:

Դիւրամատչելի գիներ:

MICHEL ASLAN

15, Rue de la Grande Armée (Chapître) - Marseille

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳԻՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

●

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77-73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ՏԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14:

Վերադարձ.— Ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

ԳԱՐՈՒՆԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 11 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8821 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4622

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՋԵՒԸ

Մուսթաֆա Քեմալի հիմնած Հալք կուսակցութիւնը աւելի քան քառորդ դար ռանձարձակ իշխեց Թուրքիոյ մէջ՝ բռնապետական երկաթեայ թաթի տակ պահելով բնակչութիւնը Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի խորերը :

Նախարարները, երեսփոխանները, կուսակալներն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարները ըստ Թրք. հնաւանդ բարքերուն կաշառակերութեամբ եւ զեղծարարութեամբ պարարտացուցին իրենց քսակները :

Անոնց օրով էր, որ տեղի ունեցաւ Հայոց «լքեալ» գոյքերու աւարը : Միլիոններու հասնող հայապատկան կալուածներ ոչինչ գիներով Թուրքերու սեփականութիւն դարձան : Ոչ ոք հաշիւ հարցուց հանրապետական Թուրքիոյ վարիչներուն :

Լօզանի դաշնագիրը ոչ մէկ հատուցում պարտադրեց քեմալական կառավարութեան : Եւ Հայերը մնացած անտէր ու անպաշտպան՝ «գաղթական»ի նուաստացուցիչ իրաւական վիճակին ենթարկուեցան հիւրընկալ երկիրներուն մէջ : Կուրծք տուին բազմատեսակ դժուարութեանց եւ շնորհիւ իրենց բնատուր աշխատասիրութեան՝ նոր տնտեսութիւն ու դիրք ըստեղծեցին իրենց երկրորդ հայրենիքներուն մէջ :

Չունեցանք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» մը, որ մեր արդար իրաւունքները պահանջէր ոճրագործ Իթթիհատի ժառանգորդներէն : Այս վերջինները հանգարտ սրտով մարսեցին հայկական աւարը :

Հիթլերի ժառանգորդները պարկեշտութիւնն ունեցան Նացիներու գործած ոճիրները քաւելու՝ ահագին գումարներ յատկացնելով Իսրայէլի պետութեան՝ իբրեւ նիւթական հատուցում :

Անկէ առաջ Հրեաները բարոյական գոհացում ալ ստացան Նիւրէնպէրկի մէջ, ուր յաղթական դաշնակիցները արդարամտութեամբ մահապատիժի ենթարկեցին իրենց դահիճները :

Հայերս այդ բարոյական գոհունակութիւնն ալ չունեցանք : Ու մեր վրէժը մեր ձեռքով լուծեցինք, երբ ամէն յոյս կտրեցինք դաշնակիցներէն :

Երբ «լքեալ» գոյքերու աւարը ջուրը քաշեց, Հալքը գործադրութեան դրաւ «Ունեւորութեան տուրքը», որ կողոպուտի թանկագին աղբիւր մը եղաւ : Իսմէթի բարեկամները կրկին խղոտեցան :

Հանրապետական Հալք կուսակցութիւնը խոր արմատ ձգած էր երկրին մէջ : Բանակն ալ ամբողջովին ենթակայ էր իրեն :

Զինուորական յեղափոխութիւնով չէ, որ տապալեցաւ :

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, երբ պետական գանձը բոլորովին դատարկուած եւ «Վարլըգ վէրկիսի»ն ալ «մաքրագործուած» էր, ամերիկեան տոլարները սկսան հոսիլ Անգարայի կառավարութեան սնտուկը, շնորհիւ 1947ի «Թրումընի վարդապետութեան» :

Ու հետեւելով ամերիկեան դրութեան, կեանքի կոչուեցաւ «Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը՝ «Հանրապետական ժողովրդական» (Ճիւմհուրիյէթ Հալք) կուսակցութեան կողքին :

Հալքը, որ այնքան դժգոհութեանց եւ նախանձի տեղի տուած էր, 1950ին հրապարակէն քշուեցաւ՝ շնորհիւ ազատ ընտրութեանց :

Դեմոկրատները չկրցան ուժեղ կազմակերպութիւն ունենալ : Անոր վարիչները ուզեցին կարճ ժամանակի մէջ մեծ հարստութեան տիրանալ : Եւ բռնապետական խիստ միջոցներով սկսան կառավարել երկիրը : Ջնջեցին ամէնէն տարրական ազատութիւնները, անտանելի վիճակ ստեղծելով :

Մինչեւ որ ապստամբեցաւ բանակը :

Զինուորական յեղափոխութիւնը մեծ անակնկալներով յղի է :

Թուրքիան կառավարելու համար երկաթեայ թաթ պէտք է : Զինուորականները առ այժմ կը խօսին ժողովրդավարութեան անունով : Սակայն հետզհետէ իրենց ձեռքը կ'առնեն երկրին ղեկը : Ու տարակոյս չկայ, որ նոր իշխանութիւնը հետզհետէ ցոյց պիտի տայ իր ակռաները :

Նախանշանները սկսած են երեւնալ արդէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ՄԻՏՔ ՉՈՒՆԻՆ

Զինուորական իշխանութիւնները կը թուի թէ ամուր հաստատուած են երկրին մէջ : Նախկին կառավարութեան գրեթէ բոլոր անդամները ձերբակալուած՝ արգելափակուած են : Ոչ մէկ լուրջ ընդդիմութիւն կը տեսնուի : Ինչ կը վերաբերի ժողովրդավարական սկզբունքներով ընտրուած կառավարութեան մը կազմութեան, դեռ կանուխ է այդ մասին խօսելու համար : Արդարեւ «ժամանակաւոր կառավարութիւնը» կարծես կ'ուզէ իր ձեռքին մէջ պահել երկիրը, դեռ տասը - տասներկու ամիս : Այս իմաստով յայտարարութիւն մըն ալ ըրաւ Թուրքիոյ նոր պետը՝ զօրավար Կիւրսէլ :

Հաւաստի վերջին լուրերու համաձայն՝ յեղափոխական դատարաններ պիտի կազմուին Թուրքիոյ զանազան շրջաններուն մէջ : Նախկին կառավարութեան անդամները, որոնք կ'ամբաստանուին Սահմանադրութիւնը բռնաբարելու յանցանքով, կաշառակերութեամբ եւ կողոպուտով, եւ վերջապէս իրենց վարած անհատական շուայտ կեանքին համար, պիտի դատուին յեղափոխական դատարաններուն առջեւ : Այս դատարանները կազմուած պիտի ըլլան զինուորականներէ եւ քաղաքացիներէ :

« Չենք կրնար թոյլ տալ որ յեղափոխական շրջանի մը մէջ, Մենտերէս եւ իր գործակիցները դատուին պարզ դատարաններու առջեւ, որոնց վճիռը դանդաղ եւ բարդ է», յայտարարած է «Լը Մոնտ»ի թղթակիցին Թուրքիոյ բանակի մէկ բանբերը :

Այս առթիւ դիտել տուած է թէ Մենտերէս կարող եւ ճարպիկ փաստաբան մըն է, որ կրնայ օրէնսգիտական « խաղերով » յետաձգել եւ քաշքշել տալ դատավճիռը :

Ի՞նչ հիման վրայ պիտի դատուին յանցաւորները : « Համաձայն ժողովուրդին հաւաքական խիղճին եւ գիտակցութեան» պատասխանած է բանբերը :

Այս առթիւ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը շեշտէ թէ զինուորական իշխանութիւնները մտադիր չեն հրաժարելու եւ իրենց տեղը տալու նոր կառավարութեան մը, գոնէ մօտ ապագային :

« Ախորժակը ուտելով կը բացուի » կ'ըսէ առածը : Եթէ Թուրքիոյ ներկայ վարիչները յամառին իրենց դիրքերուն վրայ մնալ ամրօրէն ու ձգձգեն օրինաւոր կառավարութեան մը ընտրութեան թըւականը, հաւանական է որ իրենց դէմ գտնեն ուսանողութիւնը :

« Բանակին հիմնական նպատակը պէտք է ըլլայ միայն վերահաստատել ազատութիւնը : Քաղաքացիներէ կազմուած կառավարութեան կ'իյնայ լուծել երկրին տնտեսական եւ ընկերային հարցերը » յայտարարած է ուսանողական խմբակի մը պետը : Ուրիշ խօսքով օրինաւոր եւ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած կառավարութեան մը գոյութիւնը կը պահանջեն :

Բանակը նկատի պիտի առնէ՞ ուսանողներու այս տրամադրութիւնները : Ապագան ցոյց պիտի տայ :

Վերջին ուսանողական ցոյցերու ընթացքին սպաննուած ուսանողներէն երկուքին՝ Թիւրան Էմէքսիզի եւ Նետիմ Օզփիլաթի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ : Աւելի քան 100 հազար հոգի հետեւած են թափօրին ու յուղարկաւորութիւնը նախկին կառավարութեան դէմ ցոյցի հանգամանք ստացած է :

« Անիծեալ ըլլայ ան որ սպաննեց» բացականչած են յուղարկաւորները :

Քոնիայի մէջ կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր գտնուած են որոնց վրայ Հանրապետական (Հալք) կուսակցութեան զինանշանները կան : Կը թուի թէ նախկին կառավարութիւնը բաժնած էր զանոնք եւ մահափորձերէ ետք զէնքին զինանշանը պատրուակ բռնելով կ'ամբաստանէր Հալքեանները որպէս ոճրագործներ եւ երկրին դէմ դաւողներ :

Ցատկապէս մարզուած Թրքական գումարտակ մը որ Քորէա պիտի ղրկուէր փոխարինելու համար տեղւոյն Թրքական գումարտակը վար դրուած է Իզմիրի մէջ : Զօրավար Հանքիօղլու, գումարտակին պետը Ակրի (խորհրդային սահմանագլուխ) շրջանի կառավարիչ նշանակուած է : Զօրավարը լաւ ռուսերէն կը խօսի եւ մասնագէտ է սլաւական հարցերուն : Գումարտակը կրնայ կարեւոր դեր կատարել երկրի անդորրութիւնը ապահովելու համար :

Տասնըվեց նահանգապետներ ձերբակալուած են վերջերս, յայտարարած է գնդապետ Ալաթլի, զինուորական իշխանութեան բանբերը :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

Պապին անձնական տնօրինութեամբ, ի տես յառաջիկայ տիեզերական ժողովին օրակարգին նախատեսած նիւթերու պատրաստութեան եւ ուսումնասիրութեան համար, կազմուած են տասը յանձնախումբեր՝ իւրաքանչիւրը Ծիրանաւորի մը նախագահութեամբ : Կարդինալ Աղաճանեան նախագահ նշանակուած է «Առաքելութեանց յանձնախումբին» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ հեծանիւով շրջանը վերջացաւ Հինգշաբթի, Ֆրանսացի Ժագ Անգթիլի յաղթանակով :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ լարուած կացութիւնը կը շարունակուի, Այզընհաուըրի այցելութեան եւ Ճափոն - Ամերիկա զինուորական դաշնագրի ստորագրութեան պատճառաւ : Կառավարութիւնը որոշած է արժանավայել շուքով ընդունիլ Մ. Նահանգներու նախագահը իսկ ձախակողմեանները դէմ են ու որոշած՝ ամէն գնով արգելք հանդիսանալ՝ Ճափոն - Ամերիկա մերձեցման :

ԹԻՊԷԹԷՆ հակասական լուրեր կը հասնին : Կարգ մը լուրերու համաձայն Փանչէն Լամա (երկրին հոգեւոր երկրորդ պետը) սպաննուած է Չինացիներուն ձեռքով, ուրիշ լուրերու համաձայն փախած է :

ՄԱՏՐԻՏԷՆ կը հաղորդեն թէ 352 քահանաներ բողոքագիր նամակ մը ստորագրած են Ֆրանքոյի վարչաձեւին դէմ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԵՀԱՊ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Զօր. Ֆուատ Շեհապ, Կիրակի, 5 Յունիս, պաշտօնական այցի եկաւ Անթիլիաս եւ ներկայ գտնուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին մէջ տեղի ունեցած պատարագին :

Հաւատացեալներու խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր Անթիլիաս՝ պատշաճ յարգանքով պատուելու համար Նոր. Վսեմութիւնը, որուն ժամանումը ողջունուեցաւ խելայեղ ծափահարութիւններով :

Պատուոյ երկու կամարներ շինուած էին վանքի ճամբուն վրայ, որ կը յորդէր բազմութեամբ : Ժամը 10·30ին ժամանեց նախագահը, ընկերակցութեամբ վարչապետ Ահմէտ Տաուքի, նախարարներու, ինչպէս նաեւ զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու :

Վանքի մուտքին, նախագահը ընդունուեցաւ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեանի եւ Ազգային Կեդր. վարչութեան անդամներուն կողմէ, որոնք ծափահարութիւններու տարափի մը ներքեւ զայն առաջնորդեցին եկեղեցի, ուր արդէն տեղ գրաւած էին բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եւ օտար հիւրեր :

Յաւարտ պատարագի, նախագահն ու Զարեհ Ա. կաթողիկոս միասին բարձրացան վեհարան, ուր շրջապատուեցան բազմաթիւ անձնաւորութիւններու կողմէ : Վեհարանի մէջ կատարուած շամփանեթի հիւրասիրութեան ներկայ գտնուեցան վարչապետ Ահմէտ Տաուք, ներքին նախարար Պ. Էտմոն Կասփար, առողջապահական նախարար Պ. Հասան Մեկտատ, նախագահական դիւանապետ Պ. Ժորժ Հայմարի, Լեռնալիբանանի նահանգապետ Պ. Պարտաուիլ, Հաղորդակցութեանց ընդհ. տնօրէն Պ. Ֆուատ Զատէր, տեղեկատուութեան ընդհ. տնօրէն Պ. Փեթրոյ Տիպ, Մեթնի գայմագամը, Մեթնի ընտրութեանց թեկնածուներ՝ զօրավար Ճէմիլ Լահուտ, Պ. Պ. Միշէլ Մուր, Էտուար Ապի — Ժաուտէ, Մորիս Ճէմայէլ եւ Վարդգէս Շամլեան, Պէյրութի առաջին շրջանի թեկնածուներ՝ Պ. Պ. Ժոզէֆ Զատէր, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկեան եւ Սուրէն Խանամիրեան, Գնդ. Նոֆալ, նախագահի թիկնապահ հարիւրապետ Սարտուք, Պ. Տ. Թոպպաթ, Արտաքին Նախարարութեան փրոթոգոլի պաշտօնատարներէն Պ. Ն. Լահուտ :

Նախագահն ու Կաթողիկոսը մօտ կէս ժամ սիրալիր խօսակցութիւններ ունեցան, ջերմ եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Այնուհետեւ նախագահը հրաժեշտ առաւ վեհափառէն եւ ներկաներէն : Դուրս ելած պահուն, դարձեալ որոտընդոստ ծափահարութիւններով ողջունուեցաւ բազմութեան կողմէ, որ այսպէսով կու տար իր հաւատարմութեան հաւաստիքը նախագահին : «Ազդակ»

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Էլչիբէկեան	Ն. Ֆ. 150.—
Տիկին Վ. Օնպաշեան, Կրընոպլը	100.—
Խաչիկ Մկրտիչեան	50.—
Նախորդ գումար	1.330.—
Գումար	1.630.—

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին .
Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Mr.-le-Prince, PARIS (6e)
Chèque Postal : 5.460-11

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Ա.

ՀԱՅՐ ԵԶՆԻԿԻ ԳԻՐՔԸ

Մի բարի ձեռք ինձ ուղարկել է Սան Փաւլոյի հոգեւոր հովիւ Եզնիկ աւագ–քահանայ Վարդանեանի անցեալ տարի լոյս ընծայած գիրքը, «Դէպի Հայաստան»: Գիրքը տպուած է Պուէնոս – Այրէս, —273 էջ,— եւ զարդարուած է Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի, հեղինակի եւ երէցկինի նկարներով:

Հայր Եզնիկի խօսուն գրիչի շնորհիւ գիրքը կարդացւում է հետաքրքրութեամբ: Հեղինակի հայրենասիրական ապրումներն երբեմն վարակում են ընթերցողին, մանաւանդ որ Հայր Եզնիկը խօսում է իբրեւ պարզ հայ–մարդ ու քահանայ, առանց պրագէտի յաւակնութիւնների, թէեւ որոշ յաւակնութիւններով: Մայր–Հայրենիքի հողի վրայ ոտք կոխող տարագիր Հայի հոգին է խօսում նրա մէջ:

Իմ նպատակը, սակայն, գրախօսական գրելը չէ, ոչ էլ Հայր Եզնիկի Հայաստանում եւ Հայաստանի մասին արտայայտուած ապրումներով զբաղուելը: Հայաստան մեկնելիս՝ Հայր Եզնիկը ստացել է Սան Փաւլոյի համայնքէն գրաւոր յանձնարարութիւն՝ հաշտեցնել Անթիլիասը Էջմիածնի հետ՝ վերականգնելու համար Հայաստանեայց եկեղեցու միասնականութիւնը: Այդ ուղղութեամբ որոշ աշխատանք է կատարել Էջմիածնում եւ Անթիլիասում ու ձախողելով՝ դառնացած վերադարձել է Սան Փաւլօ: Իր այս աշխատանքներին նա նուիրել է գրքի մէկ մասը:

Ամէն Հայի եւ մանաւանդ, ամէն հայ համայնքի իրաւունքն ու պարտականութիւնն է մտածել եւ ջանալ վերացնել ազգային կեանքում գոյութիւն ունեցող հիւանդագին երեւոյթները: Հայութեան մէջ առաջացած պառակտումը: բնականաբար, խիստ ցաւալի է եւ զարմանալի չէ, որ Պրազիլի մեր հայրենասէր համայնքի հոգին էլ վրդովել է: Անբնական չէ, որ Եզնիկ աւագ–քահանան էլ սրտից ցաւ է զգացել եւ մտածել է իր վրայ առնել երկու կաթողիկոսների հաշտեցման գործը, բայց...

Բայց Հայաստանեայց եկեղեցին այսօր ունի երեք–չորս տասնեակ բարձրաստիճան հոգեւորականներ — կաթողիկոսներ, պատրիարք, արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, առաջնորդներ ու կաթողիկոսական պատուիրակներ, պաշտօնական եւ անպաշտօն եկեղեցական հաստատութիւններ, մարմիններ եւ պաշտօնեաներ, որոնք նոյնպէս, Հայր Եզնիկի պէս, նախանձախնդիր են եկեղեցու միասնականութեան, աշխատում են այդ ուղղութեամբ, ժողովներ են գումարում, կոնդակներ են գրում, զանազան տեսակցութիւններ ու խորհրդակցութիւններ են ունենում, բայց չեն կարողանում եկեղեցու միասնականութեան հասնել, — չէ՞ք կարծում, որ մի քիչ յաւակնութիւն է Հայր Եզնիկի կողմից այդպիսի փափուկ առաքելութիւն ստանձնելը եւ չյաջողուելու դէպքում յանցանքը ուրիշի վրայ ձգելը: Սան Փաւլոյի հոգեւոր հովիւը իրեն ի՞նչ հրաշագործ զօրութիւն է վերագրում, երբ ճանապարհ էր ընկնում հաշտեցնելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի հետ:

Ի՞նչ է Ռէս Մկոյի եւ Գզիր Կակոյի կռուի՞ն է, որ գիւղի երէցը իր միջամտութեամբ պիտի հարթէր:

Իր ձախողութիւնը արդարացնելու համար Հայր Եզնիկ իր մեղադրանքներից ինձ էլ է բաժին հանել: Իբրեւ թէ ես պաղ վերաբերում եմ ցոյց տուել, չեմ հետաքրքրուել իր առաքելութեամբ, նոյնիսկ զլացել եմ ցոյց տալ նրան ճեմարանը, մինչդեռ Անթիլիասում դպրեվանքըն էլ են ցոյց տուել, օղի էլ են խմցրել...:

Ճեմարանի դռները ամէնքի առջեւ լայնօրէն բաց են, եւս առաւել հեռաւոր Պրազիլից եկած մի հիւրի առջեւ: Եթէ Հայր Եզնիկ շնորհ անէր հետաքրքրուելու ճեմարանով, անշուշտ, իր գրքում ուրիշ բան կը գրէր:

Նոյնքան անարդար է Հայր Եզնիկը՝ մեղադրելով ինձ որ զլացել եմ օգնելու իր առաքելութեան: Նախ ես որեւէ հանգամանք չունէի այդ գործում եւ, ծանօթ լինելով ամբողջ հարցին, չէի կարող այնքան միամիտ լինել, որ մի քահանայի կամ իմ միջնորդութեամբ Կաթողիկոսական երկու աթոռները պիտի հաշտուէին: Միւս կողմից՝ Հայր Եզնիկը ինձանից որ եւ է գործնական բան չուզեց: Ինքը բանակցութիւններ է ունեցել կաթողիկոսի հետ, գնացել – եկել է Անթիլիաս, ինձ որեւէ բան չի առաջարկել,— ի՞նչ իրաւունք ունի, ուրեմն, իր գրքում ինձ մեղադրելու:

Բայց կարեւորը այս չէ: Անձնական վիրաւորանքները կամ վշտացումները նշանակութիւն չունին հասարակական խնդիրներում: Էականը Հայր Եզնիկի — եւ մեր բոլորիս — մտահոգութեան հիմնական հարցն է — հայ կեանքում տիրող անհամերաշխութիւնը եւ պառակտումը վերացնելու կարելիութիւնները:

Կան միամիտներ, որոնք հաւատում են, որ եթէ երկու կաթողիկոսներ մի տեղ իրար հետ հանդիպեն ու կողք – կողքի նստելով՝ սրտբացօրէն խօսեն, վէճ ու կռիւ կ'անհետանան եւ սիրոյ ու խաղաղութեան թագաւորութիւն կը հաստատուի Հայոց երկնակամարի տակ: Եւս կան երջանիկ լաւատեսներ, որոնք կարծում են, որ եթէ կուսակցութիւնները ազգային գործերին չխառնուեն, սէր եւ համերաշխութիւն կը տիրէ եկեղեցու մէջ եւ եկեղեցուց դուրս, ազգի բոլոր հատուածներում:

Հիմա էլ ահա այդ լաւատեսութիւն է սկսում գրգռել դիւրահաւատ մարդկանց ջղերը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոնդակ է գրել համերաշխասէր ոգիով: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Ամերիկա է գնացել ձիթենիի ոստը ձեռքին: Խաղաղութեան եւ սիրոյ հրաւէր է կարդում: Մնում է որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսն էլ նոյն ոգիով համակուի եւ մի փոքր ճամբորդութիւն յանձն առնէ, Էջմիածնում եւ Անթիլիասում անմիջապէս սէր ու խաղաղութիւն կը հաստատուին: Ո՜վ, սուրբ միամտութիւն...

Փորձենք հասկանալ, ի՞նչ է որ կը կատարուի մեր շուրջը եւ ի՞նչ հիմքեր կան լաւատեսութեան:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Շար.)

ՓԱՍԹԵՐՆԱՔԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Արեւմտեան լրագրական սպասարկութիւնները Մոսկուայէն հաղորդած են հետեւեալ մանրամասնութիւնները ռուս մեծ բանաստեղծ Փասթերնաքի յուղարկաւորութեան ընթացքին տեղի ունեցած կարգ մը յատկանշական դէպքերու մասին: Այդ դէպքերը հասարակ տեղիք ըլլալէ շատ հեռու՝ ընդհակառակն ժողովրդային արդար պոռթկումի պահ մը ըլլալու բնոյթը ունին:

Քանի մը հազար հոգի, ուր աչքի կը զարնեն բազմահարիւր ուսանողներ, երէկ հետեւեցան անհետացող բանաստեղծի դագաղին:

Փերետելքինոյի գերեզմանատան մէջ, խորհրդային ծանօթ փիլիսոփայ եւ գրական քննադատ Վալանթէն Ասմուս արտասանեց դամբանական մը, ուր ըսաւ ի մէջ այլոց. «Հազուագիւտ գրողներ կը նմանէին Փասթերնաքի եւ ցանցառ էին անոնք՝ որոնք ունէին անոր պատասխանատուութիւնը եւ համոզումներու կորովի հաստատամտութիւնը: Հակառակ իրեն դէմ մեր բռնած դիրքին, հակառակ այն խիստ քննադատութիւններուն զորս նետեցինք իր երեսին, Փասթերնաք մնաց միշտ իր համոզումներու պաշտպանութեան պատնէշին վրայ, դարձաւ խորհրդանիշ մը, միշտ հաւատաց իր համոզումներուն ճշմարտութեան, օրինակը տալով թէ գրագէտ մը ինչպէս պէտք է պաշտպանէ իր տեսակէտը»:

«Ցորչափ ռուս լեզուն գոյութիւն ունենայ աշխարհի վրայ, գոյութիւն պիտի ունենայ եւ ինչ որ գրած է Փասթերնաք: Խորհրդային մեծագոյն գրողներէն մէկն էր: Իրեն հանդէպ ունեցած մեր տուրքը զուցէ երբեք չկարենանք վճարել»:

«Փասթերնաք չէր հաւատար արուեստը արուեստին համար գաղափարականին: Բայց կը հաւատար որ գրողներուն պարտականութիւնն է խօսիլ իրենց ժամանակակից մարդոց եւ բացատրել իրենց ընտրած ճամբան: Իր վէճերուն մէջ ան չէր յարձակեր մեր ընկերային դրութեան կամ վարչաձեւին վրայ: Բայց կար սկզբունք մը զոր իրապէս ընդունած էր Փասթերնաք, որ է այն տեսակէտը թէ ...րոնի ուժը կրնայ մարդիկը առաջնորդել դէպի նորն ու բարին: Այս կէտին մէջ ան համախոհ էր Թոլսթոյի եւ Թոլսթոյի պէս չհասկցուեցաւ.. Վերջին ծառ... խստապահանջ ինքն իրեն հանդէպ եւ ժամանակակից գրողներուն համար, կը խորշէր միջակութենէն ու պատեհապաշտութենէն...»:

Յուղարկաւորութեան թափօրը պարզ էր ու համեստ: Ներկաներուն մէջ ոչ մէկ պաշտօնական անձնաւորութիւն: Այսուհանդերձ: հոն էր Տիկին Իլիա Էհրենպուրկ, որ կը ներկայացնէր իր ամուսինը:

Վալանթէն Ասմուսէն ետք, յանկարծ երիտասարդ մը բազմութեան մէջէն դուրս գալով, ցցեց իր հասակը եւ սկսաւ ներբողը հիւսել Փասթերնաքի ինչպէս բանաստեղծ եւ թարգմանիչ, յայտարարելով նոյնպէս թէ՝ «անիկա միակ մէջնորդը կը հանդիսանար արեւմուտքի եւ արեւելքի միջեւ մշակութային կապերու ամրապնդման»:

Ամբոխը լռութեամբ եւ խոր երկիւղածութեամբ մտիկ կ'ընէր: Յանկարծ, լռութիւնը խզուեցաւ, սկսան բողոքի եւ զայրոյթի կանչեր լսուիլ, մանաւանդ երբ երիտասարդը յայտարարեց թէ՝ «Փասթերնաք ժառանգ թողուցած էր վեհ պատգամ մը որ կը թելադրէր թէ պէտք չէր երբեք մոռնալ քրիստոնէութեան պատուիրանները որոնք մարդոց կը ներշնչէին սէր եւ եղբայրութիւն»:

Յանկարծ ամբոխին մէջէն լսուեցաւ աղաղակ մը. «Գործաւոր դասակարգը շնորհակալ է յաւէտ Փասթերնաքի ..»:

Ուրիշ ձայն մը աւելցուց. «Շնորհակալութիւն նաեւ արուեստագէտներուն կողմէ: Զմայլելի գիրք մըն էր գրած ան եւ սակայն այդ գրքին հրատարակութիւնը արգիլեցին»:

Եւ ահա, պատանի մը, դուրս գալով շարքերէն, բարձրութեան մը վրայ ելաւ եւ սկսաւ «Տոքթ. Ժիվակոյէն» էջ մը արտասանել:

Այնուհետեւ յուղարկաւորութիւնը շարունակուեցաւ առանց միջադէպի: ... սակայն, երբ դագաղը իջեցուցին փոսը եւ արարողութիւնը վերջացաւ, տակաւին բազմահարիւր երիտասարդներ մնացին գերեզմանատան մէջ եւ կարդալ սկսան արտասանել Փասթերնաքի բանաստեղծութիւնները:

Իր ամուսնոյն մահէն ետք, Փասթերնաքի այրին թոյլ տրուած է մնալ ապրիլ այն տաչային մէջ, ուր երեսուն երկար տարիներ ապրեցաւ ու ստեղծագործեց մեր օրերու մեծագոյն բանաստեղծներէն մին:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Այն փաստը թէ բոլորն ալ միացած՝ որոշած էին արգելք հանդիսանալ Խրուշչեւի անձնական մենատիրութեան հաստատումին, պատճառ դարձաւ որ այս վերջինը որոշ զիջումներ ընէ: Ծանրակշիռ որոշում մը առնուեցաւ, որ յեղաշրջէց համայնավար աշխարհը: Արդարեւ, որոշուեցաւ Թիթոյին հետ խաղաղութիւն հաստատել ու այս պաշտօնը յանձնուեցաւ Խրուշչեւի:

ԵՐԵՐՈՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այնքան ատեն որ Խրուշչեւ իր ձեռքին մէջ չէր յաջողած կեդրոնացնել երկրին գերագոյն եւ բացարձակ իշխանութիւնը, ստիպուած էր զգոյշ շարժիլ եւ քաղաքական ու ներքին հարցերու մէջ խուսափիլ վերջնական և վճռական որոշումներ տալէ: Թէեւ կը զգար թէ Սթալինականութեան քաղաքականութիւնը եթէ ծաւալէր՝ կրնար սահմանափակել իր անձին իշխանութիւնը, այսուհանդերձ չէր կրնար Սթալինական երեւալ, այլապէս իր դէմ պիտի ցցուէին ապասթալինականութեան կողմնակիցները:

Միշտ կողմ փոխեց եւ երերուն քաղաքականութիւն մը ընտրեց: Եթէ իր դիրքը պիտի պաշտպանուէր միանալով Մոլոթով – Քականովիչ – Մուսլով Սթալինական եռեակին, կը միանար անոնց: Այլ առիթներով կողմնակից գտնուեցաւ հակասթալինական՝ Մալենքովին եւ Միկոյեանին:

Միջազգային քաղաքականութեան մէջ կողմնակից էր խաղաղ համակեցութեան, միեւնոյն ժամանակ՝ խիստ քաղաքականութեան, նայելով թէ որ խմբակը մեծամասնութիւն կը ներկայացնէր:

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մասնագիտական եւ կազմակերպչական յատկութիւններ ունէր Խրուշչեւ: Իր ուժը կը կայանար անոր մէջ որ մոլեռանդ մը չէր: Չունէր հաստատ եւ վերջնական համոզումներ: Իր միակ փափաքն էր գոյատեւել եւ պաշտօնի յառաջացում ունենալ: Այս կէտին մէջ Սթալինին կը նմանէր:

Սթալինի ժամանակ հարկադրուած էր զսպել իր շուտ բորբոքող խառնուածքը, յանկարծական բարկութիւններ, անզգոյշ դիտողութիւններ ընելու սովորութիւնը: Բարձրացումի իր ճամբուն վրայ մտածեց թէ դիրքը բաւական ամուր էր ու կրնար «բնական» երեւալ:

Այժմ, վերստին ստիպուած էր զգոյշ գտնուիլ: Ու ինչ որ կարեւոր էր, պէտք էր որ շարունակէր եւ զօրացնէր մէկը միւսին դէմ հանելու իր աշխատանքները: Պէտք էր որ նոր դաշնակիցներ ճարէր, իսկ ունեցածներն ալ գիտնար հաստատ պահել:

Հաւանաբար բանակը սիրաշահելու կը ձգտէին իր կարգ մը կարգադրութիւնները (մեծ վարկեր յատկացնել, մասնագէտներ տրամադրել, եւայլն):

Մալենքովի պաշտօնազրկումէն մէկ ամիս ետք, Խրուշչեւ յաջողեցաւ վեց նոր մարեշալներ հաստատել Խ. Միութեան մէջ: Ասոնցմէ Ս. Ա. Կրէչքօ, անդամ էր Ուկրանիոյ Քաղաքական Բիւրոյին, երբ Խրուշչեւ էր ղեկավարը: Ուրիշ մը՝ Ք. Ս. Մոսքալէնքօ, պաշտօնի բարձրացում ունեցած էր Բերիայի ձերբակալութեան օգնած ըլլալուն համար:

ՄԵՔԵՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչ Խրուշչեւ զբաղած էր իր դիրքը զօրացնելու — ամէն տեղ կ'աշխատէր իր համախոհները տեղաւորել, — մնացեալները, որոնք ամէն գնով կ'աշխատէին արգելք հանդիսանալ նոր Սթալինի մը երեւումին, կը ձգտէին արդարացնել Թիթօն:

Սթալինի շրջանին հակաթիթոյականութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր: Այս վերջինը կ'ամբաստանուէր իբրեւ աշխատաւոր դասակարգի եւ համայնավարութեան թշնամի, կայսերապաշտութեան գործակալ, եւայլն:

Վարշաւայի մէջ, 1948ին Կոմինֆորմը դատապարտեց Թիթօն: Դատապարտութիւնը միաձայնութեամբ եղաւ, ... իսկ Մաօ Ցէ Թունկ անձնապէս քննադատեց Թիթօն: Կարճ՝ Թիթոյականութեան դէմ պայքարը մաս կազմեց խորհրդային միջազգային քաղաքականութեան:

Արբանեակ երկիրներուն մէջ, հազարաւորներ մահուան դատապարտուեցան իբրեւ Թիթոյական:

Թիթօն «անպարտ» արձակելով եւ արդարացնելով Քաղաքական Բիւրոյի անդամները կ'ուզէին.

1 — Վերջ դնել Սթալինի անսխալականութեան առասպելին, որով բոլոր Սթալինականները պիտի վարկաբեկուէին:

2 — Ազատ արձակելով «Թիթոյականները», մեծ հարուած մը տրուած պիտի ըլլար արբանեակ երկիրներու Սթալինական ղեկավարներուն:

3 — Այս քայլը պատճառ պիտի դառնար որ հակասթալինական պայքարը սաստկանար:

(Շար. 10)

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Այս տարուան Թատերաշրջանը (եօթնեբորդը), դժբախտաբար, ինչպէս բոլոր իր առնէին, կ՚անցնի միապաղաղ ու թեթեւ :

Զանազան երկիրներու կողմէ տեղի ունեցած երգի ու պարի փոլքլորային ելոյթներուն քով, Ազգերու Թատրոնը այս տարեշրջանին տակաւին չկրցաւ տալ դասական միջազգային թատրոնի եւ կամ ժամանակակից թատրոնի լաւագոյն գործերէն մին :

Մանաւանդ անցեալ տարուան Ազգերու Թատրոնի գործունէութեան բաղդատմամբ, ուր ներկայացուեցան անգլիական խումբին կողմէ «Համլէթ»ը, գերմանական խումբին կողմէ դարձեալ Շէյքսփիրի «Յուլիոս Կեսար»ը, ռուսական դերասաններու չեխովեան գործերը եւ սկանտինաւեան երկիրներու եւ հելլենական խումբին դասական գործերը, այս տարուայս մեծ կազմակերպութիւնը արձանագրած է իսկական նահանջ մը :

Անցեալները, երիտասարդ անգլիացի դերասաններ ուզեցին փայլուն մուտք մը գործել: Ներկայացուցին « Համլէթ »ը, սակայն անյաջող ձեռնարկ մը եղաւ եւ ըստ ֆրանսական մամուլի միաձայն կարծիքին անգլիացի երիտասարդ դերասաններու «Համլէթ»ը ստացաւ միայն ու միայն «Դպրոցական Հանդէս»ի մը բնոյթը...

Դարձեալ անցեալ տարի, Ազգերու Թատրոնի խաղացանկին վրայ, իտալական խումբ մը ներկայացուց Կոլտոնիի ծանօթ մէկ գործը՝ «Երկու տիրոջ ծառայող Արլըքէն»ը : Միլանի «Փիքոլօ Թէաթրօ»ի դերասանական կազմին կողմէ ներկայացուած այս խաղը մեծ ընդունելութիւն գտաւ :

Այս տարի, սակայն իտալական դերասանախումբը նոյնպէս ձախողանք մը արձանագրեց Ազգերու Թատրոնի բեմին վրայ :

Արդարեւ, ներկայիս, Նափոլիի Սան Ֆերտինանտօ Թատրոնի դերասանական կազմը կը ներկայացնէ դար մը առաջ ապրած իտալացի ԹատերագիրՓասքուալէ Ալթավիլլայի մէկ Թատերակը՝ «Փոլիչինէլ՝ Նափոլիի մէջ» :

Հեղինակ եւ դերասան ՓասքուալէԱլթավիլլա 1806էն մինչեւ 1872, այսինքն իր մահուան Թուականը, գրած ու ներկայացուցած է հարիւրէ աւելի Թատերակներ :

« Փոլիչինէլ Նափոլիի մէջ» խիստ ծիծաղաշարժ պաւէզտ մըն է : Գործողութիւնը կ՚անցնի Նափոլիի հին եւ աղքատ Թաղամասի մը մէջ, որուն բնակիչները կ՚ապրին տարօրինակ կեանք մը: Հոն ամէն ոք դիրար կը ճանչնայ, սերտ բարեկամութեան զուգընթաց կայ հանապազօրեայ կաք ու կռիւը, կիները ամէն ժամ իրարու մազերը կը բզկտեն... անմիջապէս հաշտուելու համար յետոյ, բոլորը կ՚երգեն, կը պարեն, կ՚ողջագուրուին եւ այս սիրաշեղ արտայայտութիւններէն ետք, կը ջանան զիրար խաբել...

Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ այս խաղը ունի իտալական բարքեր յատկանշող իսկական «տեղական գոյն » մը: Սան Ֆերտինանտօ Թատրոնի դերասանական խումբը, առաջնորդութեամբ ծանօթ իտալացի բեմադիր Էտուարտօ տէ Ֆիլիփօյի, զմայլելի խաղարկութեամբ մը քանի մը օրէ ի վեր բազմահարիւր մարդոց ծիծաղ կը բաշխէ, եւ սակայն, մամուլը միշտ անդրդուելի կը մնայ իր անողոք դատաստանին մէջ:Կ՚ըսեն ու միշտ կը պնդեն Թէ իտալական Թատրոնը եւս այս տարի իր փայլէն մեծ բան կորսնցուցած է եւ Փասքուալի Ալթավիլլայի երկը ոչինչով կրնայ փոխարինել Կոլտոնիի արդէն ներկայացուած գործերը :

Ազգերու Թատրոնի այս եօթներորդ տարեշրջանի բացման սկզբնական օրերուն անոր ղեկավար տարրերը հանրութեան ներկայացուցին փայլուն ծրագիր մը, ուր արձանագրուած կային մեծ գործեր եւ մեծ անուններ :

Սկզբնական այդ ծրագիրներուն մէջ իր առնէին կարդացինք ի մէջ այլոց որ աշխարհահռչակ ողբերգակը՝ Օրսոն Ուէլս այս տարուան Ազգերու Թատրոնին իր մասնակցութիւնը պիտի բերէր Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը»ով, որուն մէջ հանրութեան պիտի ներկայանար Շէյլոքի տիպարով:

Դժբախտաբար, սակայն, այդ ծրագիրը ցարդ մնացած է Թուղթի վրայ եւ մեծանուն ողբերգակը Ազգերու Թատրոնին իր մասնակցութեան առընչութեամբ կենդանութեան որեւէ նշոյլ ցոյց չի տար:

Մաղթելի է որ այս կազմակերպութեան ելոյթներուն լրումին չհասած, նոր ու փայլուն գործ մը գար հրահրելու չիջելու մօտ եղող Ազգերու Թատրոնի կրակը, որպէսզի միջազգային Թատերական արուեստի այս կազմակերպութեան համար չըսուի Թէ՝

« ... Եւ ծնաւ մուկն չնչին ..» :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃեՄԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Լիբանանի խորհրդարանական ընտրապայքարի Թոհուբոհին մէջ Պէյրութի ազգային կեանքին բնականոն ընթացքբոլորովին խանգարուած է : Այս տարի Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձի հանդէսներ ալ տեղի չունեցան :

Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանի աշակերտութիւնը միայն, Մայիս 27ին, Լսարանական Միութեան նախաձեռնութեամբ, տօնեց Հայաստանի Հանրապետութեան Տարեդարձը : Նոր սրահը բերնէ բերան լեցուած էր երկսեռ աշակերտներով եւ ուսուցիչներով :

Բուն հանդէսին անցնելէ առաջ, Գիտական առարկաներու դասատու Պ. Հըրաչ Տասնապետեան ողեկոչեց նորերս մեռած Սողոմոն Թէհլիրեանի անմահ յիշատակը: Հայաստանի Հանրապետութեան ծագման եւ զարգացման պատմականը կարդաց վեցերորդ դասարանի աշակերտ Զարեհ Սուրուզեանը: Եղան արտասանութիւն, երգ, նուագ աշակերտաշակերտուհիներու կողմէ: Փակման խօսքը ըրաւ Պատմութեան դասատու Պ. Երուանդ Փամպուքեանը: Ճեմարանի աշակերտութիւնը պահ մը ապրեցաւ անկախ Հայաստանի խանդավառ մթնոլորտին մէջ:

Լսարանական Միութիւնը, ուսուցիչ Գրիգոր Շահինեանի ղեկավարութեան ներքեւ, այս տարի յարատեւ եւ բեղուն գործունէութիւն ցոյց տուաւ :

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

2 Յունիս, 1960, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին՝ Փարիզի ձայնասփիւռի համանուագային երաժշտութեան բաժնին մէջ հաճոյքը ունեցանք ունկնդրելու Փրոքոֆիէֆի ջութակի երկրորդ քոնչերթօն, ընկերակցութեամբ Ազգային Նուագախումբի եւ առաջնորդութեամբ ղեկավար Փրեթրի : Առաջին անգամ չէ որ Ռաֆֆի Պետրոսեան կը նուագէ այս խումբին հետ, որուն ընկերակցութեամբ նուագելը իրենց արուեստին մեծագոյն վարձատրութիւնը կը նկատեն բոլոր ֆրանսացի երաժիշտները. պէտք է աւելցնել որ Ռ. Պետրոսեանի նուագած քոնչերթօն, հակառակ իր դեղեցկութեան, մանաւանդ երրորդ բաժնին որ հրապուրեց զմեզ իր արեւելեան ներշնչումով, կը մտահոգէ ամէնէն մեծ ջութակահարներն իսկ իր անսովոր դժուարութիւններով :

Ռաֆֆի Պետրոսեան այս վերջին երկու տարիներու ընթացքին իր երաժշտական գործունէութիւնը կեդրոնացուցած է արտասահման, ճամբորդելով Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ սարքելով բազմաթիւ նուագահանդէսներ որոնցմէ երկուքը Պուլկարիա: Հակառակ այս երկար բացակայութեան, հազիւ Փարիզ վերադարձած, վերագրաւած է կարեւոր դիրք մը երաժշտական շրջանակին մէջ: Յունուար 11ին՝ Շուէօ նուագահանդէսներու ընկերակցութեան հրաւէրին վրայ, Կավոյի սրահին մէջ Պէթհովէնի առաջին քոնչերթօն նուագելէ վերջ, Փետրուար 19ին սրահ Ատիարի մէջ կուտար րէսիթալ մը, միաժամանակ ձայնագրութիւններ կատարելով միջազգային փոխանակութիւններու կազմակերպութեան հաշւոյն :

Յառաջիկայ Նոյեմբերին Ռաֆֆի Պետրոսեան պիտի մեկնի դարձեալ արտասահման երկար շրջապտոյտ մը կատարելու: Հաճոյքով կը տեղեկանանք սակայն որ իր այս բաժանումէն առաջ, երկրորդ րէսիթալ մը կազմակերպած է ամսոյս 15ին՝ Չորեքշաբթի երեկոյ, սրահ Ատիարի մէջ:

Ն. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԵՂԻՆ ԱՆՁՐԵՒ

Ապրիլ 25ին, առաւօտուն, դեղին անձրեւ տեղաց Երեւանի վրայ :

Մթնոլորտային հարցերու ուսումնարանին մասնագէտները յայտարարեցին Թէ դեղին անձրեւ կուգայ՝ երբ օդային վերընթաց ուժեղ հոսանքները մեծ քանակութեամբ դեղին փոշի կը բարձրացնեն երկինք: Մթնոլորտային վերին խաւերուն մէջ փոշին ամպի նման յառաջ կը մղուի, յետոյ անձրեւի նման կը Թափի վար: Այդպէս է պատահած, այս տարի, Ապրիլին, Հայաստանի դաշտային շրջաններուն մէջ: Նման երեւոյթներ շատ պատահած են բնութեան մէջ, — օրինակ, այն տարի, քանիցս դունաւոր անձրեւներ տեղացած են Հայաստանի մէջ: Փետրուարին, Ստեփանաւանի, Ամասիայի, Սիսիանի շրջաններուն մէջ տեղաց դեղին եւ կարմիր ձիւն: Այս գունաւոր ձիւնը, որոշ տեղեր, նստած էր մինչեւ տասը սանթիմեթր :

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Հայաստանի ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի վարչութեան վարիչը, Ա. Արրահամեան, «Երեւան» Թերթին մէջ կը գրէ Թէ 120·000 հոգի ձայնասփիւռի գործիք կը գործածեն Հայաստանի մէջ, եւ 24·000 պատկերասփիւռի գործիք :

Նորքի գեղատեսիլ բլուրին վրայ սկըսած են շինել պատկերասփիւռի հաղորդումներու հոյակապ կեդրոն մը :

Երեւան ձայնասփիւռով հաղորդակցութեան մէջ է Մոսկուայի, Թիֆլիզի, Բագուի եւ այլ մեծ քաղաքներու հետ : Օրական յատկացուած է 20·5 ժամ ձայնասփիւռի համար, 3·5 ժամ՝ պատկերասփիւռի համար: Հաղորդումներ կը կատարուին նաեւ ռուսերէն, քիւրտերէն, արաբերէն եւ Թուրքերէն լեզուներով : Աւելի քան 13 տարիէ ի վեր՝ Երեւան ձայնասփիւռի հաղորդումներ կը կատարէ արտասահմանի Հայերուն համար, «պահպանելու համար արտասահմանի հայ աշխատաւորութեան հայրենասիրութիւնը եւ ծանօթացնելու համար հայրենիքին առօրեայ կեանքը » :

Աշխարհի 24 երկիրներէ, կը գրէ Աբրահամեան, անցեալ տարի Երեւան ղրկուած են 3650 նամակ, շնորհակալութիւն յայտնելու համար այդ հաղորդումներուն մասին :

Ամերիկացի մը, որուն առողջական վիճակը շատ լաւ չէր, հեռախօսով ուզեց ժամադրութիւն մը առնել նշանաւոր բժիշկէ մը, քննուելու համար :

— Երեք շաբաթ յետոյ բժիշկը պիտի կրնայ ընդունիլ ձեզ, պատասխանեց քարտուղարը :

— Երեք շաբա՞թ, գոչեց հիւանդը մըտահոգ: Բայց, կրնայ ըլլալ որ մինչեւ այն ատեն մեռնիմ :

— Օ՛, ատոր համար հոգ մի ընէք, պատասխանեց քարտուղարը: Այդ պարագային ժամադրութիւնը չեղեալ կը նկատենք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Յակոբի ամբողջ գրօսանքը Մարանն էր: Երբ միջնակարգն աւարտեց եւ հայրս նրան առաջարկեց գնալ բարձրագոյն դպրոց՝ նա մերժեց միայն այն մտահոգութեամբ, որ Մարանին չէր կարող տանել հետը Պոլիս, Պրուսա կամ Եւրոպա :

Յակոբի ընկերները, նրա հասակակիցները է՛լ տանը չէին մնում, նրանց մէջ զարթնել էր արուն, որոնում էին աղջիկներ զանազան անկիւններում, դռների ճեղքերից, պատուհանների բացուածքներից, եկեղեցում, փողոցում, բաղնիքի դրան առաջ: Նրանց խօսակցութիւնը կինն էր, շարշաֆի մէջ փաթաթուած այդ անիմանալի, դիւթական, միստիկ արարածը, որի ձայնը տակնուվրայ էր անում նրանց հոգին:

Նրա հասակակիցներից շատերը պսակուեցին, երեխաներ ունեցան, ոմանք նըշանուած էին, ոմանք էլ արդէն վաղուց խայտառակուած պօռնիկի կենակցութիւնների համար, մի քանիսը բռնուեցին Մարիցայի տանը, բայց Յակոբը սիրում էր Մարանին եւ նրանով լցնում իր հոգու ամբողջ պարապը:

Նրա համար ամենաերջանիկ օրն այն էր, երբ պէտք է գնար արօտները Մարանի հետ: Տանում էր հետը մի վրան, անկողին եւ եփել-Թափելու անհրաժեշտ պիտոյքներ եւ գնում արօտ:

Ուրեմն Յակոբը, ամբողջ երեք ամիս, պիտի ապրէր Մարանի հետ չունչ շնչի, գիշերը պիտի քնէր վրանի տակ, Մարանն էլ գլուխը կախ արած նրա գլխի վրայ: Ամբողջ օրը Մարանն ուտում էր Թարմ խոտը եւ կշտանալուց յետոյ՝ կանգնում էր արեւի տակ եւ անվերջ երերում էր գլուխը դէպի վեր եւ դէպի վար, իսկ Յակոբը նստած վրանի շուաքում՝ դիտում էր ու հրճւում:

Յակոբը ժամերով խօսում էր Մարանի հետ, հարց էր տալիս, պատասխաններ ստանում, ծիծաղում, երբեմն մտերմօրէն կշտամբում նրան եւ անցկացնում ժամանակը:

— Մարա՛ն, էսօր աղէկ կերե՞ր ես, — հարցնում էր Յակոբը:

Մարանը վրնջում էր:

— Շուտով տուն տ՚երթանք, — ասում էր Յակոբը:

Մարանը պոչը Թափ էր տալիս, գլուխը երերում:

— Հը՞, չես ուզեր, կ՚ուզե՞ս շատ կենանք:

Մարանը մօտենում էր Յակոբին, կծում փէսը եւ Թափ տալիս օդում:

Այսպէս անվերջ խօսում էին նրանք, երկու մտերիմ ընկերների պէս. ո՛չ մի տարաձայնութիւն, ո՛չ մի անհամութիւն երկու ընկերների միջեւ:

Երեկոները Յակոբը պառկում էր վրանի դրան առաջ, երկնքին յառած՝ երգում էր: Մարանը կանգնած լսում էր նրան առանց շարժուելու. այդ մշտապէս անհանգիստ անասունը ո՛չ մի շարժում չէր փորձում եւ երբ Յակոբը դադրեցնում էր երգը, Մարանը գլուխը կախում էր տխուր:

— Նորէն խա՞ղ ըսիմ քըզի համար,հա՞, Մարան, — հարցնում էր Յակոբը:

Մարանը իբրեւ պատասխան, վրնջում էր ոսկեհնչիւն: Յակոբը սկսում էր.

Լավանդամըն շիշէսի, (*)
Իչինտէ մէնէմշէսի,
Բէն Մարանը սեւերիմ,
Ջիկէրիմըն քէօշէսի:

Կեանքը սահում էր, ինչպէս անվերջ եւ մեծաթեւ մի առաւօտ:

Աշնան մէջերին Յակոբը եւ Մարանը վերադառնում էին տուն: Հայրս եւ մայրս դիմաւորում էին երկու ընկերներին: Յակոբն առողջ,մեծցի,հզօր, արեւից եփած, ինչպէս խաղողի ողկոյզը, ամբողջ վրայից բուրում էր դաշտերի եւ կանաչների Թարմ հոտը, իսկ Մարանը գիրացած, աշխոյժ, աւելի եւ աւելի պայծառացած, վճիտացած աչքերով եւ աւելի ոսկեհնչիւն վրնջիւնով:

Նրանք իրենց հետ տուն էին բերում հեռաւոր դաշտերի Թարմութիւնը, բերում էին իրենց հետ աստղերի ձայնը: Երբ Մարանն արձակում էր իր առաջին խրխինջը, մեզ Թւում էր, որ լուսաւորւում էր մռայլ տունը, կարծես ոսկեայ սալի վրայ աստղեր էին ընկնում եւ պայթում:

Մայրս ասում էր հօրս.

— Հաջի էֆէնդի՛, կէնէ տունը եղաւ տուն:

Տունը տուն դարձնողը Յակոբն էր եւ իր անասուն ընկերը, մի անբաժանելի եւ ամենացանկալի մասը տանը, որի ձայնը կախւում էր մեր տան բոլոր պատերից, անկիւններից, առաստաղից եւ պարտէզի բոլոր ծառերի ճիւղերից:

Յակոբը քաշում, բերում էր երեխայի օրօրոցը, երեխան մէջը, դնում բակի մէջտեղը եւ ասում Մարանին.

— Վրայէն անցի՛ր:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Դուխսու շիշը,
Մէջը մանուշակը
Ես Մարանին սիրում եմ,
Սրտիս անկիւնը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պրիւսէլէն Տէր եւ Տիկին Աւետիս Էմիրզեանէ եւ Պ. Լեւոն Սեւճիկեանէ 50ական Ն. Ֆ. Մկրտիչ Աւագեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

Մէզոն Ալֆորէն Տիկին Այճեանէ 30 Ն. Ֆ. Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճորթուեանի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ. Խաժի Զաւարեան կոմիտէն 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ ողբ. ընկեր Ս. Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Երէցկին Իսկուհի Ճորթուեան, Պ. Ստեփան Ճորթուեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Գոչեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հայր. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկոպոսի, քահանայից եւ Դպրաց Դասերուն եւ հոգաբարձութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՅ. ՃՈՐԹՈՒԵԱՆԻ վախճանման առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ կիրակի, Յունիս 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգըստեան պաշտօն Ազգային եւ Եկեղեցական բարերարներ Պօղոս Նուպար փաշայի, Ռափայէլ Մարկոսեանի *եւ գրագէտ* Արշակ Չօպանեանի *յիշատակներուն :*

×

Յունիս 12ի Կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), *տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Հ.Բ.Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար*

Ողբ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐի

եւ բարերար ողբ. ՌԱՖԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի համար :

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ :

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴԻՒԱՆ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի *սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :*

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները :

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ

Սեբաստիոյ Ճանանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի *հանդէսը իր տանին շրջանաւարտութեան առթիւ՝*

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏ վարժարանին մէջ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԼԷՈՓՈԼՏ ԱԽԱԳԵԱՆԻ
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յետաձգուած է Յունիս 17ին :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտօյի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15·30ին Մուլէն Պլէօի *ընդարձակ սրահը, Սընոն :*

Կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ : Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի :

Կը նախագահէ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հաւաքոյթը կը վարէ ընկեր Պ. ՉԸՊՈՒՔՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկիններ Մուրատեան *եւ* Գալայճեան *(երգ),* Պ. Զօհրապ Մուրատեան *(արտասանութիւն) :*

Ճոխ յայտագիր :

Ճաշագին՝ 10 Ն. Ֆ. :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի *սրահին մէջ, Յունիս 19ին :*

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷՅԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը *եւ իջնել* Րէնսի Փավիյեօն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ: Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովէ օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար :

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդ ական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

●

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ. : Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ՕԹՕՔԱՐ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնել Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14: *Վերադարձ.— ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :*

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց աւրաչափ մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան *(ջութակ),* Օր. Աժտէրեան *(դաշնակ),* Պ. Մ. Պօղոսեան *մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ* Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան *(ար*տասանութիւն) :

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ :

բոլոր միութիւններուն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 12 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8822 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4623

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱԴՐԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹ

Գիտի ուզէինք, որ բո՛որ այն յոռետեսները որոնք՝ նախապաշարուած պար–, նեղմիտ սերունդային ու նահանջապաշտ մտայնութեամբ՝ մութ ու յուսահատական կը տեսնեն մեր երիտասարդութեան ապագան, ներկայ գտնուէին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի 12րդ պատգամաւորական ժողովին, որ գումարուեցաւ Յունիս 4 – 6 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Վստահ ենք, որ անոնք կատարեալ հոգեփոխութեան պիտի ենթարկուէին:

Սրտի մեծ գոհունակութեամբ հետեւեցանք իրենց ժողովներուն:

Առաջին յուսադրիչ երեւոյթն այն էր, որ բացումէն մինչեւ փակումը, ամբողջ երեք օր վիճաբանութիւնները տեղի ունեցան հայերէն լեզուով: Ոչ մէկ օտար բառ իրենց խօսակցութեանց մէջ: Փարիզի եւ գաւառի պատգամաւորներն ու պատգամաւորուհիները կը խօսէին մեր մայրենի լեզուով: Մասնաւոր ճիգ մը նշմարելի էր իրենց մօտ՝ օտար բառ չգործածելու համար:

Կեդրոնական վարչութեան եւ մասնաճիւղերու տեղեկագիրները լսեցինք ուշադրութեամբ:

Նոր Սերունդի երիտասարդ աղջիկներն ու տղաքը գիտակից իրենց կազմակերպութեան առաջադրած դերակատար նպատակներուն՝ կը մնան գաղափարական բարձր գետնի վրայ:

Ծնած այս հիւրընկալ երկինքին տակ, դաստիարակուած Ֆրանսական լեզուով եւ մշակոյթով, սերտօրէն կապուած են իրենց երկրորդ հայրենիքին, սակայն միաժամանակ կը սիրեն Հայութիւնը, կը զգան թէ իրենց երակներուն մէջ կը հոսի հայկական արիւնը: Անզուսպ փափաքն ունին ճանչնալու իրենց Հայրերուն պատմութիւնը, ուսումնասիրելու Հայ ազգին անցեալը, անոր դարաւոր մշակոյթն ու արուեստը եւ աշխարհի քաղաքակրթութեան բերած նպաստը:

Ու քանի, մօտէն կը ծանօթանան այս բոլորին, այնքա՛ն աւելի կը փարին Հայութեան ու հպարտ կը զգան, որ Հայ են ծնած:

«Հայրենագիտական դասընթացք»ը ընդհանուր հետաքրքրութիւն արթնցուցած է Փարիզէն մինչեւ գաւառ, նոյնիսկ մինչեւ Մերձաւոր Արեւելք: Գաւառի մասնաճիւղերը իրենք ալ կ՚ուզեն օգտուիլ դասախօսութիւններէն, լաւագոյնս ճանչնալու համար ազգը, որուն զաւակներն են:

Մեծապէս յուզիչ էր Կիրակի իրիկուան խնճոյքը Հայ Մշակոյթի Տան երկրորդ յարկին վրայ, որ լոյսերու մէջ կը փողփողէր: Ամբողջ երեք ժամ Նոր Սերնդականները ապրեցան հայաշունչ միջավայրի մէջ: Կ՚արժէր տեսնել թէ ի՛նչպէս անոնք սրտանց կ՚երգէին հայրենասիրական, յեղափոխական երգեր, ազատ թռիչք տալով իրենց խանդավառութեան: Հանդիսականները չէին կրնար զսպել իրենց հիացումը եւ կը հարցնէին իրարու զարմացական շեշտով թէ ինչպէս, ե՞րբ եւ ուր սորվեր էին անոնք այդ երգերը, որոնց մէկ մասը ծանօթ չէր նոյնիսկ տարեցներուն:

Նոր շրջանը յայտարարուեցաւ վերելքի եւ բարգաւաճման տարի:

Պատգամաւորները բոլորն ալ ոգեւորուած վերադարձան իրենց շրջանները, խոստանալով կրկնապատկել, նոյնիսկ եռապատկել իրենց անդամներուն թիւը:

Շուտով տեղի պիտի ունենայ իրենց տարեկան բանակումը, Կրընոպլի շրջանին մէջ, Լաֆրէյի գեղատեսիլ միջավայրին մէջ:

Բանակումը իր փառատօնով դարձած է արդէն աւանդական, ո՛չ միայն Նոր Սերունդին, այլ կեդր. Ֆրանսայի Հայութեան եւ օգափոխութեան գացող հայրենակիցներուն համար:

Որոշուեցաւ նաեւ ամէն տարի տօնել «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օր»ը: Նոր Սերնդականները առիթ պիտի ունենան որոշ աշխատանք տանելու, որպէսզի գեղարուեստական հանդէսով մը ներկայանան հասարակութեան, անոր ցոյց տալով իրենց կատարած նուաճումները:

Հայերէնի դասընթացք, հայրենագիտական դասախօսութիւն, բանակում, փառատօն եւ Նոր Սերունդի Օր: Ահա՛ թէ ի՛նչ առաջադրանքներ ունի երիտասարդական այս կազմակերպութիւնը, որուն կը սպասէ փայլուն ապագայ մը:

Կը մաղթենք ամէն յաջողութիւն Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան եւ մասնաճիւղերուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Երեւութապէս գոնէ, կը թուի թէ Թուրքիա գտած է իր բնականոն վիճակը: Վերջին օրերուն կացութիւնը հանդարտած է ու ամէն ոք կը զբաղի առօրեայ իր գործերով:

Առժամեայ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է թէ նոր սահմանադրութիւնը մշակուած է ու արդէն իսկ վաւերացուած՝ յեղափոխութեան գերագոյն կոմիտէին կողմէ:

Բնագիրը ամբողջութեամբ ներկայացուած է զօրավար Կիւրսէլին ու հաւանական է որ այս վերջինը վաւերացնէ զայն, այս օրերուն: Սահմանադրութեան մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին ի մօտոյ:

Հանրապետութեան նախկին նախագահը՝ Ճէլալ Պայար եւ նախկին վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս հիւանդատար ինքնաշարժով Անգարայի զինուորական վարժարանէն — իրենց բանտարկութեան վայրը — փոխադրած են անծանօթ վայր մը: Զինուորական բանբերը մերժած է ըսել թէ ո՞ւր: Բօզներ կան թէ նախկին նախագահը արեան ճնշումէ կը տառապի, իսկ նախկին վարչապետին ջղային դրութիւնը խանգարուած է:

Հաւանաբար մայրաքաղաքի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուած ըլլան:

Թուրք սպաներ որոշած են ամսական իրենց ոսկի մատանիները նուիրել պետութեան, որպէսզի պետական արկղին մէջ դրամ գոյանայ:

Վերջին հաշուեքննութիւններէն երեւան ելած է թէ պետութեան գանձը պարապ է, աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ ըսել, «պարպուած է» Մենտերէսի եւ ընկերներուն կողմէ:

Քոնեայի մէջ գաղտնի պահուած նոր զէնքեր երեւան ելած են: Նախկիններուն նման Հալք կուսակցութեան զինանշանները կը կրեն: Ինչպէս գրած էինք նախկին կառավարութիւնը այդ զէնքերով ցոյցեր կը կազմակերպէր ու յետագային փաստ բերելով զէնքերուն վրայ դրոշմուած Հալքի զինանշանները, կ՚ամբաստանէր ընդդիմադիրները որպէս խառնակիչներ եւ երկրին դէմ դաւողներ:

× Ճափոնի դէպքերուն առթիւ կը յիշուի թէ ինչ պայմաններու տակ անձնասպան եղած են Թոքիոյի Թուրք դեսպանը եւ կինը: Երբ Ազգ. Ժողովի նախագահը Փոլաթքան, Թոքիօ գնաց անցեալ տարի որ ընդունուեցաւ կայսեր կողմէ ուզեց որ ինք ալ ընդունի Հիրօ – Հիթօն դեսպանատան մէջ եւ հրաւիրելու պաշտօնը յանձնեց դեսպանին: Այս վերջինը բացատրեց թէ կայսրը երբեք չերթար նման հրաւէրներու, բայց Փոլաթքան պնդեց: Կայսրը մերժեց եւ Ազգ. Ժողովի նախկին նախագահը այնքան ծանր խօսքերով վիրաւորած է Թուրք դեսպանին կինը այս առթիւ, որ անձնասպան եղած է, ինչպէս նաեւ ամուսինը, քիչ յետոյ:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը հետեւեալ հաղորդագրութիւնը ստացած է. —

×

Թիւ 416,

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդուած մեր Եկեղեցւոյ Միութեան եւ ներքին խաղաղութեան ոգիով եւ ի նկատի ունենալով Երուսաղէմի Միաբանութեան դիմումը, Մայր Աթոռի լիազօր պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ.ի Յունիս 4ի թուակիր զեկուցագիրը, ինչպէս նաեւ Եղիշէ Եպիսկ. Տէրտէրեանի, վերջին երկու նամակների բովանդակութիւնը, 1960 Յունիս 7ին որոշեց բաւ համարել Եղիշէ Սրբազանի նկատմամբ 1957ի Ապրիլին եղած կարգադրութիւնը վերադարձնելով նրան նաեւ Արքութեան պատիւը: Ն. Սրբութիւնը սրտագին կոչ է անում Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ ժողովրդեան եղբայրական սիրոյ եւ միաբանութեան ոգիով գործելու ի շինութիւն եւ ի պայծառութիւն Երուսաղէմի Հայոց Ս. Աթոռին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՃԱՓՈՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ճէյմս Հէկըրթի, Սպիտակ Տան բանբերը Օքինավայէն Թոքիօ հասած է ու արկածալից մինչեւ անգամ ծիծաղ շարժող կացութեան մէջ գտնուած է:

Ճափոն – Ամերիկա զինուորական դաշնագրի վաւերացման առթիւ ու Յունիս 16ին Այզընհաուըրի Ճափոն այցելութեան կապակցութեամբ Ճափոնի ձախակողմեան տարրերը բուռն ցոյցեր կը կազմակերպեն ու կ՚աշխատին ամէն գնով արգելք հանդիսանալ երկու երկիրներու մերձեցման:

Ցուցարարները օդակայանի ճամբան փակած են ու արգիլած որ ամերիկացի պետական մարդը դէպի քաղաք ուղղուի: Ինքնաշարժը որուն մէջ տեղ գրաւած էր՝ Հէկըրթի պաշարուած է բազմահազար ցուցարարներու կողմէ որոնք քարկոծելով «տուն գնա՛» պոռացած են: Մեծ դժուարութիւններով Սպիտակ Տան մամուլի քարտուղարը յաջողած է ինքնաշարժին վրայ յատկապէս թռչող թռչանին շարժուն սանդուխներէն բարձրանալ ու այս ձեւով իր օձիքը ազատել ջղագրգիռ բազմութենէն:

Ի նպաստ Ամերիկայի ալ ցոյցեր տեղի ունեցած են, աջակողմեան եւ ազատական դեմոկրատներու կողմէ: Հակամարտ խումբերու միջեւ բախումներ տեղի ունեցած են:

Ոստիկանութիւնը միջամտած է:

Արտաքին նախարարը՝ Ֆուճիյամա եւ Հէկըրթի չեշտած են թէ նախատեսուածին պէս Այք Ճափոն պիտի այցելէ, Յունիս 19ին:

Շաբաթ 60.000 հոգի հաւաքուած էին խորհրդարանին առջեւ, ցուցատախտակներով, որոնց վրայ գրուած է «Այզընհաուըրը չենք ուզեր»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ թէեւ գործադրուեցաւ բայց ոչ նախատեսուածին պէս ամբողջական ձեւով: Կրթական հաստատութիւններուն մէջ 90 առ հարիւրի հասած է բանթողներու թիւը: Թղթատարութեան մէջ վաթսուն առ հարիւրի. Քաղաքապետարաններուն մէջ 35 առ հարիւրի. իսկ շոգեկառքերը եւ հանրակառքերը գործած են բնականոն:

Օսլիի եւ Պուրժէի օդակայանները գրեթէ փակ մնացած են, իսկ հիւանդանոցներուն մէջ խնամք տրուած է միայն անհրաժեշտ պարագային:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ Արեւելք եւ Արեւմուտք վերստին դէմ դիմաց նստած են լուծելու համար զինաթափութեան կնճռոտ հարցը: Քննութեան առնուած է խորհրդային վերջին ծրագիրը: Արեւմուտք չահեկան կէտեր նկատած է Խորհրդային նոր ծրագրին մէջ: Այնուամենայնիւ վիճելի կէտերը շատ են:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ վարչապետը Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը այցելելու հրաւէր ստացած են՝ զօրապետ Նասրի կողմէ: Այս վերջինին Յունաստան պտոյտը վերջ գտած է: Յունիս 13ին Նիւկօսլաւիա պիտի այցելէ եւ տեսակցի մարեշալ Թիթոյի հետ:

ԹԻՊԷԹԻ մէջ ծանր ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան տեղացիներուն եւ Չինացիներուն միջեւ: Կարգ մը լուրերու համաձայն որոշ շրջաններու մէջ Թիպէթցիները յաջողած են պարտութեան մատնել համայնավար Չինացիները:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ եւ Իսրայէլի յարաբերութիւնները միշտ լարուած են Այխմանի պատճառաւ: Հաւանական է որ վարչապետ Պէն Կուրիոն տեսակցութիւն մը ունենայ նախագահ Ֆրոնտիսիի հետ, Փարիզի մէջ, ուր պիտի գան երկուքն ալ Յունիսի ընթացքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Մեր Վանքերը

Ուր էլ որ լինես ամբողջ աշխարհում,
Ուր որ ապրել է մի ցեղ մարդկային,
Թէ որ չգտնես այնտեղ հայ մարդուն,
Մի վանք կը գտնես՝ հայ գիրը ճակտին:

Աստղերի նման Հայերն են ցրուել,
Ցրուել, շաղ եկել չորս կողմն աշխարհի,
Ու ոմանք լացով ուրիշի ձուլուել
Իրենց վանքերն են թողել աղօթքի:

Ու բարձունքներում գիւղ ու քաղաքի,
Հայոց աշխարհի ամէն մի հովտում,
Կոթողներ ունենք հանճարեղ մտքի,
Որ դեռ լալիս են ու դեռ աղօթում:

Կարծես անթառամ ծաղիկներ լինեն,
Լեռների վրայ, վիհերի եզրին,
Որոնց գմբէթները՝ աւերակ թէ չէ՝
Բոյն են հալածուած աղաւնիներին:

Մարդկային ձեռքի հետքեր չեն կարծես,
Ծնունդ են ձեռքի մի աստուածային,
Նրանք գիտութեան բերդեր են պէս-պէս՝
Վահան են եղել իմ ժողովրդին:

Փրկութեան, յոյսի ու լոյսի բերդեր,
Մեր մշակոյթի հնոցներն անշէջ,
Նրանք են տուել միացում ու սէր,
Եւ անմահ ոգին ներշնչել մեր մէջ:

Նրանք են մեր սուրբ լեզուն մայրենի,
Նրանց զանգերի ղօղանջն՝ ահազանգ՝
Որ չմոռնանք մեր հողն հայրենի՝
Սրբութիւն սրբոցն՝ համայն լուսնի տակ:

Ինչքան էլ լինենք իրարից հեռու,
Ու ցրուած մնանք աշխարհում նսեմ,
Դարձեալ անմահ է կապը հայ Ոգու,
Հայրենի սէրն ու հաւատը վսեմ:

Ու ամէն մի վանք՝ մի ըմբոստ ոգի,
Մի Մասիս սար է ամէն մի գմբէթ,
Մի վառ կանթեղ է յոյս ու տենչանքի
Ամէն մի Հայի սրտի մէջ յաւէտ:

Որպէս խոր հաւատ, մթնում լոյս, փարոս,
Որպէս հայ հոգիք՝ իրար շղթայուած,
Կանգուն կը մնան գմբէթներն Հայոց,
Մասիսների պէս յաւերժին գամուած:

ՎԱԶԳԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Է.

Գոլիարդիկա կը կոչուի գրական ժառանգութիւն մը, զոր մշակած են Միջին Դարու վանականները, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ,— նիւթը՝ կին եւ գինի :

Լատիներէն տաղաչարքերու հարստութիւն մը, որու մասին առաջին անգամ խօսուած է Ֆրանսայի մէջ, Լանկլուա, 1892ին: Յետոյ լռութիւն: Գերմանները աւելի կանուխ հետաքրքրուած են այս ստեղծագործութիւններով, հարկ է աւելցնել՝ որոնելով ոչ այնքան գեղեցկագիտական արտայայտութեանց նորութիւններ, որքան նոր զէնքեր իրենց թշնամութեան համար՝ ընդդէմ Հռովմէական եկեղեցիին: Մեր օրերուն, այս նիւթով գրաղած է ռուս տիկին մը, Օլգա Դոբիաշ – Ռոյդեստվենսկի, հնագրութեանց դասախօս Լենինկրատի համալսարանին, թելադրութեամբ Շարլ Վիքթոր Լանկլուայի, որու աշակերտն է :

Տիկին Օլգա կը ներկայացնէ ընդարձակ մատենացոյց մը 1549էն ի վեր հրատարակուած գործերու, զորս փնտռած, գտած ու քննած է, առաւել՝ յոգնաջունչ պրպտումներ կատարած է արեւմտեան Եւրոպայի մատենադարաններուն մէջ, ուր կը պահուին ձեռագիրներ, քիչ անգամ միայն լոյսի շող տեսած, — «Գոլիարդոսներու բանաստեղծութեանց» բնագիրները: Սպառիչ ուսումնասիրութիւն մը՝ այն նիւթին մասին, զոր պիտի ներկայացնեմ, յետոյ բերելու համար այստեղ միջնադարեան հայ վանականներու տաղերգութիւնը հանդիպահայեաց, նիւթը միշտ նոյնը՝ կին եւ գինի :

×

Ի՞նչ կը նշանակէ, նախ, «գոլիարդոս»:

Տփոթութիւն մը կը տիրէ անուան շուրջ: Վասնզի այս տաղերգութեանց հեղինակներուն մասին առաջին անգամ խօսողները ... թշնամիներ են, — հռովմէական եկեղեցին՝ իր եպիսկոպոսական ժողովներով, բողոքական եկեղեցին՝ հակահռովմէական պայքարի իր գտած եւ հնարած զէնքերով: Մին թշնամի, միւսը բարեկամ, անոնք աշխատած են խաթարել այս բանաստեղծութեանց նկարագիրը՝ ըստ իրենց ցանկութեանց: Ռոմանթիքները, որոնք մասնաւոր սէր մը ցոյց կուտային միջնադարեան «խաւարին», ձեռնարկեցին գործի՝ որոնելու համար « վանքի ծաղիկներուն » իսկական գոյները: Հաւաքեցին, ընդօրինակեցին, դասաւորեցին, վանքերէն ու մատենադարաններէն լոյս աշխարհ բերին «Թաղուած գանձը», բայց եւ այնպէս առաջին այս որոնումներուն հեղինակները եւս, իրենց կարգին, վնասեցին իսկական գնահատութեան աշխատանքներուն: Չի բաւեր ծաղիկ քաղել, ծաղկեփունջ շինել, այլ եւ հարկ է պահպանել ծաղիկին գոյնը, որքան ոսկորը, ծաղիկին բոյրը, որքան կերպասը :

Նման հաւաքածոներու կազմութեան տեսակէտով՝ առաւելագոյն հասկացողութիւնը ու մասնագիտութիւնը ցոյց տուին Գեսերբեխտ եւ Վաթթընպախ : Բայց ասոնք ալ, իրենց կարգին, կը մեղադրուին թէ նպաստած են նախապաշարումներու նուիրագործումին, ինչպէս եւ թիւրիմացութեանց հաստատութեան: Այսպէս եւ յաւերժացուցած են տարազը, «գոլիարդոս», որ կը տրուի այս տաղաչարքերուն հեղինակներուն : Արդար մնալու համար՝ աւելցնենք, որ Վաթթընպախ կը նախընտրէ ջնջել «գոլիարդոս» տարազը եւ, ահա թէ ինչո՛ւ, իր գանձարանը կ'անուանէ «Միջին Դարու լատիներէն աշխարհիկ կչռոյթներ», ըսել կ'ուզէ՝ տաղեր :

Այժմ ներկայացնենք այն կարծիքները, որոնք կը վերաբերին «գոլիարդոս» բառին ստուգաբանութեան .—

1. — Աւանդական ստուգաբանութեան վարժապետներուն համար՝ պատրաստ ուղեցոյց մըն է Աստուածաշունչ Մատեանը: Խելացիին մէկը բացեր է զայն ու գտեր Գողիաթ անունը, — հարմարցնելու համար գոլիարդոս բառը՝ հեռու չէ ճամբան: Առաջին անգամ չէ որ Գողիաթ անունը կ'օգտագործուի, քրիստոնեայ մատենագիրներու գրիչին տակ, իբրեւ հոմանիշ սատանայի կամ աստուածամարտ ոսոխի: Նոյն այդ իմաստով գործածած է նախ Ս. Օգոստինոս: Յետոյ Ս. Բեռնարդոս՝ ընդդէմ Աբելարդոսի, զոր կ'անուանէր «Նոր Գողիաթ»:

Հանճարեղ երիտասարդ մը, այս Աբելարդոսը, մին՝ Միջին Դարու մեծագոյն իմացականութիւններէն, որ արհամարհեց զինուորական ասպարէզը, իր դարուն փառքի ճամբան, նախընտրելով մտաւորական ասպարէզը՝ այն տրամաբանութեամբ թէ ճակատամարտներուն ամէնէն փառաւորը իմացական ճակատամարտն էր զոր կրնար իրեն ընծայել դպրութիւնը: Հրապարակ եկաւ դարու մը մէջ, երբ քաջերը շրջուն հերոսներ դարձած՝ մէկ ռազմաճակատէն միւսը կը վազէին սուսերամարտիկ փնտռելով, բանաստեղծները շրջուն երգիչներ դարձած՝ մէկ դղեակէն միւսը կը վազէին մրցորդ փնտռելով իրենց, — Աբելարդոս ալ մէկ վանքէն միւսը կը վազէր, իբրեւ շրջուն ասպետ փիլիսոփայութեան, բանավէճի հրաւիրելով օրուան աստուածաբանները: Ափսո՛ս, պիտի հանդիպէր դեղանի Էլոյիզին, որու սիրահարութիւնը պիտի առաջնորդէր զինք մինչեւ հոն՝ ուր իր թշնամիները, ամենայն բարբարոսութեամբ, պիտի անդամատէին զինք Օրոգինէսի դժբախտութեան ձեւով: Իր աշակերտներէն կը մնայ տաղերգութիւն մը, « Գոլիարդոսի կերպարանափոխութիւնը », ուր կը կսկծայ անհուն ցաւ մը եւ ուր կ'աճի անհաշտ ատելութիւն մը հանդէպ «վեղարաւորներու պետին», որ անտարբեր մնաց Աբելարդոսի ողբերգութեան դիմաց :

Փիլիսոփայութեան շրջուն ասպետը Աբելարդոս, մտաւորական իր մարտահրաւէրներով եւ մէկ վանքէն միւսը իր վազքով, նախանձոտ վանականներուն համար դարձած էր առասպելական Գողիաթը, միջնադարեան լատիներէնով՝ «Գոլիաս», իսկ հետեւորդները՝ «գոլիարդոս», այն իմաստով որ անոնք իրենց սիրոյ երգը կը պտըտցնեն դղեակէ դղեակ: Աշակերտները, ի հեճուկս անոնց՝ որ, այս ձեւով, նախատական իմաստ մը կուտային այդ ծաղրանունին, պարծանքով իրենց անուան կցեցին զայն :

Այս ճարտար ստուգաբանութիւնը շինծու է, շինովի, ուստի անընդունելի :

2. — Ինչպէս մեր գրականութեան պատմութեան մէջ՝ Քուչակ անունով անձ մը ստեղծուեցաւ, անոր ընծայելու համար անման տաղաչարքերու հարստութիւն մը, — կնքահայրը (Չօպանեան) անպայման հայր մը կ'ուզէր տալ այդ ըստեղծագործութեանց, — արեւմուտքի մէջ եւս ստեղծուեցաւ Գոլիաս անունով առասպելական անձ մը, անոր ընծայելու համար լատիներէն աշխարհիկ տաղերու հաւաքածոյի մը հայրութիւնը :

Կը յիշեցնէ եւհեմերականութեան դըպրոցը, ուր կ'աւանդուի թէ Աստուածները ծնունդ են գաղափարներու, հայրը՝ զաւակն իր որդւոյն: Ուրեմն «Գոլիարդոսներու բանաստեղծութի՛ւնն» էր որ ծնաւ այսպէս Գոլիաս մը, ըստ այս տեսութեան :

Այս Գոլիասը կը ներկայացուի եպիսկոպոս, վանահայր, նոյնիսկ հայր ... զաւակներու, բոլորն ալ իրենց հօր նման կղերիկոս եւ պոետիկոս, որոնք կը կոչուէին այնուհետեւ «գոլիարդոս», — ասկէ՝ տաղաչարքին ամբողջութիւնը գոլիարդիկա :

Գոլիասի մը գոյութեան առաջին վկայութիւնը կուտայ անգլիացի եկեղեցական մատենագիր մը, 1220ին. «Գոլիասը մակարոյծ մըն էր, անառակ ու շուայտ մարդ մը: Աւելի լաւ կ'ըլլար որ կոչուէր Գուլիաս, որովհետեւ ինքզինք նուիրած էր գինարբուքի եւ որկրամոլութեան : Տգէտ էր, բայց գրել գիտէր: Ապուշ եւ անպատկառ երգեր փսխած էր Պապին դէմ »:

Դժուար չէ հաստատել թէ Գոլիասը չէ որ ծնած է գոլիարդոսներ (վանական աշխարհիկ բանաստեղծութեանց հեղինակներ), այլ, ինչպէս ըսինք, աշխարհիկ բանաստեղծութի՛ւնն է որ, իր չափահասութենէն ետքը, հայր մը ստեղծած է իրեն՝ անգլիացի հեղինակին խելապատակին մէջ :

3.— Ոմանք ռոման լեզուին մէջ կը փնտռեն «գոլիարդոս» բառին ծագումը, — կուլայ, կ'րսեն, կուլա բառէն, որ 1170 թուականներուն կը գրուէր նաեւ կուլիարտ, կոլիարտ, կոլարտ ձեւերուն տակ :

Արմատն է լատիներէն կուլա: Խնու եւ Մէյխէ խնամութիւն մը կը տեսնեն լատի ներէն այս բառին եւ Հայերէն «կլանել բային «եկուլ» ձեւին միջեւ: Արդարեւ կուլա կը նշանակէ կոկորդ, բերան : Ե ռոմանական կուլիարտ բառով կը ներկա յացուի կերուխումի մարդը:

Բառը նախատական իմաստ ունի և գործածական է մասնաւորաբար վանա կան բարբառին մէջ, — լատինացուած ձեւով՝ գոլիարդոս կը կոչուին այն ա քատ կղերիկոսները, որոնք կը ծառայի Եկեղեցւոյ իշխաններուն, ինչպէս մեղ թերը՝ մեր մէջ: Անոնք, աշխարհական դերասաններու, նուագածուներու, հրա պիտներու կամ երգիչներու նմանողու թեամբ, իրենց «շնորհքը» ցոյց կուտայի կղերականներու հաւաքոյթներուն մէ զուարճացնելու համար մեծերը :

Գոհացուցիչ չէ այս ստուգաբանութի նը եւս, որովհետեւ գոլիարդոսը թշնամի է եպիսկոպոսներուն, — անիկա համեստ վանականն է, որ կը պայքարի իշխա նութեան դէմ, ոչ թէ զուարճացնելու համար բարձրաստիճանները, այլ ընդ հակառակն զայրացնելով զանոնք՝ իր ւունք պահանջելով եպիսկոպոսական հանոյին մէջ:

4.— Կ'արժէ արձանագրել նաեւ « դպրոցական (սքոլէր) բանաստեղծու թիւն » կոչած են ոմանք, տաղաչարք այս ժառանգութիւնը : Դպրեվանքեր ուսանողութիւնը նպաստ մը ունի հա կաւ այդ ժառանգութեան մէջ: Բայց այնպէս, այստեղ եւս, բառերու հնչա նական մօտիկութենէն որեւէ լոյս չի ծ գիր՝ լուսաւորելու համար տաղաչափ ծագման ճամբան :

5.— Մինչ Ֆրանսայի, առաւելապէս Անգլիոյ մէջ բանաստեղծները կառչած մնան գոլիարդոս տարազին, Գերմանի մէջ կը նախընտրեն « Թափառաշրջիկ » տարազը, — սխալ մը եւս այս որ կը ծ ռայէ իրարու հետ շփոթելու շրջիկ շուղները, որոնք երգելու կ'երթային գե ղէ գեղ, եւ շրջիկ վանականներ (ժիրովակ), որոնք իրենց աղօթքը կատարէին եւ իրենց անունը կը ձգէ ճամբաներու վրայ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եւ Մաքրուհին ստիպուեցաւ կրկնել — « Էհ, հայտէ, գլխարկնիդ հանեցէք. ի՞ն պիտի ընենք, ըլլալիք էր եղաւ ...»:

Քիչ վերջը, արդէն մութը յանկարծ ի ջաւ : Մաքրուհին, սենեակին վարագոյր ները գոցեց, ճրագը վառեց, կրակ չի նոր եւ իր չսիրած Նեմզուրը եւ անոր ա ջիկը դէմը, կծկուեցաւ բազմոցին ան կիւնը, մխիթարուելու համար երբեմն պահուըտած Բամպուխը կանչելով :

Վերջապէս, եկաւ նաեւ Սուքիաս թրջած, մսած, պեխերուն ծայրերէ ջուրի կայլակներ թափելով, եւ իրիկուա լրագիրն իսկ առնել մոռցած : Ցայտնի էր որ ինքզինքը տուն նետելու նայած էր մի այն, պոհ որ կամուրջին վրայէն անցած առենը, յաջողած էր, հակառակ դար ձած հովանոյին հետ, երկինք չթռչիլ :

Երբ տունէն ներս մտաւ, Մաքրուհի ոտքերուն վրայ երերտալէն եւ աչքերու մարմրուն վիճակէն հասկցաւ, որ հան գիստ եւ անսովոր բան մը կար տու նին մէջ : Այնպէս որ, երբ Նեմզուրեն տեսաւ, ըսաւ .— « Հա, դո՞ւք էք, հաս կցայ որ բան մը կար ...»:

Էհ, այո, իրենք էին, խեղճ Նեմզու րենք. վերջ ի վերջոյ Ս. Ցակոբին և փոթորիկին զոհերը ...

« Էհ աղէկ եա, գիշեր մը մեզի հիւ եղաք սաանկուկ : Էրիկդ տունը քեզի վ սպասեր կոր եա ... » եղաւ Սուքիաս պատասխանը, ընկերացած այն տեսա ժպիտով մը, ոսկի եղերուած ակնոցի

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Մոլոթով, Քականովիչ եւ Վորոշիլով դէմ էին այս ձեռնարկին: Ամէն ինչ ցոյց կուտայ թէ Խրուշչեւ համաձայն էր այս վերջիններուն: Արդարեւ, իրենց հաշիւով համոզուած էին որ Թիթօն «անպարտ» հռչակելով տկարացուցած պիտի ըլլային իրենց հեղինակութիւնը, ու ճիշդ ատոր համար ալ Քաղաքական Բիւրօն Խրուշչեւի յանձնեց գործը գլուխ հանելու առաքելութիւնը:

Եթէ Թիթօն « անպարտ » հռչակելու պարագան ճակատագրական դառնար, ինչպէս կը մտածէին Մոլոթով, Քականովիչ եւ Վորոշիլով, այդ պարագային պատասխանատուութիւնը պիտի նետէին Խրուշչեւի վրայ ու պիտի պահանջէին այս վերջինին ղեկավարութենէ հրաժարումը:

Խրուշչեւ սկզբնապէս դէմ էր: Սակայն այն միտքը թէ յաչս ժողովուրդին իբրեւ ազատախոհ եւ հակա – սթալինեան պիտի ներկայանար, մղում տուաւ իր քայլին :

1955 Մայիս 26ին Խրուշչեւ պատուիրակութեան մը գլուխը անցած՝ Պելկրատ մեկնեցաւ :

ՆՈՒԱՍՏԱՑՈՒՄ ՄԸ

Խորհրդային այցը, Պելկրատ, մեծ յաղթանակ մըն էր Թիթոյի համար եւ նուաստացում մը՝ Խրուշչեւի եւ Խորհրդային ղեկավարներուն: Թիթօ եւ իր շրջապատը անտարբեր պաղութեամբ մտիկ ըրին Խրուշչեւի արդարացումները, երբ այս վերջինը «Եուկոսլաւ – Խորհրդային յարաբերութիւններու վատթարացման» մեղքը բարդեց Բերիայի և Ապաքիմովի նման «կայսերապաշտներուն ծառայող գործակալներու եւ լրտեսներու» վրայ : Թէեւ Խրուշչեւ խօսեցաւ «երկուստեք հասկացողութեան» մը շուրջ, Եուկոսլաւ վարիչները գոհացան պետական հարցեր մէջտեղ դնելով :

Բոլոր զիջումներն ալ Խ. Միութեան կողմէ եղան: Ընդունելով որ ամէն պետութիւն ազատ է դէպի Ընկերվարութիւն տանող իր ուրոյն ճամբան ընտրելու, Խորհրդային Համայնավար կուսակցութիւնը հրաժարած կ'ըլլար ղեկավարի իր դիրքէն: Ճիշդ է թէ յայտարարութիւնը եղած էր անորոշ ոճով մը, ինչ որ թոյլ տուաւ Կրեմլինի որ յետագային հեռանայ իր յայտարարութեան տուն տուող ոգիէն, այսուհանդերձ այդ յայտարարութիւնը նախընթաց մը ստեղծեց (Կոմուլքա եւ Հունգարիա):

Կրեմլին հարկադրաբար հրապարակէն քաշեց միլիոնաւոր գիրքեր, որոնք հակառակ, այսինքն նախկին տեսակէտը կուտային, (թէ միջազգային համայնավարութեան կեդրոնական իշխանութիւնը կը գտնուի Մոսկուա եւ գաղափարական ու գործելակերպի հրահանգները այդտեղէն պէտք է գան միայն):

Պելկրատէն ետք, Խրուշչեւ Սոֆիա եւ Պուքրէշ այցելեց, ուր ստիպուեցաւ ապահովութիւն տալ տեղւոյն ահաբեկուած ղեկավարութեան: Որովհետեւ արբանեակ երկիրներու համայնավար մենատէրները ընդօրինակած էին Մոսկուայի գործելակերպն ու տեսակէտները, այժմ նոյն վարիչները սարսափով կը դիտէին յետ – դարձը, որ տեղի կ'ունենար Ռուսիոյ համայնավար ղեկավարներուն կողմէ :

Գ. ՄԱՍ

ՍԹԱԼԻՆ ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԸ «ՄԵՌՆԻ»

Երրոդ գլուխով՝ կը պատմուի թէ Խրուշչեւ հարկադրուեցաւ ծանօթ իր մեղադրանքը հիւսել Սթալինի անձին եւ գործունէութեան դէմ, 1956ին: Ճառը, զոր համայնավար աշխարհէն ներս բաժանում ստեղծեց, սահմանուած էր Խրուշչեւի իրաւասութիւնները սահմանափակելու: Իրողութեան մէջ իրեն համար յաջողութիւն մը եղաւ :

1956, Փետրուար 24 – 25ի գիշերը

« յառաջադէմ մարդկութեան հպարտ թեան առարկան», «բոլոր ժամանակնե րու եւ ժողովուրդներու մեծագոյն ղե կավարը» Խրուշչեւի կողմէ անուանուե ցաւ (կը խօսէր Կեդր. Կոմիտէի անուան գիտակցօրէն անգութ մը, զանգուածայ ջարդարար մը, վատ մը, զինուորակա անճարակ մը, պատմութիւնը խարդախ մը :

(11 Շար.)

տակէն, որ սառոր վրայ, Նեմզուրը բոլո-
րովին հանդարտացաւ :

Նեմզուր հանըմը, կանուխէն այրիա-
ցած, եւ հիմա թէեւ դէպի վաթսունները
քալող, բայց մազերը կարմիր հինայած,
եւ միսերը տեղը մնացած կին մըն էր :
Կամաց կամաց սկսաւ թուլցնել հագուստ-
ները, վիզը բանալ, մէջէն քանի մը յարկ
վարդագոյն միսերու կոյտ մը դուրս հա-
նելով, եւ մազերուն հինան սկսաւ վը-
տանգաւոր ձեւով մը բոցավառել լամ-
բարին եւ կրակին լոյսերէն : Իսկ Սու-
քիասը, տունին ջերմութենէն եւ ճըն-
կուած քանի մը գաւաթ օղիէն բոլորովին
ինքզինքը գտած, երջանիկ մարդու մը ե-
րեւոյթը առաւ :

Մաքրուհին եւ Մառին սկսան կերակու-
րի պատրաստութեան : Մաքրուհին դուր-
սէն կը լսէր Նեմզուրին ճռւոցը, եւ
Սուքիասին կուշտ կուշտ խնդուքը : Աս
ի՞նչ էր մէկէն ի մէկ. Սուրբ Յակոբի
ուխտի գիշե՞ր էր թէ Հարսնիքի գիշեր…

Վերջապէս ճաշի նստան, կերան, լմըն-
ցան ճաշն ալ : Յետոյ թուղթ խաղացին .
Նեմզուրը Սուքիասին ընկեր եղաւ, եւ
այդ առթիւ քօղարկուած ակնարկները
շատ եղան, բայց խաղին համար էր…
Սակայն Մաքրուհին ինքն ալ չէր գիտեր,
թէ ինչու այդ խաղը սովորաբար խա-
ղցուածներէն տարբեր կուգար իրեն…

Ասանկով փոթորկոտ գիշերը շատ յա-
ռաջացաւ : Շուրջի տուներուն մէջ, միակ
վառած մնացած ճրագը իրենցն էր : Բայց
վերջապէս, որոշուեցաւ որ իրենց տան
մէջ ալ պառկելու վրայ խորհուի այլ-
եւս, այդ կատաղի գիշերը : Բայց աւելի-
կա, ղառնուկին եւ գայլին պատմութիւ-
նըն էր :

Տանը մէջ երկու սենեակ կար, մէկը
Մաքրուհիինը վերը, իր նեղ անկողինով :
Իսկ վարի սենեակին դիմացէ դիմաց եր-
կու բազմոցներուն մէկուն վրայ կը
պատրաստուէր Սուքիասին անկողինը :
Հիմա ինչպէ՞ս պիտի բաժնէին պառկող-
ները. Մաքրուհին անշուշտ իր անկողի-
նէն չէր բաժնուեր, եւ արդէն չէր ալ ու-
զեր վարը Սուքիասին սենեակը պառկիլ :
Երիտասարդ աղջիկը զարձեալ կարելի
չէր վարը Սուքիասին հետ ձգել : Նեմ-
զուր հանըմն ալ կարելի չէր…

Բայց յանկարծ Նեմզուրը, անփոյթ ձե-
ւով մը ըսաւ .— « Ճանըմ, Մաքրուհի,
դուն Մառին հետ վերը սենեակդ ելիր,
Սուքիաս աղային անկողինը չփակցնէք
աս բազմոցին վրայ, ես ալ միւս բազմո-
ցին անկողինը կը կծկտիմ, օտար չենք եա
… ինչպէս որ է սատու կ'ընենք…» :

Իրաւ ալ ամէնէն յարմար ձեւն էր :
Այնպէս որ, Սուքիասին անկողինը ծրդ-
ուելէն վերջ, Մառին եւ Մաքրուհին ճը-
րագաց սանդուխներէն վեր ելան, եւ
մտան սենեակը :

Անմիջապէս պառկեցան, ու Մառին
քնացաւ : Մաքրուհին ալ, կարճ աղօթք
մը մռմռալով, եւ թերս ու չիտակ խաչ
մը հանելով, ճրագը մարեց, մտաւ վեր-
մակին տակ, եւ աչքերը գոցեց քնանալու
համար : Բայց, զարմանալի բան. աս ի՞նչ
էր, տա՞ք էր թէ պաղ : Վերջապէս բան
մը կար. Թեւերը վերմակէն դուրս հա-
նեց, գլխուն եազման անդին նետեց . Նո-
րէն չեղաւ : Աչքերը այս անգամ չէին ալ
գոցուեր : Շփեց, երկար շունչեր առաւ,
նորէն չեղաւ : Այն ատեն, ինքզինքը մը-
տիկ ըրաւ լաւ մը : Եւ տեսաւ որ, միտքը
սիրտին հետ խառնուած, անհանգիստ
էր, եւ վարն էր ամբողջովին, սենեակին
մէջ, ուր կային Նեմզուրը եւ Սուքիասը :
— « Տէր ողորմեա, մեղայ, ի՞նչ կ'ըլլայ,
օտա՞ր են. կէնջ չեն եա… » :

Նորէն վերմակին տակն է Մաքրուհին :
Բայց հոս կը դառնայ, հոն կը դառնայ,
ոչ միայն քուն չկայ, այլ խուլ ցաւ մը
կը զգայ սիրտին մէջ եւ կը տառապի :
Միեւնոյն ատեն, ահաւոր հետաքրքրու-
թիւն մը, նախանձի ուժեղ խայթով մը,
կը չարչրկէ զինքը : Տեղէն կ'ելլայ, կը
մօտենայ պատուհանին. կը տեսնէ որ վա-
րի սենեակին լոյսը տակաւին կը վառի .
Նստա՞ծ են թէ պառկած, ո՞րն է .—
« Ինչո՞ւ պէտք, ինչ ուզէ թող ան ըլլայ,
մեղայ…» : Եւ դարձեալ կը մտնէ ան-
կողին :

Բայց այս անգամ, կը զգայ թէ սիրտը
ուժգին կը բաբախէ : Ճիշդ ան հին ժա-
մանակներուն պէս կարծես, երբ Սուքիա-
սը կուգար, երբ ինքն ու Ռօզան, երկու-
քըն ալ երիտասարդ աղջիկ, կը հալէին
Սուքիասին համար : Այո, ճիշդ անանկ կը
բաբախէ ծերուկ Մաքրուհիին սիրտը…
Ւորերէն, չխոստովանուած եւ թերեւս
իրեն ալ գաղտնի մնացած սէր մը, վեր
կ'ելլայ եւ կը սեղմէ կոկորդը, լացնելու
աստիճան : Կը հեկեկայ Մաքրուհին, եւ
նախանձէն ու հետաքրքրութենէն կը հե-
ւայ : Կ'ելլայ կը նստի անկողինին մէջ :
Բայց ի՞նչ կ'ընեն. ինչո՞ւ լոյս կայ դեռ :

Ձէ, պիտի ելլայ, երթայ պիտի վար,
եւ պիտի տեսնայ… Ալեւութական հի-
ւանդագին նախանձ մը կը կրծէ զինքը :
Կ'ելլայ անկողինէն : Երեսները կ'այրին,
ձեռքերը սառած են եւ կը դողան : Կը
հագնի մուճակները, կ'ելլայ սենեակէն
դուրս, եւ կ'իջնայ սանդուխներէն վար,
որուն ճռոցը կը կորսուի դուրսի ահա-
ւոր փոթորիկին ժխորին մէջ : Լոյս կայ
միշտ սենեակը, ցած ձայնով կը խօսին :
Բայց պէտք է տեսնայ…

Ձի վարանիր, եւ բանալով պարտէզին
դուռը, փոթորկոտ գիշերին մէջ կը նետ-
ուի դուրս, եւ կը յառաջանայ անձրեւին
ու ցեխին մէջէն, մինչեւ այն պատուհա-
նը, որ կը բացուի վարի սենեակին վը-
րայ : Կ'երկարի վեր բոլոր հասակովը,
վարագոյրները քաշուած են, բայց պըզ-
տիկ բացուածքէ մը կը տեսնէ միայն,
բազմոցներէն մէկուն ճերմակ փայլէ
ոտքը, ուղիղ, ցից, անխօս : Ոչ մէկ շար-
ժում. միայն փոթորիկին հետ խառնը-
ւած, քրքիջներու եւ ցած ձայնի հեռա-
ւոր մրմունջներ…

Աւելի վեր կը բարձրանայ, կը ծռի,
կը ծռի, վարագոյրին բացուածքէն ան-
դին, աւելի անդին… Անձրեւը կ'իջնայ
բուն եւ սառուցիկ անոր մարմնին եւ
գլխուն վրայ : Ոտքերը ցեխերուն մէջ են :
Հովը ամէն կողմէն կը հրջապատէ, եւ կը
շարժէ անոր փոքրիկ եւ տկար մարմինը…

Մաքրուհին կ'ուզէ քաշուիլ, ներս մտ-
նալ, փախչիլ անձրեւէն, ցուրտէն եւ գոց
վարագոյրներէն… բայց գլխուն մէջ կը
դառնան հին պատկերներ : Սուքիասը ե-
րիտասարդ : Իր սիրտը այն ատեն : Յետոյ
միւս տարիները, մինչեւ այս վերջին օ-
րերը, հոս, իրենց կեանքը միասին, հոգ
չէ թէ ծեր, բայց ինք միշտ նոյն Մաք-
րուհին չէ՞, եւ իր սիրտը իրը չէ՞ միշտ,
ինչպէս սա միջոցին, ուր կը բաբախէ իր
ծեր կուրծքին տակ, պայթելու աստի-
ճան :

Անգամ մը եւս կ'ելլայ ոտքերուն մատ-
ներուն վրայ, բռնած պատուհանը պաշտ-
պանող թաց երկաթները : Դարձեալ բազ-
մոցին ոտքը միայն, ուղիղ, ցից, անխօս
…կը ծռի … Միւս կողմը… միւս կող-
մը…

Բայց յանկարծ կը մարի սենեակին լոյ-
սը : Մաքրուհիին աչքերուն առջեւ, լոյսի
խոշոր հրջանակ մը կը շինուի, որ կը
լայննայ, կը լայննայ, եւ անոր մէջ,
հազարաւոր սեւ ճանճեր կ'ելլան, կ'իջ-
նան, կը բզզան ականջներուն մէջ ու դէմ-
քը կը ծակծկեն…

×

Յաջորդ առաւօտ, երբ լոյսը կը ծագէ,
անձրեւէն եւ հովէն յոգնած գորշ Սկիւ-
տարին վրայ, Մաքրուհիին տան պարտէ-
զին դուռը բաց կը գտնան : Եւ քիչ ան-
դին, պատուհանին ճիշդ առջեւը, անձ-
րեւէն փտտացած թաց հողերուն վրայ,
Մաքրուհին ինկած, սառած… :

Նեմզուր հանըմ կը գտնէ անմիջապէս,
անոր այդպէս փոթորիկին մէջ դուրս ե-
լած ըլլալուն պատճառը :

— «Հասկցա՛յ, հասկցա՛յ… Անպատ-
ճառ Բամպուխը ներս առնել ուզած է
անձրեւին տակէն…» :

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՇԱՐԹ

ԽՄԲ.— Նկարիչ Շ. Արթինեանի (Շարթ) Փարիզեան վերջին ցուցահանդէսը հետեւեալ տողերով ներկայացուցած եւ գնահատած է՝ արուեստի քննադատ Ռոպէր Վրինա :

Շարթի ցուցահանդէսը՝ այս շրջանիս սարքուածներուն լաւագոյններէն մէկն է : Շարթ ճշմարիտ եւ մեծ նկարիչ մըն է : Այս հաստատումը աւելի բացատրութեան չի կարօտիր եւ բնական պիտի թուի ամէն անոնց որոնք կը հետեւին անոր գործին :

Բայց Շարթը կը ճանչնա՞ք :

Երեսուներկու տարեկան է : Լուրջ, խոհուն եւ իրականութեանց յարած երկար անցեալ մը ունի արդէն : Նկարչական նիւթերու մասին համբերութեամբ կատարած իր փնտռտուքներն ու փորձերը կարելիութիւնը կուտան իրեն, տէր դառնալու անթերի արուեստի մը :

Փիտակից է թէ իր գործերը մնայուն են : Տէր է իր արուեստանքին : Անձամբ կը պատրաստէ իր գունանիւթերը, հիմնական խառնուրդները եւ գործածած գոյները : Տէր է նաեւ իր գծագրութեան որ պարզ է եւ յստակ, ծաւալուն եւ կորովի, արտայայտութեամբ խիստ բայց ոչ մարտական :

Իր գործերուն մէջ գծագրական կողմն ու մասը շատ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն : Բացայայտ կերպով ցոյց չի տար՝ բայց նկարչութեան ընդմէջէն գծագրութիւնը դուշակելի է եւ մէկը միւսը կ'արժեւորէ : Անշուշտ, գիծը կը տիրապետէ իր գործերուն մէջ, սակայն զուսպ ձեւով արտայայտուած չափերը անվիճելի են :

Իր նկարչութիւնը որ ծանօթ էր եւ ուշադրութեան առարկայ հաւաքական եւ մասնահանուր ցուցահանդէսներու մէջ, ժամանակով խորապէս յեղաշրջած է : Անոր սկզբնական դրոշմն ու հանդամանքները փոխուած չեն, բայց աւելի ցայտուն են, վստահ եւ զարգացած : Ձեւերու գծագրութիւնը նուաղ անկիւնաւոր ըլլալով հանդերձ, նոյնքան զօրեղ է երբ ծաւալի ոլոր ձեւերուն կը յանգի : Արտայայտիչ տարբերակներով, նիւթին խիստ երեւոյթը խոր զգայնութիւն մը կը ստանայ : Երանգները՝ առանց տժգունելու, կը նրբացնեն փոփոխակները, հակադրութիւնները աւելի կուռ են եւ տաքուկ, անոնց չեզոքացումը աւելի յաջող է որոշ լուսաստուերի մը մէջ : Երանգները ինքնին աւելի պայծառ են, իրենց թափանցիկութիւնն ու ներդաշնակութիւնը լաւ կերպով չէզոքացուած են գոյներու մասնայատուկ խմորումով եւ վրձինի ճարտարութեամբ : Իւրաքանչիւր նկարի մէջ, չափաւոր ցոլքերով կենդանի շքեղութիւն մը կայ :

Շարթ արեւելքցի է : Իր գործերը լի լի են միջերկրականեան աւիշով մը, եսթեբական արեւելեանը, ուր զսպումի խստութեան տակ տաքութիւնը կ'եռայ :

Իր նկարներուն մարդկային դէմքերուն վրայ քրմական երեւոյթ մը կայ եւ տարօրինակ կեանքի մը արտայայտութիւնը : Իր տեսարաններուն ծանրաշքութիւնը չի խեղաթիւրեր բնութեան հարազատութիւնը, շնորհիւ պատկերէն անդին ու վեր պատկերացումի ուժի մը : Մեռեալ բնութիւնները իրենց երեւոյթէն աւելի կենդանութիւն մը ունին : Այս բոլորը կը վըկայեն թէ որքան հասուն է եւ ճոխ Շարթի տաղանդը : Հմայքի առաջին տպաւորութիւնը անցնելէ ետք, նկարիչին ձիրքերը մնայուն ազդեցութիւն մը կը թողուն իրենց անճող յայտնութեամբ :

Այսուհետեւ, ճշմարիտ նկարչասէրները իրաւունք չունին անտեսելու այս արուեստագէտը :

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Մարանը ծառս էր ելնում, խրխնջում եւ թեթեւաբար ցատկում երեխայի օրօրոցի վրայից եւ վերադառնում, լիզում Յակոբի ձեռքը, իսկ Յակոբը փոխադարձ համբուրում էր նրա ճակատի հաւկրթաձեւ սպիտակը :

Մեծ զուարճալիք էր մեզ համար, երբ Մարանը գնում էր աւազանի ափին, նայում ջինջ ջրի մէջ եւ տեսնելով իր արտացոլումը՝ ցատկում էր, նորից նայում, էլի տեսնում, էլի վեր - վեր ցատկրտում եւ վերջ ի վերջոյ դունչը մօտեցնում ջրերին, փռշտում, որից ջուրն ալիքաւորւում էր, պատկերը բեկբեկւում, եւ ուրախանալով, որ յաղթեց ջրի խորքում եղող ինչ որ անասունի, խրխնջում եւ վազում էր դէպի պարտէզի կեռասենիների ծառուղին, այդ ծառուղուց մի ուրիշ ծառուղի, մինչեւ պարտէզի մութ թաւուտները :

Յակոբը, պատահէր, որ հիւր գնար մի տեղ եւ ստիպուած լինէր երկար մնալու՝ կը գտնէր մի պահ, կը ծլկուէր հիւրընկալողներից, կը գար տուն, Մարանին կը տեսնէր եւ նորից կը գնար :

Եթէ չգար, դա նշանակում էր, որ մայրս նրան խօսք տուած կը լինէր՝ շատ մօտիկից հսկել Մարանին, ամէն րոպէ չհեռացնել նրան իր աչքերից :

Իսկ եթէ պատահէր, որ Մարանին հետը տանէր, (շատ անգամ էր տանում, որովհետեւ յաճախ Յակոբը հրաւիրւում էր Մարանի հետ մի տեսակ՝ հանդերձ ընտանեօք) Յակոբը մի ձու էր գնում նրա գաւակի վրայ եւ այդպէս տանում : Մարանը, որպէսզի ձուն չընկնի իր գաւակից, քայլում էր դանդաղ, փոխում իր քայլուածքի ձեւը, քայլում էր ալիքանըման օրօրուելով : Փողոցում չէր լինի մի մարդ, որ կանգ չառնէր եւ չդիտէր Մարանի այդ դժուարին խաղը :

Այսպէս էին ապրում երկու ընկերները — Յակոբը եւ Մարանը :

×

Մի օր Մարանի առաջի ոտի վերեւի մասում երեւաց մի ուռեցք, փոքր եւ գրեթէ աննշան, բայց փչտեց, դարձաւ վէրք, այդ վէրքը մեծացաւ, Թարախակալեց : Քաղաքում մի անասնաբոյժ կար, որը չկարողացաւ օգնել, Յակոբը կանչեց եւ մարդկային բժիշկներին, որոնք ոչինչ չկարողացան անել, ամէն մէկը մի բան ասաց : Վէրքը մեծանում էր, Թարախակալումն աւելի յամառում :

Սկզբնական շրջանում Մարանի վրայ ոչ մի ազդեցութիւն չարաւ, բայց կամաց - կամաց նա կորցրեց իր աշխուժութիւնը, աչքերը կորցրին արշալուսային վճիտութիւնը, նրա ոսկեհնչիւն խրխնջում լըռւեցին ինչ որ մթին ակկորդներ :

Յակոբը Մարանի հետ սկսեց կերպարանափոխուել : Մինչեւ անգամ հայրս եւ մայրս դարձան մելամաղձոտ — Յակոբը կորցնում էր իր գարնան ուրախութիւնը, մռայլ էր իջնում նրա պայծառ ճակատի վրայ :

Հայրս լսեց, որ Սեբաստիայում մի նըշանաւոր անասնաբոյժ կայ : Հեռագրեց այդ անասնաբոյժին, որ գայ եւ տեսնի ձիուն : Պատասխան ստացուեց, որ անասնաբոյժը համաձայնել է եւ երկու օրից մեկնում է Սեբաստիայից :

Յակոբն այդ հեռագիրը կարդալիս՝ ցաւագին ժպտում էր եւ արցունքներ թափում :

Մայրս փաթաթուեց իր հերկուլեսեան որդու վզին, սրբեց նրա արցունքները եւ շշնջաց .

— Դոկտորը կուգայ, կ'ազէկցնէ, չազէկցնէ ըլ, հայրըդ Դիարբեքիրէն դահաղուորը բերել կուտայ, մի լար, եավրուս :

— Մարանս, Մարանս, մրմնջում էր Յակոբը եւ համբուրում մօրս՝ լաց լինում, կոպերից կախւում աստղանման արցունքի կաթիլներ :

Շատերն ասացին, որ աչքով են տուել : Մայրս բաց արաւ սնտուկը, դուրս բերեց մի խոշոր փիրուզ եւ կախեց Մարանի վըզից :

Անասնաբոյժն ուշանում էր, պիտի գար կառքով. ութն օրուայ ճանապարհ էր լաւագոյն դէպքում :

Եւ Մարանը մի առաւօտ մեռաւ :

Բոլորս էլ հաւաքուել էինք Յակոբի շուրջը, որ արցունքի կաթիլներով շաղախուած խօսքերով պատմում էր Մարանի կեանքը, պատմում էր մինչեւ անգամ թէ մի օր ինչ խօսակցութիւն են ունեցել իրար հետ եւ Մարանն ինչ է ասել :

Եթէ պատահած եղելութեան անծանօթ մի մարդ ներս մտնէր եւ լսէր Յակոբին, երբեք չէր կարող գուշակել, որ խօսքը եւ ողբը վերաբերում էին մի անասունի :

Յակոբի անկողինը մայրս կարգադրեց, որ փոխադրեն իր ննջարանը : Հայրս եւ մայրս մոռացած ամբողջ տունը՝ իրենց ամբողջ ծնողական գուրգուրանքը թափում էին Յակոբի վրայ, որպէսզի մոռանայ, գէթ մեղմանայ նրա վիշտը՝ կորցրած ընկերոջ համար :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յակոբ Թումայեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շահինեան տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Իսսի Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։ (Ստանալ Պ. Ե. Աստանալեանէ)։

Salle Adyar

4 SQUARE RAPP, PARIS 7

ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հայտըն, Շուպէրթ, Գապալեվսքի, Վանտել, Շոփէն։

Տոմսերը նուագահանդէսին օրը՝ մուտքին։

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԱԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9.30-ին, Իսսի Խրիմեան վարժարանը։

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ

Սեբաստիոյ նահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի *հանդէսը իր սանին հրջանաւարտութեան առթիւ՝*

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ
Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի *սրահին մէջ, Յունիս 19ին։*
Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ։
Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ.։
Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը *եւ իջնել* Րէնսի Փավիյեօն։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի Թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար։

Բովանդակութիւն.— *Հասակները կ'երկարին* (Խմբ.).— *Սննդազրկութեան հետեւանքները* (Տոքթ. Գալուստեան).— *Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը* (Տոքթ. Բամպուքճեան).— *Փորհարութիւն* (Տոքթ. Ասֆանազ).— *Ցցի կինե-րուն համար* (Տոքթ. Դալլաքեան).— *Աղեթափութիւն* (Տոքթ. Աշճեան).— *Որոտան գետը* (Ս. Յակոբեան).— *Կանխենք ակռաներու փտումը* (Հ. Համբարձումեան).— *Շաքարախտի մասին* (Շ. Նարդունի).— *Յօդացաւի մասին* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Մեղուն բժիշկ* (Քաղհան).— *Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին* (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— *Արուեստական սերնդագործութիւն* (Տոքթ. Պանծալի).— *Դասեր Թունաւորումներու դէմ* (Խաչունի).— *Դարձեալ քանսէրի մասին* (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— *Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգանաւ նստիլ։*

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս Թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի։ Յառաջիկային նման բացառիկ Թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 *ֆրանք*)։ *Արտասահման 20 նոր ֆրանք* (2000 *Ֆ.*) *երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք* (3750 *Ֆր.*)։

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն։

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (*ջութակ*), Օր. Աժտէրեան (*դաշնակ*), Պ. Մ. Պօղոսեան *մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ* Պ. Կ. Աֆրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (*արտասանութիւն*)։

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹՈՎ

17 Յունիս, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 21ին

Hôtel Lutetia, 43, Boulevard Raspail, Paris

Սիրայօժար մասնակցութեամբ արուեստագէտներ Օրիորդ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆի (երգ), Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆի (դաշնակ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի (արտասանութիւն)։

Ծախքերու մասնակցութիւն 6 Ն. Ֆ.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 14 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8823 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4624

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ Է ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ, ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐ, ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԵՒ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

Թուրքիոյ նոր Սահմանադրութիւնը հրապարակուեցաւ, Կիրակի: Նոր Սահմանադրութիւնը ի զօրու պիտի մնայ բանակի ղեկավարութեան ժամանակաշրջանին միայն, ուրիշ խօսքով մինչեւ օրէնսդիր խորհրդարանի ընտրութիւնը եւ կառավարութեան կազմութիւնը:

Նոր Սահմանադրութիւնը որ առժամեայ բնոյթ ունի կազմուած է չորս մասերէ եւ քանիցեօթը յօդուածներէ:

Թրքական պետութիւնը Հանրապետական է — կը շեշտէ նոր սահմանադրութիւնը — ազգայնական, ժողովրդավար, աշխարհական եւ յեղափոխական: Այս յատկանիշները խնդրոյ առարկայ չեն կրնար ըլլալ:

Նախարանը կ'արդարացնէ բանակին կազմակերպած պետական հարուածը: Նախկին կառավարութիւնը կորսնցուցած էր օրինաւորութեան ամէն հանգամանք նկատի ունենալով որ ոտքի տակ առած էր մարդոց օրինական տարրական իրաւունքները:

Այս առթիւ Սահմանադրութիւնը կը յիշէ Թրքական բանակին 34րդ յօդուածը որ կ'ըսէ. — «Բանակը պաշտպանելու պարտականութիւն ունի Սահմանադրութեամբ հաստատուած Հանրապետութիւնը եւ հայրենիքը»:

Առժամեայ սահմանադրութիւնը որ պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ այն օրէն՝ երբ վերջնական նոր սահմանադրութիւն մը եւ ընտրական օրէնք մը հաստատուին, օրէնսդրական իրաւասութիւնը կու տայ Ազգային Միութեան կոմիտէին, որ 38 անդամներ ունի:

Գործադիր իշխանութիւնը կը յանձնուի պետութեան ղեկավարին եւ նախարարաց խորհուրդին: Պետութեան ղեկավարը միեւնոյն ատեն նախագահն է Ազգային Միութեան կոմիտէին: Նոյնպէս հրամանատարն է բանակին:

Ազգային Միութեան կոմիտէի կողմէ մեծամասնութեամբ ընդունուած որեւէ օրէնք կը ներկայացուի երկրի պետին: Այս վերջինը եօթը օր ժամանակ ունի վաւերացնելու կամ ի հարկին երկրորդ քննութիւն մը պահանջելու համար:

Եթէ օրէնքը ընդունուի Ազգային Միութեան կոմիտէին կողմէ, չորս հինգերորդ ձայնով, վաւերացումը երկրի պետին կողմէ կը դառնայ պարտադիր, հինգօրուան ընթացքին:

Կառավարութեան առաջարկով Ազգային Միութեան կոմիտէն պիտի կազմէ ատեաններ: Բարձր ատեան մը բաղկացած մէկ նախագահէ եւ երեսուն անդամներէ, Արդարութեան բարձր ատեան մըն ալ բաղկացած նախագահէ, ութ անդամներէ եւ վեց թեկնածուներէ: Երկու ատեաններուն անդամները մաս պիտի կազմեն զինուորական եւ քաղաքական ատենակալութեան եւ պետական խորհուրդին:

× Մենտերէս եւ Ճէլալ Պայար Եասսի կղզին փոխադրուեցան:

× Զինուորական իշխանութիւնները կը շարունակեն փնտռել ցոյցերու ընթացքին սպաննուած ուսանողներու դիակները: Զօրավար Նամք Արկիւք, Անգարայի պաշտպան վիճակի նախկին հրամանատարը յայտարարած է թէ 16 ուսանողներ սպաննուած են քաղաքին մէջ: Միւս կողմէ նախկին ապահովութեան պետին հարցաքննութենէն երեւան ելած է թէ 11 երիտասարդներ սպաննուած են, վերջին դէպքերու ընթացքին:

Զոհերուն մեծամասնութիւնը փողոցներուն մէջ չէ սպաննուած, այլ զոհ գացած է ոստիկաններու «ալա Թուրքա» հարցաքննութիւններուն: Շատեր մեռած են անհրաժեշտ խնամքէ զրկուելով:

Հաւանական է որ հասարակաց փոսերու մէջ նոր դիակներ գտնուին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիբանանի նոր խորհրդարանի 99 երեսփոխաններու ընտրութիւնը սկսաւ կիրակի օր եւ պիտի տեւէ երեք կիրակի: Յունիս 12ին տեղի ունեցան Լեռնալիբանանի վեց շրջաններու ընտրութիւնները: 94 թեկնածուներ կային երեսուն աթոռներու համար: Շրջաններն են. — Շուֆ (8 աթոռ՝ երկու սիւննի, երկու տիւրզի, երեք մարոնի, մէկ յոյն – կաթողիկէ):

Պաապա (հինգ աթոռ՝ երեք մարոնի, մէկ տիւրզի, մէկ շիի):

Քեսրուան (չորս աթոռ՝ չորս մառոնի):

Ալէյ (հինգ աթոռ՝ երկու տիւրզի, երկու մարոնի, մէկ յոյն – ուղղափառ):

Ճպէյլ (երեք աթոռ՝ երկու մառոնի, մէկ Շիի):

Մեթն (հինգ աթոռ. — երեք մարոնի, մէկ յոյն – ուղղափառ, մէկ հայ – լուսաւորչական):

Այս շրջանին մարոնի եօթը թեկնածուներուն մէջ կայ Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Քամիլ Շամուն: Կային նաեւ երեք հայ թեկնածուներ՝ Տիգրան Թոսպաթ, Վարդգէս Շամլեան եւ Նուպար Նոխուտեան: Տիգրան Թոսպաթ կը ներկայանար Շամունի ցանկին վրայ, իսկ Շամլեան Ճէմայէլի (փաղանգաւորներու):

Ֆրանսական թերթերը կը հաստատեն թէ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է եւ քուէարկողներու թիւը աւելի մեծ է եղած քան 1957ին: Արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախագահ Այզընհաուըր դէպի Ծայր. Արեւելք շրջագայութեան ելաւ, առջի օր: 36.000 քլմ. տեւող ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելէ յաջորդաբար՝ Ալասքա, Մանիլիա, Ֆորմոզա, Օքինավա, Ճափոն եւ Հարաւային Քորէա:

Կիրակի, Անտրիւզ օդակայանէն յատուկ օդանաւով Ալասքա մեկնած է: Անդրադառնալով Ճափոնի վերջին միջադէպերուն ու մասնաւորապէս իր այցելութեան դէմ եղած ցոյցերուն, Այք յայտարարած է թէ տեղի պիտի չտայ փոքրամասնութեան մը ճնշումին:

Նախագահը Ալասքա պիտի մնայ շատ կարճ ժամանակ մը միայն: Երեքշաբթի Մանիլիա պիտի մեկնի, իսկ Հինգշաբթի մարտանաւ առնելով Ֆորմոզա պիտի հասնի քսանեւութ ժամ ետք:

Ֆորմոզայի այցելութիւնը խորհրդանշական է միայն: Կ'ուզէ ցոյց տալ Ամերիկայի հաստատամտութիւնը պաշտպանելու Ազգայնական Զինաստանը:

Ամսոյս 19ին օդանաւ պիտի առնէ եւ Օքինավայէն անցնելով Թոքիօ պիտի հասնի:

Երկու օր Թոքիօ մնալէ ետք պիտի այցելէ՝ Հարաւային Քորէա:

Ճափոնի այցելութիւնը ամէնէն աւելի «վտանգաւորը» պիտի ըլլայ:

Ձախակողմեան տարրերը որոշած են ամէն գնով արգելք հանդիսանալ Այզընհաուըրի Թոքիօ այցելութեան: Ցոյցեր պիտի կատարեն Ճափոն – Ամերիկա զինուորական դաշնագրի ստորագրութեան դէմ:

Ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են: Կառավարութիւնը որոշած է տեղի չտալ:

Օրէ Օրին

«ԳԷՇ ԲԱՆԵՐ...»

— Եթէ գիտնամ որ դրանն առջեւէն անցնող շունը Հայ է, կը սատկեցնեմ...

Այս բառերը կ'արտասանէ եղեր, շատ անգամ, Ըսմէթ Ինէօնիւն, որ վերջերս ալաթուրքաՔուշտրկի մը բռնուած էր իրմէ ո՛չ նուազ գազանաբարոյ ուրիշ Թուրքի մը — Ատնան Մենտերէսի — հետ:

Այս երկու հրէշները շատ մօտէն ճանչցող մէկը կ'ըսէ թէ «մէկը միւսէն վար չի մնար, երկուքն ալ նոյն կտաւէն կտրուած են»:

Ըսմէթ Ինէօնիւ, Մուսթաֆա Քեմալի աջ բազուկը, երէկ, առանց ամչնալու — Թուրքը ո՛ւր, ամչնալու առաքինութիւնը ուր — կ'ըսէ թէ թուրք ժողովուրդը բռնակալութեան չի հանդուրժեր, որովհետեւ «աչափ տարի ազատ եղած է» եւ մա՛րդ խառնուած չէ իր գործին:

Շիտա՛կ է՝ մարդուն ըսածը:

Թուրքը ամէն ազատութիւն վայելեց ու մա՛րդ իր գործին չխառնուեցաւ, երբ եղաւ ջարդեց իրեն հպատակ բազմութիւնները: Ո՛չ ոք բռնութիւն ի գործ դրաւ իր վրայ ու ո՛չ ոք պոռաց իր երեսին:

— Հոս նայէ՛, բարեկամ, տեղդ նստէ, մա՛րդ եղիր, մարդու պէս վարուէ՛ հաբեւաններուդ հետ, այլապէս...

Ո՛չ, այս տեսակ խօսք, այս տեսակ ըսպառնալիք ըսող չեղաւ: Այդ պատճառաւ ալ, Ըսմէթ Ինէօնիւները, այսօր, իրաւունք ստացեր են յայտարարելու թէ իրենք ազատութեան վարժուած են եւ բռնակալութեան չեն հանդուրժեր:

Թուրքը. ի՛նք. բռնութիւն ի գործ կը դնէ ուրիշին վրայ: Ատիկա իր Ալլահէն իրեն պարգեւ տրուած իրաւունք է: Իրաւունք ստացեր են յայտարարելու թէ ի՛նք կը.

Շատ մարդ շատ մը իրաւունքներ կը ստանայ, բայց քիթը բերանը կը դարձնէ եւ մէջէն չի կրնար ելլել: Թուրքը այդ մեղքը չգործեց եւ Ալլահաուաք Ֆէրմա –

Բայց, արտասովոր ախորժակ ունի Շա՛տ բնական արարողութիւն մը՝ իրեն համար:

Բայց, արտասովոր ախորփակ ունի Թուրք կոչուած ժողովուրդը: Տզրուկը որոշ չափով արիւն կը ծծէ, յետոյ կը սատկի: Բորենին քանի մը դիակ յօշոտելէ ետք, կը յոգնի, կը կշտանայ ու կը փոուի կը քնանայ: Կոկորդիլոսը քանի մը հոգի կլլէ՞ց, կը սպառի ու տիղմին մէջ կը թաղուի կը հանգստանայ:

Թուրքը ո՛չ կը յոգնի, ո՛չ կը կշտանայ, ո՛չ ալ ցեխին մէջ կը թաղուի՝ ուրիշին արիւնը ծծելէ ետք:

Ո՛չ: Աչքը դուրսն է, միշտ: Ինչպէ՛ս ըսէ որ նոր զոհեր գտնէ, անոնց վրայ յարձակի եւ յօշոտէ անոնց միսերը՝ զանազան պատրուակներով:

— Մզկիթին դրան առջեւ թքեր ՚ ես, կեավո՛ւր... Գլուխդ պիտի կտրեմ...

— Աս ի՞նչ տեսակ Թուրք ես, որ սա լրբնուկ Տիգրան անունդ չես փոխեր, խայտառակ դաւանան...

Անցեալները, Թուրք թերթ մը կը գանգատէր թէ Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները իրենց մայրենի լեզուն կը գործածէին հանրակառքին մէջ:

— Չի վայլեր, իրենց ականջէն քաշելու ենք... Եթէ խօսք մտիկ չընեն, իրե՛նք գիտեն, վերջը, գէշ բաներ կրնան պատահիլ...

Հիմա, նոր գանգատ մը — փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ պէտք եղած յարգանքը ցոյց չի տրուիր եղեր Ազգային Դրօշակին հանդէպ եւ Անկախութեան Քայլերգին առեն, կեավուր աշակերտները չեն երգեր եղեր: Այս սարսափելի՛ երեւոյթը յուզումի մատնած է եղեր թուրք ուսուցիչները:

Այս վերջին գրաբար տեղեկութիւնը կը նշանակէ, անշուշտ, մեր աշխարհաբարով.

— Հէ՛յ, Հայ, Յոյն եւ Եահուտի վաթանտաշներ, խելքերնիս գլուխնիդ ժողվեցէք... վերջը գէշ բաներ կրնան պատահիլ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷՐԻ մէջ երկուշաբթի օր բացուեցաւ ալժերական համայնավար կուսակցութեան դատավարութիւնը: Գլխաւոր ամաստանեալն է՝ Անրի Ալէկ, հեղինակը Լա Քեսթիոն գիրքին: Երկրորդ ամբաստանեալն է՝ Մօրիս Օտէն (բացակայ): Իր տեղը պիտի պատասխանէ իր կինը: Օտէն անհետացած է, կնոջը համար՝ սպաննուած:

200.000 ՈՒՍԱՆՈՂ – ուսանողուհիներ երկուշաբթի առտու ներկայացան պաշոյի քննութեան, Փարիզի մէջ:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ խաղերը պատրաստող մրցումները սկսած են: Մոսկուայի մէջ Տէր Յովհաննէսեան որ երկարութիւն ցատկելու Եւրոպայի ախոյեան է (8 մեթր 01) վերադարձաւ մարզադաշտ, ուրկէ ամիսներէ ի վեր հեռացած էր վիրաւորուած ըլլալով: Առջի օր խորհրդային մրցանիշը կոտրեց 7 մեթր 87:

ՀԵՄԱՆԻԻ Ֆրանսայի ախոյեան հռչակուեցաւ Ժան Սթապլինսքի:

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ 11 խորհրդային ղեկավարներու հետ միասին ներկայ եղած է օդանաւորդի մը յուղարկաւորութեան:

ՔՈՆՔՈՐՏԻ մեթրոյի կայարանէն ելած միջոցին երիտասարդ ուսանող՝ Տանիէլ Մաքօ ձերբակալուած է: Իր վրայ գտնուած են 37 միլիոն հին Փրանք եւ էֆ էլ էնի փաստաթուղթեր: Ուսանողը Հողեգալուստի օրերուն Մարսէյլ մեկնած էր եւ էֆ էլ էնի հաշուոյն փոխադրութիւն կը կատարէր: Ոստիկանութիւններէն երեւան ելած է թէ մինակ չէր: Իր հետ կը գործակցէին հինգ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ, բոլորն ալ երկրորդական վարժարանի ուսանողներ եւ տիպար ընտանիքներու զաւակներ:

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆ, Իսրայէլի վարչապետը անձնական նամակով մը, ուղղուած Արժանթինի նախագահէն կը խնդրէ որ այս վերջինը վերաքննէ Այխմանը ետ ուղելու պահանջը: Նամակին մէջ Պէն Կուրիոն ի մէջ այլոց կ'ըսէ. — «Հրեաներու պատմութեան մէջ երբեք նման սարսռազդեցիկ պարագայ չէր ներկայացած: Այխման պատասխանատու է Հիթլերի ոճրային ծրագրին (Հրեաներու ֆիզիքական բնաջնջումը) գործադրութեան»:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Միշէլ Տըպրէ ճառ մը խօսած է Պորտոյի մէջ, շեշտելով թէ տնտեսական եւ ելմտական կարելիութիւններն են միայն որ կրնան ապահովել ֆրանսական ներկայութեան անհրաժեշտութիւնը Ալժերիոյ եւ Սահարայի մէջ: Պիտօ, անգամ մը եւս յիշած է, թէ պէտք է անմիջապէս պատրաստ ըլլալ պաշտպանելու համար «Ֆրանսական Ալժերիան» երբ խօսած է քրիստոնեայ – դեմոկրատ անդամներուն առջեւ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ կիրակի գիշեր ըմբոստութիւն մը ծագած է բայց անմիջապէս խեղդուած ՚:

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՓՈՐԹԵՐ որ վերջերս Խրուշչեւի հանդիպած է Սթոքհոլմի մէջ յայտարարած է թէ խորհրդային զօրավարներուն կարծիքով Ռուսերը կը ցաւին Խրուշչեւի գործածած լեզուին համար: Խրուշչեւ ըսած է թէ Խրուշչեւ մէկն է որուն լեզուն զսպանը չէ, իսկ Մալինովսքին կրնայ ուզածդ ընել տալ:

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Բ.

ՎԵՐՅԻՇԵԼ ԱՆՑԵԱԼԸ

Այսօրուայ կացութիւնը հասկնալու համար, անհրաժեշտ է վերյիշել երէկուայ դէպքերը :

Հին, շատ հին վէճը Էջմիածնի եւ Սիս-Անթիլիասի միջեւ վերարծարծուեց ու նոր բովանդակութիւն ստացաւ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի վախճանից յետոյ, երբ խորհրդային իշխանութիւնը ուզեց լրիւ կերպով իրեն ենթարկել Կիլիկիոյ Աթոռը եւ այս վերջինի միջոցաւ Սփիւռքի Հայութիւնը : Այդ նպատակով էր, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա. ուղարկուեց Լիբանան եւ կատարեց գործեր, որ, ի հարկէ, իրեն թոյլ չէր տայ, եթէ կամքի եւ գործունէութեան ազատութիւն ունենար :

Ձախողելով իր առաքելութեան մէջ Վազգէն Ա. ցուցական կերպով հեռացաւ Անթիլիասից մերժեց ճանաչել Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսական օրինական ընտրութիւնը, փորձեց «երկփեղկել» Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը՝ ըմբոստութեան մղելով Անթիլիասի միաբանութեան մէկ մասը՝ ջանալով հակաթոռ կաթողիկոսութիւն ստեղծել խաղական հերձուածի միջոցով : Հրապարակ հանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան վարկին անվայել մի կոնդակ : Բարեգործականի միջոցով աշխատեց ծունկի բերել Անթիլիասը նիւթական գետնի վրայ :

Ի՞նչ եղաւ հետեւանքը : Հետեւանքը եղաւ այն, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը աւելի եւս զօրացաւ, իր չորս թեմերին միացան էջմիածնական հինգ թեմեր, — Ամերիկայի կէսը, Յունաստան, Թեհրան, Նոր Ջուղա, Հար. Իրան : Կարելի է ասել՝ Սփիւռքի Հայութեան կէսից աւելին այժմ կապուած է Կիլիկիոյ Աթոռի հետ : Անթիլիասը ոչ միայն նիւթապէս չցամաքեց Բարեգործականի նպաստը չստանալով, այլ աւելի եւս ապահովուեց նիւթապէս : Անթիլիասը իր դպրեվանքով, իր երիտասարդ, արթուն ղեկավարութեամբ իր գաղափարական, եռանդուն միաբանութեամբ ,դարձել էՍփիւռքիՀայութեան իրականհոգեւորպարիսպը ,որպէս բարոյական անձ թէ՝ ազգի ներքին հատուածների, թէ արտաքին ազատ աշխարհի աչքին : Էջմիածինը, այսինքն՝ Խորհրդային իշխանութիւնը Հայութեան բոլոր ճակատների վրայ ջախջախիչ պարտութիւն կրեց :

Չէ՞ք կարծում, որ այս՝ փաստից է բխում Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի, այսինքն՝ Խորհրդային իշխանութեան «նոր տակտիկան» — ինչ որ չես կրնար ձեռք բերել կռուով՝ ջանայ՝ ստանալ խաղաղութեամբ :

Արդ, եթէ հաւատանք, որ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի նպատակը իսկապէս եկեղեցու եւ ազգի մէջ համերաշխութիւն հաստատելն է, որքա՞ն գործնական է այդ տեսակէտից իր «նոր տակտիկան» :

Ի՞նչ է այդ տեսակէտից իր նոր կոնդակի իմաստը :

Բառերը, այո, հիմնովին փոխուած են նախորդ — տխրահռչակ — կոնդակի բովանդակութեամբ : Այժմ աստուածահաճոյ խօսքեր են գործածուած, բայց ըստ էութեան, ի՞նչ է ասում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր նոր կոնդակով, որի նպատակն է — ասում են — միութեան կամուրջ ձգել Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ :

Նախ՝ որոշ չէ. Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. ընդունա՞ծ է, որ Զարեհ Ա. օրինական կաթողիկոս է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ : Կոնդակից այդ չի երեւում : Ընդհակառակն, կարելի է ենթադրել, որ Վազգէն Ա.ի համար Զարեհ Ա. դեռ օրինական կաթողիկոս չէ : Երկրորդ, եթէ Վազգէն կաթողիկոսի նպատակը սիրոյ եւ եղբայրութեան յարաբերութիւն ստեղծելն է Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ, ի՞նչ իմաստ ունի Վազգէն կաթողիկոսի սիրային զեղումը Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսութեան դէմ ըմբոստացած Խադ Արք. Աջապահեանի հասցէին : Տարօրինակ գործելակերպ. կոնդակի մի պարբերութեան մէջ խաղաղութեան ձիթենի պարզել Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին եւ յաջորդ պարբերութեամբ քաջալերել նոյն Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսութեան դէմ ըմբոստացած Խադ Արք.ին :

Եթէ ճիշդ է, որ եկեղեցին խորհրդային աշխարհում բոլորովին ազատ է, ինչպէս Վազգէն Ա. աշխատել է հաւատացնել Ամերիկեան մամուլի թղթակիցներին, եւ եթէ ճիշդ է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը բոլորովին ազատ կամքով է վարում եկեղեցական գործերը, ինչպէս հաւատացնում են քօղածածուկ եկեղեցասէրներ, ապա կայ միայն մէկ տրամաբանական եւ շիտակ ճանապարհ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ փոխադարձ հասկացողութիւն եւ սէր ու միասնականութիւն հաստատելու :

Ամէն բանից առաջ եւ առանց որեւէ պայմանի ճանաչել Նորին Սուրբ Օծութիւն Զարեհ Ա. օրինական ընտրեալ եւ օծեալ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ մէկ անգամ ընդ միշտ Կիլիկիոյ Աթոռի ներքին գործերին միջամուխ չըլլալ ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով :

Մեզ թւում է, որ այս առաջին եւ տարրական պայմանն է, որից յետոյ միայն կարող է խօսք լինել երկու Աթոռների միջեւ գործնական հարցերի կարգադրութեան մասին : Եւ սրա համար պէտք չկայ Սան Փաւլոյի հովիւի միջնորդութեան ոչ էլ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ճամբորդութեան մինչեւ Ամերիկա : Էջմիածինը միակ վայրն է, որտեղից պէտք է բխեն նման կարգադրութիւններ :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Այս սիւնակներուն մէջ առիթն ունեցանք խօսելու, երկու յօդուածներով, Երազի, Տխրութեան եւ Սիրոյ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մասին (Յառաջ, 2 եւ 3 Մայիս), նկատի ունենալով Սաքօ Սուքիասեանի «Էջեր Վահան Տէրեանի կեանքից» վերնագրով հրատարակութիւնը :

Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ (թիւ 20), Պարոյր Սեւակ եւս կ'անդրադառնայ նոյն գրքին ընդարձակ յօդուածով մը, «Տէրեանը պահանջում է» վերնագրով :

Մեր զոյգ յօդուածներուն մէջ կը շօշափէինք մասնաւորաբար բանաստեղծին նամակները, որոնք պերճախօս կերպով կը ներկայացնէին հեղինակին կեանքին քանի մը մանրամասնութիւնները :

Պարոյր Սեւակ եւս կը փորձէր վերլուծել այդ նամակներուն ոգին եւ նկարագիրը : Ինչ որ սակայն մեր ուշադրութիւնը գրաւեց այս առթիւ, Վահան Տէրեանի ողբերգութեան չի վերաբերիր : Բարեբախտաբար «Գրական Թերթ»ը երբեմն մեզի կը բերէ անաչառ քննադատութեան վկայութիւններ, ինչպէս այս անգամ, որոնք կը յատկանշեն մեր հայրենիքին արդի բանաստեղծներէն ոմանց մտայնութիւնը, իրենց ժամանակակից ստեղծագործութիւնը եւ արուեստի ըմբռնումը :

Պարոյր Սեւակի դժգոհութիւնը, ըսելու համար նաեւ դառնութիւնը այն է, որ «Մերի եւ հայկականի անվերապահ գովերգումը մինչեւ այսօր ալ վեր բանաստեղծութեան խոցերէն մէկն է : Մասիսներն ու Արագածը եթէ լեզու ունենային՝ վաղուց էին որոտացել «Հանգիստ թողէք մեզ» : ... Արբանեակներ են պտտւում երկրագնդի շուրջ, իսկ ոտանաւորների շատ ժողովածուներում՝ աւանդական ջրաղացքարը, տուֆքարից նեյլոններ են պատրաստում, իսկ ոտանաւորների մէջ ճռռում է թանգարանային ճախարակը» :

Այս վիճակին պատճառներէն մէկը, ըստ յօդուածագրին, այն է որ հեղինակները չունին ոչ շնորհ, ոչ օժտուածութիւն եւ ոչ ալ տաղանդ :

Ուրեմն Մասիսները եւ Արագածը կրնան ամէն ժամանակ բանաստեղծութեան եւ գրականութեան ներշնչումի առարկայ դառնալ, պայմանով որ մեր քերթողները եւ վիպագիրները տաղանդ և շնորհ ունենան, որոնք սովորական ոտանաւոր գրողներուն շնորհուած չեն եւ պիտի չշնորհուին, որքան ալ անոնք կարդացած ըլլան եւ տակաւին կարդան բանաստեղծութիւն գրելու եւ հասկնալու օրէնքներու արուեստը : Աւելորդ է կարծեմ հոս յիշել մեր գրականութեան այն քերթուածները եւ վէպերը, որոնց նիւթը մեր Մասիսներն ու Արագածը, մեր հայրենի բնութիւնը իր տեսարաններով, մասամբ կամ ամբողջովին, նիւթը կը կազմեն ստեղծագործութեան, թէ դասական եւ թէ արդի գրողներուն մօտ :

Տարիքի հարցն ալ նկատի առնելու է, քանի որ արդի մեր բանաստեղծներէն ոմանք թեւակոխեր են իրենց չորրորդ տասնամեակը կամ հինգերորդի սեմին են : Պարոյր Սեւակ իր տեսակէտը պարզաբանելու համար կը յիշէ Պետրոս Դուրեանն ու Միսաք Մեծարենցը, որոնք երիտասարդ հասակի մէջ գոհ գացին անողոք հիւանդութեան : Եղենը [illegible] խլեց «Հեթանոս Երգեր»ու հեղինակը, երբ ան հազիւ 30 – 31 տարեկան էր : Վ. Տէրեանը երբ 35 տարեկան էր, եւ Ե. Զարենցը՝ 40ին մէջն էր : Իր ժամանակին ամէն մէկը զարգացած մարդոցմէ մէկն էր : Իսկ մեր երիտասարդներէն շատեր չեն գիտեր նոյնիսկ, կը գրէ, հայրենի գրականութեան պատմութիւնը, որու համար ոչ միայն ընթերցասիրութիւն պէտք է, այլեւ քիչ մը գրաբար, միջին հայերէն եւ արեւմտահայերէն : Անոնք զբաղած են միայն «գրոտելով եւ իրենց գրոտածը ուրիշի գրոտածից գերադասելով» :

Պարոյր Սեւակի դառնութիւնը աւելի կը խորանայ գրելու համար թէ «տարիները կ'անցնին եւ ոչինչ չեն տար անոնք : Իսկ ո՞րտեղէն տան, պիտի ունենան որ տան : Գոնէ ունենային այն նուազագոյն գիտակցութիւնը թէ չունին : Այդ էլ յաճախ բացակայում է» :

Անդրադառնալով առ հասարակ լրագրական եւ թարգմանչական լեզուին, յօդուածագիրը խորապէս կը ցաւի, որ նոյնիսկ մեր գիրքերու լեզուն աղճատուած օտարաբանութիւններով ու սխալներով լեցուն է : Լեզու մը, ուր կը տիրեն «չորուցամաքութիւն եւ աղքատութիւն» եւ կը վախցուի որ այդ վիճակը տիրական դառնայ եւ ընդհանրանայ :

Լեզուէն ետքը մեր հայրենիքի գրողներուն մշակած ու տուած նիւթերուն նըւազ հիւթեղ, կենդանի եւ պատկերաւոր ըլլալն է, ուր կը բացակայէն յաճախ գրական լեզուին գեղեցկութիւնն ու արդիականութիւնը : Նորակազմութիւններէն եւ նորաբանութիւններէն աւելի, պէտք է լեզուական բոլոր կենսական տարրերը համարձակօրէն, այնպէս մը խմորել որ իրական հայ դառնայ բոլորին համար անհրաժեշտ, բոլորին համար մարմին հաց : Միայն այս պարագային է որ լեզուն ճկուն կը դառնայ եւ բոլորին մատչելի :

Այսպէս իր միտքերը զարգացնելով, Պարոյր Սեւակ յաճախ օգնութեան կը կանչէ Վահան Տէրեանը, եզրակացնելու համար թէ

1.— Հայրենիքի արդի մեր բանաստեղծները ոչ օժտուած են, ոչ շնորհ ունին եւ ոչ ալ տաղանդ :

2.— Մեր բանաստեղծները չեն կարդար եւ իրենց զարգացումը թերի է :

3.— Լրագրական եւ թարգմանչական գրականութիւնը օտարաբանութիւններով եւ սխալներով ողողուած է :

4.—Երիտասարդները ծանօթ չեն նոր-

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ասիկա Ստալինի երկրորդ մահն էր : Այս ճառը հիմնապէս քանդեց չորս տասնամեակներու ընթացքին հաստատուած Խորհրդային եւ համայնավար պատմութիւնը եւ վարկածները : Կուսակցութիւնը կը մնար առանց հանդանակի եւ պատմական անցեալի :

Դժուար է երեւակայել, թէ Կրեմլինի վարիչները երբեւիցէ խորհած ըլլային նման վտանգաւոր քայլ մը առնել : Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս խորհեցան : Ինչո՞ւ եւ ե՞րբ Խրուշչեւ որոշեց իր անունը կցել հակաստալինեան այս ձեւի պայքարին : Որո՞նք էին հեղինակները այս վտանգաւոր մըտքին :

Մենատէրին մահէն ի վեր, ժողովրդական խաւերէն ներս, հակա-Ստալինեան շարժումը մեծ ծաւալ ստացած էր : Ամէնէն առաջ ժողովրդական խաւերուն բաղձանքն էր այնպիսի քաղաքական մթնոլորտ մը ստեղծել, որ նոր մենատէրի մը յայտնութիւնը անկարելի դառնար :

Խրուշչեւ եւ իր համախոհները չէին ուզեր սակայն շատ առաջ տանիլ Ստալինի դէմ պայքարը : Կը վախնային թէ կուսակցութեան հեղինակութիւնը կը խախտի : Իսկ Միկոյեան եւ Մալենքով կ'ուզէին քանդել Ստալինի առասպելը :

ԳԱՂՏՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄ

20րդ համագումարի բացումէն երեք շաբաթ առաջ (1956 Յունուարին) Նախագահութիւնը որոշեց մղում տալ հակաստալինեան պայքարին : Այս որոշումին գլխաւոր պատճառը այն էր, որ Խրուշչեւ բացէ ի բաց յայտարարած էր թէ վերջ պիտի դնել տայ հաւաքական ղեկավարութեան ու պիտի առնէ, առանձինն, Ստալինի տեղը : Այս յախուռն արտայայտութիւնը պատճառ դարձաւ որ իր հակառակորդները առժամապէս միանան :

Խրուշչեւ, նախապէս հանրապետութեան ներկայացուցիչներուն ղրկած էր գաղտնի հրահանգներ, որոնք սակայն գաղտնի չմնացին : Իրենց կարգին, Խրուշչեւի մրցակիցները աշխատեցան ազդեցութիւն բանեցնել քաներորդ համագումարի 1436 պատգամաւորներուն վրայ :

1956, Յունուար 25 – 28ին պատմաբաններու համագումար մը գումարուեցաւ, որուն մասնակցեցան՝ վեց հարիւր պատմաբաններ, քննելու համար «Պատմական Հարցեր» պարբերաթերթի ընթերցողներու տեսակէտները : Պարբերաթերթի պատասխանատու խմբագրապետը՝ Պիւրտժալով, մանրամասնօրէն թըւեց այն բոլոր խեղաթիւրումները, որոնք տեղի ունեցած էին Խորհրդային պատմութեան մէջ : Ուկրայնիոյ համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը վերաքննութեան ենթարկելու իր առաջարկը անմիջապէս ընդունուեցաւ :

Կուսակցական քննիչ յանձնախումբ մը, երկու տարիէ ի վեր կը քննէր մաքրագործումներու թղթածրարները : Քսաներորդ Համագումարէն քանի մը շաբաթ առաջ, Նախագահութիւնը որոշեց ձեռք առնել Խրուշեւի զոհերուն քննութիւնը, ինչ որ ցոյց կուտար, թէ իր հակառակորդները որոշած էին՝ հրապարակութեան տալով վարկաբեկել եւ հանրութեան դատաստանին ենթարկել այս վերջինը :

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նոյն ժամանակաշրջանին ուրիշ երկու քայլեր առնուեցան՝ Խրուշչեւի դէմ : Առաջինը Նախագահութեան մեծամասնութեան որոշումով, երկրորդը մառեշալ Ժուքովի կարգադրութեամբ :

Կուսակցութեան քսաներորդ համագումարին բոլոր պատգամաւորներն ալ, անխտիր, 18 տպագրեալ էջերէ կազմուած հաղորդագրութիւն մը ստացան : Գաղտնի պահելու համար ստորագրութիւն առնուեցաւ :

Այս տետրակը, «Լենինի կտակը», կը գուշացնէր կուսակցութիւնը թէ Ստալին իբրեւ ընդհանուր քարտուղար [illegible] ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է [illegible] ուժ մը» : Թէ չափէն աւելի կոշտ, [illegible] քոտ եւ անհամբեր էր, ուստի կարելի է ձգել իր պաշտօնին գլուխը : Կտակը ցոյց կուտար նաեւ թէ ինչ միջոցներով կարելի պիտի ըլլար ապահովել «հաւաքական ղեկավարութիւնը» (ընդարձակելով Կեդր. Կոմիտէին կազմը) : Ստալին թաղած էր հողին տակ այս կտակը :

Եթէ կար մէկը, որու համար կտակի հրապարակումը միանգամայն [illegible] եւ վտանգաւոր էր, այն ալ Խրուշչեւն էր : Ինքն էր որ ուզեց իր անունը կցել Ստալինի խորհրդապատկերին : Ինքն էր որ ինքզինքը դասեց կուսակցութեան [illegible] տը : Իր անհակակշիռ խառնուածքը, իր [illegible] քմահաճ արտայայտութիւնները, իր [illegible] ու անպաճոյճ շարժուձեւերը ծանօթ էին բոլորին :

Սակայն իրականութիւն է որ այս [illegible] տաթուղթերը հողի տակէն հանուած [illegible] հաւաքուած էին պատմաբաններուն [illegible] մէ եւ տպուած երկու հազար օրինակ [illegible]

Փաստը ցոյց կուտայ թէ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը հակա-ստալինեան էր եւ որ Խրուշչեւի հեղինակութիւնը սահմանափակուած էր :

(12 Շար.)

...խօսք մեր գրականութեան պատմութեան ։

5.— Իրենց գործածած լեզուն ոչ ճկուն է եւ ոչ բոլորին մատչելի ։ Անոնք ծանօթ չեն ոչ գրաբարի, ոչ միջին հայերէնի եւ ոչ ալ արեւմտահայերէնի ։

(Առաջին անգամն է որ գրողի մը կողմէն «Գրական Թերթ»ին մէջ արեւմտահայերէնի անհրաժեշտութիւնը կը շեշտուի)։

«Գրական Թերթ»ի յաջորդ թիւին մէջ (21), անդրադառնալով Պարոյր Սեւակի յօդուածին, Գ. Մահարի «Ամբողջ Զայրոյթով» խորագրով, կարգ մը կէտեր շօշափելով մէկտեղ, քննադատական գրականութեան եւ քննադատներուն մասին եւս իր տեսակէտները կը պարզէ ։

Շատ բարդ խնդիր մըն է ինչ որ կը վերաբերի քննադատական գրականութեան եւ արուեստին ։ Քննադատութիւնը ստեղծագործութիւն մը ըլլալու համար, չի բաւեր արտառոց կարծիքներ յայտնել, նորը ըսելու ցանկութեամբ ուրանալ շատ բան, հակառակ վերագնահատումի իրենց իրաւունքին ։ Մեր գրողները դառնութիւն կը զգան, երբ քննադատը արդար խօսք ունի եւ արուեստի գործը կը մեկնաբանէ ընթերցողին ուղղութիւն տալու համար ։

Նոր բան մը ըսելու փորձ մըն էր անշուշտ այն քննադատութիւնը որ կը վերաբերէր մեծ քնարերգակ բանաստեղծ Գրիգոր Նարեկացիին ըսելու համար, թէ Նարեկացին իբրեւ բանաստեղծ վերթեւելու ոչ անյողդողդ կամքը ունէր եւ ոչ ալ անդրդուելի ինքնութիւնը ։ Իբրեւ կրօնաւոր ոչ իսկ հաւատքի կշռաւոր ծանրութիւնը եւ միստիքականութիւնը ։ Իբրեւ բանաստեղծ ան իր նմանը մարդ էակը նուաստացուցած է, խլած է անոր արժանապատուութիւնը, իր ինքնութեան առջեւ ։ Նարեկացիին ներաշխարհին մէջ կը պակսի շնաշխարհիկ ծաղիկը որ կը կոչուի վերացում ։ Իբրեւ մարդ եւ մասնաւորապէս իբրեւ բանաստեղծ կը պակսին իրեն՝ բարոյական եւ մտաւորական տարրերը, ուժերը ։ Փոխանակ ճակատը խրոխտաբար վեր բռնելու եւ կեանքին բոլոր դժբախտ բոպէներուն եւ կացութիւններու դէմ ինքնաբաւօրէն, հպարտօրէն պայքարելու, իրենը եղած է ստրկութիւն մը, գլխիկոր եւ ծնրադիր՝ աղօթքին ապաւինելու ։ Անոր ենթագիտակցութեան մէջ բացակայ է այն վեհութիւնը որ զօրավիգ կը կանգնի տառապանքը անգոսնելու, փորձութիւնները մէկդի շպրտելու եւ հաղորդակից մնալու մարդկային բոլոր ապրումներու, վերելքներու եւ սայթաքումներու ։ Օգնելու իր ցեղին եւ մարդկութեան համար՝ յարատեւ եւ անփոփոխ ուժ մը, արժէք մը դառնալու ։ Ոխտեալ դերիմը մեղքերու մացառուտքին մէջ կալանուած՝ Աստուծոյ ու աղօթքին ձգած է իր փրկութեան ճակատագիրը, կեղծիք դառնալու աստիճան անհոգութեամբ եւ բառամթերքի մսխումով ։ Չենք տեսներ Նարեկացիին [illegible]ութեան մէջ աստուածայնութեան վսեմութիւնն ու վեհանձնութիւնը, կարենալ բաժին հանելու համար իր նմաններուն ։ Նարեկացիի շնորհուած չէր մարգարէաշունչ հոգետեսի քնարը, ոչ ալ ստեղծագործիչ երեւակայութիւնը, որոնք մեծ բանաստեղծներու յատկանիշներն են իցիւ թէ հայ ժողովուրդը անցեալին մէջ եւ այսօր ալ, իր բարձին տակ պահած ըլլայ Նարեկներու տեղ, հաւատքի եւ ներշնչումի վսեմական ուրիշ բանաստեղծական աղբիւրներ, որոնք դժբախտաբար անտեսուած են անցեալին մէջ եւ կ'անտեսուին այսօր ալ» (բոլոր ստորագծումները մեզմէ)։

Այս տողերը անձնական եւ մինչեւ այսօր միստիք բանաստեղծ Նարեկացիին մասին յայտնուած կարծիքներուն նկատմամբ նոր տեսակէտներ ըլլալով մէկտեղ, նպատակ ունէին եզրակացնելու համար, թէ Միսաք Մեծարենց չէր կրնար ազդուած ըլլալ Նարեկացիէն, որու գործին մէջ չկան բանաստեղծական տարրեր եւ ոչ ալ կրնար ընդունիլ զայն իբրեւ մեծ բանաստեղծ (ստորագծումները մեզմէ) ։ (Կը թուի թէ վերի տողերու հեղինակը անծանօթ է Նարեկացիի Տաղերուն եւ «Մատեան Ողբերգութեան» գերազանցապէս քնարերգական, բանաստեղծական գեղեցկութիւններուն ։ Թէ ի՞նչ կը մտածէր Միսաք Մեծարենց Նարեկացիին մասին, պէտք է կարդալ «Նարեկացիին հետ» յօդուածը(*) ։ Ուրիշ առթիւ մենք լայնօրէն պիտի գրենք մասնաւորաբար Նարեկացիին Տաղերուն, ցոյց տալու համար որ Նարեկացին քնարերգակ մեծ բանաստեղծ է, եւ որուն մէջ երեւակայութիւնը, մասնաւորաբար գերագոյն չափերու հասած է, յաճախ չափազանցութեան տարուած) ։

Կ'արժէ նաեւ խորհրդածել թէ օտար գրական - գեղարուեստական սահմանումներով կրնա՞նք պատուաստել մեր գրականութիւնն ու արուեստը, առանց փնտռելու մեր ինքնութիւնն ու ինքնատպութիւնը այդ մարզին մէջ ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Ոսկի Արիշին տակ, Միսաք Մեծարենց (Արձակ երկերու հաւաքածոյ), Պոլիս, 1934, Մատենաշար «Մշակոյթ» ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի 17րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 4, 5, 6ին, միութեան սեփականութիւնը եղող Պէլֆօնթէնի (Ժիւրա) օգափոխութեան կայանի սրահին մէջ ։

Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն 32 իրաւասու ձայնով պատգամաւորներու կողքին, տեղ գրաւած էին խորհրդակցական ձայնով հրաւիրեալներ եւ բազմաթիւ ունկնդիրներ ։ Ներկայ էին նաեւ Կապ. Խաչի վեթերան ընկերուհիները ։

Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Է. Բիւզանդի բացման ճառէն յետոյ, կատարուեցաւ դիւանի՝ ինչպէս նաեւ յանձնախումբերու ընտրութիւնները, որմէ յետոյ ժողովը անցաւ օրակարգի հարցերու քննութեան ։

Երեք օր տեւող 7 նիստերու տքնաջան աշխատանքով, ընկերուհիները մեծ յաջողութիւն կատարեցին ։

Ոչ մէկ յոգնութիւն, ոչ ոքի մօտ ։ Պատգամաւորականին Կապոյտ Խաչի սեփական տան մէջ գումարումի պատճառած հպարտութիւնն ու խանդավառութիւնը մեծապէս խրախուսեցին պատգամաւորները ։

Անկարելի էր չհրճուիլ տեսնելով այն մեծ աշխատանքը որ կատարուած էր ։ Փլփլած ագարակ մը, այսօր ներկայանալի շէնքի մը վերածուած էր ։ Օդասուն ննջարաններ, ճաշասրահ, զանազան սենեակներ, լուացարաններ, եւն. ։

Համերաշխ մթնոլորտի մէջ լուծուեցան օրակարգի բոլոր հարցերը, կրթականի, հայերէնի դասընթացքներու, ուսանողներու օժանդակութիւնն, հիւանդներու օգնութեան, օգափոխութեան կայանի, Կապոյտ Խաչի օրուան, գթութեան շաբաթի, մայրերու օրուան մասին, եւ պատրաստուեցան համապատասխան բանաձեւեր ։

Բոլոր պատգամաւորները սրտացաւօրէն մօտեցան խնդիրներուն, գթութիւնը իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով ։

Կարդացուեցան քանի մը աւելի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ կեդրոնական վարչութեան տեղեկագիրները եւ քննութեան առնուեցան իւրաքանչիւրի վիճակը ։

Վերջին նիստին ձեռնարկուեցաւ նոր կեդր. վարչութեան ընտրութեան ։ Գաղտնի քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցան հետեւեալները .—

Տիկիններ՝ Տիրուհի Սէրէնկիւլեան, Աշխէն Սամուէլեան, Հռիփսիմէ Իփէկեան, Արշալոյս Թադէոսեան, Գայանէ Գաբոյեան, Ժիւլիէթ Զպուքճեան եւ Թօփալեան ։

Պատգամաւորական ժողովի փակումէն առաջ, խօսք առին կարգ մը ընկերուհիներ եւ ընկերներ, իրենց հիացումը յայտնելով շէնքի մէջ կատարուած վերանորոգման աշխատանքներու մասին, ստեղծուած էր տպաւորիչ մթնոլորտ ։

Զանազան շրջաններէ, մինչեւ Զուիցերիայէն, առիթէն օգտուելով բազմաթիւ հիւրեր, անձնական կառքերով եկած էին տեսնելու այնքան խօսուած Պէլֆօնթէնի այս կայանը ։

Այցելեցին զանազան յարկաբաժիններ եւ շնորհաւորութիւն ինչպէս նաեւ գնահատանքի խօսքերով մեկնեցան ։

Ժողովը փակուելէ յետոյ տեղի ունեցաւ խնճոյք ։ Երգ, արտասանութիւն իրարու կը յաջորդէին ։ Երկուշաբթի գիշեր ժամը 22ին վերջ գտաւ այս հաւաքոյթը ։

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻԴԻԱ ԿԱՐԻՆ

Վերջին երեք շաբթուան ընթացքին, Փարիզի երաժշտասէր հասարակութիւնը երեք անգամ վայելքն ունեցաւ միջնադիլ երգչուհի Լիտիա Կարինը լսելու բեմէն եւ ձայնասփիւռէն ։

Մայիս 17ին՝ Շան զ'Էլիզէի Թատրոնին մէջ տեղի կ'ունենար նոր բեմերգի մը առաջին ունկնդրութիւնը .— «Աբրահամ եւ Հրեշտակը» զոր յօրինած է երաժիշտ Մարսէլ Տըլաննուա՝ նիւթն առնելով Աստուածաշունչ Մատեանէն որ յառաջապահ Ֆրանսացի երգահանին նախասիրած ներշնչարանն է, իր խորիմաստ եւ խորհրդաւոր դրուագներով ։ Հրեշտակի երկնային դերին ստեղծումը յանձնուած էր հայ երգչուհիին վերացնող ձայնին ու մեկնաբանութեան ։

Երեկոյթին ներկայ մասնագէտ երգասէրները անվերապահ գնահատեցին երկն ու երգչուհին ։ Մամուլը իր գնահատանքով հաստատեց այդ զոյգ արժէքները եւ երկը, նոյնութեամբ, ձայնասփռուեցաւ յետագային ։

Քանի մը օր առաջ, երաժիշտ Տըլաննուա եւ իր գործերուն հաւատարիմ մեկնաբանը Լիտիա Կարին անգամ մը եւս ի պատուի էին ։ «Սուլամիթի Վերջին Երգը» բեմի վրայէ առաջին անգամ կ'երգուէր, անցեալին պատկերասփիւռի վրայ գտած յաջողութեամբ ։

Փարիզի «Լը Մոնտ» օրաթերթի երաժշտական անաչառ քննադատը՝ Ռընէ Տիւմէնիլ փոքր գրութեամբ մը մեծապէս կը գնահատէր երկն ու անոր յաջող կատարումը, հաստատելով նախորդ առիթով մեր արդէն իսկ կատարած գնահատանքը (Յառաջ, 2 Օգոստոս, 1959) .— «Կանացի ձայնի, բամբ ջութակի եւ դաշնակի համար գրուած երգասոյթ մըն է, ժետար Միւսայի բանաստեղծութեան մը վրայ ։ Երկը սիրուն է եւ գեղուն Աստուածաշունչ Մատեանի ընագրին մէջ թաքուն հողեզգած տոփանքով ։ Բամբ ջութակի եւ Լիտիա Կարինի շատ սիրուն եւ ապրումով գիտակից ձայնին միութիւնը, երգչուհիին հրաշագործ ողբերգակ խառնուածքը, արտակարգ յուզումի չեշտ մը կուտան այդ երգասոյթին» ։

Աշխարհիկ երգով մատչիլ Աստուածաշունչ Մատեանի խորհրդաշունչ դրուագներուն՝ երաժիշտ Տըլաննուայի յառաջապահ արուեստին գաղտնիքն է դարձած ։ Հարազատ կերպով ապրիլ եւ ունկնդիրին ապրեցնել անոնցմով՝ երգեցիկ մենաշնորհն է դարձած Լիտիա Կարինի ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Հայրս եւ մայրս չափազանց սիրում էին Ցակոբին, ոչ միայն նրա համար, որ իրենց անդրանիկ որդին էր, այլ նրա համար, որ հասակով նրանք Ցակոբից շատ տարբերութիւն չունէին ։ Մայրս 13 տարով մեծ էր Ցակոբից, իսկ հայրս՝ 17 տարով ։ Մայրս դեռ եւս եղել էր մանուկ, երբ առաջին անգամ զգացել էր նրա շարժումն իր հոգում ։ Մանաւանդ մայրս եւ Ցակոբն իրար հետ կատարեալ մտերիմներ էին ։ Մայրս չէր յիշում, թէ արդեօք եղե՞լ է մի ժամանակ, երբ Ցակոբը գոյութիւն չի ունեցել ։

Անցաւ մի ամիս, բայց Ցակոբի վիշտն աւելի էր խորանում ։

Եւ հայրս որոշեց նրան առաջարկել երկու բան — ճամբորդութիւն կամ ամուսնութիւն ։ Հայրս խորապէս համոզուած էր, որ սրանցից մէկնումէկը կը փրկի նրան, կը մեղմացնի նրա վիշտը, եւ մի օր էլ կը մոռանայ ։ Այս նպատակով, հայրս յիշեցրեց նրան Թուրքական երգի մը կտորը — «Գիւն դիւր, կէչէր, աղլամա» (*) ։

Ցակոբն ընտրեց ճանապարհորդութիւնը ։

Մայրս մեծ պատրաստութիւն տեսաւ, նոր շորեր կարեց, սպիտակեղէններ պատրաստեց, նոր անկողին կարեց, քուրք առաւ, Ցակոբի գօտին լցրեց ոսկով ։

Բոլորս համբուրեցինք նրան, մայրս հազիւ կարողացաւ բաժանուել Ցակոբից, իսկ հայրս սառնասրտութեամբ համբուրեց նրան եւ ասաց ․

— Դուն քըզի աղէկ նայիր ։

Բոլորը զարմացան, որ հաջի էֆէնդին լաց չեղաւ, բայց երբ կառքի անիւները սկսեցին գլորուել, կառքը հեռացաւ, դարձաւ մի կէտ եւ ի վերջոյ անհետացաւ, հայրս մտաւ իր սենեակը, բաց արաւ պահարանը, մի երկու զաւաթ օղի խմեց, եւ մենք տեսանք, որ նրա աչքերից արցունքի կաթիլներ էին վազում լուռ եւ սրտակեղէք ։ Մայրս մօտեցաւ նրան լացով, հայրս չրթունքներն իրար էր սեղմում եւ չէր նայում նրան, բայց ի վերջոյ չդիմացաւ եւ սկսեց հեկեկալ ։

— Մարանը նոր մեռաւ — ասաց հայրս եւ օղի ուզեց ։

— Աստուած չի կամեցաւ, որ եալրուս քէֆ էնի, — շշնջաց մայրս ։

Հայրս մի մթին հայհոյանք շպրտեց Աստուծոյ հասցէին, որից մայրս դուրս եկաւ սենեակից եւ խաչակնքեց ։

×

Ցակոբը վերադարձաւ կազդուրուած, էլի առողջ, հզօր ։ Նրա հասակը կարծես աւելի էր բարձրացել ։

— Ցակոբը եկե՞ր է, հա՞, — հարցնում էին ծանօթները մօրս ։ Մայրս պատասխանում էր․

— Հա, չինարս եկեր է ։

Ցակոբը տեսել էր ծով, զանազան քաղաքներ, մեծ քաղաքներ — Սամսոն, Պոլիս, Զմիւռնիա, Վառնա ։ Օրերով նա պատմեց իր տեսածները ։ Մենք կախւում էինք նրա շրթունքներից ։ Հայրս այդ բոլոր վայրերում եղել էր ։ Նա հարցեր էր տալիս ։

— Սկիւտար գացի՞ր, ծօ ։

— Գացի ։

— Բոյաճի գի՞ւղ ։

— Բոյաճի գիւղ ըլ գացի ։

— Ստամբոլի կողմը փաշա կերա՞ր ։

— Կերայ ։

— Աֆէրիմ, ծօ, ամէն տեղ եղեր ես ։

Երբ մայրս լսում էր, որ Ցակոբը եղել է այն վայրերում, որտեղ եղել է նաեւ իր ամուսինը՝ հրճուանքից չէր իմանում թէ ինչ անի ։

— Ղալղայի բաղնիքը լոգցա՞ր ։

— Չէ, հայրիկ, առեն չեղաւ ։

— Ծօ, մարդ Ղալղա երթայ ու բաղնիքը չլոգնա՞յ .... երբոր նորէն երթաս լոգցիր ։

— Կը լոգնամ, հա, — խոստանում էր Ցակոբը ։

Ամբողջ մի ամիս մեր տանը գլխաւոր խօսակցութիւնն էր Ցակոբի ճամբորդութիւնը, գրաւուած, էինք նրան լսելով եւ հետը բերած նուէրներն ուտելով, հագնելով, կախելով զանազան տեղեր ։

Ինձ բերել էր կարմիր չուստ ։ Առաջին անգամ երբ հագայ եւ փողոց գնացի, ինձ թւում էր, որ ամբողջ քաղաքի բնակչութիւնը չուստս է դիտում ։

Մի ամիս յետոյ, Ցակոբը բոլորից գաղտնի, բաց արաւ Մարանի ննջարանը, որն ինքը կողպել եւ գնացել էր եւ դուրս եկաւ տխուր ։

Թէ Մարանի յիշատակը եւ թէ այն, որ քաղաքում շատ զբաղուելու բաներ չկային, բացի դրախտային պարտէզներից, Ցակոբի ճակատին իջեցրին նորից մի թեթեւ մռայլ ։

Սկզբի օրերին այս մռայլն այնքան էլ նշմարելի չեղաւ, բայց հետզհետէ դարձաւ զգալի եւ մտահոգիչ ծնողների համար ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹՈՎԵԱՆՑ

(Շար․)

(*) Օր է, կ'անցնի, լաց մի' լինի ։

Ա. Զ. Դ.

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէր – ները) ղրկել միայն Մանտա–քարթով ։

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան դի – ւանը իր կրթ. ձեռնարկներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ – եալ նուիրատուութիւնները.— Պ. Պ. Վ. Մոստիչեան քսան Ն. Ֆ., Եդուարդ Խոտ – եան տասը Ն. Ֆ., Պարէտ Փամպուքճեան տասը Ն. Ֆ., ողբ. Գ. Գասապեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ։

×

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը իր դպրոցներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պարգեւ Փափազեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Պօյաճեան եւ իրենց զաւակները քսան Ն. Ֆ., ողբացեալ Տէր Յարութիւն քհնյ. Ծորթուեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուէրները։

Օր. Ալիս Գարայեան, Քանատա, հա – րիւր տոլար, Պ. Հ. Փամպուքճեան (Նիւ Եորք) երեսուն տոլար, Տիկին Ա. Մոմճեան յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Գէորգ Պագըր – ճեան յիսուն Ն. Ֆ., փոխան ծաղկեպսա – կի Ծորթուեան քահանայի մահուան առ – թիւ, Տիկին Ֆէպիւս քսան Ն. Ֆ., Տիկին Տէր Դաւիթեան եւ Պ. Եղիազարեան 10ական Ն. Ֆ., Տիկին Էքսէրճեան եր – կու տոլար, Տիկին Տէօքմէճեան յիսուն Ն. Ֆ.։

Salle Adyar

4 SQUARE RAPP, PARIS 7°

ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հայտըն, Շուպէրթ, Գապալեվսքի, Վանտել, Շոփէն ։

Տոմսերը նուագահանդէսին օրը՝ մուտ – քին ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան – վիլլէի օդափոխութեան կայանի բացու – մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին։

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 ։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին։
Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ։

Տախէերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ.։

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէն – սի Փավիյեօն ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չո – րեքշաբթի ժամը 21ին, Քաթէի սրահը, նուիրուած Ազգ. Սահմանադրութեան 100ամեակին։ Կը խօսին՝ Հր. Բալուեան, նիւթ՝ «Գրիգոր Օտեանի քաղաքական դիմագիծը» եւ Վազարշակ Մելիքեան՝ «Ազգային սահմանադրութիւնը»։ Մուտ – քը ազատ է ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայու – թեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայ – կազեան վարժարանի դպրոցական հան – դէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ Թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ ։

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու մի – ութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխա – չաձեւել այլ հանդիսութիւններով ։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին ։

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նո – վասէք եւ Պարթոք։

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30–ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայ – կական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե – տական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) ։

Երգ, պար, արտասանութիւն ։

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ասան – գավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի ։

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցու – ցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մօ – դական լապտերով, եւ պատմական յի – շատակարաններու նկարները։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն ։

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սի – րայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն.— Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Աֆրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (ար – տասանութիւն)։

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պար – թեւեանի ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտ – նուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթա – կան մարմիններու մօտ ։

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹՈՎ

17 Յունիս, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 21ին

Hôtel Lutetia, 43, Boulevard Raspail, Paris

Սիրայօժար մասնակցութեամբ արուեստագէտներ Օրիորդ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆի (երգ), Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆԻ (դաշնակ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ (ար – տասանութիւն) ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 6 Ն. Ֆ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաճարտանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտա – հանդէսը, Յունիս 26ին, Կիրակի առա – ւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի նախկին Պ. Նազարի սրճարանը այժմ ՍԵՒԱՆ ։ 35 Ավընիւ ժան ժօրէս, Տէսին (Իզէռ)։

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ

Սեբաստիոյ նահանգին Մուրատ Ու – սումնասիրացի հանդէսը իր սանին շրջա – նաւարտութեան առթիւ՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար։

Բովանդակութիւն.— Հասակները կ'եր – կարին (խմբ.).— Աննդապրկութեան հե – տեւանքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ. Բամպուքճեան).— Փորհարու – թիւն (Տոքթ. Ասքանազ).— Ցլի կինե – րուն համար (Տոքթ. Դալլաքեան). — Ա – ղեթափութիւն (Տոքթ. Աշճեան).— Որո – տան գետը (Ս. Յակոբեան).— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ. Համբարձում – եան).— Շաքարախտի մասին (Շ. Նար – դունի).— Յօդացաւի մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Մեղուն բժիշկ (Բաղիան). — Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— Արուեստա – կան սերնդագործութիւն (Տոքթ. Պան – ծալի).— Դասեր թունաւորումներու դէմ (Խաչունի).— Դարձեալ քաղցկեղի մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն աղբերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգնաւ նստիլ ։

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի ։ Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռա – յին կեանքին, մանկութեան ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք)։ Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 Ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 Ֆր.)։

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցու – թիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժո – ղովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկե – ղեցիի մէջ։ Բոլոր անդամները կը հրա – ւիրուին ներկայ գտնուիլ։ Որեւէ պատ – ճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինա – կանացնելու համար ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 15 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8824 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4625

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԵՐԺԱՑՆԵԼ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Այժմ որ հրաժեշտ տուած է այս ան-ցաւոր աշխարհին, ուր ապրեցաւ ան-շուք ու անաղմուկ՝ ինչպէս վայել է ի-րական հերոսի մը, մնացողներուս հա-մար նուիրական պարտականութիւն մըն է յաւերժացնել իր յիշատակը :

Սողոմոն Թէհլիրեան :

Ահա՛ անուն մը, որ մէկ օրէն միւսը նշանաւոր դարձաւ, երբ 1921 Մարտ 15ին Պերլինի մէկ փողոցին մէջ գետին փռեց հայ ժողովուրդի մեծագոյն դահիճը, Թալէաթը :

Թէհլիրեան իր այդ գիւցազնական ա-րարքով փրկեց Հայութեան պատիւը, արժանանալով անխտիր բոլորի երախ-տագիտութեան :

Իր դրդապէն դատավարութիւնը Պեր-լինի դատարանին առջեւ, ուր երբեւ վը-կայ կանչուած էին բացի Հայերէ նաեւ ականաւոր Գերմանացիներ — ինչպէս անմահ Յոզէֆ Լեփսիուս ու Լիման ֆոն Զանտերս փաշա, նախկին ընդհ. հրամանատար Օսմ. բանակին — առիթ մը եղաւ հայկական ողբերգութիւնը իր բոլոր կողմերով ծանօթացնելու քաղա-քակիրթ աշխարհին :

Հայոց Նեմեսիսը քաջաբար եւ սրտի անհուն գոհունակութեամբ յայտարարեց երդուեալ դատաւորներուն առջեւ թէ հայրենասիրական սրբազան գործ մըն էր կատարած՝ դժոխք ղրկելով դարուս ա-մէնէն մեծ ոճրագործներէն մէկը :

Համեստ ընտանիքի զաւակ, ծնած էր Բարձր Հայքի Դարանաղեաց (Կամախ) գաւառի Բագառիճ գիւղին մէջ 1896 Ապ-րիլ 2ին : Մնաց համեստ ու խոնարհ ամ-բողջ կեանքին մէջ, միշտ խուսափելով « երեւալէ » եւ իր անձին մասին խօսե-ցնել տալէ :

Նատեր մօտէն ճանչցան զինքը Փարիզի մէջ, ուր ապրեցաւ քանի մը տարի՝ 1956ին Ամերիկա մեկնելէ առաջ : Ու սի-րեցին զինքը՝ իր անուշ բնաւորութեամբ եւ հեզահամբոյր նկարագրով :

Մայիս 23ին աչքերը փակեց հեռաւոր Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, հեռու հայրենի-քէն, զոր հոգիով կը պաշտէր, իբրեւ պակէր ունենալով ամբողջ հայ ժողո-վուրդը, որուն վրէժառու բազուկն էր եղած :

Քալիֆորնիոյ մեր հայրենակիցները զինքը տարին Ֆրեզնօ, մեծ շուքով եւ մարմինը ամփոփեցին այն հողին մէջ, ուր 1927ին դնուած էր՝ իբրեւ գերեզման ծառայելու համար քաջ Անդրանիկին :

Անդրանիկ կը հանգչի Փարիզ, Փէր Լաշէզի պատմական գերեզմանատան մէջ : Իսկ Սողոմոն կ'առաջնորդուի անոր սահ-մանուած դամբարանը, իբրեւ նշան մե-ծարանքի եւ երախտագիտութեան :

Անդրանիկ եւ Սողոմոն յաւէտ անմո-ռանալի անուններ պիտի մնան հերոսա-պաշտ հայ ժողովուրդին համար :

Այն պահուն, երբ միջազգային դիւա-նագիտութիւնն ու մամուլը այնքան աղ-մուկ կը յարուցանեն ցեղասպան ոճրա-գործի մը շուրջ, Թէհլիրեանի անունը առիճան մը աւելի կը բարձրանայ յաչս Հայութեան :

Մեծ գոհունակութեամբ ողջունեցինք Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնա-կան Յանձնախումբին զօրեղ նախաձեռ-նութիւնը : Տան Ակումբ — Ընթերցարանի սրահը մկրտած են Սողոմոն Թէհ-լիրեանի անունով, յաւերժացնելու հա-մար մեր անմահ հերոսին յիշատակը :

Գեղանկարչի այս սրահը իր զանազան բաժանումներով կոչուած է ամէնէն շատ այցելուներ ընդունելու : Անոր ճակտին դրոշմուած անունն ու պատէն կախ-ուած մեծադիր նկարը ամէն վայրկեան պիտի յիշեցնեն մեզի իր ներկայութիւնը մեր մէջ :

Թէհլիրեան կը պատկանի ամբողջ հայ ժողովուրդին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆԸ

ՇԱՄՈՒՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

•

ՓԱՂԱՆԳԱՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

Ինչպէս գրած էինք, Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Լիբանանի երեսփոխանական ըն-տրութեանց առաջին մասը, Լեռնալիբա-նանի հինգ շրջաններու մէջ, 30 աթոռնե-րու համար :

Կարգ մը տարակարծութիւններ պատ-ճառ դարձած էին որ նախկին նախագահ Շամուն եւ իր երէկի բարեկամները՝ Փա-ղանգաւորները առանձին ցանկերով ներ-կայանան : Շամունի ցանկին վրայ կը ներկայանար Այգի եւ Լը Սուարի տէր եւ տնօրէն, երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ : Փաղանգաւորներու ցանկին վրայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ներկայացնէր իր թեկնածուն՝ մեթր Վարդգէս Շամլեան :

Առաջին լուրերու համաձայն նախկին նախագահ Քամիլ Շամուն հազիւ կրցած է ապահովել իր ընտրութիւնը, բայց ըստ «Լը Մոնտ»ի թղթակից՝ Հալիմ Սաապի պարտուած են ցանկի իր գլխաւոր ըն-կերները, առանց կարգին՝ Տիգրան Թոս-պաթ :

Մեծ յաղթականն է փաղանգաւորներու ցանկը որուն գլուխը կը գտնուէր Փիէր Ճէմայէլի եղբայրը՝ Մօրիս : Ընտրուած է 19.337 ձայնով՝ իրմէ անմիջապէս ետք կուգայ Սէլիմ Լահուտ. 18897 ձայնով, երրորդ տեղը ձգելով Քամիլ Շամունի :

Միւս շրջաններուն մէջ, ինչպէս Պա-ապտա «Տեսթուր»ի ցանկը պարտուած է «Պշարա էլ Խուրիի ցանկ) որովհետեւ փաղանգաւոր եւ շամունական կը ներկա-յանային մէկ ցանկով : Ճպէյլի մէջ էտ-տէի գլխաւորած ցանկը յաղթած է :Քես-րուանի մէջ նաեւ Փաղանգաւորները յաղ-թական են, մինչ Ալէյի մէջ Մաճիտ Արս-լանի Տիւրզի ցանկը անցած է :

Ցարդ յայտնի չէ թէ ո՞վ է ընտրուած հայ երեսփոխանը : Եթէ ինչպէս կ'ըսուի Փաղանգաւորներու ցանկը մեծ յաղթա-նակ մը տարած է, հաւանական կրնայ ըլ-լալ Պ. Շամլեանի ընտրութիւնը :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Փաղանգա-ւորներու գործակցութեամբ կազմուած է նաեւ Պէյրութի Ա. շրջանի ընտրական ցանկը որ բաղկացած է երեք արար քը-րիստոնեաներէ, երեք լուսաւորչական եւ մէկ կաթողիկէ Հայերէ. — Մովսէս Տէր Գալուստեան, մեթր Խաչիկ Պապիկեան, Պ. Սուրէն Խանամիրեան եւ մեթր Ժոզէֆ Զատէր :

Այս ցանկը կը գլխաւորէ Փիէր Ճէմա-յէլ : Հակառակորդ ցանկը կը գլխաւորէ Փիէր Էտտէ, չորս հայ թեկնածուներն են՝ մեթր Հրաչ Շամլեան, Վաղգէն Պա-գալեան, Էմիլ Իսքէնտէրեան եւ Նուպար Թուրսարգիսեան :

Անոր յիշատակը յաւերժացնելու կոչ-ուած սրահի հանգանակութեան մասնակ-ցիլը նուիրական պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ բոլոր Հայերուն համար՝ Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկաները, մին-չեւ Միջին Արեւելք եւ այն բոլոր վայրերը, ուր մնացորդացի բեկորներ կ'ապրին, առանց դասակարգի ու դաւա-նանքի խտրութեան :

Վստահ ենք, որ կեդրոնական յանձնա-խումբին կոչը արձագանգ պիտի գտնէ ամէն կողմ :

Հայ Մշակոյթի Տունը կը նորոգուի եւ կը բարեզարդուի հաւատաւոր համեստ հայրենակիցներու լումաներով :

Ահա՛ առիթ մը բոլոր անոնց համար, որոնք սիրով պիտի ուզեն բերել իրենց մասնակցութիւնը ձեռնարկի մը, որ կոչ-ուած է յաւերժացնելու մեծ հերոսին յի-շատակը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթին թղթակի-ցը Ուռչինկթընէն հեռաձայնով կը հա-ղորդէ, 9 Յունիսի գիշերը, թէ «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ այժմ Ուոշինկ-թըն կը գտնուի, Երուսաղէմէն ստացած է հեռագիր մը, որով կը հաղորդուի թէ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան, տեղապահ ըն-տրուելէ ետք, Զորեքշաբթի առաւօտ, ներկայ միաբաններու մեծամասնութեան ձայնով, պատրիարք ընտրուած է Երու-սաղէմի Աթոռին, եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, այս հեռագիրը ստանալէ անմիջապէս ետքը, հեռագրով հաղոր-դած է թէ կը ճանչնայ կատարուած ըն-տրութիւնը եւ կը շնորհաւորէ նորընտիր պատրիարքը » :

ԱԼԺԷՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Ալժէրի մէջ, ալժերական համայնավար կուսակցութեան դատավարութիւնը կը շարունակուի :

Գլխաւոր ամբաստանեալն է՝ Անրի Ա-լէկ : Երկրորդ ամբաստանեալն է՝ Մօրիս Օտէն (բացակայ) : Այս վերջինը կը փո-խարինէ իր կինը :

Զինուորական ատեանին որոշումով նիստերը գոնփակ պիտի ըլլան :

Այս որոշումը անմիջապէս պատճառ դարձած է ծանր միջադէպերու : Ատեանի նախագահը այս որոշումին կողմնակից էր նկատի առնելով մանաւանդ որ թռու-ցիկներ կը բաժնուէին հրաւիրելով ժո-ղովուրդը որ ցոյցեր կատարէ :

Պաշտպան փաստաբան՝ Մաթարասօ կը բողոքէ այս որոշումին դէմ «պիտի ոգե-կոչենք չարչարանքները : Յաճախորդիս գիրքը՝ «Լա Քեսթիոն» հարիւր հազար օ-րինակով ծախուած է եւ տասնըեօթը լե-զուներու թարգմանուած է : Աշխարհ պէտք է շարունակէ գիտնալ ճշմարտու-թիւնը » :

Ամբաստանեալներէն՝ Անտրէ Մուան գիտել տուած է թէ «գերագոյն ուժ մը կ'աշխատի խեղդել խնդիրը » : Անդրա-դառնալէ ետք Ռայխսթակի հրկիզումին որուն դատավարութիւնը գոնփակ չէ ե-ղած, ամբաստանեալը պոռացած է.— «Պիտի ուզէ՞ք որ ֆրանսական զինուո-րական դատարան մը նուազ ազատախոհ նկատուէր քան Հիթլերի դատարանը » :

Մթնոլորտը տաք է, ամէն ոք կը խօսի, կը պոռայ : Բուռն ընդդիմախօսութիւն-ներ եւ սուր վէճեր տեղի կ'ունենան պաշտպան փաստաբաններուն, ամբաս-տանեալներուն եւ ընդհանուր դատախա-զին միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՄԱՆ ԹՈՔԱԹԵԱՆ առջի օր մեռած է Քալիֆորնիոյ մէջ : Աշխարհահռչակ թե-նոր, *Թոքաթեան երգած է* մեթրոփոլի-թէն Օփըրա : *Քարուզոյէն ետք ամէնէն նշանաւոր թենորներէն մէկը կը նկատ-ուէր կը գրէ* Ֆրանս – Սուար : 64 *տա-րեկան էր :*

ԻՍՐԱՅԵԼԻ վարչապետը Փարիզ ժամա-նած է առջի օր : Պէն Կուրիոն պիտի տե-սակցի զօրավար տը Կոլի եւ վարչապետ Տըպրէի հետ : Օըլիի օդակայանին մէջ յայտարարած է.— «Իսրայէլ հաւատք ունի Ֆրանսական հանճարին եւ բարձր ճակատագրին վրայ » : Պէն Կուրիոն յա-ջորդաբար պիտի այցելէ, Պելժիա եւ Հո-լանտա :

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԱՍԸ Եուկոսլաւիա հասած է եւ դիմաւորուած՝ մարէշալ Թիթոյի կողմէ : Բաժակաճառ խօսելով Թիթօ ի մէջ այլոց յայտարարած է.— «Մեծ պե-տութիւնները ցոյց տուին Փարիզի մէջ թէ ի վիճակի չեն դրական ձեւով լուծե-լու մարդկութիւնը չահագրգռող հարցե-րը» : Այս առթիւ մառէշալը շեշտած է թէ «երրորդ պլոք» մը պիտի չկազմուի : Գնդապետ Նասր իր պատասխանին մէջ ը-սած է.— « Պատմութեան համար ճակա-տագրական այս պահուն ամէն երկիր պէտք է ստանձնէ պատասխանատուու-թեան իր բաժինը, որպէսզի ներդաշնա-կութիւն տիրէ » :

ԱՐԹՈՒՐՕ ՖՐՈՆՏԻՍԻ. Արժանթինի նախագահը չորս շաբաթուան համար Եւ-րոպա կ'այցելէ : Առաջին հանգրուանը Հռոմ եղած է : Նախագահին մեկնումէն առաջ ըմբոստութիւն մը ծայր տուած է երկրին մէջ որ սակայն անմիջապէս ըս-պուած էր, ինչպէս գրած էինք երէկ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ աջակողմեան նոր կու-սակցութիւն մը կազմուած է : Իտալիոյ Թագաւորական Շարժում այս է անունը նոր կուսակցութեան որ յառաջ եկած է իտալացի դեմոկրատներու հետ բաժա-նումէ մը : Յունիս 13ին կուսակցութեան ծրագիրը կանոնագիրը հրատարակուած է :

ԸՍՈՂԸ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ

“ ՍՊՈՒՏՆԻԿԸ ՓՈՐ ՉԻ ԿՇՏԱՑՆԵՐ ”

« Ընկեր խմբագիր,

« Չէ՞ք կարծեր թէ սպուտնիկներու եւ տիեզերքին հանդէպ հիացումը վաղահաս է, երբ անդին կը պակսին բնակարաններ, մանկամսուրներ, ուտեստեղէն եւ ընթա-ցիկ ապրանքներ :

« Կը գրեմ յայտնելու համար իմ կար-ծիքս — որ միայն իմս չէ — հրթիռներու արձակման մասին կարդացածիս եւ լսա-ծիս վրայ : Մեր գիտնականները հրթիռ մը ղրկեցին դէպի լուսին, եղելութիւնը անվիճելի է : Լուսին հասած ըլլայ կամ ոչ, այդ իրենց գիտնալիքն է : Բայց նա-յինք մետալին միւս կողմը : Ի՞նչ շահ կամ օգուտ բերին սպուտնիկները եւ հրթիռ-ները հասարակ մահկանացուին եւ յատ-կապէս ինծի :

«Երբ սպուտնիկը արձակուեցաւ 300 ռուբլի պարտք ունէի : Հակառակ յաջո-ղութեան պարտքս միշտ պարտք կը մնայ : Մարդիկ ստուգիւ պիտի գայթակղէին ե-թէ հրթիռի մը գինը գիտնային : Ըսէք ոեւէ բանուորի թէ Իվան (միջին ռուսը) պիտի կարենայ իր զաւակը մանկամսուր ղրկել, կերպասին մեթրը շատ աւելի ա-ժան վճարել եւ արդուկ մը գնել. վստահ եմ թէ պիտի բացականչէ.— Աստուծոյ սիրոյն, ա՛լ հրթիռներ մի արձակէք :

«Լուսնին խերն անիծած, նախ աւելի լաւ ուտելիք տուէք, անկէ վերջ գացէք լուսնին հետ խաղալու » :

Այս է բնագիրը այն բաց նամակին զոր Ալեքսիս անունով բանուոր մը ուղղած է Համայնավար երիտասարդութեան պաշ-տօնաթերթ՝ «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա»ի խմբագրութեան : Աննախընթաց երեւոյթ, նամակը լոյս տեսած է անցեալ շաբաթ օր, թերթին առաջին էջին վրայ :

×

Խորհրդային պաշտօնաթերթը համա-կարծիք չէ այդ տեսակ մտածողին :

Նամակին ընթերցումին վրայ « կուշտ ու կուռ» *խնդացող կարգ մը բանուոր-ներ թուելէ ետք, «Կոմսոմոլսկայա Փը-րաւտա» կ'ըսէ.—* «Հայրենասէր չէ ան որ իր երկրին պատիւէն աւելի մտահոգ է իր ուտելիքով եւ հագուստ – կապուստով » :

Այդպէս կը գրէ Իվան՝ այսպէս կ'եղ-րակացնէ «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Մէթր Վարդգէս Շամլեան ընտրուած :

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս ասինք, անհամաձայնութիւնն ու վէճը Էջմիածնի եւ Սիս–Անթիլիասի միջեւ հին երեւոյթ է, բայց այժմ նոր ձեւ ու բովանդակութիւն է ստացել: Առաջ գերազանցապէս երկու Աթոռների իշխանութեան սահմանների հարց էր, ուր գերակայութիւնը ամէն տեսակէտից Էջմիածնի կողմն էր: Եկեղեցին օրինական ու բարոյական համազգային հաստատութիւն էր, եւ Ամենայն Հայոց իրապէս Ամենայն Հայոց էր:

Այսօրուայ վէճում նախադրեալները հիմնովին փոխուած են եւ եզրակացութիւններն էլ, բնականաբար, պէտք է տարբեր լինեն: Խորհրդային իրաւական կացութեան մէջ կրօնքը գոյութիւն չունի իբրեւ իրաւական դրական երեւոյթ, կրօնք ու եկեղեցի միայն հանդուրժւում են, որովհետեւ պետութիւնը անզօր է նրանց գոյութեան վերջ տալու: Եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւն գոյութիւն չունի, իբրեւ իրաւա–բարոյական անձնաւորութիւն: Խորհրդ. Միութեան Սահմանադրութեան մէջ միայն մէկ կէտ կայ կրօնի մասին: Խորհրդային Միութեան քաղաքացիները արտօնուած են միայն հակակրօնական քարոզչութիւն անելու:

«Հայրենական պատերազմի» օրերին Ստալինը զգաց եկեղեցու եւ հոգեւորականութեան կարեւորութիւնը, որպէս քաղաքական գործօն եւ ջանաց հոգեւորականութեան ինքնամատոյց ծառայութիւնը օգտագործել խորհրդային քաղաքական նպատակների համար: Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Խորհրդային պետութիւնը, առանց փոխելու հիմնական մերժումը — «Կրօնը թոյն է» — ստեղծեցին վարչական նոր մեքենայ կրօնական հաստատութիւնների վրայ հսկելու եւ կառավարութեան քաղաքական նպատակներին ծառայեցնելու համար: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնն էլ դրուեց այդ մեքենայի հսկիչի տակ առաւելապէս արտասահմանի Հայութիւնը Խորհրդ. քաղաքականութեան ծառայեցնելու նպատակով: Այդ է պատճառը, որ Էջմիածնի դռները բաց են արտասահմանի Հայերի, մանաւանդ հոգեւորականների առջեւ, որոնք առանց արգելքի նայլըն գուլպաներ եւ լիփստիկ (շրթունքի ներկ) են ներածում Խորհրդային տիկինների համար եւ ապա՝ գոհարեղէն, նկար ու թանգ ծախուող ապրանքներ արտածում Հայաստանից: Այդ է պատճառը, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մաքոքի պէս, ճամբորդութիւններ է կատարում դէպի դրամատիրական երկիրները «կրօնական գործերի վարչութեան» պաշտօնեայի հոգածու ուղեկցութեամբ եւ խորհրդային դեսպանատան աչալուրջ հսկողութեան ներքեւ:

Այս նշանակում է կրօնի եւ եկեղեցու ազատութի՞ւն: Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը իրե՞ն է խաբում, թէ ուրիշներին, երբ ուզում է հաւատացնել ամերիկեան թղթակիցներին, թէ Խորհրդ. Հայաստանում եւ բովանդակ Խորհրդ. Միութեան մէջ կրօնի բացարձակ ազատութիւն է տիրում: Նա կարո՞ղ է ցոյց տալ խորհրդային որեւէ օրէնսդրական կարգադրութիւն կրօնի եւ կրօնական հաստատութիւնների ազատութեան մասին: Չի կարող, որովհետեւ չկայ: Խորհրդ. Պետութեան եւ համայնավար կուսակցութեան համար կրօնը շարունակում է մնալ հաշիշ, որովհետեւ շահագործող դասերը ժողովրդին են խաբում: Միակ տարբերութիւնը, որ կայ հայ համայնավարների առաջուայ եւ ներկայ վերաբերումի մէջ դէպի կրօնը այն է, որ առաջ համայնավարները ձգտում էին ոչնչացնել այդ հաշիշը, իսկ այժմ աշխատում են օգտագործել իրենց քաղաքական նպատակների համար: Այդպէս էին վարւում եւ ցարերը՝ պահելով «պրոկուրորներ» եկեղեցու գլխին: Խորհրդային պրոկուրորները աւելի գիտակից են եւ աւելի դաժան իրենց պաշտօնում:

Հայ ժողովուրդը, անշուշտ, մայր–հայրենիքում գիտակցում է խորհրդային «կրօնական ազատութեան» արժէքը: Առաւել եւս լաւ հասկանում է Սփիւռքի Հայութիւնը, որ աչօք–բացօք տեսնում է համայնավարներու շահատակութիւնները արտասահմանում: Եւ հասկանալով՝ ըստ այնմ էլ դիրքաւորւում է իրական պայմանների համապատասխան:

Ի՞նչ պէտք է լինի, ուրեմն, Էջմիածնի եւ Անթիլիասի փոխ յարաբերութիւնը, այսինքն, վերջին հաշուով, Խորհրդային իշխանութեան եւ Սփիւռքի փոխ յարաբերութիւնը:

Ցարգելի Եղնիկ աւագ քահանայ Վարդանեանները պէտք է հասկանան, որ Էջմիածնում «հարիսայի սեղան» վայելելով կամ Անթիլիասում օղի խմելով կարելի չէ երկու Աթոռներ իրար հետ հաշտեցնել: Մեզ պէս «հին գլուխներն» էլ ժամանակ է որ ըմբռնեն, որ միայն ժխտելով ու հայհոյելով կարելի չէ ուրանալ իրականութիւնը: Քառասուն տարի է մենք դուրս ենք հայրենիքից: Այդ քառասուն տարիների ընթացքում Հայաստանի բնակչութեան թիւը գրեթէ կրկնապատկուել է: Հարիւր հազարանոց Երեւանը դարձել է կէս միլիոն բնակիչներով մայրաքաղաք: Երկրի իշխանութիւնը գտնւում է նոր սերնդի ձեռքը, որին կարելի չէ ամբողջապէս պատասխանատու համարել նախորդ սերնդի արարքների համար: Նոր կարգեր ու նոր բարքեր են ստեղծուել, հայրենասիրութեան եւ ապրելակերպի նոր ձեւեր, որոնք ըմբռնելի եւ ընդունելի չեն մեզ, բայց իրականութիւն են եւ կան:

Կան խորհրդային վերջին վիճակագրութեան տուեալները, որոնք շատ խօսուն են թէ լաւատեսների եւ թէ յոռետեսների համար: Խորհրդ. Միութեան Հայերի հազիւ կէսը ապրում է Հայաստանում, մայր հողի վրայ: Միւս կէսը Հայաստանից դուրս է եւ սրա կէսն էլ Կովկասից դուրս՝ զուրկ մշակութային յենարաններից: Խորհրդ. Միութեան Հայերի 10 տոկոսից աւելին հայերէնը չի համարում իր մայրենի լեզուն: Այսինքն՝ մօտ 300.000 հոգի փաստօրէն արդէն կորած են Հայութեան համար: Ամբողջ Խորհրդ. Միութեան մէջ, Կովկասից դուրս, հայկական դպրոցներ եւ մշակութային հաստատութիւններ գրեթէ գոյութիւն չունեն, եւ նոր սերունդը դաստիարակւում է օտար դպրոցներում ռուսերէն լեզուով: Խորհրդահայ Սփիւռքը ահաւոր պատկեր է ներկայացնում ազգային տեսակէտով:

Դարձէք այս կողմ, դէպի Ազատ Աշխարհի Սփիւռքը: Ազգային տեսակէտով աւելի լա՞ւ է Եւրոպան կամ Ամերիկան: Հիւս. Ամերիկայում, օրինակ 300 – 350 հազար Հայ են հաշւում այսօր: Հին սերունդը արեւի տակ ընկած ձիւնի պէս անհետանում է, նորը հայերէն չի խօսում, Հայութիւն չի զգում իր հոգում, — այսօր դեռ Հայ է ընդհանրապէս, բայց մէկ – երկու սերունդ վերջը պիտի մնան միայն Ամերիկացիներ հայկական քթերով:

Երբ այս է կացութիւնը, երկաթէ վարագոյրի այս կողմն էլ, այն կողմն էլ, Հայութեան ցաւով տանջուող մարդիկ պարտաւոր են աւելի լուրջ եւ իրատեսօրէն մօտենալ հարցին: Իբրեւ Հայ մօտենալ հարցին՝ նախ եւ առաջ ղեկավարուելով հայ ժողովրդի եւ Հայաստանի շահերով:

Էջմիածնից անուշ շարականներ են երգւում եւ հրապուրիչ կոնդակներ շարադրւում, — բարի: Բայց Անթիլիասը երբեք մոռանալու չէ Տրովադայի ճակատագիրը, — զգուշացէք Դանայեցիներից եւ նրանց բերած նուէրներից:

Իր հերթին՝ Էջմիածինը պարտաւոր է չմոռանալ, որ 300.000 Հայեր Խորհրդ. Միութեան մէջ իրենց մայրենի լեզու չեն համարում հայերէնը, ինչպէս հայերէնը մայրենի լեզու չի համարում Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հայ նոր սերունդը:

Խորհրդ. Միութեան մէջ էլ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ էլ, Հայերից զատ ոչ ոք հետաքրքրուած չէ, թէ ինչ լեզուով է խօսում Հայը: Նոյն իսկ ուրախ են, որ Հայերը արագ ձուլւում են իրենց հետ: Ուրախ չենք միայն մենք: Այն օրից, երբ Հայկը իր ցեղը հանեց Սանասարի հովտից եւ Հայոց լեռներում հաստատեց իր «փոքր ածուն», մինչեւ այսօր Հայութիւն ապրել է իբրեւ ազգ՝ մասնակից լինելով մարդկութեան յառաջդիմութեան իր սեփական հանճարով: Այսուհետեւ էլ Հայը պէտք է ապրի իբրեւ իրաւահաւասար անդամը մարդկութեան եւ ոչ թէ որպէս պարարտացման նիւթ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի համար:

Ուրեմն, ի՞նչ պէտք է լինի յարաբերութիւնը Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ:

Այս հարցումի պատասխանը վաղո՛ւց տուել է Պոլսի պատրիարք Գարեգին Սրբազան, երբ դեռ «երկփեղկուած» չէր.

— Դուք ձեզի, մենք մեզի համար:

Այսինքն՝ Էջմիածնի գլխաւոր պարտականութիւնն է զբաղուել Խորհրդ. Միութեան սահմաններում ապրող մօտ երեք միլիոն Հայերի հոգեւոր կեանքով եւ հանգիստ ձգել Ազատ Աշխարհի Հայութիւնը: Անթիլիասի պարտականութիւնն է հոգալ Սփիւռքի Հայութեան հոգեւոր կարիքները:

Այս է օրէնքը բնական միջազգային ներկայ բարդ եւ փափուկ պայմաններում: Էջմիածինն էլ, Անթիլիասն էլ իրենց ազգային դերն ու պարտականութիւնը ունեն իւրաքանչիւրը իր իրաւասութեան սահմաններում:

Ազատ Աշխարհի ազատ գաղափարներով առաջնորդուող Անթիլիասը, անշուշտ, ի վիճակի է ղեկավարելու այս սկզբունքով: Ազա՞տ է եւ ի վիճակի՞ է նոյն սկզբունքով առաջնորդուելու Էջմիածինը: Եթէ ազատ է եւ ի վիճակի է, ապա, ուրեմն, մնում է մէկ բան անելու:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պէտք է հրապարակային յայտարարութեամբ, առանց որեւէ պայմանի, պէտք է ճանաչի Զարեհ Ա.ին ըստ ամենայնի օրինական կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Այնուհետեւ մնացեալ գործնական հարցերը կը լուծուին ինքնաբերաբար:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕ, (Յառաջ). — Ազատութեան երկիրը, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, կը դառնայ Պանթէոնը Հայկական Ազատամարտի հերոսակ[ան] մարտիկներուն:

1927ին Անդրանիկը իր յաւիտենական քունը մտաւ Քալիֆորնիոյ մէկ փոքրիկ քաղաքին, Չիքօյի մէջ, ուր հանգստանալու գացած էր իր հայրենակիցներուն մօտ:

1940ին անոր հետեւեցաւ Սեպուհը Նիւ Եորքի մէջ:

1956ին՝ Դրօն Պոսթընի արուարձան Ուոթըրթաունի մէջ:

Եւ տասն օր առաջ, Մայիս 29ին, Սողոմոնը, հայ ժողովուրդի խորագոյն վրէժը լուծողը, Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ:

Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի անկախութեան ու ազատութեան 42րդ տարեդարձին, Մայիս 28ին, Ֆրեզնոյի Հայոց Արարատ գերեզմաննոցին մէջ անոր աճիւնը յանձնուեցաւ յաւիտենական հանգիստի:

1927ին, Անդրանիկի համար Ֆրեզնոյի Հայութիւնը Արարատ գերեզմաննոցին մէջ յատկացուցած էր որոշ գետին մը, որ մինչեւ Մայիս 28ը կը մնար թափուր, որովհետեւ Փարիզի ականաւոր Հայերը փոխադրեցին Անդրանիկի մարմինը Փարիզ՝ յուսալով թէ պիտի կրնային ընդունիլ տալ Հայաստանի Խորհրդային իշխանութեան, ամփոփելու զայն հայրենի հողին մէջ: Փարիզի ականաւոր Հայերու յոյսերը ի դերեւ ելան: Եւ հիւրընկալ Ֆրանսայի մէջ ամփոփուեցան Ազգային մեծ հերոսին աճիւնները:

Մայիս 27ին, Անդրանիկի անունով պահուած թափուր գետինը ընդունեց աճիւնները Անդրանիկի Ազնիւ Զինուորին, ինչպէս Անդրանիկ կոչած էր Սողոմոնը՝ իր լուսանկարը անոր տալու ժամանակ, Անգլիոյ Մանչեսթր քաղաքին մէջ, ուր Անդրանիկ եւ Սողոմոն հիւրերն էին Մանչեսթրի Հայութեան: Հրամանատար ու զինուոր անգամ մը եւս իրար գտան Արարատ գերեզմաննոցին մէջ:

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչեւ Ապրիլ 17, Զատկի օրը, Սողոմոն կը շարունակէր իր աշխատանքը կանոնաւոր կերպով, առանց մէկ օր իսկ ուշ մնալու, եւ իր սովորական աշխատանքին հետ կը տանէր նաեւ կուսակցական ու ազգային աշխատանքներ: Զատկի օրը թմրութիւն մը կը զգայ իր աջ ոտքին եւ թաթին մէջ, մէկ – երկու վայրկեան կը [illegible] կ'անցնի: Թմրութիւնը սակայն կը կրկնուի քանի մը անգամ: Յաջորդ օրն իսկ կը ներկայանայ բժիշկի, որ չի կրնար հասկնալ պատճառը: Երեք – չորս օր հակառակ[...] շարունակեց իր աշխատանքը

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Այլ յայտարարութիւն մը, ուղղուած Խրուշչեւի եւ Համագումարին, եկաւ բանակէն: Խօսք առնելով Մոսկուայի զին. շրջանի կուսակցական խորհրդաժողովին (Յունուար 1956) մէջ, Մառեշալ Ժիւքով խստօրէն բողոքեց այն միջամտութեանց դէմ, որոնք կատարուած էին բանակէն ներս:

ՏԱՍՆԸՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Խորհրդ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան քսաներորդ համագումարը բացուեցաւ 1956 Փետրուար 14ին, Կրեմլինի Մեծ Սրահին մէջ, Խրուշչեւի կողմէ, որ պատգամաւորներուն յստակ հասկցուց թէ ուր կեցած է: Խօսեցաւ «անդարձ մեկնած ականաւոր դէմքեր»ու մասին, ինչպէս Ստալին, Կոթուալթ եւ Թոքիւտա: Ստալինի անունը կապելով երկրորդ կարգի Չեխոսլովաք Կոթուալթին եւ Ճափոնացի Թոքիւտային, Խրուշչեւ որոշ զիջում մը կ'ընէր Ստալինի հակառակորդներուն: Սակայն աւելի առաջ երթալ մերժեց, Ստալինի մահը «կորուստ» մը նկատեց:

Խրուշչեւ եթէ գիտնար թէ տասնըմէկ օր ետք երկար ճառով մը պիտի դատափետէր Ստալինի գործած վայրագութիւնները, անշուշտ պիտի չըսէր, թէ «մահը մեր շարքերէն խլեց Ստալինը»:

Խրուշչեւ պատգամաւորներէն միակն էր որ Ստալինի անունը ակնածանքով յիշեց:

Փետրուար 16ին, Միկոյեան արտասանեց նշանաւոր ճառ մը, ուր յարձակեցաւ Ստալինի, Խրուշչեւի եւ իրենց ըրած մաքրագործումներուն վրայ առանց մոռնալու յիշել պատմութեան խեղաթիւրումի եւ վարդապետականութեան պարագաները:

Միկոյեանի ճառը պայթած ռումբի մը տպաւորութիւնը ձգեց: Ստալինի եւ Խրուշչեւի ձեռամբ մաքրագործուածները անուանեց «ընկերներ», մինչ մեռած մենակալը պարզ «Ստալին» մըն էր: Ան նըշեց նաեւ թէ Ստալինի համաշխարհային հռչակ ստացած՝ «Տնտեսական եւ Ընկերվարական հարցերը Խ. Միութեան մէջ» վերջին գործը անհրաժեշտ էր «քննարկութեան ենթարկել»:

«Քննութեան առնելով դրամատիրական աշխարհի տնտեսական ներկայ կացութիւնը, այնպէս ինչ ձեւով որ Ստալին ներկայացուցած է, հազիւ թէ օգտակար եւ ճիշդ ըլլայ: Արդարեւ շատ թիւր կերպով ներկայացուած են՝ Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տնտեսական դրութիւնները եւ բոլորովին համապատասխան չեն դրամատիրութեան բարդ եւ հակասական կացութեան»:

Միկոյեան յիշեց նաեւ մաքրագործուածներուն զոհ՝ երկու անմեղ անձերու անունները, Օվսեյենքօ եւ Քոսիոր, այս անուններուն յիշատակումը կը նշանակէր [...]չքմեղացնել իրենց դէմ նիւթուած մեղադրանքները: Արդ, Քոսիոր մաքրագործուած էր եւ իրեն յաջորդած էր Խրուշչեւ:

Միկոյեանի ճառին ամէնէն յատկանշական մասը իր եզրակացութիւններն էին: Նախ յիշեց պատգամաւորներուն բաժանուած յուշագիրը ու ապա անդրադառնալէ ետք Լենինի մոռցուած կտակին ըսաւ.— «Լենինի համար մտահոգութեան կարեւոր պատճառ մըն էր կուսակցութեան միասնականութեան պահպանումը: Որեւէ մէկ բանէ աւելի կը վախնար որ կուսակցութենէն ներս բաժանում մը յառաջ կուգայ»:

Պատգամաւորները անշուշտ ըմբռնեցին ամէն ինչ: Միկոյեան պարզ ձեւով հասկցուցած էր թէ Խրուշչեւի ընդարձակ դերը կը վտանգէր կուսակցութեան միութիւնը ու կրնար երկփեղկում մը ստեղծել:

Պարզ խօսքով՝ կը թելադրէր պատգամաւորներուն որ զգոյշ եւ շրջահայեաց ըլլան Խրուշչեւի հանդէպ:

(13 Շար.)

...թմրութեան շարունակուելուն : Ուրբաթ օր այցելեց փորձառու բժշկի մը, որ կը յայտնէ թէ ամենայն հաւանականու-թեամբ թմրութիւնը հետեւանք է ուղեղի մէկ փոքրիկ երակի մը պայթելուն, որ վտանգաւոր չէ, կրնայ ինքնիրեն բուժ-ուիլ քանի մը շաբաթէն եւ կը յանձնա-րարէ կատարեալ հանգիստ : Սողոմոն շաբաթ մը մնաց տունը : Այդ շաբաթուան ընթացքին լաւ էին նշանները եւ ապաքի-նումը կը յուսացուէր թէ պիտի գար կարճ ժամանակէն. ութերորդ օրը սա-կայն, վիճակը ծանրացաւ եւ աջ սրունքն ու թեւը աւելի թմրեցան : Բժիշկ կան-չուեցաւ որ թելադրեց փոխադրել զայն հիւանդանոց, ուր պիտի ստանար հիւան-դապահի խնամք եւ պիտի գտնուէր բժշ-կական անմիջական խնամքի ներքեւ : Եր-կու շաբաթ մնաց հիւանդանոց : Երկրորդ շաբաթուան լրումին բժիշկները թելա-դրեցին փոխադրել Սողոմոնը տունը, ուր պիտի այցելէր հիւանդապահ մը, կատա-րէր որոշ դարմանումներ եւ հսկէր ար-եան վիճակին : Փոխադրութեան գիշերն իսկ Սողոմոն կրեց ամէնէն ծանր հար-ուածը եւ յաջորդ առաւօտ փոխադրուե-ցաւ Քալիֆորնիոյ համալսարանի հի-ւանդանոցը, ուր պիտի գտնուէր աւելի լաւ խնամքի ու հսկողութեան ներքեւ : Հազիւ ապաքինման լաւ լուրը ստացած` կը հասնէր տագնապի լուրը :

Մասնագէտ բժիշկներ, առանձին թէ խորհրդակցաբար գրեթէ մինչեւ վերջը չկրցան գտնել հիւանդութեան պատճա-ռը: Նկարեցին Սողոմոնին գանկը քանի մը անգամ : Որոշ բան մը չկրցան գտնել : Ենթադրութիւններ եղան արեան լճկու-մի մասին : Յետ մահու քննութեամբ մի-այն յանգեցան այն եզրակացութեան թէ արեան լճկումը տեղի ունեցած էր ուղե-ղին մէջ, եւ հարուածը սկիզբէն իսկ ե-ղած էր մահացու, որու դէմ մեր օրերու բժշկութիւնը տակաւին անկարող է պաշտպանել զոհը :

Մեր այցելութեանց ընթացքին Սողո-մոնի բերնէն չլսեցինք գանգատ մը, ա-նոր դէմքին վրայ չտեսանք վախի ար-տայայտութիւն : Իր անուան արժանի քաջութեամբ մը պահեց իր պաղարիւնու-թիւնը եւ իր վիճակի մասին մեր տուած բոլոր հարցումներուն ունէր մէկ պա-տասխան միայն, «Աղէկ եմ, լաւ եմ»: Կը խօսէր տրամաբանութեամբ, ու կը ժպտէր սովորականին պէս, կը հետա-քրքրուէր ազգային ու կուսակցական հարցերով: Իր յիշողութիւնը անցեալի մասին մնաց վառ ու պայծառ : Այս պա-րագան էր որ կը շփոթեցնէր բժիշկները` առոյգ կերպով ըսելու թէ ինչն էր տկա-րութեան իսկական պատճառը : Անմիջա-կան տպաւորութիւնները սակայն շատ ա-նորոշ էին : Կը կարդար հայերէն թեր-թեր, բայց կարդալէն անմիջապէս ետքը ծիծաղով մը կը խոստովանէր թէ չէր գիտեր թէ ինչ կարդացած էր :

Գ. Մարտիկեան եւ ընկերները, Ամերի-կայի Կեդր. Կոմիտէն եւ Քալիֆորնիոյ Մեկուսի կոմիտէն ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առին փրկելու համար Սո-ղոմոնը: Ընկերներու եւ կուսակցական մարմիններու ցոյց տուած այս հոգածու-թեան լուրերուն վրայ Սողոմոն արտաս-ուեց մէկ երկու անգամ : Վերջին երկու օրերը ինկաւ խոր թմրութեան մը մէջ եւ Մայիս 28ին երկուշաբթի օր, ժամը երե-կոյեան 7·30ին յաւիտենապէս բաժնուե-ցաւ իր սիրելիներէն ու ընկերներէն :

Այսպէս վերջացաւ կեանքը այս մեծ Հայորդւոյն որ հայ ժողովուրդին վրէժը լուծեց Թալէաթ կոչուած հրէշէն : Մէկ գնդակով Սողոմոն վայրկեանի մը մէջ եւ յաւիտենապէս տաքուկ տեղ մը ա-պահովեց բոլոր Հայերու սրտերուն մէջ, ինչպէս Վիլհէլմ Թէլը` Զուիցերիոյ պատմութեան մէջ, ինչպէս մեր միջնա-դարեան Թաթուլը Հայոց պատմութեան մէջ:

Լուրը թէ այլեւս չկար Սողոմոն Թէհ-լիրեանը, ցնցեց Սան Ֆրանսիսքոյի հայ գաղութը, որուն մէջ ապրեցաւ ան իր վերջին չորս տարիները, Սարսուռ եթե-րային ալիքներով տարածուեցաւ Խաղա-ղականէն Ատլանտեան ու մինչեւ աշխար-հի ամէնէն հեռաւոր անկիւնները, ուր կան հոծ հայ գաղութներ եւ արձագանգ-ները նոյնքան արագութեամբ սկսան հասնիլ Անթիլիասէն, Պէյրութէն, Հալէ-պէն, Թեհրանէն, Գահիրէէն, Աթէնքէն ու Փարիզէն :

Ամերիկեան մամուլը, Սան Ֆրանսիս-քոյի եւ Օքլընտի բոլոր թերթերը, «Նիւ Եորք Թայմզ» եւ այլ թերթեր արձագանգ-տուին Սողոմոնի մահուան եւ անդրա-դարձան անոր կատարած գործին այսպի-սի խորագիրներու տակ .— «Այսօր Հա-յերը կը սգան իրենց Ազգային Հերոսը», «Հայկական կոտորածներու վրիժառուն ոչ եւս է»: Այդ առիթով անոնք անգամ մը եւս խօսեցան Թրքական ջարդի քաղա-քականութեան մասին, եւ շեշտեցին թէ Թալէաթն էր որ ներմուծեց ցեղասպա-նութիւնը իբրեւ պետական քաղաքակա-նութիւն քսաներորդ դարու պատմու-թեան մէջ: Ռատիօ կայանները նմանա-պէս խօսեցան Սողոմոնի գործին եւ կեանքին մասին:

Ա.

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԽԱՉԻԿ ԹԻԼԵԱՆ

Իր մահուան գոյժը խորտակուած սիր-տով նոր կարդացի «Յառաջ»ի մէջ :

Ողբացեալը ծնած էր Տիվրիկ քաղաքի Կաւմա գիւղաքաղաքը, մեծանուն Թել-եան գերդաստանէն էր :

Նախնական կրթութիւնը կ՚առնէ գիւ-ղին` Ս. Լուսաւորիչ վարժարանը: Լաւ ձայնաւոր էր, «Խորհուրդ մեծ» եւ «Ով Զարմանալին», «Այսօր յարեաւ» շարա-կանները, նաեւ «Լուսաւորեա» եւ Դանիէլ Մարգարէին ընթերցուածները եւ քաղց-րալուր մեղեդիները իրեն վերապահուած էին :

1908ին խառնակ Սահմանա-դրութեան յայտարարութեամբ, Պոլիս կուգայ եւ փաստան իր հօրեղբօր հոգա-ծութեամբ կ՚ուսանի Եսայեան եւ Կեդր. վարժարանները: Առաջին` 1914 համաշ-խարհային պատերազմին օրերուն, իբրեւ «Սեւ փողկապով Ազատամարտական» ճանչցուած ըլլալով, հետապնդումէ խու-սափելով «Թալեան Թապուրի» կ՚ըլլայ (փախստական), եւ ձեղուններուն մէջ կը պահուի մինչեւ զինադադար, 1918:

Յետոյ բոլորիս ալ ծանօթ պատճառ-ներով, ընտանեօք կ՚ապաստանի Մար-սէյլ, ուր կը զբաղի համեստ առեւտու-րով : «Միրահարութեամբ ամուսնա-ցած» իր կողակիցը կը մահանայ դժ-բախտ արկածով մը :

Գոմոնի իր բնակարանը հիւրանոց մըն էր մտաւորականներու եւ կուսակցական ընկերներու համար :

Տարաբախտ` հայրենակից եւ զաւըն-կեր, այս տողերս թող ծաղկեպսակ մը ըլլան քու հեռաւոր հողակոյտիդ վրայ :

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՏԸՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՈՐՀՐԴ. Հայաստանի բնակչութեան հնարաւորութիւն տալու համար Երե-ւանի Մոսկուայի եւ այլ կեդրո-նական քաղաքներու պատկերասփիւռի ցուցադրութիւններուն հետեւելու, յա-տուկ ծրագիր մը կազմուած է :

Թիֆլիսէն – Երեւան հաղորդագիծ մը պիտի հաստատուի: Այս գիծը սկիզբ պի-տի առնէ Թիֆլիսի արուարձան Կոջոր ա-ւանէն եւ պիտի անցնի Հայաստանի բար-ձըր լեռնանցքներու գագաթներով մինչեւ Երեւան, ունենալով մէկ քանի հանգու-ցային եւ միջանկեալ կայաններ : Հան-գուցային կայաններէն երկուքը` Բզով-դալի եւ Սիմինովկայի բարձր գագաթ-ներուն վրայ կը տեղաւորուին հզօր հե-ռապատկերի կայաններ, որոնք կ՚ապա-հովեն` Կիրովականի, Ստեփանաւանի, Ալավերտիի եւ Սեւանի շրջաններու ազ-գաբնակչութեան պահանջը :

Թիֆլիս – Երեւան հաղորդագիծի շի-նութիւնը կ՚աւարտի 1962ին:

Շնորհիւ այս գիծին Երեւանի հեռատե-սիլի կայանը հնարաւորութիւն կ՚ունենայ փոխանակութիւններ կատարելու, Թիֆ-լիսի, Պաքուի, Մոսկուայի եւ այլ մայ-րաքաղաքներու եւ մարզական կեդրոննե-րու կայաններուն հետ :

Ծրագրին երկրորդ մասը կը նախատեսէ կառուցումը նոր գիծի մը, որ պիտի անց-նի Եղեգնաձորով, Սիսիանով, Գորիսով` հասնելու համար մինչեւ Ղափան – Մեղ-րի :

Մտադրուած է շինել գունաւոր հաղոր-դումներու պատկերասփիւռի կայան մը Երեւանի մէջ :

Ասկէ զատ, 8–12 քլմ. շառաւիղով կարգ մը փոքր կայաններ ալ պիտի շինուին, Լենինականի, Դիլիջանի, Իջեւանի, Սիս-իանի եւ այլ վայրերու մէջ:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ, մօտ ատենէն պիտի վերջանայ քիմիական գործարանի ար-ուեստական կորինդոնի արտադրութեան բաժանմունքի շինութիւնը: Որպէս հում նիւթ պիտի օգտագործուին` մետաղէ ա-լիւմինիումի մնացորդները, ամոնեակը եւ ակումուլատոր թթուն :

Արուեստական կորինդոնի շինութիւնը հնարաւորութիւն պիտի տայ կազմակեր-պել եւ զարգացնել ժամացոյցներու եւ զանազան գործիքներու արդիւնաբերու-թիւնը, բարձր որակով առանցքակալնե-րու, ձայնագրութեան եւ ձայնահանումի ասեղներու նաեւ ակնագործութեան վե-րաբերեալ շինուածքներու արտադրու-թիւնը :

Խորհրդային Միութեան մէջ կորինդո-նի պահանջը մեծ է, որուն արժէքաւոր տեսակներն են` սուտակ եւ շափիւղայ քարերը :

Այս քարերը հազուագիւտ են բնութեան մէջ մանաւանդ երկու կրամէն աւելի կշ-ռողները :

Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ արհեստա-կան սուտակներ ունենալու համար աշ-խատանք ու ճիգ թափուած է դեռ ԺԸ. դարէն սկսեալ: Որոշ յաջողութեամբ սու-տակ շինուած է 1858ին:

Իրենց երեւոյթով եւ յատկութիւննե-րով արհեստական սուտակները եւ շա-փիւղաները դժուար է զանազանել բնա-կան գունաւոր քարերէն: Աւելին, ար-հեստական բիւրեղները, ի տարբերու-թիւն բնականին, ճեղքուածներ եւ ման-րագիտական ներթափանցումներ չունին : Համադրութեան միջոցաւ մինչեւ հարիւր կրամ ծանրութեամբ բիւրեղներ կարելի պիտի ըլլայ ձեռք բերել :

«ՄԵԾ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՈՒՆՈՎ» խորա-գրով գրքոյկ մը լոյս տեսած է Երեւանի մէջ, ուր կը պատմուի Կոմիտաս քառ-եակին 35ամեայ ստեղծագործական կեան-քը: Հեղինակը` երաժշտագէտ Ա. Թա-դէոսեան փաստերով մէջտեղ կը հանէ քառեակին անցած ուղին, կը բնութագրէ այն խոշոր աւանդը, զոր ձգած է հայ ժամանակակից երաժշտութեան բնագա-ւառին մէջ, կը խօսի շատ մը առանձնա-յատկութիւններու եւ սկզբունքներու մա-սին, որոնք իրագործուած ու զարգացու-ցած է Կոմիտաս քառեակը :

Իբրեւ հայկական երաժշտութեան ինք-նատիպ այդ երեւոյթը ուսումնասիրելու եւ բնորոշելու առաջին փորձ, Ա. Թա-դէոսեանի գրքոյկը, անտարակոյս, հե-տաքրքրութիւն պիտի առթէ ընթեր-ցողներուն եւ մասնագէտներուն մօտ :

ՖԻՆ Գրողներու Միութեան եւ Ֆին-լանտիոյ մէջ ապրող Շուէտ Գրողներու Միութեան հրաւէրով վերջերս Ֆինլան-տա այցելած է հայ գրողներու պատուի-րակութիւն մը, նախագահութեամբ` Հրաչեայ Յովհաննիսեանի :

Հելսինքիի մէջ ֆին գրող Եու. Կոնկան Հր. Յովհաննիսեանի յանձնած է Ալ. Շիրվանզադէի «Քաոս» վէպի ֆիններէն հրատարակութեան մէկ օրինակը` իբրեւ նուէր հայ գրողներուն:

Եու. Կոնկան, վէպին թարգմանիչն է ու գրքին վրայ մակագրած է «Ջերմօրէն կ՚ողջունեմ հայ ժողովուրդը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

2.

Մի օր, երբ ես նստած էի հօրս կողքին եւ նա խաղում էր իմ ոսկեղօյն մազերի հետ, կանչեց մօրս եւ սկսեցին խօսել Յակոբի մասին :

— Պէտք կարգենք էդ տղան, — ասաց հայրս :

Մօրս աչքերը փայլեցին :

— Եթէ համոզես :

— Կը համոզուի, բոլորն արդէն մեծ-ցել են, Պոլիս մոլիս կ՚երեւայ քիթ բե-րանը աղջիկներու քսեր է, խելքը տեղ է եկեր :

Մօրս դուր չեկաւ, որ հայրս մատնա-նշեց այդ :

— Ի՞նչ գիտես, — հարցրեց :

— Ես գիտեմ, դուն ինծի հարցուր, — կարճ կտրեց հայրս :

Մայրս խոստացաւ որ ինքը յայտնի այդ բանը Յակոբին :

— Սանկ շնորհքով ձեւով բան, — պատ-ուիրեց հայրս :

Եւ որոշեցին, որ աղջիկը պէտք է լինէր սիրուն: Հայրս ինքն առաջարկեց .

— Ինչ ընտանիքէ կ՚ուզէ թող ըլլի՝ աղուոր ըլլի, — ասաց :

Մայրս ապշեց: Հայրս ինչքան խոր պէտք է Յակոբին սիրէր, որ զիջէր իր արիստոկրատիզմից :

Մայրս աւելացրեց .

— Աղուոր ըլլի ու կաթն ըլ մաքուր ըլլի :

— Դահա աղէկ:

Յակոբը համաձայնուել էր. երեւի ճիշդ էր հօրս կարծիքը թէ «քիթը բերանն աղջիկներու քսած կ՚ըլլի»: Սկսուեց աղ-ջիկ որոնելու պրոցեսը: Պարզուեց, որ հայրս չէր զիջի ամենափոքրիկ, ամենա-աննշան պակասութեան անգամ: Մայրս, ի վերջոյ, մատնանշեց մի աղջիկ, որ իս-կապէս սիրուն էր, բայց հայրս առար-կեց .

— Գլուխն աղէկ չի բռներ, քիչ մը կը կախէ :

Մայրս չյուսահատուեց, որ կարող պի-տի լինէր գտնելու այն տիպարը, որ գո-յութիւն ունէր հօրս մտապատկերում, բայց իրականութեան մէջ գոյութիւն չունէր: '

— Ես աղջիկ չեմ ուզեր, արձան կ՚ու-զեմ, — յայտարարեց հայրս :

Անցաւ մի ամիս եւս: Մայրս այլեւս այդ մասին չէր խօսում :

Մի օր հայրս թէ՝

— Հը՞, Մարգրիտ, աղջիկ գտա՞ր :

— Դուն հրեշտակ կ՚ուզես, աշխարքի մէջ հրեշտակ կա՞յ :

— Հա հրեշտակ կ՚ուզեմ, բերանդ պաղնիմ, աղէկ բսիր, հրեշտակ կ՚ուզեմ:

— Հրեշտակ չկայ :

— Կայ, — վճռական պատասխանեց հայրս, — հրեշտակ կայ, հրեշտակն ըլ գտեր իմ :

— Վո՞վ :

— Գրիգոր աղայի աղջիկը :

— Պզտիկ է :

— Թող ըլլի, դուն տասներեք տարե-կան էիր ծոցս մտար, — պատասխանեց հայրս :

Մայրս լռեց, ամաչեց եւ ապա զատւ, որ ճիշդ էր ասում հայրս :

Իվերջոյ մայրս հարցրեց .

— Կուտա՞ն :

Արդէն այստեղ վիրաւորուեց հօրս ա-րիստոկրատիզմը:

— Ես ուզեմ, թող չի տան, աղջիկը տասներեք, տղան տասնրութը, ինչո՞ւ չպիտի տան :

— Ասլանի պէս ըլ տղայ, — աւելացրեց մայրս :

Գրիգոր աղայի աղջիկը, Եղիսաբէթը, իսկապէս գեղեցիկ էր, հօրս մտապատկե-րում գոյութիւն ունեցող աղջիկն էր, նա նման էր միլոսեան Վեներային, աւելա-ցրած նրա փարթամ մարմնին եւ կո-կորդի վրայ մի սեւ խալ, թուշկոտուն եւ կարկաչուն մի աղջիկ, որի մասին երբ մայրս յայտնել էր Յակոբին, Յակոբը ժպտացել եւ փաթթուել էր մօրս :

Մի երեկոյ հայրս եւ մայրս գնացին Գրիգոր աղայի մօտ եւ երկար բարակ ու-րիշ խնդիրների մասին խօսելուց յետոյ՝ խօսք էին բաց արել Եղիսաբէթի մասին:

— Հայի էֆէնդի, մեր աղջիկը ձերն է, բայց քիչ մը ժամանակ տուր մօրը հետ դանըշմիշ ըլլամ, — ասել է Գրիգոր ա-ղան:

— Շատ աղէկ, — պատասխանել էր հայրս :

Միւս օրը երեկոյեան մենք ստացանք մեծ սինիով փաքլավա Գրիգոր աղայի տնից՝ ի նշան համաձայնութեան :

Մի քանի օր նուէրներ գնացին մեր տը-նից եւ նուէրներ եկան Գրիգոր աղայի տնից :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Ալժերացի մահմետական ամբաստան–եալ Աքքաշ կը մերժէ ֆրանսական դատարանի մը կողմէ դատուիլ.— «Ես Ալժերացի եմ, կը մերժեմ դնփակ նիստը, որովհետեւ կ՚ուզեմ որ գիտնան թէ կը ճանչնամ մէկ կառավարութիւն միայն, ալժերական կառավարութիւնը»:

Տիկին Օտէն իր կարգին պոռացած է.
— «Կը պահանջեմ ամուսինիս բացակայութեան պատճառը գիտնալ»:

Տիկին Օտէնի համար, ամուսինը ըսպաննուած է հարցաքննութեանց ընթացքին, կը ճշդէ նոյնիսկ թէ խեղդուած է:

Պաշտպան փաստաբանները որոշեցին սակայն որ աշխարհ պիտի գիտնայ թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ Ալժէրի դատարանին մէջ եւ իրենք կ՚առնեն այդ պատասխանատուութիւնը:

Դատաւորութիւնը կը շարունակուի բայց ծանր հանգամանք ստացած է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր դպրոցին, Տիկին Պայծառ Մուրատեանէ յիսուն Ն. Ֆ., իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առիթով:

×

Նոյն նպատակին համար, Կրընոպլի Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մութաֆեանէ քսան Ն.Ֆ., իր հօր մահուան տարելիցին առիթով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ. տիւ Նոր, Լը Ռէնսի:

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16.30-ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօզէֆ եկեղեցին մէջ, 182 րիւ տը Մէնիլ:

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Րիւ Կրամ» օթօպիւսի կայարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին:

×

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ: Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, կիրակի օր:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբ. Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն: Ծանօթ.— Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:
Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:
Տախտերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ.:
Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն–սի Փավիյեօն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաժէի սրահը, նուիրուած Ազգ. Սահմանադրութեան 100ամեակին: Կը խօսին՝ Հր. Բալուեան, նիւթ՝ «Գրիգոր Օտեանի քաղաքական դիմագիծը» եւ Վաղարշակ Մելիքեան՝ «Ազգային սահմանադրութիւնը»: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵ՛Ր ԱՉՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ
ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանուանդ երիտասարդներուն:
Լաւագոյն կերպասներ, անգլիական եւ ֆրանսական:
Դիւրամատչելի գիներ:

MICHEL ARSLAN
15, Rue de la Grande Armée (Chapître) - Marseille

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ Թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ:

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով:

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին:

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովաւէք եւ Պարթոք:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան–վիլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Է. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ. մաս)

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Րիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն.— Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւազեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Աֆրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (արտասանութիւն):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Տախտերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ: Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովէ օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ՚ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական բըթ-ցէֆ (Քուր քըլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963 0172

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9.30-ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը:

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Փարիզի 15րդ Թաղամասը ծախու է ամէն յարմարութիւններով օժտուած գեղեցիկ յարկաբաժին մը, 80 քառակուսի մեթր: Մեծ մուտք, հիւրանոց, ճաշասենեակ, ննջարան, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցում, վերելակ, հեռաձայն: Մեթրոյին շատ մօտ:

Հեռաձայնել առաւօտները՝

SUF. 82-59

ԳՈՐԾ ԿԸ ԽՆԴՐԷ

Կին մը կէսօրուան տնական գործ կը փնտռէ (13.30էն 18):
Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 16 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8825 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4626

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ "ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԱԼԺԵՐԻԱ" ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ

ՆՈՐ ՀՐԱՒԷՐ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ

Հանրապետութեան նախագահը երեք — շաբթի օր նոր ճառ մը խօսեցաւ եւ այս անգամ բանակցութեան հրաւէր կարդաց ըմբոստներուն :

Տը Կոլ նախ խօսեցաւ Ֆրանսայի մասին յիշելով անոր անմիջական անցեալը. — «Կար չկար ծեր երկիր մը կար, լեցուն սովորութիւններով եւ վախերով: Ժամանակին ամէնէն բազմամարդը, ամէնէն հարուստը, բեմին վրայ եղողներուն ամէնէն զօրաւորը, մեծ դժբախտութիւններէ ետք, կարծես ինքն իր վրայ քաշուած էր:

Տը Կոլ յիշեց նաեւ որ «երկու տարի առաջ երկիրը անդունդին եզրը կը գտնուէր եւ քաղաքացիական պատերազմ մը կրնար սկսիլ երբ Ֆրանսան հասկցաւ մեծ եւ ուժեղ քաղաքականութեան մը անհրաժեշտութիւնը »:

Ըստ նախագահին երկու տարի է երկիրը գտած է իր հաւասարակշռութիւնը, անշուշտ ի գին մեծ զոհողութեանց : Տը Կոլ վստահ է որ օրէ օր Ֆրանսա կը բարգաւաճի եւ այն զաւակը որ կը ծնի այսօրուան վոյզէ մը քան տարի յետոյ շատ աւելի լաւ պայմաններու տակ պիտի կարենայ ապրիլ քան իր ծնողքը :

Այսօր Ֆրանսա արդէն սկսած է ստանալ իր զոհողութեանց փոխարժէքը : Աւելի կայ, ֆրանսական կամ ափրիկեան քարիւղը հինգ տարիէն պիտի բաւէ երկրին կարիքներուն: Այս պայմաններու մէջ, Ֆրանսան վերագտած է իր հին դիրքը մեծ պետութեանց կարգին :

Ընդհանուր ձեւով Նախագահին գծած պատկերը յուսադրիչ է :Ծնունդները կ'աւելնան, շէնքեր կը շինուին, ընկերային ապահովութիւնը կ'երշխաւորէ Ֆրանսացիներուն հանգիստը եւ պարծանքութիւնը : Ցեղաշրջումը մեծ է նաեւ ուսման մէջ: Թիւերը կը խօսին. — Երկրորդական կրթութեան համար կան երեք միլիոն աշակերտներ, այսինքն 15 անգամ աւելի քան դարուս սկիզբը: Մինչեւ տասը տարի, համալսարանները 600.000 ուսանող պիտի ընդունին, մինչ միայն 30.000 արձանագրուած կար 1900ին: Ֆրանսայի պետաճէին կէսը յատկացուած է ապաքան պատրաստելու :

Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ Հասարակապետութեան «ազատ եւ բարեկամ ամբողջութիւն մը» եւ վերջապէս՝ Ալժերիոյ :

«Եւ Ալժերիա՞ն: Ա՜հ, երբեք այն հատը չեմ ունեցած թէ մէկ օրէն միւսը կրնամ լուծել հարց մը որ գոյութիւն ունի երեք հարիւր տարիէ ի վեր: Բայց կը հաստատեմ որ երբեք այսքան մօտ չենք եղած իրական լուծումի մը հասնելու :

«Սեպտեմբեր 16ին գծուեցաւ այն յստակ եւ շիտակ ճամբան որ Ալժերիան դէպի խաղաղութիւն պիտի առաջնորդէ : Կորուստները նուազած են: Օրական 4 անգամ պակաս մարդ կը մեռնի: Ոչ մէկ տեղ կը ժխտեն թէ Ալժերացիներուն ինքնորոշումը այս խրթին եւ ցաւոտ հարցին, միակ կարելի լուծումն է: Այս առթիւ, երաշխաւորուած է որ ընտրութիւնը բոլորովին ազատ պիտի ըլլայ, որ աշխարհի բոլոր տեղեկատուները պիտի կարենան հսկել ատոր ընթացքին :

«Անգամ մը եւս, յանուն Ֆրանսայի, կը դառնամ դէպի ըմբոստութեան ղեկավարները, կը յայտարարեմ որ հոս իրենց կը սպասենք, իրենց հետ գտնելու համար պատուաբեր վերջ մը այն կռիւներուն որ ցարդ կը տեւեն :

«Անկէ վերջ, ամէն բան ի գործ պիտի դրուի որպէսզի, հանդարտութեան մէջ խօսքը Ալժերացիներուն տրուի :

« Որոշումը միայն իրը պիտի ըլլայ» :

« Գալով ինծի, համոզուած եմ սակայն որ ան պիտի ըլլայ տրամաբանութեան որոշումը. — Ֆրանսայի հետ միացած եւ Հասարակապետութեան հետ գործակցաբար՝ կատարել ալժերական Ալժերիոյ վերափոխումը արդի և եղբայրական պետութեան մը :

« Ֆրանսուհիներ, Ֆրանսացիներ, ահա այն հարցերը որոնց վրայ կը խաղանքմեր ճակատագիրը և ահա թէ ուր կ'երթանք, ինչ որ ալ ըլլան գաղափարներու եւ շահերու տարակարծութիւնները, բոլորս միասին կ'երթանք : Որովհետեւ կռուախնձորը Ֆրանսայի ճակատագիրն է »:

Իրրեւ նորութիւն այս ճառին մէջ կարելի է միայն ըսել թէ տը Կոլ անգամ մը եւս հրաւէր կարդաց ըմբոստներուն բանակցելու համար, եւ այս անգամ աւելի փճռական էր իր շեշտը :

Ճառը գոհունակութիւն եւ դժգոհութիւն ձգած է ըստ կողմերուն: «Ալժերական Ալժերիան» չի խօսիր անոնց որ«Ֆրանսական Ալժերիա» կ'ուզեն: Անկախներու ընդհ. քարտուղարը՝ Տիւշէ համաձայն չէ տը Կոլին որ«ամէն մէկ նոր ճառով աւելի կը հեռանայ Ֆրանսական Ալժերիայէն »: Նոյն դժգոհութիւնները Ալժէի մէջ: Թունուզի մէջ կը կարծուի թէ այս անգամ Ալժերիոյ ազատագրական ճակատը չի կրնար խուսափիլ :

ՄԵՆՏԵՐԷՍ - ՊԱՅԱՌ ԻՐԱ՞Ր ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ

ՇԷԼԼԵՖԵԱՆ ԵՒ ԴԱՐՎԵՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ

Անգարայի մէջ, զինուորական տողանցքի մը առթիւ որ երեք ժամ տեւած է ժողովուրդը եւ բանակը եղբայրացած են:

Նախագահական նուագախումբին առաջնորդութեամբ հեծելազօրք, վայրաշուներ եւ հրասայլեր անցած են նախագահի պալատին մօտէն, իջած Աթաթիւրք պողոտան եւ ուղղուած մայրաքաղաքի հին թաղամասը, Ուլուս :

Ժողովուրդը որ սկիզբը հանդարտութեամբ կը դիտէր տողանցքը, յանկարծ ճեղքած է ոստիկաններու շղթան եւ «ազատութիւն, ազատութիւն» բացագանչելով մասնակցած է տողանցքին :

Պէյրութի թերթերը կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած նախկին երեսփոխաններուն մէջ կը գտնուին նաեւ երկու հայ դեմոկրատ երեսփոխանները, Մկրտիչ Շելլեֆեան եւ Տոքթ. Զաքար Դարվեր, որոնք փոխադրուած են Տավուտ փաշայի զօրանոցը՝ առ ի նախազգուշութիւն :

Զօր. Կիւրսէլ պատասխանելով Գարեգին Պատրիարքի շնորհաւորութեան, հեռագիր մը գրկած է ուր կ'ըսէ.— «Շնորհակալութիւն ձեր բարեմաղթութիւններուն համար, ընդունեցէք մեր փոխադարձ զգացումները եւ այս առթիւ ձեր աչքերէն կը համբուրենք »:

× Փրոֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիւ 1955 Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն պատասխանատուութիւնը նախկին վարչապետին եւ ներքին նախարարին վրայ նետած է :

Փրոֆ. Քէօփրիւլիւ որ դէպքին շրջանին փոխ —վարչապետ եղած էր ու յետոյ արտաքին հրաժարած, ամերիկացի լրագրողի մը յայտարարած է թէ յոյն եւ հայ վաճառատուներուն ու եկեղեցիներուն թուրք խուժանի կողմէ եղած թալանին գլխաւոր պատասխանատուն՝ Մենտերէսն է: Նաեւ նախկին ներքին նախարարը, Նամըք Կէտիկը (անձնասպան եղած) եւ նախկին արտաքին նախարարը, Ֆաթին Զօրլուն :

Անծանօթներ թռուցիկներ բաժնած են Կիպրոսի Թուրքերուն: Կ'ամբաստանեն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՕՐՀՆԵԱԼ ԸԼԼԱՍ···

Քառասունը եօթը տարի առաջ, 1913 — ին, Կոմիտաս վարդապետ կ'երթայ Ատաբազար՝ ներկայ գտնուելու համար յոբելենական հանդէսի մը, որ տեղի կ'ունենար — չմոռնամ շեշտելու, եկեղեցիի մը մէջ — ի պատիւ ծերունազարդ վարժապետի մը:

Երբ հանդէսին պաշտօնական մասը կը վերջանայ, ժողովուրդը թախանձագին կը խնդրէ ·

— վարդապե՛տ, «Տէ՛ր Ողորմեա » մը երգէ, քո՛ւ «Տէր , Ողորմեա»դ ···

Ու վարդապետը կ'երգէ ի՛ր «Տէր Ողորմեա՛»ն, որ երկու տարի ետքն ալ պիտի լսուէր իր շրթունքներէն՝ Այաշի բանտին մէջ:

Ժողովուրդը կ'արտասուէ : Հայո՛ց ժողովուրդը, որ արդէն ի՛ր Աստուծուն քով գացեր ու բազմեր էր Անոր աջ կողմը՝ Կոմիտասի աղօթքով :

«Տէ՛ր, Ողորմեա»յէն ետք, բազմութիւնը ա՛լ պէտք է տուն երթար: Չեր — թար: Ու մէկ բերան կ'աղաչէ ·

— վարդապե՛տ, հօգո՛ւդ մատաղ, «Կռունկ»ը, «Կռունկ»ը···

Ու վարդապետը կ'երգէ իր Կռունկը :

Կ'երգէ , այո՛, այո՛, Ատաբազարի Հայոց եկեղեցիին խնկաբոյր կամարներուն ներքեւ՝ Աստուծոյ եւ Քրիստոսի ներկայութեան :

×

Այսօր, մեզի հետ չէ Կոմիտաս վարդապետը: Անվերադարձ մեկնեցաւ 1935— ին :

Բայց, այդ թուականէն քսանամեակ մը առաջ ալ մեզի հետ չէր :

Արհաւիրքի տարին, Սուլթանական հրովարտակով, Կոմիտասն ալ խառնեցին «Հայրենիքի թշնամի»ներու կարաւանին ու աքսորեցին Անատոլու :

Այաշի բանտէն մեր ձեռքը հասած երկտողի մը մէջ վարդապետը կը գրէր ·

— Ես կեանքումս երկու բան չեմ մոռանայ··· Թէ ինչպէ՛ս իմ ծննդավայրում չորս տարի շարունակ, առանց բարձի նստում էի վարժարանի չոր, սառը յատակին, որբացած թափառում էի փողոցներում··· Եւ մէկ էլ, աքսորում եղած ժամանակ, տանիկ ոստիկանի ծածրակիս հասցրած բռունցքի հարուածը ···

Այդ տարին էր որ Կոմիտասը փլաւ: Խորտակուեցաւ: Ու մեզի այնպէս թուեցաւ որ ալեփառ Մասիսն էր որ փուլ կու գար :

Երբ Սուլթանական հրովարտակ մը զինքը վօսփորի ափերէկը վերադարձնէր, «վերադարձուած»ը Կոմիտասի ըստուեր էր միայն :

Այդ օրէն ետքն էր որ հայ ժողովուրդը ա՛լ չլսեց, անոր շրթունքներէն, ո՛չ անոր Անտունին, ո՛չ անոր Մոկաց Միրզէն, ո՛չ անոր Կռունկը, ո՛չ ալ անոր Տէր Ողորմեան ···

×

Եւ սակայն, Կոմիտասը մեզի ժառանգ ձգեց իր Երգը, իր Արուեստը, իր Շունչը: Իր Հոգին :

Այսօր, երբ կը խօսինք մեր երաժշտութեան ու մեր գեղջուկ երգերուն մասին, չենք կրնար չարտասանել իր անունը : Որովհետեւ ինքն էր որ, առաւելապէս, ապրեցուց այդ երգերը, մեր պապիկներուն ու մամիկներուն դողդոջուն շրթունքներէն քաղելով :

Շատ մը ազգեր իրենց Մեծերուն յիշատակը կը յաւերժացնեն, յաճախ, մարմարակերտ արձաններով ու կոթողներով:

Մենք, ո՛չ մարմար ունինք, ո՛չ ալ պորփիւր՝ մեր հանճարափայլ Կոմիտասին փառքը յաւերժացնելու համար: Ո՛չ մէկ արձան, իր անունով, որպէսզի ծունկի գայինք անոր առջեւ ու աղօթէինք :

Ի՞նչ կ'ընենք՝ իր Արեւը սերունդէ սերունդ փոխանցելու համար: Իր աշակերտներուն եւ իր առաքեալներուն առաջնորդութեամբ կը քալենք իր նառագայթներով լուսաւորուած ճանապարհէն եւ կ'երգենք Հայոց Աստուածին շունչով օծուն իր երգերը՝ հայրենիքէն ներս եւ հայրենիքէն դուրս :

Ու երկիւղածութեամբ կը մաղթենք ·

— Օրհնեա՛լ ըլլաս, Վարդապետ··· Եւ օրհնեալ ըլլան, քեզմէ ետք, քու երգդ ապրեցնողները ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ վերջին պահուն հաղորդած էինք փաստաբան Վարդգէս Շամլեանի ընտրութիւնը : Մեթնի շրջանին մէջ է, որ կը ներկայանար Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուն Փաղանգաւորներու ցանկին վրայ (Մօրիս Ճէմայէլ): —

Ծնած Պէյլան 1928ին, Վ. Շամլեան աւարտած է Նշան Փալանճեան ճեմարանը, ապա 1951ին վկայուած է Պէյրութի իրաւաբանական համալսարանէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷԻ համայնավար կուսակցութեան անդամներու դատը կը շարունակուի : Զորրորդ նիստը տեղի ունեցած է այլի օր եւ փոթորկալից եղած է: Ամբաստանեալները կը մերժեն դատուիլ այս պայմաններու մէջ (գանփակ): Ամբաստանեալներէն մէկը միայն, Ք. Թիֆու ընդունած է պատասխանել իրեն եղած հարցումներուն, մնացեալները պատասխանել իսկ կը մերժեն: Պաշտպան փաստաբանները զինուորական արդարութեան օրէնքներու 21րդ յօդուածին վրայ հիմնուելով կը մերժեն ճանչնալ նախագահին հանգամանքը: Այս առարկութեան, դատաւորը կը պատասխանէ 670 թիւ յօդուածով որ նման պարագաներու որոշում կը թողու աւելի բարձր իշխանութեանց :

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ (Ռումանիա)հասած կարգ մը լուրերու համաձայն Աննա Փաուքէր մեռած է: Սթալինի մտերիմն էր եւ ատեն մըն ալ արտաքին նախարար եղած էր: 1952էն ի վեր երեսէ ինկած էր :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ պետական շրջանակները դիտել տուած են թէ 300.000 մարզուած լրտեսներ կը գործեն ի հաշիւ Խ. Միութեան եւ Չինաստանին:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը Յունիս 8ին հասած է Ուաշինկթըն: Պոլսոյ թերթերուն թղթակիցները կը հաղորդեն թէ կաթողիկոսին տուած այցելութիւնները, մասնաւորաբար անծանօթ զինուորին յուշարձանին հեռատեսիլի առնուած են : Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ մը դրած է Անծանօթ զինուորի գերեզմանին վրայ : Նոյն իրիկունը Շօրում պանդոկին մէջ, հայրապետական ի պատիւ ճաշ մը տրուած է :

Վազգէն Կաթողիկոս Կիրակի օր Պոսթըն հասած է :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Ծովակնացութենէն հաւաքուած Ն.Ֆ.	20
Լ. Տօնիկեան (յայտարարուած)	50
Նախորդ գումար	1630
Ընդհ. գումար	1700

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՔԻՄԻԱՆ

Ի ՍՊԱՍ Է ԴՐՈՒԱԾ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Բարդ ու դժուարին է այն ճանապարհը, որով անցնում է դեղանիւթը քիմիական փորձարանից մինչեւ հիւանդի անկողինը: Տեսական հանրայայտ դրութիւնների հիման վրայ, քիմիագէտները համադրութեան են ենթարկում օրգանական միացութիւնների նոր շարքեր՝ ի սպաս դնելով դրանք դեղագիտութեան, իսկ դեղագէտներն ընտրում են առաւել ուժեղ ներգործող նիւթերը, յանձնում բժիշկներին, որոնք եւ կեանքի են կոչում դրանք՝ «կանաչ փողոց» բացելով բժշկութեան մէջ:

Այդպէս պատահեց «դիտիլին» հայրենական պատրաստուկի հետ, որը բնական «կուրարէ»ի համադրական փոխարինողն է: Դիտիլինը ստեղծեցին Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի նուրբ օրգանական քիմիական հաստատութեան գիտնականները՝ ակադեմիկոս Արմենակ Մնջոյեանի ղեկավարութեամբ: Ընդամէնը մի քանի տարի է, ինչ ստեղծուել է այդ պատրաստուկը, բայց նրա մասին արդէն գիտեն ոչ միայն Խորհրդային Միութիւնում, այլեւ արտասահմանում:

Դիտիլինը օժտուած է նեարդային վերջաւորութիւնների վրայ ներգործելու բացառիկ յատկութեամբ եւ առաջացնում է մկանների կարճատեւ թուլացում, որն այնքան անհրաժեշտ է վիրահատումների ժամանակ: Գործադրելով այդ իւրայատուկ պատրաստուկը վիրաբոյժը կատարում է սրտի, թոքերի եւ ստամոքսի խոռոչի բարդ վիրահատումներ՝ օգտագործելով ամենաչնչին քանակութեամբ եթեր կամ քլորոֆորմ:

Սակայն դիտիլինն իրեն արդարացնում է ոչ միայն վիրաբուժութեան մարզում: Իր ներգործութեան կարճատեւութեան եւ անվնասակարութեան շնորհիւ ան յաջողութեամբ օգտագործւում է նաեւ հոգեբուժութեան մէջ:

Բանաւէր գիտնականների ստեղծած այդ արժէքաւոր պատրաստուկն արդէն լայն ճանաչման է արժանացել: Այդ մասին են վկայում այն բազմաթիւ արձագանքները, որոնք ստացւում են Խորհրդային Միութեան բուժհիմնարկներից, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան մասնագէտներից: Նամակներից վերցնենք մէկը: «Գադեկս» դեղագործական ընկերութեան տնօրէն Կ. Հոլդ՝ Կոպենհագենից դիմել էր ՍՍՌՄ բժշկական գիտութիւնների ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Ա. Բակուլեւին՝ խնդրելով օգնել իրեն՝ ստանալու հայ գիտնականների պատրաստած «Դիտիլին» պատրաստուկը: Հոլդի խնդրանքը կատարուել է: Ահա նրա պատասխանը:

« Ձեր ուղարկած «դիտիլինի» նմոյշները փորձարկուեցին մեր փորձարաններում: Փորձարկումները ցոյց տուեցին, որ «դիտիլինը» իրօք հանդիսանում է գերազանց որակի պատրաստուկ եւ գործնական մեծ նշանակութիւն ունի բժշկութեան համար »:

Տոքթ. Ա. Պատան Բոմպէյից խնդրում է ուղարկել ոչ միայն «դիտիլինի» նմոյշներ, այլ եւ գրականութիւն՝ այդ նոր պատրաստուկի մասին: Այդպիսի նամակներ շատ են ստացուել Չեխոսլովաքիայից, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից, Պուլկարիայից, Ֆրանսիայից:

« Դիտիլինն» ամենամեծ ճանաչման արժանացաւ անցեալ տարուայ աշնանը՝ Վենետիկում տեղի ունեցած անզգայագէտների միջազգային համագումարում, ուր «դիտիլինի եւ նրա համանմանների համադրութիւնը » զեկուցում կարդաց Հայաստանի նուրբ օրգանական քիմիայի հաստատութեան տնօրէն, պրոֆէսոր Ա. Մնջոյեանը: Նրա զեկուցումը մեծապէս հետաքրքրեց համագումարի մասնակիցներին: Հայ քիմիագէտների աշխատանքները լայն ճանաչում գտան արտասահմանեան բժիշկների, դեղագէտների, բնախօսների եւ քիմիագէտների շրջանում:

Դիտիլինի արդիւնաւէտութիւնը եւ նրա լայն ճանաչումը թեւաւորեց հայ գիտնականներին՝ նոր դեղամիջոցներ որոնելու իրենց աշխատանքում: Շուտով նրանք բժիշկներին առաջարկեցին մի նոր դեղամիջոց եւս՝ «գանգլերոն»ը: Այն օգտագործւում է սրտի անձկութեան եւ մի շարք այլ հիւանդութիւնների բուժման համար: Բազմաթիւ բուժ. հիմնարկների աշխատանքի փորձը ցոյց տուեց, որ գանգլերոնը մեծ արդիւնաւէտութեան եւ դրական ներգործութեան հետ միասին, ունի նաեւ մի ուրիշ հիանալի յատկութիւն: Այն ոչ միայն դուրս է հանում սրտանձկութեան նոպայի ցաւաբեր ախտանշանը, այլեւ կանխում է հենց այդ նոպայի երեւան գալը: Գանգլերոնը բարերար ազդեցութիւն է ունենում ոչ միայն սիրտը սնուցող անօթների, այլեւ խոցային հիւանդութիւնների, թոքառաջային չնչարգելքի (աստմա) բուժման ժամանակ: Ենթադրում են, որ յետագայ փորձական հետազօտութիւնները հնարաւորութիւն կուտան գանգլերոնն օգտագործել նաեւ հիպերտոնիկ հիւանդութիւններ բուժելու համար:

Հաստատութեան առաջարկած նոր դեղամիջոցների ցանկը գնալով աճում է: Ներկայումս փորձարկման են յանձնուած «միսպենալ» եւ «ֆուբրոմետամ» պատրաստուկները: Դրանք օգտագործման են յանձնարարւում այնպիսի հիւանդութիւնների դէմ, որոնք ուղեկցւում են ջղաձգական երեւոյթներով:

Գիտնականների հաւաքականութիւնը լայն ծրագրեր է կազմել ներկայ եօթնամեակում իրականացնելու համար: 1959 – 1965 թուականների ընթացքում հաստատութիւնը կը շարունակի «բնական եւ կենսաբանօրէն կարեւոր միացութիւնների քիմիան» թեմայի իր հետազօտութիւնները. դրանց հիմ՛ական նպատակը կը լինի օրգանական միացութիւնների քիմիական բաղադրութեան եւ մարմնակազմի վրայ այդ միացութիւնների ազդեցութեան կապի ուսումնասիրումը: Այս հետազօտութիւնների կարեւորութիւնը որոշւում է նրանով, որ դրանք մի կողմից թոյլ կուտան ընդլայնել գիտելիքների շրջանակը «կառուցուածքի եւ գործողութեան» կարեւորագոյն տեսական խնդրի բնագաւառում, իսկ միւս կողմից հնարաւորութ՛ւն կ՛ընձեռնեն՝ ստանալու նոր բարձր արդիւնաւէտութիւն ունեցող օրգանական միացութիւններ բժշկութեան, անասնաբուժութեան, գիւղատնտեսութեան համար:

Հաստատութեան գիտնականների խումբը հետազօտութիւններ կը կատարի հակաջղաձգական, հակախոցային, ցաւազրկող միացութիւնների, ինչպէս նաեւ կենտրոնական նեարդային դրութեան բուժման միացութիւնների համադրման եւ ուսումնասիրման ուղղութեամբ: Հետազօտութիւններ կը կատարուեն նաեւ այնպիսի միացութիւնների համադրման ուղղութեամբ, որոնք օժտուած կը լինեն հակաթոքախտային, հակաթանչային ներազդեցութեամբ: Յատուկ տեղ կը յատկացուի չարորակ ուռուցքների դէմ քիմիա – բուժական միջոցներ որոնելու աշխատանքներին: Այդ նպատակի համար հաստատութեան մէջ կը ստեղծուի քաղցկեղի քիմիա – բուժումի բաժանմունք:

Ցիշեալ բոլոր հետազօտութիւնները կը կատարուեն Հաստատութեան քիմիագէտների, դեղագէտների եւ քիմիկոս – բուժագէտների կողմից: Իսկ նրանց աշխատանքի արդիւնքը կը փորձարկուի երկրի տարբեր բուժհիմնարկներում:

Բնագիտային ազդու պատրաստուկների համադրութիւնը որոշելու հետ միասին, կ՛ուսումնասիրուեն նաեւ բուժիչ պատրաստուկների գործողութեան իւրօրինակ միջոցները:

Վերոյիշեալ աշխատանքների իրականացման համար նախատեսւում է ընդլայնել ու ամրապնդել Հաստատութեան գոյութիւն ունեցող փորձարաններն ու բաժանմունքները: Ստեղծուելու է փորձնական նոր հիմ, որի շինարարութեան համար նախատեսուած է ծախսել 16 միլիոն ռուբլի: Շինարարական աշխատանքներն արդէն սկսուած են: Հաստատութեան գործունէութեան եօթնամեայ ծրագրում յատուկ տեղ է յատկացուած արտադրական արհեստագիտութեան մշակմանը եւ ժողովրդական առողջապահութեան կարիքների համար հաստատութեան թողարկած նոր դեղամիջոցների արտադրութեան կազմակերպմանը:

Հ. ԼԻԼՈՅԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բնական էր որ Սողոմոնի ընտանիքը, Տիկին Անահիտ եւ որդին՝ Զաւէն, ուզէին Սողոմոնին գերեզմանը իրենց մօտ ունենալ, Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, սակայն անոնք ազնուաբար ընդառաջ գացին ժողովրդական առաջարկի մը թէ Սողոմոնը պէտք էր իր հանգիստը գտնէր Ֆրեզնոյի մէջ, (ուր կայ համեմատաբար մեծ հայ գաղութ մը), հաւասարապէս մատչելի թէ հիւսիսային եւ թէ հարաւային Գալիֆորնիոյ հայ գաղութներուն, եւ ուր կը գտնուէր Անդրանիկի իրեն հանգստավայր գնուած գետինը: Եւ այդ գետինը տրամադրուեցաւ Սողոմոնի:

Մարմինը Ֆրեզնօ փոխադրելէ առաջ Սան Ֆրանսիսքոյի Տէֆֆէյ մատուռին մէջ տեղի ունեցաւ Տան կարգի արարողութիւնը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հովիւ Վա[illegible] քհնյ. Շիրինեանի կողմէ: Յարգանքի կարճ խօսքեր ըրին Պ. Ճորճ Մարտիկեան եւ Տոքթ. Խաթանասեան, որ օր առաջ եկած էր Պոսթընէն մասնակցելու մեծ հերոսին յուղարկաւորութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի կողմէ:

Մայիս 28ին Շաբաթ կէսօրէ առաջ տեղի ունեցաւ եկեղեցական արարողութիւնը Ֆրեզնոյի Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, գլխաւորութեամբ նոյն եկեղեցւոյ հովիւ Վահրամ Վարդապետ Եղիայեանի եւ մասնակցութեամբ Բարգէն քհնյ. Գասպարեանի, Ֆրեզնոյի Սուրբ Պօղոս Եկեղեցւոյ հովիւ Վարդան քհնյ. Տիւլկէրեանի, Սան Ֆրանսիսքոյի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հովիւ Վա[illegible] քհնյ. Շիրինեանի եւ Գուրգէն քհնյ. Գուտուլեանի (Լոս Անճելըսէն):

Վարդան վարդ. Եղիայեան եւ Վարդան քհնյ. Տիւրկէրեան կարճ եւ կուռ ուղերձներով ներկայացուցին Սողոմոնի դերը մեր ազգային կեանքին մէջ եւ անոր նշանակութիւնը հայ եկեղեցւոյն համար:

Հ. Յ. Դ. Մելքոսեի ատենապետը, որ ընդհանուր հսկիչն էր յուղարկաւորութեան, ներկայացուց Սողոմոնի կենսագրականը ամփոփ մանրամասնութեամբ մը, սկսած անոր ծննդավայր Բագառիճ գիւղէն (Քեմախի շրջան), Երզնկայէն, ուր ան ստացաւ իր միջնակարգ կրթութիւնը, կամաւորական շարժումէն, ուր ան ծառայեց Անդրանիկի գունդին մէջ, Երզնկայէն ուր ան գործեց Մուրատի հրամանատարութեան ներքեւ, ապա Կարինէն, ուր ան դարձեալ Մուրատի հրամանատարութեան ներքեւ պատժեց հայ ժողովուրդի քանի մը ջարդարարները, մինչեւ Կովկաս ու Պոլիս, ուր ան պատժեց Պոլսոյ հայ ընտանիքին մատնող Մկրտիչեանը եւ վերջապէս Պերլին ուր ան լուծեց հայ ժողովուրդին վրէժը վերջ դնելով պատմութեան ամենամեծ ցեղասպաններէն Թալէաթի կեանքին:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

ԱՆՁԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Երկարատեւ, բուռն ծափահարութիւնները, որոնց արժանացաւ Միկոյեան, ցոյց տուաւ պատգամաւորներուն թաքուն տրամադրութիւնները:

Փետրուար 24ին, Խրուշչեւի Սթալինի դէմ խօսելիք ճառէն 12 ժամ առաջ, համագումարը իր առաջին որոշումով թէեւ կը յիշէր «ժողովուրդի թշնամիներ»ու պարագան, սակայն կ՛աւելցնէր որ պէտք չէ «թուլացնել պայքարը անձի պաշտամունքի մնացած հետքերուն դէմ »:

Կը նշանակէր թէ Քականովիչ տեսակէտը յաղթանակած էր: Արդարեւ այս վերջինն էր որ յայտարարած էր, թէ անձի պաշտամունքը վերջ գտած էր ու միայն հետքեր կը մնային անկէ: Բանաձեւը չէր ճշդեր թէ Կեդրոնական Կոմիտէն պէտք է զբաղէր այս հարցով:

Համագումարին պաշտօնական որոշումներէն գիտենք, թէ այս բանաձեւը խմբագրուած էր 55 անձերէ բաղկացած բանաձեւային կոմիտէին կողմէ, անմիջական գործադրութեամբը Նախագահութեան: Արդ, չէ՞ր գիտեր, կամ Խրուշչեւ չէ՞ր գիտեր թէ 12 ժամ ետք այս որոշումը իմաստ պիտի չստանար իր արտասանելիք հակա – Սթալինեան ճառին պատճառաւ:

Նախագահը Փետրուար 24ի առաւօտեան նիստը փակեց յայտարարելով, թէ « ժամը վեցին համագումարը գոնփակ նիստ մը պիտի գումարէ »:

Սակայն, մեքենագրուած պաշտօնական արձանագրութիւնը կ՛ըսէ, թէ «երեկոյեան նիստը սկսաւ կէս գիշերէն ետք», այսինքն Փետրուար 25ին:

Ինչո՞ւ այս յետաձգումը, ի՞նչ պատահեցաւ այս վեց ժամերու ընթացքին, ինչո՞ւ այս հակասութիւնը, Խրուշչեւի հրապարակային եւ գաղտնի ելոյթներուն միջեւ:

Խրուշչեւի բովանդակ կեանքը անառարկելի կերպով ցոյց կուտայ թէ Խրուշչեւ դէմ էր Սթալինի յիշատակը աւարառող որեւէ քայլի մը: Ուստի վարագոյրին ետին բան մը պատահած պէտք է եղած ըլլայ:

Գաղտնի ճառին քննութիւնը ի յայտ կը բերէ որոշ տուեալներ: Ակներեւ է որ 20 հազար բառերէ կազմուած այս փաստաթուղթը վերջին վայրկեանին յանկարծ պատրաստուած գրութիւն մը չէր: Մանրամասնօրէն եւ հանգամանօրէն քննութիւնն է Սթալինի մենատիրութեան բոլոր երեւոյթներուն: Մարքսէն, Էնկըլսէն եւ Լենինէն մէջբերումներ կային, որոնք բոլորն ալ ցոյց կուտային մենատիրութեան մը վտանգները:

Արդ, Սթալինի շրջանին այս միտքերը հրապարակէն քշուած էին, ուստի բնական է որ ասոնց խմբագրութիւնը ժամանակի կը կարօտէր: Շուրջ չորս տասնամեակներու կուսակցութեան, պետութեան, բանակի, քաղաքականութեան եւայլն, անցեալը քրքրուած էր մէջտեղ հանելու համար Սթալինի գործած ոճիրները:

Մ. Վ. Տ.ի եւ Գերագոյն Ատեանին արխիւներն ալ նկատի առնուած էին:

ԲԱԶՄԱՆՑ ԳՈՐԾ ՄԸ

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ այսպէս ճանչցուած Խրուշչեւի գաղտնի ճառը ըՍթալինի դէմ արդիւնքն էր համագործակցաբար եւ ամիսներու աշխատանքի մը: Հեղինակները կուսակցական պետեր էին, որոնք անհրաժեշտ ցուցմունքները ըրած էին խմբագրողներուն:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, բոլոր ղեկավարներն ալ լուր պէտք է ունեցած ըլլային այս աշխատանքին մասին: Ոչ միայն անոր համար որ նման գործ մը չէր կարելի գաղտնի պահել, այլեւ որովհետեւ այս աշխատանքին մասնակցած էին [illegible]:

Շատ հաւանական է որ գործին մղիչ [illegible] տուողները եղած ըլլան՝ Միկոյեան եւ Մալենքով: Խրուշչեւ հարկադրուեցաւ կարդալ զայն ու ճարպիկ խաղով մը իբրեւ իրը ներկայացուց: Կարգ մը նախադասութեանց փոփոխութիւններով [illegible] տպաւորութիւնը ստացուեցաւ թէ Խրուշչեւ [illegible] չէր ի ձեռամբ խմբագրուած էր դրանքներու դիրը:

Կեդրոնական Կոմիտէի նպատակն էր ցոյց տալ, հանրութեան թէ ինչ մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէր անձի մը մենատիրութիւնը: Սակայն Խրուշչեւ մինչեւ վերջ համոզուած էր թէ իր հակառակորդները երբեք պիտի չհրապարակէին [illegible] պատրաստուած ամբաստանագրութիւնը:

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸՍԷ

Ի՞նչ պատահեցաւ Համագումարին [illegible] Խրուշչեւ իր միտքը փոխեց:

Պարզ էր որ հակա – Սթալինեան [illegible] պիտի կարդացուէր մէկու մը կողմէ [illegible]: Հարց էր թէ ո՞վ: Որո՞ւն պիտի [illegible] պատասխանատուութեան [illegible] ունեցող այս մեծ քայլին [illegible] լալու:

(14 Շար.)

Ապա պատեհութիւն տրուեցաւ բոլոր յուղարկաւորներուն իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելու հերոսին: Ներկաները մէկ առ մէկ անցան դագաղին առջեւէն:

Մեծ բազմութիւնը, որուն նմանը տեսնուած էր միայն Անդրանիկի յուղարկաւորութեան ժամանակ, օթօներով հետեւեցաւ Սողոմոնին մինչեւ Հայոց Արարատ գերեզմանոցը: Կարճ արարողութենէ մը ետք, զոր կատարեց Վահրամ վրդ. Եզիկեան, ընկերակցութեամբ չորս քահանաներուն, յուղարկաւորութեան վերահսկիչ Յ. Քարեանի հրաւէրով յարգանքի խօսքեր ըրին եւ դամբանականներ խօսեցան Ալէք Փիլիպոսեան՝ Հարաւային Քալիֆորնիոյ Հայ գաղութին կողմէ, Բիւզանդ Կռանեան Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կազմակերպութեան անունով, Ճորճ Մարտիկեան Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Օքլընտի հայ գաղութներուն կողմէ, եւ Տոքթ. Երուանդ Խաթանասեան Հ. Յ. Դ. Բիւրօն ներկայացնելով:

Ալէք Փիլիպոս կարճ բայց զգայուն ուղերձով մը յայտնեց Հարաւային Քալիֆորնիոյ Հայութեան զգացած ցաւն ու կսկիծը:

Բիւզանդ Կռանեան կարճ եւ կուռ ուղերձով մը ներկայացուց այն մեծ սուգը որ այս օրերուն համակած էր Հ. Յ. Դ. բոլոր մարմինները Սողոմոնին կորուստին առիթով: Կանգ առաւ այն դերին վրայ որ հերոսները կը խաղան ազգերու եւ մարդկային պատմութեան մէջ:

Գ. Ճորճ Մարտիկեան, որու հետ ապրեցաւ Սողոմոն իր կեանքի վերջին չորս տարիները, խօսելով յանուն Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Օքլընտի Հայ համայնքներուն, յայտնեց թէ մեծ էր մեր ուրախութիւնն ու հպարտութիւնը որ Սողոմոն կ'ապրէր մեր մէջ, այսօր նոյնքան խոր ու սուր է մեր ցաւը որ կորսնցուցած ենք զայն: Սողոմոն որքան մեծ էր իբրեւ հերոս, նոյնքան համեստ էր իբրեւ մարդ: Երբ ամբողջ Հայութիւնը կը պարծենար իրմով, երգեր կը հիւսուէին ու կը նուիրուէին իր անուան, ան հեռացաւ աղմուկէն, փոխեց իր փառաւոր անունը եւ առաւ Սարո Մելիքեան անունը: Դժուար է գտնել համեստութեան աւելի մեծ օրինակ մը:

Վերջին խօսողն եղաւ Տոքթ. Երուանդ Խաթանասեան, որ ինչպէս ըսինք, երկու օր առաջ հասաւ Պոսթընէն, մասնակցելու Սողոմոնի յուղարկաւորութեան իբր ներկայացուցիչը Բիւրոյին:

Առաջին անգամ հանդիպեցայ Սողոմոնին, 1914ին, ըսաւ Տոքթ. Խաթանասեան, երբ, դեռ նորակազմ, ամաչկոտ, գրեթէ պատանի, մտաւ Անդրանիկի գունդը կռուելու հայ ժողովուրդի գոյութեան սպառնացող թշնամիին, Թուրքին դէմ: Եւ երբ արձանագրութեան ժամանակ լսեցի «Թէհլիրեան» մականունը, հետաքրքրուեցայ իրմով, որովհետեւ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի բժշկական ճիւղին մէջ ունէի մտերիմ դասընկեր մը՝ Աւետիս Թէհլիրեան անունով: Երեւան եկաւ որ Սողոմոն կրտսեր եղբայրն էր Աւետիսին, եւ առաջին վայրկեանին իսկ մեր յարաբերութիւնները դրուեցան եղբայրական գետնի վրայ եւ մնացին այդպէս կամաւորական շարժման ամբողջ ընթացքին ու անկէ յետոյ մինչեւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, որ բաժնեց մեզ իրարմէ: Վերջին անգամ տեսայ Սողոմոնը Կարնոյ մօտերը, երբ ինք խումբ մը տղոց հետ կը պաշտպանէր Կարինէն դէպի Կովկաս փախչող տասնեակ հազարներով հայ տարագիրները, զանոնք հետապնդող թշնամիին դէմ:

Երբ վերջերս եկայ Ամերիկա, իմ ամենամեծ փափաքներէն մին էր օր առաջ տեսնել Սողոմոնը: Կը յուսայի տեսնել զինք մէկ երկու ամիսէն: Անողոք հարուածը կանխեց եւ ես այսօր եկած եմ յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի յաւիտենականութեան յանձնելու զայն:

Սողոմոնին դագաղը ծածկուած էր Հայկական եռագոյնով, եւ անոր վրայ կը հանգչէր այն դիտակը, որով Սողոմոն օրերով դիտած էր դահիճ Թալէաթի բոլոր շարժումները իր բնակարանէն: Դիտակը մինչեւ երկու տարի առաջ կը գտնուէր հանգուցեալ ընկեր Մկրտիչ Թաշճեանի մօտ: Եղբայրը, ընկեր Գարեգին Թաշճեան, յանձնած էր զայն Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Մեկուսիին, զրկուելու համար Դաշնակցութեան Թանգարանին:

Պսակներ դրած էին Հ. Յ. Դ. Բիւրօն, ծաղիկներով բանուած Հայկական Եռագոյն մը, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Մեկուսին, Հ. Յ. Դ. Սան Ֆրանսիսքոյի, Ֆրեզնոյի, Լոս Անճելըսի, Օքլընտի, Ուեստ Փուլմընի կոմիտէները, Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն, Երզնկայի եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնները, Քալիֆորնիոյ Էջմիածնական Թեմի առաջնորդ Բարգէն Եպիսկ. Վարժապետեան, Հայ Օգն. Միութեան Սան Ֆրանսիսքոյի, Լոս Անճելըսի եւ Ֆրեզնոյի մասնաճիւղերը, Ֆրեզնոյի Ս. Պօղոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, Անթիլիասի Դպրեվանքին Օժանդակ Տիկ. Յանձնախումբը, Հայ Երիտասարդ Դաշնակցութեան Ֆրեզնոյի մասնաճիւղը, Հայ Օգն. Միութեան Ֆրեզնոյի կրտսերաց մասնաճիւղը եւ հերոսի յիշատակը յարգող բազմաթիւ անհատներ, բարեկամներ, ընկերներ եւ սիրելիներ:

Յուղարկաւորները յետոյ հաւաքուեցան Ասպարէզի սրահը ուր ՀՕՄ.ի Ֆրեզնոյի մասնաճիւղը տուաւ հոգեճաշ մօտ չորս հարիւր հոգիի, որոնք գլխաւորաբար եկած էին Լոս Անճելըսէն, Սան Ֆրանսիսքոյէն, Սաքրամենթոյէն ու Ֆրեզնոյի շրջանէն դուրս գտնուող այլ քաղաքներէ իրենց յարգանքը յայտնելու Սողոմոնին:

Ասպարէզի սրահին մէջ Յ. Քարեան կարդաց բազմաթիւ ցաւակցական հեռագիրներ որոնք հասած էին արտասահմանէն ու Ամերիկայի բոլոր կողմերէն, ինչպէս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.էն, Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն Արք. Ամերիկայի Առաջ. եկեղեցւոյ Առաջնորդ Հրանդ Եպիսկ.էն եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութենէն, Հ. Յ. Դ. Բիւրոյէն, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէէն, Տարօն Տուրուբերանի, զանազան երկիրներու Դաշնակցական Կեդր. Կոմիտէներէն, Հալէպի «Արեւելք»էն, Գահիրէի «Յուսաբեր»էն, Պէյրութի «Ազդակ»էն, Փարիզի «Յառաջ»էն, Տարօն Տուրուբերանի Քեմախի եւ այլ Հայրենակցական Միութիւններէն եւ բազմաթիւ անհատներէ:

Այստեղ ալ յարգանքի ուղերձներ ըրին Ասպարէզի խմբագիր Արմենակ Մելիքեան, մեր անմահ հերոսներէն Դրոյի այրին՝ Տիկին Գայիանէ Կանայեան, Հ. Օ. Միութեան Վարչութեան կողմէ, ուսանող Զաւէն Կիրակոսեան, Սան Ֆրանսիսքոյի շրջանի ուսանողներու Նիկոլ Աղբալեան Կոմիտէին կողմէ եւ բազմաթիւ այլ անձեր ներկայացնելով ազգային ու եկեղեցական զանազան հաստատութիւններ եւ համայնքներ:

Ա.

ՅԱՂԱԳՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ Յունիս 17ին, Ուրբաթ երեկոյ, Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տօնէ Միութեան հիմնադրութեան երեսնամեակը, կազմակերպելով երեկոյթ – թէյասեղան մը Լիւթեսիա պանդոկի սրահներէն մէկուն մէջ:

Մեր փափաքը պիտի ըլլար, որ հայ գիրն ու գրականութիւնը յարգողները՝ հասարակութիւնը, բայց եւ մասնաւորապէս իրենք՝ գրողները, առիթը պատեհ նկատելով՝ տարիներ տեւող յարափոփոխ վերաբերումներուն վերջ տան, ու գան միանան, եղբայրանան իրենց գրչի ընկերներուն հետ, վստահ ըլլալով որ ջերմ ընդունելութեան պիտի արժանանան:

Մտքի այս դարը, գրողը կը մենաշնորհէ խիստ էական ու նաեւ պատուաբեր դերով մը, նկատի ունենալով այն բազմապիսի միջոցները որոնց շնորհիւ օրուան գրողը կրնայ իր տեսակէտներն ու գաղափարները ժողովրդական լայն խաւերուն մատչելի դարձնելով՝ կարծիք եւ հոսանք ստեղծել:

Այդ դերը կարեւոր է երջանիկ ազգերու մէջ, ու ալ աւելի այնպիսիներուն՝ որոնք դեռ չգոհացուած պահանջներ ունին՝ դարմանելի ցաւեր:

Մեր պարագան է այդ:

Ցիրուցան ազգի մը բեկորներուն հոգեկան նուազագոյն միութեան մը անհրաժեշտութիւնը յատկապէս՝ հայ գրողին անհամեմատօրէն աւելի լուրջ եւ պատասխանատու դեր մը կը պարտադրէ:

Գրողին եզակի դիրքը, առաւելագոյնս կը շեշտուի, երբ մտանանչենք թէ, ազգ մը բնորոշող այլազան տեսակէտներուն մէջ, ամենատարածուածներէն մին է՝ լեզուն ընդունիլ իբրեւ գլխաւոր յատկանիշ:

Լեզուն՝ իբր խօսք եւ իբրեւ գիր:

Այսքան բացառիկ պատուանդանի մը վրայ երբ կը դրուի գիրը, ինքնին կը պարզուի թէ ինչ խոշոր պարտաւորութիւններու ենթակայ են հայ գրին ծառայողները:

Անոնք պէտք է նախանձախնդիր հսկեն որպէսզի Սփիւռքի Հայութիւնը մնայ իբր ազգ: Պահէ իր ազգային ոգիին միասնականութիւնը ամէն հորիզոններու տակ: Շրջապատուած այլ եւ այլ բարձր մշակոյթի տէր ժողովուրդներով, գաղթահայը պէտք է շարունակէ ապրիլ հըպարտ՝ իր ազգին սեփական արժէքներովն ու իր ցեղային առաքինութիւններովը առլցուն:

Այս դժուարին նպատակը յաղթականօրէն հետապնդելու համար, ամէնէն աւելի իրարու սերտօրէն միացած, սրտով ու հոգիով եղբայրացած մթնոլորտը՝ պէտք է ըլլայ հայ գրողներունը:

Անոնք բացառիկ աշխատանքի պարտաւոր են, ցան ու ցիր իրենց ազգակիցներուն մտահոգութիւններուն, տենչերուն, պայքարներուն հաղորդակից պահելու համար իրենքզիրենք: Պէտք է ունենան մտաւորական մեծ պաշար, կարենալ իւրացնելու շատ մը երկիրներու մշակոյթը՝ որպէսզի կարենան արժեցնել իրենց սեփականը, որպէսզի Սփիւռքի Հայը իր ազգային հանճարին նկատմամբ ստորակայութեան զգացումը չունենայ:

Ու այս բոլորը շատ աւելի հասանելի կը դառնան հայ գրողին, երբ ան ուզէ իր ուժն ու կամեցողութիւնը միացնել ուր որ անկ է, ու շաղկապուել երկրէ երկիր:

Մեր այս բաղձանքը ակադեմական չէ, ու քմծիծաղը չէ որ պիտի ժխտէ նման անհրաժեշտութիւն մը, եթէ ապրիլ կ'ուզենք:

Ասիկա ընաւ չի պարտադրեր որ մեր գրողները, ընկերային կամ քաղաքական իրենց մտածելակերպի տարբերութիւններէն հրաժարին, բայց ազգային կենսական արժէք ունեցող հարցեր կան՝ որոնց բարեյաջող լուծումը կը պահանջէ՝ գործակցիլ:

Փարիզի մէջ Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը կազմուած է ասկէ երեսուն տարի առաջ:

Ընկերակցութեան երեսնամեակի տօնին առիթով, փափաքելի է որ վերջ գտնեն անտարբերութիւններն ու կողմնակի շըքմեղանքները եւ բոլոր հայ գրողները իրենց ընկերակցութեան գրկին մէջ ամփոփուելով՝ գեղեցիկ եւ յուսադրիչ պատկեր մը ցոլացնեն, նաեւ խրախուսելու համար տարագիր ժողովուրդը, ու մանաւանդ գործակցին հետապնդելու համար մեր հոգեկան, ոգեկան եւ նիւթեղէն ժառանգութեանց տիրանալու սրբազան գործը:

ՎԱԶԳԷՆ ԱՆՏՐԷԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Այս խօսակցութիւնից ութն օր անց էր, երբ մայրս վերադարձաւ բաղնիսից եւ ուրախ բարձրանալով հօրս մօտ յայտնեց, որ Եղիսաբէթին տեսել էր բաղնիսում:

— Հը՞, ինտո՞ր էր, — հարցրեց հայրս:

— Գիտես քի լուսնկայէն է ընկեր, — պատասխանեց մայրս:

Ապա պատմեց, թէ ինչպէս Եղիսաբէթը իր մօր թելադրանքով, եկել է եւ համբուրել մօրս ձեռքը եւ մայրս չի թողել, որ գնա, ինքն է լողացրել նրան, սանրել մազերը, հագուեցրել եւ կառքով բոլոր ընտանիքին տուն ուղարկել:

— Շատ աղէկ ես էրեր, — ասաց հայրս:

Երկար ժամանակ չթողեցին, որ անցնի, նշանեցին Յակոբին եւ շուտով էլ պսակեցին:

Մայրս հօրս տարաւ, որ հարսանիքն անցքի, շքեղ, ոչ մի բան պակաս չլինի, բայց հօրս հետ ունեցան մի անհամ վէճ:

Հայրս էր ցանկանում, որ իր որդին քահանայով պսակուի:

— Հօրը տունէն կը բերենք մեր տունը, վերջացաւ գնաց ... — պնդում էր հայրս, իսկ մայրս հակաճառում էր:

— Ես քըզի հետ համաձայն եմ, բայց անոր հայրն ու մայրը կ'ուզե՞ն, որ իրենց աղջիկն անպսակ ըլլի:

Հայրս գիտակցում էր, որ դա ճիշդ է, անպսակ չէր կարելի աղջկան տուն բերել, բայց չէր էլ կարող տանել, որ քահանայ պէտք է լինէր գործում:

Վերջապէս երկար վէճից յետոյ՝ հայրս զիջեց եւ համաձայնուեց, որ որդին քահանայով պսակուի, բայց պայմանով, որ քահանան եկեղեցում պսակը վերջացնելուց յետոյ՝ տուն չգայ: Մայրս համաձայնեց, բայց պսակից յետոյ, ընդունեց քահանային հօրից գաղտնի, բոլորին պատուիրեց, որ նրան չասեն, պատուեց, կերակրեց, խմցրեց, վարձատրեց եւ ճանապարհ դրեց: Թերեւս հայրս գուշակում էր, որ մայրս այդպիսի բան կարող էր անել, բայց վրայ չընկաւ, քանի որ իրենից գաղտնի էր տեղի ունենում եւ իր կամքը ձեւականօրէն կատարւում էր:

Մի նոր ուրախութիւն ծագեց մեր տանը Եղիսաբէթի երեւալով: Փոքր էր Եղիսաբէթը, թոփ էր խաղում մեզ հետ, այգում վազվզում, աւազանում լողանում: Երբ Յակոբը գալիս էր տուն, գրկում էր նրան իր հզօր թեւերի մէջ, բարձրացնում վեր եւ տանում սենեակ, ճանապարհին համբուրելով եւ ասելով.

— Մարանս, իմ աղուոր Մարանս:

×

Գէորգին — Յակոբից փոքր եղբօրս — ես միշտ յիշում եմ անհուն բերկրանքով, որովհետեւ նա մեր տան գրեթէ միակ անդամն էր, որ ազատ էր ջղայնութիւնից:

Ամէն մի բարկութիւն նա հաւասարեցնում էր բացարձակ զերոյի: Պատահում էր, որ մէկնումէկը լցւում էր վսեմ զայրոյթով — աչքեր էին փայլատակում, բարձրանում էր որոտ, որ ոչ թէ գալիս էր երկնքից, այլ սենեակի յատակից դէպի առաստաղը. գործը հասնում էր Գէորգին. մի մեղմ ժպիտ, մի հիւթալի կատակ, մի չվիրաւորող հեգնութիւն, եւ վսեմ զայրոյթը փոխւում էր նսեմ տափակութեան: Պատահում էր, որ աչքերի փայլատակումին յաջորդում էր դանակի փայլատակում —այդ երկու փայլակներին ընդառաջ էր գնում նա սրերից աւելի հզօր կատակով ե տիրում էր խորին խաղաղութիւն:

Այն օրերից մինչեւ հիմա էլ ես հիանում եմ նրանով, նրա հզօր ջղերի կարգ ու սարքով, եւ եկել եմ այն վերջնական եզրակացութեան, որ մարդիկ հիանում են իրենց չունեցած յատկութիւններով:

Գէորգը մեծ կրքեր չունէր: Նրա ամենամեծ կիրքը շամիչն էր: Նա սիրում էր շամիչ: Շամիչը — դա ուտելիք չէր նրա համար, այլ մի ուրիշ բան: Սակաւակեր, ընտրութեամբ ուտող, բայց շամիչի համար տածում էր նա բոցավառ կիրք: Շամիչ —դա երազի կապոյտ թռչունն էր: Փոխում էր ամէն ինչ շամիչի հետ. իր ունեցած ամենաթանկագին իրը կարող էր վտանգուել, եթէ մէկը նրան դիւթէր շամիչով:

Գէորգը հիւանդ պառկած է, տաքութիւնը բարձր: Հայրս մօտենում էր նրան, ձեռքը դնում ճակատին եւ հարցնում.

— Գէորգ, շամիչ կ'ուզե՞ս:

Գէորգն աչքերը բաց էր անում, տենդի մէջ անգամ զգում էր շամիչի թովչանքը եւ խոր թախիծով պատասխանում.

— Չէ, չեմ ուզեր, հիւանդ իմ ...

Հայրս անմիջապէս կարգադրում էր վազել բժիշկի ետեւից:

— Շամիչ որ չուզեց, ըսել է քի գործը բուրդ է, — եզրակացնում էր հայրս:

Եւ շամիչով փորձում էին նրա առողջանալը:

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

տեղացի Թուրք երեւելիները որ գործակցած են Մենտերէսի հետ ։

X Կարգ մը լուրերու համաձայն Մենտերէս եւ Պայար իրար կ՚ուտեն, նոյնիսկ Եասի Ատա փոխադրութեան ժամանակ զատած են, որպէսզի իրար չծեծեն ։ Արդարեւ Պոլսոյ զինուորական վարժարանին մէջ ծանր բախումներ ունեցած են, մէկը միւսին վրայ կը ձգէ վարչաձեւին տապալումը ։ Կ՚ըսուի նոյնիսկ թէ Մենտերէս երկու ապտակ իջեցուցած է Պայարի երեսին ․․․ ։

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ Փիլիպպինցիներ խանդավառութեամբ դիմաւորած են Նախագահ Այզընհաուըրը ։ Մէկուկէս ժամ տեւած է օդակայանէն՝ նախագահական պալատ հասնիլը (12 քիլմ․), ամէն տեղ «կը սիրենք Այքը» պոռացած են ։ Պաշտօնական խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան նախագահ Այզընհաուըրի եւ նախագահ Կարսիայի միջեւ ։ Հաւանաբար քննութեան առնուին ամերիկեան կայաններու հարցը ։ Կարսիա կը պահանջէ նաեւ արդիական զէնքեր Ամերիկայէն ։ Մանիլլայի մէջ Այք յայտարարած է ․— «Իրական պաղթատէրը Խորհրդ․ Միութիւնն է եւ ոչ Ամերիկան» ։ Վերջին լուրերու համաձայն Ճափոնի ձախակողմեան տարրերը յուսահատած՝ որոշած են ձեռք քաշել Այզընհաուըրի դէմ ցոյցեր կազմակերպելէ ։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

340. BOUL CHAV: MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Մարսէյլի Շրջ․ Կոմիտէի ։

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն ։

Կը նախագահէ Պ․ Յ․ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ․ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ուղերձ Երիտ․ Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ․ Արբինեան (Պէյրութէն) ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընուագէ դաշնակահարուհի Օր․ Սիւզան Պօյաճեան

(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)

Կ՚երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան ։

Կ՚արտասանեն Օր․ Սեդա Թուքէլեան եւ ընկեր Վ․ Ճառայեան ։

Պատշաճ կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ ։

Ջեռնադաշնակ փոքրիկն Ճոշկունեանի կողմէ ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ։ Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30-ին Րիւ Ժէի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ․ ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ․ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խմբական պարեր ։ Թաւջութակի վրայ պիտի նուագէ Օր․ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ ։

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ «Նոր Սերունդ»ի կեդր․ վարչութեան կողմէ

Է․ Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ․ մաս)

Կը խօսի ընկ․ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ ։

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերնդականներուն ։ Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻւ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն ։

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Րիւ տէ զ՚Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն․ — Օր․ Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ․ Պ․ Ա․ Գմբէթեան, Լ․ Աւագեան (ջութակ), Օր․ Աժտէրեան (դաշնակ), Պ․ Մ․ Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ․ Կ․ Աֆրիկեանի, Օր․ Մարանկօզեան (արտասանութիւն) ։

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ․ Արա Պարթեւեանի ։

Տոմսերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն․ Ֆ․, կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30-ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօզէֆ եկեղեցին մէջ, 182 րիւ տը Մէնիլ ։

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Րիւ Կրամ» օթօպիւսի կայանը ։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Անի» կոմիտէի ընդհ․ ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թորոսեան իրենց Թոռնիկին ԱՐԱՄի ծննդեան առթիւ 50 Ն․ Ֆ․ կը նուիրեն Ֆ․ Կ․ Խաչի կայանին ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլէն Այրի Տիկին Ա․ Աղամի Երկանեան եւ զաւակները՝ Յարութիւն եւ Օննիկ, ինչպէս նաեւ Յակոբ եւ Յարութիւն Խաչատուրեան եւ պարագաները շնորհակալութիւնկը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ՄՈՒՐԱՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ ։ Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք նուիրատուութիւններ ըրին փոխան ծաղկեպսակի ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ

ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ ։

Տախսերու մասնակցութիւն 2·50 Ն․Ֆ․ ։

Հաղորդ․ միջոց․— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար ։ Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ․ Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ Թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ ։

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30-ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը ։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին ։

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պաամս, Նաւ Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նավաւէֆ եւ Պարթօք ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Յուլիս ամսուան համար տարեց այր մարդու մը համար պարկեշտ կին մը իրբեւ մնայուն խնամակալ ։

Հեռաձայնել՝ առաւօտները մինչեւ ժամը 11ին․

GAL 8102

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 17 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8826 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 4627

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՆ

«Երբ սեւ եզն իյնայ, դանակաւորները կը «տանան» կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը :

Հիմա որ Մենտերէսի փտած կառավարութիւնը ինկաւ, լեզուները բացուեցան եւ ամէն անցնող օր զգայացունց նոր յայտնութիւն մը երեւան կը հանէ : Նոր գաղտնիքներ կը պարզուին :

«Յեղափոխական կառավարութիւնը քաջութիւնը պիտի ունենա՞յ Սեպտեմբեր վեցի մասին ամբողջ ճշմարտութիւնը հրապարակելու» եր հարցնէինք անցեալ շաբաթ (Յառաջ, Յունիս 8) :

Այժմ արդէն այդ եպերելի դէպքին գաղտնի ծալքերը սկսած են քակուիլ նոյնիքն անոնց կողմէ, որոնք 1955ի աշնան պատասխանատու դիրքեր կը գրաւէին դեմոկրատ կառավարութեան մէջ՝ Անգարա եւ Պոլիս :

Ամէնէն իրազեկ անձը Պոլսոյ նախկին կուսակալ Փրոֆ. Կէօքայն է, որ մատի մէկ շարժումով կրնար կասեցնել —նոյնիսկ կանխաւ արգիլել— աղէտը : Պոլսոյ զինուորական պահակախումբն ու ոստիկանութիւնը իր հրամանին ենթակայ էին : Սակայն անոնք իրենց տեղերէն չշարժեցան : Կուսակալը լուռ մեղսակից դարձաւ վարչապետ Մենտերէսին, որ բուն հեղինակն էր այդ ոճրագործ ձեռնարկին :

Դէպքէն վերջ ընդդիմադիր թերթերը քննադատեցին կուսակալը, որ իր խուսափողական պատասխաններով հասկցուց թէ չէր կրնար անսաստել վերէն ստացուած հրամաններուն :

Սակայն խիղճը կը տանջէր զինքը եւ երկար չուզեց մնալ իր պաշտօնին վրայ : Անգարա կանչեցին զինքը : Ի վերջոյ իբրեւ փարձատրութիւն հեռացուցին զինքը Պոլսէն եւ Զուիցերիոյ Թրքական դեսպանի պաշտօնին կոչեցին :

Անցեալ շաբաթ Փրոֆ. Կէօքայ Պեռնի մէջ լրագրողի մը հարցումներուն դարձդարձիկ պատասխաններ տուաւ կրկին, սակայն չհամարձակեցաւ քօղը հանել լեզուին տակէն : Հասկցուց որ ճշմարտութիւնը պիտի պարզէ՝ երբ կառավարութիւնը բացատրութիւններ պահանջէ իրմէ :

Մինչ այդ, Փրոֆ. Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ 1950ի դեմոկրատ յաղթանակէն ի վեր արտաքին նախարար էր եւ 1955 Սեպտեմբեր վեցին Պոլիս կը գտնուէր հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի, վարչապետ Ատնան Մենտերէսի եւ ներքին նախարար Նամըք Կէտիկի հետ (որ վերջերս անձնասպան եղաւ), Եէնի Սապահի Անգարայի թղթակցին ըրած է զգայացունց յայտնութիւններ :

Քէօփրիւլիւ, որ 1957ին Մենտերէսի հետ զժտելով հրաժարած էր արտաքին նախարարի եւ փոխ վարչապետի պաշտօնէն եւ քանի մը ամիս առաջ ալ Հալք կուսակցութեան յարած, բացէ ի բաց կ'ամբաստանէ Մենտերէսը, Զօրլուն եւ Կէտիկը՝ իբրեւ հեղինակ այդ ոճրածին դէպքին :

Ինչպէս կը յիշուի, դեմոկրատ կառավարութիւնը իր սնանկութիւնը ծածկելու եւ ժողովուրդին ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնելու համար արուեստական կերպով սարքած էր Կիպրոսի խնդիրը եւ հրահրած Թուրքերուն մոլեռանդութիւնը :

Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքին համար պատրաստութիւններ տեսած էր շաբաթներ առաջ եւ Քայլաճիներ բերել տուած գաւառներէն : Քրիստոնեաներու խանութները ցուցակագրուած էին նախօրօք եւ ժանտարմներ պաշտօն ստանձնած էին դիւրացնելու նախճիրը :

Քէօփրիւլիւ կ'ամբաստանէ Մենտերէսը իբրեւ հեղինակը Աթաթիւրքի Սելանիկի ծննդավայրին մէջ զետեղուած եւ պայթեցուած ռումբին, որ ազդանշանն եղաւ «դէպք»ին : Պոլսոյ Թուրքերէն Էքսփրէս թերթը Սեպտեմբեր վեցի երեկոյեան յաւելուած թիւ մը հրատարակեց՝ մեծադիր խորագիրներով հաղորդելու համար Սելանիկի ռումբին պատմութիւնը՝ գրգռելով ամբոխը :

Դէպքին ազդանշանը տալէ վերջ, Պայար, Մենտերէս եւ միւս նախարարները մեկներ էին Պոլսէն, բայց ստիպուեցան Սապանճայի կայարանէն ետ դառնալ Պոլիս՝ երբ հեռաձայնով լուր առին որ խնդիրը իրենց երեւակայածէն աւելի ծանր համեմատութիւններ էր առած :

Անոնց վերադարձէն ետք էր, որ զինուորներն ու ոստիկանները հրաման ըստացան կասեցնելու աւարն ու աւերը :

Սկսած են իրար ամբաստանել :

Ուրիշ իրազեկներ ալ իրենց գիտցածները պիտի պատմեն անշուշտ այս զարհուրելի աղէտին մասին, հիմա որ կծիկը սկսած է քակուիլ :

Այն փաստը, որ ձերբակալուած ոճրագործներէն եւ աւարառուներէն ո՛չ մէկը պատժուեցաւ, ցոյց կուտար արդէն թէ բուն պատասխանատուները երկրին ղեկը իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացնող վարիչներն էին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԻՆ

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Զօր. տը Կոլի ճառը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է միջազգային եւ ֆրանսական քաղաքական շրջանակներէն ներս : Յատկապէս Ալժերիոյ նուիրուած բաժինը :

Շատեր դժգոհ են, ուրիշներ գոհ, մաս մըն ալ վերապահ : Ոմանք ալ մեծ նորութիւն մը չեն տեսներ տը Կոլին ըսածներուն մէջ եթէ ոչ տեղի տալու ճկուն ձեւեր :

«Միութիւն Նոր Հանրապետութեան Համար» կուսակցութիւնը համաձայն է տը Կոլի : «Միայն տը Կոլ կրնայ խաղաղութիւն հաստատել Ալժերիոյ մէջ եւ ըստեղծել նոր եւ եղբայրական Ալժերիան» կը շեշտեն զեկոյցով մը :

Անկախները բոլորովին հակառակը կը մտածեն, իսկ Ժորժ Պիտօ կ'ըսէ. — «Ալժերական Ալժերիան ցաւալի խենթութիւն մըն է : Միայն ֆրանսական Ալժերիան է որ կը համապատասխանէ ազգային պատականութեան եւ քարթէզեան իմաստութեան : Կը մտածեմ բոլոր անոնց մասին որոնք մեռան եւ որոնց շիրիմները մոռացութեան կը տրուին» :

Պիտօ հիմնուելով սահմանադրութեան վրայ եւ պատժական օրինագիրքին թիւ 80 յօդուածին կ'ըսէ.— Տը Կոլ մայր երկրի ամբողջականութեան կը վնասէ, ուրեմն պէտք է պատժուի : Այսպէս է օրէնքը, այսպէս է պատիւը :

Անկախները, մանաւանդ Տիւշէ որ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է ոչ մէկ տարբերութիւն կը տեսնէ տը Կոլի եւ Մենտէս – Ֆրանսի քաղաքականութեան միջեւ : Եւ Տիւշէ կը գրէ.— «Տըպրէ կը յիշէ՞ թէ ինչ ըսաւ Հնդկաչինի ժամանակ, ապա Ալժերիոյ Մենտէսի դէմ» : Նոյն քաղաքականութիւնն է, բայց Տըպրէ այս անգամ համաձայն է որովհետեւ ընողը տը Կոլն է, կ'եզրակացնէ անկախ պարագլուխը :

Ժ. Սուսթէլ գիտել տուած է թէ «Ֆրանսայի հետ կապուած ալժերական Ալժերիա» մը կը նշանակէ միայն անջատում :

Ժողովրդական Շարժումը համաձայն է Տը Կոլին հետ : Շուման յայտարարած է թէ «Էֆ Էլ Էնը նեղը դրուած է, կամ կ'ընդունի բանակցիլ եւ յանձնառու կ'ըլլայ ժողովրդավար կամքին հնազանդելու կամ կը մերժէ ու այս ձեւով հաստատած կ'ըլլա՛յ թէ ազատութիւն կ'ուզէ միայն սուրով» :

Ընկերվարականները գոհ են որ տը Կոլ իր այս ճառով սրբագրեց Ալժէի մէջ խօսած վերջին ճառերուն «սխալները» : Այսուհանդերձ ընկերային հարցերու կապակցութեամբ չեն ծածկեր իրենց վերապահութիւնը, չըսելու համար դժգոհութիւնը :

Ալժերիոյ մահմետական տարրը գոհ է տը Կոլի ճառէն, բայց դժգոհ են Եւրոպացիները : Այս վերջինները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնները : «Ուրեմն պիտի բանակցի՞նք մեզի դէմ կռուողներուն հետ, ուրեմն լքումը ամբողջակա՞ն է» հարց կուտան անոնք : «Էքօ տ'Ալժէ» եւ «Լա Տէփէշ Քօթիտիէն»ին համար նորութիւն է տը Կոլի ճառը եւ կարգ մը խորհրդածութիւններէ ետք կ'եզրակացնեն «կացութիւնը պիտի ծանրանայ» :

Օրանի ընդհ. խորհուրդը, իր փոխ–նախագահին առաջարկով փակած է նիստը իբրեւ բողոք :

Մեծ հարցականը կը մնայ Էֆ Էլ Էնի դիրքը : Պիտի ուզէ՞ բանակցիլ թէ ոչ :

Թէեւ բանակցիլ բառը սխալ է : Տը Կոլ կ'ուզէ խօսիլ ոչ բանակցիլ մանաւանդ երբեք քաղաքական գետնի վրայ :

Կը կարծուի թէ Ֆերհաթ Ապպասի «դահլիճը» այս անգամ բոլոր դուռները չգոցէ, բայց պայմաններ դնէ : Պիտի առաջարկեն որ իրենք միայն ըլլան խօսակիցները եւ ֆրանսական բանակը մէկ կողմ դրուի :

Միւս կողմէ Թունուզի թերթերը լաւատես են : Նոր Տէսթուրի պաշտօնաթերթը «Ալ Ամալ» կը գրէ ի մէջ այլոց.— «Զօր. տը Կոլ կարեւոր քայլ մը առաւ : Մինչեւ իսկ Սեպտեմբեր 16ի ճառէն աւելի առաջ գնաց : Այսօր, Զօր. տը Կոլ տրամադիր է խօսելու հանրաքուէի ապահովութեան եւ երաշխաւորութեան շուրջ» : Այս բոլորը դրական անուրանալի տարրեր են, թերթին կարծիքով, ու խօսքը հիմա Ալժերացիներուն է :

Գահիրէի արաբական շրջանակներու կարծիքով տը Կոլ Սեպտեմբեր 16ի համազօր կարեւոր քայլ մը առած է : «Կրնայ ըլլալ —գիտել տուած են— որ Ալժերիոյ պատերազմին վերջին օրերը կ'ապրինք :»

«Լիպրը Պիլժիք» (աջ – կաթոլիկէ) գիտել տալէ ետք թէ տը Կոլ ձեռքը կ'երկարէ ալժերացի ըմբոստներուն, հարց կը դնէ.— «Էֆ Էլ Էն արդեօ՞ք պիտի հրապուրուի, անհաւանական չէ, բայց ի՞նչ պիտի ըսեն բանակը եւ Ալժերիոյ Եւրոպացիները :

Հռոմի քաղաքական շրջանակներու կարծիքով տը Կոլ քաղաքական ամէն երաշխաւորութիւն տուաւ, հանրաքուէի օրինականութեան շուրջ :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԹՈՔԻՕ ՊԻՏԻ ՉԵՐԹԱՅ

5 ՄԵՌԵԱԼ, 473 ՎԻՐԱՒՈՐ

Վերջին պահուն ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ վարչապետ Քիշի նախարարաց խորհուրդ մը գումարած է հինգշաբթի առտու եւ իբրեւ հետեւանք յայտնած է Այզընհաուըրի թէ դժբախտաբար Ճափոն պիտի չկրնայ ընդունիլ Այզընհաուըրը եւ կը խնդրէ որ Միացեալ Նահանգներու նախագահը յետաձգէ իր այցելութիւնը ցնոր տնօրինութիւն :

Այս ձեւով կը յայտնուի թէ Քիշի ըստիպուեցաւ տեղի տալ ձախակողմեան տարրերուն եւ կառավարութիւնը ի վիճակի չէր երաշխաւորելու Այզընհաուըրի ապահովութիւնը :

Վերջին ցոյցերու ընթացքին, 10.000 ուսանողներ յարձակում գործած են խորհրդարանին վրայ : Բախումներու ընթացքին հինգ հոգի մեռած են եւ 437 հոգի վիրաւորուած :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 12, 13, 14, 15) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Կառավարական պաշտօնական բանբերը՝ Արթուս յայտարարած է թէ բարձրագոյն հարցաքննիչ մարմին մը եւ արդարութեան բարձրագոյն ատեան մը պիտի հիմնուին նախորդ պետութեան աւագանին դատելու համար : Այս դատավարութիւնները հրապարակային պիտի ըլլան :

Ապօրինի շահ ընողներուն հարստութիւնը պիտի գրաւուի :

Բացի 3 – 4 նախարարներէ Մենտերէսի կառավարութեան բոլոր անդամները պիտի չկարենան մահապատիժէ խուսափիլ :

× Պոլսոյ իսլամ կրօնապետին դէմ հետապնդում կը կատարուի այն ամբաստանութեամբ որ Ապրիլ 29ին երկու համալսարանականներու դիակները լուացած է :

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԴՐԱՄ Կ'ՈՒԶԷ

Թրքական դրամին արժէքը բարձրացնելու եւ Պետական Գանձի ոսկիի մթերքը աւելցնելու համար ժողովուրդին նուիրատուութիւնները կը շարունակուին : Անգարայի բժշկական համալսարանի տեսուչը, դասախօսները եւ ամբողջ պաշտօնէութիւնը իրենց ամուսնական մատանիները եւ զարդեղէնները յանձնած են յատուկ կոմիտէի մը : Այս շարժումի կը հետեւին Պոլսոյ եւ այլ վայրերու բոլոր ընկերակցութիւնները, լրագրողները, պաշտօնեաները եւն. : Նախկին կառավարութիւնը 7 միլիառ ոսկի պարտք ունի :

Դիւրացնելու համար նուիրատուութիւններու հաւաքումը, Մարմարա իր կարգին կը յայտնէ իր ընթերցողներուն թէ ինք եւս հայրենակիցներու տրամադրութեան տակ է նուէրները փոխանձելու համար պատկան իշխանութեանց :

× Առաջին անգամ Եասըատա աքսորուած է Մեծն Ներսէս : Այս մասին պատմական շահեկան յօդուած մը հրատարակած է Մարմարա զոր պիտի հրատարակենք յաջորդով :

× Ֆուատ Քէօփրիւլիւ նոր կուսակցութիւն մը հիմնած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻԼԻԱՅԻ մէջ, Փիլիպպեան խորհրդարանին առջեւ կարեւոր ճառ մը խօսած է, նախագահ Այզընհաուըր : «Ազգայնականութիւնը կարեւոր ուժ մըն է որ ոչ մէկ բանակ կամ դաւադրութիւն կրնայ տեւաբար խեղդել : Համայնավար ղեկավարները կը սարսափին չինիչ ազգայնականութենէն» : Այս առթիւ Այք գիտել տուած է թէ 1945էն ի վեր «33 երկիրներ որոնք առնենին արեւմուտքի հակակշռին տակ կը գտնուէին ստացած են իրենց անկախութիւնը խաղաղ միջոցներով : Նոյն ժամանակամիջոցին 12 երկիրներ կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը ի հաշիւ Խ. Միութեան» :

ԱԼԺԷՐԻ համայնավար անդամներու դատավճիռը արձակուեցաւ, զինուորական ատեանին կողմէ : Տասը տարի արգելափակում եւ 3600 Ն. Ֆ.ի տուգանք Ալէկի համար : Աքքաշ եւ Մուսա՝ քսանական տարի : Քապալերօ եւ Քաթոնի տասնըհինգական : Պինօ՝ հինգ տարուան : Թիֆու եւ Պուալա ազատ ձգուած են :

ԱԼԵՔՍԷՅ ԲԻՐԻՉԵՆԿՕ շնորհազրկուած է : Համայնավար կուսակցութեան դիւանի անդամակցութենէն հեռացուած է, ինչպէս նաեւ Ռոստովի շրջանի կեդր. կոմիտէէն : Մինչեւ վերջերս Խրուշչեւի հաւատարիմ ընկերներէն կը նկատուէր :

ԺՈԶԷՖԻՆ ՊԷՅՔԸՐ խափշիկ ծանօթ երգչուհին Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) ձերբակալուած է ու դատի պիտի քաշուի : Կ'ամբաստանուի որ գողցուած եւ արգիլուած իրեր Քանատա բերած է :

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայ եկեղեցականներու կեանքին մեծագոյն դժբախտութիւններէն մին եղած է քաղաքական գործերու խառնուելու փորձութիւնը: Հակառակ այն իրողութեան որ հոգեւոր գործունէութեան դաշտը այնքան ընդարձակ է եւ պատասխանատու, կարգ մը հոգեւորականներ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար թոյլ կուտան որ քաղաքական ազդակներ եւ հոսանքներ գան ու խառնուին իրենց հոգեւոր գործին:

Այսօր Հայաստանի մէջ ունինք սեփական կառավարութիւն, որ կը վարէ երկրին քաղաքական ճակատագիրը, իսկ արտասահմանի մէջ ալ կը գտնուին քաղաքական մեծամեծ կուսակցութիւններ, որոնք կրնան զբաղիլ քաղաքական գործերով՝ համաձայն իրենց պատկանած երկրին օրէնքներուն: Եկեղեցականը ունի իր ուրոյն եւ սեփական գործը, հետեւաբար պէտք չէ խառնուի իրեն չվերաբերող քաղաքական գործերու:

Եկեղեցականի մը գործունէութեան հարազատ դաշտն է Եկեղեցին: Իր պարտականութիւնն է հոգ տանիլ իրեն վստահուած ժողովուրդին հոգեւոր եւ բարոյական զարգացման: Եկեղեցական մը եթէ խղճի մտօք եւ արդիւնաւորապէս կատարէ իր այս պարտականութիւնը, արդէն իսկ գլուխ հանած կ'ըլլայ այնպիսի մեծ գործ մը՝ որ արժանի կը դարձնէ զինքը երախտագէտ գնահատութեան:

Քաղաքական վարչաձեւերը երկրէ երկիր կը տարբերին եւ յաճախ կը մնան իրարու հակադիր: Միեւնոյն երկրին մէջ իսկ վարչութիւնները կրնան ենթարկուիլ յաճախակի փոփոխութեանց. այդ վերիվայրումները պէտք չէ ազդեն հայ եկեղեցականներու հոգեւոր գործունէութեան, որ բոլորովին տարբեր մակարդակի մը կը պատկանի անտարակոյս:

Եկեղեցին իբրեւ աստուածային հաստատութիւն ունի յաւիտենական սկզբունքներ եւ անփոփոխ ուղղութիւն, որմէ պէտք չէ շեղի երբեք: Ոեւէ եկեղեցական իրաւունք պէտք չէ զգայ պատահական հովերու առագաստ բանալով Եկեղեցւոյ նաւը ալեկոծութեան մատնելու: Անհատական նախաձեռնութեամբ «բարեկարգութեան» մանկունակ փորձերը Եկեղեցիին մէջ անկարգութիւն եւ անիշխանութիւն յառաջացնելով՝ գայն քայքայելու միայն կը ծառայեն: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դարաւոր, նախանձելի եւ պատկառելի աւանդութիւնները լրջութենէ եւ խոհականութենէ զուրկ ընթացքներով պէտք չէ խախտել, Եկեղեցիին տեւականութեան եւ բարգաւաճման սիրոյն իսկ: Այս կը պահանջուի ամէն հայ եկեղեցականէ որ նախանձախնդիր է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ փառքին:

Հայ եկեղեցականը պէտք է ջանայ ուղիղ վարելու իր ակօսը եւ զգուշանայ աջ կամ ահեակ խոտորելէ: Իր ձեռքը հոգեւոր մաճին վրայ դնող մշակը պէտք չունի ոտքին տակ քաղաքական պատուանդաններ ճարտարելու: Հոգիով երկինքի մէջ սաւառնիլ, իսկ միտքով ու մարմնով երկրի վրայ սողալ, ձախողութիւն միայն կը բերէ հայ եկեղեցականին: Հայ եկեղեցականը պէտք է իր ոտքերը պահէ կրօնական հաստատուն գետնի վրայ եւ զգուշանայ քաղաքական լպրծուն դաշտերու կողքին վերելակելու փորձերէ: Քաղաքական դարձուածքներու եւ վերիվայրումներու թոհուբոհին մէջ չէ որ պիտի գտնէ հայ եկեղեցականը իրեն ասպարէզ մը հայթայթելու համար, այլ արդէն իսկ ազդակող հոգեւոր կարօտութեանց ընդառաջ երթալով պիտի գտնէ իսկական ծառայութեան լայնարձակ դաշտեր: Ծառայելու կոչումը պէտք է որ խթանէ զինքը դէպի գործ, եւ ոչ թէ իշխելու եւ տիրելու սին փառամոլութիւնը:

Փառամոլութեան կիրքը շատ եկեղեցականներու դահավէժ անկումին պատճառ է եղած: Փառամոլութիւնը, որ ինքնին դատապարտելի է, քանիցս դատապարտելի կը դառնայ երբ փառամոլը չի վարանիր անուղիղ եւ անխոստովանելի միջոցներ ալ կիրարկելու, գոհացնելու համար իր անյագուրդ ցանկութիւնը: Եկեղեցականը այնքան պէտք է խորշի գաղտնածածուկ գործերէ, որքան կը խորշի խաւարի իշխանէն՝ սատանայէն: Եկեղեցականի մը գործունէութեան դաշտը միշտ պէտք է ըլլայ բաց եւ լուսաւոր: Բարի գործերը լոյսի մէջ կը կատարուին եւ պէտք չունին մեկուսի կամ մութ թաքստոցներու: Խաւարի աէրը յատուկ է սատանային, եւ անոր հետեւողները միայն կը փախչին լոյսէն: Աստուծոյ պաշտօնեան լոյսի եւ բարութեան սպասարկուն է գերազանցօրէն:

Եկեղեցական մը որ արհամարհանքով կը նայի Աստուծոյ եւ իր ժողովուրդին ծառայութեան, եւ հետամուտ կ'ըլլայ փափուկ աթոռներու եւ հանգստաւէտ կենցաղի, ինքնին կը կորսնցնէ իր հոգեւոր մշակի վարձքը: Նախ ծառայութիւն եւ ապա վարձատրութիւն, եւ այդ՝ առանց սակարկութեան: Պէտք է թողուլ Աստուծոյ կամքին որ Իր ուզած ժամանակ եւ Իր ուզած ձեւով վարձատրէ Իր նուիրեալ պաշտօնեաները: Աստուած անտես չըներ զանոնք՝ որոնք իրենց կեանքը նուիրած են Իր սիրոյ եւ խաղաղութեան թագաւորութեան ծաւալումին, որ է Եկեղեցւոյ գերագոյն նպատակներէն մին:

Եկեղեցին շինարար հաստատութիւն մըն է եւ ոչ թէ քանդիչ, եւ շինարար աշխատանք կատարելու համար անհրաժեշտ է ունենալ խաղաղութիւն: Ուր որ խաղաղութիւն չկայ, հոն մի սպասէք որեւէ արդիւնաւոր աշխատանք: Անոնք որ խաղաղութեան յարգը չեն գիտեր, անոնք որ իրենց գտնուած վայրը կռուադաշտի վերածելու կիրքը ունին, չեն կրնար օգտակար ըլլալ Եկեղեցիին: Եւ ինչ բան աւելի ձեռնտու է խախտելու Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնը, քան քաղաքական չորրորդութեան անխորհուրդ պատեհապաշտութիւնը:

Մեր եկեղեցիներն ու վանքերը խաղաղ եւ արդիւնաւոր կեանքի վառարաններ դարձնելու գլխաւոր պայմանը այն է որ եկեղեցականները չխառնուին քաղաքականութեան: Հայոց վանքերուն իսկական կոչումն է ըլլալ հոգեւոր մշակոյթի լուսարուխ վառարաններ, հետեւաբար ինչ բան որ կը խանգարէ այդ բարձր կոչումին իրագործումը՝ պէտք է հեռու պահուի մեր վանքերէն: Արդէն դաժան տարիներ դժբախտաբար քանդած ու աւերած են մեր հարիւրաւոր վանքերը, եւ մատի վրայ համրուող նմոյշներ միայն կը մնան մեզի. պէտք է գուրգուրալ անոնց վրայ, եւ չընել ոչ մէկ բան որ կրնայ զանոնք տկարացնել, կամ վտանգել անոնց կացութիւնը: Այս հոգածութիւնը պէտք է ցոյց տայ ամէն հայ եւ մանաւանդ ամէն հոգեւորական:

Եկեղեցական եւ միայն եկեղեցական գործունէութեան պէտք է նուիրուի հայ եկեղեցականը: Այս պէտք է ըլլայ կանոնը ամէն հայ եկեղեցականի, ինչ աստիճանի վրայ ալ գտնուի ան:

Հայ եկեղեցականներու միակ քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ քաղաքականութեան չխառնուիլ:

(Խմբագրական՝ ՍԻՈՆԻ)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՍԻՓՈՍ (1) ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածը լոյս տեսած է վերջերս Փարիզի *Լը Քափիթալ* թերթին ազատ բեմ սիւնակներուն մէջ:

Թուրքերը Ռուսերուն դէմ մղած իրենց պատերազմը կորսնցնելով, ձեռքէ կը հանէին Կարսը, Պաթումը, Արտահանը: Պարտութիւնը շատ աւելի սուղի պիտի նստէր իրենց, երբ Անգլիացիները առաջարկեցին պաշտպանողական դաշինք մը կնքել իրենց հետ: Սակայն Անգլիացիք Թուրքերը կրնային պաշտպանել այն պարագային միայն, երբ Թրքական գաղութ եղող Կիպրոսը գրաւելու ռուսական ծրագրին մէջ այս վերջիններէն աւելի արագ չարժէին: Սուլթանը համաձայնեցաւ Անգլիացիներուն զիջիլ կղզին, որ պէտք պիտի «գրաւեն ու վարչականօրէն կառավարեն» (4 Յունիս, 1877ի դաշինքին Ա. յօդուածը): Մենք, Ֆրանսացիներս, մեր համաձայնութիւնը տուինք այս դաշինքին ստորագրման, ընդունիլ տալով սակայն պատմական յիշատակներու վրայ հիմնուած նախապատուութեան որոշ իրաւունք մը:

1914ին Թուրքերը այս դաշինքը ոտնակոխ ըրին վերսկսելով պատերազմը Ռուսիոյ դէմ, ինչպէս նաեւ պատերազմ յայտարարելով իրենց պաշտպան Անգլիացիներուն եւ դաշնակից Ֆրանսայի դէմ: Այսպէսով, առիթ ընծայեցին Անգլիացիներուն, որ տէր կանգնին Կիպրոսին, այս վերջինները պարտաւոր էին սակայն մեզի հետ համաձայնութեան գալ նախապատուութեան մեր իրաւունքին շուրջ, մանաւանդ որ կղզին ազահանքերն ու անտառները Ֆրանսական հսկակշռի տակ էին: Անգլիացիները այս կէտը մոռացութեան տուին երբ 1914ին կղզին կցեցին իրենց: Մենք ալ հարցին քննութիւնը յետաձգեցինք: Զինադադարին Քլէմանսօ մեր այս իրաւունքները ձրիաբար զիջեցաւ Անգլիացիներուն: Մեր իրաւունքներէն այսպէս հրաժարումը թոյլ տուաւ, որ Անգլիացիք 1920ին յայտարարեն թէ կը պահեն Կիպրոսը, իսկ 1925ին հռչակեն զայն անգլիական գահուն պատկանող գաղութ:

Ուրեմն, կիպրական հարց գոյութիւն չունէր այլեւս, երբ 1950ին Անգլիա իր ձեռքով ստեղծեց զայն՝ կղզին Ատլանտեան կազմակերպութեան տրամադրութեան տակ դնելով: Միեւնոյն ատեն միջազգային հանրային կարծիքն ալ սկսաւ գիտակցիլ կիպրական երկրորդ հարցի մը գոյութեան՝ Ատլանտեան կազմակերպութեան ու Յոյներու միջեւ: Երբ Յոյներն ու Թուրքերը Ատլանտեան Ուխտէն ներս մտան, Թուրքերը ուզեցին օգտուիլ առիթէն՝ Կիպրոսի իրենց ազգակիցները քաշելով իրենց ետեւէն: Այնպէս որ հոն ուր նախապէս խնդիր չկար, ստեղծուեցաւ երեք կիպրական հարց.— Յոյներու, Թուրքերու եւ Ատլանտեան կազմակերպութեան հետ:

Առաջին երկուքը դիւրաւ կը լուծուէին, եթէ չըլլար երրորդը:

1878ին Կիպրոսի բնակչութիւնը բաղկացած էր 140.000 քրիստոնեաներէ եւ 45 հազար մահմետականներէ: Այսօր կղզին կը հաշուէ երեք հարիւր հազար Յոյն եւ 70.000 Թուրք: Թերեւս կարելի ըլլար նկատի առնել «փոքրամասնութեանց իրաւասութեան» վրայ հիմնուած թրքական պահանջք մը, ինչպէս նկատի առնուած էր Սանճաքի հարցին ատեն, երբ դարերէ ի վեր այնտեղ հաստատուած ու մեծամասնութիւն կազմող քրիստոնէութիւնը վտարուեցաւ Սանճաքէն՝ ի նպաստ Թուրքերուն: Սակայն յանուն գերակշռութեան է, որ մեծամասնութիւնները, երբ Թուրք են անոնք, բնաջնջումով կը լուծեն փոքրամասնութեանց խնդիրը, ինչպէս ըրին 1915ին՝ 2.300.000 քրիստոնեայ ջարդելով եւ Ազգերու ժողովէն պահանջելով, որ Անատոլուի մէջ վերապրող Յոյները ուղարկուին Յունաստան: Արդար պիտի ըլլար ուրեմն միեւնոյն ձեւով լուծել Կիպրոսի Թուրքերուն հարցը — այսինքն՝ զանոնք ուղարկել Թուրքիա:

Նոյնը չէ սակայն Կիպրոսի Յոյներուն պարագան: Թուրքերու իշխանութեան օրով մայր երկրէն բաժնուած՝ միայն թրքական ուժով, յոյն գաղութը երբեք չէր դադրած գլուխ ցցել թրքական ճնշման դէմ: Երբ կղզին յանձնուեցաւ Անգլիոյ, այն ժամանակուան Յոյն արքեպիսկոպոսը՝ Սափրոնիոս Բ. հետեւեալ բառերով ընդունած էր Անգլիացի առաջին կառավարիչը. «Կառավարութեան այս փոփոխութիւնը ուրախութեամբ կ'ընդունինք, վստահ ըլլալով թէ Անգլիա պիտի օգնէ որ Կիպրոս իր մայր-երկիր Յունաստանի միանայ»: 1915ին Անգլիա առաջարկեց Յունաստանի կցել Կիպրոսը, բայց Յունաստանի այդ ատենուան վարչապետ Վենիզելոս մերժեց կցումը, վախնալով Պալքաններու մէջ ծագելիք բարդութիւններէն: 1919ին Լոյտ Ճորճ դարձեալ կրկնեց այս առաջարկութիւնը, բայց 1920էն ետք առաւ զայն՝ Միջին Արեւելքի այդ մասին մէջ մթագնած քաղաքական մթնոլորտին պատճառով: 1940ին, Դաշնակիցներուն յարած ըլլալուն պատճառաւ Յունաստանի քաշած տառապանքները բաւարար չեղան Կիպրոսը մայր-երկրին վերադարձնելու, քանի որ ընդհանուր ապահովութեան խնդիրը աւելի գերակշ-

---

(1) Յունական դիցաբանութեան մէջ յայտնի՝ իր աւազակութիւններով եւ անգթութեամբ: Մահուընէ վերջ դատապարտուած էր Դժոխքի մէջ մեծ ժայռ մը լերան մը գագաթը հանելու. բայց ժայռը միշտ վար կը գլորէր եւ Սիսիփոս ստիպուած էր վերսկսիլ: «Սիսիփոսի ժայռ» ասացուածքը կը նշանակէ՝ միշտ վերսկսող ու վերածնող դժուարին աշխատանք:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Խրուշչեւի նպատակը պարզ էր: Չէր ուզեր որ գրութիւնը կարդացուի: Սակայն եթէ չէր կրնար արգելք ըլլալ, գոնէ պիտի աշխատէր որ ուրիշը չօգտուէր անկէ: Ուստի որոշեց ինք ստանձնել այդ պարտականութիւնը, այս առթիւ խոստացաւ կարդալ իր ամբողջութեանը մէջ, հակառակ պարագային կրնար մէկը ոտքի ելլել եւ գիտել տալ որ յապաղումներ տեղի ունեցած են:

Կարդալու ուրիշ պատճառներ ալ ունէր: Համագումարի բացման օրը իր խօսած ճառովը՝ Սթալինական նկատուած էր: Արտասանելով գաղտնի ճառը, վայրկենաբար հակա-Սթալինեան պիտի դասուէր (ժողովրդական դառնալու առաջին պայմանը): Այս առիթով, իր մրցակիցները սթալինական պիտի նկատուէին:

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԺԱՄԵՐ

Այժմ նկատի պէտք է առնել վեց ժամով յետաձգման պատճառները: Այս վեց ժամերուն՝ Նախագահութիւնը կամ կազմը ընդլայնուած Նախագահութիւնը Կեդրոնական Կոմիտէի ականաւոր անդամներուն հետ միասին քննարկութեան կ'ենթարկէր յուշագիրը: Ամէն խմբակցութիւն վերջին բարեփոխութիւնները կը մտցնէր: Համայնավարութեան եւ Կոմինտէրնի պատմութիւններուն մէջ նման պարագաներ շատ կան:

Հակա-Սթալինեան խմբակցութեան (Միկոյեան եւ Մալենքով ?) գիրքը յստակ էր: Կ'ուզէին անաղարտ պահել հակա-մենատէր եւ հակա-Սթալին բնոյթ ունեցող յուշագիրը:

Խրուշչեւի խմբակցութիւնը կ'ուզէր այնպիսի ձեւ մը տալ որ չվնասէր Խրուշչեւի ապագայ ծրագիրներուն:

Մոլոթով-Քականովիչ խմբակը առհասարակ դէմ էր ճառին: Այսուհանդերձ եթէ մեծամասնութիւնը համակարծիք գտնուէր, այդ պարագային, կ'առաջարկէին Սթալինի գործակիցներուն (այսինքն իրենց) ի նպաստ տողեր աւելցնել:

Ի վերջոյ իրաւախոհութեամբ վերջացաւ: Արդարեւ, գաղափարաբանական գետնի վրայ հակա-Սթալինեան հարուածը շահեցաւ: Խրուշչեւ երեսի վրայ ձգեց Մոլոթովը, Քականովիչը եւ Վորոշիլովը ու այս ձեւով Միկոյեանի համակրութիւնը շահեցաւ:

Միկոյեան, իր կարգին, երեսի վրայ ձգեց Մալենքովը ու ընդունեցաւ որ յուշագրին մէջ քօղարկուած ձեւով ակնարկութիւններ ըլլան Սթալինի մօտիկ գործակից՝ Մալենքովի հասցէին: Մոլոթով եւ Վորոշիլով՝ Քականովիչը երեսի վրայ ձգեցին՝ երբ յաջողեցան յուշագրին մէջ ներմուծել պարբերութիւն մը, ուր ներկայացուած էին Սթալինի զոհերը:

Միկոյեան իր ձեռքերուն մէջ բռնած էր Խրուշչեւը: Ամէն ատեն կը սպառնար մէջտեղ հանել Ուկրայնիոյ մաքրագործումներու հարցը: Այսուհանդերձ սխալ գործս եկան Միկոյեանի հաշիւները: Արդարեւ կը կարծէր ան թէ անգամ մը որ Խրուշչեւ այդ ճառը արտասանէ, այլեւս չի կրնար իրեն համար մենատիրութիւն մը ապահովել:

Հոս է որ սխալեցաւ Միկոյեան:

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԻՐԵՆ ԴԷՄ

Խրուշչեւ ստանձնեց հակա-սթալինեան պայքարին բոլոր արժանիքները: Նոյն պահուն ճարպիկ ձեւով մը աշխատեցաւ հարուածել հաւաքական ճամբով կավարութեան գրութիւնը ու հարթեց իր անձնական մենատիրութեանը:

Այսուհանդերձ 1956 Յունիսէն ի վեր իր դիրքը տկարացած էր: Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ Սթալինի դէմ պայքարը մեծ չափերու հասած էր: Նախագահութեան մէջ՝ Սթալինականներ Մոլոթով, Քականովիչ եւ Վորոշիլով իրեն դէմ էին: Միկոյեան եւ Բուլկանին կը քննադատէին այս վերջինին քաղաքականութիւնը: Մալենքով նոյնպէս դէմ էր՝ Խրուշչեւի:

(15 Տար.)

...լու նկատուեցաւ: Ասոր վրայ, Թուրքերը վաղանդեցին ընդհանուրին ապահովու- թիւնը՝ Կիպրոսի մէջ իշխանութեան կէ- սը պահանջելով: Նեղ կացութեան մէջ ձգեցին դաշնակիցները, որ ընտրութեան երկու եղր ունէին .— Կամ թշնամանալ Թուրքիոյ հետ, որ ազատ – աշխարհի յառաջացեալ խարիսխը կը նկատուի, եւ կամ թշնամանալ Յոյներուն հետ ու կոր- սնցնել ինքնապաշտպանութեան խիստ կարեւոր կեդրոն նկատուող Կիպրոսը: Տեղին է յիշեցնել ծովակալ Շէրմանի մէկ խօսքը. «Միջերկրականի ծանրութեան կեդրոնը Եգէական ծովն է. այնտեղ շահ- ուած կամ կորսուած կռիւ մը կ'որոշէ պատերազմին վախճանը »:

Արդ, Սեւ Ծովու մէջ կեդրոնացած խորհրդային նաւատորմիղը կը հաշուէ 10 յածանաւ, 25 Տէսթրօէր, 90է աւելի ընդ- ծովեայ, որոնց երկու երրորդը՝ գործու- նէութեան ընդարձակ շաւիղով, ինչպէս նաեւ փոխադրական նաւերու մեծ թիւ մը՝ ծովային մեծ գործողութեանց առեն ծառայելու պատրաստ: Այս նաւատորմի- ղը Սեւ Ծովէն չի հեռանար այնքան ա- տեն, որ Դաշնակիցները իրենց ձեռքին ունենան Նեղուցներու հսկողութիւնը: Պատերազմի մը պարագային, պէտք չէ մոռնալ նաեւ Միջերկրականի խորհր- դային առեւտրական նաւատորմը, որ մէկ օրէն միւսը կրնայ վերածուիլ ջրառումբեր ցանեղող, ընդծովեաներ պարէնաւորող եւ զօրքիկներ փոխադրող նաւատորմի: Կան վերջապէս նաեւ Ճիպրալթարէն փախս- տական անցնող խորհրդային ընդծովեա- ները, որոնք կրնան յարձակիլ ամերիկ- եան 6րդ նաւարաժնին վրայ:

6րդ նաւատորմը, ուրեմն, պարտաւոր կ'ըլլայ պայքարիլ չորս ուղղութեան վը- րայ — նեղուցներու, Ադրիական ծովու, մինչեւ Սուէզ երկարող արեւելեան ու հարաւային ծովեզրին եւ Ճիպրալթարի մէջ: Եթէ չյաջողի քառաթեւ իր այս պարտաւորութեան մէջ, Յունաստան ու Թուրքիան կարելի չըլլար պաշտպանել ու պարէնաւորել. եւ կը կտրուի արեւմտեան Միջերկրականի (Մալթայի շրջանէն ան- դին) հետ կապը: Արդ, նաւատորմ մը կենսունակ է իր խարիսխներով. իսկ դաշ- նակիցները Միջերկրականի մէջ միայն ե- րեք խարիսխներ ունին, որոնք կը լրա- ցնեն արդիական պատերազմի մը պա- հանջները .— Պիզերթ եւ Մէրս էլ Քէ- պիր՝ հարաւ – արեւմտեան կողմը. եւ Կիպրոս՝ արեւելեան Միջերկրականի մէջ: Կիպրոսը կորսնցնել համապատասխան պիտի ըլլայ ուրեմն Եգէականն ու պա- տերազմը կորսնցնելու: Ահա թէ ինչ վը- տանգներու դուռ կը բանայ Թրքական շահամոլութիւնը, երբ կը դրդէ Մակա- րիոս արք.ը:

Ամբողջ հինգ տարի բանակցութիւններ կատարուեցան.— Ատլանտեան կազմա- կերպութեան՝ Թուրքերու եւ Յոյներու հետ. Յոյներ՝ Թուրքերու հետ. Թուր- քեր՝ Յոյներու հետ: Միշտ ապարդիւն:

Ատլանտեան կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Սփաաք, Սիսիփոսի նման վեր կը բարձրացնէր ժայռը, բայց Կիպ- րոսը խոյս կուտար իր ձեռքէն: Ի վեր- ջոյ, կրցաւ ժամանակաւոր լուծում մը գտնել, որ քիչ թէ շատ իրարու կը յար- մարցնէր նաեւ մեր խղճմտանքին ու փր- կութեան անհրաժեշտութեան պահանջնե- րը: Կիպրոս յաղթութիւն կ'առնէր դարձ- եալ, երբ Փարիզ կը պատրաստուէր դա- նազան հիւրեր ընդունելու: Տրուած ըլ- լալով որ կարծէք Նախախնամութիւնը Խրուշչեւի խօսքին կ'ենթարկուի, Մակա- րիոս Արք. Մայիս 11ին կը յայտարարէր Սըր Հիւկ Ֆութի (Կիպրոսի վերջին կա- ռավարիչը), որ Կիպրոսի մասին ցարդ գոյացած համաձայնութիւնները ա՛լ ի զօ- րու չեն: Կիպրոսի մէջ գումարուած այս ժողովը կը վերջանար Մակարիոսի վերա- յիշեալ մենախօսութեամբ: Բայց Կիպրոս հեռու է. լուր իսկ չունեցանք եղածէն: Իւ 2 օրանաւ մը վար առնուեցաւ եւ վե- րին ժողովն ալ բացուեցաւ ու գոցուեցաւ մենախօսութեամբ մը. քանի որ մեր գլ- ըին մէջ տեղի կ'ունենար՝ լսեցինք:

Ինչ փոյթ թէ մութ կամ պայծառ եր- կինքի տակ Նախախնամութիւնը կ'ենթար- կուի Խրուշչեւին: Գանոյիի նման, ա- ռանց չափազանցեալ լաւատեսութեան, Կիպրոսի մէջ, Պերլինի մէջ, իրարու պի- տի փակցնենք կոտրած կուժին բեկոր- ները:

ՓՕԼ ՏԻԲ ՎԷՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ գրականագէտներու խորհրդակցութիւն տեղի ունեցած է Ե- րեւանի մէջ, Մայիս 26ին: Կարդացուած են զանազան զեկոյցներ՝ նուիրուած ա- ռաւելաբար Անդրկովկասի ժողովուրդնե- րու գրական փոխադարձ կապերուն եւ ազդեցութիւններուն:

Այս առթիւ, Հայկական ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգա- րանին մէջ բացուած է Անդրկովկասի ժո- ղովուրդներու գրական կապերուն եւ փոխ – ազդեցութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէս մը:

Այստեղ զետեղուած են Անդրկովկասի գրականութեան նշանաւոր դէմքերու՝ Խաչատուր Աբովեանի, Միրզա Ֆաթալի, Սխունդովի, Ակակի Ծերեթելիի, Սափ- րիի, Ն. Բարաթաշվիլիի և ուրիշներու ստեղծագործութիւնները: Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» գիրքը լոյս տեսած է Թիֆլիսի մէջ 1858ին:

Առանձին ցուցափեղկերու մէջ զետեղ- ուած են Աւ. Իսահակեանի ստեղծագոր- ծութիւնները:

Անդրկովկասի ժողովուրդներու գիւ- ցազներգութեան նուիրուած է յատուկ բաժին: Շոթա Ռուսթավելիի «Վագ- րենաւորը» ինչպէս նաեւ «Սասունցի Դա- ւիթը» ու Նիզամիի ստեղծագործութիւն- ները՝ աշխարհի տարբեր լեզուներով հը- րատարակուած պատկերազարդ գիրքե- րով: Ցուցադրուած են նաեւ Սայաթ-Նո- վայի հայերէն, վրացերէն, ատրպէյճա- ներէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն երգա- րանները:

Ցայտնի գրողներու եւ բանաստեղծնե- րու լուսանկարներ ալ ցուցադրուած են:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Երեւան կը գտ- նուէր վերջերս:Ականաւոր երգահանը իր գործերուն նուիրուած համերգներ տուած է Երեւանի, Էջմիածինի, Հոկտեմբերեանի եւ Հրազդանի մէջ:

Համերգներուն մասնակցած է անուանի երաժիշտ, թաւջութակահար՝ Ս. Կնուշե- ւիցկին:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ Պետական համալսարանի բոլոր ճիւղերու 4րդ դասարաններուն մէջ, աւելի քան մէկ ամիս է, դասաւան- դութեան դրուած է նոր նիւթ մը.— գիտական աթէիզմի (անաստուածու- թեան) հիմունքները:

Համալսարանի փիլիսոփայութեան կա- ճառը մշակած է այդ նիւթի շուրջ գրա- կանութեան, մատենագիտութեան եւ ա- նաստուածական գիրքերու ցուցափեղկ: Նոր նիւթի դասաւանդութիւնը ուսանող- ներուն պիտի տայ աւելի «լաւ պատկե- րացում կրօնի՝ որպէս հաշիշի դերի մա- սին, կ'օգնի ուսանողներին՝ իւրացնելու գիտական աթէիզմի հիմունքները»:

Դասաւանդութիւնները կը կատարեն Համալսարանի փիլիսոփայութեան դասա- խօսներ Հ. Աղաջանեան, Ա. Զիլինգար- եան, Ն. Գասպարեան եւ ուրիշներ: Արդէն կարդացուած են շարք մը դասա- խօսութիւններ՝ «Կրօնի ծագումը», «Մարքսիստական աթէիզմը որպէս ա- թէիզմի բարձրագոյն ձեւ» եւայլն:

×

ԶՈՎԱՇԷՆԻ գեղատեսիլ ծառաստանը հաւաքուած են, շրջանի երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները եւ ընդհանուր խանդավառութեամբ տօնած են, աւան- դութիւն դարձած՝ «Ջան – Գիւլիմ»ի տօնը: Բոցկլտող խարոյկներու շուրջ ու- րախ շուրջպարեր, ազգային խաղեր եւ զուեմարտ տեղի ունեցած են:

Առաւօտուն, «Նորահարսը» եկած է եւ սկսուած «վիճակահանութիւնը», նորէն շուրջպար, երգ, եւ զուարճութիւն:

ԱՆԱՀԻՏ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ, 1959

●

Անահիտ Գրական Մրցանակի յանձնա- խումբը, քննելէ յետոյ 1959ի ընթացքին հրատարակուած հայերէն գրական երկե- րը՝ իր 28 Մայիս 1960ի նիստին որոշեց այս տարուան մրցանակը յատկացնել Եդ. Տարօնեանին, իր «Համասփիւռ» հատո- րին համար:

ԱՆԱՀԻՏ մրցանակի յանձնախումբ

ՋԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿ

Ինչպէս ծանուցած էինք մեր 15 Յուն- ուար 1960ի վերջին զեկոյցով, Հիմնար- կութիւնս 1959ին սահմանեց պիւտճէի նոր յատկացումներ որոնք կոչուած են յառաջ տանելու համալսարանական ու- սանողներու ընծայուած պատուոյ փոխա- տուութիւններու — կրթաթոշակ— գոր- ծը: Այսպէս է որ, համաձայն վերոյիշ- եալ զեկոյցին մէջ կատարուած տեղեկա- տուութեան, 56.000 տոլարի եւ յետոյ յաւելուածական 28.000 տոլարի վարկեր քուէարկեցան այս նպատակով, որոնց վրայ աւելցաւ 28.000 տոլարի նոր յատ- կացում մը ի նպաստ այն թեկնածունե- րուն որոնք կը փափաքին ուսուցչական ասպարէզին պատրաստուիլ, պաշտօնա- վարելու համար հայկական վարժարան- ներու մէջ:

Այս պիւտճէներուն հիման վրայ, 1959- 1960 ուսումնական տարեշրջանին համար կրթաթոշակներ յատկացուեցան համալը- սարանական ուսանողներու որոնց թիւը ներկայ զեկոյցին թուականին կը հասնի 103ի: Ասոնցմէ 36ը վերանորոգուած են նախորդ ուսումնական տարեշրջանէն եւ 67ը տրուած են ներկայ տարեշրջանին ըն- կերը նոր թեկնածուներու: Նախորդ տարեշրջանէն վերանորոգուածներուն մէջ այստեղ չեն հաշուուած երկրորդա- կան վարժարանի եւ նախակրթարանի 18 աշակերտներ որոնց յատկացումները նա- խապէս կապուած էին համալսարանական ուսանողներու պիւտճէին:

(ՅԱՌԱՋ.— Հիմնարկութիւնը կուտայ նաեւ 103 ուսանողներու անունները, բը- նակավայրը, ուսման ճիւղը եւ վայրը: Ասոնց մէջ 49 ուսանող Լիբանանէն, 9՝ Սուրիայէն, 7՝ Իրաքէն, 4՝ Յորդանա- նէն, 6՝ Եգիպտոսէն, 6՝ Թուրքիայէն, 4՝ Կիպրոսէն, 12՝ Ֆրանսայէն, 1՝ Աւստ- րիա, 1՝ Արժանթին, 1՝ Անգլիա, 1՝ Իտալիա, 1՝ Յունաստան, 1՝ Պարսկաս- տան):

Ինչպէս ծանուցուած էր 15 Յունուար 1960ի մեր վերջին զեկոյցով, 21 մանկա- պարտիզպանուհիներ Անգլիա կը մեկնին ներկայ տարուոյ ամառնային արձակուր- դի շրջանին, կատարելագործելու համար իրենց մանկավարժական ուսումը: Աւելի- ցատ, իրենց երկրորդական ուսումը ա- ւարտած երկու ուսանողուհիներ, Լիբա- նանէն, պիտի մեկնին դարձեալ Անգլիա, այնտեղ երեք տարուան մանկավարժա- կան դասընթացքի մը հետեւելու համար:

21 մանկապարտիզպանուհիները ընտր- ուած են եօթը երկիրներէ, Իրաք, Լիբա- նան, Սուրիա, Եգիպտոս, Յորդանան, Յունաստան, Պարսկաստան:

Այս ձամբորդութիւնները տեղի կ'ունե- նան Պրիթիշ Քաունսիլի գործակցու- թեամբ:

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
Լիզպոնա, 31 Մայիս 1960

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

— Ի՞նձ կ'ուզես, որ բերեմ քըզի, հարցընում էր մայրս:

Գէորգի սեւ աչքերը փայլում էին եւ բերանն այնպէս ձեւ էր ստանում, որ պարզ էր լինում թէ պիտի ասի.

— Զամէշ կ'ուզիմ:

×

Յիշում եմ նաեւ իմ բրոնզեայ եղբօրս, Լեւոնին, որին մենք տանը Լոլօ էինք ան- ուանում:

Թուխ եւ մաքուր մորթով, բարձր ճա- կատով, ուժեղ ծնօտներով, քիչ ալիքա- ւորուող, սեւ մազերով, սեւ եւ խոշոր աչքերով բարձրահասակ մի տղամարդ էր Լոլօն:

Լոլոյի աչքերն էին, որ փայլատակում էին երբեմն զայրոյթից, նրա ձայնն էր, որ որոտի նման պայթում էր մեր տանը, եւ էր, որ հողշողացնում էր դանակը: Այս ահաւոր տղան, սակայն, ունէր բա- րի, ազնուօրտի պէս բարի մի սիրտ:

Գէորգը երբեք լաց չէր լինում եւ եր- բեք չէր զայրանում:

Լեւոնը զայրանում էր դազանի նման եւ լաց էր լինում, ինչպէս զանգրահեր մի մանուկ, երբ վէզն է կորցնում:

Մինչեւ իր եղերական մահը նա չիմա- ցաւ թէ ինչ է կեանքի միջին ճանապար- հը: Մահն անգամ նա չդիմաւորեց միջին ճանապարհով, սակ չմեռաւ նա, այլ ըս- պանուեց — սպանուեց, ինչպէս պատ- մում էին, յորդահոս արիւնով, բու- ռըն թափով եւ եղերական կերպով:

Նրա դէմքի վրայ ապրում էին եր- կու արտայայտութիւն — մանկական ժը- պիտ եւ գազանի մռայլութիւն:

Ես հիանում էի Գէորգի կայուն Ջղե- րով, բայց իմ մարմնի եւ հոգու բոլոր թելերով ձգտում էի դէպի Լեւոնի ծայ- րայեղութիւնները:

Սիրում էի, երբ Լոլօն մի տեղ էր գը- նում եւ վերադարձին պատմում.

— Գացինք ձորը, արեւ մարեւ կոր- սուեցաւ, սկսեցաւ կարկուտ, ամէն մէկը գլխուս ափ...

Ցետագայում, կեանքի բովում, նա իր ներքին թափի համապատասխան միայն մի բան գտաւ այս աշխարհում — Նիւ Եորքի, արեւմուտքի այդ ահարկու քա- ղաքի սակարանը — մտաւ նա այդ սակա- րանը ֆինանսական մոլուցքով, թաւալ- ուեց այդ սակարանի վերիվայրումնե- րում, բարձրացաւ եւ ընկաւ, ապրեց կեանքի զարհուրելի րոպէներ, մի օր՝ միլիոններ, միւս օր՝ սէնթէրի կարօտ, բայց խելայեղօրէն առնական, միշտ նոր եւ ահեղ թափով: Ոչ մի բան այս աշ- խարհում նրան չկարողացաւ վախեցնել, որի դէմ նա ցցում էր իր սեւ թարթիչնե- րը եւ այդ թարթիչների արանքներից նա- յում հեռուն:

Նա ինձ դիմաւորեց Նիւ Եորքի առաջ ֆրանսական «Լա Տուրէն» շոգենաւում:

— Մայրիկը ինչո՞ւ է,— հարցրեց:

— Աղէկ է, ամա որ քեզ ու Գէորգը կը յիշէ, կուլայ,— պատասխանեցի:

Եւ տեսայ, որ Լոլոյի պայծառ աչքերը թացացել էին արցունքի տեղատարափով:

Ձեռքիցս բռնեց եւ միասին մտանք Ա- մերիկայի ցամաքը:

Այդ գիշեր Լոլօն ինձ ցոյց տուեց Նիւ Եորքը:

— Կը տեսնա՞ս այս աղաքը, մեծ է հա, աղէկ է, պզտիկ չէ. ան երկրէն ան- դին ալ երկիր չկայ, ինչ որ տի սորվիս, այստեղ տի սորվիս, հայէ, բոյդ տես- նամ, ծօ:

Այդ ժամանակ նա ձեռքում ունէր եր- կաթուղային ակցիաներ:

Ես Լոլոյի նման չմտայ սակարանը, այլ մտայ գրքերի աշխարհը, բայց մտայ նոյն թափով եւ կրքով, ինչ թափով եւ կրքով Լոլօն մտել էր սակարանը:

×

Մեսրոպեան տաներն ինձ առաջին ան- գամ ծանօթացրեց մի տարի վարժապետ — Պարոն Աչուրը: Կարճահասակ էր նա, բայց լայնաթիկունք, ոսկրոտ, լայն եւ բարձր ճակատով, ճաղատ գանկով, ցըց- ուած այտոսկրներով, ժայռային մուգ- կապոյտ եւ խոշոր աչքերով, անզուսպ աճած բեղերով, որոնք գնալով լայնա- նում էին եւ ապա մեղմօրէն բարակա- նում եւ կախւում անխնայ կերպով բաց- ուած բերանի երկու կողմերից վար, ինչպէս փոքրիկ պոչեր, ծածկելով վերե- ւի մեծ ատամները եւ բերանի ահաւոր խոռոչը: Հին, բաբելոնական արձաննե- րից, պարոն Աչուրը տարբերւում էր մի- այն մի բանով — ակնոցով — մի բան, որ խանգարում էր նրա արխայիկ եւ վը- սեմ կերպարանքը:

Պարոն Աչուրը եւ բանաստեղծ էր, գը- րում էր ոտանաւորներ կիսագրաբար եւ հին վարպետների ոճով — «Նինջ ման- կան», «Ողբ ի վերայ չիրմի ազնուաշուք Նիկողայոս աղայի Աղնաւուրեանց», «Հը- րեշտակք», «Ցաղաս զինւոյ», «Վասն ընտանեաց խաղաղութեան», «Դստերք երկնի», եւայլն, եւայլն: Այս բոլորը նա գրում էր մի որեւէ դէպքի առթիւ եւ նուիրում էր որոշ մարդկանց:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ի. Փափազեանէ յիսուն Ն. Ֆ. եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Տիւյմէճեանէ երեսուն Ն. Ֆ., իրենց Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ: Տիկին Լիւսի Գասպարեանէ տասը Ն. Ֆ.:

×

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր կրթական եւ բարենպատակ ձեռնարկներուն համար: Պ. Մանուէլեան եւ Տիկին Աղամճանեան քըսանական Ն. Ֆ., ողբացեալ Կեսար Մէնէկշէկլիւլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք, ինչպէս նաեւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն մեծանուն պատրիարք Եղիշէ Արք. Դուրեանի հոգւոյն ի հանգիստ:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեանց:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈԽԱ ՔՈԼՈՄՊ – ՔՈԼՈՄՊ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3·30ին, Սալ Միւնիսիփալ տը Թէաթրի մէջ, 32 Րիւ Փօլ – Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Նախագահութեամբ Պ. ՉԱՏԻԿ ԽԱՆՉԱՏԵԱՆԻ:

Աշակերտներուն կողմէ՝ արտասանութիւններ, խմբերգներ, պարեր, մեներգներ եւ՝ պիտի ներկայացուի՝

«ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ»

Այս հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Խանզատեան (երգ), Բիւզանդ Ֆընտըքեան (կիթառ), Սերգոյ Դաւիթեան (դաշնակ):

Տոմսերու մասնակցութիւն 2 Ն. Ֆ.:

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին:

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովաչէք եւ Պարթոք:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

340 BOUL CHAVE MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ողջերձ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ. Արթինեան (Պէյրութէն):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընուագէ դաշնակահարուհի Օր. Սիւզան Պօյաճեան

(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)

Կ'երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան:

Կ'արտասանեն Օր. Սեդա Թուքէլեան եւ ընկեր Վ. Ճառայեան:

Պատշաճ կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ:

Ջեռնադաշնակ փոքրիկն Ճօշկունեանի կողմէ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Րիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խըմբական պարեր: Թաւջութակի վրայ պիտի նուագէ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քըլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE

3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. ; 963-0172

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Է. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ. մաս)

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Րիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն.— Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Աֆրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (արտասանութիւն):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Տոմսերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօզէֆ եկեղեցին մէջ, 182 րիւ տը Մէնիլ:

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Րիւ Կրամ» օթօպիւսի կայարանը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ Թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ:

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Յուլիս ամսուան համար տարեց այր մարդու մը համար պարկեշտ կին մը իրբեւ մնայուն խնամակալ:

Հեռաձայնել՝ առաւօտները մինչեւ ժամը 11ին.

GAL. 8102

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէն Ժերոմ).— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժողովը տեղի կ'ունենայ ընկեր Յ. Սիմոնեանի բնակարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 17ին, Կայֆէօնի սրաճարանի պարտէզին մէջ, Տէսին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 18 JUIN 1960

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8827 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4628

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՎԻՒ ՔԱՋ

Կարելի չէ գտնել աւելի յատկանշական մակդիր մը, որակելու ամար Եղիշէ Արք. Դուրեանը, որուն ծննդեան հարիւրամեակին ու մահուան երեսնամեակին առթիւ «յոբելենական ազգային հանդիսու-թիւն «յոբելենական ազգային հանդիսութիւն» մը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Կիրակի՝ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ :

Երջանկայիշատակ պատրիարքը իսկական «Յովիւ քաղ» մը եղաւ իր ամբողջ կեանքին մէջ, քաջ հովիւ մը, որ «զան-ձըն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» :

Զինքը ճանչցանք դպրոցական գրասե-ղաններէն : « Ընթացք ի գրոց բարբառ»ի երեք հատորները կը կազմէին գրաբարի մեր դասագիրքը : Հաճոյքով կը սորվէինք մեր դասական՝ լեզուն՝ դասաւոր մեր դպ-րոցներուն մէջ՝ դարուս սկիզբը :

Ծնած 1860ին երկաթագործի համեստ ընտանիքի մը մէջ, վաղամեռիկ անմահ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի կրտսեր եղբայրը շատ կանուխէն պիտի նետուէր հանրային գործունէութեան ասպարէզը :

Հազիւ տասնեւութ տարեկան էր, երբ նուիրուեցաւ ուսուցչութեան, իր ծննդավայր Սկիւտարի ճեմարանին մէջ ստանձնելով հայերէնի դասերը :

Ուսուցչութիւնը զինքը պիտի մղէր դէպի հոգեւորականութիւն, որուն կոչումն ունէր :

Քսան տարեկանին զինքը հրաւիրեցին Պարտիզակ՝ իբրեւ ուսուցիչ եւ քարոզիչ : Իր երիտասարդութեան տասը տարիները անցուց այդ «փոքրիկ Հայաստանին մէջ, հասցնելով բազմաթիւ աշակերտներ, որոնցմէ ոմանք յետագային կարեւոր դերեր պիտի գրաւէին հայկական հանրային կեանքին մէջ :

Ուսուցիչ – վարդապետը հաւատարիմ մնաց իր կրկնակ կոչումներուն՝ մինչեւ վերջին շունչը ուսուցանելով եւ քարոզելով :

Արմաշի դպրեվանքին մէջ է, որ իր -բեւ վանահայր եւ տեսուչ իր մտաւորական եւ հոգեկան բարձր կարողութիւնները ի յայտ պիտի գային : Արմաշական վարդապետներու սերունդ մը պիտի պատրաստուէր իր շունչին տակ : Իր ձեռնասուն աշակերտները Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ իբրեւ քարոզիչ կամ առաջնորդ կարեւոր դեր մը պիտի խաղային :

Օսմանեան Սահմանադրութեան վաղորդայնին՝ 1909ին՝ «Հովիւ քաջը» կը հրատարակէր իր «Հովուական սրինգ»ը, որ իր մէջ երեւան կը հանէր ժառանգական բանաստեղծը, կրօնաշունչ քերթողներու հաւաքածոյով մը :

Միայն բանաստեղծ, հայկական ու մայրենի քարոզիչ չէր Եղիշէ Արք. Դուրեան, այլ նաեւ բանասէր, պատմաբան ու լեզուագէտ :

Երկար ատեն «քանքարաթաքոյց» կը կոչէին զինքը, որովհետեւ իր կարողութեան համապատասխան գրքեր չէր հրատարակած : Երուսաղէմի իր պատրիարքութեան շրջանին է միայն, որ հնարաւորութիւն պիտի ունենար դասաւորելու իր ուսումնասիրութիւնները ազգային պատմութեան, մատենագրութեան, դիցաբանութեան եւ լեզուի մասին : Իր «Ամբողջական երկեր»ը հրատարակուեցան յետ մահու «Դուրեան Մատենադարանի շարքին մէջ, Երուսաղէմ :

Իբրեւ պատրիարք Թուրքիոյ Հայոց՝ իր մասնակցութիւնը բերաւ ազգային գործերուն, մեր պատմութեան բախտորոշ մէկ շրջանին :

1913 – 14 բարենորոգումներու խնդրին մասին անդամակցեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդին : Իսկ Զինադադարէն վերջ Փարիզ գալով մասնակցեցաւ 1919ի Ազգ. Համագումարին, մեր զոյգ Պատուիրակութեանց հրաւէրով : Վերջին անգամ 1920ին կրկին եկաւ Ֆրանսայի մայրաքաղաքը, ուր համախմբուած էին մեծ պետութիւններու պատասխանատու վարիչները աշխարհի նոր քարտէսը գծելու եւ ազգերու ճակատագիրը տնօրինելու համար :

Դուրեան սրբազան վերադարձաւ Պոլիս՝ յուսախաբ ու դառնացած՝ երբ դաշնակիցները դրժեցին իրենց խոստումները եւ իր բախտին լքեցին հայ ժողովուրդը :

Իր վերջին տարիները (1921 – 1930) անցուց Երուսաղէմի մէջ, Ս. Յակոբեանց վանքը վերածելով նոր Արմաշի մը եւ հասցնելով նոր աշակերտներ :

Երախտագէտ Հայութեան հոգիին մէջ անթառամ պիտի մնայ իր յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՃԱԿԱՏ" ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

Հանրապետութեան նախագահին վերջին ճառը (Յունիս 14) դժգոհութեան ալիք ստեղծած է ալժերաբնակ Եւրոպացիներուն մօտ :

Ալժերիոյ ազգայնական տարրերը անմիջապէս միացած ու կազմած են «Ֆրանսական Ալժերիոյ Ճակատ»ը :

Յատկանշական է որ Օրան այս անգամ աւելի կը խլրտի քան Ալժէ :

Ֆիկառոյի թղթակիցը գրել կուտայ թէ եթէ այս անգամ միջադէպեր պատահին, հաւանական է որ ազդանշանը տայ Օրանը փոխանակ Ալժէ : Թղթակիցը գրել կուտայ նաեւ թէ Օրանի մէջ ազգայնական շարժումին ղեկավարները չեն չէզոքացուած ինչպէս եղաւ Ալժէի համար : Յամենայն դէպս, երկու խորհրդականներ Օրանէն Ալժէ եկած են մասնակցելու համար «Ֆրանսական Ալժերիոյ Ճակատ»ի բացումին : Նոր Շարժումին գլուխը անցած է՝ Պաշակա Սայիտ Պուալէմ, փոխ – նախագահը Ազգային Ժողովին :

Հովանաւորող մարմնին կ'անդամակցին մահմետական չորս երեսփոխաններ՝ Սաղէմ Ուալի, Ուալալէն, Լարաճի եւ Ղալամ :

Նոր Շարժումը կապ հաստատած է՝ Ժորժ Պիտոյի եւ Սուսթելի հետ :

Ճակատին նպատակները բացատրած է Օրանի ընդհանուր խորհրդականը՝ Սանթինի.— « Նոր Շարժումը համախմբած է Ալժերիոյ ազգայնական բոլոր խմբակցութիւնները այն համոզումով որ երրորդ ուժ մը գոյութիւն չի կրնար ունենալ Ափրիկէի կիզիչ արեւին տակ եւ ահաբեկչական վայրագ գործունէութեան վեցերորդ տարուան մէջ :

« Կամ միացում կամ անկախութիւն կրնայ ըլլալ : Կիսամիջոցները ոչ մէկ արժէք ունին կործանարար պատերազմի մը մէջ : Նպատակին յստակութիւնը կարեւոր ազդակ է յաջողութեան » :

Այս առթիւ յայտարարած է նաեւ թէ « Ալժերական Սահարայի շարժումը », հիմնուած Յունուար ամսուն տեղի ունեցած միջադէպերու վաղորդայնին, պահեստի սպաներու եւ նախկին երկրապահներու կողմէ, համամիտ գտնուած է ու միացած նոր շարժումին :

Ֆրանսայի մէջ, շարժումին համաձայն են՝ Պիտօ եւ Սուսթել :

Զինուորականները թէեւ դժգոհ, կը խուսափին առայժմ արտայայտուելէ : Ֆիկառոյի թղթակիցին կարծիքով զինուորականները յոյս ունին որ «Ալժերիոյ կառավարութիւնը» պիտի մերժէ զօրավար տը Կոլի երկարած ձիթենիի ճիւղը : « Ալժերական կառավարութիւն»ը կը շարունակէ լուռ մնալ : Դեռ ոչ մէկ պատասխան տրուած է տը Կոլին :

Միջազգային դէտերուն կարծիքով Ալժերական Ազատ. Ճակատ. կը փորձէ ձեւ մը գտնել որ «ոչ» ըսէ «այո»ի մը տպաւորութիւնը ձգել տալով :

Որեւէ խօսքով մերժէ բանակցիլ եւ վար դնել զէնքերը պատասխանատուութիւնը նետելով Ֆրանսայի վրայ :

Ալժ. Ազատ. Ճակատին մօտ երեք ձգտումներ կան ներկայիս : Այսպէս կոչուած «Փրօ – Շինուա» թեւը կ'ըսէ թէ պէտք չէ պատասխանել, ցարդ անհաշտութեան ոգին օգտակար եղած է եւ պէտք է շարունակել : Աղետալի կ'ըլլար ընդունիլ տը Կոլի առաջարկը երբ նպատակը բացարձակ անկախութիւն է : Ուրիշ թեւ մը աւելի կարեւորութիւն կու տայ «Մաղրէպի եղբայրներուն» եւ կ'ուզէ չափաւորական ըլլալ, կ'ուզէ նաեւ օգտուիլ առիթէն եւ «ընկերակցութեան » ձեւը կարճ ժամանակի մը մէջ անկախութեան վերածել : Վերջապէս երրորդ թեւը կ'ուզէ պատասխանել «այո, բայց ...», որպէսզի օտար պետութիւնները դէմ աչքով չնային :

Ընդհանուր ձեւով կացութիւնը յուսադրիչ չէ, Ալժէի մէջ գրաքննութիւնը վերահաստատուած է եւ վախեր կան Յունիս 18ի տարեդարձին առթիւ : Կարգ մը արարողութիւններ ջնջուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ պատասխանեց վարչապետ Քիշիի.— «Շատ աղէկ, չեմ գար» ըսելով : Ամերիկայի վարկին համար մեծ պարտութիւն մըն է ճափոնի բռնած դիրքը, իսկ ձախ տարրերուն համար մեծ յաղթանակ մը կը նըկատուի : Հակառակ այս կացութեան, ցոյցերը կը շարունակուին Թոքիոյի մէջ, որպէսզի Ամերիկա – Ճափոն դաշնագիրը չվաւերացուի ծերակոյտին կողմէ : Հաւանաբար Այզընհաուըր տեսնուի Քիշիի հետ Ֆորմոզայի մէջ : Սպիտակ տունը ցաւ կը յայտնէ սակայն Այզընհաուըրի հրաւէրը ետ առնուելուն առթիւ : Փոքրամասնութիւն մը կրցաւ իր կամքը պարտադրել :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Յունիս 15էն ի վեր արգիլուած է գինովնալը : Նոյն թուականէն սկսեալ արգիլուած են ոգելից ըմպելիներ խմել՝ խանութներու, հանրային վայրերու, փողոցներու, պարտէզներու, մարզադաշտերու եւ հանրակառքերու մէջ : Ժամը 23էն մինչեւ ժամը 8 արգիլուած է երգել եւ աղմկել փողոցներուն մէջ : Յանցաւորները պիտի պատժուին 100 ռուբլի (50 Ն. Ֆ.) տուգանքի :

ՌԸՆԷ ՔԼԷՐ, ֆրանսական շարժանկարի վարպետներէն, որուն յատկանշական ժապաւէններէն մէկն էր «Լը Միլիոնը», ֆրանսական կաճառի անդամ ընտրուած է, ութի դէմ 18 ձայնով, Ֆ. Կոէկի աթոռին :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ Ս. Հաղորդութեան տօնին մասնակցած են՝ 100.000 հաւատացեալներ : Արարողութեան նախագահած է՝ Կարդինալ Վիշինսկի : Կրօնական նման տողանցք մը աննախընթաց է Վարշաւայի համար :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը Այխմանի հարցը Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնած է : Այսուհանդերձ հաւանական է որ Արժանթինի նախագահը՝ Ֆրոնտիզի եւ Իսրայէլի վարչապետը՝ Պէն Կուրիոն հարցը կարգադրեն բարեկամաբար եւ առանց քաղաքական բարդութիւններու :

ԷՏԻԹ ՓԻԱՖ, ծանօթ երգչուհին մահամերձ է Փարիզի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 16).— Ձոյլ ոսկի՝ 5560 (5550), նափոլէոն 35.20 (35.10), զուից. 34.50 (34.40), անգլ. 44.70 (44. 70), քսան տոլարնոց 182.40 (182), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 13.65, տոլար 4.88, զուից. 1.132, պելժ. 0.097, հարիւր լիռ 0.79, փեսեթա 0.08, մառք 1.175 :

ԱՄԷՆ, ԱԼԷԼՈՒԻԱ

*

Երգէ, փոքրիկ Դամալիա,
Երգէ . — Ամէն, ալէլուիա :
Տաճարին մէջ ուր կանթեղը կը պլպլայ
Երգէ .— Ամէն, ալէլուիա :
Մայրիկիդ գիրկն՝ երբ ան վերջին լացը
կուլայ՝
Երգէ . — Ամէն, ալէլուիա :
Ու քեզ լափող առիւծին մօտ, Դամալիա,
Վերջին անգամ երգէ .—Ամէն, ալէլուիա :

×

Դեռ նոր մեռած էր հայրն անոր՝
Հալածանքի տակ բռնաւոր :
Ու այրի մօր մաքուր տենչն ալ
Էր ամուսնին հետ միանալ :
Համբոյրներովն իր սրտամաշ
Օծեց զաւկին գլուխը խարտեաշ,
Ու ցոյց տալով երկինքն անոր,
Իր նայուածքո՛վը թեւաւոր,
Ըսաւ .— Սիրուն որդեակ, երթա՛նք
Հոն ուր կ'ապրինք ա՛լ անվտանգ,
Ուր կը կանչէ հայրիկդ ազուոր,
Մեծ Հայրիկին հետ երկնաւոր :

Դիրգ. Դամալիան գիրկն ելաւ իր մօր,
Ջուարթ ծաղիկը վիշտի թաղարին,
Ու հալածիչներ երկուքն ալ տարին
Դէ՛պի կրկէսը գազաններուն գոռ :

Ճամբուն վրայ՝ փոքրիկը, չորս տարեկան,
Կը կրկնէր Ամէնն ու Ալէլուիան .
Այդ էր իր քաղցրիկ երգը երկիւղած,
Որով կը պաշտէր ծնողք, Աստուած, —
Ժամու տօնական օրերէն՝ միայն
Այդ դասն էր սերտած յուշիկ ու անձայն :

Առիւծին ի տես, փոքրիկն ըրաւ դարձ
Դէպի գազանը՝ իր մօր գրկին վրայ,
Ու թեւածելով ժպտեցա՛ւ յանկարծ
Իբրեւ մէկու մը որ կը գուրգուրայ,
Ձայնեց իր Ամէնն ու Ալէլուիան
Վերջին անգամ մ'ալ : Ու լռած էր ան,
Երբ մօրը ծոցէն թաթն առիւծին վէս
Խլեց զինք արիւնոտ պատառի մը պէս :

×

Այո՛, Ամէ՛ն, Ալէլուիա՛...
Եւ ո՞վ մեզմէ, ո՞րն ալ ըլլայ,
Այդ մրմունջով իր նորաբաց
Շուրթերը չէ դաշնաւորած :
Անյայտ բառեր, որ յայտնութեան
Կը փոխադրեն շողն իսկական
Մեր հոգւոյն խո՛րը շեշտակի
Նմանութեամբ անշէջ ճրագի,
Ուր լոյսն ինքնին ձայն մը կ'ըլլայ,
Երգ մը . Ամէն, Ալէլուիա :
«Ամէ՛ն», ինչ որ ալ ըլլայ մեր կեանքը,—
Ժանիքի մը որս, դահիճի մը զոհ, —
Մեր հաւատքին վրայ՝ չըմեռնի՛նք
դժգոհ,
Ա՛յս է մեռնողին վերջին հրահանգը :
«Ամէ՛ն», ինչ որ ալ ըլլայ խաբկանքը,
Մեր երազներուն կոխոտուած ցանքը,
Մեր արեւներուն մարած պերճանքը,
Մեր յաղթանակին մոխրած դրասանգը,
«Ամէ՛ն», միամիտ այդ իղձը անհուն
Թող երգն ըլլայ մեր բոլոր օրերուն :
«Ալէլուիա՛», այն մեծութեան ու գաղտնիքին,
Ուր կայ ծրարուած յոյսի մը կա՛յծը
թանկագին,
«Ալէլուիա՛», լուսաշաւիղ այն անդունդին,
Ուր կան աստղեր, կան հոգիներ անկէ
անդին,
Ալէլուիա՛, դէպի բարձունքն, ալէլուիա՛,
Մեր վերելքի ցնծութեան ձայնն ա՛յդ թող
ըլլայ :

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ՎԱՆԱԿԱՆԸ

Շատ բան գրուեցաւ Դուրեան Պատրիարքի մասին, անոր քահանայութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ:

Գրի առնուեցան երկարապատում կենսագրականներ, գովասանական տաղեր, ուղերձներ: Նոյնիսկ ոտանաւորներ: Իբարու ետեւէ չարուեցան ծուլածոյ, գոց եղած բառեր ու բացատրութիւններ, որոնք տող կը լեցնեն, բայց բան չեն ապացուցաներ:

Հարկ է ճշդել որ, ամէն բանէ առաջ փիլիսոփայ մըն էր Հանգուցեալ Պատրիարքը: Բանաստեղծ, մատենագիր, դաստիարակ, բայց ոչ հանրային – քաղաքական կեանքի մարդ, ինչպէս սահմանուած էին ըլլալու պատրիարքները: Գիտուն մը, որ կը սիրէր խորասուզուիլ մատենադարանի մը խորը, անդադար պրպտել, սերտել ու խոկալ: Եւ ատով իսկ, դատապարտուած ամլութեան, գոնէ բաղդատելով իր արժանիքին կամ ուրիշներու հետ:

Պարապ տեղը չէր որ, տարիներ առաջ, Պոլսոյ մէջ, իր երեսին նետեցին «քանքարաթաքոյց»ը: Եղիշէ արք. փափկութեամբ կը բողոքէր այս ակնարկին դէմ, յոբելեանի տօնակատարութեան առթիւ, չափազանցեալ համեստութեան չարժուձեւ մը փորձելով:

Իբրեւ փիլիսոփայ, սկեպտիկ մըն էր կրօնական տեսակէտով ալ: Բանաստեղծ, գիտնական եւ յետոյ չաբաթապահ Տիրան Ջրաքեանը, անբա՛խտ Ինտրան, իր վերջին տարիներուն, բաւականաչափ ուղղափառ չէր գտներ Դուրեան եպիսկոպոսը, Պէրպէրեան վարժարանի դասերուն ատեն...

Եւ շատերու միտքէն կ'անցնէր թէ՝ արդեօք տասն անգամ աւելի արդիւնաւոր պիտի չըլլա՞ր Հանգուցեալ Պատրիարքը եթէ իր գլխուն վրայ ունենար աշխարհական գլխարկ մը, փոխանակ վեղարի:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ «Եկեղեցւոյ Հայր»ը կամ Պատրիարքը աւելի քիչ տեղ պիտի բռնէ պատմութեան մէջ, քան փիլիսոփայ – դաստիարակը, բանաստեղծը, կամ բանասէր – գիտունը:

Իսկական վանականն էր Դուրեան արքեպիսկոպոս, կամ ճեմարանականը: Այն միակ շունչը որ կայ իր վրայ, աւելի կամ պակաս վարակած է նաեւ իր կարգ մը աշակերտները: Հեզ եւ մելամաղձիկ, ան իր շրջապատին կը ներշնչէր կրաւորականութիւն ամէն բանի հանդէպ: Նոյնիսկ հանրային կեանքին ժխորին մէջ: Կարծես կապ չունէր առօրեայ անցուդարձին հետ, կամ չունէր հաւատք իր դերին վրայ:

Այս գիծը մասնաւորապէս երեւան ելաւ իր պատրիարքութեան շրջանին, թէ՛ Երուսաղէմի եւ թէ մանաւանդ Պոլսոյ մէջ: Առաջինը՝ ըլլալով վանական պաշտօն, աւելի կը յարմարէր իր խառնուածքին, քան երկրորդը, որ կը պահանջէր կորով եւ գործօն դեր: Վարելու եւ կազմակերպելու կարողութիւն:

Միւս կողմէ, բանաստեղծ էր, բայց ոչ Խրիմեան: Ինչպէս որ գիտուն էր, բայց ոչ Օրմանեան (իբրեւ քաղաքական ազդակ): Կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, փիլիսոփան եւ անյաղ ընթերցողը կը տիրապետէին իր վրայ եւ կը ջլատէին որեւէ թռիչք, աշխոյժ կամ տարականոն գիծ: Արմաշէն Պոլիս եւ Պոլիսէն Երուսաղէմ — հաշուելով իր ամէնէն հասուն շրջանը — մատենադարանն է որ կը պըտըտի, կը ծփայ, կը ծաւալի իր բոլորտիքը եւ ոչ թէ աշխարհը, կեանքը, գործը:

Այս նկատողութիւնները չեն կրնար նըսեմացնել բուն Դուրեանը, մտքի մարդը, որ կրնար ասպարէզ կարդալ միջազգային իմացականութիւններու: Մտքի մարդը, — այնքան խորաթափանց, բաղմակնճիռ եւ ներհուն, բայց միանգամայն մատչելի նոյնիսկ դպրոցական սերունդին:

Արդարեւ, հանգուցեալը ոչ միայն երգեր ու գիրքեր է գրած, — աւելի շատ գրած քան տպած — այլեւ սերունդ կըրթած: Թերեւս վերջինն էր մեր գրաբարի մասնագէտներուն, որոնք անհետացան իրարու ետեւէ: Հեղինակութիւն մը լեզուի եւ պատմութեան, բանասիրութեան եւ մատենագրութեան:

Դուրեան Պատրիարք, իր յոբելեանին առթիւ, չուզեց տէր ըլլալ իր մեծադոյն տիտղոսին, մտքի մարդուն, եւ բաւական համարեց միայն քահանայական կոչումը, քրիստոնէական խոնարհամտութեամբ:

Այս ալ, ինքնին, փիլիսոփայութիւն մըն է, որ սակայն չի կրնար արգիլել մեզ՝ Դուրեանի մահը ողբալու, ամէն բանէ առաջ, իբրեւ մտքի մարդ: Իբրեւ բանաստեղծ, մատենագիր եւ դաստիարակ: Եւ իբրեւ իմացականութիւն մը որ կրնար ճառագայթել շատ աւելի բարձր հորիզոնի մը վրայ:

Իր կորուստով կը բացուի լայն պարապ մը մեր մտաւոր անդաստանին մէջ, ուր այնքան սակաւաթիւ են իրական ուժերը, արժէքները, իսկ այնքան բազմաթիւ եւ բազմազան՝ միջակութիւնները: Շատոնց է որ, այս ասպարէզին մէջ ալ, իրարու ետեւէ կը մաշին, կը նօսրանան եւ կ'իյնան մեծ դէմքերը, հեղինակութիւնները, — կաղնիները, մէջտեղ ձգելով թուփեր եւ մացառներ: Յաճախ փուշ եւ տատասկ:

Շ.

4 Մայիս, 1930

ԴՈՒՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

«Յուսաբեր»ի խմբագրութեան մօտ կը գտնուի Յ. Օշականի ձեռագիր մէկ գործը հայ գրականութեան մասին, որ անտիպ է դեռ եւ իբրեւ դասագիրք պատրաստուած էր Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանի ընծայուցուներուն համար:

Անտիպ այդ գործէն կը քաղենք Եղիշէ Պատր. Դուրեանի նուիրուած այս դասը:

ԽՄԲ.

Բազմակողմանի տուրքերով օժտուած մարդ մը, անոնցմէ մէկուն մէջ (բանաստեղծութիւն) առաջին գծի կարողութիւններով, միւսներուն մէջ՝ հրապարակի միջինէն հազիւ վեր: Նուիրուած եկեղեցական եւ ուսուցիչ, որ սերունդներ պատրաստած է իր շունչին տակ եւ ատով արժանի կը մնայ խորագոյն յարգանքի:

ԲԱՆԱՍԷՐԸ.— Բառը ընդարձակ է եւ տրամադծօրէն հակառակ՝ Դուրեանի գիտական կարողութեան: Այս վերապահումը կը ճշդէ իր ճիգին արժէքը մեր բանասեղծութեան համար: Ճիշդ է, որ իր ժամանակը կլանուեցաւ այդ ապերախտ զբաղումէն. երեք –չորս լեզու ուսումնասիրուեցան անոր իբր գործիք ծառայելու համար: Բայց Դուրեան, հակառակ իր խոր հմտութեան եւ լայն ընթերցումներուն, չկրցաւ մէջտեղ դնել գործ մը՝ իր վաստակին արժանի: Չէ անիկա պատրաստուած վիեննական գիտուն վարդապետ մը: Զունինք իրմէ բանասիրական կարկառուն կոթող մը: Նշմարներ են իր տուածները՝ երբեմն թափանցումով, երբեմն էնթիւզիազմով, բայց հատուածական: Ինծի կուգայ, որ ուսուցիչը իր մէջ վնասած է գիտունին:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Պարտիզակ, Արմաշ, Պոլիս, Երուսաղէմ: Պատրիարք կամ ոչ, անիկա իր ժամանակին մեծ մասը յատկացուցած է ուսուցման գործին: Դասախօսած է գրաբար, ազգային պատմութիւն, կրօններու պատմութիւն եւ մատենագրութիւն: Բոլոր այս դասերուն համար պատրաստած է համառօտ նըշմարներ, որոնք եթէ այսօր մեզ չեն տըպաւորեր, իր շունչին տակ եղած են կենդանի պահեր խոր հմտութեամբ պաշտպանուած եւ բուռնծքի ինքնատիպ շնորհով համովցած: Անշուշտ իր ընտրած ճիւղերուն մէջ տիրական յառաջխաղացում է կատարած: Իր մատենագրութիւնը մօտէն կը հետեւի Զարբհանալեանի, իր ազգային պատմութիւնը՝ Մատաթիա Գարագաշեանի: Գրաբարի իր «Ընթացք»ները տեղի տուին բուռն քննադատութեանց: Բայց ուսուցիչը վեր է իր մէջ իր նիւթէն: Պէրպէրեանի, Չերազի, Եղիայի կաղապարով դաստիարակ է անիկա, որուն նոյնիսկ անկատարութիւնը նպաստ մը կը բերէ: Չմոռնալ, որ միս մինակը «ստեղծած» է ինքզինքը:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ.— Հոս անիկա արժանի է իր համբաւին: Ձեմ զրացիր 1880–1890 իր արտադրութիւններով, որոնք աւելի չեն, քան հասարակ տաղաչափութիւնք: Ջեմ գրացիր 1900էն ետքի թարգմանածը կամ ինքնագիր իր քերթուածներով, որոնց մէջ խառնուած է ստեղծագործութիւնը: Նկատի ունիմ «Հովուական սրինգ»ը, որ կը պարունակէ 1900 – 1909ի քանի կամ երեսունի մօտ քերթուածներ: Այս հատորիկը մեր քնարերգութեան արժէքաւոր փառքերէն մէկն է: Թերեւս չափազանցութիւն է անոր մէջ փնտռել հաւատքի յորդ զգացում, կրօնական յափշտակութիւն, 1880ի շրջանին ֆրանս. բանաստեղծութեան մէջ Վեռլէնով մուտք գործած լալահառաչ զղջայնութիւնը անկեղծ ու խոր բանաստեղծի մը: Թերեւս աւելորդ է իր մէջ հաստատել ջանալ ֆրանսացի ռոմանթիկներու աստուածաշնչական խորացումները, որոնք Վինիի, Լամառթինի եւ Հիւկոյի փառքը կազմեցին: Դուրեան Սրբազան դուրս է անոնցմէ: Գրեթէ կը վախնայ Հին Կտակարանէն, հակառակ անոր, որ պատմութեան լաստակերտուած իր միտքը յարմարագոյն զրացումը պիտի գտնէր այդ կէս հէքեաթ եւ կէս խորհուրդ զրոյցներէն: Նոր Կտակարանն է իր ներշնչման աղբիւրը: Այս գիրքը, իր բարոյախօսական բացանչելի մթնոլորտով, անյարմար է քերթողական կառուցումներու: Մեղի պէս ժողովուրդի մը համար արուեստի աղբիւր չէր կրնար դառնալ: Մեր Նարեկացին անոր շրջանակները կոտրելով է, որ յաջողած է իր ոգիները ազատել Շնորհալիի «Յիսուս Որդի»ին նման հէքեաթապատումէն: Հակառակ ատոր, Դուրեան Սրբազան յաջողած է մէկ – երկու կարեւոր վիճակներ առարկայացնել քանի մը գեղեցիկ քերթուածներու մէջ: «Եմմաուսի ճամբորդները», «Ետեւէս եկուր», «Անառակը» յաջող են: Շահեկան է իր թեքնիքը, լեզուի խոր հասկացողութեամբ մը պաշտպանուած: Գիտուն եւ միաժամանակ զուսպ իր ճաշակը այդ թեքնիքը կը մօտեցնէ պառնասեաններուն: Մեր մէջ միակն է անիկա, որ իր գինք ազատած ըլլայ քերթողական այդ դպրոցին դէմ բանաձեւուած մեղադրանքէն: Սիպիլ եւ Զօհրապ, քիչիկ մըն ալ Մ. Աճէմեան, Լեւոն Սեղբոսեան պատմոտանաւորը ստեղծեցին, առանց բանաստեղծական զգայնութեան: Դուրեան Սրբազան անցած է վտանգի զօտիէն՝ իր թեքնիքին խոր նպաստովը:

ԼԵԶՈՒ ԵՒ ՈՃ.— Ձեմ գրացիր իր գրաբարախառն լեզուով: Անոր լեզուն պղնձեայ քանդակում մըն է հնչեղ, զուսպ, օդտագործումով մը մեր նոր փաղնջական բառերու գեղեցիկ բարբառին մէջ: Զայնական արժէքներու ի խնդիր՝ չէ ինկած բռնազբօսիկ, եղիշեական բառախաղերու մէջ: Միւս կողմէ՝ ռանանձ, կէս գրական իր ոճը արձակին՝ իր յայտ կը բերէ մեր ժամանակներու ընթացիկ մատենագիրը:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Նշաններ կային մտածելու, թէ նախագահութիւնը վերստին Մալենքովի ետեւ էր: 1957 Փետրուարին, Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստին որոշում անցաւ թէ Վորոշիլով պիտի հրաժարի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութենէն ու իրեն պիտի յաջորդէ՝ Բուլկանին: Մալենքով՝ առաջին քարտուղար նշանակուեցաւ: Խրուշչեւ կը փոխարինէր Բուլկանինը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ՝

Կեդր. Կոմիտէի Փետրուարի նիստին, Խրուշչեւ առաջարկեց ճարտարարուեստի ապակեդրոնացում: Այս առաջարկը մէջտեղ դնելով ան, կ'ուզէր Մոսկուայէն հեռացնել բարձր խաւերու դասակարգը որ առհասարակ Մոլոթովի տեսակէտներուն համաձայն էր:

Այս քայլը՝ պատճառ դարձաւ որ բոլորը իր դէմ ելլեն: 1957 Յունիսին, Նախագահութիւնը որոշեց պաշտօնազրկել Խրուշչեւը: Խրուշչեւ՝ անմիջապէս հակամիջոցներ ձեռք առաւ, կարգադրեց որ Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէն, բաղկացած 255 անդամներէ, պահանջէ Նախագահութենէն որ ետ առնէ իր որոշումը:

Յուլիս 4ին, Մոլոթով, Մալենքով եւ Քականովիչ արտաքսուեցան Նախագահութենէն, իսկ Շեփիլով՝ քարտուղարութենէն:

Այդ օրերուն Խրուշչեւ աշխատեցաւ բանակի օժանդակութիւնը ապահովել, գոնէ այնպէս ցոյց տալ թէ բանակը իր ետին էր: Գիտէր սակայն որ օրին մէկը բանակը իր դէմ դիրք պիտի ճշդէր, ուստի իր դիրքը ապահովելէն անմիջապէս ետք աշխատեցաւ պաշտօնանկ ընել՝ Ժուքովը (յետագային ըրաւ):

Սպուտնիկի յաջողութիւնը, ճարտարարուեստի մէջ արձանագրուած նուաճումները, ինչպէս նաեւ միջազգային գետնի վրայ իր ունեցած վարկին բարձրացումը նպաստաւորեցին Խրուշչեւի դիրքը: Սակայն եւ այնպէս ապահով չէր զգար դեռ եւս: Միշտ կ'ուզէր — որպէս զի միանգամընդմիշտ ձերբազատուէր պարտուելու մղձաւանջէն — բնաջնջել ընդդիմադիր տարրը:

1958ի գարնան, երբ Վեհաժողով գումարելու պայքար կը մղուէր, Խրուշչեւ աշխատեցաւ համոզել Կոմիտէն որ Խորհրդային Միութեան իսկական գլուխը պէտք է վարչապետը ըլլայ, այլապէս անուանապէս գործի գլուխ դրուած Բուլկանինին պիտի վիճակուէր բանակցիլ՝ Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Արեւմտեան միւս պետերուն հետ:

Մարտի Գերագոյն Խորհուրդի նստաշրջանին Վորոշիլով, Նախագահը դիւանին, կ'առաջարկէ «Նիքիթա Սերկէյեւիչ Խրուշչեւ»ը ընտրել վարչապետ ու նկատի առնելով «բացառիկ արդիւնաւէտ գործունէութիւնը, զոր ունեցած է», շարունակէ կուսակցութեան առաջին քարտուղարի իր պաշտօնը:

« ՄԱՆՐ ՈՃԻՐՆԵՐ »

Այլեւս Խրուշչեւի ձեռքին մէջ կը գտնուէին կուսակցութեան եւ կառավարութեան ղեկերը, ուստի որոշեց վերջնականապէս հաշուեյարդարի ենթարկել ընդդիմադիր տարրը կուսակցութեան 21րդ խորհրդաժողովին, 1959 Յունուարին, 1958 Դեկտեմբերին տեղի ունեցած Կեդր. Կոմիտէի նիստին Խրուշչեւ «հակակուսակցականներ» անուանեց՝ Մոլոթովը, Մալենքովը, Քականովիչը, Բուլկանինը եւ Շեփիլովը եւ իրենց գործակիցները:

Բուլկանին, նուաստացուցիչ «ինքնադատապարտութիւն»մը ըրաւ ու յատկապէս քննադատեց Մալենքովը: Մէկ առ մէկ բոլորն ալ դատապարտեցին, Խրուշչեւի ընդդիմադիր հնգեակը՝ «ոճրագործ, եւ նենգ գործունէութիւն» ունենալու յանցանքով:

Սակայն 21րդ կուսակցութեան համագումարին, Խրուշչեւ չկարողացաւ նախատեսածին պէս յաղթանակ տանիլ: Մալենքով, Քականովիչ եւ Մոլոթով մերժեցին «խոստովանիլ» եւ «ինքնաքննադատութիւն» ընել ինչպէս որ ըրած էր՝ Բուլկանին: Դիւանին մեծամասնութիւնը խուսափեցաւ ընդդիմադիրները ոճրագործներ անուանելէ: Միկոյեան իր ճառին մէջ չեշտեց թէ «ներկայիս քաղաքական կարծիքներու համար վրէժխնդրութիւնը վերցուած է: Աւելին՝ հարցը փոխուած նկատեց ու չեշտեց թէ խորհրդաժողովին միակ նպատակը եօթնամեայ ծրագիրը քննելն է:

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Ցամենայն դէպս 21րդ խորհրդաժողովը Խրուշչեւի համար մեծ յաղթանակ մը եղաւ: Բոլոր ճառախօսներն ալ մէկ առ մէկ գովաբանեցին իր «իմաստութիւնը», «անընկճելի կորովը» եւայլն: Ակադեմականներ կան Քուրչատով Խրուշչեւի անձնական միջամտութեան վերագրեց Խ. Միութեան կորիզային զէնքերու յառաջդիմութիւնը: Նոյն օրերուն խորհրդային մամուլը գովաբանական տողեր նուիրեց վարչապետին: Պատմաբաններ, գիտնականներ, զինուորականներ յարգանքի եւ երախտագիտութեան խօսքեր արտասանեցին:

Յատկանշական է «Իզվեստիա»ի ակնարկութիւնը այդ խորհրդաժողովին շուրջ: «Բացաւ ապագայի վարագոյրը եւ ցոյց տուաւ փառքը մեր երկրին»:

Խրուշչեւ հասած էր իր նպատակին: Անվիճելի տէրն էր խորհրդային կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան:

Յետագային պիտի յաջողէր չէզոքացնել իր անձնական հակառակորդները՝ քաղաքային թէ զինուորական:

(16 եւ վերջ)

ԴՈՒՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍԷՐ

Յովնան բարձրացաւ բլուրի մը վրայ, տեսնելու՝ Նինուէն, քաղաք մեծ եւ լայնատարած, «իբրեւ գնաց երից աւուրց ճանապարհի»:

Արեւը կ՚այրէր աւազ, ապառաժ, — Յովնանի գա՞նկը պիտի դիմանար. «Տէր Տէր, առ զոգի իմ յինէն, զի լաւ է ինձ մեռանել քան թէ կեալ կենդանի»:

Եւ Աստուած հրամայեց որ տունկ մը բուսնի, աճի, արագօրէն բարձրանայ եւ հովանի դառնայ Յովնանի գլխուն վերեւ:

Ի՞նչ տունկ էր ատիկա:

Մեր մէջ, առաջին անգամ Ալիշանն էր որ գիտել տուաւ թէ Աստուածաշունչ մատեանին հայերէն թարգմանութիւնը, այստեղ, կը տարբերի եբրայերէն բնագրէն: Յետոյ Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանն էր, որ պատմեց թարգմանական վէճը(*):

Հայերէն մեր Աստուածաշունչ Մատեանը «դդմենի» կ՚անուանէ տունկը, որ հովանի կազմեց Յովնանի գլխուն վերեւ: Եբրայերէնը կը տարբերի, — կը գրէ քիքայոն:

Նոր չէ որ նշմարուած են թարգմանական տարբերութիւններ՝ Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ: Ս. Օգոստինոսի օրերէն սկսեալ՝ կը խօսուէր արդէն թարգմանութեանց անհաւատարմութեան մասին, այնպէս որ Հիպպոնայի եպիսկոպոսը կը խնդրէ Ս. Յերոնիմոսէն(**), որ կատարէ բաղդատական թարգմանութեան փորձ մը:

Վուլկադայի մէջ կը հաստատէ թէ անճշդութիւններ շատ կան Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ, — այսպէս, Յովնանի գրքին մէջ յունարէն գրուած է քոլոքինթ հոն՝ ուր եբրայերէնը կը գրէ քիքայոն:

Յունարէնին հետեւողութեամբ՝ Հայերէնն ալ թարգմանուած է դդմենի:

Յունարէնը կը պատշաճի դդմազգիներու մեծ ընտանիքի մը ներկայացուցիչներուն, որոնք ժողովրդական պատկերաւոր անուններ ունին, — օրինակ, կոչ (գինիի դդումէ աման), դդումէ չիչ, ուխտաւորի ջրաման, դդումէ չեփոր, վարդապետի գլխարկ, կայսերական թագ, փաթթոց: Ուստի զարմանալի չէ՝ եթէ ոմանք, Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ, քիքայոնը թարգմանած են ... իշկոյ վարունգ:

Յերոնիմոս կը նետէ դդումը եւ տեղը կը դնէ հեդերա, որ թարգմանի ... բաղեղ:

Պայթեցաւ կռիւը: Նման սրբապղծութիւնները կը վտանգէին, Աստուծոյ գրքին հեղինակութիւնը, այսպէս կ՚ըսէին աւանդապաշտները: Եթէ Աստուծոյ ներշնչումով է գրուած, չի կրնար դդումը վարունգ դառնալ մէկ գրիչով, հոգ չէ թէ Յովնանին գլխուն վրայ բուսած եւ աճած ըլլար մէկ գիշերուան մէջ: Երկրորդ դիտողութիւնն ալ այն էր թէ տապանաքարերու վրայ՝ Յովնան ներկայացուած է դդմենիի տակ նստած, — ի՞նչպէս հասկցնել, ողջերուն կամ ... մեռելներուն, թէ չէ՛, բաղեղ՛ հիւսուած հովանիի մը տակ նստած էր այն՝ որ կէտ ձուկին փորին մէջ թաղուեցաւ եւ յարութիւն առաւ երեք օր ետքը: Յարութեան պայմանական մանրամասնութիւններն ալ պէտք կ՚ըլլար փոխել այնուհետեւ: Կը պատմուի թէ տրտունջներ լսուած են Աֆրիկեան եկեղեցիի մը մէջ՝ երբ Յովնանի գրքին ընթերցողը բաղեղի տունկ կարդացած է փոխանակ դդմենի կարդալու:

Ս. Օգոստինոս խորհուրդ կուտայ Ս. Յերոնիմոսի՝ պահել ... դդմենին:

Եւ ահա յանկարծ բանասիրութիւնը կը միջամտէ եւ կը կատարէ նոր սրբագրութիւն մը:

Յովնանի դդմենին բաղեղի տունկ չէ, այլ ... տզենի (ռիսէն):

Արդարեւ, եբրայերէն բնագրին մէջ գործածուած բառը, քիքայոն, եգիպտական բառ մըն է, որ ծանօթ էր Փարաւոններու ժողովուրդին դարերէ ի վեր:

Հայերէն կը կոչուի նաեւ տզկանեփատ, նաեւ ջղու: Տզենի կոչուած է որովհետեւ հունտը կը նմանի տիզի (Թուրքերէն՝ կէնէ): Ֆրանսերէնի մէջ, տերեւներուն ձեւէն թելադրուած, կոչուած է նաեւ փալմա – քրիսթի: Հին Եգիպտացիները տզենիին հունտէն կը հանէին իւղ մը, զոր կ՚անուանէին քիքի եւ կը գործածէին վառելու համար, ինչպէս եւ բժշկական այլ նպատակներով: Այդ իւղը մեզի ծանօթ ... հինգ խաղին է:

Ոմանք կը մատնանշեն բառաձեւերու նմանութեանց պատճառած շփոթութիւնը, այսպէս՝ քիքայոն – քոլոքինթ (դդում), քիքի – քիսսի (բաղեղ), ինչպէս արաբերէնի մէջ խարվա (տզենի) – գուրա (դդում), — այս վերջին արաբերէն բառը առնուած է (դդումէ շինուած աման) «գուրա քաշել» = վիճակ հանել ասութիւնը:

Դուրեան պատրիարք, բանասիրական նման պրպտումներու կարգին, այսպէս կուգար կը սրբագրէր բուսանուն մը Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ, ինչպէս եւ այլ բազմաթիւ բառեր:

×

Երբ Թորգոմ պատրիարք ձեռնարկեց Դուրեան պատրիարքի ամբողջական գործերուն հրատարակութեան, Ն. Ագըրալեան խիստ քննադատութեան մը ենթարկեց Եղիշէ Արք. Դուրեանի պատմագիտական ու բանասիրական գործը: Յ. Օշական, որ հիացող մըն էր Դուրեանի, այդ քննադատութեանց տպաւորութեան տակ՝ կը թերագնահատէ Դուրեանի բանասիրական վաստակը: Արդ, պէտք է գիտել տալ թէ Թորգոմի հրատարակութիւնները կուգային Դուրեանի աշակերտներուն ձեռագիր նօթագրութեանց ճամբով, ինչպէս ճշդուեցաւ ետքէն: Ահա թէ ինչո՛ւ Ն. Ագըրալեանի քննադատութիւնները եւ Յ. Օշականի վերապահութիւնները պէտք է զարկ դնել՝ պահելով Դուրեանի բանասիրական հմտութեան եւ խղճմտութեան արժէքը:

Գալով բանաստեղծութեանց, պէտք է ընդունիլ ժամանակին գործած աւերը անոնց վրայ:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ. — Շատ կ՚ուզէի խօսիլ «օրմանեանականութիւն եւ դուրեանականութիւն» կոչուած երկու հակադիր հոսանքներու մասին, հոգեկան կլիմաներ, որոնք ստեղծուած էին Արմաշի դպրեվանքին հունձքին վերեւ: Կ՚ուզէի խօսիլ նաեւ Դուրեանի հեգնանքին մասին, Ռընանեան շունչ մը, այնքան տաք եւ անուշահոտ: Կապուած են ձեռքերս այս միջոցիս: Տ. Ն.

(*) Յովնանի գրքին թարգմանութեան մէջ վէճի նիւթ դարձած է նաեւ ձուկին անունը: Նաեւ սա հարցումին ոճական ձեւը. «Արդարեւ յո՞յժ տրտմեալ իցես»:

(**) Հիները կը գրեն Հերոնիմոս, — ինչո՞ւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ գիտութիւններու ակադեմիայի տարեկան ժողովը տեղի ունեցաւ վերջերս, Երեւանի մէջ, նախագահութեամբ Վ. Համբարձումեանի: Նախագահին ներածական խօսքէն ետք քննութեան առնուեցաւ ակադեմիայի անցեալ տարեշրջանի գործունէութիւնը: Այդ գործունէութիւնը բեղնաւոր է եւ լիովին կը համապատասխանէ ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման պահանջներուն: Անցած տարի գիտութիւններու բոլոր բնագաւառներուն մէջ մշակուած են աւելի քան 90 խնդիրներ 500 նիւթերով:

Ակադեմիայի գիտական հիմնարկութեան բաժնին մէջ ստեղծուած են ելեկտրագիտութեան, հնագիտութեան եւ ազգագրութեան նոր հիմնարկութիւններ, ինչպէս նաեւ շարք մը նոր ճիւղեր եւ տարրալուծարաններ: Գիտութեան աշխատակիցներու թիւը աճած է 450 հոգիով: Ակադեմիայի 70 աշխատակիցներ գիտութեան թեկնածուի եւ տոքթորի աստիճան ստացած են:

Նոր ակադեմիկոս ընտրուած են՝ Արմենակ Գ. Նազարով, Արտ. Առաքելեան, Աշ. Յովհաննիսեան եւ Ա. Ղարիբեան: Իսկ ակադեմիայի թղթակից – անդամ ընտրուած են՝ Օ. Սապոնճեան, Վ. Ալեքսեսկի, Ա. Նալպանտեան, Էդ. Տէր–Ղազարեան, Ա. Ալիքսանեան, Դ. Բարայեան եւ Ս. Միրզոյեան:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈԽԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Արժանավայել հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Պերլինի մէջ Մայիս 27ին, համալսարանին եւ գիտնականներու կողմէ՝ յարգելու համար Ռոբերտ Քոխի մահուան յիշատակը: Մինչեւ Յունիսի սկիզբը տեւեցին նաեւ բժշկագիտական դասախօսութիւնները, գիւտերու եւ նորագոյն նուաճումներու շուրջ: Արեւմտեան Պերլինի համալսարանին սրահին մէջ «Ռոբերտ Քոխի չքանշաններով» պատուեցան նախարար Մերկացի կողմէ վեց գիտնականներ, որոնց երեքը գերմանացի փրոֆէսօրներ՝ Հուգօ Բաուն, Լուդվիգ Հայլմայեր, Ֆրանց Ռէդեքըր, միւսներն էին՝ Փրոֆ. Եպինա (Ճափոն), Փրոֆ. Եոզեֆ Տոմչիկ (Զուիցերիա), Փրոֆ. Ռընէ Դիւբո (Ռոքֆէլլըրի կաճառ, Նիւ Եորք):

Ռոբերտ Քոխ ծնած է 11 Դեկտեմբեր 1843ին Կլաուսթալի մէջ, որ Բրաունշվայգի հարաւը 8 – 10 հազար բնակիչ ունեցող քաղաք մըն էր: Բժշկութիւն ուսանած էր Գէօթինգընի մէջ 1862 – 1866 եւ գաւառական բժիշկ մըն էր Փողընի նահանգին մէջ: 1872ին քաղաքապետական բժիշկ նշանակուած էր Վոլլշթայնի շըրջանին, որ նոյնպէս Փողընի մէջ միջակ քաղաք մըն էր: Այստեղ էր որ Քոխ իր մանրէաբանական ուսումնասիրութեանց սկիզբը դրաւ անձնական նախասիրութեամբ: Ճիշդ չէ սակայն որ իր գործիքները նախնական էին; այլ ունէր այն ատենի լաւագոյն մանրէադիտական աշխատանոցի կազմածները իր տրամադրութեան տակ: Իր առաջին դիտողական աշխատանքը կը դառնար վէրքի վարակման, փայծաղնախտի եւ նեխումի շուրջ: 1880ին Պերլինի առողջապահական պաշտօնատան անդամ ընտրուեցաւ եւ կանոնաւոր փորձերով հաստատեց թոքախտի մանրէին կենդանական մարմնի մէջ բազմացումը 1882ին: Տարի մը ետքը քոլերայի ուսումնասիրական արշաւախումբի մը գլուխն անցաւ եւ այցելեց Եգիպտոսի վրայով Հնդկաստան, ուր գտաւ քոլերայի մանրէն: Քոխ ղրկուած է նաեւ Ֆըրանսա իբր մասնագէտ քոլերայի, 1885ին: Եղած է Պերլինի համալսարանին դասախօս 1885էն սկսեալ եւ հիմնած է վարակի հիւանդութեանց յատուկ կաճառը, որ մինչեւ հիմա ալ կը կոչուի «Քոխի ինստիտուտ»: Քոխ ստացած է 100.000 ոսկի մարքի պարգեւ գերման կայսերական կառավարութենէն իր գիւտերուն համար 1855ին, իսկ 1905ին արժանացած է Նոպէլեան մրցանակին: 1906էն 1907 իր վերջին հետախուզութիւնները կատարած է քնախտին մասին եւ ասոր համար գացած է Ափրիկէ: Մեռած է 27 Մայիս 1910ին Պատըն – Պատընի մէջ, բայց իր գերեզմանը կը գտնուի Պերլին: Գերեզմանին հանդիսաւոր այցելութիւն տուին գերման գիտական սերունդի ներկայացուցիչները:

Քոխի մահէն յիսուն տարի ետք, գետնուած է մարդկութեան թիւ մէկ թշնամին, թոքախտը: Եւ բժշկութիւնը գտած է մարդկութիւնը անճիտող հիւանդութեանց դէմ պայքարի միջոցներ՝ մանրէաբանական հետախուզութեամբ: Այժմ նոր գիւտեր պէտք են բազմացող մարդկութիւնը խաղաղ ապրեցնելու:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Պարոն Աչուրն էր, որ ինձ հեգելով կարդացնել տուեց առաջին նախադասութիւնը — «Խաչ, օգնեա ինձ»: Կային երեխաներ, որ դժուարութեամբ էին «կանչում» խաչին օգնութեան: Պարոն Աչուրը, այդ դժուարութիւնը հեշտացնելու համար, ունէր մի շատ պարզ մեթոտ — փայտի հարուածը: Պէտք է խղճմտօրէն յիշատակել այստեղ, որ փայտի հարուածներն իջնում էին բացառապէս մարմնի փափուկ տեղերին: Բոլոր ծնողներն էլ գոհ էին այս մեթոտից: Ծնողներն իրենք էին, որ հրահանգում էին եւ քաջալերում — «փափուկ տեղուանքը մէյ մը չկար — մըրցնե՞ս»:

Տառերը սովորելուց եւ հեգելով կարդալուց յետոյ՝ մենք հեռացանք պարոն Աչուրի մօտից եւ գնացինք դպրոց: Տարեվերջին նա կարդաց մի ճառ, գրած մեծ թաբաղայի վրայ, որից մենք ոչինչ չհասկցանք, որովհետեւ գրաբար էր ամբողջովին. միայն այնքան հասկացանք, որ մեզ խրատներ էր տալիս: Ճառի վերնագիրն էր «Հուսկ բանք», որի նշանակութիւնն էլ մենք հուսկ ապա հասկացանք:

Բայց պարոն Աչուրը մեզ չմոռացաւ: Նա երբեմն հանդիպում էր մեզ փողոցում, կանգնեցնում ու հրամայում — «հայերէն գիրքդ կարդա»: Ստուգում էր ուզում կատարել մեր յառաջդիմութեան մասին: Երբ լաւ էինք կարդում՝ Պարոն Աչուրը, անսահման գոհ ժպիտով, մրթմրթում էր — «Քոքը աղէկ դրեր իմ, մաշշալլահ ...»:

Մի օր պարոն Աչուրը յայտնուեց մեր տանը գոհունակ ժպիտով եւ ժայռագոյն աչքերն աւելի խոշորացած: Նրա յայտնուելուց մի քանի շաբաթ առաջ մենք հողին էինք յանձնել մեծ եղբօրս մանչ երեխային — Տիգրանիկին: Այդ առթիւ ես գրել էի մի ոտանաւոր եւ, առանց ոչ ոքին մի բան ասելու, ուղարկել էի ըԶմիւռնիա «Արեւելեան Մամուլ» շաբաթաթերթին: Այդ ոտանաւորը տպուեց, առաջին տպագրուած «երկը» իմ կեանքում: Պարոն Աչուրը եկել էր մեր տունը այդ ոտանաւորը կարդալուց յետոյ. եկել էր գոհունակ ժպտով եւ ժայռային աչքերն աւելի խոշորացած:

Մի քանի գովասանական խօսքեր ասելուց յետոյ՝ նա յայտարարեց.

«Քոքը աղէկ դրեր իմ, մաշշալլահ ...»:

Է.

Ես ունէի երեք քոյր — Խասիկը, Սիրանուշը, եւ Զայնիկը:

Խասիկը մեծ եղբօրիցս փոքր էր, բայց Գէորգից եւ Լեւոնից մեծ, ես եղբայրներիս ամենափոքրն էի, իսկ Սիրանուշը եւ Զայնիկը ինձանից փոքր էին:

Խասիկին ես յիշում եմ հօրս կապակցութեամբ — հօրս հողաթափներն էր տալիս, ջուր էր լցնում, որ լուացուի. չափազանց աշխատասէր մի աղջիկ, որ հօրս մատուցած ծառայութեան մէջ գտնում էր խոր երջանկութիւն:

Թէ ինչպէս նա կապուեց Ամերիկայից եկած ոսկեայ ատամնաւոր մի մարդու — չգիտեմ, մանրամասներն ինձ ծանօթ չեն, բայց գիտեմ, որ նա դժբախտ եղաւ:

Անձնուէր աղջիկ էր, ուրիշին միշտ ծառայելու պատրաստ, անում էր այն, ինչ որ կարող էր:

Սիրանուշը՝ սեւ, խոշոր աչքերով, բոպիտակ մորթով, առատ մազերով մի աղջիկ էր, խօսում էր եւ ծիծաղում եւ ուրիշներին ճաքեցնելու մեծ յատկութիւններ ունէր: Ճաքեցնելու համար նա չէր ընդդիմախօսում — ճաքեցնում էր համաձայնելով. այդ համաձայնութեան մէջ կար այնպիսի նրբին հեգնութիւն, ինչպէս իր սքանչելի ձեռագործներում:

Մենք միասին էինք դպրոց գնում եւ առաջնորդում էի նրան: Երբ հեռանում էինք տնից՝ նա բռնում էր ձեռքս եւ կամաց կամաց սեղմում ինձ: Ես հպարտ էի, որ ահա պաշտպանում եմ մի քնքուշ աղջկայ: Ես սիրում էի նրան, որովհետեւ նա ինձ չէր ճաքեցնում, ինձ հանդէպ նա չէր գործածում ամենաթոյլ հեգնութիւնն անգամ:

Սիրանուշն եւս դժբախտ եղաւ, որովհետեւ սպանուեց նրա ամուսինը չար մարդկանց ձեռքով:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Օր. ՔԱՌՐԻՆ ՉԱՔՐՃԵԱՆ
եւ
Պ. ՅԱԿՈԲ ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
Ամուսնացած
Փարիզ, 16 Յունիս, 1960

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Դեթրգ Եանովկեան երգի երեկոյթ մը կուտայ Յունիս 30ին, ժամը 20.45ին, Սալ Փոլ Ֆառալիք (21 Րիւ Իվ Թուսինք): Տոմսերու համար դիմել Ճաքուեան գրա-տուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան եւ զաւակները Արամ, Տէր եւ Տիկին Գարբիս Ոսկանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արմէնեթա Պէշեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Փօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝
ԵՂԻՇԷ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ
մահուան տարելիցին առթիւ:
Կը հրաւիրուին համակրելիները յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կ. Խաչի Փոմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ե. Նիկողոսեանէ տասը Ն. Ֆ., իրենց ննջեցեալներուն հոգւոյն ի յիշատակ:
Ոմն Տիկին Փ. Տէր Վարդանեանէն մահուան առթիւ քսան Ն. Ֆ.:
Այրի Տիկին Ե. Տօլըսըզեանէ տասը Ն. Ֆ. իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին առթիւ եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Վանոյեանէ տասը Ն. Ֆ. Պրեղոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Սեն Կաթոլիկէ Ս. Էջմիածնի, Համբաւասր քառասնից Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Ցոմ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:
Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:
Պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք, ինչպէս նաեւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն մեծանուն պատերազմի նահատակ Արք. Դուրեանի հոգւոյն ի հանգիստ:
Կը հրաւիրուին հայ հասարակութիւնը:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի Սեն Կաթոլիկէ Ս. Էջ-միածնի համբաւասր Ս. Պատարագ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Պարգեւ Քհյ. Մէրճանեան: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ
ժամը 21ին մինչեւ լոյս
340 BOUL CHAVE MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մար-սէյլի Շրջ. Կոմիտէի:
Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն:
Կը նախագահէ Պ. Ց. ՀԱՅԱԳՐՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԷԵԱՆ
Ուղերձ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ. Արքինեան (Պլեքսը-թէն):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընտոլալ դաշնակահարուհի Օր. Սիւզան Պօյաճեան
(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)
Կ'երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան:
Կ'արտասանեն Օր. Սեդա Թուրքէեան եւ ընկեր Վ. Ճառայեան:
Պատուած կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ:
Ջերմագոյն Կոմանի փոքրիկն ծոչկաւենեանի կողմէ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթ-նեղբայրներեան ենթակոմիտէի: Մասնակցութեամբ Կալոյեր Խաչի եւ Նոր Սերունդի:
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30-ին Րիւ ժէի սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԵՕՍԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խմբաւորական պարեր: Թաւլոյթայինի վրայ պիտի նուագէ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:
Պայմաններուն համար դիմել՝
DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՆՓՈՍԱՆԱՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ա. ՑԱՆԿ

Փարիզի Աղքատախնամ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Թաղուհի Տէօքմէճեան, ծնողներուն քսան Ն. Ֆ., Տիկին Մարի Ակոնեանի հօրմէ Ն. Ֆ., Տիկին Ալեհանդեան տասը Ն. Ֆ., Պ. Արզու-մանեան քառասուն Ն. Ֆ., Տիկին Արծրունեան, Մամիկոնեանի ծնողներուն, ողբացեալ Տիկին Սիրանուշ Նիկողոսեանի յիշատակին քսան Ն. Ֆ.:
Պ. Պ. Պարթեւեանի Դրեղոր եւ Կէօրճեան, քսանական Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Լուսինէ Մէլքոնեան մահուան առթիւ, Պ. Գէորեան կարապետ քսան Ն. Ֆ.:
Տէր եւ Տիկին Չօլաքեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Սողոմեան, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան Դրեղոր, քսանական Ն. Ֆ. ծնողներուն, Տէր եւ Տիկին Սահակ Մինասեան եւ Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Մելքոնեան տասնական Ն. Ֆ. ծնողներուն, ողբ. Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ: Պ. Խոջիկեանի տասը Ն. Ֆ., Ոմն հինգ Ն. Ֆ., Պ. Եսայեան Եսայի, ողբ. Անանիկ Փափազեանի մահուան առթիւ քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, ծնողներուն երեսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սարգսեան, ծնողներուն (Իգիրեն) հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Աւետեան, Անտոյլի ծնողներուն յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Տիգրան Ղահանայ տասը Ն. Ֆ.:
(Շար.)

ՅՈՐԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՎԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:
19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Րիւ տէ զ'Էքօլ
Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԵՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Ածուխեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Աւիտեանի, Օր. Մարանեօզեան (արտասանութիւն), Միացեալ երգչախումբ Փարիզի Արամ Գափիքեանի ղեկավարութեամբ Պ. Արամ Գաբենեանի:
Մուտքերը մասնակցութեան տոմսերի սահմանը 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը ծախուին Փարիզի եկեղեցւոյ գիւանատանը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններն մօտ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16.30-ին Հայաձայն ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէրի Սէն ժօզէֆ եկեղեցին մէջ, 182 րիւ տը Մէնիլ:
Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթոպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէրի «Րիւ Կրամ» օրօզիսին կայարանը:

ԱՆԻԷՐ – ԳՈՒԼ ՔՈԼՈՄԲ – ՔՈԼՈՄԲ ԵՒ ԱՐՃԱՆԹԷՕՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30-ին, Սալ Միւնիսիփալ տը Բէկարին մէջ, 32 Րիւ Փօլ - Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:
Նախագահութեամբ Պ. ՋԱՏԻԿ ԽԱՆ-ՋԱՏԵԱՆԻ:
Աշակերտներուն կողմէ՝ արտասանութիւններ, խմբերգներ, պարեր, մեներգներ եւ՝ պիտի ներկայացուի՝
«ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ»
Այս հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Խաժակեան (երգ), Բիւզանդ Ճիմրէեան (կիթառ), Սերգոյ Դաւիթեան (դաշնակ):
Մուտքերը մասնակցութիւն 2 Ն. Ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Պէլվիլ - Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, կիրակի, Յունիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):
Երգ, պար, արտասանութիւն:
Կը հրաւիրուին ԱՐՔ. ՏԵՂԵԿԻ սաները՝ պիտի կրկնեն՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին սրտակիցներուն ուսուցչ Պ. Յ. Թորոսեանի:
Հանդէսի ընթացքին ծաղրածողներու Պ. Եղուարդ Ինկիլիզեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայերէնէ նոր կենդանի մոգական լապտերով, եւ պատմական յի-շատակարաններու նկարներ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Օգոստիենեան ակումբը:
Պատուաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերները ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:
ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէն Ժերոմ). — Հ. Յ. Դ. Հայրապետ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողով կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժողովը տեղի կ'ունենայ ընկեր Գ. Սիմոնեանի բնակարանը:
ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. «Քրիստափոր» կոմիտէի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ եւ պատուաւորիչ ներկայութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵՒԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 10-ին, Իսիի Պրինծեան վարժարանը:
ՍԵՒԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի կէսօրէ ժամը 15ին, 13 Րիւ Թիւպոնօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԸՓՆՁՈՒԻ

Տիկին մը կրթական համապատասխան մը անանգ գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ՏԱՌՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Փարիզի 15րդ Թաղամասը ծախու է մէկ յարմարութիւններով օժտուած գեղեկ յարկաբաժին մը, 80 մեթր: Մեծ մուտք, հիւրանոց, ճաշասենեակ, ննջարան, լոգարան, խոհանոց, ջեռուցում, վերելակ, հեռաձայն: Դիմել՝ բոլոր յառ մօտ:
Հեռաձայնել առաւօտները՝
SUF. 82-59

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 19 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8828 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4629

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻԼ 25 Ի ԿՈՆԴԱԿԸ

Յառաջ առաջինն եղաւ հայ մամուլին մէջ, որ ուղղակի Էջմիածնէն ստանալով հրատարակեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի 25 Ապրիլ թուակիր կոնդակը, իբրեւ պաշտօնական վաւերաթուղթ մը (Յառաջ, 8 Մայիս)։

Այն ատեն ըստ էութեան չքննեցինք այս կոնդակը, որ ձեւով ու բովանդակութեամբ մեծապէս կը տարբերի 1957 Դեկտեմբերի ծանօթ նզովագրէն։ Սպասեցինք անոր գտնելիք ընդունելութեան եւ ապա արձագանգին։

Երկուքուկէս տարուան ընթացքին մեծ յառաջդիմութիւն է կատարած Ամենայն Հայոց Հայրապետը։ Փոխանակ կրակ ու բոց թափելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ եւ անոր արժանընտիր գահակալը նմանցնելու Լեհաստանի Հայոց կարտեան հեղինակ տխրահռչակ Նիկոլ եպիսկոպոսին, այս անգամ յետս կոչում ընելով հաշտութեան ձեռք կ՛երկարէ եւ «սիրոյ եւ միութեան» կոչ կ՛ուղղէ իր «Զարեհ սիրեցեալ եղբօր, որմէ չորս տարիներ առաջ համբուրիւ» բաժնուեր է եղեր իր «մեկնումի տխուր օրը, ուրախ օր մը վերստին ողջագուրուելու քաղցր յոյսով»։

Ապրիլ 25ի կոնդակը կը յամառի 1956 Փետրուարին Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան անցուդարձերը ներկայացնել ենթակայական կերպով, ըստ Վազգէն Ա.ի հայեցողութեան։ Բուն ճշմարտութիւնը բոլորովին հակառակն է։

Էջմիածնի գահակալին դէպի Անթիլիաս կատարած ճամբորդութիւնը հիմնական սխալ մըն էր։ Յետագայ բոլոր դէպքերը, «երկփեղկում»ը, «անկախ համայնք»ը, հակաթոռ կաթողիկոսութիւն հաստատելու ճգտումը արդիւնքն էին սկզբնական այդ ձախորդ քայլին։

Այս կէտն է, որ չուզեր ընդունիլ Ամենայն Հայոցը։

Եթէ «չմեղմացան կիրքերը, այլ առաւել խորացան, եւ առաւել երկփեղկուեցան Ազգն ու եկեղեցին», պատճառը իր ժամանակ Լիբանանի այցելութիւնն էր, ինչպէս նաեւ իր անտեղի միջամտութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին ներքին գործերուն։

Կիլիկիոյ միաբանութեան բարձրաստիճան անդամներէն մէկը, որ կը շարունակէ մնալ «ըմբոստ»ի դիրքին մէջ եւ թափառական կեանք մը կը վարէ, քաջութիւնն ունեցաւ խոստովանելու այս ճշմարտութիւնը։

Ապարդիւն մնացին ընդդիմադիր ճակատի դաւադրական բոլոր փորձերը Անթիլիասի եւ անոր գահակալին դէմ։ Ո՛ւր մոխրեցան Բարեգործականի եւ հակադաշնակցական խառնիճաղանճին ծրագիրները։

Լիբանանի եւ Սուրիոյ պետական օրինաւոր իշխանութիւնները ինչպէս երէկ՝ 1956ին՝ նոյնպէս այսօր 1960ին պաշտօնապէս կը ճանչնան Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսը՝ իբրեւ միակ կրօնական պետը իրենց երկիրներու Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցիին։ Ու ինչպէս երէկ մերժած էին, այսօր ալ կը շարունակեն մերժել «անկախ համայնք»ի ճանաչումը։

Այսօր առաւել քան երբեք ամուր է Կիլիկիոյ Աթոռին դիրքը։ Ամերիկայի ազգային թեմը (որ կէս միլիոն տոլար հանգանակեց անցեալ տարի), ինչպէս նաեւ Յունաստանի, Ատրպատականի, Թեհրանի, Նոր Ջուղայի եւ Ապատանի թեմերը [illegible] քանի մը տարիէ ի վեր կապուած են Անթիլիասին։

Այս պարագան չէ վրիպած Վազգէն Ա.ի ուշադրութենէն։

Ապրիլ 25ի կոնդակին հաշտարար ոգին կը պարտինք այս անվիճելի իրողութեան։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԹՈՔԻՈՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԱԾ Է

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՆ ՔԵՄՈՅ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Զգայրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ Ճափոնի մէջ։ Կացութիւնը մասնաւորապէս լարուած կը մնայ մայրաքաղաքին մէջ, ուր ցոյցերն ու բախումները իրարու կը յաջորդեն օրերէ ի վեր։ Ձախակողմեան տարրերը — համայնավար եւ ընկերվարական — որոշած են արգիլել Ճափոն – Ամերիկա զինուորական դաշնագրին վաւերացումը։

Կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ։ Հարիւր հազարի հասնող ցուցարարներ պաշարուած վիճակի մէջ կը պահեն Տիէթը (Խորհրդարանը)։

Ապահովութեան ուժերը մեծ դժուարութիւններ ունին զսպելու համար ցուցարարները։

Կառավարութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի եօթը հազար ոստիկան միայն մինչ ցուցարարներուն թիւը 300 հազարէն աւելի է։ 4000 ոստիկաններ կը պաշտպանեն խորհրդարանի շէնքը։ 2000 ոստիկաններ ալ Քիշիի (վարչապետը) բնակարանը։

Ամերիկեան դեսպանատունը պաշտպանելու համար հազար ոստիկան պահակ դրուած են։

Առջի օրուան ցոյցին ընթացքին ընդդիմադիր կուսակցութեան (ընկերվարական) աչքառու դէմքերէն՝ Քաուաքամի վիրաւորուած է դաշոյնի քանի մը հարուածներով։

Մահափորձին հեղինակն է ծայրայեղ աջակողմեան մը որ կը յայտարարէ սակայն թէ որեւէ կուսակցութեան չի պատկանիր։

Երկիրը յեղափոխութեան մը սեմին կը գտնուի, ըստ լաւատեղեակ դէտերու կարծիքին։

Ամերիկա –Ճափոն զինուորական դաշնագիրը արդէն իսկ վաւերացուած է Ազգային Ժողովին կողմէ, Մայիս 20ին։ Ներկայիս կը սպասուի Ծերակոյտի որոշումին։

Սահմանադրութեան օրէնքով Ազգային Ժողովի կողմէ վաւերացուած ամէն դաշնագիր կամ բանաձեւուած օրէնք պէտք է վաւերացուի Ծերակոյտին կողմէ մէկ ամսուան ընթացքին, այլապէս որոշումը կը դառնայ ի զօրու ինքնաբերաբար։

Այսօր վերջին օրն է։ Վճռական պահ մը Ճափոնի պատմութեան համար։

Մինչ Ճափոնի մէջ կացութիւնը վտանգաւոր կը մնայ, անդին նախագահ Այզընհաուըր Ամերիկեան 7րդ նաւատորմի հսկողութեան եւ պաշտպանութեան տակ Ֆորմոզա հասած է։

Այքի Ֆորմոզա ճամբորդութեան եւ այցելութեան առթիւ Ծայրագոյն Արեւելքի ամերիկեան ուժերը պատերազմական վիճակի մէջ են։ Օդանաւեր, մարտանաւեր եւ ընդծովեաններ կազմ ու պատրաստ կը գտնուին անակնկալի մը առջեւ դէմ դնելու մտադրութեամբ։

Քէմօյ, ազգայնական Չինաստանի պատկանող կղզիները (Չինական ցամաքամասին մօտ) 2 օրէ ռմբակոծութեան կ՛ենթարկուին Համայնավար Չինացիներուն կողմէ։ Մէկ օրուան մէջ 86.000 ռումբեր նետուած են կղզիներուն վրայ։

× Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ վարչապետ Քիշի պաշարման վիճակ յայտարարած է Ճափոնի մէջ։

Օրը Օրին

ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՈՒԽՏԱՎԱՅՐ

— Ուրեմն, այսպէս, մեր Սողոմոնն ալ օտար հայրենիքի մը հողին յանձնեցինք՝ փառաշուք յուղարկաւորութենէ մը ետք ... Բայց, աս քանի՛ հոգի եղաւ, ընկեր ... Դրօն՝ Ուոթըրթաունի գերեզմանոցը, Սողոմոնը՝ Ֆրեզնոյի գերեզմանոցը, Անդրանիկը Փարիզի Փէռ Լաշէզը, Շանթը, Աղբալեանը, Օշականը, Վահանը, Լիպարիտը, Դուրեանը, Գուշակեանը եւ ուրիշներ հոս ու հոն — Գահիրէ, Պէյրութ, Հալէպ ...

— Մոռցար ուրիշ անուններ — Ահարոնեանը, Խատիսեանը, Շաւարշը, Ռուբէնը, Վարանդեանը, Գիւլխանդանեանը ... Անոնց անիւնն ալ կը հանգչի փրանսական հողին ընդերքը ...

— Կրնանք աւելի ետ երթալ — ի՛նչ մեծ դէմքեր թաղեր ենք, ժամանակին, Վոսփորի զոյգ ափերուն վրայ, Ֆրանսայի մէջ, Կովկասի մէջ, Ռուսաստանի չորս կողմը — Րաֆֆի, Պատկանեան, Նալպանտեան, Արծրունի, Խրիմեան, Իզմիրլեան, Մինաս Չերազ, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Ալիշան, Միսաք Մեծարենց, Պետրոս Դուրեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Տիրան Չրաքեան, Ռէթէոս Պէրպէրեան, Նորատունկեան ... Ո՛ր մէկը յիշեմ ... Պէտք է նստինք ցանկ մը պատրաստենք ...

— Այո՛ ... Ու այդ ցանկին վրայ պէտք է անպատճառ աւելցնենք անունները Ապրիլեան Եղեռնի զոհերուն՝ առանց հատուածական, կուսակցական խտրութեան — Ակնունի, Վռամեան, Ճանկիւլեան երկու Մուրատները, Զարդարեան, Սիամանթօ, Վարուժան, Խաժակ, Գրիգոր Զօհրապ, Վարդգէս, Շահրիկեան, Սեւակ։ Եւ անունները այն քաջերուն, որոնք փաստեցին թէ այս ժողովուրդն ալ կռուիլ գիտէր, արիւն թափել գիտէր — Եփրեմը, Գէորգ Չաւուշը իր Կորիւնենբով, Սեբոբը, Արխանեանը, Ժիրայրը, Նիկոլը, Մարտիրոսը, Սարգիսը, Խեչօն ... Եւ անունները անոնց, որոնք ազատ հայրենիք ստեղծեցին 1918ին — Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան ... Եւ անոնց, որոնք եօթանասուն տարի առաջ, մեր անողնայար ժողովուրդին աւիւն ու քաջութիւն ներարկեցին — Քրիստափորը, Ռոստոմը, Սիմոնը։ Դո՛ւն ալ տասնեակներով անուններ մոռցար, ես ալ ... Բայց. ըսէ նայիմ — ինչո՞ւ այս վէրքը բացիր, առտուն կանուխ ...

— Ուրախ եմ որ կը հարցնես ... Ինչպէս կը տեսնես, սիրելի ընկեր, մեր ժողովուրդին Մեծերը աշխարհի չորս հովերուն ցրուեր ենք ... Ըսել կ՛ուզեմ, անոնց անիւնը, անոնց միսն ու ոսկորը ... Ողբերգութիւն է որ մեր «բարեկամ»ները մեզի — ազգին — գերեզմանոց մըն ալ չտուին ու մեր մէկ միլիոնը, այսօր լուծուեր է հարաւի անապատներուն աւազին հետ ... Բայց, չե՞նք կրնար գոնէ մեր Մեծերը փրկել ... Մենք մեզի գերեզմանոց մը շինել ...

— Ինչպէ՞ս ...

— Չե՞նք կրնար մէկ տեղ հաւաքել մեր Անմահներուն ոսկորները ... Չե՞նք կրնար «Անմահներու Մահարան» մը կանգնել, տեղ մը, ո՛ւր որ կ՛ուզես ... Գիտե՛մ, դրամի կը կարօտի, այո՛ ... Բայց ես վստահ եմ որ կը ճարենք ... Ամէն գործ մէկդի հրեր, եկեղեցի եկեղեցիի ետեւէ կը շինենք ... Ազգին երկու թեւերը իրարու հետ մրցումի ելեր են ... «Ես քու շինած եկեղեցիէդ աւելի մեծը պիտի շինեմ, սպասէ՛» ... Հաւատա՛ որ եթէ իմ մտքէս անցած Մահարանը շինենք, Աստուած անգամ, ամէն կիրակի առտու, վար կ՛իջնէ ու իր ձեռքով հոգեհանգիստ կը կատարէ ... Ի՞նչ կ՛ըսես ...

— Սքանչելի ծրագիր է ... Այո՛, Մահարան մը կամ Պանթէոն մը ունենալու ենք Արտասահմանի մէջ ... Ամէնէն յարմար հասցէն պիտի ըլլար, բնականաբար, Ամենայն Հայոց Հայրենիքը ... Գերեզմանոց մը Արարատի ստորոտը ... Բայց, լա՛ց, ընկեր, լա՛ց — մեր «անկախ»ը մեր մեռելներուն դէմ ալ պատերազմ ունի ... Այո՛, սրտանց համաձայն եմ — Մահարան մը, Փարիզի Փէռ Լաշէզին մէջ կամ Պէյրութի մայրիներու՝ շուքին տակ ... Տեսակ մը Ուխտավայր ... Տեսակ մը Աղօթարան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ՇՈՒՔԷՆ ԴՈՒՐՍ Կ՛ԵԼԼԷ

Վարագոյրը բացուեցաւ Մայիս 27ի պետական հարուածը կազմակերպողներուն վրայ։ Ծանօթ են, այժմ, պետական հարուածին հեղինակները։

Ազգային Միութեան կոմիտէն հրապարակած է ցանկը, տալով նաեւ անոնց կենսագրականը։

Բացառութեամբ անդամներէ կազմուած Ազգային Միութեան կոմիտէն —պատասխանատուն եւ հեղինակը պետական հարուածին, — ունի 29 սպաներ, յիսուն տարեկանէն վար եւ 19 40էն վար։

Միւս կողմէ կոմիտէի անդամներուն քսանեւհինգ սպաները մաս կը կազմեն սպայակոյտին։ Բայցի վայրաչուներէն, բանակին բոլոր ճիւղերն ալ իրենց ներկայացուցիչները ունին, մէջը ըլլալով պահակազօրքը եւ զօրահաւաքի բաժանմունքը։

Ազգային Միութեան կոմիտէն բաղկացած է բանակի երկու զօրավարներէ, 1՝ զօրարաժնի, 2 զօրագունդի, ինը գնդապետներէ, հինգ ենթասպաներէ, տասնմէկ հրամանատարներէ եւ ութ հարիւրապետներէ։

Պետական հարուածին մասնակցող տասներկու սպաներ մերժած են երդուիլ նոր սահմանադրութեան վրայ ու այժմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժէրի եւ Ֆրանսայի մէջ մթնոլորտը միշտ լարուած է։ Մինչ կը սպասուի Ալժ. Ազատագրական Ճակատին պատասխանին, Ալժէրի մէջ միտքերը տաքցած են։ Անդարայի նախընթացը յոյսեր կուտայ անոնց որոնք կ՛ուզեն քշել տը Կոլը եւ իշխանութեան գլուխ անցնիլ։ Արդէն իսկ պատրաստ է փոխանցման դահլիճի անդամներուն ցանկը։ Ոմանք կ՛ուզեն նոյնիսկ Յունիս 18ի տարեդարձը օգտագործել (1940, Յունիս 18ին տը Կոլ կը խօսէր Լոնտոնէն), որպէսզի այդ թուականը յաղթական թուական մը չըլլայ այլեւս նախագահ – զօրավարին համար։ Օրանի մէջ, Ժողովրդական Շարժումը յայտարարութիւն մը ըրաւ յայտնելով թէ կը հեռանայ մայր կուսակցութենէն որովհետեւ համաձայն չէ տը Կոլի ալժերական քաղաքականութեան որուն կողմնակից կը մնայ Ժող. Շարժումը։

Շաբաթ ցերեկ կը յայտարարուէր որ Ալժ. Ազատ Ճակատը իր պատասխանը պիտի տայ Երկուշաբթի օր միայն։ Ոչ մէկ նախատեսութիւն կարելի է ընել այդ պատասխանին մասին։ Ոմանք կը յուսան սակայն թէ դրական կրնայ ըլլալ, նկատի առնելով որ ժխտական պատասխան մը այսքան չէր ուշանար։

Շաբաթ իրիկուն Զօր. տը Կոլ ինչպէս ամէն տարի Մօն Վալերիէն պիտի երթար, ուր նոր յուշարձան մը շինուած է, ի յիշատակ «Ազատ Ֆրանսայի» համար մեռած հայրենասէրներուն։ Հոն դրուած են 16 դագաղներ։

ՊԱՇՏԵԼԻ ԳՐԱԲԱՐԸ

(Ս· ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ)

Ա·

Կար ժամանակ՝ երբ չկար գրաբարը · աշխարհաբարն ալ դեռ չէր ծնած · բայց կար հայերէն լեզուն : Անիկա Սօսեաց անտառէն կ'առնէր իր կենսահիւթը սրբազան, քրմական տաճարներու կամարներէն կը ծծէր խորհուրդներ վսեմ, Վահագնի հուրով կը զարդնուէր եւ Գողթնեցի երգիչներու չքնաղ նուագներով կ'առնէր կերպարանք նազելագեղ :

Երկնէր երկին եւ երկիր, երկնէր եւ ծով ծիրանի... *եւ ահա հրակարմիր եղէնիկ մը · երկո՜ւնք հրաշալի, երկո՛ւնք խորհրդաւոր : Հուր, բոց եւ արիւն ծիրանի կը խորհրդանշեն այդ երկունքը սրբազան · հայ ժողովուրդի դարաւոր ճակատագրին խորհուրդը, կարծէք, կը պատկերանայ երկունքի այդ մարգարէական հեռանկարին մէջ :*

Ընդ եղեգան փող՝ ծուխ ելանէր, ընդ եղեգան փող՝ բոց ելանէր · *եւ Վարուժանի հետ*, ընդ եղեգան փող՝ լոյս ելանէր ·· ողբ ելանէր :

Այդ պահուն իսկ կը կերտուէր առաջին էջը մեր փառապանծ ու կարմիր պատմութեան · «Գիրք ծննդեան որդւոց Արամայ» :

Երկո՜ւնք հայերէն լեզուի : Երկունք՝ անմահութեան նարօտով ծրարուած, լոյսի եւ գաղափարի տենչանքով առլցուն · երկունք՝ մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան սրբազան հուրով անձկայրեաց · երկունք՝ Վահագնի բոցով նուիրականացած :

Ու հայերէն լեզուի երգն առաջին՝ կ'ըլլար դեղօնն իր անմահութեան եւ յաւերժական փառքին, Գողթնի գուսաններու զուարթ երգերով դաշնաւոր :

Կը սահէին դարերը երկունքի : Աքեմենեան եւ Հելլէն մշակոյթի նշոյլներ կը ցոլանային մեր երկնակամարին վրայ, ձօնելով մեր լեզուին նորանոր տարրեր լուսաւոր, ձուլուած Արտաւազդի ողբանուագ շղթաներով ոսկեղէն :

Ու յանկարծ Արարատի կատարին կը բոնկէր արշալոյսը քրիստոնէական փառքին, կը շիջէր Լուսաւորչեան սիւքը քաղցրաբոյր, եւ հեթանոս դրականութեան մոխիրներուն տակէն ողի ու թեւ կ'առնէր նորը, մարտիրոսներու եւ վկայուհիներու արիւնով բոսորագեղ :

Երկնէր եւ ծով ծիրանի ··· :

Բայց այս անգամ յաւերժութեան հրեշտակը՝ ձեռքն առած Վահագնեան կարմիր եղէնիկը՝ ոսկի տառերով կը քանդակէր մեր լեզուն, դարերու խոլ յորձանքին դէմ դրոշմելով անոր ճակտին կնիքն անմահութեան : Յաւերժութեան այդ հրեշտակը կը կոչուէր ՄեսրոպՄաշտոց :

Եւ Իմաստութեան Գրքին առաջին տողերուն հետ՝ կ'արձանագրուէր առաջին էջը մեր փառապանծ պատմութեան · «Գիրք յաղթութեան որդւոց Արամայ» :

Ընդ եղեգան փող՝ լոյս ելանէր , *լոյս Մեսրոպաշունչ, զոր երգելու և արժանապէս գրուատելու համար Միլտոնի գրիչն է հարկաւոր, Սիամանթոյի քնարն է անհրաժեշտ :*

Մեսրոպ կը դառնար այնուհետեւ խորհրդանիշը հայ մշակոյթին, քրիստոնեայ Վահագն, որ իր մէջ կ'ամփոփէր ու կ'ամբողջացնէր դարերու սլացքը՝ ի սէր գրի եւ դրականութեան : Այնուհետեւ մեր լեզուն, մագաղաթի վրայ դրոշմուած , քրիստոնէական կնիքով կ'աստուածանար : Մեսրոպ կուտար անոր կեանք ու կորով, Սահակ կը շնորհէր հայրապետական վեհութիւն, Եղնիկ կ'ընձեռէր գեղարուեստի յստակութիւն ու պերճանք, Կորիւն կ'ընծայէր յորձանուտ խրոխտանք, Եղիշէն կը ջամբէր աւիւն դիւցազներգակ, Խորենացին կը պարգեւէր հայրենաշունչ ոգի, Դաւիթ Անյաղթ կը ձօնէր փիլիսոփայական գաղափարաբանութիւն, Շիրակացին կը մեկնաբանէր խորհուրդներ տիեզերական, Նարեկացին կը խնկաւէտէր զայն աղօթքի հառաչանքներով , Շնորհալին կը պարզէր հոգեմայլ երկինքը բանաստեղծութեան, Լամբրոնացին կուտար Թռիչք արփաթեւ, Կոստանդին եւ Թլկուրանցի կ'ընծայէին սիրազեղ զօրով ու քնքշութիւն, Աղթամարցի ու Ֆրիկ կուտային երանգ ու դաշնաւորում :

Վահագնեան եղեգնիկը դարձած է այժմ ծառ հաստարմատ ու յաղթանդամ, կաղնի մը տիտանեան, որու դալար ոստերուն մէջ սարեակներ ու սոխակներ կը դայլայլեն զմայլանքով :

Եւ ահա ուռճացած ծառէն կ'ընձիւղի նոր ու կենսառոյգ ճիւղ մը, որ կանուխէն իսկ ծլած՝ հետզհետէ կը մեծնայ , ժողովրդականութիւն կը ստանայ, Թագաւորական հրովարտակներով կը զգենու վաւերականութիւն · աշխարհաբարի ծնունդն է անիկա, Լեւոն Թագաւորի պաշտօնական կնիքով հաստատուած :

Այնուհետեւ մեր դասական լեզուն կը նսեմանար կարծէք օտար ազդեցութիւններու բռնապետութեան տակ :

Ընդ եղեգան փող՝ ողբ ելանէր ··· :

Բայց չուտով կ'անցնէին ստրկութեան դարերը, կուգային՝ հսկաներու քայլերով՝ Վերածնունդի մեծ վարպետները , կեանքի կոչելու այդ պաշտելի լեզուն : Դարձեալ երկունք եւ ստեղծագործութիւն, պրպտում եւ քննադատութիւն բիւրեղօրէն կը լուսակերպէին մեր հազարամեայ լեզուն, որ այլեւս ծանօթ էր ԳՐԱԲԱՐ անունով · դրաւոր լեզու, որ հետզհետէ պիտի սահմանափակուէր կրօնական խորհրդաւորութեան մէջ, առպարէզը յանձնելով երիտասարդ աշխարհին՝ կենսառոյգ խոստումներով ապագայի :

Գրաբարի վերջալոյսն էր · սակայն վերջալոյս մը աստուածներու, որ կը հայելանար Հայ երկնակամարին վրայ՝ Վականերեան վեհութեամբ : Գրաբարի տիտանն էր ծնած, Բագրատունին սաւառնաթեւ , որ կուգար պճնազարդել հայ լեզուի տասնըմէկ հազար արմատները, եւ երկնաբերձ կաղնիի նման կանգնիլ կատարին՝ ընդդէմ դարերու չանթարձակ յորձանքին : Հզօր է դիւցազնին հովեւարքը եւ քրմական վեհութեամբ տպաւորիչ : Բայց Բագրատունին, կենդանի գրաբարին գերեզմանային տաղը կամ տխրաճմլիկ դամբանականը չէ որ կը հիւսէ, այլ կուտայ անոր հերոսական պայքարին դաշնաւոր դիւցազներգութիւնը :

Գրաբարի արշալոյսին՝ Վահագնեան երկունքն էր բռնկած, Արտաշէսի հարսանեկան խրախճանքով · գրաբարի վերջալոյսին՝ Հայկեան բանակի յաղթական փողերու բոմբիւնն է որ կը խանդավառէ մեզ :

Մեսրոպ ու Բագրատունի, կանգնած մեր լեզուի տաճարի նուիրական երկու դռներուն, տիտանեան զոյգ դիւցազներու նման՝ անմահ պահապանները կը մնան դասական հայերէնին, գրաբարին :

Այնուհետեւ գրաբարը, հակառակ իր երդուեալ պաշտպաններուն, կ'ամփոփուի իր խնկաւէտ երկնքին մէջ, աղօթքի բոյրով եւ շարականի քաղցրութեամբ ակաղձուն · կը դառնայ եկեղեցւոյ լեզուն , մագաղաթներու լեզուն · մինչ միւսը, նորը, կը դառնար խօսակցութեան լեզուն , աշխարհի լեզուն, ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ :

Հ· ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար·)

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Գ·

Եղիպտաբնակ ազնիւ Հայուհի, գիտցիր որ տեղեակ եմ գաղտնիքիդ : Այսօր, իտալացի ճարտարապետ Ք···ը,— այս կէտին, հասկցար անշուշտ որ չինծու չէ գրածս, այնպէս չէ՞ ,— ցուցուց ինձ այցետոմսի մը յանձնած յայտարարութիւնըդ — « Քեզի կը սիրեմ » : Շատ լաւ , աղջիկս, բարի սէր · միայն թէ՝ փոխանակ «Քեզի կը սիրեմ» սիրելու, այսուհետեւ, քեզ տեսնեմ, ջանա «քեզ կը սիրեմ» կամ « կը սիրեմ քեզ» սիրել : Պիտի անդրադառնաս, որ այսպէս աւելի լաւ կը սիրուի··· : Անցնինք լեզուական փոքր սխալին վրայէն, զոր ամէնքս ալ այս կամ այն առիթով գործած ըլլալու տըկարութիւնն ունինք, ու մերձենանք սիրոյդ : Սիրէ սիրածդ, որովհետեւ ազնիւ երիտասարդ մըն է, աշխատասէր, առաքինի եւ լուրջ, սակայն, գրածիս մասին որեւէ ակնարկութիւն չընես անոր, որովհետեւ կրնայ վշտանալ հետս, ու անգամ մըն ալ չերեւիլ ինծի · ի միտի ունեցիր որ յաճախորդս ալ է ···· : Թէեւ , անձնապէս անծանօթներ ենք իրարու··· սուհանդերձ ողջոյններս կը յղեմ քեզի, քանի որ Հայուհի ես, ու հայ գրով հայ լեզուով յայտարարած ես սէրդ, ու չէ թէ զանցառելի սխալով մը, որ անդրադարձանք վերը : Բարի սէր եւ երջանիկ կեանք քեզի, այսօր, վաղը, միշտ···

Դ·

Իջեւանած պանդոկիս մէջ կը գտնուին երկու հրեայ ընտանիքներ : Հազիւ տեղեակ ազգութեանս, յիշեցին «Մուսա Լերան Քառասուն Օրերը» վէպը, անոր հեղինակ Ֆ· Վերֆէլն ու իրենց անցուցած երեք տարիները Մերձաւոր Արեւելքի մէջ · ապա՝ վէպին ու հեղինակին մասին արտայայտուեցան լուսաւորող անդրադարձութիւններով : Պէտք է խոստովանիմ որ որ հիացայ վրանին : Երկու ընտանիքներն ալ աննկարագրելի չարչարանքներու ենթարկուած են գերմանական արգելարաններուն մէջ · կորսնցուցած են ընտանեկան պարագաներէ ոմանք · իրենց ալ նախաբազուկին վրայ կը նշմարեմ արգելափակուածի կապտագոյն անձնաթիւ · Մինչեւ ապրինք, հող պէտք է մնան, կըսէ անոնցմէ ամէնէն երիտասարդը · օրինակ սարսուռ մը կ'անցնի մարմնէս· Լիոն կը բնակին · ընտանեկան բժիշկնին Հրեայ մըն է · ատամնաբոյժնին Հայ, որուն մասին հիացումով կը խօսին իր[illegible] մարդ եւ իբրեւ մասնագիտութեան [illegible] բապէս տիրացած անձ · կ'ուրախանամ հոգիիս մէջ շնորհակալ կ'ըլլամ ազգակցի մը ուղղուած այս ազնիւ արտայայտութեանց համար : Վաղը, միանգամայն ալ պիտի բարձրանանք · խակապէս, կորսցեր եմ բարձրութիւնները · երիտասարդ կեանքիս աւելի քան ութ տարիները լերանց ամայութեան մէջ անցուցած եմ, զէնքի տակ : Այո, վաղը, ինծի համար յիշատակելի օր մը պիտի ըլլայ, անմոռանալի օր մը :

Ե·

Ահաւասիկ լեռներ : Ո՛չ միայն բարձրացած է մարմինս, այլեւ հոգիս : Գոց [illegible] նաչ անտառներու խմբաւորումներ [illegible] տապլտըկին հոմերական խառնուրդներ յիշեցնող ուժգնութեամբ, որոնցմէ կը[illegible] տպաւորութիւնս ուժի, տիրականութեան եւ աննորմութեան տպաւորութիւնը [illegible] այլ զգայնութիւնը լայնաշունչ չարժումներէ ծնունդ առնող գեղեցկագիտական յուզականութեանց : Աջիս, գեհենական խորութիւն մը, որուն մէջ, ոտքերուս տակէն փախչող քարերուն անկում կ'արձագանգէ մերթ ղուսպ եւ մերթ կրկնադղալ, ձախիս լեռնադաշտն է ուր Զուիցերիան բնորոշող կովերը կ'արածին, իրենց պոչերը յուլօրէն զարնելով բծաւոր կողերուն : Կը քալեմ մինակ անջատուած Հրեաներուն խումբէն: Արձուղին, ուրկէ կը բարձրանամ, խնամուած կը թուի, մաքուր : Կը քալեմ, զբօսաշրջիկ ուսուցչական շրջանէս ինձ ժառանգ մնացած

ԶՈՒԼԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Դէպի Կոտերվիլ տանող բոլոր ճամբաներուն վրայէն, գիւղացիները, այր թէ կին, կը դիմէին քաղաք, որովհետեւ մեծ շուկայի օրն էր :

Այրերը կ'ընթանային հանդարտ : Իրենց երկար սրունքները՝ որոնք հողի ծանր աշխատանքէն գրեթէ կորացած ու այլանդակուած էին, ամէն քայլափոխին կը ստիպէին զիրենք ծռել իրենց ձախ ուսը եւ կքել հասակը : Այս բոլորը արդիւնքն էին դաշտերուն վրայ, ցորեն հնձելու պահուն, մանգաղին հարուածը ուժեղացնելու համար իրենց ոտքերուն վրայ հաստատ կենալու եւ պէտք եղած ուժը ստանալու համար վատնուած ճիգին : Հագած էին կապոյտ շապիկներ, Թանձր կտաւէ շինուած, Ճնարակի փայլով մը օծուն, օձիքները երիզաւորուած ճերմակ թելերով, իրենց ոսկրոտ եւ ուռած վիզերուն շուրջ : Այսպէսով կը նմանէին դէպի օդը բարձրանալու պատրաստ ուռեցուած գնդակի մը··· ուրկէ դուրս էին ելած գլուխ մը, երկու բազուկներ եւ երկու սրունքներ ···

Ոմանք կը քաշէին իրենց ետեւէն կով մը կամ հորթ մը՝ չուանի մը կապուած : Կիները կուգային անասուններուն ետեւէն, բռնած ծառի ճիւղեր, որոնցմով կը հալէին կենդանիներու դունչերուն, անոնց քայլերը արագացնելու համար : Իրենց թեւերուն անցուցած էին լայն զամբիւղներ, որոնց մէջ զետեղած էին հաւեր, բադեր ու սագեր :

Իրենց մարդերէն նուազ արագ էին անոնց քայլերը, սակայն աւելի տոկուն , աւելի կորուկ ու աւելի չոր բնոյթ մը ունէր անոնց գնացքը :

Կոտերվիլի հրապարակին վրայ լեցուած էր ամբոխը, որ կը ներկայացնէր մարդոց եւ կենդանիներու խառնիճաղանճ մը :

Կենդանիներու եղջիւրները, հարուստ գիւղացիներու լայնեզր գլխարկները եւ իրենց կիներու պերճաշուք գլխանոցները այդ ամբոխի ծովուն մակերեսին վրայ կը ծփային :

Բարձրագոչ ձայներ, սուր ճիչեր, կենդանիներու բառաչներ կը կազմէին վայրի ժխոր մը, ուր երբեմն կը տիրապետէր յաղթանդամ ու զուարթ գիւղացիի մը կուրծքէն դուրս ժայթքած ծիծաղի գոռհնչիւնը եւ կամ պատի մը կապուած կովու մը ահագնագոռ բառաչը :

Զորս բոլորը ողողուած էր մարագի , կաթի եւ Թրիքի , յարդի ու քրտինքի բոյրով, ուրկէ դուրս կուգար Թթու հեշտանք մը, է՛ւ մարդկային է՛ւ անասնական , որ յատուկ էր դաշտի մարդոց···

Վարպետ Հօշըքօրն՝ Պրէօթէէն հազիւ հասած էր Կոտերվիլ եւ կը յառաջանար դէպի հրապարակը, երբ յանկարծ նշմարեց գետինը ինկած չուանի կտոր մը :

Վարպետ Հօշըքօրն խնայասէր էր , ինչպէս ճշմարիտ նորմանտացի մը : Մըտածեց թէ ինչ որ օգտակար կրնայ ըլլալ, կարելի է հաւաքել :

Եւ դժուարաւ ծռելով — վասնզի յօդացաւէ կը տառապէր — առաւ գետնէն չուանի բարակ կտորը եւ կը պատրաստուէր զայն խնամքով պլորել, երբ յանկարծ, դիմացը, իր խանութի դրանը վրայ նշմարեց համետագործ վարպետ Մալանդէնը, որ զինքը կը դիտէր :

Ատենօք այս երկուքը իրարու հետ խնդիր ունեցած ըլլալով եւ երկուքն ալ ոխակալ նկարագիր ունենալով, գժտուած էին մնացած :

Վարպետ Հօշըքօրն իր հակառակորդին կողմէ այդ վիճակին մէջ տեսնուած ըլլալուն համար ամօթ մը զգաց :

Շտապով իր գտածը պահեց գործաշապիկին գրպանը, ապա դարձեալ ծռելով գետին, սկսաւ չորս կողմը փնտռել , իբր թէ բան մը կորսնցուցած ըլլար, բան մը, զոր չէր կրնար գտնել : Պահ մը ետք, վեր ելաւ, գլուխը ցցեց, սկսաւ յառաջանալ դէպի շուկան, մէջքը կքած՝ քանզի յօդացաւը կը տառապեցնէր զինքը :

Շուտով կորսուեցաւ ամբոխին մէջ [illegible] իրարանցումի մէջ էր անհատնում [illegible] կարկութիւններուն պատճառով : Գիւղացիները մանրակրկիտ կը քննէին կովերը կը շօշափէին զանոնք, կ'երթային ու կը դային, եւ սակայն խաբուելու վախէն համակուած՝ չէին կրնար վճռական [illegible] մը առնել, խուզարկու աչքերով կը դիտէին վաճառորդը, միշտ ջանալով գտնել խարդախութիւնը վաճառորդին քով պակասը՝ կենդանիին ···

Կիները, իրենց ոտքերուն առջեւ դրած զամբիւղները, դուրս էին հանած բոլոր տեսակի հաւազգիները, որոնք հիմա [illegible] ւաններով կապուած փռուած էին գետին վրայ :

Առուտուրի ընթացքին, չոր ու զգաստ անկարեկիր դէմքով, այս կիները կ'ընդունէին իրենց առաջարկութիւնները, կը մերժէին իրենց պահանջած գիներուն վրայ [illegible] դրդուելի, եւ սակայն, երբ յաճախորդը գեղչ մը պահանջելէ ետք կը պատրաստուէր հեռանալու, տեղի կուտային·

— Համաձայն եմ, վարպետ Անթիմ · Համաձայն եմ ··· առէք ապրանքը :

Տակաւ հրապարակը սկսաւ ամայանալ , երբ ցերեկուան Անժելիւսը կը հնչէր : Անոնք որոնք շատ հեռուներէն կուգային, պացին ճաշելու մօտակայ ճաշարաններ

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(1 Շար·)

լեռնագնացութեան մը բոլոր արհեստագիտութիւնը կիրարկելով խղճմտօրէն, որուն տաղայի գործադրութեանը անհրաժեշտութիւնը կը զգամ մանաւանդ հիմա, երբ չկան այլեւս երիտասարդութեան կորովն ու խանդը։ Կը բարձրանամ այծուղիէն, զոր չէ կարելի բաղդատել Պալքանեան որեւէ երկրի ամէնէնյառաջացած ճամբուն հետ։ Կը զգամ, որ բարձրութիւններուն զօրութիւնները հետզհետէ կը հաւաքուին շուրջս։ Ահաւասիկ, անտառներէն եւ խորխորատներէն հասնող հովերուն շունչը, որ ջուրի եւ թռչող թեւի սահունութեամբ կը խորասուզուին ներսիդիս, երակներս լեցնելով զանգակներու եւ հոս ու հոն չես գիտեր ի՛նչպէս անսպասելիօրէն ծաղկող հազարումէկ ձայն–հրաւէրներու բզզիւններով։ Մօտաւորապէս կը գտնուիմ այն կէտին, ուր Ժան Ժաք Ռուսօ իր Նուվէլ Հէլօյի հերոսը կը վերադարձնէ, ընկերակցութեամբ Ժիւլիին։ Կոնակս տուած ժայռին, կը դիտեմ լեռները, ու լեռներէն վեր երկինքը, ապա հրճուագին կ'երեւակայեմ այս վերջիններս ալպաստրէ ճամբաներուն վրայ շրջագայող բոլորխԱստուածը։ Հոս, ամէն ինչ վեհութիւն է, արարչագործութեան շունչովը կենդանի։ Ամէն ինչ ինծ կը խօսի կրօնական խորհրդապաշտութեան ոգիով, ոգիովը շուրջս խայտացող բնութեան, որուն տարածական հրաշափառութիւնը ինձ կը թուի ըլլալ տեսանելի մէկ փոփոխակը մեր խորաններէն բարձրացող խնկաբոյր շարականներուն։

Կանգ կ'առնենք․ այս վայրկեանիս, փառք Աստուծոյ, մեր 164 սանդղիմեթր բարձրութիւն ունեցող հասակէն աւելի բարձր բարձրութիւն գոյութիւն չունի շուրջերնիս, որովհետեւ լերան ճիշդ կատարն ենք, ու ամէն կողմ անդունդ է, չոճիի անտառներ, որոնց վրայ, հովերուն գրկին մէջ, կը յառաջանայ ծովը մառախուղը։ Կը մտածեմ, հիմա որ լերան ամէնէն բարձր կէտին վրայ կը գտնուիմ, հիմա որ այս հսկայական հողի եւ ժայռի զանգուածը վերջապէս կը մնայ իմ պզտիկ ոտքերուս տակ, արդեօք ան դեռ իրաւունք ունի՞ պահելու «Լեռ» անուանակոչութիւնը ...։ Մինչ անձնատուր նմանօրինակ մասամբ արտառոց եւ մասամբ ալ թերեւս ոմանց կողմէ ընդունելի մտածումի – քմայքներու, հինգ որսորդներ կ'անցնին առջեւէս, իրենց ուսին նետած եղնիկն ու այծեամը։ Երեսնին անգամ չեմ նայիր․ այնքան գոհ կը թուին իրենց յաղթանակով․ մեռցուցեր են վերջապէս ոչինչով իրենքզիրենք պաշտպանելու կարող այս վայրերուն անուշիկ բնակիչները, ու հիմա ինքնագոհ եւ յաղթական՝ դանդաղաքայլ կ'իջնեն դաշտահովիտ։

Կ'երթամ, կը տեղաւորուիմ քարեղէն նստարանին վրայ, դիտելու համար վերջալոյսը։ Ժուրան դարձեալ կրակի տակ է․ արեւուն սկաւառակը կը պեղէ անոր կեդրոնական մասը, ու ճառագայթները նետելով վեր, վար, աջ ու ձախ, շրջակայ բնութիւնը կ'ողողէ կարմրագոյն հեղեղով մը, որ իր առատութիւնը չափով մը սահմանափակելու համար՝ զայն կը հոսեցնէ դէպի Լեմանի լիճը, որուն Էվիանէն մինչեւ Վըվէ, Վիլնէօվէն մինչեւ Ժընեւ – Շեչրոն տարածուող մակերեսը կը խայտայ լոյսին շլացուցիչ գեղեցկութեամբ։ Իրենց կարգին, մերձակայ գագաթները կը շողշողան, մանաւանդ անոնց սառնապատ լանջքերը, ուր մայր վերջալոյսէն անջատուած մայրամուտիկներ կ'ապրին ինքնիշխան եւ երջանիկ։ Հետզհետէ կը ձերբազատուիմ մարդկայնութենէս, տարրալուծուելով հոյակապ համայնապատկերին մէջ։ Երջանիկ եմ։

Ի՞նչ եղան Հրեաները․ անոնք եւս վայելեցին ճամբորդութիւնը․ դիտեցին վերջալոյսը, վերջալոյսին մէջ չվերջացող երկինքին ու իր գեղեցկութեամբ միշտ ծայրէն վերսկսող Լեմանի լիճը, ու հիմա, բռնած իրենց կնիկներուն ձեռքէն, կը պատրաստուին իջնել դաշտահովիտ, դէպի աղմկայարոյց բերանը Ֆուրքայէն հասնող Ռոնին, դէպի Վիլնէօվ, ու Վիլնէօվի ամէնէն հաճելի պանդոկներէն «Պայրըն» պանդոկը, ուր մեզի կը սպասէ անգլիացի ըմբոստ բանաստեղծին մարմարեայ կիսանդրին։ Պիտի հասնին, ու պիտի խօսին հոսկէ հոնկէ իրենց հայրենի բարեկամին հետ, ու խելապատակնէն անգամ պիտի չանցընեն որ այս վերջինս արդէն կը մտածէ երթալ նստիլ դրամեքենային առջեւ, շարադրելու համար իր օրական 3–4 էջերը։ Այո, դրամեքենային․ դժոխքին դրան առջեւ ծալապատիկ նստելու պէս բան մը ...։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՉԱՅՔՈՎՍԿԻ ԵՒ ԻՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Լրացաւ ծննդեան 120րդ տարին ռուս դասական երաժշտութեան նշանաւոր ներկայացուցիչին Փիոթր Իլյիչ Չայքովսկիի։ Տարիները կը սահին կամ մոռացութեան քօղը կը նետեն արուեստի միջակութիւններուն վրայ, կամ կը խոշորցնեն մարդուն համեմատութիւնները՝ հասցնելով հսկաներու մակարդակին։ «Փաթեթիքա»ի հեղինակը չսահմանափակուելով իր հայրենիքին սահմաններուն մէջ, ստացաւ այնպիսի լայն ժողովրդականութեան մը, որ արեւմտեան մասնագիտական հանդէսի մը վերջերս կատարած ուսումնասիրութեան մէջ կը դրուէր Պէթհովէնի աստիճանին վրայ։

Չայքովսկիի արուեստին համաշխարհային հռչակ ստանալը պէտք է բացատրել մէկ կողմէ իր գործերուն դիւրամատչելի նկարագրով, իսկ միւս կողմէ իր հանճարին բազմակողմանի կիրարկումով երաժշտական տարբեր ձեւերուն մէջ։ Արդարեւ աչքէ անցընելով անոր ստեղծագործութեանց ցուցակը, դիւրութեամբ կրնաս նշմարել, որ Չայքովսկիի համար գոյութիւն չէ ունեցած սահման մը՝ համանուագ երաժշտութեան եւ օփերայի, Լիտի եւ Բալէի, Քամերայի եւ Ֆանփառի երաժշտութեան միջեւ։ Ան հաւասար վարպետութեամբ յօրինած է բոլոր տեսակներն ալ, գալիք սերունդին — եւ առաջին հերթին ռուս ազգային երաժշտութեան երիտասարդ դպրոցին – ձգելով ուսանելի, անկորնչելի նմոյշներ։ Եթէ թուելու ըլլանք միայն «Մանֆրէտ» եւ «Փաթեթիքա» համանուագները, «Եւգենի Օնեգին» եւ «Տամա տի Փիք» օփերաները, «Կարապներու լիճը», «Ընկոյզ կոտրողը» պալէները, «Ռոմէօ եւ Ճիւլիէթթա», «Ֆրանչեսքա տա Ռիմինի» համանուագային քերթուածները եւ «1812» նախերգանքը, անոր գեղարուեստական ժառանգութիւնը արդէն իսկ համոզիչ պիտի ըլլար համաշխարհային երաժշտութեան գանձին համար։

Չայքովսկի հիմը դրաւ ռուս երաժշտական ողբերգութեան, ինչպէս Մուսորգսկի ռուս եղերական ժողովրդական երաժշտութեան։ Հոգեբանութիւնը երաժշտութեան մէջ ընդհանրացնելու վարպետ, Փիոթր Իլյիչ յաջողեցաւ «Տամա տի Փիքէ»ի, «Եօլանտա»յի եւ աւելի նուազ չափով «Եւգենի Օնեգին»ի մէջ տալու մարդկային զգացումի հազուադէպ արտայայտութեան մը բովանդակութիւնը։ Մեկնելով ձայնի կենդանի ելեւէջէ մը, այն ենթակայական ողբերգութենէն որ խմորուած է իր իւրայատուկ քնարական հրայրքէն, Չայքովսկի ապագայ սերունդին թողուց իրապաշտ անհատնում ուժի էջեր։ Ան յայտնաբերեց, զարմանալի նրբութեամբ մը, հոգեկան յուզումները հերոսներու, որոնք կը թուէին, թէ կտրուած են առօրեայ կեանքէն, գիտնալով, անհաւասարելի վարպետութեամբ մը անոնց մտածումները փոխադրել երաժշտական մակարդակի վրայ։

Դարձեալ Չայքովսկիի կը պատկանի ռուս դասական պալէն ստեղծած ըլլալու պատիւը։ Անցեալ դարու կէսին, երգատետրակի մը վրայ, պարագրական փոքր սուիտ մը, «անտառին մէջ քնացող գեղեցկուհիին» հեղինակը կազմեց պարային բանաստեղծութիւն մը՝ ինքնուրոյն ձեւով։ Ան պարարուեստի երաժշտութեան շնորհեց սկզբնական դերը՝ կեանք տալ փիլիսոփայական, գեղարուեստական բարձր նշանակութեամբ մեծ նիւթերու։

Թէեւ Չայքովսկիի երաժշտութիւնը տարածուած է այսօր ամբողջ աշխարհի մէջ (անցեալին կարգ մը երաժշտագէտներ փորձեցին անջատել մայրենի հողէն), այնուամենայնիւ ան կը մնայ ռուս ոգիին հաւատարիմ արտայայտութիւնը։ Ժողովրդական երաժշտութիւնը, զոր այնքան շատ սիրեց Չայքովսկին, կաղապարուեցաւ իր ամէնէն յաւակնոտ ձեւերուն մէջ, առանց խաթարելու անոր բոյրը, պարզութիւնը, բանաստեղծութիւնը։ Չայքովսկիի գործին մէջ կայ ռուս ժողովրդական էութեան այնքան հնչուն ճոխութիւնը, որ իւրաքանչիւր խաղ կարծես թէ կ'արտացոլացնէ զինք ներշնչող զանգուածին յատկանշական հանճարը եւ ուժը։

Վ. ՔՈՉԱՆԵԱՆ

×

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Ֆրանսական Ակադեմիան այս տարի իր գրականութեան մրցանակը (10·000 Ն·Ֆ·) յատկացուցած է Փարիզեան գրական եւ գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ ծանօթ Տիկին Սիմոնի։

Արդարեւ, ութսունամեայ այս կինը, ներկայիս կը նկատուի փարիզեան ամէնէն յատկանշական դէմքը։

Նոր պսակաւորը ծնած է Փարիզ 1880–ին, քաղքենի դասէն հարուստ ընտանիքի մը ծոցին մէջ, որոնք ամուր կառչած էին իրենց աւանդութիւններուն։

Տիկին Սիմոն, հազիւ թարմատի պարմանուհի մը, յանկարծ տարօրինակ ցանկութիւն մը կ'ունենայ։ Կը դիմէ Սալփէթրիէր հիւանդանոցի տնօրէնութեան եւ կ'առաջարկէ իր ծառայութիւնը նոյն հիւանդանոցի ջղային հիւանդներու սպասարկութեան մէջ։

Դեռատի օրիորդին այս քմահաճ վարմունքը կը զարհուրեցնէ իր ծնողքը։ Անոնք իրենց զաւկին այս վարմունքին մէջ կը տեսնեն նուաստացում մը պապենական աւանդութիւններուն եւ մանաւանդ իրենց քաղքենի–ազնուապետական դիրքին հանդէպ։

Եւ կ'որոշեն առաջքն առնել «աղէտ»ին։

Երիտասարդուհին կը յանձնեն նոյն շրջանի անուանի դերասան Լը Պարժիի հոգածութեան, որպէսզի ան իրենց աղջնակին ուսուցանէ առոգանութիւն։

Եւ արդարեւ, Սիմոն յառաջդիմութիւններ կ'արձանագրէ այդ մարզին մէջ, կը դառնայ իր ուսուցչին սիրելի աշակերտուհին, այնքան սիրելի որ, բարի օր մըն ալ կ'ամուսնանայ Լը Պարժիի հետ եւ վերջնապէս կ'ընտրէ բեմական ասպարէզը։

Այս անգամ «դայթակղութիւն»ը աւելի մեծ կ'ըլլայ եւ սակայն «բանը բանէն անցած էր...»։

Երիտասարդ դերասանուհին շուտով կը տիրանայ մեծ համբաւի, մանաւանդ այն օրը, երբ Էժմոն Ռոստանի կենդանիներու կեանքը պատկերացնող թատերակին՝ «Շանթէքլէր»ի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը ստեղծագործէ փասիանի մը (փէզան) դերը։

Եւ սակայն, բեմական ասպարէզին մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնները հետզհետէ աւելի փոթորկայոյզ կը դարձնեն իր կեանքը։ Ապահարզան մը կը քակէ զինքը Լը Պարժիի կապող նարօտը եւ այնուհետեւ կ'ունենայ մէկէ աւելի ամուսիններ, որոնց շարքին՝ Քազիմիր Փերիէ, բանաստեղծ Ֆրանսուա Փորշէ եւայլն։

Անուանի թատերագիր Հանրի Պեռնշթայն Տիկին Սիմոնի համար կը գրէ մասնաւոր թատերգութիւններ, որոնց մէջ կատարած իր դերերով ամբողջ շրջան մը կը խանդավառէ հոծ բազմութիւններ եւ կը դառնայ ֆրանսական բեմերու լաւագոյն ողբերգակներէն մին։

Եւ ահա օր մը, կ'ընդգրկէ նաեւ գրական ասպարէզը։ 1930ին լոյս կը տեսնէ իր առաջին վէպը՝ «Խառնակութիւն»ը, որ իր ժամանակին կը դառնայ գրական շրջանակներու ուշադրութեան եւ գնահատանքին առարկայ։

Տիկին Սիմոն ամէնէն ազդեցիկ անդամն էր «Ֆեմինա» գրական կոմիտէին։ Արտակարգօրէն ուշիմ, սրամիտ եւ մանաւանդ պատրաստաբան, մտաւորական խորունկ պաշարի տէր, անկասկածօրէն անիկա կրնար դառնալ 40 անմահներէն մէկը, եթէ գեղեցիկ սեռին անդամները իրաւունք ունենային իրենց թեկնածութիւնը դնելու՝ անմահութեան ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

—o—

Է.

Ջանիկը — դա ես էի, եթէ աղջիկ ծնուած լինէի — կապոյտ աչքեր, սեւ յօնքերով եւ սեւ թարթիչներով նկարազարդուած, սեւ մազերով եւ սպիտակ մորթով։ Ջանիկը — ահա պայթում է մի բողբոջ եւ քնքշանում յաջորդ րոպէում։ Այնպէս լաւ էի հասկանում ես նրան։ Շատերի համար նա մի մութ առեղծուած էր, բայց նրա բնաւորութիւնը, մինչեւ անգամ նրա անիմաստ գործերը, ինձ համար կարդացուած գրքի պէս էին։ Այն գործերը, որոնք անիմաստ էին կոչւում, անգամ ես էի անիմաստ կոչում, ես ինքս էլ կ'անէի այնպէս, ինչպէս Ջանիկն էր անում։

Ինչքան եմ յիշում քեզ, կապուտաչեայ իմ քոյր։ Քեզ յիշելիս՝ իմ հոգին լցուած է պատկերներով — յիշում եմ մեր պարտէզը, կտուրը, ծաղկոտ աքացիան, յիշում եմ աշնան դեղին տերեւները, որ քամին քշում, բերում էր մեր, դրան առաջ, յիշում եմ ձիւնի սպիտակ փաթիլները, այդ ձիւնի մէջ քո ոտնատուծները, եւ յիշում եմ մօրս վերջին մայրութիւնը։

Քեզանով վերջացաւ, կապուտաչեայ իմ քոյր, նրա կողերի խայտանքը, ընդմիշտ լռեց նրա քնարը։ Դու եղար վերջինը, որ ծծեցիր նրա կաթը, դու, մօրս վերջին մանուկ, վերջին երգ, վերջին բերկրանք։

×

Բայց իմ քոյրերից, կային եւ ուրիշ աղջիկներ, որոնք աճում էին իմ մանկութեան հետ, որոնք ծաղկում ու վառւում էին իմ մանկութեան ափերի վրայ։

Դեռ եւս նրանց ամէն մէկի ճիչը թըրթռում է իմ ականջում, նրանց ամէն մէկի ժպիտը ծաղկում է իմ աչքերի առաջ։ Նրանք գարուններ էին, որոնք վազում էին գարունների մէջ, նրանք ծաղիկներ էին, որոնք թաւալւում էին ծաղիկների գրկում։

Նրանցից մէկը Քրիստինէն էր, մուգ գոյն, ինչպէս սառած մաքուր մեղրը. բայց նրան հանդիպելիս՝ շիկնում էր, այնքան շիկնում, որ ահա, կարծես, պէտք է վառուի։ Փոքրիկ էր, լիքը, կլոր, սպիտակ ձեռներով, բայց էլի լիքը եւ փոսիկներով։

Մօտենում եմ, որ բռնեմ մազերից, փախչում է մեղմ ծիծաղելով։ Նրա ծիծաղը մեծ սիմֆոնիայի մի բեկորն էր կարծես։

Վազում է Քրիստինէն պարտէզի կածաններով, ինչպէս եղնիկն անտառում, բարձրանում տան վերեւի յարկը, բաց անում լուսամուտը, նայում ներքեւ ու ծիծաղում։

Քրիստինէն մի աստղ էր վար ընկած երկնքից եւ խոշորացած։ —

— Վար եկուր։

— Չեմ գար, մազս կը քաշես։

— Եկուր, չեմ քաշեր։

Իջնում է նա պարտէզը։ Ես հեռանում եմ դէպի պարտէզի թաւուտները։ Նա հետեւում է ինձ։ Կանգ եմ առնում այնտեղ, ուր ոչ ոք չի կարող նշմարել մեզ, մինչեւ անգամ երկնքից դիտողը։

Քրիստինէն կանգ է առնում թաւուտի մութ կանանչում։ Կարծես մի անծանօթ ձեռք թաւուտների մէջ մի կանթեղ վառեց եւ անհետացաւ։

Մօտենում եմ։

Գլուխը կախում է։

Սիրտս պոկւում է, փախչում է վանդակից դուրս։ Բռնում եմ նրա մազերից,

— Քաշե՞մ։

— Քաշէ, — շշնջում է Քրիստինէն։

— Ես քու մազերդ չեմ քաշեր, — ասում եմ եւ մօտեցնում եմ շրթունքներս։

Այդ մազերի բուրումը պարտէզի բոլոր ծաղիկների բաժակներից էր հաւաքել։

Երբ բռնում եմ նրա ձեռքը, աչքերը բոցավառւում են։

Ելի փախչում է։

Ոչ մի կանթեղ թաւուտների մութ կանանչում։

Խոշորացած եւ երկնքից վար ընկած աստղ, Քրիստինէ, ես քեզ յիշում եմ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

մաս չէն կազմեր կոմիտէին որ առաջ յիսուն անդամներէ կը բաղկանար ։

Կոմիտէն ներկայիս քննելու վրայ է Բարձրագոյն Ատեանի եւ քննիչ յանձնախումբի դատական օրինագիծը որուն հիման վրայ պիտի դատուին նախկին վարչակարգին պատասխանատուները ։

Ազգային Միութեան կոմիտէի անդամները Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքները այցելելու նպատակ ունին, յայտարարած է բանակին բանբերը ։ Հաւանական է որ զօրավար Կիւրսէլ Պոլիս այցելէ մօտերս ։

Ամերիկացի լրագրողի մը պատասխանելով հազարապետ Հիւման խսին յայտարարած է թէ Թուրք իշխանութիւնները ամերիկեան կառավարութեան եւ ՄԱԿին հետ համախորհուրդ որոշած են կրճատել Քորէայի Թրքական ուժերը ։

Եաւը Ատա աքսորուած դեմոկրատ նախկին երեսփոխան մը՝ Թուսիւ Սայլավ յանկարծամահ եղած է, սրտի տաղնապէ ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Մարոքի Հայ գաղութէն	Ն. Ֆ. 3000
Պորտոյի գաղութէն «Մայիս 28»ի հանդէսի առթիւ	265
Ս. Թորոսեանէ, Միճիխ	50
Ոմն, Իսի լի Մուլինօ	50
Ոսկեան Ղուկասեան, Իսի	10
Ոմն, Անիէռ	40
Նախորդ գումար	1700
Ընդհ. գումար	5115

×

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը ստացած է հետեւեալ նամակը ։

Քազապլանքա, 14 Յունիս, 1960

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մարոքահայ գաղութը մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'ողջունէ ձեր տուած որոշումը ողբացեալ Սողոմոն Թէհլիրեանի անմոռանալի յիշատակը յաւերժացնող Ակումբ – Ընթերցարանի վերաբերմամբ ։ Եւ այդ առթիւ ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ 300.000 հին ֆրանք ։

Շուտով կը ղրկենք նուիրատուներու ցանկն ու գումարը ։

ՄԱՐՈՔԱՀԱՅ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Գեղանուշ Պետրոսեան ի նպաստ «Սողոմոն Թէհլիրեան» սրահին կը նուիրեն քսան Ն. Ֆ., իրենց սիրեցեալ մեծ-մօր՝ Մարիամ Գասպարեանի եւ հօր՝ Յովակիմ Մելքոնեանի յիշատակին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղերը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց ամերիկաբնակ հայրենակիցներուն՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մարտոյեանի, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մարտոյեանի, Պ. Յակոբ Մարտոյեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Մարտոյեանի (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարտոյեանի (Մարսէյլ), որոնք դժբախտութիւնն ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրեցեալ եղբայրը՝ Անդրանիկ Մարտոյեան (Ամերիկա) ։ Ողբացեալը բնիկ Չարսանճաքցի Խուչինա Մէզրէ գիւղացի էր ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Պ. Պ. Միշէլ Զավուշեանէ քսան Ն. Ֆ., Յարութիւն Խաչէնճեանէ տասը Ն. Ֆ., Մագսուտ Զաքարեանէ քսան Ն. Ֆ., Միսքճեանէ երեսուն Ն. Ֆ. ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են ։ Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20 ։ Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթիւէն 27.35 ։ 5 Րիւ Մէյրան ։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը ։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ ։

Ընթացիկ եւ ընկալեալ պարզ գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը ։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի երկսեռ երիտասարդներու թատերական խումբը՝ ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ սիրուած դերասան ԹՐԱԳՕՇի՝ կը ներկայացնէ

«ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ»

Վիէնի մէջ, 19 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Սալ տ'Էքսթէրնայի մէջ ։

Վալանս.— 25 Յունիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Թէաթրը Մունիսիփալի մէջ ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12 ։

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները ։

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին ։ Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին ։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն ։

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ։

Ալփորվիլ.— Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի Կրթ. մարմնոյ կողմէ ։

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր ։

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին ։

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ ։

Պանեօ Բաշան.— 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2.30ին, Բաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ ։

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգենեանի ։

Մեթրօ Բաշան ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ ։

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՆԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ ։

Մուտքը ազատ է ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ. ։

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն ։

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար ։

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի ։ Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քըլասիք) ։

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան ։

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963 0172

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյլի ծերանոցին համար օգնական խոհարար մը կամ խոհարարուհի մը ։ Դիմել Ազքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ ։

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժամը 4.30ին հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար ։ Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 21 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8829 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 4630

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

Ապրիլ 25ի կոնդակը կարեւոր յառաջդիմութիւն մը արձանագրելով հանդերձ դէպի ճշմարտութեան ճանաչումը՝ չէ կրցած տակաւին ձերբազատուիլ կարգ մը կանխակալ կարծիքներէ :

Մեծամոլութեան ձգտումը կարմիր գիծի մը պէս աչքի կը զարնէ բնագրին մէջ, վերէն վար :

Էջմիածնի Մայր Աթոռին «նախամեծար» ըլլալը ոչ ոք կը ժխտէ : Վեհ. Զարեհ Ա. 1956 Փետրուար 20ին իր ընտրութենէն անմիջապէս վերջ հանդիսաւորապէս հաստատեց այդ կէտը : Սփիւռքի մամուլն ալ անխտիր ո՛չ մէկ վէճի առարկայ դարձուցած է զայն :

Սակայն տեղի անտեղի ամէն առթիւ կրկնել այդ պարագան՝ պարզապէս ծիծաղելի է :

Մանաւանդ աններելի է խեղաթիւրել պատմութիւնը :

Կոնդակը կը շեշտէ .

«Մենք մէկ ազգ ենք եւ մէկ եկեղեցի, եւ մէկ հաւատք ունինք՝ Փրկչի Իջման սուրբ տեղով, Ամենայն Հայոց Ս. Էջմիածնով, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ մեր օրերը եղած է ու կը մնայ աստուածադիր միակ Գլուխը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հոգեւոր գերագոյն հեղինակութիւնը մեր եկեղեցւոյ նուիրապետութեան եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի» :

Ինչո՞ւ պնդել, որ Էջմիածինը «Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ մեր օրերը եղած է ու կը մնայ աստուածադիր միակ գլուխը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շատ լաւ գիտէ թէ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եւ Լուսաւորչեան տան առաջին աթոռանիստն եղաւ Վաղարշապատ (Ս. Էջմիածին) 303-405 : Իսկ յետոյ՝ Դուին 485ին, Ձորավանք եւ Աղթամար 927ին, Արգինա 947ին, Անի 992ին, Թաւբլուր 1062ին, Ծամնդաւ (Թօմարզա) 1072ին, Ծովք-Դղեակ 1116ին, Հռոմկլա 1149ին, Սիս 1293էն մինչեւ 1441» (Տես «Պատմութիւն կաթողիկոսաց Կիլիկիոյ», Բաբգէն Ա., էջ 6-7) :

Ուրեմն 485էն մինչեւ 1441 ամբողջ 956 տարի, գրեթէ տասը դար Ս. Էջմիածնէն դուրս հաստատուած է Մայր Աթոռը՝ քաղաքական պատճառներով :

Նման քաղաքական նկատումներով է, որ բարձրաստիճան եկեղեցական մը 1938ին կ'առաջարկէր արտասահմանի թեմերը անջատել Էջմիածնէն եւ կապել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ Պոլսոյ պատրիարքութեան (ապակեդրոնացում) : Իսկ Էջմիածինը վերապահել Խորհրդային Միութեան թեմերուն :

Շատ տրամաբանական էր այդ առաջարկը, հիմնուած հազարամեայ նախընթացներու վրայ : Կրօնքը ազատ չէր խորհրդային երկիրներու մէջ : Եկեղեցին կը ծառայէր պարզապէս իբրեւ գործիք Կրեմլինի ձեռքը՝ արտասահմանի մէջ համայնավարութեան ի նպաստ վարկ ստեղծելու համար :

Նոյնը ճշմարիտ է այսօր ալ : Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ու Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթ «Էջմիածին»ը արտածելի ապրանքներ են : Երկրին մէջ վարկ եւ ազդեցութիւն չունին : Սփիւռքի Հայութեան հայրենասիրական եւ բարեպաշտական զգացումները յօգուտ բոլշեւիզմի շահագործելու նպատակով է, որ պարբերաբար արտասահման կը ղրկուի Կաթողիկոս–

Վեհ. Վազգէն Ա. «Սիրոյ եւ Միութեան» կոչ կ'ուղղէ նախ «Անթիլիասի Աթոռակալին՝ Զարեհ սիրեցեալ եղբօրը» :

Սակայն նախ քան այդ կոչը, ո՛ր տեղի կ'ունենայ անուղղակի կերպով, մամուլի խողովակով, Ամենայն Հայոց Հայրապետը քաջութիւնը պէտք է ունենար պաշտօնապէս ճանչնալու իր «սիրեցեալ Զարեհ Եղբօր» օրինական ընտրութիւնը իբրեւ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ :

Ինչո՞ւ չորս ու կէս տարի վերջ ալ դեռ կը յամառի եւ չի բարեհաճիր հանդիսաւորապէս ճանչնալու եւ շնորհաւորելու զայն, մինչ անըմբռնելի փութկոտութիւն մը ցոյց կուտայ վաւերացնելու եւ հեռագրով պաշտօնապէս շնորհաւորելու Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի ընտրութիւնը՝ իբրեւ Պատրիարք Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Աթոռին ...

Ինչո՞ւ այս երկու չափն ու երկու կշիռը :

Ի՞նչ գաղտնիք է ծածկուած այս «փութկոտութեան» ետեւ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԵՐԱԹ ԱՊԱՍ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

ԱԶԱՏԱԳՐ. ՃԱԿԱՏԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ՝ «ԱՅՈ ՈՐՈՇԵՑԻ...»

Երկուշաբթի առտու ժամը 10ին, Թունուզի մէջ «Ալժերիոյ Հանրապետութեան առժամեայ կառավարութիւնը» մամուլին յանձնեց զեկոյց մը իբրեւ պատասխան Զօր. տը Կոլի Յունիս 14ի ճառին :

Զեկոյցը կարդաց Ֆերաթ Ապպաս :

Զեկոյցին մէջ Ալժերիոյ ըմբոստական շարժումին ղեկավարները կը յայտնեն թէ ուրախ են որ տը Կոլ քանիցս ճանչցաւ Ալժերիոյ ժողովուրդին իրաւունքը ինքնորոշման : Ալժերական Ալժերիոյ համար վերջին խօսքը կը պատկանի Ալժերիոյ ժողովուրդին : Գլխաւոր կէտը ապահովելն է հանրաքուէին օրինաւորութիւնը եւ ազատութիւնը : «Ալժ. կառավարութիւնը» վստահ է որ ինքնորոշման հանրաքուէն եթէ անկեղծ ըլլայ, անոր արդիւնքը պիտի ըլլայ՝ անկախութիւն : Հաստատելով հանդերձ թէ տը Կոլ յառաջդիմութիւն ըրած է ալժերական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ տակաւին հեռու է իր տեսակէտէն : Այսուհանդերձ եւ ցոյց տալու համար իրենց բարի կամեցողութիւնը, «Ալժ. առժամեայ կառավարութիւնը» կ'որոշէ պատուիրակութիւն մը ղրկել Փարիզ խօսելու համար տը Կոլին հետ : Պատուիրակութիւնը պիտի գլխաւորէ Ֆերաթ Ապպաս : Այս տեսակցութեան համար մէկը նշանակուած է որ Փարիզի մէջ կարգադրէ բոլոր ձեւականութիւնները :

Յարդ ոչ մէկ արձագանգ կայ բայց զեկոյցին հրապարակումէն առաջ իսկ Ալժէի մէջ կը յայտարարուէր թէ եթէ Ֆերաթ Ապպաս Փարիզ երթայ ընդհանուր գործադուլ պիտի ըլլայ :

X Յունիս 18ի առթիւ Օրանի մէջ տը Կոլի դէմ ցոյցեր եղած են, ժողովուրդը փորձած է խանգարել 1940 Յունիս 18ի կոչին ընթերցումը :

X Ժամը 16ին Երկուշաբթի «Ալժ. կառավարութիւնը» ճառ մը պիտի կարդայ ուղղուած Ալժերիոյ ժողովուրդին :

X

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հետ համաձայնաբար Մալի (Սենեկալ եւ Սուտան) անկախ պետութիւն դարձաւ երկուշաբթի օր : Պիտի շարունակէ հասարակապետութեան մաս կազմել :

ՔԻՄՈՅԻ կղզեխումբին վրայ 174.754 ռումբեր արձակուած են վերջին քանի մը օրուան ընթացքին : Հաւաքուած երկաթի կտորներէն 75.000 տոլարի շահ կը նախատեսուի :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ Հ. Յ. Դ. ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Վերջին պահուն Պէյրութէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը . —

« Փառաւոր յաղթանակ, Տէր Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկեան, Սուրէն Խանամիրեան ընտրուած » :

«Ազդակ»

Ֆրանսական ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ Կիրակի օր միջադէպեր տեղի ունեցած են Հայկ. Թաղերու մէջ եւ մէկ Հայ սպաննուած է : Այս մասին ցարդ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք :

ԱՅՑԸՆՀԱՒԸՐ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

ՃԱՓՈՆ - ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Շաբաթ կէս գիշերին, Ճափոնի վարչապետը՝ Քիշի ճակատամարտը շահեցաւ : Արդարեւ Ճափոն–Ամերիկա զինուորական եւ իրերօգնութեան դաշնագիրը ի զօրու դարձաւ սահմանադրութեան այն տրամադրութեամբ թէ Ազգային ժողովին կողմէ վաւերացուած որեւէ դաշնագիր ի զօրու կը դառնայ ինքնաբերաբար եթէ Ծերակոյտը թեր կամ դէմ չարտայայտուի, առաւելագոյնը մինչեւ մէկ ամիս :

Շաբաթ ժամը 0.18ին, ճիշդ երեսուն օր կ'ըլլար :

Դաշնագրին հիման վրայ Մ. Նահանգները իրաւունք պիտի ունենան զինուորական կայաններ հաստատելու եւ պահելու 10 տարի :

Ճափոն իր կարգին պիտի ստանայ տնտեսական եւ առեւտրական նպաստներ :

Դաշնագրի վաւերացումով սակայն կացութիւնը չի հանդարտիր : Ընդդիմադիրները որոշած են չճանչնալ դաշնագիրը ու այս իմաստով յայտարարութիւն մըն ալ ըրած են : Միւս կողմէ ձախակողմեան տարրերը կը շարունակեն իրենց ցոյցերը ու կը թուի թէ վճռած են տապալել կառավարութիւնը : Կը պահանջեն որ Քիշի հրաժարի կամ «Հարա – Քիրի» ըլլայ : Նախագահ Տուայթ Այզընհաուըր հերոսի պէս ընդունուած է Թայփէի (Ֆորմոզա) մէջ : Արդարեւ կէս միլիոնէն աւելի բազմութիւն մը խանդավառ եւ համակրական ցոյցերով դիմաւորած է Այքը : Նախագահ Չան Քայ Չէք շնորհակալութիւն յայտնած է Մ. Նահանգներուն եւ Այզընհաուըրին այն օգնութեան համար զոր Ամերիկա ազգայնական Չինաստանի ընձեռած է տարիներէ ի վեր :

Այս առթիւ ազգայնական Չինաստանի ղեկավարը յայտարարած է, թէ հաւանական է որ «մայր երկրի մէջ ժողովուրդը ըմբոստանայ իրեն վիճակուած ծանր պայմաններուն եւ ճնշումին դէմ» :

Նախագահական պալատին մէջ Այզընհաուըր յայտարարած է. — «ՄԱԿի մէջ զօրավիգ պիտի կանգնինք Ազգ. Չինաստանի հանրապետութեան որպէս օրինաւոր ներկայացուցիչը Չինաստանի : Իբրեւ հին քաղաքակրթութեան տէր, ազատ Չինաստանը կրնայ կարեւոր դեր խաղալ մարդկային ապագայ քաղաքակրթութեան մէջ :

Սէուլի մէջ (Հարաւային Քորէա) Այքը դիմաւորողներուն թիւը եղած է, մէկ միլիոն :

Վարչապետ Հին Զինկ ճառ խօսելով շեշտած է թէ առանց Մ. Նահանգներու օգնութեան «ներկայիս երկաթէ վարագոյրին ետին պիտի ապրէինք» :

Խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Ամերիկայի նախագահին եւ Հար. Քորէայի վարչապետին միջեւ :

Օքինաւայի մէջ 30.000 հոգի Այզընհաուըրը դիմաւորած են : « Այք երկիրդ դնայ» եւ «վերստին Ճափոնի կ'ուզենք կցուիլ» պոռացողներ եղած են :

Օքինաւա ներկայիս ամերիկեան իշխանութիւններու կողմէ կը կառավարուի : Նախապէս Ճափոնի կը պատկանէր :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Պէյրութի առաջին շրջանի ընտրութիւնները : Յիշենք որ Փաղանգականներու ցանկին վրայ կը ներկայանային Հ. Յ. Դ. թեկնածուները՝ Խաչիկ Պապիկեան, Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Սուրէն Խանամիրեան : Կաթողիկէ թեկնածուն է Ժոզէֆ Զաուր : Ժողովուրդի ցանկը կը գլխաւորէ փաղանգական (ֆալանժիստ) պարագլուխ Փիէր Ճէմայէլ :

Փիէր Էտտէ կը գլխաւորէ հակառակորդ ցանկը որուն հայ թեկնածուներն են՝ Հրաչ Շամլեան, Վազգէն Պագալեան, Էմիլ Իսքէնտէրեան եւ Նուպար Թուրսարգիսեան :

Պէյրութի մամուլէն կը տեղեկանանք սակայն թէ նախորդ կիրակիի ընտրութիւնները դուռ բացած են ծանր վիճաբանութեանց : Յիշենք որ ընտրուած հայ երեսփոխանն էր Վարդգէս Շամլեան (փաղանգական – Հ. Յ. Դ.) ստացած էր 17.123, Քամիլ Շամունի ցանկին վրայ ներկայացած էր Պ. Տիգրան Թոսպաթ եւ չէր ընտրուած ստանալով 15.282 ձայն :

Այգի եւ Լը Սուարի, տէր եւ տնօրէնը Տ. Թոսպաթ ծանր յարձակումներ կ'ընէ իշխանութեանց վրայ որոնք թոյլ տուած են «Պուրճ Համուտի խաբերայութիւնը» : Նախկին երեսփոխանը գիտել կուտայ թէ ընտրութենէն երեք օր առաջ բացատրած է ներքին նախարարին թէ ինչ կը պատրաստուի : Ըստ Պ. Թոսպաթի 2300է աւելի «կեղծուած» քուէներ կան : Այս խնդրին շուրջ դիրք բռնած են նաեւ լիբանանեան թերթերը : Ազդակ իր կարգին «յերիւրուած դիտումնաւոր սուտեր» կը նկատէ ըսուածները եւ «ինչպէս կը գառանցեն...» խմբագրականով մը կը ծանրանայ Պուրճ – Համուտի քուէարկութեանց օրինաւորութեան վրայ :

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Խմբագրատուն այցելեց մեր մեծանուն աշխատակիցը Պ. Վահան Փորթուգալեան, նախագահ ֆրանսական վերաքննիչ ատեանի, որ հաստատուած է Էքս – Ան – Փրովանս, որդին հանրածանօթ ազգային գործիչ եւ հրապարակագիր Մկրտիչ Փորթուգալեանի :

Քառորդ ժամու խօսակցութիւն մը բաւական եղաւ հաստատելու թէ ի՛նչքան հարուստ է յուշերով, որոնք կը վերաբերին մեր ժամանակակից պատմութեան : Այդ պատմութենէն յաճախ «Յառաջ»ի կուտայ դրուագներ, որոնք վաւերական վկայութիւններ են, ժամանակակից մեր պատմութեան համար ատաղձներ : Մեծ իրաւագէտը, այս առթիւ, գիտել տուաւ թէ հայերէն թերթերը չեն գիտեր կամ չեն ուզեր յարգել մամուլի օրէնքը, — ինք երբ յօդուած մը կը գրէ «Յառաջ»ի մէջ, կը փափաքի որ արտատպումներու ժամանակ յիշատակուի առաջին հրատարակող թերթին անունը, ամենայն թերթերու աշխատակիցի հանգամանք չըլլալու համար իրեն :

ՊԱՇՏԵԼԻ ԳՐԱԲԱՐԸ

(Ս· ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ)

Բ·

Լեզուագիտութեան բառամթերքով՝ մեռած լեզուներ կը կոչուին հին յունարէնը, լատիներէնը, մեր գրաբարը · բայց, մեռած՝ չի նշանակեր փճացած, քայքայուած, ոչնչացած, աւելի իրապաշտօրէն՝ հոտած լեզու· անյաջող է այդ բացատրութիւնը· եւ հակառակ այս յորջորջումին՝ եւրոպական միջնակարգ վարժարաններու մէջ, մանաւանդ դասական լիկէոններու մէջ՝ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի լատիներէնի եւ հին յունարէնի ուսուցումին, եւ այդ լեզուները կը կոչուին, ճիշդ այդ պատճառով, դասական լեզուներ· այն է՝ դպրոցի մէջ, դասի ժամանակ միայն աւանդուած լեզուներ, որոնք խօսակցութեան մէջ չեն գործածուիր: Մասնագէտները գիտակից են թէ արդի լեզուները միշտ պէտք ունին կենսատու կաթը ծծելու իրենց մայր լեզուէն· ու որքան ալ այս նոր արդի լեզուները հասնին ինքնուրոյն կատարելութեան, չեն կրնար խզել այն զօրաւոր զօդը՝ որ կայ մօր եւ զաւակին միջեւ · մանաւանդ թէ այնքան աւելի խոր ու տրամաբանել կը դառնայ արդի լեզուի տիրապետումը, որքան կը խորասուզուինք անոր դասական շրջանի ուսումնասիրութեան մէջ: Պարզապէս օրինակ մը թուելու համար· որքան կը դիւրանայ ֆրանսերէն ուղղագրութիւնը, երբ մարդ բաւականաչափ տեղեկութիւն ունի հին յունարէնի, մանաւանդ յունարէնէն՝ լատիներէնի ճամբով՝ ֆրանսերէնի փոխանցուած բազմաթիւ բառերու :

Այսպէս մեր ալ գրաբարին ուսումնասիրութիւնը կարեւոր է եւ անհրաժեշտ մեր աշխարհաբարի զարգացման համար:

1·— Գրաբարի հմտութիւնը անհրաժեշտ է, նախ, մշակութային տեսակէտով· Ի՞նչպէս պիտի ծանօթանանք մեր հին գրականութեան, առանց գրաբարի · այո, ճիշդ է՝ թէ կան թարգմանութիւններ եւ պէտք է որ զարկ տրուի այդ ուղղութեամբ· Եզնիկ, Կորիւն, Փաւստոս, Եղիշէ, Խորենացի, Նարեկացի, այսօր աշխարհաբարի վերածուած են·բայցայստեղ կանգ կ՚առնէ թարգմանական գրականութիւնը· դեռ ինչքան գանձեր կը մընան թաքուն : Առէք մեր օրերու Հ· Ալիշանը· ան ծանօթ է հայ համայնքին իր աշխարհաբար ոտանաւորներով · իսկական Հ· Ալիշանը, մեծ բանաստեղծը ծածկուած է իր բուն գրաբար քերթուածներուն մէջ, որոնք այժմ, աւաղ, շատ քիչերու միայն մերձենալի են: Միւս կողմէ, եւ հարկ չկայ այստեղ ծանրանալ, թարգմանութիւնն ալ երբեք չի կրնար իր վսեմութեան եւ հարազատ գեղեցկութեան մէջ ներկայացնել իսկական բնագիրը · ատոր համար է որ եւրոպայի շատ գրասէրներ կը նախընտրեն բնագրին մէջ կարդալ իւրաքանչիւր հեղինակ :

Այսպէս, գրաբարի թերին՝ մեր մէջ կը ծնի երկրորդ թերութիւն մը· մեր նախնեաց հոգին, մտայնութիւնը, հոգեբանութիւնը մեզի կը մնան յաճախ անծանօթ, անհասկանալի գրքերու մէջ անթեղուած : Անկեղծօրէն կրնանք խոստովանիլ թէ ոեւէ եւրոպացի գրագէտ աւելի կը ճանչնայ իր դասական հեղինակները, քան մեր գրագէտները՝ իրենց բնիկ դասականները, յարգելով անշուշտ բացառութիւնները: Ամէն օր կը հոլովենք Եղիշէ, Խորենացի, բայց, աւաղ, անկարող կը դառնանք հետզհետէ ծծելու անոնց հազորդած արբեցուցիչ աւիւնը :

« Գրաբարագէտների թիւը հետզհետէ պակասում է», կը գոչէ Մալխասեան, իր քառահատոր բառարանին մէջ, գրաբարագէտ ձայնին տակ· եւ աւով կը նոսրանայ մեր մշակութային կապը՝ մեր իսկ անցեալին հետ· ու գրաբարագիտութիւնը կը մնայ մենաշնորհը քանի մը բանասէրներու եւ ուսուցիչներու :

2·— Գրաբարի հմտութիւնը անհրաժեշտ է նաեւ մեր հայ աշակերտին քերականական մտքի կազմութեան համար : Իբրեւ ընդհանուր օրէնք, պէտք է ընդունիլ որ դասական լեզուի մը ուսուցումը, առնենք լատիներէնը, մեծապէս կը նպաստէ աշակերտի մը քերականական արագ կազմաւորումին, եւ մտքի յստակութիւն կը բերէ :

Արդի լեզուներու մէջ, օրինակի համար, ենթակայի եւ խնդիրներու զանազանութիւնը աշակերտներու կողմէ կը բախի որոշ դժուարութիւններու· մանաւանդ, երբ նկատի առնենք, որ հայերէնի մէջ, ուղղական ու հայցական հոլովները, ինչպէս նաեւ սեռականն ու տրականը ձեւով յար եւ նման են· տղան տրամաբանական որոշ ճիգ պիտի բանեցնէ հարցը լուծելու համար· մինչ դասական լեզուի մը տիրապետումով՝ ակնյայտնի պիտի նշմարէ այդ հոլովներու զանազանութիւնըն ու տարբերութիւնը, թանձրացեալ ձեւով· լատիներէնը կ՚ըսէ· փաթեր ամաթ ֆիլիում — ֆիլիուս ամաթ փաթրեմ· գրաբարը՝ ճիշդ անոր համապատասխան՝ կ՚ըսէ· հայր սիրէ զորդի —որդի սիրէ զհայր· (Փաթեր – Փաթրեմ, ֆիլիուս – ֆիլիում), հայր –զհայր, որդի – զորդի· եւ հոլովներու այս անշփոթելիութեան պատճառով՝ նախադասութեան բառերուն կարգն ալ աւելի ճկուն է դասական լեզուին մէջ· գրաբարը համապատասխան կրնայ ըսել· հայր սիրէ զորդի – զորդի սիրէ հայր· մինչ նման երեւոյթ չի կրնար գոյութիւն ունենալ արդի լեզուներուն մէջ, ուր, դասաւորումի փոփոխութիւնը առաջ կը բերէ նաեւ իմաստի տարբերութիւն :

Աշխարհաբարի մէջ կ՚ըսենք անոր որդին, անոր տունի· առաջին անորը սեռական է, երկրորդը՝ տրական· գրաբարի մէջ պարզ եւ յստակ է այս զանազանութիւնը· որդի նորա, ետու նմա· նորա՝ սեռական, նմա՝ տրական: Լատիներէնի եւ յունարէնի մէջ աւելի բացայայտ է այս պարագան, քանի որ ամէն մէկ բառի սեռականը տարբեր է տրականէն նաեւ ձեւով (ֆիլիուս – ֆիլիի – ֆիլիօ):

Մեր հայ տղաք, մինչեւ ուշ տարիքի չեն յաջողիր քերականական ու տրամաբանական ճշգրիտ լուծում կատարել, որովհետեւ պակսած է իրենց յստակ ըմբռնում :

Օտար արդի լեզուները, ֆրանսերէն եւ իտալերէն, հարցը մասամբ լուծած են, քանի որ կորսնցուցած են բառերու հոլովականութիւնը, եւ խնդրառութիւնները կը կատարեն նախդիրներով (տը, ա, բար, տի, ա, տա···) մեր աշխարհաբարը պահած է բառերու հոլովումը· պարզած է· բայց ահա, կարգ մը հոլովներու նմանութեան պատճառով՝ հարցը բարդուած է · յաճախ ասոր վրայ կ՚աւելնայ ուսուցման թերի եղանակն ալ ու խառնակութիւն մը կը ձեւանայ աշակերտին ուղեղին մէջ, որու համար յաճախ միեւնոյն բանն է ուղղականն ու հայցականը, սեռականն ու տրականը :

Այստեղ նոր հարց մը կը ծագի, դրական հարց մը, աշխարհաբարի քերականութեան ուսուցումի մեթոտի մասին, զոր արդիներէն ոմանք կը կարծեն լուծել՝ ֆրանսերէնի կապկօրէն նմանելով· այդ մասին՝ ուրիշ առիթով :

Հ· ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Գրականութեան պատմութենէն տեղեակ եմ որ Լեմանի ողջ տարածութիւնը ժամադրավայրն է եղած այլազան երկիրներու այլազան մարդոց ·— Պայրըն, Շէլլի, Ժան Ժաք Ռուսօ, Մատամ տը Սթալ, Միքամանթօ, Սեւակ ··· եւն ·: Այսօր, մտադրած եմ ուղղուիլ դէպի Քլարան, լճափունքին նայող գեղեցիկ գիւղակը, զոր երգած է Լորտ Պայրըն իր Չայլտ Հարոլտ, Փիլկրիմէյճի երրորդ երգին մէջ·— Քլարան, սուիթ Քլարան, Պըրթ փլէյս Օֆ տիփ լօվ ·— Քլարան, քաղցըր Քլարան, ծննդավայր խորունկ սիրոյ···: Կը փափաքիմ ճանչնալ տնակը ուր բնակեցաւ բանաստեղծը, յետ թափառելու Ժընեւի եւ Լօզանի պանդոկները ապա Տիոտաթի դղեակը, վայելելով Շէլլիին բարեկամութիւնը, ինչպէս մտերմութիւնը վերջինոյս կնոջ խորթ քոյր Քլէրի: Առաւօտը մեղմ է, լիճը սեղմ եւ երկինքը մեղմագոյն· կը քալեմ մինակ, ծառուղիին ընդմէջէն, մերթ ընդ մերթ մրմնջելով բանաստեղծին այս կամ այն քառեակը, ոտնադնդակ խաղալու ձեւով, հարուած մը տալով առջեւս ելլող խճաքարերուն, ապա չոյելով այս կամ այն թուփը, մէկ խօսքով խաղ խաղալով աջիս ու ձախիս տարածուող ջուրին, ծառերուն եւ ծառին հետ·— Իմ բարեկամներս: Հասած եմ արդէն Թերիդէ, ու ... Մոնթրէօն, որուն սկզբնաւորութեան դէպի աջ, ծաղիկներու եւ կանաչութեանց մէջ խորասուզուած կայարանի լիգապէթի յուշարձանն է, ձախ ցուցամատը քունքին, աջին գիրք մը, որուն դժբախտաբար, անհնարին կ՚ըլլայ ճշդորոշել տիտղոսը, ու տիտղոսին վերեւ ... դէն չողխացման ճամբան բռնած դժբախտ հեղինակին անունն ու մականունը ···: Կանգ կ՚առնեմ ապակեպատ խանութի մը առջեւ, ու աղջնակիս նուէր մը կը գնեմ· յուսանք հաճելի ըլլայ անոր, այլապէս լաց կայ, իբարանցում :

Թէեւ քաջածանօթ եմ Քլարանի ուղղութեան, այսուհանդերձ կանգ կ՚առնեմ ու ֆրանսերէնս անգամ մը եւս չափելով եւ կանոնաւորելով բերնիս մէջ եւ շրթներուս վրայ՝ ոստիկանին հարց կուտամ թէ որն է անոր ուղղութիւնը ···: Ան, ձախ բազուկը բռնած օդին մէջ, աջով ցոյց կուտայ բռնելիք ճամբաս, չմոռնալով գլխ բարեւել զինուորական եւ կըտրուկ· ահ, այդ զինուորական բարեւ···: Քայլերս կ՚արագացնեմ· դարձեալ Լեմանն է ձախիս· կանաչութիւն կանաչութեան մէջ, ու կարմիր վարդերու բողբոջումներ ծառախումբերու միջեւ, որոնց խորքին անանուն թռչնիկներ հրաշալի համերգութիւն մը սարքաւորած են չես գիտեր որու համար···: Օրուան այս ժամուն, երիտասարդ մայրիկներ, իրենց հոգեհատորները ազատ ձգեր են հրաշալի կերպով խնամուած հանրային զոյնզգոյն պարտէզներուն մէջ· անոնք կը ցատկոտեն իրենց հայրենի անոյշ հողին վրայ, ուլիկներու եւ գառնուկներու աշխուժութիւնն ու անմեղութիւնը փոխադրած իրենց տոտիկներուն մէջ եւ երեսին վրայ: Անոնցմէ մին, գրեթէ անգիտակցաբար, կը բարձրացնեմ բազուկներուս վրայ ու կը համբուրեմ ճակատը, ապա կամացուկ մը դարձեալ իր տեղը կը դնեմ: Երիտասարդ մայրիկներէն մին կը նայի ինծ ժպտագին· ներսիդիս մեղրի պէս անոյշ բաւականութիւն մը կայ···: Քանի որ վստահ եմ ճամբորդութեանս չուտափոյթ ըլլալուն, քայլերս կը դանդաղեցնեմ, կ՚երթամ, կը նստիմ Մոնթրէօն Քլարանի կապող փայտեայ երկար նստարանին վրայ, ձեռքերս կ՚ամփոփեմ, ու կը սկսիմ ծրագրել թէ ինչպէս լաւագոյնս այցելելու եմ Պայրընի բնակած տունը: Ոտքի կ՚ելլեմ, կը չարունակեմ պտոյտս· կեդրոնական ճամբէն հազիւ 30 – 40 մեթր յառաջացած, աջիս կը կարդամ ·— Րիւ Պայրըն: — Նեղ ու ոլորապտոյտ ճամբայ մըն է: Ցուցատախտակ մը տեսնելու յոյսով, նայուածքս կը պտըտցնեմ հոս ու հոն· ոչինչ· կրունկիս վրայ անգամ մը եւս կը դառնամ շրջանակաձեւ· դարձեալ ոչինչ: Ճարահատ՝ կը թեքիմ ձախ, այսինքն դէպի քիչ մը լայն ու չափէն աւելի կարճ այն փողոցը՝ որ կեանք կ՚առնէ Րիւ Պայր...

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՋՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Ժուրտէնի մօտ, ընդարձակ սրահը լեցուն էր ճաշողներով, ինչպէս բակը՝ որ լեցուն էր զանազան տեսակի կառքերով՝ սայլեր, միաձի եւ երկձի կառքեր, բոլորն ալ աղտոտ ու դեղնոտած, չորս կողմէն կոտրած ու ծռմռուած :

Սեղանին առջեւ նստած ճաշողներուն ճիշդ դիմացը կար պատի մեծ վառարանը, որ իր ջերմութեան ալիքները կը սփռէր աջ կողմի նստողներուն կռնակին ի վեր :

Երեք շամփուրներ կը դառնային այդ կրակին վրայ, խորովելով հաւեր, աղաւնիներ եւ ոչխարի զիստեր, եւ ճենճեռող խորովածին ախորժաբեր բուրմունքը ներկաներուն բերնէն լորձունք կը հոսեցնէր ···

Արօրի ու գութանի ազնուական դասակարգը հոդ կը ճաշէր, վարպետ Ժուրտէնի մօտ, որ ճաշարանատէր ըլլալով հանդերձ, միաժամանակ կը զբաղէր անասնավաճառութեամբ : Ծարպիկ մարդ մըն էր վարպետ Ժուրտէն եւ տէր՝ կլորիկ հարստութեան մը:

Պնակները իրարու ետեւէ կը պարպուէին, մինչ խնձորօղիի դեղին փարչերը կ՚արժանանային նոյն բախտին :

Իւրաքանչիւր ոք կը խօսէր իր գործերուն, իր առուծախին մասին: Իրարմէ տեղեկութիւններ կ՚ուզէին հունձքերուն վիճակին վերաբերմամբ: Այս խօսակցութիւններէն յայտնի կ՚ըլլար թէ՝ այդ տարին կանաչեղէններու արտադրութիւնը եղած էր լաւ, իսկ ցորենի բերքը՝ տկար:

Յանկարծ, բակին մէջ լսուեցաւ թըմբուկի մը ձայնը: Ամէն ոք ոտքի կանգնեցաւ, բացի քանի մը անտարբերներէ, վազեցին դէպի դուռը, պատուհանը, բերաննին լեցուն եւ անձեռոցը ձեռքերնին:

Իր թմբուկին հարուածները, լրացնելէ ետք, հասարակաց ծանուցանողը, բառերուն խորհրդաւոր շեշտ մը տալով, սկըսաւ պոռալ ·

« Պարտք կը սեպեմ Կոտերվելլի բնակիչներուն ծանուցանել — մանաւանդ բոլոր անոնց որ այսօր շուկայի հրապարակը կը գտնուէին — թէ այս առաւօտ, ժամը 9էն 10ի աանները, Պէօզէվիլլի ճամբուն վրայ կորսուած է սեւ կաշիէ թղթապանակ մը, որուն մէջ կային հինգ հարիւր ֆրանք եւ գործի կարեւոր թուղթեր: Գտնողէն կը խնդրուի անյապաղ բերել ու յանձնել կամ քաղաքապետարան եւ կամ Մանըվէլ բնակող վարպետ Զուլըպրէքի: Բերողին պիտի տրուի քսան ֆրանք նուէր»:

Հասարակաց ծանուցողը հեռացաւ : Հեռուէն անգամ մը եւս լսուեցան իր թմբուկին զարկերը ; ապա, ձայնը հետզհետէ նուաղեցաւ :

Խօսակցութիւնները ծայր տուին ճաշարահին մէջ· կարծիքները կը յաջորդէին իրարու, թուելով հաւանականութիւններն կամ անկարելիութիւնները, վարպետ Հուլըպրէքի կորսնցուցած թըղթապանակին գտնուելուն առընչութեամբ :

Ճաշը վերջացած էր· սեղանակիցները իրենց սուրճը կը խմէին երբ յանկարծ ոստիկան –զօրաց տասնապետը երեւցաւ դրան սեմին եւ հարցուց ·

— Պրէօթէյէն վարպետ Հօշըքօրն հո՞ս կը գտնուի :

Հօշըքօրն՝ որ նստած էր սեղանին միւս ծայրը, պատասխանեց ·

— Ահաւասիկ :

Տասնապետը շարունակեց, այս անգամ խօսքը ուղղելով վարպետ Հօշըքօրնի ·

— Վարպետ, կը հաճի՞ք ինծի ընկերանալ մինչեւ քաղաքապետարան· Պ· Քաղաքապետը կ՚ուզէ խօսիլ ձեզի :

Գիւղացին՝ յանկարծակիի եկած ու անհանգիստ, մէկ ումպով պարպեց իր բաժակը, ոտքի ելաւ եւ աւելի կորաքամակ քան առաւօտուն, որովհետեւ ճաշէն ետք առաջին քայլերը միշտ ալ դժուար էին եղած իրեն համար, ճամբայ ինկաւ, կրկնելով ·

— Ահաւասիկ, ահաւասիկ ···

Եւ հետեւեցաւ տասնապետին :

Քաղաքապետը, իր թիկնաթոռին մէջ բազմած, կը սպասէր: Շրջանին նոտարն էր միեւնոյն ժամանակ, գէր մարդ մը, պաշտօնական եղանակով խօսող :

— Վարպետ Հօշըքօրն, ըսաւ քաղաքապետը, այս առաւօտ Պէօզըվիլի ճամբուն վրայ ձեզ տեսած են երբ գետնէն վերցուցած ու գրպանած էք վարպետ Հուլըպրէքի կորսնցուցած թղթապանակը :

Գիւղացին, ապշած, դիտեց քաղաքապետը: Սահմռկած էր, սարսափած այս ահաւոր կասկածէն որ չէր հասկընար ինչո՞ւ կը ծանրանար իր վրայ :

— Ե՞ս, ե՞ս, թղթապանա՞կ մը, կակազեց լեզապատառ :

— Այո, դուք :

— Պատուոյ խօսք որ տեղեկութիւն չունիմ :

— Տեսեր են ձեզ :

— Տեսե՞ր են, ո՞վ է տեսեր :

— Վարպետ Մալանտէն, համետագործը :

Այն ատեն, ծերունին վերյիշեց, հասկցաւ, եւ բարկութենէն շիկացած, գոռաց ·

— Ահ, անպիտանը, տեսեր է, Պ· Քաղաքապետ, տեսեր է սա չուանի կտորը հաւաքելս :

ԳԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(2 Շար·)

...րըն ճիշդ մէջտեղէն, կրելով չողչողուն անուն մը.— Բիւ Սանթրալ...: Ու ահա տուն – տնակը. ցածլիկ, երկյարկանի, մաշած երկու քարէ սանդխամատներով, որոնք կ'իջնեն, կը հալին ոտքերուս տակ գտնուող մեծանուն Բիւ Սանթրալին մէջ: Դուռը փայտէ է, դռնակը պղինձ, չողչողուն. պատուհանները նեղլիկ ու ցածէն աւելի ցած, կանաչագոյն եզրըւած, որոնց վրայ կ'իջնեն մոխրագոյն վարագոյրիկներ. քիչ մը ետ երթալով փողոցին մէջ, տանիքին մէկ մասը կարելի կ'ըլլայ նայուածքիս շրջագծին մէջ առնել: Տան ճակտին կը կարդամ, ձեռագրուած.— ՄԵԶՕՆ ՊԱՅՐԸՆ:

Ժամը 11ն է. պատշաճութեան զգացումը պէտք չէ քաջալերէ զիս որ զանգահարեմ դուռը. սակայն, ներողութիւն խնդրելու համոզիչ բառերն ու բացատրութիւնները անշուշտ պիտի չպակսին ինծի. զոր օրինակ, պիտի կրնամ ըսել որ անցորդ եմ, որ օտարական եմ, որ ժամանակս, դժբախտաբար, սուղ է, որ քաղ ներուն ինծ տեւած ճանճրոյթիս համար, եւն.: Կը զանգահարեմ: Պատուհանիկներէն մին կը բացուի. ղեռատի օրիորդի մը գլուխը կ'երեւի, հարցական: Եկած եմ, կ'ըսեմ, այցելելու Լորտ Պայրընի բնակած տունը. յիշատակներ կա՞ն, օրիորդ, բանաստեղծէն. գրող եմ...: Աղջիկը վայրկեան մը ապշած ինծի կը նայի, ապա տխուր ձայնով մը.— Մեծ մայրս հիւանդ է, պարոն. չէ՞ք կրնար, ուրիշ առիթով մը այցելել. յիշատակներ չկան բանաստեղծէն, պարոն...: Լուռ կը մնամ. կը քաշուիմ մէկ կողմ. գլխու շարժումով մը կը բարեւեմ խօսակիցս, ու հեռանալէ առաջ՝ փոքրիկին մեծ մօր ապաքինման համար բարեմաղթութիւններս կ'ընեմ:

Շատ լաւ, աղջիկս, թող այս այցելութիւնս ալ այսպէս վերջանայ. բայց մի ըսեր որ յիշատակներ չկան, որովհետեւ այս համեստ տնակին մէջ մեծ սիրտ մըն է բնակեր 143 տարիներ առաջ, սիրած ու տառապած, ապա՝ այդ սէրն ու տառապանքը վերածած այնպիսի բանաստեղծական վերապրումներու՝ որոնց անջնջելի կրակն ու անսպառելի գեղեցկութիւնը զիս հարկադրեցին այս առաւօտ արթննալ ժամը 7ին, անութիս տակ դնել Խաչիկ Դաշտենցի «Բայրոնը եւ Հայերը» հատորիկը, ու քալել արշալոյսին մէջ, գալ մինչեւ հոս, կանգ առնել տնակիդ առջեւ, ու հակած շուրջ մէկուկէս դարերու մաշած սանդուխին վրայ՝ խորհիլ որ այո, այլեւս չկայ Լորտ Պայրընը, սակայն կայ ու կը մնայ անոր յիշատակը, այն յիշատակը՝ որ տնակիդ ճակտին դրեւ տուած է քեզի.— ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԼՈՆՏՈՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28

Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը, արժանաւորապէս տօնուեցաւ Լոնտոնի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Նաւասարդեան» խումբի ձեռնարկած հանդէսով, Մայիս 29ին:

Առաւօտեան կիրակի՝ տեղւոյս Ս. Սարգիս եկեղեցւոյն մուտքին պարզուած էին՝ եռագոյնը եւ անգլիական դրօշը: Երկու սեւաչուի Հայուհիներ, փոքրիկ եռագոյն դրօշակներ կը փակցնէին եկեղեցի եկողներուն կուրծքին:

Ըստ նախապէս տրուած յայտարարութեան, տօնակատարութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ եկեղեցական արարողութենէն ետք, տեղւոյս «Հունգարական Ազգային Ակումբին» մէջ:

Մուտքին պարզուած եռագոյնի ծփանքը կը գգուէր հոգիները: Ներկայ էին աւելի քան հարիւր ազգայիններ: Սրահը զարդարուած էր եռագոյն դրօշներով եւ նշանախօսքերով:

Յետ միջօրէին, ժամը 1·30ին սկսաւ հացկերոյթը, որուն ընթացքին, բարձրախօսով կը հնչէին հայկական երգերը ու երաժշտութիւն: Ժամը 5ին, օրուան հանդիսութեանց նախագահը՝ ընկեր Շաւարշ Թորիկեանի հրաւէրով, յոտնկայս եւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով, սկսաւ գեղարուեստական ծրագրին գործադրութիւնը: Խմբերգէն ետք ընկեր նախագահը բացատրութիւն տուաւ օրուան մասին: Ընկեր Թամարա Գրիգորեան արտասանեց՝ Հայորդիի «Հայորդիներ» բանաստեղծութիւնը: Ընկեր Գէորգ Մահտեսեան, ընկեր. Ֆլորա Գրիգորեանի դաշնամուրի ընկերակցութեամբ, մեներգեց՝ «Կռունկ» եւ «Բարձր սարեր»: Ընկեր Յովհաննէս Զալըգեան իրապաշտի իր ապրումներով, արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ» գրուածքը: Ընկերներ Գէորգ Մահտեսեան եւ Արթօ Դաւիթեան զուգերգեցին՝ «Կարօտ»: Ընկեր Տիգրան Քուզիկեան, հակիրճ բանախօսութեամբ, բացատրեց Մայիս 28ի նշանակութիւնը: Ընկեր Արթօ Դաւիթեան արտասանեց՝ Սիամանթոյի «Կախաղաններու կատարէն» բանաստեղծութիւնը: Օրուան բանախօս՝ ընկեր Ղ. Ժիրայր ոգեւորիչ բանախօսութեամբ, ներկայացուց Մայիս 28ը իբրեւ համազգային մեր մեծագոյն յաղթանակը, տալով հակիրճ պատմականը եւ օրուան ոգին:

Գեղարուեստական ծրագրի աւարտումէն ետք սկսաւ խրախճանքը, որ ջերմ ու հարազատ ոգեւորութեամբ եւ բարձր տրամադրութեամբ տեւեց մինչեւ ուշ երեկոյ: Բաժնուեցան «Ազգային յեղափոխական երգեր» ձեռագրուած եւ բազմագրուած փոքր երգարաններ: Խմբական երգերը, շուրջ պարերը, խմբական պարերը եւ զոյգպարերը յաջորդեցին իրարու: Ազատ բեմի բաժնին մէջ եղան յաջող ելոյթներ:

Անգլիոյ Ազգայնական Հունգարացիներու հոգեւոր հովիւ՝ Հայր Զափլին Բելաքայանկին, օրուան նախագահին կողմէ ծանօթացուելով հանդիսականներուն, անգլերէն լեզուով շնորհաւորեց Մայիս 28ը, հայ եւ հունգար ժողովուրդներուն մղած ազգային ազատագրական պայքարին համառօտ զուգահեռը գծելով, իր խօսքը վերջացուց հայերէն հետեւեալ բառերով. «Ապրի ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը»: Ներկաները ողջունեցին որոտընդոստ ծափերով:

Օրուան առթիւ եւ նախագահին հրաւէրով խօսեցաւ տեղւոյս Համայնական Խորհուրդի և եկեղեցական վարչութեան անդամ Պ. Արտաշէս Խաչատուրեան:

Եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Ընկեր Յովհաննէս Զալըգեան 15 անգլ. ոսկի եւ մէկ «Ալպոմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան» վիճակահանութեան համար: Ընկեր Նիկողայոս Թառայեան՝ 10 անգլ. ոսկի, եւ երեք տուփ շոքոլա վիճակահանութեան համար: Ընկեր Վարոս Շահպազեան երեք շիշ ընտիր խմիչք եւ ընկերներ Գրիգոր Շխրտմեան ու Ռուբէն Մարոյեան՝ երեք նայլըն գիշերանոցներ՝ վիճակահանութեան համար: Կատարուեցան վիճակահանութիւն եւ բաշխուեցան նուէրները: Աճուրդը շահեցաւ ընկեր Գրիգոր Շիւտմեան, նուիրելով 10 անգլ. ոսկի:

Յոտնկայս խմբերգ «Մեր Հայրենիք»ը եւ տօնակատարութեան հանդէսը աւարտեցաւ ուշ երեկոյեան: Բոլորը մեկնեցան գոհ եւ ոգեւորուած Մայիս 28ի յաւերժական գաղափարականով:

ԳԻՄ–ԴԱ.

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ.— Առջի կիրակի «Խրիմեան», սրահին մէջ՝ բացառիկ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ, Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը:

Բեմին վրայ Ֆրանսական եւ մեր տարագիր եռագոյններու մէջտեղ Հայաստանի Հանրապետութեան կերտիչ՝ Արամ Մանուկեանի մեծադիր նկարը:

Օրուան սեղանապետը՝ ընկեր Պ. Չըպուքճեան քանի մը հակիրճ բառերով բացաւ խնջոյքը եւ վայրկեան մը յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները՝ բոլոր անոնց յիշատակին, որոնք զոհուեցան Հայութեան ու հայրենիքի համար: Մասնաւորաբար յիշեց նաեւ ողբացեալ Սողոմոն Թեհլիրեանը, իբրեւ Հայութեան Նեմեսիսը եւ հարազատ զաւակը:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Խաչիկ Մըկրտիչեան, իբրեւ մասնակից եւ ականատես, պատմեց թէ ինչպիսի աննպաստ պայմաններու մէջ, ներքին թէ արտաքին թշնամիներու դէմ դնելով, կարելի եղաւ կորզել այն ափ մը հողը, որ մեր ներկայ հեռաւոր հայրենիքն է թէեւ ըստ մեծանուն Հայուն՝ Աւետիս Ահարոնեանի, այդ հողը,— «Հազիւ Հայոց նահատակներուն գերեզմանը կրնայ ըլլալ»: Յետոյ առաջարկեց բաժակները բարձրացնել՝ ու միայն այն բուռ մը քաջերու յիշատակին՝ որ հայրենիք կերտեցին, այլեւ յանուն անոնց որոնք վաղը նոյն հաւատքով ու վճռականութեամբ պիտի զոհաբերուին:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր, ընկեր Ժ. Միրիճեան, որ իր սրտաբուխ ճառով յուզեց եւ յուսադրեց ներկաները:

Նախ արդար զայրոյթով ձաղկեց բոլոր գոյնի դասալիքներն ու թութակները, որոնք քառասուն երկար տարիներէ ի վեր ի զուր կը փորձեն թաղել Դաշնակցութեան ու իր ազատատենչ գաղափարաբանութիւնը: Յետոյ պարզեց ու բացատրեց անկախութեան իմաստը:

— Ազատութեան օրը պարզ տօնակատարութիւն մը չէ: Անկախութեան տօնը՝ սովորական ցոյց մը չէ: Այլ ժողովուրդին վերակոչումի եւ վերանորոգումի օրն է:

Ժողովուրդ մը մեծ է, երբ այդ խտէալը կրնայ փոխանցել իր յետնորդ սերունդներուն:

Բաւական է որ գիտակցինք այս ճշմարտութեան: Եւ վստահ եղէք, որ մենք դեռ կրնանք տոկալ նոյնքան քառասուն տարիներ, մինչեւ որ ունենանք մեր սեփական տունը եւ մեր տան բանալին:

Հանդիսականներու խնդրանքին ընդառաջ երթալով խօսեցաւ նաեւ ընկեր Կ. Մեհեան, անդրադառնալով մասնաւորաբար մեր աշխարհագրական դիրքին վրայ, որ դարերէ ի վեր տեւական թատերավայրը դարձած է այլացեղ աշխարհակալներու անյագ արշաւանքներուն: Սակայն եւ այնպէս հակառակ բարբարոսներու յարաճուն կեղեքումներուն ու պաշարումներուն, «Հայոց եկեղեցիին գմբէթը միշտ ալ կանգուն մնացած է»:

Երէց թէ երիտասարդ ճառախօսներու խօսքերը այնքան խոր տպաւորութիւն թողուցին ներկաներուն վրայ, որ ինքնաբերաբար խօսք առաւ նոյնպէս նախկին կամաւոր եւ ողբացեալ Սողոմոն Թեհլիրեանի մանկութեան ընկերը՝ Պ. Ղուկաս Փիլիպոսեան:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մեներգեցին Տիկիններ՝ Շաքէ Գալայճեան, Յովսէփեան, Վ. Պէկեան, Ժ. Սինապեան, Ն. Թիւֆէնկճեան, Շէրպէթճեան եւ Պ. Սիմոն:

Օրուան համապատասխան արտասանութիւններ ըրին՝ Արիս Գարայեան, Եղօ Սերոբեան, Զ. Զատիկեան եւ Ստեփան Միսաքեան:

Ինչպէս անցեալ տարի, այս անգամ եւս «Զաւարեան» կոմիտէի կազմակերպած խնճոյքը անցաւ խանդավառ ու ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ:

Գոհունակութեան ժպիտը կը ճառագայթէր բոլոր դէմքերուն վրայ անխտիր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Է.

Վերոնին ես տեսնում էի տարեկան մի անգամ: Մայրս ինձ նշանել էր նրա հետ օրօրոցում: Եւ այդ պատճառ էր լինում, որ նա փախչէր ինձանից: Փոքրիկ եւ բոսոր աղջիկ, ես յիշում եմ քո մարգարտեայ ատամները, քո ծնօտի փոսիկը, քո ձեռքը, որի նմանը ես տեսայ միայն Ջիոկոնտայի կրծքի վրայ, յիշում եմ քո ճակատը, բարձր եւ լայն:

Ես լսեցի որ երկինքը խորտակուել է քո պայծառ պարտէզների վրայ...

×

Յիշում եմ մօրաքրոջս աղջկան — Ռեբեկային:

Մեծղի, առողջ, ժիր, շարժուն, մատացի եւ պուէտ մի աղջիկ էր Ռեբեկան, որի կապոյտ եւ խոշոր աչքերը միայն բաւական էին, որ կարելի լինէր վերականգնել ողջ խորտակուած երկինքը:

Այդ երկինքը խորտակուեց Ռեբեկայի լուսաբացի բարձր եւ սպիտակ շուշանների վրայ: Տարան նրան արաբական անապատները... լսեցի, լսեցի ահաւոր մորմոքով, որ նրա արեւային ճակատի եւ այտերի վրայ խալեր են դրոշմել...

Բոյր, խոնարհւում եմ քո զարհուրելի ճակատագրի առաջ...

Ընդունիր քո եղբօր արցունքը...

Ը.

Մեր փողոցը հին Արեւելքի այն ճանապարհի մասնիկն էր, որ ծայր էր առնում հին Հռոմից, գալիս հասնում էր Բիւզանդիայի հին մայրաքաղաքը, ընդհատւում էր, մի ակնթարթ, Կապոյտ Ծովով, ապա շարունակւում էր, օղակելով ամբողջ Փոքր Ասիան, գալիս անցնում էր մեր տան առջեւից եւ գնում մինչեւ «աշխարհի ծայրը» — Բաղդատ:

Մեզ համար ամենահեռաւոր վայրը Բաղդատն էր: Բաղդատից դէնը մեզ համար ուրիշ երկրներ չկային:

Մեր աշխարհից միայն մէկը գնացել էր Բաղդատ եւ երբ վերադարձաւ՝ քաղաքի կէսը նրան դիմաւորելու գնաց:

— Ի՞նչ կ'ըսես, ծօ, հէրիֆը մինչեւ Բաղդատ գնաց ու եկաւ:

Առաջին անգամ, երբ սկսեցի Յունաստանի եւ Հռոմի պատմութիւնը սովորել, Հելլէնների դէպի Արեւելքն արած արշաւանքները, Պարսից պատերազմները, Կիւրոսը, Ալեքսանդրը, Յուլիոս Կեսարը, Հռոմէական կայսրութեան շինած ճանապարհները — աւելի եւ աւելի սիրով եւ հպարտութեամբ կապուեցի մեր փողոցին: Կարծես զգում էի, որ պարսկական, յունական, հռոմէական զօրքերն անցնում էին մեր դրան առաջից:

Մի օր, երբ միջնակարգում, չեմ յիշում որ արշաւանքի պատմութիւնն էի պատմում, յաջողեցի այդ արշաւանքի ուղեգիծը բերել եւ անցկացնել մեր փողոցից. իմ գաւառացի ուսուցիչը ժպտաց քթի տակ եւ չցանկացաւ իմ պատմական սխալն ուղղել:

×

Մեր փողոցը միաժամանակ այն ճանապարհն էր, որ միացնում էր մեր քաղաքը ուրիշ քաղաքների եւ գիւղերի հետ:

Տարուայ բոլոր եղանակներում, առաւօտեան, հին քաղաքից եւ գիւղերից մեր փողոցից էին անցնում մեր քաղաքի շուկայում խանութ ունեցողները, արհեստաւորները, մշակները եւ երեկոյեան միեւնոյն մարդիկը վերադառնում էին հին քաղաքն ու զանազան գիւղերը:

Այս մարդկանց մէջ կար մէկը, որ մեր քաղաքի բարձրագոյն դպրոցի մաթեմատիկայի ուսուցիչն էր:

Այդ ուսուցիչը երկու բանով տարբերւում էր ուրիշներից — օսլայած սպիտակ օձիք ունէր եւ նստում էր սպիտակ իշու վրայ:

Էշն աւելի նշանաւոր էր, քան ինքը: Նա սովորութիւն ունէր, միայն առաւօտները, մեր դռնից մի քիչ վերեւ աղիողորմ զռալ, որից մեր փողոցի բոլոր բնակիչները զարթնում էին եւ խաչակնքում:

Ով որ տանը ժամացոյց ունէր, անմիջապէս նայում էր եւ սլաքներն ուղղում— եօթից քառորդ անց:

Իսկ նրանք, որոնք ժամացոյց չունէին եւ էշի զռալն աւելորդ էին համարում, զայրանում էին եւ սկսում մրթմրթալ.

— Ինչո՞ւ չէ, ազգի փարայով էշ կը հեծնայ:

Մի օր մեր տանը, Նիկողոս աղայի նախագահութեամբ, ժողով գումարուեց, որին մասնակցում էր նաեւ մաթեմատիկայի ուսուցիչը:

Երբ մաթեմատիկոսը ներս մտաւ ծառան նրան էշը տարաւ պարտէզը եւ կապեց մի ծառի:

Ժողովի ամբողջ ընթացքում ես կանգնած էի սենեակի շեմքի մօտ եւ միայն սպասում էի, որ հոգաբարձութեան անդամներից մէկը սիկարէթը փաթթի եւ ես պատրաստ լինեմ լուցկին տնկելու նրա քթին:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դէտեր Պուքրէշ ժամանած են Ռումանիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարի բացումին առիթով: Խորհրդային պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէ՝ Խրուշչեւ: Քաթար՝ Հունգար պատուիրակութիւնը: Ուլպրիխ՝ Արեւելեան Գերմանիոյ, իսկ Չինաստանի պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուի Փէնկ Չին որ կը նկատուի «խիստ եւ կարծր» այսինքն խաղաղ գոյակցութեան չհաւատացող մը: Խրուշչեւ վերստին ըսպառնացած է «փոխադարձել» Խորհր. Միութեան դէմ եղած որեւէ ռմբարկում մը: Տեսակ մը համայնավար պլօքի վեհաժողով է:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Խորհրդային փոխ-վարչապետը Օսլօ (Նորվեկիա) պիտի մեկնի չորրորդ վերջաւորութեան, կը հաղորդէ Մոսկուա: Խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը պիտի կատարէ: Մոսկուայի մէջ Միկոյեան ընդունած է այցելութիւնը՝ Քուպայի առեւտրական պատուիրակութեան պետ՝ Խիմենեզին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ հնդիկ պարուհիի մը սիրահարուած է: Լուրը կը հաղորդէ «Հինտուստան Սթանտարտ»ը որ լուրջ թերթ կը նկատուի:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՅՏԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ազգ. Տունէն (32 Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին:

Պտոյտին մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախապէս արձանագրուին երգչախումբի վարչութեան կամ Օր. Զահրէճեանի մօտ (78 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.:

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում:

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ոչորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քաղէի սրահը: Շարունակութիւնը նախորդ նիւթին, այսինքն կը խօսին Բալուեան եւ Մելիքեան Ազգային Սահմանադրութեան Գր. Օտեանի ու կցորդ խնդիրներու մասին: Մուտքը ազատ է:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր:

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵԻՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ գաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան»:

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

●

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ.

ՄԱՆՈՒԿՆԵԱՆԻ:

Ալփորվիլ. — Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ:

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր:

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին:

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ:

Պանեէօ Քաշան. — 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2.30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի:

Մեթրօ Քաշան:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէծ, մէթրօ Քառէ:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ:

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15-20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ.:

Հաղորդ. միջոց. — Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre
au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերճար Տէտէեանի իր Արմենիա նուագախումբով:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան:

(Մարսէյլ - Պօմոն), այս Կիրակի ամբողջ օրը Կրօթ Մոնարի ճաշարանը, Թրուալիւք գովասուն զալարազարդ պարտէզին մէջ:

Կը խօսի Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում:

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին. — երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.:

Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարութեամբ գաւեշտ մը:

ՌԱՏԻՕ ԱԼՔԱԶ

Հայկական, եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, չափաւոր խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ. — Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ լա Մառէն, Ռութ տէ գ'Օլիվ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյլի ծերանոցին համար օգնական խոհարար մը կամ խոհարարուհի մը: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հասցէին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը:

Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9-12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները:

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօթեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժամը 4.30ին հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են: Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18-20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթուէտէն 27.35: 5 Րիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 22 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8830 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4631

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «Միրոյ եւ Միութեան» համար «սրտագին կոչ» մըն ալ կ'ուղղէ իր «ծերունազարդ եղբօր՝ Զարեհ սրբազանին, որ իբրեւ ճշմարիտ ազգասէր Հայաստանեայց եւ կաթողիկէ Եկեղեցւոյ հաւատարիմ» է մնացեր «Կիլիկեան Աթոռի լաւագոյն աւանդութիւններուն»։

Չկրցանք հասկնալ թէ «Ծերունազարդ եղբայր»ը ի՛նչ ձեւով յայտնաբերած է այդ հաւատարմութիւնը եւ ապացոյցը տուած «ճշմարիտ Աջապահեան» մը ըլլալուն։

Միթէ «կիլիկեան Աթոռի լաւագոյն աւանդութիւններուն հաւատարիմ» մնալ կը նշանակէ ըմբոստութեան դրօշ պարզել օրինաւորապէս ընտրուած կաթողիկոսին դէմ եւ երթալ գիրք գրաւել Պիքֆայայի բարձունքին վրայ՝ նախանձէ եւ կիրքէ առաջնորդուող քանի մը միաբաններու հետ։

«Ծերունազարդը» չէ՞ր որ Աջապահեան գերդաստանի էր երբեմն «ժառանգական» դարձած Աթոռին վրայ բազմելու ամէն յոյս կորսնցնելէ վերջ, իր վիրաւորուած փոքրիկ «ես»ին գոհացում տալու համար գործիք դարձաւ ռամկավար-հնչակեան-համայնավար-բարեգործական թունդ հակադաշնակցական խառնիճաղանճին ձեռքը՝ «Անկախ համայնք» ստեղծելու եւ Սուրիոյ մէջ «հակաթոռ կաթողիկոսութիւն» մը հաստատելու նպատակով։

Իր այս արարքով ինքը չէ՞ր, որ քաջալերեց «երկփեղկում»ը՝ մեր Հայաշատ գաղութներուն մէջ՝ եղբայրը եղբօր դէմ գրգռելով։

Վեհ. Վազգէն Ա. կրնա՞յ ուրանալ որ նոյն Արքեպիսկոպոսն ու ըմբոստ միաբանները, ինչպէս նաեւ անոնց ետեւէն գացող «անկախ համայնքային»ները անոնց ձեռնթափ կ'ըլլային եւ չխառնուէին մէջ մտնելով կ'երթային բոլորուիլ Կիլիկեան Աթոռի օրինաւոր կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի շուրջ, եթէ ինքը անտեսելով իր խղճի ճշմարիտ ձայնին եւ ընդառաջ երթալով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միաբանականութեան նախանձախնդիր ձգտող Փարիզի մէջ եւ այլուր Իրեն ըրած թելադրանքներուն՝ իմաստութիւնն ունենար գլխաւորութեան հրաժարելու զաւակը։

Չըրաւ այդ հրաւէրը, հակառակ մասնաւոր էջերէն քանիցս մեր կրկնած կոչերուն։ Թերեւս արտօնուած չէր առնելու այդ քայլը, որ կոչուած էր իր սաղմին մէջ խեղդելու «երկփեղկում» կոչուած չարիքը։

Ո՞ւր է յանցաւորը։

Ապրիլ 25ի կոնդակով էջմիածնի գահակալը «կը փափաքի» որ Իր «կոչը հասնի նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երկփեղկը միաբանութեան եւ ժողովուրդի որդիներուն, բոլոր ազգային — եկեղեցական եւ հասարակական կազմակերպութիւններուն, հայ մամուլին, ինչպէս եւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու, Իրանի, Յունաստանի բաժանեալ համայնքներուն»։

Այս կոչին իմաստը շատ հասկնալի է։ Ամենայն վերջին պարբերութիւնը ամէն ինչ կը բացատրէ։

Էջմիածին եւ իր ետեւը կանգնող մութ ուժերը չորս-հինգ տարիէ ի վեր փորձեցին ամէն բան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռը իրենց ենթարկելու, Զարեհ Ա. կաթողիկոսը հրապարակէն վերցնել, տեղը ղառամեալ մը նստեցնելու, ազգային իշխանութիւնները «անկախ համայնքային»ներու ձեռքն անցընել տալու համար։

Ու հարուստ ձախողեցան։

Կիլիկիոյ Աթոռը օրէ օր ամրացաւ եւ ամրապնդեց իր դիրքը ազգային եւ միջազգային կրկնակ ճակատներու վրայ։

Այս փաստը Վեհ. Վազգէն Ա.ը կը մղէ ընելու «Աստուածահաճոյ առաջարկ» մը։ Կը փափաքի, «որ այս տարուան ընթացքին, յարմար թուականի մը, տեղի ունենայ ժողով մը, Մայր Աթոռի պատուիրակներու եւ Կիլիկեան Աթոռի երկու կողմերու ներկայացուցիչներուն միջեւ»։

Կիլիկեան Աթոռին մէջ «երկու կողմ» չկայ։ Կայ օրինաւոր կաթողիկոս եւ անոր հաւատարիմ միաբանութիւն մը։

Դուրսը մնացող քանի մը ըմբոստ միաբանները պատասխանած չըլլալով Անթիլիաս վերադառնալու հրաւէրին, հեռացուած են միաբանութենէն։ Անոնք կրկին ներս ընդունուելու համար պարտաւոր են դիմել Կիլիկեան Աթոռի գահակալին եւ ենթարկուիլ որոշ պայմաններու։ Մինչ այդ ոչ մէկ իրաւունք ունին իբրեւ հաւասարազօր «կողմ» ժողովի նստելու օրինաւոր միաբանութեան հետ։

Վեհ. Վազգէն Ա. «Յոյժ փափաքելի» կը գտնէ նաեւ որ «անձնական հանդիպում մը» ունենայ «Տանն Կիլիկիոյ Սըրբազան Աթոռակալին հետ»։

Նախ քան որեւէ «ժողով» կամ «անձնական հանդիպում» անհրաժեշտ է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պաշտօնապէս ճանչնայ Վեհ. Զարեհ Ա.ը իբրեւ օրինաւորապէս ընտրուած եւ օծուած կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ զայն կոչէ ո՛չ թէ «Սրբազան Աթոռակալ», այլ իր բուն տիտղոսով։

Մինչեւ որ այս նախապայմանը չիրագործուի, անկարելի է որեւէ գրական արդիւնքի յանգիլ՝ «յամրապնդումն մեր սիրոյ միութեան եւ ի շինութիւն մեր Ս. Եկեղեցւոյ»։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ Կ'ԸՍԵՆ ԲՈԼՈՐԸ

ՆԱԽ՝ ԿՐԱԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ

Խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Փարիզի մէջ, Ֆրանսայի եւ «Ալժ. կառավարութեան» միջեւ։

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին Ֆերհաթ Ապպաս կարճ զեկոյցով մը կը յայտնէր իր կառավարութեան համաձայնութիւնը՝ խօսակցութիւններ ունենալու համար տը Կոլի հետ։

Նոյն օրը, ժամը 16ին, Ֆերհաթ Ապպաս կոչ մը ուղղեց Ալժերացի ժողովուրդին ու այս առթիւ շեշտեց իրենց պայմանները։

1.— Կրակի դադարեցում չի կրնար ըլլալ ցորչափ էֆ էլ էնը երաշխաւորութիւններ չէ ստացած Ալժերիոյ ժողովուրդին համար։

2.— Կարելի չէ իրարմէ բաժնել կրակի դադարեցումի և ինքնորոշման պայմանները։

Պայմաններու անջատումը վտանգաւոր եւ անդրծնական է։

Ալժերացի ժողովուրդը կ'ուզէ իր անկախութիւնը ստանալ, թող Ֆրանսա ընդունի այս իրաւունքը, առանց վերապահութեան։

Ապպաս կրկին շեշտեց թէ բոլորովին համաձայն չէ տը Կոլի հետ, կարեւոր խնդիրներ կը մնան լուսաբանուելիք։ «Մեր պատուիրակութիւնը Փարիզ պիտի երթայ այն յոյսով որ պիտի կարենայ համոզել ֆրանսական կառավարութիւնը որ անկախութեան համար տարած մեր պայքարը օրինաւոր է եւ մեր դիրքը՝ արդար»։

Այս առթիւ յայտարարած է նաեւ թէ էֆ էլ էնի դիրքը բացատրուած է իրենց պաշտօնաթերթ՝ «էլ Մուճահիտ»ին մէջ։ Ինչ կը վերաբերի նախապատրաստական աշխատանքներու համար Փարիզ զրկուելիք բանագնացին դեռ չէ նշանակուած։ Այսուհանդերձ Թունուզի եւ Փարիզի քաղաքական շրջանակներու կարծիքով հաւանաբար Պուլիտա Փարիզ գայ այս առաքելութեամբ։

Իր կոչին մէջ Ֆերհաթ Ապպաս ցիտել տուած է որ վերջին տարիներու փորձերը ցոյց տուին թէ աշխարհի ամէնէն զօրաւոր պետութիւններն իսկ չեն կրնար դէմ դնել ազգային բաղձանքներուն։

Ի՞նչ է Ֆրանսայի դիրքը։

Հոկտեմբեր 1958էն ի վեր Ֆրանսա շեշտած է թէ՝ 1) Նախապայման է որ կռիւները դադրին բանակցութիւններէն առաջ։ 2) Ֆրանսա չընդունիր որ վէճի առարկայ դառնայ բանակին Ալժերիա ներկայութիւնը։ 3) Ֆրանսա որեւէ ատեն նախապատուութիւն պիտի չտայ քաղաքական մէկ խմբակցութեան մը, ուրիշ խօսքով՝ միայն էֆ էլ էնին տեսակէտները նկատի պիտի չառնէ։ 4) Ինքնորոշումը կը սկսի երբ կռիւները իրապէս կը դադրին։

Քաղաքական անձնաւորութիւններուն տեսակէտները յառաջիկայ խօսակցութիւններուն առընչութեամբ թեր ու դէմ են։ Ընկերվարականներու պարագլուխ Կի Մոլէի կարծիքով գրեթէ ապահով է պատերազմի վերջաւորութիւնը։

«Ֆրանսական Ալժերիոյ» պաշտպանները դժգոհ են։ Կը կարծեն թէ այս ձեւով Ալժերիա դէպի անջատում եւ անկախութիւն կ'երթայ։

«Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատ»ը կոչ ըրած է Ալժերացիներուն որ իրենց պագարիւնը չկորսնցնեն եւ հաւատք ունենան «մնանալով իրենց»։

Երկուշաբթի օր, նոր շարժումին անդամակցած են 50.000 հոգի։

Փոլ Տըլուվրիէ, կառավարութեան պատուիրակը Ալժերիոյ ժողովուրդին ուղղուած ճառ մը խօսած է, ձայնասփիւռէն։

Շեշտելէ ետք թէ ի մօտոյ տեղի ունենալիք խօսակցութիւններուն նպատակն է վերջ դնել երկար տարիներէ ի վեր շարունակուող կռիւներուն, կառավարութեան պատուիրակը ցիտել տուած է թէ ժողովուրդէն կ'ակնկալէ՝ հանդարտութիւն, միութիւն եւ խոհեմութիւն։ Պահանջած է այս առթիւ որ պաշտօնեաները հետեւին կառավարութեան հրահանգներուն։ Պիտի պատժուին բոլոր անոնք որոնք «խաղաղութեան ճամբան» կը փակեն։

Փարիզի Ֆրանսական շրջանակները զանազան կարծիքներ ունին։ Բոլորը յոյս ունին թէ կռիւները պիտի վերջանան, բայց կը նկատեն նաեւ թէ տը Կոլ շատ տեղի տուած է եւ հակառակ նախապէս ըրած իր յայտարարութիւններուն այսօր պատրաստ է «ոճրագործներու» հետ նըստելու եւ խօսելու։ Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակիցները ժողով մը գումարած էին, երկուշաբթի օր, Վէնսէնի մէջ։ Հոն էին Պիտօ, Սուսթել, Մօրիս, Լաքոսթ եւ 200ի մօտ ուրիշ անձնաւորութիւններ։ Պիտօ կ'առաջարկէ երդում ընել որ Ալժերիան պիտի չլքեն։ «Առաւօտուընէ ի վեր գիտենք թէ մեր հօրենական ժառանգութիւնը վտանգուած է։ Ստիպուած ենք ըսել նոյն փոխմուս։ Թշնամին կ'ուզէ ձեռք դնել սեւ Ափրիկէի եւ ճերմակ Ափրիկէին վրայ, ռազմագիտական կէտը Ալժերիան է»։

Ի վերջոյ ժողովը բանաձեւմը քուէարկեց, ուր կը շեշտէ թէ Ալժերիան ֆրանսական հող է, կը մերժէ ալժերական Ալժերիա նշանաբանը, կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆրանսացիներուն որ միանան որպէսզի յաղթէ բոլոր Ֆրանսացիներուն ժողովրդավարութիւնը եւ եղբայրութիւնը։ Վերջապէս ժողովին մասնակցողները երդում կ'ընեն որ որեւէ պարագայի մէջ պիտի պաշտպանեն բանաձեւին մէջ յայտնուած սկզբունքները։

Քաղաքական դէմքեր իրենց կարգին զանազան կարծիքներ յայտնած են։

Փօլ Րէնօ (անկախ).— Ֆրանսայի ժողովրդավարութեան համար՝ յաղթանակ մը։

Տեֆէռ (ընկերվարական).— Ապրին մեծ մասը տը Կոլի կողքին է։

Տէփրէօ (ընկերվարական - ինքնավար) — Այսօր խաղաղութիւնը կարելի դարձած է, բա՛յց տարակարծութիւններ կը մնան տակաւին։ Պատերազմը պէտք է վերջանայ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ հասարակաց շահուն համար։

Արտասահմանի մէջ, բոլորը կը յուսան որ Ալժերիոյ հարցը պիտի լուծուի։

Նոյն լաւատեսութիւնը կը տիրէ Թունուզի եւ Ռապաթի մէջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԱՐՏԱՀԱ՞ՆԸ ԽՈՍՏԱՑԵՐ Է ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 17) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը։

Ազգ. Միութեան Կոմիտէին պաշտօնական բանբերները մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին պատասխանած են Թուրք եւ օտար լրագրողներու հարցումներուն։

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ճի՞շդ է թէ անկեալ վարչապետ Ատնան Մենտերէս տնտեսական լայն օժանդակութիւն մը ստանալու համար խորհրդ. Միութենէն, Արտահանը առաջարկած է Ռուսերուն։ Նման փաստաթուղթ մը գտնուա՞ծ է։ Եթէ ճիշդ չէ այս զրոյցը։ Ուրեմն ձեռք անցած է Մենտերէսի խորհրդ. Միութիւն այցելութեան պատճառները պարզող փաստաթուղթ մը։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Պիտի չկարենանք պատասխանել այս հարցումին։

Հ.— Քաղաքական կուսակցութիւնները ե՞րբ պիտի սկսին իրենց գործունէութիւնը։

Պ.— Այդ մասին դեռ որոշում չէ տրըւած։

Հ.— Ե՞րբ լրագրողները Եասը Ատա պիտի այցելեն։

Պ.— Ազգ. Միութեան կոմիտէն պիտի ճշդէ այդ թուականը։

×

Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին Արք. հաղորդագրութիւն մը հրատարակած է հրաւիրելով Հայերը լայն օժանդակութիւն մը բերելու պետական գանձին։ Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները լայնօրէն կը մասնակցին հանգանակութեան, բայց Ազգամ թերթին մէջ Ազիզ Նէսին, Բէշատ Ալթընը եւ Վարլըք Վերկիսի խորագրին տակ կ'անդրադառնայ իրեն ուղղուած հեռաձայնի մը, զօրավարի մը կողմէ որ ըսած է.— «Ուշադրութիւն ըրի՞ք որ փոքրամասնութիւնները չեն մասնակցիր նուիրահաւաքման գործին»։

Եւ Ազիզ Նէսին կը պատասխանէ.—

«Այո, ուշադրութիւնս կը գրաւէր։ Ասիկա նուիրատուութիւն մըն է, տուրք չէ, հետեւաբար ոչ ոքէ բռնութեամբ կ'ուզուի։ Նուիրատուութիւնը կամքով, սրտով կ'ըլլայ։

Ես որ փոքրամասնութիւնները միշտ պաշտպանած եմ եւ չեմ ուզած մեծա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, Կիրակի օրուան ընտրութիւնները հակարեւմտեան ձգտում մը ցոյց տուին։ Պարտուեցաւ նախկին վարչապետ Սամի Սօլհ, ի շահ Նասրեան թեկնածուին։ Ինչպէս գրած էինք Փիէր Ճեմայէլի ցանկը շահեցաւ, որուն վրայ կը ներկայանային Հ. Յ. Դ. թեկնածուները եւ Հայ Կաթողիկէ թեկնածու Պ. Ժոզէֆ Ջատըր։

ՊԱՇՏԵԼԻ ԳՐԱԲԱՐԸ

(Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

3.— Գրաբարի հմտութիւնը անհրաժեշտ է նաեւ լեզուական ու բառակազմական տեսակէտով. անհրաժեշտ է կարգ մը բառերու յոգնակիներու կազմութեան համար, անհրաժեշտ է ուղիղ բարդութեան համար:

Յաճախ ուսուցիչները կը սխալուին պատճառներ ներկայացնել կարգ մը խնդիրներու. օրինակ, թէ ինչո՞ւ եզ ու լեռ բառերը յոգնակիի մէջ Ն կ'առնեն, ըլլալով եզներ, լեռներ. թէ ինչո՞ւ կաթ եւ մաս բառերը Ն կ'առնեն բարդութեան պարագային, ըլլալով կաթնավաճառ, մասնիկ. ինչո՞ւ փառք եւ դժոխք բառերու մէջ Ք տառը կ'աներեւութանայ բարդութեան պարագային, իսկ օրէնք բառին մէջ Ս.ի կը փոխուի (օրէնսդիր). եւ տակաւին հազարումէկ ուրիշ նման պարագաներ, ուր միայն գրաբարի ուսուցումն է որ կրնայ ճշդիւ եւ համոզիչ պատճառները թուել, որոնք պարտադրող ուժ ունենան միաժամանակ. ապա թէ ոչ, ինչպէս դժբախտաբար յաճախ կը նշմարենք մեր արդի լրագրութեան մէջ, մէկը կ'ելլէ կը գրէ եօթերորդ, տասերորդ, առանց Ն-ի, ուրիշ մը նման սկզբունքէ չարժած, կը գրէ լեռաշղթայ կամ կաթավաճառ. կ'ելլէ երրորդ մը եւ Ն-եր կը շարէ հարկ չեղած տեղեր, գրելով ութներորդ. կան որ կը գրեն մէկզմէկու, ինքզինքին, առանց նկատելու որ հայցականն ու տրականը իրարու չեն կրնար միանալ, դերբայներ կազմելու պարագային, շատեր չեն գիտեր թէ ե՛րբ ալի, ե՛րբ ելի, կամ ե՛րբ լի պիտի աւելցնեն եւ ինչպէս, ու կը գրեն անջեղելի (փոխանակ անջեղլի), գայթակղալի (փոխանակ գայթակղելի), ընթեռնելի (փոխանակ ընթեռնլի). ու տակաւին վերջերս նկատեցինք որ ոմանք ելած կը պաշտպանեն յոքելենական ձեւը, փոխանակ ուղիղ յոբելինական ձեւին, որու մասին տարիներ առաջ գրադարան մը վճռած է — սակայն ցաւալին այն է, որ կը համարձակին պաշտպանել այդ եւ ատոնց նման սխալ ձեւերը, ուզելով լեզուական դասեր տալ նաեւ գրաբարագէտներուն (*):

Նկատելու է նաեւ որ աշխարհաբարի մէջ, բարդութեան պարագային, յաճախ պէտք ունինք դիմելու գրաբարին. կ'ըսենք ակռայ, գաւաթ, խմել, խօսք. սակայն բարդութեան պարագային՝ գրաբարէն կ'առնենք ատամն, բաժակ, արբենալ, բան բառերը եւ կը կազմենք ատամնաբոյժ, բաժակաճառ, արբունաբեր, բանավէճ: Այս միեւնոյն երեւոյթը կայ նաեւ եւրոպական արդի լեզուներու մէջ. եւ որովհետեւ անոնք շատ աւելի հեռացած են իրենց մայր լեզուներէն, շատ աւելի տարօրինակ ու գրեթէ անհասկնալի զուգորդութիւններ տեղի կ'ունենան, եւ սակայն անոնք կը հետեւին դասական ուղղութեան: Մենք աւելի բախտաւոր ենք, որովհետեւ մեր գրաբարը շատ ու շատ մօտիկ է աշխարհաբարին, արմատները մեծ մասով յար եւ նման են եւ առանց փոփոխութեան անցած են աշխարհաբարին. մինչ լատիներէնը շատ փոփոխուած է մինչեւ հասած է իտալերէնին կամ ֆրանսերէնին:

Միւս կողմէ, գրաբարն է որ մեզի կը հայթայթէ առատ բառապաշար, նորանոր բարդութիւններով արդիականութիւն տալու մեր աշխարհաբարին, որ դիտական մարզին մէջ խիկական սովի բռնուած է. մեծապէս զուելի է, այս տեսակէտով, այն ճիգը, զոր կարգ մը լրջամիտ լրագրողներ կը թափեն, ամէն օր նոր ու արդիական բառերով ներկայացնելու օրուան նորանոր գիւտերն ու նոյնիսկ քաղաքական թղթակցութիւնները. կը համարենք թէ որքան լաւ գրաբար գիտնան անոնք, այնքան կը մօտենան այն հսկայ բովին, որ դարերով անուցեր է մեր ազգը եւ պիտի շարունակէ ջամբել բառ ու գաղափար իր լուսանիւթ անսպառ հանքերէն:

×

Այս սակաւաթիւ օրինակները, զոր թըւեցինք համառօտակի, կը համարենք թէ բաւականաչափ կը պարզեն ու կը փաստեն գրաբարի անհրաժեշտութիւնը մեր հայերէնագիտութեան ասպարէզին մէջ, դպրոցը, ինչպէս նաեւ գրագէտի կամ լրագրողի սեղանին վրայ, կամ ուսուցչական ամպիոնին առջեւ:

Գրաբարի եւ աշխարհաբարի մերձաւորութիւնն ինքնին մղիչ ազդակ մըն է՝ որ յատուկ ուշադրութիւն դարձնենք գրաբարի հմտութեան. անով միայն կրնանք իսկապէս զարգացնել, ճկել ու նրբացնել աշխարհաբարը, առանց այն բռնազբօսիկ ճիգին՝ որ կը ձգտի անդնդային անջրպետով մը բաժնել այդ երկուքը:

Հայաստանի մէջ, ուղղագրական արդի կարգադրութեամբ, գրաբարի ուսուցումը աւելի եւս դժուարացած է. Մալխասեան իրաւունք ունի ըսելու՝ թէ գրաբարագէտներու թիւը հետզհետէ կը նուազի. հոն խրամատը զօրացած է, քանի որ գրաբարը կը պահէ իր առանձին ուղղագրութիւնը, զոր իրենք հին ուղղագրութիւն կը կոչեն: Մեր մօտ այդպիսի խրամատ չէ բացուած ու չի կրնար բացուիլ. ուստի, նորանոր յերիւրածոյ օրէնքներով, աշխարհաբարը գրաբարէն ամէն բանի մէջ ձերբազատելու հիւանդութենէն վարակուած՝ չերկփեղկենք մեր լեզուն. մանաւանդ թէ, հայերէնի հոգիին անհարազատ ու խորթ տարրերով չբեռնաւորենք աշխարհաբարը՝ գրաբարէն հեռացնելու անտրամաբան ձգտումով, որ յաճախ կ'անտեսէ լեզուի արմատական օրէնքները՝ հնչականութեան, ներդաշնակութեան, մինչեւ անգամ ծագմանքի առարկայ դառնալով Եւրոպացի գիտնականներու կողմէ:

Այստեղ ահա կը ծագի հարցը, հրատապ հարցը, զոր այս օրերուս՝ կարգ մը լրագրողներ կը քրքրեն արդար խստապահանջութեամբ, եւ զոր կարելի է սղումի հարց անուանակոչել: Ինչպէս ծանօթ է, խնդիրը բառավերջի փակ վանկերու քանի մը ձայնաւոր գրերու մասին է. եւ հարցն այս է. թէ արդեօք պէ՞տք ենք գրաբարի օրէնքը ընդհանրացնել աշխարհաբարի մէջ ալ, թէ՛ բարդութեան և թէ՛ հոլովումի ընթացքին անխտիր, միօրինակ երկաթեայ օրէնքի ենթարկելով ամէն ինչ, թէ աշխարհաբարի մէջ գանազանելու ենք բարդութեան պարագան (սղումով) հոլովումի պարագայէն, այս երկրորդին մէջ ընդունելով որոշ ազատութիւն՝ հակառակ դասական օրէնքին. եւ շատեր ո՛չ միայն որոշ ազատութիւն՝ այլ բոլորովին ձերբազատում կը պահանջեն դասական օրէնքէն, եւ հոլովումի պարագային չեն ուզեր սղումի հարց նկատել արդի աշխարհաբարին մէջ:

Հարցը այսպէս ներկայացուած, իր բոլոր կենսական այժմէութեամբ, ժամանակին արդէն իսկ վճռուած, հիմա կարօտ է լուրջ եւ ամբողջական ուսումնասիրութեան մը, որ մանրամասնութիւններու իջնէ եւ ողջամիտ եզրակացութիւններու յանգի, զերծ՝ հակաճառական եւ վիճաբանական երեւոյթներէ, բոլորովին անկողմնակալ գետնի վրայ. ինչ որ կը յուսանք յաջորդաբար այս էջերուն վրայ ներկայացնել մեր ընթերցողներուն:

Մեր գաղափարականն եւ ուղեգիծը պիտի ըլլայ վերակառուցանել այն փրկաբար կամուրջը՝ որ գրաբարէն դէպի աշխարհաբար կ'անցնի. առանց այդ կամուրջին՝ հինէն ոչինչ չի հասնիր մեզի. ու կործանելով այդ կամուրջը՝ կը սնընդագրկենք մեր նոր քաղաքը, աշխարհաբարի բերդաքաղաքը, որ կը դառնայ [...]կական Արշակաւան:

Գրիգոր Զօհրապ ժամանակին կը [...]ծենար գրաբար սորված չըլլալուն վրայ, եւ ատոր արդիւնք կը համարէր իր գը[...]կան յաջողութիւնը:

Կը ցաւինք ըսելու՝ որ մեծ փաստա[...]նը այս անգամ չի կրնար չահիլ իր գա[...]ար. կը սիրենք Զօհրապը, բայց ճշմար[...]տութիւնը կը նախընտրենք. հաւանաբար եթէ գրաբարի հմուտ ըլլար, աւելի [...] բիւրեղանար իր լեզուն, զոր անշուշտ [...] գանազանելու ենք իր գրական ոճէն: Արփէն Այտընեան, Հ. Արսէն Ղազիկեան աշխարհաբարի մեծ վարպետներ եղան որովհետեւ նախ գրաբարի վարպետներ էին:

Պաշտելի գրաբարը սնունդն է աշխարհաբարին. առանց գրաբարի՝ աշխարհաբարը պահելով հանդերձ իր ինքնուրոյնը՝ կը մնայ ամուլ եւ անարիւն: Մ[...]րենք զաւակը, բայց միաժամանակ պաշտենք անոր մայրը:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

«Բազմավէպ»

(*) ԽՄԲ.— Բազմավէպի խմբագրութենէն կը խնդրենք որ մեզի ցոյց տայ «գրադարան մը վէճը»՝ որ կատարուած է հաստատելու համար «յոբելինական» ձեւին ճիշդ ըլլալը, եւ իր կարգին ինք եւս բացատրէ թէ հայ լեզուի ո՞ր օրէնքներուն եւ ո՞ր օրինակներուն համաձայն՝ յոբելեան բառը կը ստանայ «յոբելինական» ձեւը, բայց ոչ երբեք յոբելենական ձեւը: Խորհելով որ Բազմավէպի յաջորդ թիւը կրնայ ուշանալ, կը խնդրենք որ այս երկու հարցումներուն պատասխանը ղրկուի ուղղակի մեզի, հրատարակուելու համար Յառաջի մէջ, որ յաւակնութիւն չունի լեզուական դասեր տալու գրաբարագէտներուն, այլ ընդհակառակն կը փափաքի լեզուական դասեր առնել գրաբարագէտներէն, նոյնիսկ ուղղագրական պարզ ծանօթութեանց տէր համեստ գրիչներէ: Կը սպասենք: Տասը օրը բաւական է՝ ստանալու համար պատասխանը:

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԷՍ ԱՔՍՈՐԵԱԼ

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ վերջին դէպքերուն հետեւողները կարդացին անշուշտ թէ թուրք պետութեան վարիչները այժմ արգելափակուած են Եասը Ատայի մէջ, — ժամանակին՝ այս կղզիին վրայ կը մնար աքսորեալ նաեւ Մեծն Ներսէս Պարթեւը: Թուրք մտաւորական մը, Էշրէֆ Շէֆիք, Պոլսոյ թերթերուն մէջ յօդուածով մը այդ կղզիին պատմութիւնը կը կատարէ՝ յիշելով նաեւ Մեծն Ներսէսի աքսորը.—

Մեծ կղզի եւ Գնալը պատմութեան մէջ ունեցած են բազմաթիւ բանտարկեալներ, որոնք բանտերու մէջ կուրացուած եւ տաժանակիր չարչարանքներով մահացուած են: Բացայայտ տուեալներ գոյութիւն չունին ցոյց տալու, թէ Եասը Ատա եւս դարձած ըլլայ նման աքսորավայր մը: Այդ է պատճառը որ Մեծ Կղզիի եւ մօտակայ երեք կղզիներուն տրուած է Իշխանաց Կղզիներ անունը: —

Պատմութենէն գիտենք միայն թէ առաջին անգամ Եասը Ատա աքսորուած է Հայազգի Ներսէս Չորրորդ դարուն: Անկէ ետք մինչեւ Թ. դար ոչ մէկ ակնարկութեան կը հանդիպինք Եասը Ատայի մասին: Թ. դարուն Բիւզանդիոնի կայսր Թէոֆիլոսէն ետք Արեւելեան Եկեղեցիներու պետ Իգնատիոս հոն շինել տուած է «Քառասուն Սուրբերու» եկեղեցին եւ Մարիամ Աստուածածնի համար խորան մը: Եկեղեցիին տակը կը գտնուին չորս նկուղներ, որոնց մէջ Ժ. դարէն սկսեալ բանտարկուած են անկարեւոր դատապարտեալներ:

Եասը Ատա Օսմանեաններու ձեռքը անցնելէ ետք եւս անբնակ մնաց: 18[...]ին Սուլթան Ապտիւլմէճիտի օրով Անգլիոյ դեսպանը Սըր Հէնրի Պուլվըր Սուլթանէն արտօնութիւն ստացաւ հոն դղեակ մը կառուցանելու համար: Եւ պայմանաթեան համաձայն, այդ դղեակին մ[...]պահեց իր թուրք սիրուհին եւ առասպել մը համաձայն՝ այդ շրջանակին անցնող նաւավարներ կը պատմեն թէ տեսած [...] ճերմակ շղարշի մէջ այդ գեղուհիին ո[...] ջաղայութիւնը եւ լսած են անոր երգեր[ը:]

Եասը Ատա վերջերս կառուցուած է արդիական կերպով:

«Մարմարա» կը շարունակէ.—

Էշրէֆ Շէֆիքի այս յօդուածը [...] տուաւ մեզի պրպտելու կղզիին [...] աքսորական հայազգի Ներսէսի պատմութիւնը:

Ցարդ պատմուածներէն յայտնի եղած է թէ որոնք էին Ներսէսի նախնիքը, [...] մնացած էր իբրեւ միակ շառաւիղ Լուսաւորչի տոհմին Աթանագինէսի եւ Բամբիշի զաւակ: Հայրը եղերական կերպով մեռած, մայրը կենդանի էր իր կաթողիկոսութեան ընտրուած ատեն:

Փոքր տարիքէն ան ամուսնացած էր Սանդուխտի հետ որ Կեսարիոյ մէջ վախճանեցաւ 349ին: Ներսէս հազիւ 20 [...]րեկան էր երբ այրի մնաց եւ իր ուսումը շարունակեց Կեսարիա: Արշակի թագաւորութեան օրով 350ին ան մեկնեցաւ Բիւզանդիոն, Արշակ թագաւորին [...]րելու համար Աբլաբիոս իշխանի մը [...]ջիկը՝ Ողիմպիատան որ ամուսնացաւ [...]նոր հետ:

Փառէն Ա. Աշտիշատեցի Կաթողիկոսի մահէն ետք աթոռը կը մնար դատարկ [...] ընդհանուր փափաքը այն էր որ Գրիգորի սերունդէն ըլլայ նոր Կաթողիկոսը: Բայց այդ սերունդէն կար միայն Ներսէսը, [...]

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՋՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Եւ խուզարկելով գրպանին խորը, դուրս հանեց չուանին կտորը:

— Մի աշխատիք ինծի հաւատացնել, վարպետ Հօշըքօրն, թէ Պ. Մալանտէն, որ արժանահաւատ անձ մըն է, այս չըւանի կտորը չփոթած ըլլայ թղթապանակին հետ:

Գիւղացին բոլորովին ինքզինքէն ելաւ, վերցուց ձեռքը, թքաւ գետինը իր պատուաւորութիւնը ապացուցանելու համար, ու ապա կրկնեց.

— Եւ սակայն, Աստուծոյ ճշմարտութիւնն է բածս, Սուրբ ճշմարտութիւնը, Պ. Քաղաքապետ: Ցանուն հոգւոյս փրկութեան կը կրկնե՛մ զայն:

Քաղաքապետը շարունակեց.

— Թղթապանակը գտնելէ ետք, քանի մը վայրկեան գետնին վրայ փնտռտուքներ ալ կատարած էք, տեսնելու համար թէ մանր դրամներ թղթապանակէն չէի՞ն թափած...

Ծերունին զայրոյթէն եւ վախէն սկսած էր շնչահեղձ ըլլալ:

— Ինչպէ՞ս կարելի է այսպիսի բաներ ըսել, ի՞նչպէս կարելի այսպիսի բաներ մտածել... այսպիսի սուտեր սարքել, անուանարկելու համար պատուաւոր մարդ մը... մի՞թէ կարելի՞ է...

Ի զուր բողոքեց, ի զուր պաշտպանեց ինքզինքը: Չհաւատացին իրեն:

Զինք հանեցին Պ. Մալանտէնի ներկայութեան, որ պնդեց իր ամբաստանութեան վրայ: Ամբողջ ժամ մը երկու ոսոխները իրար անարգեցին: Պ. Մալանտէնի պահանջով, խուզարկեցին ծերունիին գրպանները եւ ոչինչ գտան:

Վերջապէս, Քաղաքապետը վարանելով, ճամբեց վարպետ Հօշըքօրնը, յայտնելով անոր թէ գործը պիտի յանձնէր դատական ատեանին եւ պիտի սպասէր անոր հրահանգներուն:

Լուրը տարածուած էր ամբողջ քաղաքին մէջ: Երբ ծերունին քաղաքապետարանէն դուրս ելաւ, բոլորը շրջապատեցին զինքը, հետաքրքրութեամբ հարցաքննեցին, բոլորին ալ պատմեց չուանին պատմութիւնը: Չհաւատացին ու ծիծաղեցան:

Հիմա վարպետ Հօշըքօրն կը պտտէր քաղաքին մէջ, կը կեցնէր իր բարեկամները, ծանօթները, կը վերսկսէր շարունակ իր չուանին պատմութիւնը, ցոյց կուտար իր դուրս դարձուած գրպանները, ապացուցանելու համար որ անոնց մէջ բան մը չկար:

Զինքը մտիկ կ'ընէին եւ ապա, չարաճճի ժպիտով մը կը պատասխանէին.

— Օհ, վարպետօրդի ծերուկ...

Կը բարկանար, կը բորբոքէր, կը [...] սահատէր՝ երբ չէին հաւատար իրեն, [...] ուրիշ բան չունենալով ընելիք, կը [...]րունակէր իր չուանին պատմութիւնը:

Գիշերը վրայ հասած էր: Պէտք [...] մեկնիլ: Երեք դրացիներու հետ վեր[...] դարձի ճամբան բռնեց եւ անոնց ցոյց [...]ւաւ այն վայրը, ուր գետինէն հաւաքած [...] ու գրպանը դրած էր չուանի կտորը, [...] ամբողջ ճամբու ընթացքին անընդհատ խօսեցաւ դէպքին մասին:

Գիշերը շրջան մը ըրաւ իրենց գիւղ[...] Պրէօթէի մէջ, բոլորին պատմելու համար իր պատմութիւնը, եւ սակայն, ամէնուրեք հանդիպեցաւ թերահաւատներու: [...]

Ամբողջ գիշերը ցաւագին հիւանդութեամբ մը անցուց:

Հետեւեալ օրը, կէսօրէ ետք ժամը [...] կին Իմովիլ հողագործ վարպետ Մ[...] Թոնի ագարակին մէջ աշխատող [...] Փոմել կը վերադարձնէր թղթապանակը իր ամբողջ պարունակութեամբ իր [...]րոջ՝ վարպետ Հուլպըրէքի:

Արդարեւ, այս մարդը կը պնդէր [...] ճամբուն վրայ գտած էր թղթապանակը եւ սակայն կարդալ չգիտնալուն [...] տարած ու զայն յանձնած էր իր գործատիրոջ՝ Իմովելի:

Կի ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(3 Տար.)

արքունի հազարապետ էր եւ ունէր թագաւորի գանձապահի պաշտօնը :

Բարձր եւ պարթեւ հասակով ան, արտաքինով հեռու կ'երեւէր կրօնական կոչումէն, բայց ներքնապէս եղած էր երկիւղած եւ աստուածասէր : Բոլորը համաձայն էին իր կաթողիկոսութեան ; նոյնիսկ կրօնաւոր դասը, միայն ինք կ'ընդդիմանար : Երբ համոզման կերպը չի յաջողիր, կէս բռնութեան ձեւին կը դիմեն : Արշակ ժողով կը գումարէ եւ սուրը առնելով Ներսէսի ձեռքէն՝ զայն կը մերկացնէ պալատական զարդերէ եւ կը հագցնէ կղերականի զգեստ եւ Եպիսկոպոս բերել տալով զայն սարկաւագ ձեռնադրել կուտայ :

Ներսէսի կաթողիկոսական ընտրութիւնը կատարուեցաւ 353ին՝ երբ 25 տարեկան բուռն կամքի տէր երիտասարդ մըն էր : Ան անմիջապէս ձեռնարկեց բարեկարգութեանց գործին, ուժ առնելով իր շուրջ սեղմուած համակրութենէն . եւ իր գործունէութեամբ իրաւունք չստացաւ մեծն Ներսէս յորջորջուելով պատուուելու :

Քաղաքական վերիվայրումներու իբրեւ հետեւանք՝ Ներսէս միջոց մը հեռու մնաց գործօն կեանքէ, բայց քաղաքականութեան փոփոխութեամբ Ներսէսի անձը դարձեալ կարեւորութիւն ստացաւ : Անոր նպատակն էր սիրաշահիլ Յունաց Կայսրը եւ այդ նպատակով որոշուեցաւ յատուկ պատգամաւորութիւն ղրկել Բիւզանդիոն, նոյնինքն Ներսէս Հայրապետի գլխաւորութեամբ բարեկամական յայտարարութիւններ մշակելու եւ պաշտպանութեան ձեւեր հաստատելու համար :

Այդ շրջանին մեռաւ Յուլիանոս 364ին եւ պատգամաւորութիւնը իր դէմ գտաւ Վաղէսը իբրեւ գահակալ, որ թէպէտ քրիստոնեայ, բայց Արիանոսաց պաշտպան էր :

Ներսէսի բանտարկութիւնը հետեւեալ ձեւով կը պատմուի պատմաբաններու կողմէ . —

Համաձայն Փաւստոս Բիւզանդի՝ Ներսէս նախ մեծ փառքերով եւ շուքով մեծարուեցաւ Վաղէսէ, բայց երբ Վաղէսի տղան բժշկելու հրաւիրուեցաւ, ան ուղղափառ դաւանութիւնը պայման դրաւ եւ 15 օր պայմանաժամ տուաւ : Վաղէս չհամաձայնեցաւ եւ տղան մեռաւ : Վաղէս զայրանալով կ'ուզէր Ներսէսը չարամահ առնել, բայց իր աւագանիին միջնորդութեամբ աքսորեց զայն ի կղզի մի ի ծովուն մեծի. զի սովամահ սատակեսցէ զնա :

Իսկ նախարար պատգամաւորները Ներսէսի մասին ամբաստանութեան գիրեր կը գրէին Արշակի : Ներսէս ինը ամիս մնաց աքսորի մէջ, հրաշքով կը կերակրուի մինչեւ որ Վաղէսի մահէն ետք ազատելով Հայաստան կը դառնայ :

Իսկ Արշակ Ներսէսի վրէժը լուծելու համար Վասակ Մամիկոնեանի հրամանատարութեամբ բանակ մը կը ղրկէր Գաղատիոյ կողմերը :

Կենսագիրներէն համաձայն ալ Վաղէս նախ Ներսէսը մեծարեց եւ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքէն վեր նստեցուց, բայց իր որդւոյն մահուան առթիւ թշնամացաւ : Նախ ուզեց Ներսէսը մեռցնել, բայց աւագանիին միջնորդութեամբ ուրիշ 72 եկեղեցականներու հետ աքսորեց անբնակ կղզի, որպէսզի հոն մեռնի :

Վաղէս պատգամաւոր նախարարները պատիւով ետ դարձուց եւ Ներսէսի համար ամբաստանութիւն գրեց, սակայն Արշակ զայրանալով Վասակ Մամիկոնեանը կայսրութեան վրայ ղրկեց, որ երկիրը քանդեց եւ հասաւ մինչեւ Խրիսուպոլիս՝ այժմու Սկիւտարը :

Վաղէսի մահէն ետք Թէոդոս փրկեց Ներսէսը, որ Կոստանդնուպոլսոյ ժողովին ներկայ եղաւ ի վեր քան զամենայն եպիսկոպոսաց եւ զպատրիարքն եւս ատեռ վայելելով եւ յետոյ Հայաստան վերադարձաւ :

Համաձայն Խորենացիի՝ Վաղէս Ներսէսը տեսնել իսկ չուզեց : Մակիտոն պատրիարք միջնորդել ուզեց՝ եթէ Ներսէս հոգեմարտութեան վարդապետութեան համաձայնի, բայց Ներսէս մերժեց եւ աքսորուեցաւ եւ ալեկոծութեամբ ի կղզի ինչ ինկաւ, ուր մնաց ութ ամիս անտառին արմատները եւ ծովին ձուկերը ուտելով :

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Հայկազեան վարժարանը տըւաւ իր տարեվերջի հանդէսը, «Մայրերու Օրուան» նուիրուած : Իրական վայելք մըն էր ներկայ ըլլալ այս հանդէսին : Ի՜նչ անուշ կը հնչէին փոքրիկներուն բերնով արտասանուած բառերը եւ երգերը յստակ առողանութեամբ :

Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Տիկին Էլիզ Այվազեանի, որ մանկավարժ փորձառու դաստիարակ մըն է : Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի նախկին տնօրէնուհին, Տիկ. Այվազեան, ինքզինք նուիրած է հայ մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան : Աշխատելով այն պայմաններուն մէջ, որոնց ծանօթ են ամէն Հայու, օտար երկիրներու մէջ, անիկա յղացած էր գեղեցիկ գաղափար մը, թատերական ներկայացումով մը պարզելու ոչ միայն հայ մօր դերը, այլ եւ այն դժուարութիւնները, որոնց մէջ կը մեծնայ արդի սերունդը :

Փոքր ու մեծ, բոլոր աշակերտները իրական դերասաններ դարձած՝ կ'արտայայտէին իրենց սէրը հայ լեզուին ու հայրենիքին հանդէպ :

Գիշերային դասընթացքին հետեւող աշակերտուհիները եւ աշակերտները իրենց բաժինն ունէին թատերախաղին մէջ, պատկերացնելու համար օրուան մտահոգութիւնները եւ հայապահպանումի աշխատանքներուն մէջ իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը :

Որքան հաճելի էր լսել երիտասարդուհիներուն, երիտասարդներուն, ինչպէս եւ փոքրերուն բերնէն թէ հաւատարիմ պիտի մնան իրենց ցեղին եւ վառ պիտի պահեն մայրենի լեզուին ճրագը :

Հանդէսին փակ կուտային նաեւ երաժիշտ Գ. Եանըքեանի եղանակաւորած երգերը, Հայկազեանի Վարժարանի ձօներգը, Հայրենի աղբիւրը, Խնջոյքի երգը իրենց տոհմիկ ներդաշնակութեամբ :

Կարելի չէ յիշել բոլոր արտասանողները, երգողները, դերակատարները : Շնորհակալութիւն ամէն անոնց որ մեզի տուին այս վայելքը :

Ա. Ի.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

*

Յունիս 12ին տեղի ունեցաւ Աղքատախնամ ընկերակցութեան տարեկան դաշտահանդէսը իր Մոնմորանսիի ծերանոցին գեղազարդ պարտէզին մէջ :

Թէեւ առաւօտուն երկինքը ամպամած էր եւ օդն ալ զով, կէսօրին շուրջ երկու հարիւր անձեր ճաշեցին պատուոյ սեղանին կողքին, նախապէս պատրաստուած ճաշացուցակին համաձայն :

Պատուոյ սեղանին շուրջ բոլորուած էին յարանուանութեանց պետերը, ինչպէս նաեւ Սէն է Ուազի նահանգապետութեան ծերակուտական Պ. Լաշէզը, որ բարեկամ անձնաւորութիւն մըն է եւ միշտ կը պատուէ ծերանոցներու հանդիսութիւնները :

Ժամը 14էն վերջ խուռներամ բազմութիւն մը կը խուժէր սոյն դաշտահանդէսին, զուարճանալու եւ զբօսնելու համար :

Ջայնասփիւռով հայերէն եւ օտար երգերը իրարու յաջորդելով, ներկաներուն եւ պատսպարուած ծերերուն բացառիկ վայելքի մը առիթ տուին : Մանաւանդ գեղարուեստական բաժնին մասնակցող Սոսի խայտաբղէտ երիտասարդութիւնը իրենց պարերով, ինչպէս նաեւ Գ. Եանըքեանի երգերը ընկերակցութեամբ Պ. Ցընտըքլեանի կիթառին, հանդէսին փայլը աւելցուցին :

Երեկոյեան ներկաները ճաշակեցին բացօթեայ պատրաստուած շամփուրով անուանի խորովածը, պիւֆէի սեղաններու վրայ գտնուած կանաչեղէնը, ամէն տեսակ պտուղներ եւ զանազան կարկանդակներ :

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը գեղեցիկ եւ օգտակար առարկաներով :

Աղքատախնամի վարչութեան ժրաջան բոլոր անդամները կարգ ու կանոնը եւ սպասարկութեանց հսկողութիւնը ապահովեցին :

Ներկաները բոլորն ալ, երիտասարդ թէ տարեց, հաճելի և զուարթ օր մը անցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ ուշ ատեն ցրուեցան :

ԱՆՑՈՐԴ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԷՆ Գորտոպա վերադարձին, վերջերս, ինքնաշարժային արկածի մը զոհ գացած է Արժանթինի մեր մտաւորական ու ղեկավար ընկերներէն Յովհաննէս Թահթաճեան : Տարաբախտ ընկերը ծնած էր Այնթապ 1899ին : Նախնական կրթութիւնը ծննդավայրին «Աթենական» վարժարանին մէջ ստանալէ յետոյ փոխադրուած էր Պէյրութ եւ հետեւած Ֆրանսական համալսարանի իրաւաբանական ճիւղին : 1915ի աղէտալի դէպքերուն հետեւանքով ընդհատած էր ուսումը : Ատեն մը Երուսաղէմի Ժառանգաւորացին աշակերտելէ յետոյ անցած էր Փարիզ, հետեւած Սորպոնի դասընթացքներուն եւ ի վերջոյ հաստատուած Արժանթին՝ ուր իր եղբօր Յար. Թահթաճեանի եւ այլ ընկերներու հետ հիմնած էր «Արմենիա» շաբաթաթերթը (այժմ՝ օրաթերթ) որուն աշխատակիցներէն եղած էր տարիներ շարունակ :

ԳՈՐՏՈՊԱՅԻ պետական թատերասրահին մէջ, Հայ Գաղութային Միութեան հովանաւորութեամբ՝ Պուէնոս Այրէսի «Հայ Երաժշտութեան Բարեկամներ»ու երկսեռ երգչախումբը յաջող երգահանդէս մը տուած է վերջերս՝ ղեկավարութեամբ իր տաղանդաւոր վարիչին՝ Պ. Ժան Ալմուխեանի : Երեսուն անդամներէ բաղկացած երգչախումբը երգած է «Մարալօ»ն եւ հօթը երգեր Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայէն :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ նախկին մայրաքաղաքին՝ Սան Փաւլոյի ամենամօտիկ արուարձանին՝ Սանթոսի մէջ դպրոցական հին եւ խարխլած վարժարանին տեղ, վերջերս կառուցուած է դպրոցական երկյարկանի հոյակապ շէնք մը, իր յարակից մասերով : Շէնքին շինութիւնը արժած է 2.500.000 գրուզէյրօ, եւ որուն չօշափելի գումար մը յատկացուած է Ազգ. Կեդր. Վարչութեան սնտուկէն : Նորակառոյց ազգ. վարժարանը արդիւնքն է հայ գաղութի հաւաքական ճիգերուն : Դպրոցը ներկայիս ունի 78 աշակերտ, չորս դասարաններով — բացի մանկապարտէզէն : Կը պաշտօնավարեն չորս ուսուցչուհիներ՝ երկուքը՝ հայ, երկուքը տեղացի : ՀՕՄը դպրոցին կ'օժանդակէ ամսական երկու հազար գրուզէյրոյով :

Կիսաւարտ կը մնայ շէնքին վրայի յարկի հանդիսասրահը, որ յոյս կայ թէ կը լրանայ ի մօտոյ :

Սան Փաւլօ քաղաքի ամենամօտիկ արուարձանն է Սանթանան, ուր կ'ապրին 275 հայ ընտանիքներ, մեծ մասամբ Մարաշի, Ֆընտըճագի եւ շրջակայ գիւղերու նախկին բնակիչներ :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Ժողովի ընթացքում բուռն վէճ բացուեց մաթեմատիկոսի առճիկի յաւելման շուրջ : Մաթեմատիկոսը պնդում էր, որ առճիկի վրայ անպայման յաւելում պէտք է լինի, իսկ հոգաբարձութիւնը միահամուռ դէմ էր :

Մաթեմատիկոսը գիւղում էր ապրում եւ մերժում էր քաղաքում բնակուել, բայց գիւղում բնակուելով եւ ամէն օր քաղաք գալով՝ անձնական ծախսերն աւելանում էին :

Վերջապէս հոգաբարձութեան անդամներից մէկը, որի բեխերն ականջներից անցնում էին եւ խառնուում գլխի ետեւի մազերի հետ, խուպոտ ձայնով ասաց .

— Պարոն վարժապետ, էշը հերիք չէ՞ :

Մաթեմատիկոսը չպատասխանած՝ էշը պարտէզից սկսեց այնպէս զռալ, որ տան պարտէզի կողմի լուսամուտների ապակիները հնչհնկացին :

Մաթեմատիկոսը դարձաւ երկար բեխերով հոգաբարձուին .

— Հը՞, ստացա՞ր պատասխանը, — ասաց :

Երկար բեխերով հոգաբարձուն շշփոթուեց եւ անմիջապէս վրայ տուեց .

— Եթէ թուաբանութեան մէջ ալ էշին օգնութեան կը դիմես, խօսք չունինք :

Այս վէճը պարզեց այն, որ մաթեմատիկոսի էշը տրուած էր հոգաբարձութեան կողմից : Դա կազմում էր պայմանագրի մի մասը եւ դրա համար էր, որ էշի զռալուց շօգտուողներն ասում էին .. «Ինչո՞ւ չէ, ազգի փարայովը էշ կը հեծնայ » :

×

Այդ ժողովից մի քանի օր յետոյ էր, երբ նոյն այդ ժողովի ամբարտաւան նախագահը, Նիկողոս աղան, զարհուրելի ծաղր ու ծանակի ենթարկուեց ամբողջ քաղաքում :

Մեր քաղաքում միայն մէկ հատ անառակ կին կար — Մարիցան :

Ասում էին, որ նրանից առաջ էլ եղել էր մի ուրիշը, նրա անունն էլ Մարիցա :

Այնպէս որ շատերն անառակ կնոջ փոխարէն Մարիցա էին ասում ...

Օրինակի համար՝ մէկը հարցնում էր.

— Ո՞ւր տեղաց :

Միւսը պատասխանում էր մի աչքը փակելով .

— Մարիցայի մօտէն :

Մարիցան — նրան մատով էին ցոյց տալիս փողոցների անկիւններից, լուսամուտներից, կտուրներից :

Մատով էին ցոյց տալիս, բայց չէին խօսում հետը – ամօթ էր :

Մինչեւ անգամ գիշերները նրա հետ անցկացնող տղաները, շատ նման նրա տները լիզողները, եթէ փողոցում պատահէին՝ սուտ չտեսնալ էին ձեւացնում : Մարիցայի տան երկու հարեւանները նրա տան կողմի լուսամուտները փակել էին, մինչեւ որ այդ « Սոդոմ – Գոմորը » հեռանար մի ուրիշ տուն, մի ուրիշ քաղաք կամ մի ուրիշ աշխարհ :

Բաղնիսում նրան տեսնողները փախչում էին.

— Մսերը տես, ասոր համար է որ բոլորը վրէն կը վազեն :

Նրան չէին քսում, մի գուցէ վարակուէին նրա անառակութիւնից :

Մարիցան բաղնիսում ձեռքը թասին չէր տանում, նստում էր աթոռի վրայ, մի պառաւ կին, անառակութեան դպրոցի նախկին աշակերտուհի, որը, իր կարգին մաշել էր մի սերունդ, լողացնում էր նրան, երիտասարդ հերոսուհուն ; տեսակ-տեսակ հոտաւէտ իւղեր էր քսում, հոտաւէտ ջրեր ցանում, տանում դուրս, առանձին սենեակում չորացնում, հագուեցնում :

Փողոցում Մարիցան քայլում էր դանդաղ, կապոյտ զոնտիկով, սպասուհին ետեւից, գլխի վրայ աղաւնու բացուած թեւերի նման մի սանր, կոնքերը արուեստականօրէն ցցում էր մէկ աջ եւ մէկ ձախ, աչքի պոչովը նայում տղամարդկանց, թեթեւ ժպտում եւ շարունակում ճանապարհը :

Եկեղեցի երբեք չէր մտել, չէին թոյլ տայ, որ մտնի. միայն երբեմն քաղաքի երիտասարդ Առաջնորդը կանչում էր նրան իր մօտ, որպէսզի «Աստուծոյ խօսքը հաղորդի նրան» :

×

Մի օր փողոցի վերեւից մի աղմուկ լսուեց, անորոշ աղմուկ, բայց յամառօրէն մօտենում էր եւ մեծանում :

Բոլորը դուրս թափուեցին, կանայք լցուեցին լուսամուտները, երեխաները թռան կտուրները :

Վերեւից գալիս էր, աւելի ճիշդը խուժում էր երեխաների մի ստուար բազմութիւն :

Այդ բազմութիւնը հալածում էր մի մարդու՝ հոգաբարձութեան նախագահ Նիկողոս աղային :

Երեխաներն աղաղակում էին :

— Մարիցայի մօտն էր գացեր ...

— Էհէյ, էհէյ, Մարիցայի տունէն դուրս ելաւ ...

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

մասնութեան եւ փոքրամասնութեան խտրութիւն մը դնել, իմ ցաւս աւելի մեծ է: Ինչո՞ւ այս փոքրամասնութիւնը որ ոչ մէկ բանով կը պատենք մեզմէ չի մասնակցիր նուիրատուութեան: Ահա այս է որ մարդուս ծանր կուգայ »:

Մարմարա.— Ազիզ Նէսին արդարեւ եղած է գրիչ մը որ խտրականութիւն չէ դրած փոքրամասնութեան եւ մեծամասնութեան մէջ եւ եղած է միշտ արդարութեան արտայայտիչը:

Այս խնդրին մէջ սակայն մենք Ազիզ Նէսինէ կը սպասէինք ուրիշ պատասխան մը որ ըսէ.

— Մենք լաւ կը ճանչնանք մեր Հայրենակիցները, անոնք ալ լաւ գիտեն իրենց պարտականութիւնները եւ եթէ մասնակի նուիրատուութիւններու մէջ չի յիշուիր անոնց անունները, ինչպէս չի յիշուիր չատ մը անհատներու անունները անոնք գլխաւորութեամբ իրենց կրօնապետին արդէն իսկ գործի ձեռնարկած են այդ ուղղութեամբ: Եթէ Ազիզ Նէսին հետաքրքրուէր, տեղեկութիւն պիտի ունենար անչուշտ այն հաղորդագրութենէն, որ լոյս տեսաւ թերթերու մէջ եւ տեղեակ պիտի ըլլար նոյնպէս թէ մեր միութիւններն ու այլ կազմակերպութիւններ ձեռնարկներ կը կատարեն համաժողովրդային մասնակցութիւն մը բերելու համար այդ նուիրական գործին:

Մենք այս ընթացքը կը սպասէինք եւ կը սպասենք մեր յարգելի պաշտօնակիցէն »:

Ազիզ Նէսին անշուշտ կ'ուզէ միտքերը պղտորել եւ իշխանութիւնները գրգռել փոքրամասնութեանց դէմ:

×

Զօր. Ճէմալ Կիւրսէլ կոչ մը ըրած է յայտարարելով թէ Հիւրիէթ փոխառութեան պարտամուրհակներ հրապարակ պիտի հանուին:

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի: Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (երգ):

Ընկ. Կար. Մութաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (արտասանութիւն):

Ձեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թոնկուրեանի եւ Ժաք Քէօֆթէրեանի բարձրախօսին:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը:

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աղապապ Փարսամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Տատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քահվէճեան եւ զաւակները (Անգարա), Տէր եւ Տիկին Կոմէս Տէր-Թումայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ցարէթ Տէր-Գրիգորեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հարսին եւ ներոջ՝

ՎԱՌՎԱՌ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 20ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 64 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15.45ին:

Հաւաքուիլ Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ լա Կեթէ):

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ ընդունիլ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ-անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նաղաշեան, Տէր եւ Տիկին Այանեան եւ զաւակները, Տիկին Փափազեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մարսէյլ, Յունիս 16ին):

×

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ոսկանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արմէնիցա Պէպզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ եղան ԵՂԻՇԷ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ հոգեհանգստի արարողութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ գիշեր ժամը 21ին, Քաւէի սրահը: Շարունակութիւնը նախորդ նիւթին, այսինքն կը խօսին Բալուեան եւ Մելիքեան Ազգային Սահմանադրութեան Գր. Օտեանի ու կցորդ խնդիրներու մասին: Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ խաչի:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր:

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան»:

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ալփորվիլ.— Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ:

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր:

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին:

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ:

Պանեէօ Քաշան.— 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2.30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգեանի:

Մեթրօ Քաշան:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ:

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15-20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ:

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն-սի Փավիյեօն:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre
au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէեեան իր Արմենիա նուագախումբով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրազօշի:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Բացումը կը կատարուի խմբերգներով: Պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը ներկայացուին.—

1) ՁԿՆԻԿԸ (հէքեաթային պատկեր մը)
2) ՇՓՈԹ ԾԱՌԱՆ
3) ԳԱՂԱՓԱՐԱՊԱՇՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ:

Հանդէսը կը վերջանայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ աշակերտութեան խմբական պարերով:

Պիտի ըլլայ հաշուետուութիւն Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ պիտի կարդացուի տարեկան հանգանակութեան նուիրատուներու ցանկը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են:

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին:

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27-35:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճակի Հայր. Միութեան:

(Մարսէյլ-Պօմոն), այս Կիրակի ամբողջ օրը Կրօթ Մոնարի ճաշարանը, Թրուա-Լիւք գովասուն գալարագարդ պարտէզին մէջ:

Կը խօսի Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում:

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.:

Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարութեամբ զուեշտ մը:

ՌԱՏԻՕ ԱԼՔԱԶ

Հայկական, եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ լա Մառէն, Ռութ տէ գ'Օլիվ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը:

Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն: Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9-12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները:

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժամը 4.30ին հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում:

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր Քլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963-0172

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 23 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 8831 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 4632

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ

Քանիցս առիթ էինք ունեցած շեշտելու թէ ինչպէս Դեմոկրատ կառավարութեան անտեսական – ելմտական անհեռատես քաղաքականութիւնը եւ անոր ղեկավարներուն զեղծումներն ու մսխումները սնանկութեան դուռն էին հասցուցած Թուրքիան :

Այժմ երբ յեղափոխական կառավարութիւնը ձեռքն է առած երկրին ղեկը, երեւան կ'ելլէ իսկական ողբերգութիւն մը՝ սարսափի մատնելով նոր վարիչները :

Մենտերէս եօթը միլիառ թրքական ոսկիի բաց մը ձգեր է իր ժառանգորդներուն …

Անխելք վարչապետը ամառն ժողովրդականութիւն շահելու համար անհաշիւ ծախքեր կ'ընէր ամէն կողմ նոր գործարաններ, ամբարտակներ, ելեկտրակայաններ կառուցանելով, գիւղացիներուն թրաքթէօրներ բաժնելով : Մանաւանդ քար ու քանդ կ'ընէր Պոլիսը՝ զայն արդիական ոստանի մը վերածելու համար, քանդելով նոյնիսկ բիւզանդական հին, պատմական շէնքերուն : Չմոռնանք Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Քանդուած շէնքերու տէրերուն կատարուած հատուցումներն ալ մեծապէս ծանրացին պետական գանձին վրայ :

Աթաթիւրքի հիմնած Հալք կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը սրտի հանգարտութեամբ — առանց խանգարելու ներսէն ու դուրսէն — կլլած և մարսած էին Հայերու «լքեալ» կալուածները, գոյքերն ու դրամատուներու մէջ ունեցած գումարները : Ասոնք կարեւոր հասոյթ մըն էին ապահոված Անգարայի գանձանակին :

Այս առաջին կողոպուտին յաջորդած էր Իսմէթի «Ունեւորութեան տուրքը», որուն զոհ գացին Հայերն ու Յոյները առաւելապէս :

Հալքի այս սխրագործութիւններէն ետք, երբ 1950ին իշխանութեան գլուխ եկան Դեմոկրատները, հասոյթի նոր, մնայուն եւ գնահատելի աղբիւր մը գտան : Ամերիկեան նպաստն էր այդ, որ 1947էն սկսեալ յանուն «Թրումընի վարդապետութեան», ամէն տարի պետական գանձին մէջ կը մտնէր քանի մը հարիւր միլիոն տոլար :

Մենտէրէս ու իր բարեկամները ամբողջ տասը տարի վայելեցին այս երկնառաք ժամանումը : Սակայն չկրցան առաջքն առնել սնանկութեան :

Օտար երկիրներու հայթայթիչները չկրնալով գանձել իրենց արտածած ապրանքներուն փոխարժէքը, դադրեցուցին ամէն վարկ Թուրք առեւտրականներուն : Արդիւնքն այն եղաւ, որ ապրուստի անհրաժեշտ նիւթերու սով առաջ եկաւ երկրին մէջ : Միջազգային դրամատունը մէկ կողմէն, Ամերիկա եւ Գերմանիա միւս կողմէն դրամական կարեւոր աջակցութեամբ փորձեցին սնանկութենէ ազատել Թուրքիան անցեալ տարի :

Եօթը միլիառ ոսկիի բացը ցոյց կուտայ սակայն թէ՝ անոնք որոշ բարելաւում առաջ բերելով հանդերձ ներածումներու մարզին մէջ, չէին կրցած փրկել կացութիւնը :

Այժմ զինուորական իշխանութիւնը Թուրք ժողովուրդի հայրենասիրութեան կը դիմէ եւ կը փորձէ ներքին հանգանակութեամբ դրամ գոյացնել՝ կարենալ բանեցնելու համար վարչական մեքենան եւ ճամբայ դնելու պետութեան ոսկիի «թերքը» :

Ելմտական գործավարը կոչ կ'ուղղէ «յարգոյ հասարակութեան» որ պետական գանձին նուիրէ ամէն տեսակ դրամ, նաեւ փլաթինէ, ոսկիէ եւ արծաթէ զարդեղէններ : Նուիրատուներուն պիտի տրուին ստացագիրներ …

Հայկական լքեալ գոյքեր չկան այլեւս, ունեւորութեան նոր տուրք ալ չեն կրնար հաստատել՝ դժգոհութեան տեղի չտալու համար առաջին օրէն իսկ : Ուստի դիմած են այս վերջին միջոցին :

Սկսած են իրար կողոպտել :

Առ երեւոյթս կը հրահրեն մարդոց հայրենասիրական զգացումները եւ այն տպաւորութիւնը կը թողուն, որ հայրենակիցները «ինքնաբուխ» կերպով, առանց ստիպումի է որ զինուորական կառավարութեան կը նուիրեն իրենց ամուսնական մատանիները, թոհարեղէններն ու զարդեղէնները : Մինչ իրականին մէջ անոնք որ չեն մասնակցիր այս նոր տեսակի կողոպուտին, դէշ աչքով կը դիտուին :

Թթու ազգայնական Թուրք թերթերը սկսած են արտնջալ արդէն թէ՝ ոչ–Թուրք տարրերը պէտք եղածին չափ չեն մասնակցիր հանգանակութեան …

Նման գիտումնաւոր գրութեանց յետին միտքն այն է, որ ներկայացած այս նոր առիթը լաւագոյնս օգտագործեն՝ անգամ մը եւս «զորս դու պատուիրեցիր» մաքրագործելու համար «կեավուր»ները :

Նոր կառավարութիւնը խիստ հակակշռի պիտի ենթարկէ նախկին վարչաձեւին օրով հարստացող պետական պաշտօնեաներու եւ առեւտրականներու հաշիւները :

Անկէ զատ ելմտական գործավարութիւնը դրամատուներէն պահանջած է բոլոր ընկերութեանց եւ անհատներու պահ դրած գումարներու հաշիւները : Դրամատանց նկուղներուն մէջ արկղ ունեցողներու ոսկի դրամներն ու օտար թղթադրամները գրաւուելու վտանգին են ենթարկուած :

Այլ առակ լուարուք :

Անկեալ կառավարութեան հակառակորդները զանազան ամբաստանութիւններու կարգին՝ նախկին վարչապետին կը վերագրեն նաեւ հետեւեալ երկու մեղքերը .

Ա) Մենտերէս ծրագրած է եղեր կազմել «անկախ Քիւրտիստան» մը արեւելեան նահանգներուն մէջ :

Բ) Արտաքին նախարարը պիտի ծախէ եղեր Խորհրդային Միութեան՝ կարեւոր գումարի մը փոխարէն … Թուրքիան սնանկութենէ փրկելու համար :

Վերջին օրերու ռուսեւթուրք «սիրաբանութիւն»ը կապ ունի եղեր այս ծրագիրներուն հետ …

Յեղափոխական կառավարութիւնը ցնծութեամբ եւ անվերապահ խանդավառութեամբ ողջունուած էր ուսանողներուն եւ ժողովուրդին կողմէ :

Այժմ բոլորն ալ սկսած են մտահոգուիլ նորահնար կողոպուտին առթիւ :

Սակայն դեռ ծայրն ենք ծրարոց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԱՑԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՒ

ԲԱՅՑ ՄԵՐԺԵՑ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԸ

Քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը Թունուզի վրայ կեդրոնացած է, քանի մը օրէ ի վեր : Արդարեւ, Ֆերհաթ Ապպասի «այո» պատասխանէն ետք կը սպասուի ալժերացի բանագնացին որ Փարիզ պիտի ժամանէ, նախապատրաստական աշխատանքներու համար :

Երեքշաբթի ժամը 18ին, «Ալժ. կառավարութիւնը» զեկոյցով մը կը յայտարարէր թէ նշանակած է բանագնացը — յետադային յայտնի եղաւ անունը՝ Պումենճել — «որ Փարիզի պիտի երթայ յառաջիկայ օրերուն» : Իրենց զեկոյցին մէջ շեշտած են այս առթիւ որ ճամբորդութեան պայմանները պէտք է ճշդուին, երկուստեք համաձայնութեամբ մը : Այսուհանդերձ էֆ էլ էն համաձայն չէ Ֆրանսայի հետ, ճամբորդութեան պայմաններու շուրջ :

Երեքշաբթի մաանուր օդանաւ մը Փարիզէն՝ Թունուզ հասած էր փոխադրելու համար բանագնացը : Ալժերացիները մերժած են, առարկելով թէ՝ «Ալժ. կառավարութիւնը նկատի չի կրնար առնել Ֆրանսական գեսպանատան զեկոյցով յիշուած ճամբորդութեան եղանակը որուն համար իր կարծիքը չէ առնուած, ոչ ալ համաձայնութիւնը :

Ֆրանսական դեսպանատունը իր զեկոյցով կը յայտարարէր թէ Փարիզէն ըստացած հրահանգներու համաձայն « ի վիճակի է էֆ էլ էնի բանագնացին ճամբորդութիւնը ապահովելու » :

Ալժերացիներուն կարծիքով Թունուզ օդանաւ մը ղրկելով Ֆրանսա կ'ուզէ ցոյց տալ որ հակառակորդը պարտուած մըն է եւ «գերի» պէս կը փոխադրուի :

— « Ոչ մէկ երաշխաւորութիւն ունինք կը յայտարարեն անոնք — կը մերժեն ըսել թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ պիտի կատարուի ճամբորդութիւնը. ո՞ւր պիտի իջնայ, որո՞ւ հետ պիտի տեսակցի» են. :

Ուրիշ խօսքով « Ալժ. կառավարութեան» փափաքն է որ իր բանագնացը ընդունուի «պետական» մարդու արժանի շուքով :

— « Ալժերացիները չեն ուզեր որ իրենց բանագնացը Ֆրանսա հասնի գաղտնի, զինուորական փոքրիկ օդակայանի մը մէջ ու անմիջապէս փոխադրուի «փակ վայր» մը, ապահովութեան ուժերուն կողմէ : Կ'ուզեն որ տը Կոլի Թագուն խօստումը յարգուի, այսինքն ընդունուի պատերազմական պատիւներով կամ առնուազն հաւասարէ – հաւասար խօսակիցի իրաւունքով» յայտարարած է Ֆիկառօյի Թղթակցին էֆ էլ էնի շրջանակէն մէկը :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով «Ալժ. կառավարութիւնը : Դիտմամբ կը դժուարացնէ բանագնացին Փարիզ ճամբորդութիւնը որպէսզի մերժուելու պարագային — բան մը որ խորքին մէջ կը ցանկայ — ձախողութեան պատասխանատուութիւնը Ֆրանսայի վրայ իյնայ :

Եկող բանագնացը Ալժ. Ազատ. Ճակատին մտաւորականն է : Երկար ատեն Փարիզ ապրած, յիսուն տարեկան փաստաբան մըն է զոր Պէն Պէլլան ընտրեց 1956ին զինքը պաշտպանելու համար : Կինը եւ զաւակները Փարիզ կ'ապրին :

Պումենճել Փարիզ պիտի գայ. Ֆրանքֆորթէն անցնելով, հաւանական կը թուէր որ Չորեքշաբթի առտու Փարիզ հասած ըլլայ :

Շանթիյի մէջ, Ալժերական Ազգային Շարժումի պարագլուխը, Մեսալի Հաճ յայտարարութեամբ մը շեշտած է թէ «կլոր սեղանին» շուրջ պէտք է նստին իրենք եւս : Աւելին՝ «անհրաժեշտ է որ իրենց աթոռները ունենան Ալժերիոյ բոլոր հատուածները, ինչ ալ ըլլան անոնց տեսակէտները. առանց ցեղի եւ կրօնքի խտրութեան» : Այս կէտը պատճառ կրնայ դառնալ նոր դժուարութեանց, արդարեւ Ֆերհաթ Ապպաս չընդունիր որ իրենցմէ զատ խօսելու իրաւունք ունեցող Ալժերացի ըլլայ :

Տարակարծութիւնը մեծ է «Ալժ. Կառավարութեան» եւ Ֆրանսայի միջեւ : Առաջինը կ'ուզէ հաւասարէ հաւասար բանակցիլ, երկրորդը կ'ուզէ խօսիլ կրակը դադրեցնելու մասին միայն, մնացեալը վերջը :

Տպաւորիչ հանդարտութիւն մը տիրէ Ալժէի մէջ :

ՍԱԼԱԶԱՐ ԵՒ ՖՐԱՆՔՕ, Փորթուկալի եւ Սպանիոյ մենատէրները տեսակցած են Մերիտայի մէջ, աջքի օր : Քննութեան առած են միջազգային ներկայ կացութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ ընկերվարական միւս երկիրները պատրաստ են ներկայացուցիչներ ղրկելու անմիջապէս, ստորագրելու համար ընդհանուր զինաթափութեան համաձայնութիւն մը եւ խաղաղութեան դաշնագիր մը Գերմանիոյ հետ» յայտարարած է Խրուշչեւ Պուքրէշի մէջ : Այս առթիւ շեշտած է թէ հակառակ վերին ժողովի ձախողութեան կարգ մը խնդիրներ կան որ հասունցած են — ընդհանուր զինաթափութիւն, Արեւմտեան Պերլին, խաղաղութեան դաշնագիր Գերմանիոյ հետ — Ու կը կարօտին շուտափոյթ կարգադրութեան : Իր ճառին շարունակութեանը մէջ շեշտեց նաեւ թէ Խ. Միութիւնը «հսկայ ուժ» մը ստեղծած է որ կրնայ քանդել իր հակառակորդը, յարձակած է Եւկոսլաւիոյ վրայ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հետ միացած կազմած է Պալքանեան պլոքը, ու այս ձեւով միացած է Ատլանտեան Ուխտին : «Քաղաքական եւ տնտեսական սերտ գործակցութեամբ մըն է որ ընկերվարական ճակատը պիտի կերտէ համայնավարութիւնը» ըսած է Խրուշչեւ :

ԹԻԹՕ – ՆԱՍԸՐ խօսակցութիւնները վերջացան : Միացեալ զեկոյցով կը շեշտեն թէ՝ «խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանման պատասխանատուութիւնը բոլոր ժողովուրդներուն վրայ կ'իյնայ եւ ոչ թէ մեծ պետութիւններուն բացառաբար» : Չէզոք երկիրները կարեւոր դեր կրնան կատարել այս ուղղութեամբ, կ'ըսէ զեկոյցը : Ալժերիոյ հարցին շուրջ յոյս կը յայտնեն թէ բանակցութիւններով վերջ կը գտնեն կռիւները :

ՄՈՍԿՈՒԱ գացած է Հնդկաստանի նախագահը՝ Փրասաթ : Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կիւրիոն Պրիւսէլ ժամանած է ուր հաւանաբար տեսնուի Ֆրոնտիսի հետ :

ԺՈԶԷՖԻՆ ՊԷՔԸՐ, խափշիկ երգչուհին ազատ արձակուած է Քանատայի պատժական ատեանին կողմէ : Ամբաստանուած էր գողցուած ու արգիլուած իրեր մտցուցած ըլլալուն :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՐՈՆՏԻՍԻ Փարիզ հասաւ Չորեքշաբթի եւ ցերեկին տեսակցութիւն մը ունեցաւ տը Կոլի հետ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ յառաջիկայ խորհրդարանը բաւական նոր դէմքեր պիտի ունենայ : Տակաւին 35 երեսփոխաններ կան ընտրուելիք, բայց արդէն իսկ պատկերը յըստակ է : Ընտրուած է նոյնիսկ Նասրեան «Պէյրութ Մասսա» թերթին տնօրէնը՝ մահմէտական Ապտալահ Մաշնուք : Ինչպէս ըսինք հակարեւմտեան հոսանքը յաղթած է :

«ՀՐԷՈՒԹԵԱՆ ամերիկեան խորհուրդը Իսրայէլի իրաւունքը չի ճանչնար Այխմանը դատելու համար : Խորհուրդը կ'ըսէ թէ հրէութիւնը կրօնքի խնդիր է ոչ ազգութեան եւ կը դիմէ արտաքին նախարար Հերթըրի, որպէսզի այս վերջին ընդդիմանայ Այխմանի դատին Իսրայէլի պետութեան կողմէ :

ՄՈՆԱՔՕՅԻ Կռէյս իշխանուհին հայրը՝ Քելլի մեռաւ աջքի օր : Իշխան Ռենիէ եւ կինը Ֆիլատելֆիա մեկնեցան, Փարիզէն անցնելով :

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետին՝ Քիշիի հրաժարականը անմիջական կը նկատուի :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին .—

1.— Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պալոյեան, Չիլիի գաղութէն, որ Հայաստան այցելելէ ետք՝ վերադարձի ճամբուն վրայ շրջապտոյտ մը կը կատարեն Մերձ. Արեւելքի հայ գաղութներուն մէջ (Յունաստան, Լիբանան, Երուսաղէմ, Եգիպտոս, Միացեալ Նահանգներ) :

2.— Պ. Հրանտ Շիրինեան, Կիպրոսէն, որ կը մեկնի Լոնտոն :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Յունիս 17ին, ամէն տարի 1953էն ի վեր, կը յարգուի յիշատակը գերմանական վերամիացման յեղափոխութեան, որ ընկճուեցաւ: Այդ օրերուն արեւելեան Գերմանիոյ աշխատաւորութիւնը խաղաղ ցոյցերով աշխատանքը ձգած էր եւ պահանջած՝ բարելաւում ապրուստի պայմաններու, ազատ արձակում քաղաքական բանտարկեալներու եւ վերամիացում: Այս շարժումին հետեւանքով վեց զոհեր թաղուած են Պերլինի մէջ եւ դեռ կան 110 բանտարկեալներ: Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ այս Յունիս 17 թուականը կը համարուի խորհրդանշանական՝ ժողովուրդին վերամիացման եւ ազատութեան ձգտումներուն համար: Ահա այս պատճառով ամէն տեղ ժողովներ, հաւաքոյթներ եւ ցոյցեր տեղի ունեցան այս տարի ալ: Նշանակելի է մանաւանդ Պոնի հանդէսը, մասնակցութեամբ կառավարութեան եւ երեսփոխաններու, ուր խօսեցան փոխ վարչապետ Փրոֆ. Էրհարտ եւ Թիւպինկընի համալսարանէն Ուլրիչ Մանն: Էրհարտ, որ խօսեցաւ իբրեւ Ատընաուըրի փոխանորդը, շեշտեց թէ ինքնորոշման սկզբունքին իրականացումը Գերմանացիներուն համար եւս յաջողութեան յոյս կը ներշնչէ: Այս առթիւ աւելցուց թէ հարկ է Ափրիկէի ժողովուրդներուն թերած վիճակին բարելաւման օժանդակել, որպէսզի անոնք ալ իրենց ազդեցութեամբ օգտակար ըլլան ինքնորոշման սկզբունքի կիրառման: Բուն բանախօսը Ուլրիչ Մանն «Ազատութիւն, իրաւունք եւ ճշմարտութիւն» սկզբունքին վերլուծմամբ յայտնեց թէ 17 Յունիս 1953ի գերմանական պոռթկումը հաւատքի մը արդիւնք էր, այդ հաւատքը կարելի չէ ընկճել, քանի որ ազատութեան իրաւունքի եւ ճշմարտութեան նուիրուած էր: Պէթհովընի երրորդը՝ «Էռոյիքա»ով խորհրդանշական բնոյթ մը տուեցաւ այդ հանդէսին, որուն ներկայ եղած էին նաեւ օտար պետութեանց ներկայացուցիչներ: Գերման Դաշն. Պետութեան նախագահը՝ Լիւպքը, Գերմանիոյ կիսուած շրջանին սահմանին մօտ բազմահազար երիտասարդութեան խօսած է հաւատաւոր ճառ մը, այն ընդհանուր միտքով թէ վերամիացումը պիտի իրականանայ խաղաղ եւ ազատ ճամբով եւ կարելի չէ ժողովուրդ մը զրկել իր ինքնորոշման իրաւունքէն:

Սոցիալ Դեմոկրատներու վարիչը Օլլընհաուէր ճառով մը պարզած է 17 Յունիսի նշանակութիւնը գերմանական քաղաքականութեան համար եւ յայտարարած է թէ մինչեւ վերջ պէտք է ջանք թափուի միասնական ուժերով եւ ապահովուի վերամիացումը, այլեւ հաստատակամ մնալ Պերլինի մասին, մինչեւ որ վերստին Գերմանիոյ մայրաքաղաքը դառնայ:

Պերլինի մէջ մեռեալներուն գերեզմաններուն վրայ պսակներ զետեղեցին անհամար կազմակերպութիւններ եւ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները: Ուսանողութիւնը համալսարանի մեծագոյն սրահին մէջ արժանավայել հանդէս մը տուաւ, որու ընթացքին խօսեցան տնօրէնը՝ Փրոֆ. Էտուարդ Նոյման եւ քաղաքագիտական բաժնի դասախօսներէն Փրոֆ. Ֆրէնկըլ: Իսկ երեկոյեան ժամը 19ին լուռ քալուածքով հազարաւոր «ուսանողներ շարքով դիմեցին Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետարանին առջեւի հրապարակը, ուր 80.000 հոգի հաւաքուած էր եւ կը սպասէր ուսանողներու ժամանումին եւ իրենց հետ բերելիք անշէջ հուրին: Արեւմտեան Գերմանիայէն մինչեւ սահման բերած էին ուսանողներ այդ կրակը, անկէ ալ օդանաւով հասցուցած էին արեւմտեան Պերլին: Աշտանակներու լուսաւորումէն ետք խօսեցան Հոլշթայնի երկրամասին նախարարապետը Ֆոն Հասսէլ, որ ըսաւ թէ Կրեմլինը կ՚ուզէ իր ձեռքին տակ պահել Գերմանիոյ մէկ մասը: Լենին ըսած էր թէ երբ Պերլինի վրայ կարմիր դրօշը ծածանի, համայնավարութիւնը կը տիրէ Եւրոպայի: Ահա անոնց նպատակը: Բայց Պերլին պիտի պաշտպանուի: Թերեւս Խորհրդ. Միութեան համար ալ աննպաստ է պատերազմի մը վտանգը աչք առնել եւ անոր պատրաստուիլ: Գերման Դաշնակցութեան Հանրապետութեան նախկին նախագահ Թէոտոր Հօյս, որ Պերլին կը գտնուէր քանի մը հանդէսներու ալ ներկայ գտնուելու համար, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց իր սովորական ոճով՝ երբ ըսաւ թէ ուզած էր այդ պահուն Պերլինցիներուն քով ըլլալ, որովհետեւ ինք ալ Պերլինցի (պատուակալ) քաղաքացի է, ոչ թէ ուրիշը յանդիմանելու կամ անվայել խօսքեր ընելու համար (ինչպէս մէկը ըրաւ վերջերս), այլ շնորհակալութիւն յայտնելու համար Պերլինի, որ, հակառակ ամէն բանի, համաշխարհային պատմութեան մէջ ազատութեան ճամբուն վրայ իր դերը կը կատարէ:

Վերջին բանախօսն էր Պերլինի քաղաքապետը Վիլլի Պրանտ, որ ըսաւ թէ 17 Յունիս 1953ի զոհերը կը պարտաւորցնեն ամբողջ գերման ազգը բաղձալու խաղաղ ճամբով վերամիացման: Ներքին քաղաքական կեանքի համերաշխութեան կոչ ուղղելով, աւելցուց թէ վերամիացման համար անհրաժեշտ է ամէն զոհողութիւն յանձն առնել: Վիլլի Պրանտի ճառը շատ անգամ ծափահարութիւններով ընդմիջուեցաւ, մանաւանդ երբ թուեց ականաւոր հիւրերու, Ափրիկեան ժողովուրդներու ներկայացուցիչներու եւ արեւելեան կողմի Գերմանացիներու այս հանդէսին մասնակցութիւնը: Անկէ զատ ստացուած էին համակրական գրութիւններ եւ Միացեալ Նահանգներու երեք շրջաններու քաղաքապետներէ յայտարարութիւններ թէ իրենք ալ այդ օրը կը յարգեն իբրեւ «Գերմանական Միասնականութեան Օր»: Հանդէսը վերջացաւ գերմանական ազգային երգի երրորդ տունին նուագով եւ խմբական երգով:

Գիշերը հրախաղութիւններով մեծ բազմութիւն մը բարձրացաւ Քրոյցբերգ, քաղաքամէջի բարձունքը, ուր խօսեցաւ Պունտեսթակի փոխ-նախագահ Փրոֆ. Գարլօ Շմիտ, որ Սոցիալ-Դեմոկրատներու գաղափարախօսը կը համարուի ներկայիս ամբողջ Գերմանիոյ մէջ:

Փ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Ի՞ՆՉ ՊԱՏԿԵՐ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԿՐՕՆՔԸ
ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ֆիկառօյի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ կրօնքի մասին, Խորհրդ. Միութեան մէջ:

Դժուար է դեռ որոշել եւ ճշդել եկեղեցին ազդեցութիւնը բազմութիւններուն վրայ, Խ. Միութեան մէջ: Կիրակի օրերը եկեղեցիները կը յորդին: Սակայն պէտք է միշտ ի մտի ունենալ թէ եկեղեցիներէն տասնէն մէկը միայն բաց կը մնայ հաւատացեալներուն առջեւ: Երիտասարդ ուսանողները հեգնող ժպիտ մը ունին, երբ իրենց կը խօսուի Աստուծոյ հաւատքին մասին: Այսուհանդերձ գիւղերուն մէջ, ծնունդ, հարսնիք կամ մահ եկեղեցիէն կ՚անցնին:

Կարելի է միայն հաստատել, ստուգիւ, թէ յեղափոխութեան սկիզբէն մինչեւ վերջին պատերազմը, կրօնքին կամ «ժողովուրդներու հաշիշ»ին դէմ խիստ պայքարը փոխարինուած է հակակրօն քարոզչութեամբ, համոզելու սկզբունքով: Խ. Միութեան մէջ հաւատացեալ ըլլալը այլեւս մեղք մը չէ, այլ դժբախտութիւն մը:

Նոր ժամանակներու նշան է թերեւս որ ամբողջական քննութիւն մը կատարած է գիտական Ակադեմիային ազգագրութեան ճիւղը «կրօնքի վերապրումներուն» շուրջ:

Հաւատքը, այս ձեւով, դասուած է ընկերային հետաքրքրութիւններու շարքին, վերջին մնացորդը լրացած ժամանակաշրջանի մը:

Ուսումնասիրութեան հեղինակները գիտել կուտան թէ գիւղերուն մէջ, կոլխոզականներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը անաստուածեան է: «Ամբողջ շրջաններ ձերբազատուած են կրօնական ազդեցութենէն: Այսպէս, Քարայեվօ գիւղին տուներուն մէջ կրօնական պատկերներ չկան այլեւս, մանուկները չեն մկրտուիր, կրօնական տօներ տեղի չեն ունենար: Սակայն գիւղացիներու շրջանակներէն ներս գոյութիւն ունին դեռ բաւական թիւով հաւատացեալներ: Այսուհանդերձ ընկերվարական կարգերու մէջ անոնք կը գործեն իբրեւ հայրենասէրներ ու կը մասնակցին համայնավարութեան կառուցումին: Աւելին, կանոնաւոր չեն յաճախեր եկեղեցի...»:

Հաւատացեալներուն մեծամասնութիւնը վաթսունը անց է, անոնք իրենց երիտասարդութեան շրջանը բոլորած են նախայեղափոխութեան շրջանի թոյ… կրօնական կեանքին մէջ: Դիտուած է որ ծերունիները շատ անգամ իրենց թոռնիկները եկեղեցի կը տանին: Այսպէս կրօնական սովորութիւնները ծերերուն միջոցաւ կը փոխանցուին սերունդէ սերունդ: Այսպէս կամ այնպէս, Քալինինի շրջանի կոլխոզուհի մը կը յայտարարէ. «Մանուկները մեր ձեռքին մէջ են, կ՚ընեն ինչ որ կ՚ուզենք իրենցմէ»:

Հասուն մարդոց սերունդը, 40էն … տարիքին մէջ, միշտ ալ կրօնական զգացումներ չի՛ սնուցաներ: «Սակայն … թիւ մը այս սերունդի կիներէն իրենք զիրենք հաւատացեալ կը համարին, թէեւ կրօնքի տարրական սկզբունքներուն … տեղեակ չեն: Իրենց գիտցածն այն է … «այսպէս կ՚ըսեն տարեցները, այսպէս կ՚ընէին մեր հայրերը եւ … հայրերը»:

Այս շրջանակին մէջ, կրօնական հաւատալիքներու վերապրումը արդիւնք է առաւելապէս իրենց անբաւարար զարգացումին: Նոյնպէս, ընտանեկան սահմանափակ կեանքը կարեւոր ազդակ մըն է այդ տեսակէտով:

«Ինչ կը վերաբերի երիտասարդներուն, անհաւատութիւնը իրենց համար բնական մտավիճակ մըն է: Սակայն վերապահ պէտք է ըլլալ հանդէպ իրենց անտարբերութեան, զոր ցոյց կուտան «կրօնքի չարիքին» մասին եւ զոր կը համարին անվտանգ ժամանակավրական … մը: Պէտք է գինել այս երիտասարդները եւ կոլխոզականները, դարձնել թշնամի … մէն տեսակ կրօնական գաղափարախօսութեան: Դեռ բազմաթիւ տուներու մէջ, մինչեւ իսկ անաստուածականներու, կրօնական պատկերներ կը գտնուին: Նոյնպէս … մէջ կը տեսնեն մեռելներուն յիշատակը, ուրիշներ՝ զարդարանքի … կայ:

Բայց սխալ պիտի ըլլար մտածել … այս սովորութիւնները կարեւորութիւն չեն ներկայացներ: Ուստի քարոզչ… պէտք է հասկցնէ այս տարրականներու անօգտակարութիւնը եւ վտանգը: Սա… կայն պէտք է շարժի ճարտարութեամբ…

Գրեթէ մոռցուած քան տարի առաջ … մկրտութիւնները բազմացան պատեր… մի շրջանին եւ 1942էն ի վեր ծնած երե… խաներուն մեծամասնութիւնը մկրտուած է այժմ: Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ կրօ… նական ամուսնութեանց համար: Գիւղե… րուն մէջ կրօնական ամուսնութիւնը կը համարին արարողութիւն մը որ նորաձ… ւութեան կարգ անցած է:

«Ցաւալի է որ, կը շարունակեն երկ… ուսումնասիրողները, ընկերվար…

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՉՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Կը յաղթանակէ՞ր:

Լուրը շրջան ըրաւ կայծակի արագութեամբ: Անմիջապէս տեղեկացուցին նաեւ վարպետ Հօշըքօրնի: Ծերունին իսկոյն վերսկսաւ իր շրջապտոյտները եւ աճապարեց ծայրէն սկսելու իր պատմութիւնը, այս անգամ համեմելով զայն ամենավերջին դէպքով:

— Ինչ որ ինծի ամէնէն աւելի ցաւ կը պատճառէր, կը կրկնէր ծերունին, այն էր որ զիս կ՚ընդունէին իբրեւ ստախօս: Չկայ աւելի վատթար բան, քան ամբաստանուիլ իբր ստախօս...

Ամբողջ օրը կը խօսէր դէպքին մասին, կը պատմէր զայն ճամբաներէն անցնող բոլոր իր ծանօթներուն եւ նոյնիսկ անծանօթներուն, գինետան մէջ, եկեղեցիին ներսն ու դուրսը:

Հիմա այլեւս հանդարտած էր:

Եւ սակայն, բան մը կար որ տակաւին կը նեղէր զինքը: Բան մը, որուն մասին յստակ գաղափար մը չունէր: Միայն կը նկատէր թէ զինք մտիկ ընողները կատակով կ՚առնէին իր խօսքերը: Համոզուած չէին կարծես իր անմեղութեան: Իրեն այնպէս կը թուէր թէ իր ետեւէն ակնարկութիւններ կ՚ըլլային:

Յաջորդ շաբթուան երեքշաբթի օրը իջաւ Կոտերվիլի շուկան, միայն իր պատմութիւնը պատմելու ցանկութենէն մղուած:

Փ. Մալանտէն, իր կրպակին դրան վրայ կեցած, սկսաւ ծիծաղիլ երբ ինքը կ՚անցնէր: Ինչո՞ւ:

Մօտեցաւ Քրիքըթօցի ագարակապանի մը, ուզեց խօսիլ անոր հետ, եւ սակայն տակաւին բերանը չբացած, այս վերջինը փորիկ հարուած մը տալով ծերունիին փորին, գոչեց.

— Ահ, խորամանկ ծերունի...

Ապա, կռնակը դարձնելով հեռացաւ:

Վարպետ Հօշըքօրն ապշած մնաց տեղն ու տեղը: Հետզհետէ աւելի մտահոգուեցաւ: Ինչո՞ւ զինքը կոչեցին «Խորամանկ ծերունի»:

Երբ Ժուրտէնի ճաշարանը հասնելով նստեցաւ սեղանին առջեւ, սկսաւ բացատրել իր խնդիրը:

Մոնթիվիլիէէն արջառավաճառ մը ըսաւ.

— Էհ, էհ ծերուկ աղուէս, գիտենք չուանին պատմութիւնը...

Հօշըքօրն կակազեց.

— Քանի որ թղթապանակը գտնուեցաւ...

Միւսը պատասխանեց.

— Դէհ, դէհ, գիտենք, գիտենք, մէկը՝ որ կը գտնէ, միւսը՝ որ կը վերադարձնէ: Ոչ տեսանք, ոչ լսեցինք...

Գիւղացին սահմռկած էր: Վերջապէս կը հասկնար: Զինքը կ՚ամբաստանէին թէ մեղսակիցի մը միջնորդութեամբ վերադարձուցած էր դրամապանակը:

Ուզեց բողոքել: Բոլոր սեղանակիցները սկսան ծիծաղիլ:

Չկրցաւ վերջացնել ճաշը եւ մեկնեցաւ: Իր ետեւէն լսեցան ծաղրական բացագանչութիւններ:

Տուն հասաւ ամօթահար ու ընդվզած: Զայրոյթը կը խեղդէր զինքը, երբ կը մտածէր թէ իրեն պէս պատուախնդիր նորմանտացին կը յանդգնէին դնել այդպիսի զարհուրելի ամբաստանութեան մը բեռան տակ: Համոզուած էր այլեւս որ իրեն համար անկարելի պիտի ըլլար ապացուցանել իր անմեղութիւնը:

Կը զգար թէ իր սիրտը խոցոտած էին անարդար կասկածանքով մը:

Վերսկսաւ դարձեալ իր արկածին պատմութեանը, ամէն օր երկարելով զայն եւ հետզհետէ նորանոր փաստակութիւններ աւելցնելով անոր վրայ: Ամէն օր կը յղանար աւելի զօրաւոր ապացոյցներ, իր բողոքները օրէ օր աւելի եւս կ՚ուժեղանային, եւ ամէնէն վերջը կ՚արտասանէր իր հանդիսաւոր երդումները զորս նախապէս կը պատրաստէր իր մենութեան պահերուն, երբ իր միտքն ու երեւակայութիւնը ամբողջութեամբ կլանուած կ՚ըլլային չուանին պատմութեամբ:

Եւ սակայն, քանի իր երդումները [illegible] գիւաւոր բնոյթ կը ստանային, քանի իր փաստարկութիւնները աւելի ճարպիկ կը դառնային, այնքան նուազ հաւատք կ՚ընծայէին իր խօսքերուն:

— Ստախօսի պատմութիւններ, կ՚ըսէին … իր ետեւէն:

Խեղճ ծերունին կը զգար այս … եւ պայքարելու համար … նոյն ճիգեր գործ կը դնէր:

Օրէ օր կը սպառէր:

Հիմա այլեւս կատակասէրներ … պատմել կուտային չուանին պատմութիւնը, զուարճանալու համար, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս արշաւանքի մը մասնակից … զինուորին պատմել կուտան ճակատամարտի մասին:

Իր միտքը հետզհետէ կը տկարանար …
Դեկտեմբերի վերջերը անկողին ինկաւ …
Մեռաւ Յունուարի առաջին օրերուն եւ հոգեվարքի զառանցանքներու միջոցին իր անմեղութիւնը հաստատելու համար կը կրկնէր.

— Պզտիկ չուանի կտոր մը… Պ. քաղաքապետ, ահաւասիկ, պզտիկ … կտոր մը…

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(4 եւ վերջ)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 25ին Արժանթին տօնեց իր անկախութեան 150րդ տարեդարձը՝ մասնաւորաբար հրաւիրուած օտար պատգամաւորութեանց ներկայութեան ։ Ֆրանսան ներկայացնէին Լուի Ժագինօ, նաւանքը, եւ մառեշալ Ժուէն ։ Հարաւ-ամերիկեան երկիրներէն մինչեւ Խ. Մինութիւն, յիսունէ աւելի երկիրներ ուղարկած էին պատգամաւորութիւններ ։

Արժանթինի մէջ Մայիս 25ին տեղի ունեցածը Պասթիլի գրաւման պէս դէպք մըն է, որուն կարեւորութիւնը պիտի յայտնուէր տարիներու ընթացքին միայն ։

ԱԶԳԻ ՄԸ ԾՆՈՒՆԴԸ

1810 Մայիս 25ին Պուէնոս Այրէսի մէջ կը կազմուէր «կառավարութիւն» մը, որ պաշտօնանկ կ'ընէր սպանացի փոխարքան՝ Սիսնէրոսը ։ Սակայն դեռ կը զգուշանային խօսիլ բաժանման ու անկախութեան մասին ։

1810էն առաջ արդէն սկսած էին որոշ խմորումներ, եւ նոյնիսկ Լա Փազի ու Շուգուիզաքա քաղաքներուն մէջ Սպանիոյ գահին դէմ յեղափոխութիւններ կազմակերպուած էին տեղացի խառնածիններու կողմէ ։ Բայց Սպանիա արիւնի մէջ խեղդած էր այս շարժումները ։

Տեղական անկախութեան կողմնակիցները տարիներէ ի վեր կը կարդային Ֆրանսական Համայնագիտարանին հեղինակներուն գործերը, ազատ-որմնադրական գաղտնի օթեակներու մէջ ժողովներ կը գումարէին ու կը ներշնչուէին 1789ի ֆրանսական յեղափոխութեամբ եւ Հիւսիսային Ամերիկայի 13 նահանգներուն անկախութեան տիրանալու օրինակով ։ «Ձախակողմեան» այս հոսանքը չէր կրնար բացէն ի բաց յայտարարել հանրապետական իր իտէալը, քանի որ տեղական հարուստ դասակարգը դեռ հաւատարիմ կը մնար Սպանիոյ Թագաւորին ։

Բայց երբ Նափոլէոն Պոնափարթի բանակները գրաւեցին Սպանիան, ու Նափոլէոնի եղբայրը՝ Ժոզէֆ Պոնափարթը հաստատեցին սպանական գահուն վրայ, հաւատարմութեան հարց չէր մնար այլեւս ։

1810 Մայիս 13ին խառնածին սպաները կ'որոշէին այլեւս չճանչնալ փոխարքային իշխանութիւնը եւ կը կազմէին կառավարութիւն մը, որպէս վարչապետ ունենալով ոչ-ծայրայեղ Գորնելիօ Սաավետրօն, իսկ որպէս ընդհ. քարտուղար ու պատերազմական նախարար ունենալով յառաջդիմական Մերիանօ Մորենօն, որ Ժ. Ժ. Ռուսոյի թարգմանիչ եղած էր ու կառավարութեան կազմութենէն տասը օր վերջ կը հիմնէր «Պուէնոս Այրէսի Կազէթ»ը՝ առանց գրաքննութեան լոյս տեսնող երկրին առաջին թերթը ։

Թէեւ 1810 Մայիս 25ին Սաավետրա երդուած էր «Ամերիկայի այս շրջանը մեր տիրոջ՝ Տոն Ֆերնանդ Է.ի իշխանութեան տակ պահել», բայց եւ այնպէս Արժանթինի ինքնուրոյնութիւնը ընդունուած կ'ըլլար նոր կառավարութեան կազմութեամբ ։ Բացարձակ անկախութեան հաստատումը սակայն պիտի կարօտէր բազմաթիւ տարիներու ներքին ու արտաքին պատերազմներու ։

1810ի խորհրդանշական յայտարարութենէն 48 տարի վերջն է միայն, որ երկիրը ունեցաւ իր սահմանադրութիւնը եւ 108 տարի վերջն է, որ ամբողջ ժողովուրդը, անխտիր, ունեցաւ ընտրելու իրաւունք ։

Այսօրուան Արժանթինը սակայն լուծած չէ երկիրը յուզող բոլոր հարցերը ։ Փէրոնականները դեռ բաւական կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնեն, ամէն առիթով գլուխ ցցելու պատրաստ ։ Դժուարին խնդիր մըն է նաեւ երկրին տնտեսութեան վերականգնումի հարցը, որ ներկայ կառավարութեան առաջնակարգ մտահոգութիւններէն մին կը հանդիսանայ ։ Արժանթին իսկապէս անկախ կ'ըլլայ այն օրը, երբ յաջողի առաւելագոյն չափով շահագործել իր բնական հարստութիւններն ու զարգացնել տեղական արդիւնաբերութիւնը՝ ձերբազատուելով տնտեսական օտար ազդեցութիւններէ ։

կան արարողութիւնները, ծնունդի կամ հարսնիքի առթիւ, զուրկ են հանդիսաւորութենէ ։ Երիտասարդներուն բաղձանքը, փայլ տալ նոր ընտանիքի մը կազմութեան, արժանի է ուշադրութեան ։ Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ թաղման արարողութիւններուն »։

Այս համառօտ քաղուածքները, ազգագրական ճիւղի պատրաստած տեղեկագրէն, ցոյց կուտան թէ կրօնքը իր ներգործութիւնը կը կատարէ տակաւին, մասնաւորաբար գիւղերու մէջ ։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

★

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ Հայ Տիպ ու Տառի վաստակաւոր մշակ Հրաչեայ Տէր Ներսէսեանի 60ամեայ գործունէութեան նուիրուած յոբելենական հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Հոկտեմբերին, Սեւրի Մխիթարեանց վարժարանին մէջ ։ Ճիշդ թուականը կը յայտարարուի թերթերու միջոցով ։

Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց պետերուն, հայ գրագէտներու եւ մամուլի աշխատաւորներու ։

Այս հանդիսութիւնը պիտի ըլլայ տեսակ մը ոգեկոչում հայ տպագրութեան պատմութեան դէմքերու ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ ՄԱՀԸ

Վաստակաւոր ուսուցիչ Ընկեր Յովհ. Պապիկեան, որ քանի մը տարիէ ի վեր անդամալոյծ, անկողնին գամուած էր, Պուքրէշի մէջ (Ռումանիա) մահացած է. թաղումը կատարուած է Մայիս մէկին, աշակերտներու եւ զինք յարգողներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան ։

Ընկեր Յովհ. Պապիկեան ծնած էր Պուրսայի Չենկիլէր գիւղ հայաբնակ գիւղին մէջ, ուր նախնական կրթութիւն ստանալէ յետոյ, հետեւած է Արմաշի Դպրեվանքին դասընթացքներուն, Դուրեան Սրբազանի վանահայրութեան շրջանին ։

Աւարտելէ յետոյ Դպրեվանքին դասընթացքը, նուիրուած էր ուսուցչութեան, եւ երկար տարիներ եղած է Սկիւտարի ճեմարանին տնօրէնը ։ 1915ին յաջողած էր ճողոպրիլ Պոլսոյ թուրք ոստիկանութեան հետապնդումներէն, եւ անցած Պուլկարիա, Ֆիլիպէ քաղաքը, երկար տարիներ ուսուցիչ ըլլալով նաեւ հոն ։

Ի վերջոյ փոխադրուած էր Պուքրէշ, իբրեւ հայերէն լեզուի ուսուցիչ, տեղւոյն ազգային եօթնամեայ վարժարանին մէջ, մինչեւ այն օրը, երբ կարմիր բանակը գրաւեց Ռումանիան ։

Այս նոր կացութեան մէջ, ռամկավար-հնչակ եւ հատուկենտ համայնավարներ, իրենց կարգին «գրաւելով» ազգային իշխանութիւնները նաեւ վարժարանին հոգաբարձութիւնը, սկսան «մաքրագործել» ազգ. վարժարանները, «հակահայաստանեան» ուսուցիչներէ ։

Ասպարէզ կը բացուէր Դաշնակցութենէ փախուածներուն եւ նորաբոյս կարմիրներուն ։

Ընկեր Յովհաննէս Պապիկեան առաջին պաշտօնազրկուողներէն մէկը պիտի ըլլար անշուշտ, հակառակ տարիներու իր բծախնդիր ուսուցչական գործունէութեան, իբրեւ խանդավառ ազգասէր, պաշտամունք ունեցող հայ լեզուի եւ գրականութեան համար ։

1945 Ապրիլ 11ի գիշերը, 1915ի Եղեռնին ճիշդ երեսուներորդ տարեդարձին գիշերը, ընկեր Յովհաննէս Պապիկեան եւս կը ձերբակալուի ռուս գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ, ուրիշ կարգ մը Դաշնակցական ընկերներու եւ համակիրներու հետ, փոխադրուելով Մոսկուա, եւ անկէ՝ հեռաւոր Սիպերիա, առանց դատ-դատաստանի, հինգ տարուան պայմանաժամով ...

Չարչարանքի եւ տառապանքի տարիները բան մը չէին պակսեցուցած անոր մէջ միս ու արիւն դարձած հայրենասիրութենէն եւ ազգասիրութենէն ։

1957ին միայն վերադարձաւ Պուքրէշ, արդէն կաթուածահար, իր մարմնոյն ձախ կողմէն. հազիւ կը շարժէր իր աջ ձեռքը. թշուառ պայմաններու մէջ ըլլալով հանդերձ, իր միակ մխիթարութիւնն էր կարդալ եւ գրել ։

Ընկեր Յովհաննէս Պապիկեան եղած է անդամ Պոլսոյ Ազգ. Երեսփ. Ժողովին, քանիցս ընտրուած ըլլալով Սկիւտարի շրջանէն, իբրեւ վաստակաւոր տնօրէն նոյն շրջանի ճեմարանին ։ Ունի բազմաթիւ գրական ստեղծագործութիւններ Պոլսահայ մամուլին մէջ, նաեւ ուսումնասիրութիւն մը՝ Րաֆֆիի մասին, առանձին հատորով լոյս տեսած՝ Պուքրէշի մէջ ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ "ՁԵՐԳԵՑ"

Մեծ երաժշտագէտ Կոմիտասի կենսագրութեան մէջ պատմական նշանակալից պատահարի մը ճշդումին համար՝ պարտք կը նկատեմ «Եւրոպայի»ին յայտնել թէ՝ երբ Ատափազարի մէջ ծերունազարդ ու վաստակաւոր ուսուցիչ Գէորգ Տիրինեանի Յոբելեանին օրը՝ Կոմիտասի քանի մը կրօնական մեղեդիներ երգելէն ետքը հանդիսական խուռն բազմութիւնը գըրգռալից ծափահարութիւններով կը խնդրէր «Կռունկ» երգել, Վարդապետը ո՛չ թէ գոհացում տուաւ յայտնուած փափաքին, ինչպէս կ'ըսէր «Եւրոպայի» (Յառաջ, 16 Յունիս), այլ ընդհակառակը, ան «Կռունկ» չերգեց, ընդդիմացաւ երգել, յուզուած առարկելով թէ՝ եկեղեցիի կամարներու տակ, վեղարը գլուխը, ինքն իրեն թոյլ չի տար աշխարհիկ երգ երգել ։

Մամուլի մէջ, երկու տեղ, Կոմիտասի այս սկզբունքի ուշադրաւ վերաբերումը չեշտած ըլլալով, հակառութիւն մը լուսաբանած ըլլալու պահանջին համար, անօգուտ չնկատեցի անդրադառնալ դէպքին, որպէսզի չըլլա՛յ որ թիւրիմացաբար լուած տարաձայնութիւնը ընդհանրանայ՝ Կոմիտասի կենսագրութեան շուրջը, քանի որ երգած եւ չերգած ըլլալուն հակընդդէմ խորհուրդը իր լուրջ նշանակութիւնը ունի, եկեղեցական օրէնքի ըմբռնումի տեսակէտով ։

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԱՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, 1918 – 1958 ։ Հրատարակութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շրջ. վարչութեան, աշխատասիրեց Ներսէս Արեգայ Բախտիկեան ։ Խմբագրութեան մաս կազմած են Ներսէս վրդ. Բախտիկեան, Տոքթ. Յ. Պէրպէրեան, Յ. Շահինեան, Ֆ. Զաքարեան եւ Օննիկ Մելիքսէթեան ։ Տպարան՝ Կաթողիկոսութիւն Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ 1960 ։

ՆՈՐ ԿԻՆԸ, գրեց Էլլէն Բիւզանդ, հրատարակութիւն Մշակոյթի բարեկամների «Գարուն »ակումբի ։ Տպագրութիւն Ալիֆ, Թեհրան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Նիկողոս աղան գետնից քար էր վերցնում, նետում բազմութեան ։ Երեխաները ցրւում էին, ինչպէս թռչունների մի երամ, բայց էլի հաւաքւում եւ ճչում աւելի բարձր ։

— Հոգաբարձութեան նախագահը Մարեցայի մօտ ...

Երեխաների բազմութեան խառնուեցին եւ հասակաւորներ ։

Նիկողոս աղան պատասխանում էր ։

— Սուտ են, սուտ են ։

Եւ աճարեկուած, ամօթահեծ, նա վազում էր, սարսափով լցուած եւ խուղարկու աչքերով յառում էր դռներին ։

Նա որոնում էր մի որեւիցէ բաց դուռ, որպէսզի ներս մտնի եւ ազատուի ամօթի անգութ ճանկերից ։

Բայց բոլորն էլ փակում էին դռները, քշում ներս, մեղսակից չլինելու համար այն յանցանքին, որ բոլոր մարդիկ, բոլոր ժամանակներում գործել էին ։

Երբ Նիկողոս աղան հասաւ մեր տունը, մեր տան կանայք իջեցրին լուսամուտների վարագոյրները, դուռն արդէն փակ էր ։

Ես կտուրից տեսայ Նիկողոս աղային բաւականին մօտից — քրտինքը ողողել էր նրան, գլխից շոգի էր բարձրանում, վզի երակներն ուռած, բեխի վրայ խլինք, շրթունքները պրկուած, ահ նրա աչքերը՝ սարսափը ցցուել էր նրա աչքերում դանակի նման ։

— Բոլոր գիշերը Մարեցայի մօտ էր...

աղաղակում էին ոմանք ։

— Հոգաբարձութեան նախագահը, — աղաղակում էին ուրիշները ։

Հայրս նստած էր թախտի վրայ ։ Երբեք չմօտեցաւ լուսամուտին ։ Քաշում էր ծխախոտը եւ չչնչում ։

— Անպիտաններ, կարծես ուրիշ գործ չունեն ։

Նիկողոս աղան հասաւ բազարի մեծ հրապարակը կորաւ բազմութեան մէջ ։

Ամբոխը ցրուեց բաւարարուած եւ հանդստացած ։

Այդ դէպքից յետոյ Նիկողոս աղային ոչ ոք չտեսաւ քաղաքի փողոցներում, խանութը մնաց փակ ։

Ասում էին, որ տանն էլ ոչ ոքին չի ընդունում, քաշուել է մի առանձին սենեակ, ծխում է, քայլում անընդհատ, գլուխն օրօրում, ինքնիրեն խօսում, հայհոյում ։

Վեց ամիս յետոյ լուր տարածուեց, որ Նիկողոս աղան լցրել է իր ընտանիքը մի կառքում եւ գիշերով հեռացել է քաղաքից՝ վերջին անգամ թքելով քաղաքի հողի վրայ, կօշիկների փոշին թափ տալով ։

Թէ ո՞ւր գնաց Նիկողոս աղան, ի՞նչ եղաւ — ոչ ոք չիմացաւ ։

×

Գարուն է, մեր փողոցում ծաղկում են նշենիները, խնձորենիները, տանձենիները, սալորենիները եւ ակացիաները ։ Հեռուն՝ Մասսաի գագաթին դեռ եւս ձիւնը յամառում է, դիմադրում է անէանալու վտանգի մէջ եղող որեւէ տարերքի նման, բայց արեւը յաղթանակում է ծաղկավառ, կանաչափառ դաշտում ։

Երբ առաւօտեան գիւղական սայլերը մտնում են քաղաքը, անցնում են մեր փողոցով, եզների կոտոշները զարդարուած են նոր ծաղկած նշենիների սպիտակ մեծ ճիւղերով, իրենց ծաղկած վիճակում ինչքան նման են ձիւնի տակ մնացած ճիւղերին ։

Սայլապանների գդակների չորս բոլորքը շարած են անպայման խնձորենու վարդագոյն ծաղիկներ, որպէսզի դոյնով տարբերուեն նշենու սպիտակ ծաղիկից ։

Սայլերի ճռճռոցը սկսւում էր շատ կանուխ, գարնանային մթնշաղի այն կախարդական ժամերին, երբ քունն այնքան էր քաղցրանում, որ դառնում էր անդիմադրելի ։

Սայլերի ճռճռոցը օրօրում էր մեզ, մենք վարժ էինք այդ երաժշտութեան, նրանք հեռուից գրկում էին մեզ, խորացնում մեզ նոր արշալոյսի թեթեւ, խուսափուկ եւ երերուն երազում ։

Սայլերի ճռճռոցը տեւում էր շատ երկար ։

Զարթնում էինք, սկսւում էր աշխատանքի օրը եւ շարունակւում եռանդուն կերպով մինչեւ կէսօր ։

Դանդաղ, միօրինակ այդ ճռճռոցը կարելի էր նմանեցնել ամէն մի նուագի, ուրախ կամ տխուր, նայած ունկնդրի ներքին տրամադրութիւններին ։ Երբ տանն կշտամբում էին, այնպէս կշտամբում, որ սիրտս փլչում էր, ուզում էի լաց լինել, այդ ճռճռոցը թւում էր, որ ինձ հետ ողբում է լալագին, սայլերի ամէն մի անիւն արձագանգում էր իմ հոգու թախիծին ։

Սայլերի ճռճռոցի հետ լսւում էին նաեւ գարբինների մուրճերի հարուածները, երբեմն արագ-արագ, երբեմն ընդհատ-ընդհատ ։

Մեր փողոցում շատ էին գարբինները ։ Սիրում էի ես կանգնել նրանց կրպակների առաջ եւ դիտել նրանց օճախի կրակը, որ գնալով կատաղում էր փքսի քամուց, ես կարծում էի, որ կրակը կատաղում է, որովհետեւ ջղայնացնում են նրան ։

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Ենթակոմիտէի : Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (երգ) :

Ընկ. Կար. Մութաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (արտասանութիւն) :

Ջեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թոնկուրեանի եւ Ժաք Քէօփթէրեանի բարձրախօսին :

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը :

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZEի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի Կրթ. Մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

×

Պանեէօ Քաշան.— 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2.30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի :

Մեթրօ Քաշան :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre

au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերճար Տէտէեանի իր Արմենիա նուագախումբով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կլօտ. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքի տարեվերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ օր, ժամը ճիշդ 21ին, Սալ Մագընոյի մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, հայկական պարեր, մրցանակաբաշխութիւն : Սաներու կողմէ կը ներկայացուին երկու թատերախաղեր : Կը նուագէ Օր. Իրմա Պօղոսեան : Կ'երգէ Պ. Ալպեր Ասլանեան : Հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ :

× Ողբ. Մինաս Տատիկեանի մահուան առիթով, փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Պ. Պ. Յ. Տէրոյեան քսան Ն. Ֆ., Յ. Պապաեկիլեան 15 Ն. Ֆ., Յ. Նաճարեան տասը Ն. Ֆ., Գ. Օսքարեան տասը Ն. Ֆ. :

× Երեւանէն Եղիազար Կարապետեան կը փնտռէ իր որդին՝ Կոլեա : Դիմել եկեղեցի :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ-անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները :

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

Բարեգործականի Հայուհեաց Մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ Երիտասարդաց կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24 Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեանի շքեղ պարտէզին մէջ :

24, BOUL. FAIDHERBE, BEAUMONT

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաճելի անակնկալներ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵ՛Ր ԱՉՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանուանց երիտասարդներուն :

Լաւագոյն կերպասներ, անգլիական եւ ֆրանսական :

Դիւրամատչելի գիներ :

MICHEL ARSLAN

15, Rue de la Grande Armée (Chapître) - Marseille

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Համի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise PARIS 9 - Tél. TAI 49-40

(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝

Շէյքսփիր եւ Թուրքերը արդի ժամանակի նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15-20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ :

Ինչպէս նաեւ երգախաղ ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն. Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում :

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրազօշի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Բացումը կը կատարուի խմբերգներով : Պիտի ըլլան արտասանութիւններ :

Կը ներկայացուին.—

1) ՁԿՆԻԿԸ (հէքեաթային պատկեր մը)
2) ՇՓՈԹ ԾԱՌԱՆ
3) ԳԱՂԱՓԱՐԱՊԱՇՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ :

Հանդէսը կը վերջանայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ աշակերտութեան խմբական պարերով :

Պիտի ըլլայ հաշուետուութիւն Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ պիտի կարդացուի տարեկան հանգանակութեան նուիրատուներու ցանկը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հասաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն : Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն : Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկայ ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12 :

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին : Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան» :

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հսարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 24 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8832 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4633

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Ամառնամուտը քանի մը օր առաջ աղջնակները տուաւ տարեկան արձակուրդի : Փարիզի եւ գաւառի մէջ մեր դպրոցներն ու «Հայերէնի դասընթացք»ները այս կիրակի կ'ունենան իրենց տարեվերջի հանդէսներն ու մրցանակաբաշխութիւնը : (Ալֆորվիլի 70 աշակերտներուն հանդէսը վաղը՝ Շաբաթ գիշեր):

Անոնք հանրութեան կը ներկայացնեն իրենց աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն կատարած նուաճումները վերջին տարեշրջանի ընթացքին :

Յառաջի չորրորդ էջին վրայ երեւցած ծանուցումները «Ամավերջի հանդէս»ներու մասին՝ ուրախութեամբ կը համակեն սրտերը բոլոր անոնց, որոնք կը մտահոգուին նոր սերունդի ապագայով : Կը յուսանք, որ սրտցաւ հայրենակիցներ ներկայ պիտի ըլլան այդ հանդէսներուն՝ քաջալերելու համար աշակերտներուն հետ նաեւ կազմակերպիչ հիմնարկութիւնները :

Գիտենք թէ քանի աշակերտ – աշակերտուհիներ ունին Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանն ու Թէնսիի Դպրոցասէրը :

Չունինք սակայն լրիւ վիճակագրութիւն մը, որ մեզի տար Փարիզեան շրջանի եւ գաւառի հայաբնակ քաղաքներու հայերէնի դասընթացքներուն հետեւող մեր աղջիկներուն եւ տղոց ճշգրիտ թիւը :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութիւնն ու գաւառի մասնաճիւղերը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Ֆրանսայի զանազան կողմերը հայ կաթողիկէ վարդապետներ եւ հայ – աւետարանական պատուելիներ, Բարեգործականը, ինչպէս նաեւ կարգ մը Հայրենակցական եւ այլ կազմակերպութիւններ կը պահեն հայերէնի շաբաթական «դպրոց»ներ :

Չկայ համադրող կեդրոն մը, որ մեզի տար իրական պատկեր մը : Ցոյց տար, օրինակ, թէ բնակչութեան թիւին համեմատութեամբ ինչ տոկոս կը ներկայացնեն այդ դասընթացքներուն կանոնաւորաբար հետեւող աշակերտները :

Քանի մը տարի առաջ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն կից կազմուած Կրթական մարմինը ուսմանց ծրագիր մը պատրաստեց : Այդ առթիւ փափաք էինք յայտնած, որ միջոցներ ձեռք առնուին զայն կիրարկելու համար ամբողջ Ֆրանսայի շրջանին մէջ :

Այս թելադրութիւնը չիրականացաւ գործնապէս այն պատճառով, որ չունինք ազգային կեդրոնական մարմին մը, որ ղեկավարի դեր կատարէ : Տարիներով այս էջերէն պահանջեցինք նման մարմնի մը կազմութիւնը : Սակայն ո՛չ ոք ուզեց նախաձեռնութիւն եւ պատասխանատուութիւն ստանձնել :

Չկրցանք կեանքի կոչել նոյնիսկ Թեմական կեդրոնական կազմակերպութիւն մը՝ հիմնուած Ազգային Սահմանադրութեան վրայ, որ ի զօրու է տակաւին արտասահմանի շատ մը երկիրներուն մէջ :

Սպասե՞նք դեռ : Եւ յուսա՞նք :

Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի, Կրընոպլի, Տէսինի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերը այս տարեշրջանին եւս արդիւնաւէտ աշխատանք են կատարած : Պորտոյի փոքրիկ մասնաճիւղն անգամ մեծ ճիգեր է ըրած :

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը ըստ սովորութեան իր ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը կը կատարէ դաշտահանդէսով մը :

Վերջին անգամ Սալ տը Շիմիի իր հանդէսին առիթ ունեցանք ծափահարելու աշակերտուհիներու երգերն ու արտասանութիւնները, մանաւանդ թատերական ներկայացումը՝ մասնակցութեամբ նախկին սանուհիներու :

Ամէն քաջալերանքի արժանի է այս դպրոցը, որուն շրջանաւարտները կոչուած են կազմելու մեր վաղուան մայրերը, գիտակից եւ հայրենասէր :

Ութսունմէկ տարուան բեղուն անցեալ մը ունի Դպրոցասիրացը՝ հիմնուած Պոլսոյ մէջ 1879ին : Հարիւրաւոր ուսուցչուհիներ Թուրքիոյ հայաբնակ քաղաքներուն մէջ սերունդներ են հասցուցած :

Տարագիր՝ ինչպէս Հայութիւնը՝ փոթորիկէն վերջ, անիկա հետեւեցաւ հայ նոր պանդխտութեան Գողգոթայի ճամբուն : Սելանիկ ու Մարսէյլ ժամանակաւոր հանգրուաններ եղան այդ ճանապարհին վրայ, մինչեւ այն օրը, երբ վերջնապէս հաստատուեցաւ Թէնսիի մէջ :

Ո՛րքան պիտի ուզէինք, որ դպրոցին խնամակալ մարմինն ու մեկենասները ճիգ մը եւս ընելով՝ անոր մակարդակը բարձրացնէին լիսէի աստիճանին, որուն իրաւունք ունի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԻՆ

ՄԵՍԱԼԻ ՀԱՃԸ ԱԼ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿԵՑ

*

Թունուզի եւ Փարիզի մէջ լռատես են : «Ալժ. կառավարութեան» երեքշաբթի օրուան հաղորդագրութիւնը ամէն ինչ կարգի դրաւ : Տարակարծութիւնը ձեւի վրայ էր եւ ո՛չ սկզբունքի :

Բանագնացը հաւանաբար Փարիզ հասնի, այսօր – վաղը : Կրնայ ըլլալ որ այս վերջինին ընկերանան մասնագէտներ : Ցամենայն դէպս Թունուզցի պետական անձնաւորութեան մը ընկերակցութիւնը չի հաստատուիր :

Չորեքշաբթի օր կը յայտարարուէր թէ Պումէնճէլ արդէն հասած է Փարիզ, հիմնուելով այն կէտին վրայ որ Թունուզէն դէպի Ֆրանքֆորթ օդանաւ մը մեկնած էր : Այսօր կ'ըսուի թէ բանագնացը Փարիզ կրնայ հասնիլ Հինգշաբթի Պրիւսէլէն կամ Ժընեւէն :

«Ալժ. կառավարութիւն»ը անգամ մը եւս շեշտած է թէ՝ 1) Պէտք է միաժամանակ բանակցիլ կրակը դադրեցնելու եւ ինքնորոշման շուրջ : 2) Իրենք պիտի ներկայացնեն՝ Ալժերիան :

Միւս կողմէ Ալժերական Ազգային Շարժումը չորս օրուան բացառիկ նիստերէ ետք յայտարարութիւն մը յանձնած է՝ տը Կոլի, որուն միջոցով կը տեղեկացնեն թէ իրենց կողմէ ներկայացուցիչ մը նշանակուած է, յանձին՝ զօրավար Մուլէյ Մերպահի որ պիտի մասնակցի՝ խօսակցութիւններուն : «Կ'ուզենք մասնակցիլ կրակը դադրեցնելու համար կատարուելիք խօսակցութեանց», կ'ըսէ Մեսալի Հաճի հաղորդագրութիւնը :

Ալժէ կը շարունակէ հանդարտ մնալ : Ոչ մէկ ցոյց կամ միջադէպ : Կը սպասեն մտահոգութեամբ :

«Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատը» արձանագրութեան նոր կեդրոններ բացած է հոս ու հոն : Կը յայտարարեն թէ ցարդ 70 հազար հոգի անդամագրուած է շարժումին : Կը կարծուի թէ քանի մը օրէն 200000ի պիտի բարձրանայ անոնց թիւը : Կ'ըսեն թէ այս շարժումը Ֆրանսայի առաջին կուսակցութիւնը պիտի դառնայ :

Փարիզի մէջ Ազգային պաշտպանութեան յանձնախումբը վիճարանութիւն պահանջած է բանակին համար առեղծուած նոր կացութեան շուրջ : Առաջարկը մերժուած է : Յատկանշական է դիտել տալ որ Յունիս 14էն (տը Կոլի ճառը) ի վեր առաջին անգամն է որ բանակը իր ձայնը լսելի կը դարձնէ, թէեւ «երկչոտութեամբ» ինչպէս կ'ըսէ «Քոմպա» :

Ընկերվարականներու կեդր. կոմիտէն զեկոյցով մը կը շեշտէ թէ «առաջին քայլը առնուած է» ու չի կրնար ընդունիլ որ «ձախողի այս քայլը ծայրայեղներուեւ որոշ պաշտօնական շրջանակներու ճնշումին պատճառաւ» :

Արմատականները նոյնպէս զեկոյցով մը «կ'ողջունեն կուսները դադրեցնելու յոյսը» : Այս առթիւ վերստին կը յայտարարեն թէ իրենց նպատակը եղած է Ալժերիոյ հարցը լուծել այնպիսի ձեւով մը որ յարգուի ինքնորոշման իրաւունքը :

Շահեկան է նաեւ գիտնալ թէ ի՛նչ անցաւ դարձաւ վերջին 48 ժամուան ընթացքին Թունուզի մէջ եւ ինչո՞ւ բանագնացը ուշացաւ : Ինչպէս ըսինք, Ալժ. Ազատ. Ճակատի մարդիկը չեն ուզեր Փարիզ գալ պարտուած ազգի կերպով «Փարիզ կ'երթանք բայց՝ ոչ Քանոսա» կ'ըսեն անոնք ակնարկելով իտալական քաղաքին ուր Գերմանիոյ Հանրի Դ. կայսրը՝ պարտուած, բանադրուած եւ բոլորէն լքուած ստիպուեցաւ երթալ եւ հոն երեք օր եւ երեք գիշեր, պատժուածի զգեստով սպասեց պալատին բակին մէջ, ձիւնին տակ, որպէսզի Գրիգոր Է. Պապը ներում շնորհէ : Այդ պատճառով «Քանոսա երթալ» կը նշանակէ նուաստանալ անոր առջեւ որուն դէմ նախ դիմադրած ես :

Բանագնացին եւ Ֆրանսական ներկայացուցիչներուն խօսակցութիւնները հաւանաբար գաղտնի մնան թէեւ Ալժ. Ազատ. Ճակատը կ'ուզէ որ հրապարակուին :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Ալ Կումուրիէ (Գահիրէ). — «Յեղափոխութեան կառավարութեան առաջնորդները Փարիզ երթալու Ֆրանսայի հրաւէրը ընդունելով ցոյց տուին թէ գործնական մարդիկ են :

« Եթէ զօրավար տը Կոլ իսկապէս եւ անկեղծօրէն կ'ուզէ Ալժերիոյ հարցը լուծել ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ որ « Ալժ. կառավարութեան» ղեկավարները բանակցին Ֆրանսայի հետ :

« Ընդհակառակն, եթէ տը Կոլ անկեղծ չէ իր յայտարարութիւններուն մէջ, Ֆրանսայի պետին իսկական դիմագիծը պիտի յայտնուի աշխարհի առջեւ » :

Յորդանանի թագաւորը Հիւսէյին շնորհաւորելէ ետք կ'ըսէ.— «Մենք որ միշտ օգնած ենք մեր եղբայրներուն կը հիանանք անոնց գործնական ոգիին վրայ ... եւ կը յուսանք որ կը ստանան ինքնորոշումը, ազատութիւնը եւ ինքնավարութիւն :

« Ինտիըն էքսփրէս » (Հնդկաստան) «Նոր յոյս մը Ալժերիոյ համար » խորագրին տակ կը գրէ ի մէջ այլոց .— «Ամէն ոք կը յուսայ որ այս ողբերգութիւնը որ վեց տարիէ ի վեր կը տեւէ, պիտի վերջանայ : Ֆրանսա պէտք չէ կորսնցնէ այս առիթը համաձայնելու համար ալժերական ազգայնականներուն հետ » :

«Թայմզ Օֆ Ինտիա»ի կարծիքով կարգ մը արաբական եւ ափրիկեան պետութիւններու ճնշումին տակ է որ ազգայնականները ընդառաջ գացին զօրավար տը Կոլի հրաւէրին... Սակայն ֆրանսական «քաղաքականութիւնը կը մնայ շատ անգամ գաղթատէրերու ճնշումին ենթակայ » :

———o———

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ ինչպէս կը սպասուէր, Յորդանանի կառավարութիւնը վաւերացուցած է Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի ընտրութիւնը իբրեւ Պատրիարք՝ Երուսաղէմի :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. ՇՐՋԱՆԻ ԸՆՏՐԱԿ. ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

ԱԶԴԱԿի Յունիս 21ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ թիւերը կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ : Հաղորդագրութիւնը տրուած է ներքին նախարարութեան կողմէ :

ՔԱԹԱԷՊ.— Հ. Յ. Դ. ՑԱՆԿԸ

Փիէռ Ճըմայէլ 21283 ձայն, Անթուան Սեհնաուի 20488 ձայն, Ֆուատ Պութրոս 20666, Շարլ Սաատ 22339, Մովսէս Տէր Գալուստեան 19977, Խաչիկ Պապիկեան 21364, Սուրէն Խանամիրեան 20719, Ժոզէֆ Զատէր 21765 ձայն :

ՊՐ.ԷՏՏԷԻ ՑԱՆԿԸ

Փիէռ Էտտէ 12282 ձայն, Ապտալլա Խուրի 12234, Միշէլ Սասին 9840, Սէլիմ Ատտի 10451, Վազգէն Պագալեան 11665, Էմիլ Իսկէնտէրեան 11700, Հրաչ Շամլեան 11669, Նուպար Թուրսարգիսեան 11197 ձայն :

ԱՆՀԱՏ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ

Սէլիմ Ուաֆիմ 9, Ժորժ Հաննա 2693, Ժորժ Պէրպէրի 153, Միշէլ Ղորայէպ 301, Սամի Զրէյֆ 19, Էլիաս Նօլ 96, Բաբգէն Մկրտիչեան 326, Ֆուատ Մողապղապ 252 :

Արձանագրուած ընտրողներ 83039, քուէարկութեան մասնակցածներ՝ 33574, համեմատութիւն 40 առ հարիւր :

× «Լ'Օրիան» իր այսօրուան թիւով կը գրէ.

Երէկ՝ կիրակի, Քարմ էլ – Զէյթունի մէջ, երկու անծանօթներ սպաննեցին հնչակեան մը՝ Վարդան Աբրահամ Սարգիսեան : Բազմաթիւ գնդակներ ստանալով, ան տեղն ու տեղը մեռաւ :

Պէյրութի դատական քննիչ Պ. Ապտէլ Պասէթ Ղանտուրի կողմէ կատարուած առաջին քննութիւններուն համաձայն, Սարգիսեան հետապնդումի տակ եղող վտանգաւոր ոճրագործ մըն էր, որուն դէմ ձերբակալման չորս հրամանագիրներ ստորագրուած էին » :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ 10.000 ՈՍԿԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 18, 19, 20, 21) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները :

× Պատրիարքարանը կը հաղորդէ թէ ի նպաստ պետական զանձին 10.000 Թրք. լիրայի նուիրատուութիւն մը եղած է, պատրաստուած չէքը Պ. Կ. Աբրահամեանի ձեռքով յանձնուած է կուսակալին, Եսաեանի ուսուցչական կազմը 1200 ոսկի նուիրած է :

× Զօր. Կիւրսէլ յայտնած է թէ նախկին իշխանութիւնը որոշած էր Թուրքիան ծախել Խորհրդ. Միութեան :

× Պետութիւնը 12 միլիառ պարտք ունի օտարներուն : Ստիպուած են մինչեւ 2008 թուականը պարտք վճարել :

× Բոլոր անգործները որ Պոլիս են Անատոլու պիտի ղրկուին :

Եսար Ատա զոհուող ամբաստանեալներու արտասահման ունեցած հարստութիւնները Թուրքիա պիտի փոխադրուին :

× Կարգ մը վաճառականներ պիտի հրապարակեն իրենց ինչքերը : Լուծուած են Թուրքիոյ բոլոր առեւտրական եւ ճարտարարուեստի սենեակները եւ սակարանները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Թուրքիոյ դեսպան նշանակուած է զօրավար Ֆախրի Քօրիւթիւրք : Ընդհանուր հրամանատարն էր թրքական ծովային ուժերու : Նախկին դեսպանը Ճաւոն փոխադրուած էր նոյն պաշտօնով, երկու ամիս առաջ : Ծովակալ Քօրիւթիւրք Փարիզ կը գտնուի նախկայիս ուր կը մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի սպայակոյտի փորձերուն : Թուրք տասը զօրավարներ հանգստեան կոչուած են Մայիս 27ի յեղափոխութենէն ի վեր : Ասոնցմէ ութ հոգի հսկողութեան տակ առնուած են իսկ միւս երկուքին համար հաւանաբար քննութիւն մը բացուի :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1860 Մայիս 24 (Յունիս 5)ին Ազգ. Պատրիարքարանին մէջ գումարուած եկեղեցական – աշխարհական համագումարը կը վաւերացնէր սահմանադրականներէ մշակուած ազգային կանոնադրութիւնը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով Օսմ. Հայութիւնը գրաւոր կանոնադրութիւն մը կ'ունենար, անմիջապէս կիրարկելի առանց պաշտօնական նուիրագործման: Սահմանադրութեան տարեդարձը կը տօնուէր մեծ հանդիսութեամբ Հիւնքեար Իսկելէսի մէջ եւ հին տոմարով Մայիս 24ը ազգային տօն կը հռչակուէր:

×

Ղրիմի պատերազմէն առաջ Սուլթան Մեճիտ հանդիսաւորապէս խոստացած էր յարգել ոչ – իսլամ համայնքներու տրուած առանձնաշնորհները: Պատերազմէն վերջ «ինքնաբերաբար խոստացած էր վաւերացնել նոյն համայնքներուն կողմէ պատրաստուած կանոնադրութիւնները»: «Թանզիմաթ»ի ժողովը այդ համայնքներու պաշտօնական հաստատութիւններէն պահանջած էր կանոնադրութիւններ՝ վաւերացնելու համար: Մարկոսեանի մշակած եւ անվաւեր մնացած կանոնադրութենէն ետքը՝ սահմանադրական Յանձնախումբը կը պատրաստէր 1864ի կանոնադրութիւնը:

Ռուսինեանի համաձայն գաղափարը յղացողն է Նիկողոս Պալեան, վաղամեռիկ ճարտարապետը: Օտեանի համաձայն երեք էին սահմանադրականները եւ վերջը կազմուեցան լեգէոններ: Պատմութիւնը պահեց Սերվիչէնի, Ռուսինեանի, Օտեանի անունները: Պահանջը պետութենէն է, ձեւակերպումն ու խմբագրութիւնը սահմանադրականներէն: Ժողովական դրութիւնը հաստատուած էր, ժողովներ եւ խորհուրդներ գոյութիւն ունէին, կը մընար դասաւորել իւրաքանչիւրին պաշտօնները եւ կազմական կանոնադրութիւն մը պատրաստել: Սակաւապետութեան տեղ կը հաստատուէր ժողովրդական վարչութիւն մը, ազնուապետական ընտրութեան տեղ կ'ընդունուէր ժողովրդային ընտրութիւնը, ընտրող եւ ընտրելի ընդունելով համայնքին բոլոր անհատները, որոնք որոշ տարիք մը կը ներկայացնէին: Ֆրանսայէն վերադարձող երիտասարդները 48ի երկրորդ Հանրապետութեան սահմանադրութեան սկզբունքները կը բերէին ազգային գետնի վրայ:

×

Մեծ Յեղափոխութիւնը ժողովուրդին վեհապետութիւնը յայտարարած էր թագաւորներու աստուածային իրաւունքին տեղ: Երկրորդ Հանրապետութիւնն ալ ընդհանուր քուէարկութիւն կը պահանջէր ժողովուրդին կամքին արտայայտութիւնը յարգելով, ներկայացուցչական ժողով մը կազմելու համար:

Ազգ. Սահմանադրութիւնն ալ կը սկսէր. «Ազգ. Վարչութիւնը երեսփոխանական է: Ազգը կը ներկայանայ Ընդհ. Ժողովով մը եւ անոր միջնորդութեամբ կը վարէ ազգային իշխանութիւնը:

Ընդհ. Ժողովը, ազգին ընդհանրական գործոց տնօրինութիւնն իրեն պահելով, սովորական գործոց վարչութիւնը երկու ազգային ժողովներու կը յանձնէ, կրօնական գործոց մասը Կրօնական Ժողովի մը, քաղաքական գործոց մասը Քաղաքական Ժողովի մը, իսկ խառն գործոց տնօրինութիւնը այս երկու ժողովներու ժամանակաւոր միկտեղ գալովը ձեւացած Խառն Ժողովին կը յանձնէ:

«Ազգային Ժողովներու իշխանութիւնը բոլոր Տաճկաստանի Հայոց վրայ կը տարածուի:

«Ազգային Վարչութեան պաշտօնական գլուխն է Պոլսոյ Պատրիարքը եւ կեդրոնը Պատրիարքարանը:

«Պատրիարք, Կրօնական, Քաղաքական Ժողովներ համարատու են Ընդհանուր Ժողովին»:

×

Պատրիարքին ոչ միայն աշխարհիկ իշխանութիւնը կը սահմանափակուի քաղաքական ժողովով մը, որ որոշիչ ժողով մըն է ոչ թէ խորհրդակցական, այլ եւ կրօնական իշխանութիւնը, նախագահութեան տակ ունենալով կրօնական ժողով մը՝ բաղկացած վարդապետներէ եւ քահանաներէ: Հաւասարութեան սկզբունքը կը կիրարկուէր եկեղեցական նուիրապետութեան մէջ իրաւունք տալով քահանային ձեռնադրող եպիսկոպոսին հետ քուէարկելու եւ մեծամասնութեան ձայնով յարգելու քահանաներու որոշումը:

Կանոնադրութեամբ կրօնական համայնքի դրութիւնը կը պահուի պետական հանրային իրաւունքին մէջ: Կանոնադրութեամբ քաղաքացի մըն է ազգայինը, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքով, հպատակ մը կը մնայ պետութեան մէջ, ուր ոչ ընտրելու իրաւունք ունի, ոչ ընտրելի ըլլալու եւ ուր վեհապետը, աստուածապետական պետութեան մը բացարձակ տէրն է:

×

Այսպէս կրօնական համայնքը կ'աշխարհականանայ: 1846էն ի վեր պետութիւնը կ'աշխատի աշխարհականացնել ոչ – իսլամ համայնքները, սահմանափակել համայնքներու առանձնաշնորհները, աշխարհականներու լայն տեղ տալ համայնքային մատակարարական եւ վարչական գործերուն մէջ, ապահովաբար օր մը առանձնաշնորհները ջնջելու եւ համայնքային դրութեան վերջ տալու համար:

Սահմանադրականներ, որոնք սերտ կապեր ունէին օրուան իշխանաւորներուն հետ, կ'ընդառաջէին պետութեան ձգտումներուն: Այդ ծրագրին դէմ էր ռուս քաղաքականութիւնը, որուն համաձայն արեւելեան եկեղեցին պահպանելու էր առանձնաշնորհները, կրօնական իշխանութիւնը: Պիտի ծագէր Ղրիմի պատերազմը, պաշտպանութեամբ քրիստոնեայ պետութիւններու պիտի տրուէր կանոնադրութիւններ՝ իւրաքանչիւր համայնքի յատուկ:

×

Ռուս դեսպան Լոպանով անտարբեր չէր կրնար մնալ: Պատրիարքական ընտրութեան մը առիթով կուսակցութիւններ կը կազմուին, «ներսէն թէ դուրսէն» եւ կը կախակայուի կանոնադրութեան գործադրութիւնը: Իւթիւճեանի համաձայն «Ներքին անհամաձայնութիւնները պատճառ եղան կախակայման: Պետութիւնը կը լսէր սահմանադրական երգերը, կը տեսնէր հանդէսներու կատարուիլը եւ լուռ կը մնար»: Միամիտ լրագրողը իրազեկ չէր Դրան եւ դեսպանատան միջեւ փոխանակուած թուղթերու մասին: Սահմանադրականներ չանդրադարձան թէ ինչու ջնջուեցան մէկէն ինը թիւ յօդուածները: Ձեւը փոխուեցաւ, Պատրիարքին յատկացուած 14րդ յօդուածը նոր կանոնադրութեան մէկին տեղ փոխադրուեցաւ: Դիւանագիտական վէճը վերջ չգտաւ: Ազգային շրջանակի մէջ ալ դեսպանատունը կը քաջալերէր հակասահմանադրականները: «Ռուս դեսպանատունը կը նպաստէր Տերոյենց պատուելիին, որպէսզի հակասահմանադրական յօդուածներ գրէ ի նպաստ Ռուսիոյ»: Աշոտ Յովհաննէսեան կը յիշէ նաեւ Իկնատիեւի մէկ զեկուցագիրը ուղղուած Ասիական բաժնին:

×

Կանոնադրութեան գործադրութիւնը ներքին կեանքին մէջ ալ բարիք մը չեղաւ: «Սպասուած արդիւնքը չտուաւ» կը գրէ բժիշկ Թորգոմեան, որ ապրեցաւ սահմանադրական շրջաններուն եւ վարեց բազմաթիւ ժողովներ: «Նախասահմանադրական շրջանի սերունդը մեծագործութիւններ կատարած է, յաջորդ սերունդը անոր աւանդապահն անգամ չէ եղած, ժառանգութիւնը չէ օգտագործած», կ'աւելցնէ Շահրիկեան:

Ինչ որ ալ գրուի կանոնադրութիւնը մընացած է մասունք մը, սրբազան, անհպելի գրութիւն մը, որ ղեկավարած է համայնքը մինչեւ 1914:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՖՐԱՆՍ. ԱԶԱՏ ՈՐՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ Ի ՎԵՐ

«Լը Մոնտ»ի մէջ Ալէն Կիշար կը վերլուծէ Բ. աշխարհամարտէն ի վեր ֆրանսական ազատ – որմնադրութեան ներկայացուց պատկերը: Ինչպէս յայտնի է, 1940ին մարեշալ Փեթէն մասնաւոր հրամանագրով մը վերջ կը դնէր այս կազմակերպութեան օրինական գոյութեան: Սակայն 1945ին Զօր. տը Կոլ կը վերահաստատէր անոր օրինականութիւնը: Յօդուածին հեղինակը կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ինչ վերիվայրումներու ենթարկուեցաւ այս կազմակերպութիւնը վերջին 15-20 տարիներուն ընթացքին: Կուտանք գրութեան գլխաւոր մասերը:

Շատեր փորձած են սահմանել մեր օրերու ազատ – որմնադրութիւնը, որպէս «կրօնք», բառին չափազանց ընդարձակ ու ազատ առումով: Սակայն իր այս նկարագրին վրայ պէտք է չեշտել նաեւ իր տրամաբանական ու դրական նկարագիրը, որու միջոցաւ կը ջանայ ուղղութիւն տալ ժողովուրդներու ճակատագրին ընթացքին:

Գաղտնի կազմակերպութիւն մը ըլլալու պարագան թոյլ կուտայ, որ առանց ինքզինքը ցոյց տալու եւ առանց հանրային կարծիքին ուղղակի օժանդակութեան ազդեցութիւն բանեցնէ եւ ուղղութիւն տայ ժողովրդապետական սիստեմով կառավարուող պետութեանց:

Թէեւ Ֆրանսական ազատ – որմնադրութիւնը կը մերժէ այս կամ այն կուսակցութեան օժանդակել, սակայն Ազգ. Ժողովէն ու Ծերակոյտէն ներս իր ձայնը լսելի կը դարձնէ արմատական ու ընկերվարական «եղբայր»ներուն բերնով: Անոնցմէ ամէնէն աչքառուներն են՝ Բամատիէ եւ Կի Մոլէ: Սակայն այս ըսել չէ, որ ուրիշ կուսակցութեանց ներկայացուցիչ – երեսփոխաններուն մէջ ազատ-որմնադիրներ չկան: Բազմաթիւ համայնավարներ կ'ընթանան «եղբայր»ներ Անրէ Մարթիի եւ Մարսէլ Քաշէնի ուղիով: Նոյնիսկ Ժողովրդական Շարժման երեսփոխաններէն քանի մը հոգին ազատ-որմնադիր են: Ծերակոյտին նախագահը՝ Կասթոն Մոներվիլ, Տնտեսական յանձնաժողովէն՝ Էմիլ Ռոշ, Փարիզի [illegible] քաղաքապետական յանձնաժողովէն՝ [illegible] Տրվրէններ, բոլորն ալ «եղբայր»ներ են:

Միւս կողմէ, մեծ է նաեւ թիւը անոնց որոնք առանց յարած ըլլալու կազմակերպութեան, կ'օժանդակեն անոր գործունէութեան՝ որպէս համակիրներ: [illegible] խումբին մաս կը կազմէին Էտուար Էրիօ եւ Լէոն Պլում: Ներկայ վարչապետ Միշէլ Տըպրէ, եթէ ուղղակի համակիր չէ՝ հակառակորդ ալ չէ, եւ գոնէ [illegible] անգամ մասնաւոր հրաւէրով ներկայ գտնուած է ժողովի մը, ուր ընդունուած է բացառիկ պատիւներով:

Մենտէս – Ֆրանս նախապէս ազատ-

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Այգու ծառուղիներում քայլելը տրամադրում է մարդուն երազել: Աշունը մի անքանչելի բուրմունքով է լցնում զբօսայգիները: Թփաշարքերի եւ ծառերի կողքին դրուած նստարանների վրայ թափուր տեղ չկայ: Մէկն իր ծնկներին գիրք է դրել, միւսը՝ դասախօսութիւնների հաստափոր տետրը:

Ես այդ այգին մտնում էի միայն մտքերս թարմացնելու համար: Այդ օրը, սովորականի պէս այգում պտոյտ կատարելու ժամանակ, նստարաններից մէկի վրայ տեսայ ինձ շատ ծանօթ մի դէմք: Մի պահ կանգ առայ եւ փորձեցի յիշել, թէ որ գրքում եմ հանդիպել այդ հերոսին, բայց քիչ յետոյ սթափուեցի: Գրքի հերոսն ինչ գործ ունի այստեղ: Բոլորովին կարմիր դէմքով, երեսունհինգամեայ մի տղամարդ էր նա, որ, ձեռքերը գորշ կիսավերարկուի գրպաններում, անտարբեր հայեացքով նայում էր ծառուղիներով զբօսնողներին եւ ժամանակ առ ժամանակ հաստ ունքերն այնպէս շարժում, որից դողում էր նրա գլխարկի նեղ շուաքարանը: Ժամանակ էլ չեղաւ մտաբերելու, թէ որտեղ եմ հանդիպել նրան, երբ նա վեր թռաւ նստարանից եւ ընդառաջ գալով, բացականչեց.

— Պա՛հ քո տունը շինուի՛, այ տղայ, էս ո՞ւմ եմ հանդիպում:

Նրա բամբ ձայնը կողքի նստարանների վրայ նստած մի քանի ուսանողուհիների հայեացքները կտրեց գրքերից եւ սեւեռել տուեց մեր վրայ:

Յիշեցի:

Համագիւղացի Շահէնն էր, որին բոլոր գիւղացիները Զենով Օհան էին ասում իր ահարկու ձայնի համար: Մանկութեանս տարիներին երազում էի կամ մեծ զօրավար դառնալ կամ Շահէնի պէս ձայն ունենալ: Մի քանի քիլոմեթր գիւղից հեռու գտնուող Փիլլէկ դաշտից նրա ձայնը արթնացնում էր իրենց տանը խոր քուն մըտած գիւղացուն: Ուշ երեկոյեան խոզերը գիւղ քշելիս Շահէնը գոչում էր. «Այ ժողովուրդ, խոզերին տիրութիւն արէք: Այ Նեսունց Թամամ բաջի, խոճկորիդ ոտքը կապ է ընկել, ոչինչ էլ չկա՛յ, հարայ-հրոց չանես, էգուց կը բացուի»:

Պատերազմն սկսուելուց նա մեկնեց ճակատ, իսկ աւարտուելուց յետոյ բոլորովին չերեւաց:

— Այ տղայ, տէ պատմի է, ի՞նչ գործ ես շինում էս կողմերում, — հարցրեց Շահէնը եւ թեւանցուկ արած քաշեց ինձ դէպի այգու մուտքը:

— Գործ չեմ շինում, սովորում եմ:

— Ուսանո՞ղ ես:

— Հա:

— Պահ, քո տունը շինուի, տէ էնա ասա Փրոֆէսօր ես էլի դառնալու:

— Հա բոլոր սովորողները փրոֆէսօր չեն դառնում, — ծիծաղեցի ես:

— Դու բոլորի հետ ի՞նչ գործ ունես, բա մարդ կորած – մոլորած մեր գիւղից վեր կենայ գայ հասնի Երեւան, սովորի ու դեռ փրոֆէսո՞ր էլ չդառնայ:

Նորաձեւ հագուստները լրիւ կերպարանափոխել էին երբեմնի խոզարածի արտաքինը, բայց հոգին ու սիրտը մնացել էին պարզ, անաղարտ: Երբ դեռ գիւղից դուրս չէր եկել, աշխարհն ընկալում էր իրենց կտուրի բարձրութիւնից եւ աշխարհի այնքան մասը, որքան կտրում էր ձայնը:

— Իսկ դու, դո՞ւ ինչ ես շինում էս կողմերում, — նրա հարցատարափից խուսափելով, հարցրի ես:

— Շէնքեր:

— Ինչպէ՞ս թէ շէնքեր, զարմացայ ես:

— Պահ, քո տունը շինուի, կռիւը պրծաւ թէ չէ, եկայ ու էստեղ էլ պսակուեցի: Կինս հալալ կաթնակեր դուրս եկաւ: Տեսաւ, որ ձէն տալուց բացի ոչինչ չգիտեմ, խորհուրդ տուեց մի արհեստ սովորել: Ես էլ սովորեցի, դարձայ լաւ հիւսն: Յետոյ հողամաս վերցրի եւ իմ ձեռքով մի էնենց տուն եմ շինել, որ նայողի աչքերը շաղւում են: Ծօ, ի՞նչ եմ էսքան կարճ ու բարակ պատմում, հիմա կը գնանք, աչքովդ ամէն ինչ կը տեսնես: Գոհարս էնքան կ'ուրախանայ, որ հարիւր տեսակ մուրաբայով կը հիւրասիրէ քեզ:

Իրիկնադէմին, Նոր Արէշի [illegible] սերորդ փողոցում մենք կանգ [illegible] Շահէնի տան առաջ:

Հայրենակիցս իր ձեռքի աշխատանքով հպարտանալու հիմքեր ունէր: Դա [illegible] յարկանի կոկիկ առանձնատուն էր, [illegible] առջեւ ընկած փոքրիկ այգում աչքի [illegible] ընկնում նորատունկ դեղձենիների կանոնաւոր շարքերը: Շահէնը կոխի հրապարակող ըմբիշի պէս ինձ քշեց տան ներս:

— Դէ, արի էլի, հէր օրհնած, — [illegible] բախ – ուրախ վրայ տուեց նա, — [illegible] շարքով ծանօթացնեմ, սա իմ Գոհարն է, սա մեր ժառանգն է, դեռ անուն չենք դրել. մի ամիս չկայ, որ ծնուել է: [illegible] կու աղջիկները մեր հարեւանուհին [illegible] են, էս մէկի անունը Անահիտ է, էս [illegible] կին էլ՝ Մարգօ: Էս Անահիտը սովորում է, որ քարերից ու կաւից մարդու [illegible] է, էս Մարգօն էլ նուագել [illegible] կերք սարքի, էս Մարգօն էլ նուագում? [illegible] գործիքի անունն էլ մոռացել եմ. [illegible] ես, թէ մեր գիւղում պառաւ կանայք [illegible] պերտի համար ինչպէս են հէնք գործում [illegible] դրա նման մի բան է. մատները [illegible] վրէն եւ ճնգճնգացնում:

Անահիտն ու Մարգօն ձեռքները [illegible] բռնաններին հպած աշխատում էին [illegible] իրենց փոթթկոցը, իսկ ես շուարած [illegible] նել էի սենեակի կենտրոնում:

(1 Շար.)

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐ[illegible]

ոմնադիր էր եւ կանոնաւորաբար կը հեռանէր ժողովներուն: Բայց 1945էն ի վեր անէր ժողովներու, ալ այլեւս չի մասնակցիր ժողովներու, այլեւս անոնց սակայն յարաբերութիւնները խզուած ըլլալու կազմակերպութեան հետ:

Ֆրանսական հողամասին վրայ ազատ-որմնադրութիւնը չորս մեծ օթեակներ ունի. Կրանտ Օրիանը, Կրանտ Լոժը, Տրուա Իւմէնը (որուն կըր-տը Ֆրանը, նաեւ կըներ) եւ Կրանտ Լոժ Նախոնալը, որ կապուած է Անգլիոյ Միացեալ Օթեակին: Առաջին երկուքը Ֆրանսայի մեծագոյն օթեակներն են ու կը համախմբեն ազատ-որմնադիրներուն գրեթէ մեծամասնութիւնը:

Մին Կրանտ Օրիանի մաս կազմողները աւելի շատ կը հետաքրքրուին քաղաքական կեանքով, Կրանտ Լոժը, ըստ իր Մեծ Առաջնորդին յայտարարութեան, առաւելաբար կը զբաղի ընկերային հարցերով ու թերաճ երկիրներու զարգացման խնդիրներով:

Օթեակները ընդհանրապէս կը զգուշանան քաղաքական հարցերու մէջ դիրք ճշդելէ: Անցեալ Յունուարին միայն բացառաբար էր, որ Կրանտ Օրիանը նամակ մը յղեց Հանրապետութեան Նախագահին՝ այս վերջինին աւժերական քաղաքականութեան մէջ «ինքնորոշման» ծրագիրը պաշտպանելու համար:

Այժէի Կրանտ Օրիանը, որ խնկական համախմբում մըն է ազատականներու, ի հարկէ կը բաժնէր նամակին մէջ արտայայտուած գաղափարները:

«Ներքին Հրահանգ»ները ալ աւելի հազուադէպ են: Ազատագրութենէն ի վեր միայն մէկ «Ներքին Հրահանգ» տրուած է Կրանտ Օրիանի անդամներուն. այն ալ՝ 1958 Մայիս 13ի դէպքերուն առեն՝ Հանրապետութեան գոյութեան պաշտպանութեան առընչութեամբ:

Այժմէականութեան հետ կապ ունեցող հարցերը, սակայն, նիւթ կը դառնան լուրջ ուսումնասիրութեանց, եւ ամէն տարի տեղեկագրութիւն մը կը պատրաստուի, որուն կարգ մը կէտերը յաճախ կը դրուին Ազգ. Ժողովի սեղանին վրայ՝ որպէս նոր օրինագծի մը առաջարկութիւն:

Իւրաքանչիւր տարի ազատ-որմնադիրներու ուշադրութեան եւ ուսումնասիրութեան կը յանձնուին երեք նիւթեր, որոնց մասին կը կարդացուին տեղեկագիրներ ու տեղի կ'ունենան վիճաբանութիւններ:

Կրանտ Օրիանի այս տարուան ուսումնասիրութեան նիւթերն են՝ 1) Պետութեան աշխարհականացումը (պէ՞տք է վերադառնալ պայքարի աշխարհականացման), 2) Բանակը եւ իր յարաբերութիւնները ազգին հետ. 3) Հանդուրժողականութի՞ւն թէ ոչ-հանդուրժողականութիւն զանազան կրօնքներու հանդէպ. (որո՞նք են այն կրօնքները որոնք կ'ոտնակոխեն խղճի ազատութիւնը եւ մարդիկը կ'առաջնորդեն կոյր հնազանդութեան):

Բացի այս հարցերէն, Կրանտ Օրիանը այս տարի կը հետաքրքրուի նաեւ Ֆրանսայի եւ Աֆրիկեան հողամասերու փոխյարաբերութեանց խնդրով, մանաւանդ որ կ'ըսուի թէ աֆրիկեան նորակազմ շատ մը պետութիւններու ղեկավարները ազատ-որմնադիրներ են:

Բայց ընկերային ու քաղաքական կեանքերէն ներս ի՞նչ է այսօր ազատ-որմնադրութեան խաղացած դերը: Պէտք է ըսել, որ կազմակերպութիւնը կարծէք պատրաստուած չէր երկրորդ աշխարհամարտէն յետոյ ալ աւելի մեծ թափով իրականացող ժողովրդավարական յեղափոխութեան: Կառչած կը մնար անհատական մանր սեփականութեան, որովհետեւ համոզուած էր թէ ազատութեան ճակատագիրը կապուած է մանր սեփականութեան հետ, ուրեմն կ'անտեսէր տնտեսական զարգացումն ու բնականաբար հեռու կը մնար սէնտիքայական կազմակերպութիւններէն: Արմատական կուսակցութիւնը, որ Ֆրանսայի Ազատագրման առեն սերտ կապեր ունէր ազատ-որմնադրութեան հետ, գրեթէ միաձայնութեամբ փորձեց հակառակիլ արդիւնաբերութիւնը ազգայնացնող բոլոր օրէնքներուն:

Այս քանի մը դիրքաւորումներէն զատ, վերջին տարիներու Ֆրանսական ազատ-որմնադրութիւնը մասնաւոր ազդեցութիւն մը ունեցած չէ երկրին ընկերային ու քաղաքական կեանքին վրայ, որովհետեւ կառչած մնալով հին աւանդութիւններու, տակաւին բոլորովին հասկցած չէ մեր ապրած դարը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԽՄԲ.— Գրեցինք թէ Երուսաղէմի Աթոռին Պատրիարք ընտրուած է Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան: Այս առթիւ մամուլին յանձնուած է հաղորդագրութիւն մը, զոր կը հրատարակենք իբրեւ պատմութեան նիւթ, ամբողջական եւ անփոփոխ, առանց նոյնիսկ ջնջելու կրօնական տաբազները, որոնք անսովոր են Ցառաջի լեզուին մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հաճոյքով կը տեղեկացնենք Հայց. Եկեղեցւոյ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ՝ վերջ գտած է այլեւս Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց կեանքը խռովող տագնապը:

Շնորհիւ արթուն Միաբանութեան ջանքերուն խաղաղեցան հրահրուած կիրքերը եւ կարելի եղաւ յաջորդական ժողովներով ընտրել Ս. Աթոռոյ Պատրիարքը:

Միաբանական Ընդ. Ժողովը, գումարուած Յունիսի 3ին, Ուրբաթ օր, ընտրեց Տնօրէն Ժողովը, որպէսզի կարգ կանոնի մէջ մտնէ Միաբանական կեանքը: Տնօրէն Ժողովը կազմուեցաւ հետեւեալ Միաբաններէն.

Հոգշ. Տ. Յակոբ վրդ. Վարդանեան:

Հոգշ. Տ. Անուշաւան վրդ. Զղջանեան:

Հոգշ. Տ. Ներսէս վրդ. Բապուճեան:

Հոգշ. Տ. Յովսէփ վրդ. Մամուր:

Հոգշ. Տ. Դաւիթ Արք. Սահակեան:

Հոգշ. Տ. Օհան Արք. Գապազեան:

Միաբանական Ընդհ. Ժողովը, Յունիսի 7ին գումարած իր նիստին մէջ ձեռնարկեց Պատրիարքական ընտրութեան եւ, ըստ Կանոնագիրի տրամադրութեանց կազմեց ընտրելեաց հնգանուն ցանկը, հետեւեալ կերպով.

Գերշ. Տ. Եղիշէ եպիսկ. Տէրտէրեան 18 քուէ, Գերշ. Տ. Հայրիկ եպիսկ. Ասլանեան 15 քուէ, Հոգշ. Տ. Յակոբ վրդ. Վարդանեան 14 քուէ, Հոգշ. Տ. Մեսրոպ վրդ. Տեփոյեան 13 քուէ, Հոգշ. Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան 16 քուէ:

Իսկ յաջորդ օր, Յունիսի ութին, առաւօտեան ժամը եօթին, Սրբազումար Ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց Ս. Աթոռոյ արժանաւոր Պատրիարքը յանձին Գերշ. Տ. Եղիշէ Եպսկ. Տէրտէրեանի:

Ժողովի ներկայ գտնուեցան Միաբանութեան բոլոր անդամները, թիւով քսանութ, որոնք քուէարկեցին հետեւեալ ձեւով, Ընտրեալ Պատրիարքը ընտրուեցաւ տասնութ քուէներով, մնացեալ հինգ քուէներուն չորսը տրուեցան ճերմակ, իսկ մէկը Հոգշ. Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեանին:

Ընտրութենէն անմիջապէս ետք, Ընտրեալ Սրբազան Պատրիարքը զգալիօրէն յուզուած եւ զսպուած արցունքով արտայայտեց իր շնորհակալութիւնն ու ըղձացումները: Միաբանութեան անդամները յատկապէս երգելէ ետք «Սիոնի Որդիք Զարթիք» շարականը, մօտեցան Տ. Եղիշէ Սրբազանին եւ շնորհաւորեցին զայն մինչ Ս. Յակոբայ Վանքին հին զանգակները ուրախ ղօղանջներով կ'աւետէին Ս. Պատրիարքին ընտրութեան ուրախ լուրը:

Այնուհետեւ, ըստ Կանոնագրի տրամադրութեանց, ընտրութեան արդիւնքը հեռագրուեցաւ Ս. Էջմիածնի Վեհափառ Հայրապետին, իսկ Ժողովոյ Դիւանը պաշտօնագիրով մը փութաց Երուսաղէմի եւ Ս. Տեղեաց Վսեմ. Կառավարչին, հաղորդելու համար ընտրութեան արդիւնքը եւ խնդրելու Նորին Վեհափառութիւն Թագաւորին վաւերացումը:

Ն. Վսեմութիւնը հաճոյքով ընդունեցաւ Միաբանութեան ներկայացուցիչները եւ անմիջապէս հեռաձայնով կապուեցաւ Վանքին հետ իր սրտագին շնորհաւորութիւնները յայտնելու համար Նորընտիր Պատրիարքին անձնապէս:

Միաբանութիւն եւ ժողովուրդ մեծ յոյս ունին որ պիտի չուշանայ Թագաւորական հրովարտակը եւ Գահակալութիւնը, որպէսզի Հայց. Եկեղեցւոյ դարաւոր մեր Աթոռը սպիացնէ վերջին տարիներու տագնապին ստեղծած վէրքերը եւ նուիրուի իր կոչումին եւ պարտականութիւններու կատարման, ի պայծառութիւն Հայց. Եկեղեցւոյ եւ յաւրախութիւն Ազգիս:

ԴԻՒԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹԷ-ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Յունիս 5ին, Աթէնքի «Քենտրիկոն» ընդարձակ սրահին մէջ արտակարգ շուքով եւ անախընթաց բազմութեան մը ներկայութեան տօնուած է Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը: Հակառակ հեղձուցիչ տաքին՝ ընդարձակ սրահը բերնէ-բերան լեցուած էր Աթէնքի, Փիրէայի եւ արուարձաններու երկսեռ հայրենակիցներով:

Հանդէսին ներկայ էին Թեմակալ Առաջնորդ Այվազեան եպիսկոպոս, Կաթողիկէ Հայոց փոխանորդ Խանցեան Ծ. վարդապետ, եւ քահանայ Հայրերը, Աւետարանական համայնքի ներկայացուցիչները, Ազգ. Կեդրոնական վարչութեան ատենապետը եւ վարչութեան անդամները, Ազգ. Մարմիններու անդամները, Հ. Կ. Խաչը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայրենակցական Միութիւնները, եւ սկաուտները:

Հանդիսութեան նախագահած է Տոքթ. Միհրան Ներսէսեան, օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Կ. Փօլատեան (Մարսէյլէն): Խօսած է նաեւ Ներսէս Յակոբեան:

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ զոյգ եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգիստ կատարուած է մեր բիւրաւոր հերոսներու յիշատակին: Գահիրէի մէջ հոգեհանգստեան արարողութեան նախագահած է Առաջնորդը, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ առաջնորդական փոխանորդը:

Հրապարակային զոյգ հանդիսութիւններով՝ մայրաքաղաքի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ ոգեկոչուած է Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը:

Երկու վայրերու հանդիսութիւններուն նախագահած է՝ Ընկեր Օ. Մաճառեան: Բանախօսած՝ ընկ. Կ. Գալֆայեան (Յունաստանէն):

Մայիս 28ի առթիւ Ազգային վարժարանները փակուած էին, ինչպէս միշտ:

ԽԱՐԹՈՒՄ (Սուտան).— Տեղւոյն Ղպտիներու եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կատարուած է նահատակ-հերոսներու յիշատակին: Երեկոյեան հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է: Ճառեր արտասանուած են, գեղարուեստական յայտագրով մը:

ՊՈՍԹԸՆ (Մ. Նահանգներ).— Մայիս 29ի կիրակին քաղաքի շքեղ պանդոկներէն մէկուն մէջ արժանավայել հանդիսութեամբ փառաւորուած է՝ Մայիս 28ը:

Հանդիսութիւնը իրենց ներկայութեամբ պատուած են՝ ծերակուտական եւ արտաքին գործերու յանձնախումբի անդամ Ջիմթըր Մէրօ եւ ուրիշ ամերիկացի պետական անձնաւորութիւններ:

Հանդէսին նախագահած է՝ Ա. Գալուստեան:

Գնդ. Լինչ կարդացած է կառավարիչ Ֆորկոլոյի յայտարարութիւնը՝ Մայիս 28 անկախութեան օր հռչակելու մասին նահանգին մէջ: Բանախօսած են ընկերներ՝ Ա. Վարժապետեան եւ Եր. Խաթանասեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Դարբինը երբ դուրս էր բերում կարմրած երկաթը, այն ժամանակ իմ ոգեւորութիւնը հասնում էր իր գագաթնակէտին: Դարբինը, մրոտած դէմքով, կռչտացած, սեւացած եւ այրուած ձեռքերով առնում էր ծանր մուրճը եւ ընկնում շիկացած երկաթի վրայ՝ յամառութիւնը կոտրելու համար:

Իմ միակ ցանկութիւնն էր կարողանալ մի երկաթի իմ ուզած ձեւը տալ:

Տանը, երբ չէի կարողանում մի քիչ հաստ երկաթաթելը ծռել՝ միտս բերում էի մեր հարեւան դարբինը, որ կարողանում էր ամենախոշոր եւ ամենակոպիտ երկաթին տալ իր ցանկացած ձեւը:

Նա հերոս էր իմ աչքին:

Ամէն անգամ, որ ինձ հարց էին տալիս թէ՝ «ի՞նչ ես ուզում դառնալ», ես անվերապահ եւ ոգեւորուած պատասխանում էի — «դարբին»:

Դրանից աւելի հերոսական արհեստ ես չէի երեւակայում:

Ինձ դուր էր գալիս դարբինների դէմքը, մանաւանդ նրանց աչքերը, երբ կրակից կարմրում էին, մրից դէմքերը սեւանում, աչքերն աւելի էին կարմրում, հէնց օջախի կրակի նման վառւում:

Ես նայում էի մերթ կրակին եւ մերթ աչքերին:

Գնում, կանգնում էի կռանին շատ մօտ, որպէսզի շիկացած երկաթից թռչող աստղերն իմ շորերն էլ այրեն եւ ես էլ նմանուեմ դարբնի:

Ես հաւատացած էի, որ մարդ միայն դարբին պէտք է լինի, որ աշխատանքը վերջացնելուց յետոյ՝ ախորժակով ուտի:

Ու հաւարակ դարբիններն ուտում էին չոր հաց — սոխով:

Գալիս էի տուն, վերցնում էի հաց ու սոխ, ուտում. բայց չկար այն ախորժակը. դրա համար ես հաւատացած էի, որ պէտք է անպայման դարբին լինել:

Փորձեցի տանը օջախ եւ փքոց շինել, չկարողացայ:

×

Երբ հիմա յիշում եմ մեր փողոցը՝ ամէնից աւելի իմ աչքի առաջ պատկերանում են իմ մանկութեան ընկերները — շները: Իմ ամբողջ մանկութիւնն անցել է նրանց անձնուէր մտերմութեան հետ:

Շան ոհմակն իմ բանակս էր:

Մինչեւ հիմա էլ, երբ մէկը մի շան քացով է տալիս, սիրտս մղկտում է ես յիշում եմ իմ մանկութեան ընկերներին:

Նրանց մէջ մէկը չկար, որի վրայ իմ կնիքը չլինէր: Նախ եւ առաջ բոլորի պոչերը կտրել էի, երբ նրանք տակաւին կաթ էին ընկնում իրենց մօր ծծերից: Կտրում էի նրանց պոչերը, այդպէս նրանք աւելի զօրեղ եւ գրաւիչ էին դառնում իմ աչքին: Չէի սիրում պոչերը, ուզում էի, որ նրանք անպոչ դառնան, նախքան էվոլիւցիայի օրէնքի լրումը:

Նրանք սիրում էին ինձ եւ այդ սէրը նման չէր մարդկային սիրոյ:

Անվերապահ էր, անաչառ, անյիշաչար, անվարձ, առանց որեւէ ակնկալութեան: Նրանք չէին յիշում մի րոպէ առաջ արած իմ մարդկային չարութիւնը:

Զարնում էի, ցաւից վնգստում էին միայն մի ակընթարթ, ապա նորից գալիս, քսւում էին, լիզում էին իմ ոտները, այն ոտները, որ խփել էին նրանց:

Այսպէս է իսկական սէրը — շնային:

Ես անցնում էի հռովմէական հինաւուրց ճանապարհից՝ շներով շրջապատուած: Նրանք հաւաքւում էին իմ շուրջը, մի քանիսն ինձանից առաջ (Նրանց ես չէի ընտրել, ընտրուած էին իրենցից), մի քանիսը քայլում էին ինձ հաւասար, իսկ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը — իմ ետեւից:

Ես գիտէի նրանց բոլորի անունը (առանց ազգանունի, ինչպէս՝ մեծ մարդիկ — Նապոլէոն, Ալեքսանդր), գիտէի նրանց ծննդական թուականները, մինչեւ անգամ նրանց սերնդաբանութիւնը, ճանաչում էի ամէն մէկի հօրը, պապին, պապուպապին, բայց իրենք, իբրեւ շներ, մոռանում էին իրենց ծնողներին, եղբայրներին, մոռանում էին մանաւանդ քոյրերին, որովհետեւ կռւում էին իրար հետ, կծում էին իրար, յօշոտում եւ հուսկ ապա սիրաբանում եւ սերնդագործում:

Ալոն մոռացաւ իր քրոջը, նրանից լակոտներն իրենց հերթին մոռացան իրար եւ շարունակեցին սերունդը:

Նրանք իմանում էին թէ երբ եմ դուրս գալու դպրոցից, շարուած են արդէն դրան առաջ, ճանապարհ են դցում ինձ մինչեւ տունը:

Ներս եմ մտնում, ցրւում են:

Դուրս եմ գալիս — շարուել են ուրախ աչքերով, բարեկամական ամէն տեսակ ժպիտներով:

Ցիշում եմ նրանց եւ հասկանում եմ իսկական սէրը:

×

Մեր պարտիզի երկար կաղամախիի վրայ արագիլը կառուցել է իր բոյնը, այնպէս ուղիղ եւ երկար, ինչպէս մարմարեայ մինարէները իսլամական մզկիթների բակերում:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի : Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (երգ) :

Ընկ. Կար. Մութաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (արտասանութիւն) :

Ձեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թօնկուրեանի եւ Ժաք Քէօֆթէրեանի բարձրախօսին :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը :

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ այսօր ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

«Հայ ազատագրական շարժումներ»ու մասին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ստեփան Նաւասարդեանի կնոջ մահուան առթիւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ եւ յիսուն Ն. Ֆ. կը տրամադրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին :

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ս. Նաւասարդեանի իր կնոջ մահուան առթիւ :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZE-ի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre

au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերճապ Տէտէեանի իր Արմենիա նուագախումբով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կցօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքի տարեվերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ օր, ժամը ճիշդ 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, հայկական պարեր, մրցանակաբաշխութիւն : Սաներու կողմէ կը ներկայացուին երկու թատերախաղեր : Կը նուագէ Օր. Իրմա Պօղոսեան : Կ'երգէ Պ. Ալպեր Ասլանեան : Հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում :

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

Բարեգործականի Հայուհեաց Մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ Երիտասարդաց կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24 Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեանի չքեղ պարտէզին մէջ :

24, BOUL. FAIDHERBE, BEAUMONT

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաճելի անակնկալներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ գրավաճառատունը, 34 տարուան հաստատութիւն : Պատրաստ եւ շահաւոր գործ : Մանրամասնութեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ

13 Rue des Dominicaines, Marseille 1e

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝

Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ

ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ : Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ :

Մախսերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ հայ ժողովուրդին կը յայտարարուի թէ կարգ մը անկախ պատճառներով Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար 26 Յունիսին, յետաձգուած է :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժանկուժօն, Փարիզ :

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզոններով :

ԾԱԽՈՒ Է

Ալֆորվիլի մէջ, խանութ մը, երկու սենեակ, խոհանոց, նորոգուած :

Pour commerce confection en tous genres,

Tissus, bonneterie

BAIL SEPT ANS

Տարեկան վարձք՝ 600 Ն. Ֆ. :

Գին՝ 14.000 Ն. Ֆ. :

Այցելութիւն տեղւոյն վրայ կամ հեռաձայնել.—

ENT. 27-89

10 bis, Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

Կամ գրել՝

Karadjian

3, Rue de la Perche, ALFORTVILLE

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն : Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն : Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12 :

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին : Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ դաշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «վարտալապօնպան» :

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախորհրդ. Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 10ին, Սէսան արձարանը (Տէսին) :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. , վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 25 JUIN 1960

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4634

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8833 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Արեւմտեան Եւրոպայի հայկ. երկրոր – դական այս միակ վարժարանին տարե – կան աշակերտ. վերջի եւ պարգեւաբաշխութեան հանդէ – սն ալ տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Կիրակի, կէսօրէ վերջ:

Շատ հին է այս դպրոցին պատմութիւ – նը :

1835 Հոկտեմբերին է, որ հնդկահայ մեծահարուստ բարերար Սամուէլ – Մու – րատի կտակով Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը Իտալիոյ Փատուա քաղաքին մէջ հիմնեցին համանուն վարժարանը, որ եր – կար կեանք չունեցաւ՝ կառավարական ճնշումներու պատճառաւ :

Որոշուեցաւ դպրոցը փոխադրել Փա – րիզ : Լուի – Ֆիլիփ Թագաւորի օրով գըն – ուեցաւ տանուտէրերորդ Թաղամասի Մօնսինյօ փողոցի թիւ 12 շէնքը, որ շքեղ ապարանք մըն էր : Դասերը սկսան 1846 փետրուար 11ին :

Տարեկան մրցանակաբաշխութեան հան – դէսներուն ներկայ կ'ըլլային պետական յայտնի դէմքեր : 1849ին հանդէսին նա – խագահեց բանաստեղծ Ալֆոնս տը Լա – մարթին, որ երկրորդ հանրապետութեան կառավարութեան մէջ կրթական նախա – րար էր եւ որ այդ առթիւ խօսեցաւ հիա – նալի ճառ մը Հայերու մասին :

Ս. Մուրատեան վարժարանը քառորդ դար ապրեցաւ Փարիզի մէջ : Յետոյ 1870ի ֆրանքօ-գերման պատերազմին հետեւան – քով փակուելով փոխադրուեցաւ Վենե – տիկ եւ ձուլուեցաւ Ռափայէլ Ղարամ – եանցի կտակով հիմնուած վարժարանին հետ, որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Մու – րատ – Ռափայէլեան, — ցարդ կանգուն :

Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժա – րանը կերպով մը կարելի է նկատել օր – րանը Ազգային Սահմանադրութեան : 1849ին Փարիզի մէջ հիմնուած Արարատ – եան ընկերութեան անդամները — Նահա – պետ Ռուսինեան, Յակոբ Պալեան, Յով – սէփ Շիշմանեան — Ծերենց եւն. — որոնք Պոլիս վերադառնալով խմբագրած էին 1860ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը, իրենց ժողովները կը գումարէին այդ վարժա – րանին մէջ :

1870էն վերջ հարկ եղաւ սպասել մին – չեւ 1928, երբ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը վերադարձան Փարիզ, որ դար – ձած էր հայկական կեդրոն մը եւ գնեցին Մարքիզ-դը Փոնփատուրի ապարանքը, Սէվրի խաղաղ ափին վրայ :

Այդ թուականէն ի վեր Սամուէլ Մու – րատեան վարժարանը — բացի Բ. աշ – խարհամարտի տարիներու ընդմիջումէն — հայկական դաստիարակութիւն կուտայ մեր նոր սերունդին, դառնալով հայ մը – շակոյթի փարոս մը, այս լոյս – քա – ղաքին մէջ:

Տարիներու հոլովումով, դպրոցին կր – թական մակարդակն ալ աստիճանաբար բարձրացած է, շնորհիւ կղերական եւ աշխարհական ընտրեալ ուսուցիչներու փաղանգին, որ անձնուիրաբար կ'աշխա – տի բարձր պահել Մխիթարեանց համբա – ւը :

Նրջանաւարտները բացառիկ յաջողու – թիւններ կ'արձանագրեն տարիներէ ի վեր :

Անցեալ տարի Պաքալորէի քննութեանց ներկայացող ինը աշակերտներէն ութը ընդունուած էին (երեքը արժանացած մասնաւոր յիշատակութեան) : Նոյնպէս Պրըվէի ներկայացող 14 աշակերտներէն 12ը յաջողած էին : Նման արդիւնքներ մը – ցանիչ մը կը կազմեն եւ պատիւ կը բերեն Սեւրի վարժարանին :

Ներկայ տարեշրջանին շրջանաւարտ կ'ըլլան 13 աշակերտներ, բոլորն ալ լուրջ եւ աշխատասէր երիտասարդներ, որոնք ամբողջ եօթը տարի անընդմիջաբար ու – սած են վարժարանին մէջ, զարգացնելով իրենց մտաւոր կարողութեանց հետ նաեւ բարոյականը : Ասոնք անցեալ շաբաթ ներկայացան պետական Պաքալորէի(պա – քալորէա) քննութեանց, արդիւնքը յայտ – նի չէ տակաւին, սակայն յոյս կայ որ յա – ջող պիտի ըլլայ անցած տարուան պէս :

Երրորդ դասարանի 15 աշակերտները բոլորն ալ ներկայացած են Պրըվէին, նոյնպէս յաջողութեան մեծ յոյսերով :

Վարժարանը տեղ ունի 110 գիշերօթիկ աշակերտի համար : Տարեսկիզբէն արդէն իսկ փակուած էր ցանկը :

Դպրոցը բաժնուած է ութ դասարաննե – րու եւ կը հետեւի Ֆրանս. պետական ուսմանց ծրագրին, որմէ զատ աշակերտ – ներուն կ'աւանդուին հայերէն լեզու, Հա – յոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, հայկական հին եւ նոր գրականութիւն եւ մատենագրութիւն, մասնագէտ կարող ուսուցիչներու կողմէ :

Վարժարանի տեսչութիւնը ծրագրած է դասարան մը եւս աւելցնել, որպէսզի Պաքալորէի առաջին մասը անցնող ա – շակերտները հնարաւորութիւն ունենան նաեւ հետեւելու երկրորդ մասին, բարձ – րագոյն դպրոց մը կարենալ մտնելու հա – մար :

Ցարդ երկրորդ մասին հետեւիլ ուզող – ները կը մտնեն ֆրանս. լիսէ մը, ուր կը կորսուին հարիւրաւոր աշակերտներու մէջ :

Ահա գեղեցիկ ծրագիր մը, որուն իրա – կանացումը կը պահանջէ յաւելեալ ծախ – քեր : Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու – թիւնը չէ՞ր կրնար օժանդակել Մխիթար – եան Հայրերուն՝ այս ուղղութեամբ :

Սպասե՛նք եւ յուսա՛նք:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ՂՐԿԵՑ

ԺԱՆ ԱՄՐՈՒՇ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ՊՈՒՄԵՆՃԵԼԻ ԳԱԼԸ

Հինգշաբթի իրիկուն երբ Ֆրանքֆոր – թի, Ժընեւի եւ Պրիւքսէլի օդակայաննե – րուն մէջ լրագրողները կը սպասէին Պու – մենճելի, Օւլի կը ժամանէր բանագնա – ցին բանագնացը յանձին ծանօթ լրագրող՝ Ժան Ամրուշի : Քապիլ ծնունդով, Ամրուշ 47 տարեկան է եւ ֆրանսերէնի ուսուցիչ եղած է Թունուզի լիսէին մէջ : Բանաս – տեղծ , երգած է իր ծննդավայրը, եղած է նաեւ հիմնադիրը գրական շարժումի մը՝ Քաիեռ : Յաճախ կը գրէ (Լը Մոնտի մէջ «ազատ կարծիքներ» շարքին մէջ), յօդուածներ պաշտպանելով ալժերական ազգայնականութիւնը :

Իրեն պաշտօն յանձնուած է այսօր ,վեր – ջին դժուարութիւնները կարգադրել, ո – րոնք մանաւանդ ձեւական դժուարու – թիւններ են : Ամրուշի տեսակցութիւն – ները գաղտնի բնոյթ ունին բայց ապա – հով է որ Ուրբաթը վճռական օր մըն է:

Ամէն պարագայի մէջ Ֆրանսական որոշ շրջանակներ ցաւով կը նկատեն որ Ֆը – րանսացի պաշտօնեայ մը՝ (Ամրուշ) յան – կարծ վայելէ Ալժ. Ազատ. Ճակատին վս – տահութիւնը :

Ֆերաթ Ապպաս նման պաշտօն մը յանձնած էր արդէն Ամրուշի անցեալ Փե – տրուարին , բայց տը Կոլ զինքը չընդու – նեցաւ :

Եթէ ամէն ինչ կարգադրուի հաւանա – կան կը թուի որ Պումենճել Փարիզ հաս – նի Հռոմի ճամբով ուր պիտի երթար Ուր – բաթ եթէ նոր փոփոխութիւններ չպատա – հին ինչպէս 4–5 օր է կ'ըլլան :

Պումենճել կը սպասէ Ամրուշի հրա – հանգներուն :

Ալժ. Ազատ. Ճակատը կ'ուզէ խօսիլ ոչ միայն կրակը դադրեցնելու մասին այլեւ ինքնորոշման ինչ որ Ֆրանսական տեսա – կէտը չէ : Ֆրանսա կ'ուզէ միայն կրակը դադրեցնելու մասին խօսիլ : Մնացեալը յետոյ :

«Ալժ. կառավարութիւն»ը կը նախա – տեսէ, այժմէն իսկ, խորհրդակցիլ իր «զինուորներուն» հետ, ուրիշ խօսքով պիտի ուզէ կռուողներուն կարծիքը ունե – նալ :

Այս խօսակցութիւնները թէ քաղաքա – կան եւ թէ զինուորական բնոյթ պիտի ունենան հաւանաբար երկար ու դժուար ըլլան :

Իւրաքանչիւր շրջան իր իւրայատուկ պայմանները, մտայնութիւնը եւ պա – հանջները ունի :

Ալժերիոյ մէջ հանդարտութիւն կը տի – րէ միշտ : «Ալժերիոյ Յոյս» թերթը հե – տեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ կացու – թիւնը Ալժէի մէջ:

«Պէտք չէ կոյր ըլլալու աստիճան լա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսահայ մամուլէն կը քաղենք .—

× Անկեալ ղեկավարներու դատավա – րութիւնը տեղի պիտի ունենայ Եասը Ա – տայի մէջ : Այս առթիւ պիտի օգտագոր – ծուի 8000 հոգինոց մարզասրահը :

Մասնաւոր հրաւիրագրեր կը պատրաս – տուին այն անձերուն համար որոնք պիտի հետեւին դատավարութեան :

× Իրաւաբանական համալսարանի տը – նօրէն Տօքթ. Քեմալ Ղըզըլման որուն պարտականութիւն տրուած էր ճշդել Ապ – րիլ 28ի դէպքերու ընթացքին սպաննուած ուսանողներու թիւը, յայտարարած է .— «Կորսուած ուսանողներու թիւը 15 է»:

× Ելմտական նախարար Էքրէմ Ալի – ճան կարգ մը մանրամասնութիւններ տը – ուած է Թուրքիոյ ելմտական եւ տնտեսա – կան կացութեան շուրջ :

Պետութեան պարտքը կը հասնի 9 մի – լիառ 125 միլիոն 62 հազար 707 ոսկիի :

Ասոնց մէջ կան զանազան անձերու եւ ընկերութիւններու պարտքերը որոնց հետ միասին գումարը կը հասնի 12 միլիառ 191 միլիոն 441 հազար 724 ոսկիի :

Կեդրոնական դրամատան մէջ տոլարի եւ տարադրամի քանակը 19 միլիոն 244 հազար տոլար է եւ տակաւին զանազան երկիրներէ 18 միլիոն 992 հազարի առնե – լիք մը գոյութիւն ունի :

1960 Մայիս 27ի ոսկիի մթերքը՝ 117 թոն է :

Այդ ոսկիին միայն 16 թոնը ազատ է, մնացեալ մասը օտար երկիրնե – րէ ստացուած փոխառութիւններու հե – տեւանքով արգելքի տակ են : Արգելքի տակ գտնուող այդ ոսկիներու փոխարէն 113 միլիոն 141 հազար տոլարին համար , տարին 4·5 միլիոն տոլար տոկոս կը վը – ճարուի :

Վերջին 13 տարիներու ընթացքին ար – տաքին վճարումները տեւական կերպով բացեր ունեցած են որոնք փոխարինուած են ոսկիներով կամ Ամերիկայէն ստաց – ուած օժանդակութիւններով :

1950էն սկսեալ Ամերիկա 913 միլիոն տոլարի նուէր եւ 81 միլիոն տոլարի փո – խառութիւն բրած է : Ընդհ. գումար 994 միլիոն տոլար :

Նոյն շրջանին, Ամերիկա մէկ միլիառ 650 միլիոն տոլարի արժէքով զինուորա – կան օժանդակութիւն բրած է Թուրքիոյ :

× Անկեալ պետական ատյանին Ռու – սիայէն եւ արբանեակ երկիրներէն հա – րիւր միլիոնաւոր ոսկիի վարկ ապահո – ված էր զանազան գործարաններու շինու – թեան համար ու սակայն ամէն ջանք թափուած էր զանոնք հանրութեան չըսե – լու համար :

———o———

ՔԻՇԻ, Ճափոնի վարչապետը հրաժա – րեցաւ , բայց կառավարութեան գլուխ պիտի մնայ դեռ մէկ ամիս :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ լուրերը կը հաղորդէ Նիւ Եորքէն Պոլսոյ Մարմա – րային .—

Վազգէն Ա. Յունիս 17ին տեսակցու – թիւն մը ունեցաւ Ամերիկահայ բոլոր վե – րաշինաց , կրթասիրաց եւ այլ միութիւն – ներու կեդր. վարչութիւններու անդամ – ներու հետ, Ամերիկահայ էջմիածնական Առաջնորդարանի մէջ :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. որ աշխարհի ամէնէն հին եկեղեցիին պետն է, Ամերիկա կը գտնուի :

Այս պարագան որպէս լուր շատ կարե – ւոր է սովորաբար Ամերիկեան մամուլին համար :

Երբ այդքան կարեւոր է լուրը ինչո՞ւ արդեօք գրեթէ լռութեամբ անցաւ Նիւ Եորքի մամուլը :

Նիւ Եորք Թայմզ հազիւ յիշեց թէ Վե – հափառը Ամերիկա կը գտնուի : Գրեր էր թէ կազմակերպիչները չկրցան լաւ մթ – նոլորտ մը ստեղծել :

Ամերիկեան լրագրողը երբ տեղեկու – թիւն կ'ուզէ հայ կեանքի մասին կ'ուզէ նաեւ որ իրեն տրուին ճշգրիտ տեղեկու – թիւններ : Այդ լրագրողները շատ լաւ գիտեն թէ Ամերիկայի մէջ էջմիածնական համայնքին հետ գոյութիւն ունեցած է նաեւ Անթիլիասական համայնք մը որ լաւ կազմակերպուած է եւ ունի իր Եկեղե – ցիները :

Երբ լրագրողները այդ մասին հարցում կ'ուղղեն էջմիածնի համայնքին կազմա – կերպիչներուն անոնք կուտան իրականու – թեան հակառակ սխալ տեղեկութիւններ եւ այն ատեն լրագրողին մտքին մէջ հար – ցական մը կը ծնի եւ «կազմակերպուած»ի տպաւորութիւն կը ձգէ : Ան երբ կը կաս – կածի կը դիմէ զանազան աղբիւրներու եւ հոն կը գտնէ բազմաթիւ ուսումնա – սիրութիւններ :

Այն անձերը որոնց վստահուեցաւ այս գործը միակողմանի անհատներ են եւ ի – րենց խօսքերը կասկածով կը դիմաւոր – ուին եւ այդ բոլորէն կը տուժէ Վեհափա – ռին այցելութիւնը :

Ինչո՞ւ կարելի չըլլար օրինակ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի մէջ յօդուած մը հրատա – րակել տալ նկարներով ճոխացած, չեզո – քովհետեւ, ինչպէս բոլ , կազմակերպիչ – ներուն մէջ գործէն հասկցող մարդ չկայ :

Հայրապետը պաշտօնապէս փափաքե – ցաւ տեսնուիլ Անթիլիասական համայնքի վարիչներուն հետ :

Վեհափառը Յունիս վեցին տեսակցե – ցաւ Անթիլիասական երկու ներկայացու – ցիչներու հետ : Որոշ մերձեցումներ գո – յութիւն ունին որոնց արդիւնքը կը յայտ – նուի մինչեւ Սեպտեմբեր :

Հաւանական է նոր տեսակցութիւն տե – ղի ունենայ : Կաթողիկոսը դժբախտաբար շատ շրջապատուած է ծայրայեղներով : Այդ պայմաններու տակ բաւական կը դժուարանայ մերձեցման գործը » :

Կաթողիկոսը Նիւ Եորքի մէջ, նախա – գահած է Դուրեան Պատրիարքի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած յիշատակի երեկոյթին : Կաթողիկոսը ապա այցելած է Պոսթըն, Ուսթըր : Էջմիածին կը վերա – դառնայ Յուլիսի կէսին :

ՄԻԿՈՅԵԱՆ Օսլօ (Նորվեկիա) հասած ու բացումը կատարած է Խորհրդային ցուցահանդէսին : Խորհրդային փոխ – վարչապետը խօսակցութիւններ պիտի ու – նենայ առեւտրական եւ տնտեսական խն – դիրներու շուրջ : Խ. Միութիւնը կարեւոր գումար մը պարտական կը մնայ Նորվե – կիոյ : Օսլօի մէջ Պենաղէ կ'ուզէ գիտնալ այս ճամբորդութեան բուն պատճառը որ չի կրնար ցուցահանդէսի մը բացումն ըլ – լալ քանի որ շաբաթէ մը աւելի պիտի տեւէ : Կը կարծուի թէ Միկոյեան Օսլօ եկած է մանաւանդ մեղր ու շաքար լեզու մը գործածելու եւ դարմանելու համար Խրուշչեւի ծանր լեզուն Նորվեկիոյ դէմ:

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ՄԵՐ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ տարի «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսաւ Տիկին Յ. Բրուտեանի յօդուածաշարքը մեր անմահ Կոմիտաս Վարդապետի մասին, ուր մանրամասնօրէն ու լրիւ նկարագրուած էր մեր Հանճարեղ երաժշտագէտն ու նրա կատարած գործերը: Իսկ այս տարուան Մարտին «Յառաջ»ում լոյս տեսաւ Պ. Մ. Մառանջեանի յօդուածաշարքը, որ նոյնպէս մանրամասն կերպով տալիս էր պատկերը Կոմիտասի իբրեւ ուսուցչի ու մարդու:

Իմ համեստ կարծիքով, Կոմիտասը հայ ժողովրդին իր մատուցած ծառայութեամբ սուրբ է եւ մեր եկեղեցին պէտք է որ նրան մեր սուրբ հայրերի շարքին մէջ դասէր: Բաւական է որ մենք գիտենանք, որ առանց Կոմիտասի մի առ մի ժողոված, նօթագրած ու կարգի բերուած մի քանի հազար հայ երգի ու պարի եղանակների, մենք պիտի համարուէինք ոչ միայն օտարների համար, այլեւ մեզ, Հայերիս համար իսկ, ժողովրդական երաժշտութեան մէջ, ամէնից յետամնացն ու աղքատը, մեր — մինչեւ Կոմիտասը — ունեցած, ժողոված ընդամէնը շուրջ 200–250 եղանակներով, ժողոված մի շրջանի Հայերից...:

Եւ ահա յանկարծ գալիս է մեր անմահ Կոմիտասը դարուս սկզբում, շրջում է Թիւրքահայ գաւառները, ինչպէս եւ մեր շրջապատի ուրիշ արեւելեան ժողովուրդների մէջ եւ ըստ Խորհրդային Հայաստանի լրագիրների, հաւաքում է ընդամէնը շուրջ չորս հազար հայկական ու այլ հարեւան ժողովուրդների պարի ու երգի եղանակներ, որոնց մեծագոյն մասը եղել են հայկական եղանակներ, որի հիման վրայ, կարող ենք, առանց չափազանցութեան, ասել, որ հայկական ժողովրդական եղանակների թիւը կը հասնի առնուազն շուրջ 3000ի(*), քանի որ գիտենք որ մինչեւ Կոմիտասը, ուրիշները ժողովել էին շուրջ 200 – 250 հայկական եղանակներ Թուրքիայից Անդրկովկաս ու Խրիմ գաղթած մեր Հայերից եւ, բացի դրանից, որքան յիշում եմ, վերջին տարիներս հայ մամուլում կարդացի որ նոր շուրջ 250 հայկ. եղանակներ եւս են գտել ու գրի առել:

Այստեղ կ'ուզենայի մի փոքր շեղում կատարել իմ ասելիքիցս, ցոյց տալու համար թէ որքան հայ ժողովրդի երաժշտականութիւնը շատ աւելի բարձր է, քան որեւէ ուրիշ եւրոպական, երաժշտասէր համարուած, ժողովրդի եւ ահա թէ ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս:

Դարուս սկզբում, երբ մեր անհաւասարելի Կոմիտասը ժողովում էր մեր եղանակները, հայ ժողովուրդը, լինելով իր թուով մօտաւորապէս շուրջ երեք միլիոն հոգի, ունէր շուրջ երեք հազար պարի ու երգի եղանակներ: Եթէ մեր ժողովրդի երաժշտասիրութիւնը համեմատութեան դնենք երեք երաժշտասէր համարուած ժողովուրդների հետ, այն է՝ Ռուս-Ուկրայնացիների հետ, որոնց թիւն է եղել այդ տարիներին, շուրջ 75 միլիոն, Գերմանացիների, որոնց թիւն է եղել վաթսուն միլիոն եւ Իտալացիների հետ, որոնք եղել են, առնուազն երեսուն միլիոն հոգի, դժուար չէ տեսնել, որ այդ երեք ժողովուրդները, — մեր համեմատութեամբ — պիտի ունենային՝ — Ռուս-Ուկրայնացիները 75000 ժողովրդական երգի ու պարի եղանակներ, Գերմանացիք — յիսուն հազար եւ Իտալացիք — երեսուն հազար... ոչ մի տարակոյս, որ այդ երեք եւրոպական երաժշտասէր համարուած ժողովուրդներից եւ ոչ մէկը չէ ունեցել ոչ միայն մեր հաշուած թուով երգի ու պարի եղանակներ, այլ չէ ունեցել նոյն իսկ երեք կամ չորս անգամ պակաս թուով իսկ... Իմ մի ռուս բարձր կրթութեան տէր բարեկամիս, այս հարցի մասին խօսելուց, նա այն կարծիքն էր յայտնում, որ Ռուս – Ուկրայնացիները կարելի է որ ունեցած լինեն ընդամէնը շուրջ 25.000 եղանակներ: Չմոռանանք մի շատ կարեւոր հանգամանք, այն է՝ որ այն դաժան կեանքի պայմաններում, որ հայ ժողովուրդն է ապրել նրա լեզուն պիտի կարկամէր ու պիտի չկարենար երգել կամ թէ, լաւագոյն պարագայում նրա երգերը պիտի լինէին լաց ու սուգ ու շիւան, բայց ոչ ամբողջովին լի այն ուժականութեամբ, ինչպէս որ են Հոյ Նազանիմ, Քեյէ – քեյէ, Տո՛ւր աղւոյտ եւ այսպէս անվերջ: Ով որ կարող է բացատրել այս հակասութիւնները, թող բացատրէ...

Այժմ անցնելով իմ բուն ասելիքիս, հետեւեալն է: Տիկին Յ. Բրուտեանը, իր յօդուածներից մէկին մէջ գրում էր, թէ Կոմիտաս վրդ. այն միտքն է յայտնել, որ մեր եկեղեցական եղանակները չեն ազդուած արեւելեան – պարսկական եղանակներից, որով զուտ հայկական եղանակներ են: Տեղին է այստեղ յիշելու մեր մի քանի ուրիշ երաժշտագէտների կարծիքները այդ մասին: Եկմալեանը իր երաժշտութեան նուիրուած մի գրքի կարճ յառաջաբանին մէջ, ընդհակառակն ընդունում է, որ արեւելեան եղանակները ազդել են, մտել են մեր եկեղեցական եղանակների մէջ: Միւս կողմից, Վրթանէս Փափազեան «Ազգագրական Հանդէս»ում գրած իր մի յօդուածին մէջ այն միտքն էր արծարծում, թէ մեր բոլոր եկեղեցական երգերի եղանակները, ի բաց առեալ «Խաչի քո Քրիստոս»ի եղանակը, արեւելեան եղանակներից, փոխ առնուած են:

Նախ քան իմ անձնական կարծիքը յայտնելը, հարկ եմ համարում մի քանի խօսք ասելու իմ մասին, առ այն թէ ուսկի՞ց ես կարող եմ ունենալ իմ կարծիքը այս հարցում: Շուշի քաղաքային դպրոցի աշակերտութեանս տարիներին, ամբողջ չորս տարի ամէն կիրակի երգել եմ Կուսանաց վանքում: Իսկ յետոյ, ուսանողութեանս տարիներին — 1884–1889 — Պետերբուրգում, նոյնպէս ամէն կիրակի երգել եմ Հայոց եկեղեցում Եկմալեանի ղեկավարութեամբ, հարկաւ, առանց վարձատրութեան: Միւս կողմից, արեւելեան – պարսկական եղանակները, տարիներ շարունակ, լսել եմ նախ Շուշի եւ յետագայում Բաղու Թուրք երգիչները, ինչպէս եւ լաւագոյն հայ եւ Թուրք թառ նուագողները եւ այդ եղանակները այսօր իսկ վերյիշում եմ ու կարող եմ կրկնել:

Ահա թէ ինչու այս գրուած հարցի մասին եւ մի քանի ուրիշ եկեղեցական եւ ոչ եկեղեցական եղանակների մասին կարող եմ ասել հետեւեալը, 1) Մեր պատարագի «Սուրբ ես Տէր»ի եղանակը, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պարսկական «Սէգահ»ի եղանակը, 2) «Նորաստեղծեալ բանն անէից»ի եղանակը նոյնպէս պարսկական «Սէգահ»ի եղանակն է, միայն աւելի արագ կշռոյթով, 3) «Խաչի քո Քրիստոս»ի եղանակը — «Բայաթի Քիւրտի» եղանակն է, 4) Մեր Կռունկի եղանակը պարսկական «Բայաթի Շիրազ»ի եղանակն է...

Ամէն մի երաժշտասէր, եթէ ծանօթ լինի նոյնպէս ուրիշ ժողովուրդների եղանակներին, նա, առանց դժուարութեան, կարող է գտնել, որոշել նրանցից կատարած փոխառութիւնը, եթէ եղած լինի այդ փոխառութիւնը ուրիշներից: Ասածիս, իբրեւ օրինակ, ես ինձ թոյլ եմ տալիս այստեղ յայտնելու իմ կարծիքը մեր անմահ Րաֆֆիի «Զայն տուր, ո՛վ ծովակ»ի եղանակի մասին, — այն է, թէ դրա եղանակը առնուած է — ո՞վ եւ ե՞րբ, չգիտեմ — Չայկովսկու «Եւգենի Օնեգին» օփերայից, Օնեգինի երգած հետեւեալ կտորի եղանակից.

Արդեօ՞ք կը գաս դու, գեղեցկուհիդ իմ.
Արցունքովդ հեղու դամբարանը իմ:
(Պուշկին)

Այս բոլորով հանդերձ ասելն իսկ աւելորդ է, իմ այս աննշան նկատառումը չէ կարող մեր հանճարեղ Կոմիտասի անհասանելի փառքից մի կէտ իսկ պակասեցնել...

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱԶԵԱՆՑ

(*) «Յառաջ»ի Ապրիլ 1ին հրատարակած այն լուրը թէ հանգուցեալ երաժշտագէտ Ք. Կարա – Մուրզան ժողոված ու գրի առած է եղել շուրջ 347 հայկական եղանակներ, մեզ հիմք ու իրաւունք է տալիս ընդունելու, որ մեր հայկական պարի ու երգի եղանակների թիւր կարող են, առանց չափազանցութեան, համարել 3000ից էլ աւելի:

ԼՈՒՐԵՐ ԱՆՁՐՊԵՏԷՆ

Երկու տարի առաջ, 13 Փետրուար 1958ին, ամերիկեան «Խուզարկու Ա.» արբանեակը Քէփ Քէնեւըրըլէն արձակուած էր: Այժմ դեռ կը դառնայ իր ծիրին մէջ: Վերջին հաշիւներուն մէջ կատարուած պզտիկ սխալ մը պատճառ եղած էր, որ ան միայն 2500 քիլմ. բարձրանայ: Այն գիտունները, որոնք պարտականութիւն ունէին պրպտելու այդ սխալին պատճառը, զարմանալի արդիւնքներու առջեւ գտնուեցան: Այն գործիքները, որոնք շողարձակումները պիտի ճշդէին, անգործածելի դարձեր էին: Որովհետեւ անծանօթ կայծերով պատուած էին:

Եօթը շաբաթ ետք արձակուեցաւ «Խուզարկու Գ.», որ հազիւ 26 Մարտէն մինչեւ 28 Յունիս կրցաւ շարունակել իր ընթացքը: Անոր ալ գործիքները շողով պատուած եւ անգործածելի դարձած էին: Պէտք էր պրպտել այդ կայծին բնոյթը:

«Խուզարկու Դ.»ին մէջ զետեղուեցան մասնաւոր գործիքներ, որոնք պիտի ճշդէին այս հարցը:

Այդ արբանեակը երկու տարիէ ի վեր կը դառնայ երկրին շուրջ: Ստացուած տեղեկութիւններու համաձայն, 280էն 2200 քիլոմեթրի վրայ արբանեակին գործիքները անթերի կերպով կը գործէին:

Այսպէս՝ կը հասկցուի, թէ չորս հարիւր քիլմ.էն սկսեալ շողարձակումները հետզհետէ կը խտանան հազար – երկու հազար քիլմ.ի վրայ, իւրաքանչիւր հարիւր քիլմ.ի կը կրկնապատկուի այս խտութիւնը եւ երկու հազար քիլմ.ի վրայ շողարձակումի ուժգնութիւնը հազար անգամ աւելի կ'ըլլայ նախապէս ենթադրուած չափէն:

«Խուզարկու Դ.» արձակուեցաւ վճռական արդիւնքներ ձեռք ձգելու նպատակաւ, բայց այդ փորձը այնքան ալ յաջող չեղաւ: Անկէ ետք արձակուեցան Ա. եւ Բ. «Առաջնորդները», որոնք նոյնպէս ձախողեցան: Բայց «Առաջնորդ Գ.» իր 104.000 քիլմ. ճամբու ընթացքին ձեռք ձգեց բազմաթիւ տեղեկութիւններ:

Շողարձակումներու ուժգնութիւնը կը սաստկանար չորս հազար քիլոմեթրէն սկսեալ եւ առաւելագոյն չափին կը հասնէր 13.000 քիլմ.ի, յետոյ դարձեալ կը նուազէր: Տոքթ. Վէն Էլլըն ասկէ հետեւցուց թէ աշխարհը պատող շողարձակումներու գօտին երկու հազարէն 4800 քլմ.ի շրջանակ մը կը գծէր եւ 13.000էն մինչեւ 25.000 քլմ. շողարձակումները կը հասնէին իրենց առաւելագոյն չափին: Ասկէ զատ՝ 12.800 քլմ.ի եւ 83.500 քլմ.ի միջեւ դարձեալ շողարձակումի գօտի մը գոյութիւն ունի:

Եթէ կարենայինք տեսնել ելեկտրական հոսանքը, պիտի հաստատէինք, որ մեր երկիրն ալ Հրատի նման լոյսէ գօտիով մը շրջապատուած է:

Աշխարհը շրջանակող երկու գօտիները իրարմէ բոլորովին կը տարբերին: Դուրսինը հաւանաբար «ելեկտրոն» եւ «փրոթոն»ներէ առաջ եկած տկար գօտի մըն է, իսկ ներսի նեղ գօտիին շողերը աւելի թափանցող եւ ծանր են:

Այդ գօտիներուն գիտը, գիտուններու համաձայն, առաջին քայլը պիտի ըլլայ ճղելու համար արեւային դրութեան եւ մեր մթնոլորտին միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ անցնիլ այդ գօտիէն եւ հասնիլ աստղերուն: Տոքթ. Վէն Էլլըն հետեւեալ կերպով կը պատասխանէ այս հարցումին.

«Մեր ունեցած տեղեկութեանց համաձայն, առ այժմ անկարելի է, որ ... ապրի այդ շողարձակումներուն անցած միջոցին»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱԶԴԱՆ ՔԱՂԱՔ

Ճարտարապետ Մ. Գրիգորեան կազմած է Հրազդան քաղաքին յատակագիծը: Կը թուի թէ այս քաղաքը պիտի հիմնուի Հրազդան գետին վրայ: Պիտի գրաւէ Հին Ատային տեղը: Յատակագծին հեղինակը յաջողած է արդի խորհրդային ճարտարապետութեան սկզբունքները ներդաշնակել հայկական ազգային ճարտարապետութեան ոճին հետ: Քաղաքը պիտի ունենայ չորս գլխաւոր թաղամասեր, իւրաքանչիւրը 5 – 6 թաղամասերէ կազմուած: Ամէն մէկ ... պիտի ունենայ իր դպրոցը, մանկապարտէզները եւ մանկամսուրները, առեւտուրի, պարենաւորման եւ մշակութային սպասարկութիւնները:

ԵՍ ԷԻ ՆԱ

— Համեցէք, զգացէք ինչպէս ձեր տանը, սրանք մեր աղջիկներն են, համարիա մեր տան անդամները, — աթոռ առաջարկելով, խօսեց տանտիրուհին:

Գոհարի դէմքը շատ նման էր Շահէնին: Ասում են համատեղ կեանքը ամուսինների դիմագծերը նոյնատիպ է դարձնում: Առայժմ իրենց նախկին փայլը պահում էին Գոհարի կլորիկ, ճերմակաւուն այտերը: Վարդագարդ խալաթի գօտին շտկելով, Գոհարը մօտեցաւ նորածնի օրօրոցին: Ես սկսեցի նեղուել դիմացս նստած ինձ բոլորովին անծանօթ սիրունատես աղջիկների հայեացքներից:

— Սա էլ մեր գիւղի էն ջահելն է, որի մասին ասում էին, որ նոյնիսկ թփերի շուաքի ձեւն էլ է յիշում, — ասաց Շահէնը, ներկայացնելով ինձ Մարգոյին ու Անահիտին, եւ շտապով դուրս եկաւ սենեակից, առանց յայտնելու, թէ ուր է գնում եւ երբ կը վերադառնայ:

Մենք մնացինք մենակ: Անծանօթներ էինք, եւ ես չգիտէի, թէ ինչ պէտք է խօսեմ:

Շահէնը ուր վերադարձաւ:

×

Անցան օրեր:

Ես հազուադէպ էի հանդիպում Շահէնին:

Քանոնիսը Մարգոյին եւ ապաղայ քանդակագործուհուն չէի տեսնում ոչ Շահէնից տանը, ոչ էլ ուրիշ տեղ: Ճիշդն ասած, եթէ քաղաքում տեսնէի էլ, գուցէ չճանաչէի, որովհետեւ սովորութեանս համաձայն ես կարգին չեմ նայում կանանց դիմագծերին: Ես սկսեցի մոռանալ նրանց:

Դեկտեմբերեան մի օր, համալսարանի շէնքից դուրս գալով, քայլերս ուղղեցի դէպի հանրակացարան եւ աշխատում էի շուտ հասնել, որովհետեւ ձախ կօշիկիս ներբանը դուրս էր ցցուել եւ խանգարում էր հանգիստ քայլել: Ջանում էի խոյս տալ մարդկանցից եւ ամբողջ դէմքով կարմրում էի, երբ դիմացից որեւէ օրիորդ էի հանդիպում:

Այդ պահին մէկը ջերմ ու պինդ հրպուեց ինձ: Գլուխս թափով շրջեցի: Իմ կողքից քայլում էր Անահիտը:

— Բարեւ, — կամացուկ ասաց նա:

Ես գլխով պատասխանեցի նրան եւ կարմրեցի ամբողջ դէմքով: Աչքիս պոչով նայում էի կօշիկիս ներբանին եւ ամօթից քրտնում: Որտեղի՞ց դուրս եկաւ այդ աղջիկը: Գոնէ բարեւէր ու անցնէր: Բայց սա այնպէս է ընթանում իմ կողքով, ասես իր ամբողջ կեանքը քայլելու է ինձ հետ:

— Դուք շտապո՞ւմ էք, — հարցրեց Անահիտը, աւելի պինդ հպուելով ինձ:

Ես ուզում էի պատասխանել, որ «շատ եմ շտապում», բայց քաղաքավարութեան համար պնդեցի ցանկութեանս ճիշդ հակառակը:

— Ոչ, ոչ մի տեղ չեմ շտապում:

— Դէ, ուրեմն կ'ուղեկցէք ինձ, ... եւ կը շարունակե՞նք մեր հին վէճը...

Աղջկայ դէմքը հանգիստ էր: Նրա ... բաւիչ հայեացքն ու խաղաղ խօսելաձեւը մի պահ մոռացել տուեցին ինձ կօշիկիս ... մրխիթար վիճակը:

Զրուցելով մենք մօտեցանք ... եւ նստեցինք թրամվէյ: Թրամվէյի ... Անահիտ պատմեց իր մասին: Ծնուել ... Փարիզում: 1936 թուականին ընտանիքով ... մայր հայրենիք վերադառնալու ... Այժմ ... նակ նա վեց տարեկան էր: Այժմ ... ու հայրը աշխատում են կօշիկի գործ... րանում, իսկ ինքը սովորում է գեղար... ուեստական դպրոցի քանդակագործ... թեան բաժանմունքի Բ. դասարանում:

Մենք իջանք թրամվէյից եւ քայլ... ցինք դէպի Նոր Արէշ: Արդէն մութ էր... Տասներորդ փողոցում, Շահէնի... տան դիմաց մենք կանգ առանք:

— Գնանք մեզ մօտ, — հրաւիրեց ... ջիկը:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(2 Շար.)

Տեղագրական բարդութեանց պատճառով, հեղինակը նախընտրած է յատակագծումի ձեւը, — ճարտարապետական իր հանդոյցին մէջ առած է բըլուրները, սարալանջերը, անտառային տարածութիւնները, Հրազդան գետը, արհեստական լիճը, մայր ճանապարհները:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆ

Լենինականի գեղատեսիլ անկիւններէն մէկուն վրայ կը գտնուի առողջապահական նախարարութեան մանկական առողջարանը (սանաթորիում):

Այս տարուան եղանակը բացուած է արդէն եւ առողջարան ընդունուած են 780 դպրոցական պատանիներ՝ բուժուելու եւ հանգստանալու համար:

Առողջարանը ունի ակումբ, բուժարան, բաղնիք, ձայնասփիւռի սրահ, ընթերցարան եւ այլ յարմարութիւններ:

ՎԱՐԴԱՆ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

Յունիս 5ին, Երեւանի մէջ, մեռաւ վաստակաւոր երաժիշտ Վարդան Բունիաթեան, 72 տարեկան էր:

Մասնագէտ էր երաժշտական ժողովրդական գործիքներու յատուկ ստեղծագործութեան: Գրի առած է աւելի քան երեք հարիւր ժողովրդական երգեր ու պարեր: Կազմած է արեւելեան նուագախումբ մը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Անհատական բնակարանային շինարարութիւնը արագ թափ է առացած Կամօ շրջանին մէջ: Կեդրոնին մէջ կառուցուած են աւելի քան 150 բնակարաններ, իսկ Կարմիրգիւղ, Նորագիւղ, Հացառատ, Բաթիկեան գիւղերուն մէջ յիսունէն մինչեւ հարիւր տուներ շինուած են: Սարուխան գիւղին մէջ 250 անհատական բնակարան:

X Ինքնաշարժով վազքի մրցում մը կատարուեցաւ Երեւանի մէջ, Մայիս 29ին: 70 մրցորդներու մէջ առաջին հանդիսացաւ Վ. Մանուկեան «Պոբեդա» գործարանէն ելած կառքով, Գ. Տէրմանեան երկրորդ՝ «Վոլգա» գործարանէն ելած կառքով, Ս. Երեմեան երրորդ՝ «Զիմ» գործարանէն ելած կառքով:

X Երեւանի մէջ Սթալինի պողոտան բարեկարգելու ձեռնարկած են մայրաքաղաքին աշխատաւորները: Սկսած են քանդել Թրամվէյի գիծը, հաստատելու համար թոոլէյպուսի գիծ մը, որ Աբովեանի պուրակէն պիտի երկարի մինչեւ Սթալինի ու Կարմիր Բանակի պողոտաներուն խաչմերուկը ([illegible]): Մայթերը կը լայնցնեն, երիզաձեւ ծաղկաստաններ կը շինուին պազալտէ քարերու մէջ առած: Այս աշխատանքներուն կը մասնակցին բանուորներ, ուսանողներ, նոյնիսկ Գիտութեանց ակադեմիային պաշտօնեաները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊՈՐՏՕ, (Յառաջ). — Պորտօն ալ տօնեց Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, 12 Յունիս Կիրակի օր Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահին մէջ, ուր փութացած էր ժողովուրդը՝ լամբակներուն վրայ հպարտօրէն կրելով եռագոյն ժապաւէնէ զարդանիշեր:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշակներով, ինչպէս նաեւ Արամի, սպարապետ Նազարբէկեանի եւ մեր ազատամարտը խորհրդանշող փէտայիներու նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, զոր երգեցին երկսեռ երիտասարդներ՝ ղեկավարութեամբ Օր. Տաքէ Քէնտէրեանի:

Նախագահ ընկեր Սարգիս Տօնէրեան իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց թէ ինչպէս 1915ի եղեռնէն երեք տարի վերջ, երբ մեր դարաւոր թշնամին կը սպառնար Արարատեան Հայաստանին, ճգնաժամային պահուն մեր հերոս եղբայրներն ու քոյրերը յաղթանակի վճռականութեամբ գըրոհ տուին եռապատիկ գերակշիռ բանակին դէմ եւ ծունկի բերին դահիճը: Բացուեցաւ Մայիս 28ի արշալոյսը: Նահատակներու յիշատակը ոգեկոչելէ վերջ, նախագահը սրտագին ողջոյններ ուղղեց Հայաստանի ժողովուրդին, որ լծուած է հայրենիքի կառուցման եւ բարգաւաճման նուիրական գործին՝ զօտեպնդուած այն հաստատ հաւատքով, որ անպայման պիտի տեսնեն լուսաւոր օրեր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Աստղիկ Վալաձեան, Հայկ Հալաճեան, Արմէն Թաշճեան (Ֆրանսերէն) եւ Սահակ Խանդէտեան՝ արտասանութիւններով: Երգեցին օրիորդներ Եղիսաբէթ Քէնտէրեան, Հըռիփսիմէ Հալաճեան, Ա. Տօնէրեան (դաշնակ) եւ Արաքսի Հալաճեան: «Հայ դրօշին»ը երգուեցաւ խմբովին:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ շուրջ մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ ելեկտրականացած մթնոլորտի մէջ պահեց սրահը: Ծանրացաւ անկախութեան գաղափարին վրայ, որ ի յայտ կուգայ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ Հայկ դիւցազնէն մինչեւ Լուսաւորիչ, մինչեւ Սահակ եւ Մեսրոպ, որոնք մեզի տուին քաղաքական, կրօնական եւ մշակութային անկախութիւն: Յիշեց թէ ինչպէս երբ 1071 թուականին ինկաւ Մեծն Հայաստան, 1080ին Տաւրոսի բերդերէն արձագանգ տուաւ Ռուբէն իշխան եւ երեք հարիւր տարի Կիլիկիոյ մէջ անկախ թագաւորութիւն ունեցանք: Համառօտ ակնարկ մը նետեց մեր ազատագրական փորձերուն վրայ, որոնք յանգեցան Մայիս 28ին, երբ իր աճիւններէն յարութիւն առաւ Հայաստան, 543 տարի օտարի լուծին տակ հեծելէ վերջ:

Անդրադառնալով օրուան քաղաքական կացութեան վրայ, յիշեց Ասիոյ եւ Ափրիկէի զանազան ցեղերը, որոնք իրարու ետեւէ սկսած են անկախութեան տիրանալ եւ խօսքերը վերջացուց սրտապնդելով ներկաները եւ յայտնելով այն հաստատ համոզումը՝ թէ անպայման արդար լուծում մը պիտի գտնէ Հայկական Դատը: Կարեւորը դիմանալն ու տոկալն է, յոյսն ու հաւատքը չկորսնցնելը: Մինչ այդ՝ բոլորիս պարտականութիւնն է, ըսաւ, նուիրուիլ ազգապահպանման սրբազան գործին:

Մայիս 28ի փառաշուք տօնակատարութիւնը փակուեցաւ երկսեռ երիտասարդներու «Յառաջ նահատակ»ով:

Կիրակի երեկոյ Մուրատ խումբը կազմակերպած էր ճաշկերոյթ – խնջոյք մը ի պատիւ ընկեր Հրանտ Սամուէլին, Պ. Դ. Շագլամճեանի ճաշարանը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հ. Սամուէլ որ հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտի մէջ կառավարեց խնջոյքը, շատերուն առիթ տալով քանի մը խօսքի, արտասանութեան եւ մեներգներու, մինչ երկսեռ երիտասարդներ եւ տարեցներ կը թնդացնէին գեղջկական, ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Խնջոյքի ընթացքին երբ երգուեցաւ «Թալէաթ փաշան փախաւ Պերլին, Թէհլիրեանը հասաւ ետին, Զարկաւ ճակտէն, փռե՛ց գետին», ընկեր մը յայտարարեց որ մեր անմահ ընկեր Ս. Թէհլիրեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար Մուրատ խումբը հայ Մշակոյթի տան Ս. Թէհլիրեան սրահին կը նուիրէ յիսուն Ն. Ֆ.: Ծափերու տեղատարափ մը յաջորդեց այս յայտարարութեան, որ անխտիր բոլոր ներկաներու սրտին կը խօսէր: Քանի մը վայրկեանի մէջ հաւաքուեցաւ 305 Ն. Ֆ.:

Ահա թէ ինչպէս մեր ժողովուրդը, ուր որ պէտք է իր սրտաբուխ լուման կը հասցնէ: Չորս ժամ տեւող խնջոյքի ընթացքին ներկաները ապրեցան հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը եւ խանդավառ տրամադրութեամբ ուշ ատեն բաժնուեցան:

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՊՐԻ ՄԵԾԱՍՔԱՆՉԸ

ՆՈՐ ԾԱՂԿՈՑ ՄԸ

Շնորհիւ Անարատ Յղութեան Միաբանութեան Հայ Քոյրերու ազգանպաստ նըւիրումին, յառաջիկայ դպրոցական վերամուտին Մեծասքանչը իր նոր ծաղկոցը պիտի ունենայ Մարսէյլի 12րդ թաղամասին մէջ՝ 167 Շըմէն տէ Քայօլս:

Միջերկրականի այդ հայաշատ քաղաքին մէջ նման կրթական ձեռնարկի մը պակասը տարուէ տարի աւելի զգալի կ'ըլլար: Այլեւս անյետաձգելի էր անոր նախաձեռնութիւնը եւ ուստի կրկնակի գնահատելի է կատարուած գործը:

Կառավարութեան պաշտօնական արտօնութեամբ եւ քաղաքին եկեղեցական իշխանութեանց բարեացակամ կարգադրութեամբ, Հայ Քոյրերը իրենց սեփական Տունն ունին այսօր՝ որուն մէջ յառաջիկայ Սեպտեմբեր ամսուն սկիզբը պիտի բանան մանկապարտէզ մը Հայ մանուկներու հայեցի եւ բարոյալից դաստիարակութեան համար:

Իրենց զաւակներուն ապագայով մտահոգ եւ ազգային գիտակցութեան տէր հայ ծնողքները չեն կրնար անգիտանալ թէ մանուկին ապագան սերտօրէն կապուած է իր նախնական բարի դաստիարակութեան: Այս նորահաստատ մանկապարտէզին մէջ հայ պզտիկները պիտի վայելեն մայրական գուրգուրանք եւ պիտի ստանան կատարեալ կրթութիւն մը, բառին բուն եւ լայն իմաստով՝ առողջ երիտասարդութեան մը ապահով հեռանկարով:

Արձանագրութիւնները բացուած են 1960 – 1961 ուսումնական տարեշրջանին համար: Պայմաններուն համար կարելի է այժմէն իսկ դիմել տնօրէնութեան:

Մարսէյլի հայ ծնողքներուն կը մնայ ըմբռնել եւ գնահատել Հայ Քոյրերուն ձեռնարկին բազմակողմանի կարեւորութիւնը եւ քաջալերել անոնց անձնուէր եւ ազգօգուտ գործը, անոնց խնամքին եւ դաստիարակութեան յանձնելով իրենց զաւակները՝ մեր մանուկ սերունդը:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Առասի մէջ տեղի ունեցած փառատօնի մը ընթացքին, ֆրանսական բեմերու հայազգի երիտասարդ դերասան Էտմոն Թամիզ (Թամիզեան) շահած է բեմադրութեան մրցանակը (10.000 Ն. Ֆ.):

Մեր հայրենակիցը յիշեալ փառատօնի ընթացքին բեմադրած է «Աստուծոյ ալջիկը» ժամանակակից ողբերգութիւնը, որուն նիւթը առնուած է սպանական քաղաքացիական պատերազմէն եւ որուն հեղինակն է սպանացի կաթողիկէ գրագէտ՝ Ժոզէ Պէրկամին:

Էտմոն Թամիզ ծնած է Ֆրանսա եւ ֆրանսահայ ծնողքէ: Իր թատերական ուսումը ստացած է ողբացեալ դերասան Շարլ Տիւլէնի մօտ եւ եղած է անոր լաւագոյն աշակերտներէն մէկը: Մասնակցած է ու կը մասնակցի միշտ ֆրանսական բեմերու լաւագոյն ելոյթներուն: Անցնող թատերաշրջանին իր մասնակցութիւնը բերած էր Թէաթրը Անթուանի բեմին վրայ ներկայացուած Տոսթոյեւսկիի համանուն վէպէն թատերախաղի վերածուած «Դիւահարներ»ուն, որուն մէջ կատարած իր դերով գրաւած էր մամուլին ուշադրութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Մինչեւ այդ արագիլը չվերադառնար հարաւից՝ մօրս համար դեռ գարունը չէր եկել. եւ ոչ մէկին թոյլ չէր տալիս, որ ձմեռնային հագուստները փոխեն: Իսկ երբ արագիլը գալիս էր եւ եթէ մինչեւ անգամ մայրս տեսած չլինէր եւ միայն մենք տեսած լինէինք՝ վազում էինք տուն, հանում վերարկուները, չպրտում եւ դուրս վազում: Մայրս վերադառնում էր տուն եւ սկսում հարցուփորձը:

— Ինչո՞ւ էք հաներ ձմրուայ սակոները (*):

— Լագլագը եկել է …

— Ինչ կ'ըսէ …

Եւ մայրս էլ բարձրանում էր կտուրը, որպէսզի տեսնի արագիլը: Արագիլը կափկափում էր կաղամախի բարձունքից եւ, չգիտեմ ինչո՞ւ, մայրս խաչակնքում էր:

Արագիլի մեր պարտէզի ծառի վրայ բոյն շինելը համարում էր մայրս բախտաւորութիւն: Պարտէզի միւս ծառերի վրայ գտնուող որեւէ ուրիշ թռչունի հետ մենք իրաւունք ունէինք խաղեր խաղալու, մինչեւ անգամ բոյներն աւերելու, բայց չէինք համարձակուի որեւէ բան անել արագիլին: Ամենաշատը՝ կարելի էր քար նետել — այնքան բարձր էր նրա գահը, որ ոչ ոք չէր կարող հասնել: Մագլցել կաղամախիի վրայ՝ անկարելի էր, վախեցնել նրան՝ նոյնպէս աւելորդ էր, կարեւորութիւն չէր տայ. միայն քար կարող էինք նետել, եւ այն էլ արգելուած էր մօրս կողմից:

Մի տարի չէր եկել, մեր տանը մահ էր պատահել: Ի հարկէ, զուգադիպել էր արագիլի բացակայութիւնը մահուան, բայց մայրս հաւատում էր դրան, ինչպէս հաստատուած մի օրէնքի:

Եւ պատահեց, որ մի տարի եւս չերեւաց արագիլը:

Մայրս գնալով տխրեց:

— Մահը տի գայ, — ասում էր եւ խորը թախծում:

Տան բոլոր անդամներին նայում էր գորովանքով. մի գուցէ ամէն մէկին նայելիս՝ մտածում էր, որ նրան կարող է գալ մահը:

Ուզում էինք փարատել նրա կասկածը:

— Բոշ բանի մը հաւատար, մայրիկ:

— Տարին չի թամամած՝ մահը տի գայ, — յայտարարում էր նա խորագոյն հաւատքով:

Եւ տարին չվերջացած՝ մահը եկաւ եւ մահուան հետ միասին, ձեռք ձեռքի տըւած, ճանապարհ ընկաւ հայրս, մեկնեց եւ էլ չվերադարձաւ:

Մայրս լաց էր լինում եւ ասում.

— Ես գիտէի, լագլագը չեկաւ …

×

Արեւածագից մինչեւ արեւմար մեր ընդարձակ ագարակում աշխատում էին մըշակները:

Ամառ եւ ձմեռ մեզ համար ժամանակն ու ժամացոյցը ունէին իրենց խստագոյն օրինաչափութիւնը, արեւը երբ ուզում էր ծագել՝ եւ երբ ուզում էր մարել՝ մենք զարթնում, նախաճաշում էինք որոշ ժամին, աշխատանքի գնում, վերադառնում, ուտում եւ քնում որոշ ժամին, բայց մըշակները դատապարտուած էին արեւի չար քմահաճոյքին, նրանց հետ բոլոր պայմանները կապւում էին արեւի օրէնքի համաձայն — արեւածագից մինչեւ արեւմուտք:

Եւ արեւը չար էր նրանց համար, եւ արեւն այրում էր նրանց մարմինը:

Ամբողջ աշխարհը խնդութեամբ ողջունում էր նոր ծագող արեւը, բայց մշակներն աւելի խորը խնդութեամբ քան ամբողջ աշխարհը, ողջունում էին վերջալոյսը, ողջունում էին նրանք մռայլաթեւ մութը արեւային խնդութեամբ, որովհետեւ մութը բերում էր նրանց տառապանքի թեթեւացում, հանգիստ, անսահմանօրէն խորը հանգիստ:

Արեւածագից մինչեւ արեւմար նրանց բահերը գըրնդում էին հողի մէջ, եւ երբ դուրս էին քաշում, փայլում էին արեւի տակ ծովի գոյնով:

Կէսօրին նստում էին «ճաշի» ագարակի ամենաթեւաւոր ծառի տակ, ուտում էին սոխ եւ հաց, երբեմն մի խաշած գետնախնձոր եւ շատ հազուադէպօրէն խաշած մի ձու, եւ երբ չոր հացը յամառում էր գլորուել կոկորդից ներքեւ՝ երկարում էին եւ պառկելով կրծքի վրայ, խմում էին առուի սառը ջրից, եւ կախ ընկած ցնցոտու մի կտորով սրբում ջրի մէջ թաթախուած բեխը:

Երեկոյեան, վերջալոյսին, երբ արդէն ծառերի ստուերներն այնքան էին երկարած լինում, որ խառնւում էին արդէն գետնից բարձրացող մութի թեւերի հետ՝ նրանք թողնում էին բահերը եւ իրենց հացի տոպրակներն առած քայլում էին դէպի տուն:

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Վերարկու:

ւատես ըլլալ։ Ալժէրի մէջ տիրող երեւութական հանդարտութեան ետին, հրահանգներ շրջան կ'ընեն, խումբեր կը կազմուին, ցանցեր կը սեղմուին, այսուհանդերձ կը թուի թէ Ալժէ պիտի չշարժի ցորչափ շարժում մը չսկսի Փարիզի մէջ...»։

ՏԵՍԱԿէՏՆԵՐ

ԿԻ ՄՈԼԷ.— «Տեմոքրասի 60»ի մէջ կը գրէ.— «Ձեզի կը սպասենք» կ'ըսէ տը Կոլ. «Կուգանք» կը պատասխանէ Ֆեր-հաթ Ապպաս. «վերջապէս» կը բացագանչեն սրտցաւ մարդիկը, անոնք որոնք չեն սխալիր։ Կը զգան, գիտեն թէ կարեւոր քայլ մը առնուած է խաղաղութեան ի նպաստ։

Ռոպէր Լաքոսթ Ալժերիոյ նախկին նախարար ուզած է բացատրել ընկերվարական-կաններու հետ ունեցած իր տարակարծութիւնը։ «Կուսակցութեան հետ համաձայն, միշտ կողմնակից եղած եմ կըրակը դադրեցնելու, բանակցութիւն վարելու, հաւանութիւն տուած եմ նաեւ ինքնորոշման։ Մէկ պայման սակայն, պէտք չէ այս ձեւակերպութիւնները դէպ ի անջատում առաջնորդեն»։

«Վենսէնի կոմիտէն» իր գործունէութիւնը պիտի տարածէ ամբողջ երկրին վրայ։ Բուն անունն է.— Վենսէնի կոմիտէ, կապի եւ գործակցութեան կազմակերպութիւն փրանսական Ալժերիոյ համար։

Շարժումը զանազան կեդրոններ պիտի բանայ մայր երկրին մէջ։ Սուսթել կը ճշդէ թէ այս կազմակերպութիւնը կապ չունի Ալժէրի մէջ կազմուած «Փրանսական Ալժերիոյ ճակատին» հետ։

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ։

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի։ Հովանաւորութեան Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔէՕՍէԵԱՆ։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍէՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏէԻ։

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը։

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աստղիկ Սերոբեան կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ., Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Գաբրիէլ Գասապեանի մահուան առիթով։

Տէր եւ Տիկին Հ. Պալեան կը նուիրեն 20 Ն. Ֆ. Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի Դարմանատան, Պալեան գերդաստանի հոգեհանգստեան առիթով։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ։

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի։

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի։

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12։

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները։

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին։ Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ) կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ։

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ-անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում։

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ։ Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ։

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ·։

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է։

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի փավիյեօն։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն։

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZEի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ։

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վօլթէր։

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ։

Հովանաւորութեամբ կապոյտ խաչի։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր։

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան»։

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն։ Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկայ ըլլալնիդ իբրեւ հրաւէր։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre
au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերճար Տէտէեանի իր Արմենիա նուագախումբով։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օգափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժանկուժօն, Փարիզ։

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով։

×

Հայ Կարմիր Խաչի օրուան գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆէսանվիլլէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Պ. Աղամեան (Վալանս) 50 Ն.Ֆ., Տէր եւ Պ. Մարկոսեան երեսուն Ն. Ֆ., Տիկին Յովհ. Պօղոսեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պ. Նարլեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տէտէեան (Շաւիլ) 10 Ն. Ֆ., Օր. Հոփի Գարագաշեան քսան Ն. Ֆ.։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 26 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8834 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4635

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը տօնեցին հայկական սփիւռքի բոլոր անկիւնները, Պարսկաստանէն մինչեւ Եգիպտոս, Յունաստանէն մինչեւ գոյդ Ամերիկաները :

Այս տօնակատարութիւնները առիթ ընծայեցին անգամ մը եւս ոգեկոչելու յիշատակը մեր բազմահազար կանոնաւոր ու կամաւոր զինուորներուն, մեր անձնազոհ հերոսներուն ու հայդուկներուն եւ մէկ միլիոն նահատակներուն, որոնց արեան գնով իրականացաւ Հայաստանի անկախութիւնը :

Օրուան բանախօսները ոչ միայն վերյիշեցին 1918ի մայիսեան պատմական եւ օրհասական կռիւները Արարատեան դաշտին մէջ, այլեւ միաժամանակ պարզեցին քաղաքական ներկայ բարդ ու անստոյգ կացութեան մէջ Հայկական Դատին վերապահուած ապագան :

Բացատրեցին թէ Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի, մերձաւոր եւ հեռաւոր արեւելքի, հարաւային ու արեւելեան Եւրոպայի զանազան երկիրներն ու ազգերը դատեր ունին, որ արդար լուծումի կը սպասեն :

Ո՛չ մէկ հարց լուծուած է վերջնապէս :

Հայկական հարցը մէկ օղակն է երկար շղթայի մը : Շղթայ՝ որով կաշկանդուած են հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդներ : Անոնք կ'ապատագրուին այն օրը՝ երբ այդ շղթան կը փշրուի օղակ առ օղակ :

Մինչ այդ, անհրաժեշտ է ամուր եւ հաստատ կենալ պատնէշին վրայ, չյուսալքուիլ եւ ձեռնթափ չըլլալ :

Երեսուն ամիս միայն շնչեց ազատ ու Անկախ Հայաստան :

Այդ կարճ ժամանակաշրջանը բաւական եղաւ, որ Հայկական Դատը միջազգայնօրէն ճերմակացուելով Բարենորոգումներու կամ Ապակեդրոնացման խարխափումներէն, փոխանցման շրջանի յատուկ կիսամիջոցներէն՝ բիւրեղանայ եւ գտնէ իր վերջնական խօսքը, — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան :

Այս եզրակացութեան յանգեցանք այդ օրին, երբ 1915ի Մեծ Եղեռնը բացաւ մեր աչքերը եւ ցոյց տուաւ ճամբան, որուն պէտք է հետեւէինք, մեր արժանի տեղը գրաւելու համար ազգերու ընտանիքին մէջ :

Արժէք կը ներկայացնեն այն ժողովուրդները, որոնք անկախ պետականութիւն ունին եւ որոնց դրօշակը կը ծածանի այսօր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մուտքի դրան առջեւ :

Օտարի լուծին ենթակայ ազգերը արգահատանքի միայն կ'արժանանան եւ կը յորջորջուին զանազան մակդիրներով, — «հպատակ», «տարագիր», «գաղթական» :

Ժամանակին քրիստոնէական բարեգործութեամբ հանգանակութիւններ կը կատարէին արեւմտեան կարգ մը երկիրներու, մասնաւորաբար Ամերիկայի մէջ՝ որբերուն եւ այրիներուն օգնելու համար :

Հիմա «Գաղթականաց տարի» կը կազմակերպեն՝ պատառ մը հաց տալու համար անոնց, որ հայ ժողովուրդի բախտին աւելի ճիշդը դժբախտութեան — են ենթարկուած, իբրեւ հետեւանք համաշխարհային երկրորդ պատերազմին :

Քառասուն տարի անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ կորսնցուցինք մեր անկախութիւնը եւ դուրս ձգուեցանք ազատ ազգերու ընտանիքէն : Դարձանք գաղթական :

Եւ երբ երկնցան մեր տարագրութեան տարիները եւ յոյս ցնդեցան դէպի ազատ հայրենիք վերադառնալու յոյսերը, ակամայ համակերպեցանք կատարուած իրողութեան : Մղուած ինքնապաշտպանութեան բնազդէն եւ ապրելու անհրաժեշտ պահանջներէն՝ մեծ մասամբ դարձանք քաղաքացիները հիւրընկալ երկիրներու :

Ժամանակաւոր է սակայն այս կացութիւնը : Վերջնական լուծումը չէ մեզ տառապեցնող ցաւին :

Վերջնական լուծումը Հայկական Դատին իրականացումն է : Ստեղծումը Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի, նուիրականացած միջազգային պարտամուրհակով մը, որ Սեւրի դաշնագիր կը կոչուի :

Անկախութեան տարեդարձի հանդէսները կ'ամրապնդեն մեր յոյսն ու հաւատքը՝ թէ հայ ժողովուրդը անպայման պիտի հասնի իր նպատակին :

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՄԵՆՃԷԼ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ԻՐԵՆ Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ

« Ալժերական կառավարութեան » բանագնացը Փարիզ հասաւ, վերջապէս : Մօտ շաբաթ մը կ'ըլլայ որ քաղաքական աշխարհը հեւ ի հեւ կը սպասէր այս ժամանումին :

Գնաց, եկաւ, կուգայ, պիտի գայ, իրարու կը յաջորդէին մամուլին մէջ :

Թունուզէն եկող ալժերացի բանագնացներն են՝ Ահմետ Պումենճէլ, Պէն Եահիա եւ քարտուղար մը, ճամբայ ելան Թունուզէն շաբաթ առաւօտ ժամը 7·50ին եւ Օռլի պիտի հասնէին ժամը 14·30ին :

Նախապէս Թունուզի մէջ, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Ռոժէ Տիվալ ընկերակցութեամբ Ե. տը լա Շըվալըրիի տեսակցութիւն մը ունեցած է Թունուզի վարչապետ՝ Պահի Լատհամի եւ քարտուղար Սատոք Մոքատրեմի հետ : Այս տեսակցութեան ընթացքին՝ հաղորդուած է ալժերացի բանագնացին մեկնումը Փարիզ :

Ինչո՞ւ այսքան ուշացաւ այս մեկնումը :

Միջազգային դէտերը զանազան ենթադրութիւններ կ'ընեն :

Ոմանց կարծիքով «Ալժ. կառավարութիւն»ը ուզած է քննել, մանրամասն, առաքելութեան միջոցները, նպատակը եւ արդիւնքը : Կ'ենթադրուի նաեւ որ անձի նշանակումը բաւական ժամանակ խլած է : Արդարեւ՝ ազգայնական խմբակին մէջ կան՝ «մեղմ – չափաւորականներ », կան նաեւ «կարծրեր» : Պումենճէլ ամէնէն յարմար անձն էր, նախ որովհետեւ չափաւոր է ու յետոյ Փարիզ ապրած ըլլալով ծանօթ է ֆրանսական մտայնութեան, բարքերուն եւ սովորութիւններուն : Սակայն «կարծրեր»ը մտահոգ են, չեն ուզեր շատ տեղի տալ :

ԱՀՄԷՏ ՊՈՒՄԵՆՃԷԼԸ ներկայացուցինք առջի օր, ծնած է Պօպիլի մէջ, 54 տարեկան է : Ներկայիս Ալժ. Ազատ. Ճակատի տեղեկատուութեանց նախարար է : Ֆերհաթ Ապպասի նման 1946էն սկսեալ սերտ գործակցութիւն հաստատած էր «Ալժերական Դեմոկրատ ՄիութեանՇարժում»ին : Ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ : 1956ին ձերբակալուած Պէն Պելլայի պաշտպան փաստաբանը եղած է : 1957ին է որ պաշտօնապէս էՖ Էլ Էնի շարժումին միացած է : Կրկնենք՝ Շարժումին «մտաւորականն է» :

ՊԷՆ ԵԱՀԻԱ. — 35 տարեկան իրաւագիտութեան տոքթոր է եւ փաստաբան : Կարեւոր գործունէութիւն ունեցած է Գահիրէի մէջ :

Խրիմ Պելքասեմ Թունուզէն Գահիրէ մեկնած է : Մեկնումէն առաջ ճակատ (Թունուզ–Ալժերիա) այցելած էր հաղորդելու համար ստեղծուած նոր կացութիւնը ու հաւանաբար շօշափելու համար կուսակներուն կարծիքը : Գահիրէի մէջ պիտի տեսակցի Եգիպտացի իր բարեկամներուն հետ :

Հաւանական է որ Պումենճէլի այցելութիւնը կարճ տեւէ, իր գլխաւոր պաշտօնն է պատրաստել Ֆերհաթ Ապպասի գալը եւ օրակարգը :

Երեք թերթեր գրաւուեցան Ալժերիոյ մէջ, Ֆրանս Օպսերվաթէօր, Քառըֆուր եւ Ռիվարոլ :

Կառավարական Ալժէի պատուիրակին որոշումով «Վէնսէնի Կոմիտէ»ի անդամներուն կ'արգիլուի Ալժերիա երթալ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 10 : Անոնց մէջ կան Պիտօ, Սուսթէլ, Լաքոստ, Մօրիս, եւայլն :

« Պարագաները կը ստիպեն որ ամէն ինչ ըլլայ հանդարտութիւնը Ալժերիոյ մէջ պահելու համար — ըսուած է երեսփոխան Լը Փէնի ուղղուած արգելքի նամակին մէջ — ձեր Ալժերիա գալը կրնայ, անկախ ձեզմէ, առիթ ստեղծել խռովութիւններու ...» : Ստորագրուած՝ Տըլուվրիէ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ԳՐԷ

«Ալժերացիներ, զգուշացէ՛ք Արաբական Լիկայէն » .

« Ալ Ճարիտա » (անկախ) վերոյիշեալ խորագրին տակ կը գրէ .— «Եթէ Արաբական լիկան ձեռք առնէ Ալժերիոյ խնդիրը, ականատես պիտի ըլլանք անգամ մը եւս արաբական կառավարութիւններուն հետեւեալ յայտարարութեանց «ամբողջովին համաձայն», «հաստատապէս որոշած», «բոլորս զօրավիգ», եւ «կը կազմենք պլոք մը թոյլ չտալու համար որ մազաչափ իսկ զիջում ըլլայ Ալժերիոյ հարցին մէջ» :

Թերթը կ'աւելցնէ .— « Եթէ արաբ արտաքին նախարարները յաջողին համաձայնիլ, ինչ որ կասկածելի է, ի՞նչ բանի վրայ պիտի կեդրոնանայ իրենց համաձայնութիւնը : Արդեօ՞ք թիկունք կենալ Ֆերհաթ Ապպասի եւ քաջալերել որ բանակցութիւնները շարունակուին, թէ ոչ գտնել անոր կորովը եւ պղտորել մթնոլորտը » :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ՈՒԶԷ ՕԳՆԵԼ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Թուրքիոյ նախարարաց խորհուրդը որոշած է լուծել գիւղերուն մէջ հաստատուած քաղաքական կուսակցութեանց բիւրոները, որոնց յետին նպատակը եղած է « երկիրը բաժնել հակամարտ խմբակցութիւններու » : Այսուհետեւ քաղաքական կուսակցութիւնները կրնան մասնաճիւղեր ունենալ միայն կարեւոր կեդրոններու մէջ : Հինգշաբթի Ազգային հաշտութեան օր եղած է : Ոստիկաններ եւ ուսանողներ կողք կողքի Անգարայի եւ Պոլսոյ փողոցներէն անցած են : Քանի մը շաբաթ առաջ նոյն փողոցներուն մէջ ոստիկանութիւնը ուսանողներուն վրայ կը կրակէր : Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ դեմոկրատ նախկին երեսփոխաններէն տասնըեօթը հոգի յաջողած են փախչիլ կամ պահուըտիլ, քանի որ կառավարութիւնը հակառակ իր ճիգերուն չէ յաջողած գտնել զանոնք :

×

Ֆիկառոյի թղթակիցը տեսակցութիւն ունեցած է Մոսկուայի Թուրք նոր դեսպան՝ ծովակալ Ֆախրի Քորիւթուրքի հետ, Փարիզի մէջ :

« Ծովակալը կը մասնակցէր Ատլանտեան Ուխտի պայակոյտի փորձերուն երբ իմացաւ իր նոր պաշտօնը : Դեռ պաշտօնապէս հաղորդուած չէ իրեն, որով կը մերժէ որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն ընել իբրեւ դեսպան :

Ընդունեցաւ սակայն, կէս պաշտօնական յայտարարութիւն մը ընել :

« Ինչ կը վերաբերի, ընդհանուր գիծերու մէջ, նոր վարչակարգին քաղաքականութեան, կը բաւէ յիշել այն պարզ ու յստակ յայտարարութիւնը զոր ըրաւ Սէլիմ Սարփեր երբ արտաքին նախարարութեան գլուխն անցաւ : Այդ քաղաքականութեան սահմաններուն մէջ աւելցուց ծովակալ Քորիւթուրք ամէն ճիգ պիտի թափեմ որ Խ. Միութեան եւ իմ երկրիս միջեւ յարաբերութիւնները բնականոն դառնան :

« Այս դիրքորոշումը եւ Անգարայի քաղաքականութեան այն յեղաշրջումը զոր կրնայ յառաջ բերել մասնաւոր կարեւորութիւն կը ստանան, երբ յիշենք որ ծովակալը զէնքի հին ընկերն է Զօր. Կիւրսէլի եւ կը վայելէ անոր վստահութիւնը » :

× Անգարայէն կը հաղորդեն որ Զօր. Կիւրսէլ յայտարարած է թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը տնտեսական եւ ելմտական օգնութեան մասնաւոր առաջարկներ ըրած է Թուրքիոյ :

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն (յունիս 22–23) կը քաղենք .—

× Ուաշինկթընի լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն թէ Ամերիկա պատրաստութիւններ կը տեսնէ 400 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու համար Թուրքիոյ :

Այս վարկին շնորհիւ Թուրքիա պիտի կարենայ կանոնաւորել իր արտաքին առեւտուրը եւ տարադրամները :

× Պոլսոյ կուսակալը, զօրավար Ռէֆիք Թուլկայ Պատրիարքան այցելած է ու տեսակցած՝ Պատրիարք հօր հետ :

« Հայրենիքը բոլորիս տունն է, ըսած է կուսակալը, ուստի անոր պէտքերուն հոգալը բոլորիս պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ » : Պատրիարքը հեռագրով յանձնարարած է զանազան գաւառներու մէջ բնակող ազգայիններու որ «չթերանան իրենց հայրենասիրական պարտականութեանց մէջ » այսինքն մասնակցին պետական հանգանակութեան :

× Եասը Ատայի բանտարկեալները կը ջանան իրարու վրայ նետել իրենց յանցանքը : Պահակ սպաները կը յայտնեն թէ յիշեալները յաճախ այս ուղղութեամբ կը խօսին իրենց հետ եւ կը ջանան իրենք զիրենք անմեղ ցոյց տալ :

× Ազատ ներածելի շատ մը ապրանքներ քոթայի տակ առնուած են : 18 միլիոն 445 հազար 500 տոլարի արժողութեամբ ապրանքներ որոնք արտօնուած էին ներածուելու արգելքի տակ դրուած են : Ինքնաշարժներու համար թոյլատրուած 3 միլիոնի արտօնութիւնը մէկ միլիոնի զեղչուած է : Որոշուած է 400·000 տոլարի սուրճ ներածել :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՐՈՆՏԻՍԻ մեկնեցաւ Փարիզէն, «դուք ալ մեզի հրամմեցէ՛ք» ըսելով տը Կոլին : Արժանթինի նախագահը հասաւ Պրիւսէլ ուր պիտի չտեսնուի սակայն վարչապետ Պէն Կուրիոնի հետ Այխմանի խնդիրը կարգադրուած նկատելով : Ապահովութեան խորհուրդը ութ ձայնով ընդունած էր Արժանթինի բողոքը որոշ փոփոխութիւններ բերելէ ետք բանաձեւին, որ անորոշ բնոյթ մը ունի : Այխման Իսրայէլ պիտի դատուի բայց ձեւական զոհացում մը պիտի տրուի Արժանթինի :

ՏԽՐՈՒՆԻ ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Վահան Փաստրմաճեան, բնիկ Կարնեցի, եղբայրը ողբ. Արմէն Գարոյի, 72 տարեկան հասակին մէջ, յանկարծամահ եղած է ուրբաթ օր :

Նախնական ուսումը Սանասարեան վարժարանի մէջ առնելով ու աւարտելով, հետեւած է զինուորական ասպարէզի, ծառայելով հայկական բանակին մէջ :

Երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ եւ ունէր կուսակցական եւ հանրային գործունէութիւն :

Սանասարեան վարժարանի մէջ, իբրեւ ցերեկօթիկ, հետեւած է ամբողջ դասընթացքին եւ աւարտած՝ Սահմանադրութեան յայտարարութեան շրջանին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ը.

Աշխարհիկ քերթողութիւնը , գոլիար – դիկա, զոր պիտի անուանեմ այլեւս «վանքի ծաղիկներ»՝ հետեւողութեամբ Պօլէրի քերթողագիրքին, աւելի քիչ տեղ պիտի գրաւէր վանքերու պատմա – կան դերին նուիրուած այս ուսումնասի – րութեան մէջ՝ որ կ'ընթանայ տարբեր ծրագրով եւ առաջադրութեամբ, եթէ գրչի ընկերներ փափաք չյայտնէին քիչ մը աւելի բանալ կարկինիս գծագրած ծի- րը, որովհետեւ նիւթը հետաքրքրական, որովհետեւ նիւթը նոր :

Նոր՝ բայց ժամանակով հին: Գրակա – նութեան պատմութիւնը այս «վանքի ծա– ղիկներուն» փթթումին թուական կուտայ ԺԲ. դարու երկրորդ կէսը մինչեւ ԺԳ. դարուն վերջը: Սակայն Տիկին Օլգա Դոբիաշ — Ռոյդեստվենսկի կ'աւելցնէ թէ, իբրեւ գրական սեռ, այս «ծաղիկ – ները» կը բացուէին, առանց իրենց վա – նական կնգուղին, շատ աւելի հին ժա – մանակներու մէջ , — արդարեւ սեռը իր ռահահորդները ունի Ովրատիոսի մէջ , Յոբնալի մէջ, Վիրգիլիոսի մէջ, Ովի – դիոսի մէջ, ինչպէս եւ քրիստոնէական առաջին քերթողութեան մէջ (Պրուդեն – տիոս, Ֆորտունատոս) կամ եկեղեցական հնագոյն երգերու մէջ :

Հարցին քննութիւնը կը պահանջէ դա – սակարգութիւն մը, որ գրական այս ժա– ռանգութիւնը կը բաժնէ երեքի,— ա – ռաջին՝ ըստ նիւթին եւ բովանդակու – թեան, երկրորդ՝ ըստ խորքին եւ ար – ուեստին, երրորդ՝ ըստ հեղինակներու ըն- կերային դիրքին :

Քերթողական ոգին կը նմանի դեւի մը, որ գիտէ անցնիլ պատերէն՝ առանց ծա– կելու, մտնել ապառաժներու մէջ՝ առանց փշրելու, հասնիլ Աստուծոյ ներկայու– թեան՝ առանց հրաշագործներու պար – ծենկոտութեան, թերեւս հաստատելու համար միայն թէ, ինչպէս մանիքէակա– նութիւնը կ'աւանդէ, եղբայրներ էին, նախապէս, Աստուած եւ սատանան :

Արդարեւ , քերթողական նոյն դեւը մտած է կրօնական արարողութեանց եւ սրբազան մատենագրութեան մէջ՝ առա – ջին օրէն: Երիտասարդ կղերիկոսներ այդ կարգի ստեղծագործութեանց մէջ թա– փած են իրենց օժտուած ուղեղին գեղու– մը, ճիշդ ինչպէս բնախօսութիւնը կը պարպէ անոնց կուռմը, — քերթողու – թիւնը՝ խաղաղեցնելու համար հոգին, բնախօսութիւնը՝ խաղաղեցնելու համար մարմինը :

Ծննդեան եւ ամանորի հանդիսութեանց մէջ՝ երգեր կան, որոնք Մարիամին, Յովսէփին, Յիսուսին, աւանակին պատ– մութեան, վերջապէս վիշերը հեշտացնող արշալոյսին շողերուն նկարագրութեան պաստառին վրայ կը նետեն հեւքեր, դո – ղեր, սարսուներ, երբեմն հեղնանքի փայլատակումներ, հոգեվերլուծումներու մտերիմ քննադատին համար շատ դիւրըն- թեռնլի :

Այդ վարժութիւններէն կամ այդ ձա – չակներէն վկայութիւն կը մնան «Քրիս – տոնէականներ » կամ Հաւատոյ գիրքեր , պարզապէս ... խնդացնելու համար գրը- ուած ,— ատոնք կը կոչուին խոfա մո – ճաfորում : Վանական կատակերգութիւնը ջանացած է իր սրամտութիւնները եւ ծաղրը սպառել նոյնիսկ ... քերականու – թեան մէջ, վարդապետներու ուսուցման եղանակներուն խեղկատակ նմանութեանց հաւաքածոյով մը: Եօթներորդ դարէն կը մնան տաղաչափեալ զուարճաբանութիւն- ներ եպիսկոպոսներու կեանքին մասին : Նաեւ ... տապանագիրներ՝ նոյն զուարթ ոճով :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են « Խնջոյքի սեղանները », որոնց շուրջ կը բազմին սուրբերը , —զրոյցը ոչ կը յի- շեցնէ Քրիստոսի աշակերտներուն տրտ – մութիւնը, ոչ ալ Պղատոնի խօսակիցնե- րուն լրջութիւնը: Նման խնջոյքներու մը- տային վայելքին մասին գաղափար մը տալու համար՝ բաւական է վկայութեան կանչել «Երկնային ընթրիք» մը: Հեղի – նակը կը ներկայացնէ երկինք եւ դժոխք այցելած հերոս մը, որ կը նկարագրէ ընթրիքի սեղան մը, կեդրոնը բազմած՝ Քրիստոս, շուրջը տակաւապետն Ս. Յով- հաննէս – Մկրտիչ՝ որ գինի կը մատ – ուակէ, եւ Ս. Պետրոս՝ որ խոհարարու- թիւն կ'ընէ :

Եւ այս բոլորը՝ զուարճացնելու համար կղերիկոսները, ինչպէս ետքը գրական այս վարժութիւնը զէնք մը պիտի դառ – նար ծաղրելու համար եկեղեցւոյ իշխան- ները :

Այնպէս որ երբ վանական կեանքը ե- պիսկոպոսներու բարքերը դարերու պատ- մութիւն մը ունէին իրենց կոնակը, խը- fաքորները իրենց քնարին յանձնեցին ծաղրը, «աւելի սուր քան ուղտափուշը» , յաւերժացուցին հեգնանքը , աւելի դառն քան օշինդրը, խեղկատակութեան տաշ – տին մէջ լոգցնելու համար կրօնական Հա – ւատապետութեան բոլոր ներկայացու – ցիչները :

Զուարթ եւ ծաղրական այս քերթողու – թիւնը դարձաւ ըմբոստութեան երգ մը , — ըմբոստութիւն մը որ բազմատեսակ ա – ռաջադրութիւններ պիտի ներկայացնէր հետզհետէ զարգանալով :

Այն ատեն, եկեղեցին պատերազմ յայ – տարարեց «գոլիարդոս»ներուն դէմ : Ե – կեղեցական ժողովներ գումարուեցան նզովելու համար նորօրինակ այս քեր – թողները :

Սեւ վանական դարձած այս «սեւ չու – ները», ինչպէս կ'ըսէին, հալածուեցան, հետեւաբար տարածուեցան : Գոլիարդոս մը կը պարծենայ թէ բոլորանդ Ֆրան – սան կը թնդայ իր երգերով, որովհետեւ ժողովուրդը կը քաջալերէր վանքերէն վը- տարուած թափառաշրջիկ այս երգիչնե – րը, մինչ ուրիշ քերթողներ, վանքերուն մէջ նստած, գաղտնօրէն «գոլիարդիկա» կը հիւսէին ու կը ղրկէին դուրս :

Ժամանակ մը պարսաւագրութեան ձեւ առած էին այս երգերը , — սլաքներ կ'ուղղուէին պապերուն դէմ՝ անուններու շուրջ կազմուած բառախաղերով : Ուր – բանոսը կը կոչէին Տուրբանոս (լատինե- րէն՝ բառարմատը կը նշանակէ խառնա – կութիւն), Աղեքսանդրը կը կոչէին Ասի – նանդր (բառարմատը՝ էշ), Կղեմենտը կը կոչէին Դեմենտ (լատիներէն՝ խենթ բա– ռէն): Եւ դեռ աւելի ծանր որակումներ:

— Գրականութիւն չէ, այլ փսխունք է, կը գրէին եկեղեցւոյ իշխանները , «Աս – տուծոյ թշնամի», «սատանայի ընկեր » հաչակելով բոլոր գոլիարդոսները, նոյն – իսկ թերեւս անմեղները, որոնք վանքե – րէն դուրս նետուելէն ետքը՝ իրենց կեանքը կ'անցընէին դաշտի հիւղակներու եւ գիւղական փուռերու մէջ, կամ երկ – րին ճամբաներուն վրայ, անպատսպար եւ անօթեւան, մուրալով ու գողնալով, այլ մանաւանդ երգելով ինչ որ սորված էին պապին եւ եկեղեցիին դէմ, ճոխացնելով իրենց սորվածը, զուարճացնելով ժողո – վուրդը, որ այնքան աւելի առատաձեռն կը դառնար, որքան խնդալէն ճաթեցնէին զիրենք այս գոլիարդոսները՝ իրենց դա– ռըն եւ փշոտ «վանքի ծաղիկներով» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՍՆԸՎԵՑ ՏԱՐԵԿԱՆ

Տասնըվեց տարեկան էի: Կը շարունա – կէի ուսանիլ Սկիւտարի Ամերիկեան վարժարանը, ուր քոլէժի կարգերը ան – ցած էի: Բայց ես հոն աւելի կ'երազէի եւ վէպեր կը կարդայի :

Բացառիկ անփութութիւն մը դասերուս եւ դպրոցական օրէնքներուն համար , ա– զատութեան անբռնաբարելի սէր մը, ըն– թերցումի մոլեռանդութիւն եւ հիւանդա– գին զգայնութիւն մը, էութիւնս կը կաղ– մէին :

Դասարանները ինծի համար երազանքի անկիւններ էին, ուր ամէնէն ետեւի կար– գին վրայ տեղ գրաւած, եւ վիրուկ ընկե– րուհիի մը կռնակը ապաստանած, թոյլ կուտայի ինքզինքիս, որ կարելի եղածին չափ հեռանայի հոն բսուածներէն : Ան – շուշտ կը պատահէր որ վարժուհին դեռ դասի հանէր, եւ ես ալ ամպերու մէջէն դուրս ելածի երեւոյթով ներկայանայի , եւ շատ ալ ըսելիք չգտնէի: Բայց այդ ալ անխուսափելի նոպայ մը նկատած էի , որ պիտի գար, եւ որ անշուշտ պիտի անցնէր :

Յաճախ ալ կը պատահէր որ հրաւիր – ուէի թողուլ դասարանը, երբ այս անգամ կը չազակրատէի քովիններուս հետ, աղ – մուկ յարուցանելով :

Այն ատեն, հարստութիւն մը ձեռք ան– ցուցածի պէս, կը վազէի ննջարան, եւ անկողինիս վրայ ինկած, վէպս կը լա – փէի, անպատում հաճոյք մը զգալով ձեռք անցուած այդ բացառիկ պահէն :

Ու այսպէս կ'անցընէի օրերս՝ փոխն ի փոխ կարդալով, ու յետոյ երկար ժամեր երազելով սարսուռ երազներ : Աչքերս կիսափակ՝ միտքս անվերջ հեշտանքի մը մէջ կը լողար : Ու սիրտս երբեմն այնքան ուժգին կը բաբախէր կուրծքիս տակ, որ կը սկսէի լալ խենթի պէս, առանց պատ- ճառի, առանց սիրոյ, առանց ցաւի : Այդ հեշտալի արցունքները ...

Նաեւ միստիքականութիւն մը պատած էր զիս: Թէեւ դադրած էի մանկութեանս օրերուն պէս աղօթելէ, բայց կը սիրէի մնալ եկեղեցիներուն մթնոլորտին մէջ, եւ դիտել խունկերուն բոյրը: Ու խոշոր ճերմակ փղոսկրէ խաչ մըն ալ կախած ու- նէի վիզէս վար :

Ուսուցչուհիներս յուսահատած էին ինձմէն, եւ կը ջանային նաեւ յուսահա- տեցնել հայրս: Կ'ըսէին անոր, որ իր աղ- ջիկը, գեղագրութեան դասին, երբ պէտք էր, որ ամենայն ուշադրութեամբ, շատ անգամներ, «Աստուած բարի է» գրէր կլոր ալուոր գիրերով, տետրակին տակը պահած կ'ըլլար Փօլ Պուրժէի «Քոզմօ- փոլիս»ը, կամ մանաւանդ Հայնրիխ Հայնէի « Էնթէրմէցցօն եւ մինչեւ ժա- մուն լրանալը, հազիւ ժամանակ կ'ունե- նար, մէկուկէս անգամ, «Աստուած բարի է» գեղագրել :

Հայրս անշուշտ իր աղջիկը վանքի մէջ կը կարծէր, երբ անոր կը գրէր եր- կար նամակներ, որոնց մէջ, խրատներէ վերջ, որ այդքան դզայուն չըլլար, որ դասերուն աշխատէր , կ'աւելցնէր — « Կ'ուզեմ որ միտքդ անբիծ մնայ » եւ կ'արգիլէր թունաւորող վէպերը :

Բայց ես բան մտիկ չէի ըներ : Եւ կը շարունակէի կարդալ եւ երազել ...

×

Այդպէս, այդ տարին ալ գարունը ե- կաւ: Դպրոցին խոշոր պարտէզը լեցուե- ցաւ խոտերով, ծաղիկներով եւ թռչուն- ներով: Բոլոր ծառերը մէկէն ծաղկեցան, կարծես խոնարհելով եւ պաշտպանելով զիս, իրենց ներքեւէն անցած ատենս :

Իմ տասնըվեց տարիներս, լոյսէ պսա- կի մը պէս, կը փայլէին ճակատիս շուր- ջը եւ սրտիս մէջ, ես կը զգայի անհամար ծաղիկներու հրապոյրը , ու անթիւ թըռ- չուններու երգը :

Դասարաններուն մէջ եղած ատեններս, հիմա միշտ պատուհաններուն առջեւ տեղ կը բռնէի, եւ աչքերս շարունակ դուրսն էին ,հոս հոն, ծառերուն գագաթներուն վրայ, ճերմակ թիթեռնիկներուն հետ:

Ի՞նչ կ'ըսէին դասարանին մէջ: Ալ ինձ- մով չէին զբաղեր: Ես ալ ամբողջ օրերս խոյս կուտայի դասերէս, եւ կ'երթայի ա- ղատօրէն պարտէզ, գիրքս թեւիս տակ, անփոյթ տատանող քալուածքով մը, ա- ռանց բռնուելու եւ պատժուելու վախի անգամ միտքէս անցընելու :

Այնպէս կը հաւատայի արդէն՝ որ [illegible] սիրածս, իմ կատարեալ իրաւունքս էր:

Ամբողջ պարտէզը ծածկուած կ'ըլլար

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

— Շնորհակալութիւն, արդէն ուշ է,— ասացի ես եւ սեղմելով նրա ձեռքը՝ բարի գիշեր մաղթեցի :

×

Այնուհետեւ Անահիտին ամէն օր դէպի իրենց տուն ուղեկցելը ինձ համար դար– ձաւ պարտականութիւն: Նստում էինք թրամվէյ , իջնում Կոմերիտ միութեան զբօսավայրի կանգառում , ոտքով քայ – լում Նոր Արեշի տասնըչորսերորդ փողո– ցում, ապա ես կանգ էի առնում քսան – իններորդ շէնքից երեսուն – քառասուն մեթր հեռաւորութեան վրայ, սպասում մինչեւ նա հասնում էր իրենց տան մօտ, շրջւում , ձեռքով հրաժեշտ տալիս եւ բացում դարպասի սողնակը :

Հանրակացարանի եռայարկ շէնքի ա – ռաջին յարկի փոքրիկ սենեակում ինձ հետ ապրում էր միայն կենսաբանական դպրոցի վերջին դասարանի ուսանող Աշխարհիկ Երանոսեանը : Վատ կազ – մուածքով, մշտաժպտուն Աշխարհիկը հանապազօրեայ իր բոլոր խօսակցու – թիւններն ու զրոյցները համեմում էր գիտական զանազան սահմանումներով :

Փորձիր նրան ասել թէ այսօր խանութից գնեցիր ամենափոքրիկ մատիտը :

Աշխարհիկը իսկոյն կ'առարկէ քեզ. « Համաձայն գիտութեան նորագոյն ու ճշգրիտ տուեալների՝ նիւթը անսահ – ման է ինչպէս ամենափոքրիկ մասնիկը , այնպէս էլ ամենամեծ մեծութիւնը գտնե– լու ուղղութեամբ: Հնարաւոր չէ գտնել նիւթի ոչ ամենափոքրիկ մասնիկը, ոչ էլ ամէնից մեծը: Դա մի ժամանակ էր, որ ատոմը համարում էին ամենափոքրը: Ու– րեմն քո գնած մատիտը փոքր է, բայց ոչ ամենափոքրը»: Կամ. «Աշխարհիկ վերցրու գաթայի այս կտորը, կեր. դեռ ինչքան համեղ է »: Աշխարհիկն այսպէս կ'ասէր. «Համաձայն գիտութեան կողմից հաստատուած հին ու նոր տուեալների ստամոքսի յաճախակի ծանրաբեռնումը կոչւում է դանդաղ ինքնասպանութեան ակտ: Եւ քանի որ դա այդպէս է, ես յայտնում եմ իմ խորին շնորհակալու – թիւնը եւ հրաժարւում այդ պատառը վա– յելելու հաճոյքից, որովհետեւ ճաշել եմ ուղիղ քառորդ ժամ առաջ »: Ապագայ կենսաբանը ամէն ինչ սկսում էր «Համա– ձայն»ով : Այդ պատճառով բոլորը նը – րան կնքել են Համաձայն մականունը : Աշխարհիկ անունը միայն անձեռնմխելի էր մնացել նրա անձնագրում եւ ստուդ – ման գրքոյկում: Բայց Աշխարհիկը տանել չէր կարողանում, երբ նրան կոչում էին այդ անունով: Հինգ տարուայ ընթաց – քում նա չհամակերպուեց հարիւրաւոր ուսանողների հետ, խռովեց նրանցից եւ սկսեց մի սենեակից միւսը փոխադրուել : Եւ միշտ հանրակացարանի պարետը սի – րով ընդառաջում էր նրան :

Երկրորդ ամիսն էր, ինչ մենք ապրում էինք նոյն սենեակում : Իմ յարաբերու – թիւնները Համաձայնի հետ հաշտ ու խա– ղաղ էին :Ես նրան ոչ Համաձայն էի կոչում ոչ էլ Աշխարհիկ: Այդ բացը զարմանալի– օրէն ես կարողանում էի ծածկել դերան– ուան երկրորդ դէմքի հոլովումներով :

Սենեակից իմ յաճախակի բացակայելը չվրիպեց Համաձայնի հայեացքից: Մի անգամ, երբ ուշ երեկոյեան ես դարձայ տուն, նա ասաց .

—Համաձայն բոլոր տուեալների դու փո– փոխել ես քո չուացուցակը, կարծես թէ ինչ որ բան է կատարւում քեզ հետ :

Ես չպատասխանեցի Համաձայնին. մո– ռանալով որ այդ լռութեամբ ակամայից համաձայնում եմ նրա հետ :

Շահէնին հաղուադէպ էի հանդիպում : Ամէն կերպ աշխատում էի ցոյց տալ, որ զբաղուած եմ քննութիւններով եւ ժամա– նակս չի ներում : Մի անգամ էլ, սեղանի շուրջը նստած , ի միջի այլոց ասացի .

— Ձեր հարեւանուհիները չեն երեւում :

— Մարդոյին տարել են, որ Մոսկուա– յում նուագի, աղբօրս ասեմ, գէօզա՛լ էր հա՛, հոգով – սրտով գէօզա՛լ էր, այ, էդպիսի աղջկայ հետ որ ամուսնանա՝ հարսանիքի ծանրութիւնը կը վերցնեմ ինձ վրայ ,— խօսեց Շահէնը :

Այդ մասին ես գիտէի, Անահիտն ասել էր ինձ :

Շահէնը մի պահ կանգ առաւ, ապա հարցրեց կնոջը .

— Անահիտը ամուսնանում է,— համ– գիստ ասաց տիկին Գոհարը եւ սկսեց [illegible] նել թէյի բաժակները :

Թուքս կուլ տուի: Այդպիսի նորու– թեան բոլորովին չէի սպասում: Կնոջ [illegible] սածը զարմանքով ընդունեց նաեւ Շա– հէնը :

— Պահ, քո տունը չինուի, այդ ո՞վ ա– սաց, ո՞ւմ հետ է ամուսնանում :

— Ձգիտեմ, էսօր առաւօտեան [illegible] Մաքրուհի մօրաքոյրը մեզ մօտ էր, ա– սում է Անահիտս էնպիսի ընտրութիւն է կատարել, որ խելք մեր մօքով էլ չի անցնի :

Շահէնի տնից ես դուրս եկայ կոտրը– ուած սրտով: Ես մտամոլոր էի: Ինչքա՞ն ժամանակ է, որ ես ուղեկցում եմ Անա– հիտին, իսկ այսօր ասում են, որ նա ա– մուսնանում է ուրիշի հետ: Դէ, ի հար– կէ, ուրիշ կերպ լինել չէր կարող: Բայց ինչո՞ւ եմ մտածում այդ մասին:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(3 Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ «ԳԱԶԱՆՆԵՐՈՒ ՃԱՇԸ»

Պատերազմական թատերախաղ է։ Եղեռական եւ ի վերջոյ ալ շատ լուրջ։ Շատ լուրջ չէ եթէ ինչ որ պիտի պատահի երբ վարագոյրը կ'իջնէ լուրջ չնկատուի։

Կը գտնուինք տեղ մը, 1942ին, գերման գրաւման շրջանին։ Խումբ մը բարեկամներ հաւաքուած են Պրիժիթին եւ Վիկթորին տունը՝ տօնելու համար Պրիժիթին ծննդեան տարեդարձը։ Սեղանը պատրաստ է, ծաղիկներ, նուէրներ։ Յանկարծ ռմբակոծութիւն մը կը սառեցնէ խնդուքները։ Ամէն կողմ մութ է։ Երբ լոյսերը կը բացուին, հիւրերէն մէկը, Թիմաքոթ գետին փռուած է, նուաղած։ Դուրսը՝ հրացանաձգութիւն։ Թիմաքոթ ինքզինքին կու գայ, մինչ Գերմանացիները, տեղակալ Քօպախի գլխաւորութեամբ ներս կը խուժեն։ Գերմանացի երկու սպաներ սպաննուած են։ Քսան Ֆրանսացի պատանդներ այդ ոճիրին պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնեն։

Շէնքը տասը յարկ ունի։ Գերմանացիները երկուական պատանդ պիտի առնեն իւրաքանչիւր յարկէ։ Քօպախ կը մերժէ ընտրել ոեւէ մէկը, հաւաքուած բարեկամներու մէջէն, ու որպէսզի առիթ տայ (կը մտածէ Պրիժիթ) որ բոլորն ալ գոհունակութիւնն ունենան զիրար արհամարհելու, կը թողու դաժանօրէն, հիւանդագին կրքոտութեամբ, երկու ժամ՝ ներկայ 7 հոգիներուն— 5 այր և երկու կին — որ իրենք ընտրեն դատապարտուածները։

Երկու ժամեր ուր երբեմն եղերա-գաւեշտական տեսարաններու մէջ ամէն ոք պիտի փորձէ «օձիքը ազատել» միջոցներով՝ որ միշտ խորամանկ չեն եւ շատ անգամ ալ քիչ խոստովանելի, ուր իւրաքանչիւրը, իր վարուելակերպով, պիտի յայտնէ իր իսկական դիմագիծը, եւ պիտի խօսի իր մասին, պիտի խոստովանի, պիտի արդարացնէ, ի նպաստ իրեն վճռելու համար։

Ու մարդոց մօտ պիտի ստեղծուի (կիները հեղինակին կողմէ խնայուած են) դառնութիւններու, պղծումներու, վատութիւններու, ընչաքաղցութիւններու, շահադրգիռ զգացումներու կծիկ մը, ի բաց առեալ Թիմաքոթին, որ զուարճասէր, անզգայ, բաւական անպատկառ, խումբին փիլիսոփան է։

Վերջապէս ... Բայց քօղազերծ չընենք ինչ որ կը պատահի աւելի ետք։ Եթէ «Վայրի Անասուններու ճաշը» յաջողութիւն գտնէ — անոր դերակատարները կ'արժեցնեն խաղը — պէտք է ձեզի թողունք յայտնութիւնը։

Թատերախաղը լաւ կը սկսի եւ մեզ կը

կայ։ Բայց կան երկարաբանութիւններ եւ կրկնաբանութիւններ։

Սակայն այս բոլորը շատ լաւ բեմադրուած է Անտրէ Շարփակի կողմէ եւ շատ լաւ խաղարկութիւն մը ունին դերասանները։

ՔՈՄՊԱ

Վահէ Քաչայի թատերախաղին մասին գնահատանքով արտայայտուած է Փարի Փրէս։ Յօդուածներ նուիրած են նաեւ ուրիշ թերթեր ինչպէս Ֆիկառօ։

Վահէ Քաչա իր ԼԷ փուէն ֆերմէ վէպին մասին խօսեցաւ Ֆրանսական ձայնասփիւռէն։

ՆԱՒ

•

Երազներուս ոսկին բարձած՝ ո՞ր ափունքին,
Առաւօտուն եւ կամ գիշեր մ'աստեղավառ,
Թերեւս կեանքի վերջալուսող յոյսին համար,
Պիտի նետես խարիսխդ, նա՛ւ կարօտագին։..

Սարաններու վրայ կը տեսնեմ դրրասանգեր՝
Որոնք հեղէն տարիներուս մէջ հիւսուեցան,
Երբ կ'ունենար ամէն անձրեւ իր ծիածան,
Եւ արցունքի լիճէն շուշան մը կը ծաղկէր ...

Պիտի գտնե՞մ հանգիստին մէջ սպասումին
Կամար մը նոր կամ խնկաբոյր տաճարը հին՝
Ուր կ'երթայի օր մ'աղօթել բազկատարած.

Թէ լռութեան բիւրեղին մէջ պիտի հնչեն
Միայն ձայներ հեծեծագին եւ տրտմալաց,
Ձայներ սիրոյ՝ որ օգնութեան դեռ կը կանչեն ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆԾԱՆՕԹ, գրեց Էլէն Բիւզանդ, հրատարակուած հեղինակի Իրանից մեկնելու առիթով, 12 Մայիս 1960, Թեհրան։

ՍԻՈՆ, ամսագիր՝ կրօնական, գրական, բանասիրական։ Պաշտօնական հրատարակութիւն Երուսաղէմի Հայ. Պատրիարքութեան։ Թիւ 4–5 Ապրիլ – Մայիս, 1960։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի առողջապահական նախարար Ս. Խրիմլեանի մէկ ընդհանուր տեղեկագրէն քաղուած. —

Հայաստանի մէջ այժմ ի սպառ անհետացած են ծաղկախտը, դողէրոցքը (մալարիա), յետադարձ ժանտատենդը։ Եւ այս՝ շնորհիւ այն բժշկական օգնութեան, զոր պետութիւնը կ'ընծայէ ընդարձակելով բուժական հիմնարկութեանց ցանցը, հայթայթելով անհրաժեշտ դեղորայքը, աւելցնելով բժիշկներու թիւը։

Յառաջիկայ եօթնամեակին համար (1959 – 1965), առողջապահական նախարարութիւնը պատրաստած է նոր ծրագիրներ։ Այդ նպատակով՝ իր տրամադրութեան տակ դրուած է 284 միլիոն րուբլի։ Առաջին առթիւ պիտի շարունակուի պայքարը վարակիչ ու մակաբուծական հիւանդութեանց, ինչպէս նաեւ աշխատաւորներու եւ մանուկներու հիւանդութեանց դէմ։

1965ին Հայաստանի հիւանդանոցները, ծննդատուները եւ բուժարանները պիտի ունենան 18.900 մահճակալ։

Մղում պիտի տրուի նաեւ արտահիւանդանոցի բժշկութեան գործին։

Նկատելով ծնունդներու թիւին աճումը (40.9 առ հազար), որոշուած է ծննդատուներու մահճակալներուն թիւը բարձրացնել 2400ի։

1965ին Հայաստան պիտի ունենայ 2600 մահճակալ մանկական հիւանդանոցներու մէջ։

Խլիրդի դէմ պայքարը սաստկացնելու համար, ամէն տարի 250.000 հոգի, 20-30 տարեկան այր թէ կին, քննութեան ենթարկուին կանոնաւորաբար։

Շողաքննութեան, համաճարակագիտութեան, մանկաբարձութեան, արիւնաքննութեան համար պիտի հիմնուին նոր հաստատութիւններ կարգ մը քաղաքներու մէջ։

Հայաստան ունի կլիմայական բարենպաստ պայմաններ եւ հանքային ջուրերու հարուստ պաշար։ Եօթնամեակի ընթացքին զարկ պիտի տրուի կլիմայաբուժութեան, ջրաբուժութեան, եւ հանգստեան տուներու մէջ մահճակալներու թիւը պիտի բարձրացուի մինչեւ 5000։ Արզնիի առողջարանը պիտի ունենայ նոր բժշկարան, Դիլիջան՝ որ իր սօճի անտառներով, արեւոտ օրերով բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ հիւծախտի բուժման մէջ, պիտի ունենայ ամառնային առողջարան մը։ Ջերմուկը, որ Խորհ. Միութեան լաւագոյն առողջարաններէն մէկն է, պիտի ունենայ լողանքի երկրորդ շէնք մը, 60 խցիկով եւ 150 մահճակալով։

Եօթնամեակի ընթացքին պիտի պատրաստուին 1875 բժիշկներ, ու միջին բժշկական կրթութեամբ՝ 2790 երիտասարդներ։ Եօթնամեակէն վերջը տասը հազար բնակիչի պիտի իյնայ 23 բժիշկ։

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Տասը տարուան ընթացքին ընտանեցած նոր բառ մըն է Գերմանացիներուն համար Հայմաթռեշտը, անոր համար որ իրենց ալ հասաւ հայմաթլոս ըլլալու դժբախտութիւնը, — միլիոնաւորներ քշուեցան կամ ստիպուած հեռացան իրենց ծննդավայրերէն։ Անշուշտ «անհայրենիք» չեն այս գաղթականները, որովհետեւ ընդունուած են իրենց հայրենիքին արեւմտեան մասին մէջ, վայելած են ամէն օժանդակութիւն, ցրուած են աշխատանքի եւ տուն-տեղ եղած են քիչ ատենէն, ինքնաշարժի տէր են։

Ամէն տարի այս օրերուն, մանաւանդ Հոգեգալուստի տօնին, քանի մը հարիւր հազար հոգի կը հաւաքուին մեծ քաղաքներու մէջ, պատասխանելով իրենց «հայրենակցական»ներու կոչին։ Համպուրկ, Պոխում, Էսսըն, Ֆրանքֆուրտ, Միւնիխ եւ այլ կեդրոններ հանդիպման վայրեր եղան անցնող երկու շաբաթներուն։ Իսկ այսօր, 17 Յունիս, քսան հազար հոգի կը հաւաքուին Պերլինի մէջ, Պրանտէնպուրկցիներ, մինչեւ 21 Յունիս միասին ըլլալու ճոխ ծրագրով մը ...։

Այս հանդիպումներուն գլխաւոր նպատակն է մշակել հայրենակցական սովորութիւնները, վերյիշել գաւառական բարբառը, երգն ու պարը, ներկայացնել տեղական տարազներ եւն, ստեղծել հոգեկան կապը հայրենակիցներու միջեւ, վառ պահել ծննդավայրին սէրը, այլ եւ պահանջ դնել աշխարհի դատաստանին առջեւ թէ մարդկային ազատութեան սկզբունքով, ամէն մարդ իրաւունք պէտք է ունենայ վերադառնալու իր երկիրը, եւ ապրելու իր ծննդավայրին մէջ։

Այս հայրենակցական հանդիպումները անժխտելի է որ քաղաքական եւ մշակութային մեծ ուժ մը երեւան կը բերեն, բայց, ինչպէս արեւմտեան դաշնակցային հանրապետութեան նախարար Զէպոհմ յայտարարեց պոհեմական գաւառային հանդիպման առթիւ, պաշտօնական անձնաւորութիւններ չափաւորութեան կողմնակից են։ Մանաւանդ Լեհաստանի հետ համաձայնութեան մը գալու տրամադրութիւններ ստեղծելու կը ձգտին՝ գաղթական Գերմաններու մէջ, եւ ըստ Փոմերանցի վարիչ Էկգըրթի ճառին, հարկ է ապահովցնել Լեհաստանը եւ Չեխիան որ արեւմտեան Գերմանիա զինու զօրութեամբ սպառնալիք ընելու որեւէ միտում չունի։

Նկատելի է որ Լանտոմանշաֆթները (Հայրենակցական Միութիւնները) ոչ թէ քաղաքներու այլ ամբողջ գաւառներու անունը կը կրեն եւ հանդիպումները ընտանեկան կապերու ալ առիթ կ'ընծայեն շատ յաճախ։ Ընտանիքը իբր հիմ ժողովուրդի, մասնաւոր հոգածութեան առարկայ է այս կազմակերպութեանց կողմէ, ինչպէս որ Պոնի կառավարութեան մէջ կայ «ընտանեկան գործոց նախարարութիւն» մը։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

երկար, կանաչ խոտերով, եւ բոլոր սալորենիները եւ նշենիները ծաղկած, ճերմակ և վարդագոյն աղջիկներու պէս։ Թռչունները խենթերու պէս կ'երգէին ծառերուն վրայ եւ գոյնզգոյն միջատներ կը բզզային օդին մէջ։ Քաղցր ջերմութիւն մը կը տարածուէր չորսդին, կը թափանցէր մարմինիս մէջ, ու ես գինով, կ'իյնայի խոտերուն վրայ։ Գիրքս գոգիս մէջ, թեւերս ինկած ու աչքերս կիսափակ՝ կը մնայի անշարժ ու բարախուն։ Սիրտս կը տրոփէր ուժգին, ձեռքերս սառած էին ու ճակատս կ'այրէր. մարմինս կ'աննիւթանար ...

Շատ դժբախտ էի եւ շատ երջանիկ։ Կ'ուզէի լալ, ու արցունքներուս այրուցքը զգալ։ Կ'ուզէի նաեւ, որ երջանկութիւնս ամբողջ տիեզերքը գիտնար, ու իմ հոգիովս բարախէր ամէն բան։

Գիշերները, երբ խոշոր ննջարաններուն մէջ աշակերտուհիները կը քնանային երկար ժամերէ ի վեր, ես արթուն կը մնայի։

Գարնան գիշերներու բուրումները եւ երաժշտութիւնը կը հասնէին ինծի բաց պատուհաններէն, եւ հազարաւոր փայփլուն աստղեր վար կը նայէին երկինքէն։

Ես, անշարժ պառկած նեղ սպիտակ անկողինիս մէջ, կը զգայի երակներուս մէջէն արիւնիս հոսիլը այնքան արագ, որ կարծես քունքերս պիտի պայթէին։

Եւ այտերս այրած ու ձեռքերս սառ՝ կը հետեւէի էութեանս ու բնութեան անհունին գաղտնիքին։

ՄԱՆՆԻԿ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Յոգնութիւնը նրանց դէմքի, ձեռքերի բաց կրծքերի եւ բոբիկ ոտների վրայ այնպէս էր երեւում, կարծես յոգնութիւնը ներկ լինէր քսած նրանց մարմնի վրայ։

Յոգնութիւն ...

Եւ երբ ես տեսնում էի նրանց բահերը պատն ի վեր կանգնեցրած՝ ինձ թւում էր, որ բահերն էլ յոգնել են եւ քնում են։ Պատահում էր երբեմն, որ բահերից մէկը կամ երկուսը թողնուած էին լինում հողի մէջ — հէնց խրած եւ էլ չքաշած — ինձ թւում էր, որ այն բահերը դեռ եւս շարունակում են աշխատանքը յոգնած եւ ուժասպառ։

Այնքան բարի մայրս անգամ չէր մտածում նրանց մասին, այն կինը, որ ամէն կիրակի աղքատներ էր բերում տուն եւ նրանց հետ ճաշի նստում, մի քանի ընտանիքների դրամական օգնութիւն էր անում, լաց էր լինում, լաց էր լինում երբ տեսնում էր քաղցածներ, բայց գտնում էր, որ մշակները պէտք է աշխատանքը սկսեն արեւագածին եւ վերջացնեն արեւամարին։

Նրանց յոգնածութիւնը նշմարւում էր եւ նրանց կռնակներից — առանց բեռի, բայց կարծես ահաւոր բեռան տակ կքած էին, յոգնածութիւնը մանաւանդ երեւում էր նրանց աչքերի մէջ եւ ձեռների վրայ։

Շաբաթ երեկոները նրանք գալիս էին տուն, շարւում պատն ի վեր, որպէսզի նրանց հաշիւները տեսնէին, վճարէին աշխատավարձը եւ ճամբու դնէին։

Նրանք շնորհակալութիւն էին յայտնում եւ գնում։

Թ.

Տակաւին չի մթնել, հորիզոնը բռնել է բաց կարմիր հրդեհ, մինչեւ անգամ փողոցում բարձրացած փոշին վարդագոյնին է տալիս։ Գիւղ գնացողների շարանն արդէն պակսել է, փողոցը յօրանջում է, քունը տանում է, յոգնած է։

Մեր տնեցիները մէկիկ մէկիկ կտուրն են բարձրանում, սպիտակ անկողինները բաց անում, որպէսզի միջօրէի շոգը փախչի մէջներից։

Խաղաղ է ամբողջ քաղաքը, դադարել կովերի բառաչը, որովհետեւ լակը տուել են, կթել եւ հանգիստ թողել նրանց, որ որոճան։

— Աղջկէք, հասէք, մեռցրին, իրար կ'ուտեն, թէզ հասէք։

Աղիողորմ, աղեկէզ, անդիմադրելի մի ճիչ, որ գնալով դառնում է զարհուրելի մի ողբ։ Ձայնը ծանօթ է, մեր հարեւանուհին է, դիմացի տնից։

Ողբը լսւում է տան ներքնայարկից, մութ նկուղից, տան այն մասից, որտեղ ամբողջ ամառը ոչ ոք չի կոխի։

Բոլոր հարեւանները վազում են։ Առաջին հերթին հասնում է մեծ եղբայրս, որովհետեւ նա չի սպասում սանդուղներից իջնելու, կտուրի քիւից բռնում է ծառի ճիւղը, օրօրում է իրեն օդում եւ ցատկում փողոց։

Ես կանգնած եմ կտուրին, դողում եմ ամբողջ մարմնով. ողբը շարունակւում է աղեխարշ դառնութեամբ — «հասէք, հասէք, իրար կերան»։

Քիչ անց, մեծ եղբայրս — հերքուլեսեան մի տղամարդ — դուրս է քաշ տալիս երկու պատանիների, մէկի՝ թեւից բռնած, միւսի՝ կրծքի շորերից։ Երկուսի բերանից էլ արիւն է հոսում, մազերնին գզգզուած, շորերը պատառոտած, աչքերը նման են այն շների, որոնց լակոտների վրայ ուրիշ անծանօթ շուն է յարձակւում։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Հ. Յ. Դ. Լոնտոնի Վ. Նաւասարդեան խումբէն՝ 10 անգլ. ոսկի	Ն. Ֆ. 136·50
Տիկին Վ. Հաճեանէ, (*Տրակլինեան*)	50·00
Տէր եւ Տիկին Նիքոթեան	30·00
Պորտոյի «Մայիս 28»ի հանդէսի հանգանակութեան Բ. մասը	40·00
Հայկ Զրուանդեան	50·—
Ս. Աւետիսեան (*ստանալ «Յառաջ»էն*)	20·00
Ս. Պիոնազեան	10·00
Նախորդ գումարը	5115·00
Գումար	5451·00

×

Հ. Յ. Դ. ՊՈՐՏՈՅԻ Մուրատ Խումբի Մայիս 28ի խնճոյքի ընթացքին Ս. Թէհլիրեան սրահին համար նուիրած են՝

Մուրատ խումբ 50 Ն. Ֆ., Ա. Քէնտէրեան յիսուն, Կ. Վարդանեան 35, Գ. Հալաճեան, Կ. Հալաճեան, Պ. Քէտէրեան, Կ. Տօնէրեան եւ Ս. Տօնէրեան՝ քսանական Ն. Ֆ., Ե. Քալթաճեան, Հ. Թաշճեան, Ղ. Յակոբեան, Շ. Սուքիասեան, Ոմն (Մ.) եւ Դ. Շաղլամճեան՝ տասնական Ն. Ֆ., Ս. Խանդէտեան եւ Յ. Հալաճեան՝ հինգական Ն. Ֆ., գումար 305 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան իրենց զաւկին Ալժերիայէն ողջ եւ առողջ վերադարձին համար, հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ՚ընեն .—

Մշակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին 20 Ն. Ֆ., Իսիի Խրիմեան դպրոցին տասը Ն. Ֆ., Սեբաստիոյ Նահ. Մուրատ Ուսումնասիրացին տասը Ն. Ֆ., «Յառաջ»ի տարածման համար տասը Ն. Ֆ.:

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն զաւնօրէն կը սգայ մահը իր սիրելի ու երիտասարդ ընկերոջ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն :

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեանի սրահին շինութեան համար :

× Գաղութէն հանգանակուած է 500 Ն. Ֆ. գումարի մը շինութեան համար : Շնորհակալութիւններ բոլոր մասնակցողներուն կոմիտէին կողմէ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Արտաշէս Նաղաշեանի մահուան առթիւ : Պ. Մինաս Փափուճեանէ տասը Ն. Ֆ., Տիկին Նոյեմզար եւ զաւակը Ազամեան տասը Ն. Ֆ., Պ. Այվազեանէ քսան Ն. Ֆ.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաւէի սրահը : Պ. Գրիգոր Մելիքեան *պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն* Վազգէն Ա. Վեհ.ի, Փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փոլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի *եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները :*

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Զորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցիի սրահը : Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրճարանը : Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ճրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը .—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժանկուժօն, Փարիզ :

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով :

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին : Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ՚ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք *(Քուր քըլասիք) :*

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963-0172

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ նուիրահաւաքութեան Շինարար Յանձնախումբի եւ Ազգ. Միութեան մնացեալ անդամներն ալ բերած են իրենց մասնակցութիւնը շինարարութեան .—

Պ. Պ. Կարպիս Ճնկըրեան 1250 Ն. Ֆ., Սանճեան հազար Ն. Ֆ., Մարտիրոս Մուրատեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Գառնիկ Դաւիթեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Պօյաճեան եղբարք հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Մարտիրոս Ագիլեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Ազգային Միութենէն Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, Յ. Վարժապետեան, Մ. Էժտահարեան հարիւրական Ն. Ֆ., Տէր Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեան 50 Ն. Ֆ.:

Լիոնի Ազգատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ .— Պ. Միշէլ Զավուշեանէ տասը Ն. Ֆ., Յարութիւն Խազնէճեանէ տասը Ն. Ֆ.:

Ցաւով կ՚իմանանք որ Պ. Անդրանիկ Մալաճեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՄԱԼԱՃԵԱՆ
(Ծնեալ Կէնճեան)

յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Յունիս 22ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Յունիս 24ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Անիէռի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը :

Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ա. Մալաճեանի, զաւկին, տէր եւ տիկին Վահագն Արսլանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի *սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :*

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին Հայրենիքի նոր կենցաղն մօտական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Յուլիս երեքին : Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 28 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8835 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4636

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՄԸԼԷՕՆԻ ՄԷՋ

ՏԸԳՐԷ. — «ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ» :

Նախապատրաստական բնոյթ ունեցող խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան, քանի մը օրէ ի վեր «Ալժ. կառավարութեան» ներկայացուցիչներուն եւ Ֆրանսական կառավարութեան միջեւ :

Շաբաթ, Թունուզէն Փարիզ կուգային ալժերացի երեք բանագնացները :

Օռլիի մէջ անցքի արտօնագիրներ կը յանձնուին իրենց եւ անմիջապէս ետք, բանագնացները իրենց տրամադրութեան տակ դրուած 2 ինքնաշարժներով Մըլէօնի (Սէն է Մառն) նահանգապետարանը կը փոխադրուին :

Ժամբորդութիւնը անցած է կանոնաւոր եւ առանց միջադէպի : Ալժերացիները զոհ են իրենց հանդէպ ցոյց տրուած ընդունելութենէն :

— «Պարոն լրագրողներ» բսուած է իրենց, Օռլիի օդակայանին մէջ :

Իրենց առաքելութեան շուրջ արտայայտուած է ալժերացի բանագնացը, Պումէնճէլ, Մըլէօնի քաղաքապետարանին մէջ: «Տր Կոլի պատուոյ հիւրերն ենք... Մեր առաքելութիւնը պարզ է : Պաշտօն ունինք պատրաստելու ալժերական պատուիրակութեան ժամանումը : Այս, յայտնելու համար թէ մեր առաքելութիւնը ամէն բանէ առաջ թէքնիք բնոյթ մը ունի» :

Խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենան Մըլէօնի նահանգապետարանին մէջ : «Ալժ. կառավարութեան» կողմէ կը մասնակցին՝ բանագնացը Պումէնճէլ, օգնականը՝ Պէն Եահիա եւ իրենց քարտուղարը՝ Հաքիքի : Ֆրանսայի անունով Ռ. Մորիս (Ալժերական հարցերու պատասխանատու) եւ զօրավար Կասթին :

Մէկ կէտի շուրջ անմիջապէս համաձայնած են՝ գաղտնի պահել խօսակցութիւնները :

Արդէն իսկ, երկու տեսակցութիւններ տեղի ունեցած են, շաբաթ եւ կիրակի : Նոր տեսակցութիւններ ալ երկուշաբթի եւ այսօր :

Խօսակցութեանց արդիւնքին շուրջ երկու կողմերն ալ լռատես են :

Պատրաստ են զիջումներ ընելու :

Այսուհանդերձ կարգ մը դժուարութիւններ կը նախատեսուին :

1. — Ապագայ բանակցութիւններուն վայրը. — Դժուարութիւնը մեծ չէ : Էֆէ՞ն են ցոյց տալու համար իր բարեկամեցողութիւնը պիտի ընդունի Ֆրանսայի առաջարկը :

Իրենց «առաջնորդութիւն»ը պիտի ըլլայ զիջիլ մանրամասնութեանց վրայ եւ պարտադրել սկզբունքի կէտերը :

2. Ի՞նչ պիտի ըլլան զէնքերը. — Դժուար, լուծելի խնդիր մը : Կրակի դադարեցումին ղուրընթաց պէտք է ճշդել զինուորներուն ձեռքին տակ գտնուող զէնքերուն ճակատագիրը, Ալժերիոյ մէջ թէ սահմանէն դուրս :

3. Ի՞նչ պիտի ըլլայ կռուողներուն վիճակը. — Կրկնակ դժուարին : Պիտի մնա՞ն իրենց դիրքերուն վրայ թէ պիտի քաշուի՞ն նախապէս ճշդուած վայրերու մէջ :

Կայ նաեւ ֆրանսական բանակի պարագան :

Մըլէօնը քանի մը օր է ուղղակի կապուած է Թունուզի եւ Պումէնճէլ միշտ կը խօսի Ֆերհաթ Ապպասի հետ :

Վարչապետը, Տըպրէ Նանսի եւ Սոմիր այցելած է, շաբաթ եւ կիրակի :

ԹՈՒՐՔԻԱ

«Կ'երդնում Թուրք ազգին առջեւ որ պիտի յարգեմ բարոյականի, արդարութեան եւ իրաւունքի սկզբունքները, հոգւով եւ խղճով առանց ոչ մէկ բանի սպասելու, փոխարէն : Ոչ մէկ փափաք եւ ոչ մէկ մաղթանք պիտի յայտնեմ որ կարենայ վտանգել երկրիս ապատութիւնը կամ խաղաղութիւնը : Պիտի չհեռանամ նպատակէս՝ ստեղծել ժողովրդավար հանրապետութիւն մը համաձայն սահմանադրութեան եւ կառավարութիւնը յանձնել ընտրուած խորհրդարանին : Այս երդումը ամէնէն նուիրական բանն է ինծի համար» : Այսպէս խօսած է Զօր. Կիւրսէլ եւ նոյն բնագիրը կարդացուած է ազգ. միութեան կոմիտէի 38 անդամներուն կողմէ :

ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 6200 ԼԻՐԱ ԿՈՒՏԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ Պոլսոյ 12 Սանուցմիութիւնները 6200 լիրա նուիրած են պետական գանձին, որոնց կարգին Խասյեան (Թաքսիմ), Թարգմանչաց (Օրթագիւղ), Կեդրոնական (Հարպիյէ) հագարական տուած են :

× Դրամատուներու կողմէ վարձու տրուած արկղերը պիտի քննուին :

ՖԻՏԷԼ ԳԱՍԹՐՕ անգամ մը եւս յարձակեցաւ Ամերիկայի վրայ : Քուպայի մենատէրը սպառնաց որ պիտի գրաւէ Միաց. Նահանգներու ինչքերը Քուպայի մէջ եթէ ամերիկեան խորհրդարանը վաւերացնէ ներածումները նուազեցնելու օրինագիծը :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ Քոնկօն Յունիս 30ին պիտի տօնէ իր անկախութիւնը եւ ստանայ Քոնկոյի հանրապետութիւն անունը : Հրաւիրուած է Պօտուէն Թագաւորը :

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐ դիմում ըրաւ ՄԱԿին անդամակցելու : Անկախութիւնը հռչակուեցաւ Կիրակի օր, 100.000 հոգիի ներկայութեան :

Օրը Օրին

ՆԱԽ, ՄԵՐ ՍՐՏԻՆ ՄԷՋ

— Անցեալ օր, ձեր բարեկամներէն մէկը ձեզի առաջարկեր է եղեր որ Մահարան մը շինել տաք : Այսինքն, Փարիզի Պանթէոնին պէս բան մը եւ անոր ներսը հաւաքէք մեր Մեծերուն, մեր Անմահներուն աճիւնը ··· Ճի՞շդ է ···

— Այո, այդ տեսակ առաջարկ մը եկաւ՝ երիտասարդէ մը ···

— Ես քեզի ըսեմ որ ատիկա շատ դժուար գործ է ··· Նոյնիսկ, անկարելի ··· Մե՞նք ով ենք որ պիտի ելլենք եւ Պանթէոն պիտի կանգնենք··· Կառավարութիւն ալ չունինք որ ելլէ մնացեալ կառավարութեանց դիմէ եւ խնդրէ անոնցմէ որ իրեն յանձնեն Հայոց ողբացեալ մեծամեծներուն ոսկորները ··· Այդ ծրագիրը դրամի կը կարօտի եւ քաղաքական հեղինակութեան ··· Ոչ մէկը ունինք, ոչ ալ միւսը··· Հա, գիտեմ, աղքատ եւ տնանկ չենք եւ քանի մը տոլար ունինք··· Բայց եկուր տես որ այդ քանի մը տոլարն ալ եկեղեցիներու շինութեան յատկացուցած ենք, ինչպէս դո՛ւք ալ դիտել տուած էիք··· Հասնողը եկեղեցի կը շինէ, եղբայր··· Դպրոց, հիւանդանոց շինող չկայ ···

— Նիւթեդ կամաց կամաց հեռացար···

— Ներողութի՛ւն··· Ըսելս ան է որ մենք առանձին մեծ ծրագիրներ չենք կրնար իրականացնել ··· խօսքը մէջերնիս, Պանթէոն շինելու համար, միայն դրամը չի բաւեր : Քի՛չ մըն ալ բան գիտնալու ենք··

— Գիտե՛նք, մեզի պէս բանգէտ ժողովուրդ շատ քի՛չ կը գտնուի ···

— Դուն անանկ գիտես, բայց ես քեզի ըսեմ որ երբեմն անուշադիր ենք ու ծիծաղելի բաներ կ'ընենք ···

— Մէկ հատիկ օրինակ մը կրնա՞ս տալ ···

— Տա՛մ··· Փարիզի գերեզմանոցին մէջ շիներ ենք Անդրանիկի մահարձանը, այնպէս չէ՞···

— Այո··· Անդրանիկը ձիու մը վրայ նստած է ···

— Աղէկ որ ըսիր ··· Հիմա, ինծի ըսէ նայիմ, Անդրանիկը ո՞ւր մեռաւ ···

— Ֆրէզնօ, կարծեմ ···

— Ես ուրիշ բան ըսել կ'ուզէի — ռազմաճակատի՞ն, փետայական կռիւներուն մէ՞ջ մեռաւ թէ իր անկողինին մէջ ···

— Կարծեմ, իր անկողինին մէջ :

— Լաւ, հիմա ես քեզի ըսեմ որ երբ զինուոր մը, զօրավար մը իր անկողինին մէջ կը մեռնի, իր մահարձանը շինող արուեստագէտը չի կրնար զինքը նստեցնել ձիու մը վրայ, որուն առջեւի երկու ոտքերը *վեր բարձրացած* են··· Ձիուն չորս ոտքերն ալ պէտք է *գետինը ըլլան* ···

— Ատիկա իմ սեծ մայրիկս ալ գիտէ :

— Այո՛, ինչպէս ի՛մ մեծ մայրիկս, բայց եկուր տես որ Փարիզի Փէռ Լաշէզի գերեզմանոցին մէջ, Անդրանիկի ձիուն առջեւի երկու ոտքերը *վեր ելած են* ···

— Լա՛ւ, բայց ատիկա ի՞նչ կապ ունի քու յառաջաբանիդ հետ ···

— Հեռուէն հեռու՝ ունի ··· Չենք կրնար մեր ազգին մեծ զաւակներուն աճիւնը տեղ մը հաւաքել եւ ձեր բարեկամին առաջարկած Մահարանը շինել : Բայց կրնանք, օրինակ, ձեր Հայաստան Քէմփին մէջ, շինել Մահարձան մը, որուն վրայ կը քանդակենք այդ Մեծամեծներուն անունները՝ երկու պայմաններով — նախ, Անդրանիկի մահարձանին սխալը չենք գործեր, յետոյ, կուսակցական, հատուածական խտրութիւն չենք դներ ··· Այսինքն, Ակունիին անունին քով կը քանդակենք Ճանկիւլեանի անունը, Թէքէեանի անունին քով Սիամանթոյի անունը, Վռամեանի անունին քով Զօպանեանի անունը··· Այդ ձեւով Քէմփը կ'ըլլայ տեսակ մը Ուխտավայր ··· Աժանով ալ կ'ազատինք : Սանկ, յիսուն, վաթսուն հազար մը հաւաքենք կը բաւէ ··· Ի՞նչ կ'ըսես ···

— Ըսե՛մ··· Առ այժմ, այդ Մեծամեծներուն անունները կը քանդակենք մեր սրտին մէջ ու մեր սիրտը կ'ընենք սրբավայր··· Ըրի՞նք ատիկա, մնացածը դիւրին է··· Օր մը Մահարան ալ կը շինենք, Մահարձան ալ ··· Նախ, մեր սիրտին մէջ, քովէ քով շարենք այդ անունները ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Նանսիի մէջ յայտարարած է.— «Ֆրանսայի ներկայութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է Սեւ Ափրիկէի, Ալժերիոյ եւ Եւրոպական հասարակապետութեան մէջ : Ճարտարուեստի բարգաւաճումը մեր ներկայութեան պայմանն է, Ափրիկէի, Ալժերիոյ ինչպէս Սահարայի եւ Եւրոպայի մէջ :

Ալժերիոյ կապակցութեամբ յայտարարած է. «Երբ կրակը դադրի եւ վերջ դրուի ահաբեկչական գործունէութեան, Ալժերիոյ համար պիտի սկսի խաղաղեցման շրջանը : Այս շրջանին, ինքնորոշումը հնարաւորութիւն պիտի տայ ապահովելու մեր ներկայութեան օրինաւորութիւնը» :

Այս առթիւ յայտարարած է նաեւ «Ալժերիոյ պատերազմը վերջանալու վրայ է» :

Մեսմեր, բանակներու նախարարը Վերտէօն այցելած է, պատմական ճակատամարտի 44րդ տարեդարձին առթիւ : Յայտարարելէ ետք թէ «Ֆրանսա գտած է իր հպարտութիւնը», «գտած է իր կոչումին խոր իմաստը» եւ «վստահ է թէ ի՞նչ կ'ուզէ» անդրադարձած է Ալժերիոյ.—

«Եթէ մեր բանակը այնքան քաջութեամբ կը կռուի Ալժերիոյ մէջ, պատճառը այն է որ տոչորուած է եղբայրութեան իտէալով, փոխադարձ յարգանքով եւ իրական խաղաղութեամբ : Զինուորը որ որեւէ տեսակի տիրապետութիւն պարտադրելու այն ժողովուրդին որ յոյսը Ֆրանսայի վրայ դրած է» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՆԹԻԱԿՈՅԻ մէջ (Չիլի) հնդկական Առօքան ցեղաղումը մը վեց տարեկան երախայ մը ողջակիզել ըրաւ «Աստուածները հանդարտեցնելու համար» որպէսզի երկրաշարժները դադրին : Ձերբակալուած վհուկը ըսաւ որ ուրիշ ճար չկար :

«ՓԱՐԻԶԻ մեծ մրցանակը» (ձիարշաւ) շահեցաւ Շարլօթսվիլ կիրակի օր Լոնշանի մէջ հանրապետութեան նախագահին ներկայութեան :

ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐԸ շահեցան պելժ Ֆըռէռ եւ ժէնտըպիէն Ֆեռարիի վրայ :

ԼԻԼ - ՊՐԻՒՍԷԼ հեծանիւի Ֆրանսայի շրջանին առաջին հանգրուանը տեղի ունեցաւ կիրակի օր : «Դեղին շապիկը» հագաւ՝ Նենչինի : Բ. հանգրուանն է Պրիւսէլ - Մալօ լէ Պէն :

ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Օսլոյի մէջ, Խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը կատարած է : «Վարչապետ Խրուշչեւ, երբ պատեհ առիթը ներկայանայ Սկանտինավիա պիտի այցելէ» յայտարարած է, Խորհրդային դեսպանատան մէջ : Այս առթիւ ձաղկած է ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ կոչելով «աշխարհակալ» եւ «տոլար»ի քաղաքականութիւն : Ինչ կը վերաբերի Ֆինլանտիոյ փափաքին՝ միանալու Եւրոպայի ազատ - փոխանակութեան, Միկոյեան դիտել տուած է որ դէմ է պլոքներու կազմութեան, այսուհանդերձ Ֆինլանտիոյ կը մնայ որոշել : Խորհրդային փոխ-վարչապետը Նորվեկիոյ Թագաւոր՝ Օլաֆ Ե.ի կողմէ ընդունուած է : Օդանաւով Սթաւանկեր մեկնած է : Ծաղկեպսակ պիտի զետեղէ տեղւոյն Խորհրդային զերիներու գերեզմանոցին մէջ : Միկոյեան շեշտած է Օսլոյի մէջ թէ Խրուշչեւի սպառնալիքները «պարապ խօսքեր չեն» եւ մասնաւորաբար ակնարկած է Նորվեկիոյ որ կը ծառայէ արեւմտեան «աշխարհակալութեան» :

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ, Խրուշչեւ յայտարարած է.— «Այնպէս մը պիտի ընենք որ աշխարհակալները տապկուած ձուկերու պէս գալարուին» : Այս առթիւ ըսած է նաեւ.— «Գաղթատէրերը պատերազմ կ'ուզեն : Մենք ոչ : Իրենք կ'ուզեն, որովհետեւ չեն գիտեր թէ վաղը ի՞նչ պիտի ըլլայ : Մենք համայնավարներս հաւատք ունինք մեր դատին վրայ : Գիտենք թէ պիտի յաղթենք» : Խորհրդային վարչապետը շեշտած է անգամ մը եւս թէ խաղաղ գոյակցութիւն կարելի է հաստատել երկու ճակատներուն միջեւ : Համայնավար Չինացիները հակառակը կը մտածեն : Խրուշչեւի վերջին ճառերը չեն հրատարակուած, Փեքինի թերթերուն մէջ :

Թէեւ Միկոյեան յայտարարեց թէ ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ Փեքինի եւ Մոսկուայի միջեւ, անոնք որոնք այդ մասին կը խօսին պարզապէս իրենց փափաքը իրականութեան տեղ կ'առնեն :

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլիական կայաններուն շուրջ, համաձայնութիւն գոյացած է երկու կողմերու միջեւ :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

«ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ Հ.Մ.Ը.Մ.»Ի (1)

(1918 — 1958)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շրջանային Վարչութիւնը հրապարակ հանած է, իր հիմնարկու-թեան քառասնամեակին առթիւ, ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ մը, աշխատակցութեամբ Ներսէս Աբեղայ Բախտիկեանի եւ Պ. Պ. Տօքթ. Յ. Պէրպէրեանի, Յ. Շահինեանի Ֆ. Զաքարեանի եւ Օննիկ Մելիքսէթեանի:

1918ը թուական մըն է, որ մեզմէ ամէն մէկը խորհրդածութեան կը մղէ: Ահաւոր տարագրութենէն եւ նիւթական ու բարոյական փլուզումէն ետք, վերապրող երիտասարդութեան առաջին գործը կ'ըլլայ վերակազմութեան ձեռնարկել եւ կազմել Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը Պոլսոյ մէջ: Եւ ահաւասիկ այդ ձեռնարկին քառասնամեակն է որ կը տօնուի փառաւոր հատորով մը անունին արժանի Յուշամատեանով մը, որ լոյս կը տեսնէ 1960ին:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի եւ շրջանային վարչութեան պերճախօս տողերէն ետք, կը ներկայանան Շաւարշ Քրիսեանի եւ Գրիգոր Յակոբեանի, իբրեւ հիմնադիրներ եւ Յովհ. Հինդլեանի եւ Պետրոս Ատրունիի նկարները:

Այլապէս կազդուրիչ են այն վկայութիւններն ու հաստատումները, զորս գրի առած են մեր արժէքաւոր մտաւորականներն ու գրագէտները զանազան առիթներով, եւ որոնց խօսքը այնքան քաջալերական եղած է բոլոր անոնց համար, որոնք օտարութեան մէջ կենդանի պահած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի գաղափարական եւ ֆիզիքական գոյութիւնը: Այսպէս իրարու կը յաջորդեն ողջոյնները Շաւարշ Միսաքեանի, Վահան Նաւասարդեանի, Նիկոլ Աղբալեանի, Մանուկ Ասլանեանի, Կոզեան եպս.ի, Մուշեղ Իշխանի, Ա. Ծառուկեանի, Մ. Թէօլէօլեանի, Կ. Գէորգեանի, Խորէն Արք.ի եւ Կ. Պօյաճեանի:

Քառասուն տարի ...: Հրաշք մըն է որ տեղի ունեցած է: Հակառակ բոլոր դժուարութիւններուն եւ արգելքներուն, այսօր աւելի քան կենդանի գործ մըն է, որ կը ցուցադրէ մեր հրաշալի տղաքը, մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի, առանց պզտիկ եսերու, մէկը ամէնուն եւ ամէնը մէկուն համար, ապացոյցը տալով, որ Հայն ալ գիտէ կազմակերպուիլ եւ յարատեւել, շնորհիւ բարոյական սկզբունքներու, որոնց մէջ Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր կենդանի նշանաբանը մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ:

Առաջին էջերուն կը յաջորդեն Հայ Մարմնակրթանքը առաջին ընդհ. պատերազմէն առաջ (1900 – 1908), Պոլիս եւ շրջակաները (1908 – 1915), գաւառ, գաղութներու մէջ, գոյութիւն ունեցող կազմակերպական ձեռնարկները, որոնց կը հետեւի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծնունդը Պոլիս եւ շրջակայքը, որբանոցներու մէջ եւ գաւառները:

Բ. մասը կը ներկայացնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաքելութիւնը դէպի Հանր. Հայաստան ինչպէս նաեւ Սփիւռքի մէջ: Բոլոր այս նիւթերը աւելի հետաքրքրական կը դառնան, բազմաթիւ անհատական եւ խմբական նկարներով:

Գ. մասը նուիրուած է Միջին Արեւելքի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Յորդանանի մէջ ունեցած գործունէութեան, ուր կեդրոնացած է իրենց այնքան շինարար եւ կազդուրիչ վաստակը, ֆիզիքական դաստիարակութեան աշխատանքները, սկաուտական շարժումը, ֆութպոլը, պասքէթպօլը, մանչերու եւ աղջիկներու բաժիններով, հեծանիւի մրցումները, փինկ – փոնկը, վոլիպոլը, ինչպէս նաեւ գայլիկներու եւ արծուիկներու կազմերը, աթլէթիզմը եւ թենիսը:

Ուրախալի է որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ միայն զաշտ ու ակումբ ունեցած է, այլեւ մասնակցած են ողիմպիականներու եւ տօնակատարութիւններու, իրենց գոյութիւնը զգալի ընելով ամէն առթիւ, եւ հետապնդելով իրենց նուիրական նպատակը.— «Ֆիզիքական առողջ դաստիարակութիւն տալ պատանիին, սատարել ցեղին բարոյական եւ իմացական բարձրացման: Սորվեցնել անոր, ըլլալ չարքաշ եւ արի, ազգասէր եւ հայրենասէր, օրինապահ եւ կարգապահ: Զարգացնել անհատին մէջ պարտականութեան, պատասխանատուութեան եւ պատուի զգացումները, համերաշխութեան եւ փոխադարձ օգնութեան ոգին: Պատանիէն պատրաստել տիպար քաղաքացիներ»:

Կ'արժէ նաեւ տալ քանի մը վիճակագրական տեղեկութիւններ: 1958 տարեշրջանին Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի միացեալ շրջաններուն, մարզիկ, սկաուտ, արենոյշ եւ պարզ անդամներուն ընդհանուր թիւն է 5212: Մասնաճիւղերուն տարեկան միջին ելեւմուտքն է 95.125 ոսկի: Շրջանային վարչութեան տարեկան ելեւմուտքը՝ 32.000 ոսկի: Միութեան տարեկան ընդհ. ելեւմուտքը՝ 127.125 ոսկի:

Եւ խորհիլ որ այս ազգօգուտ, կենդանի գործունէութիւնը խանգարող հայորդիներ ալ գտնուած են եւ բացասական խաչաձեւումներ տեղի ունեցած են, ատանց վնասելու ընդհանուր կազմակերպական գործին:

Այս տողերը ամփոփ կերպով տալով, հպարտութիւն միայն կը զգանք, տեսնելով մեր պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան գործունէութիւնը, հսկողութեամբը տարեց հայրենակիցներու:

Քառասուն տարուան աշխատանքին եւ վաստակին պանծալի արդիւնքն ահաւասիկ, որ Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան անունով կը խորհրդանշուի, Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր նշանաբանով:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(1) Հրատարակութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շրջանային Վարչութեան, աշխատասիրեց՝ Ներսէս Աբեղայ Բախտիկեան, Պէյրութ, 1960:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԷՈՐԳ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ռուսահայ Թատրոնի պատմութիւնը շատ հարուստ է փայլուն էջերով: Բազմաթիւ են եղած տաղանդաւոր դերասանները, որոնք իրենց տաղանդին ցոլքը սփռած են այդ Թատրոնին վրայ, օրէ օր աւելի զարգացուցած են զայն իրենց նորանոր ստեղծագործութիւններով:

Ռուսահայ Թատրոնի ծագման սկզբնական շրջանին գործը չափազանց դժուար է եղած: Շարժումին կեդրոնը Թիֆլիզը տակաւին կը տուայտէր յետամնացութեան մէջ: Թատրոնի գաղափարը խոր արմատներ չէր նետած դեռ, երբ Ներսիսեան վարժարանի աշակերտները սկսան իրենց առաջին քայլերը առնել այդ ուղղութեամբ:

Գործին ռահվիրաները հանդիսացան Գ. Ձմշկեան, Միհրդատ Ամերիկեանց, Վաղարշակ Շահխթունեանց, Ամիրան Մանգինեան, Գէորգ Միրաղեան եւ ուրիշներ, որոնք սկզբնական շրջանին ահագին դժուարութիւններու դիմագրաւելով յաջողեցան ամուր պատուանդան մը կերտել Արեւելահայ Թատրոնին համար, հետզհետէ հասցնելով արժանաւոր յաջորդներ:

Այդ արժանաւոր յաջորդներուն մէջ եղան այնպիսիներ որոնք իրենց բնածին արուեստին շնորհիւ ոչ միայն պարկ տուին Արեւելահայ Թատրոնի աննախընթաց վերելքին, այլեւ իրենց տաղանդին շունչով տաքցուցին նաեւ իրենց քոյր Թատրոնին՝ Արեւմտահայ բեմին մթնոլորտն ալ.— Աբելեան, Զարիֆեան, Սեւումեան, Ալիխանեան, Շահխաթունի, Արշակ Յարութիւնեան, Աւետեան, Յասմիկ, Օլգա Գուլազեան, Մայսուրեան, Սաթենիկ Ադամեան, եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ յիշելի անուններ որոնց թւումին համար հարկ պիտի ըլլար գրաւել բազմաթիւ սիւնակներ ...

Ահա այդ արժանաւոր յաջորդներէն մէկն էր մեր այսօրուան յօդուածին նիւթը կազմող դերասան Գէորգ Պետրոսեանը:

Ծնած էր 1859ին Թիֆլիզ: Իր նախնական ուսումը ստանալէ ետք իր ծննդավայրին մէջ, կը յաճախէ նոյնպէս տեղւոյն գիմնազիոնը եւ կ'աւարտէ զայն յաջողութեամբ:

Գէորգ Պետրոսեանի մէջ բեմին սէրը կանուխէն կը ծնի: 1879ին, երբ հազիւ քսանամեայ պատանի մըն էր, Գէորգ կը նետուի բեմ եւ անայլայլ կերպով կը շարունակէ ընթանալ այն ճամբէն, որ ... ա՛ղ, աւելորդ է ըսել, շատ փշոտ է:

Իր ասպարէզի սկզբնական շրջանին Պետրոսեանին կը վստահին փոքր դերեր: Եւ սակայն կարճ ժամանակի մը մէջ, սկսնակ դերասանը շնորհիւ իր բնածին տաղանդին եւ մանաւանդ շնորհիւ իր ստացած լայն դաստիարակութեան, որ իրեն դիւրութիւն կ'ընձեռէր դիւրաւ ըմբռնելու եւ իւրացնելու Թատերական արուեստին բոլոր նրբութիւնները, անկէ կը յաջողի հասնիլ լաւագոյն տեղ մը եւ դառնալ Արեւելահայ Թատրոնի փնտռուած դերասաններէն մէկը:

Երկու տարի յաջորդաբար զանազան խումբերու իր մասնակցութիւնը բերելէ ետք, Գէորգ Պետրոսեան 1881ին կը կազմուի Թիֆլիզի «Թատերական Կոմիտէի» մշտական խումբին:

Այդ թուականին նոյն այդ խումբին մէջ կը գործէր հանճարեղ Պետրոս Ադամեանը: Ադամեանի եւ Պետրոսեանի հանդիպումը մեծապէս օգտակար կ'ըլլայ այս վերջնոյն, նորանոր բեմական յաջողութիւններ նուաճելու տեսակէտէն:

Գէորգ Պետրոսեանի բեմական արժանիքը չէ սահմանափակուած միայն ու միայն կատարեալ դերակատար մը ըլլալու շրջագծին մէջ: Անիկա իր երկար տարիներու ընթացքին ձեռք բերած հմտութեամբ յաջողած է ըլլալ նաեւ տաղանդաւոր բեմադիր եւ Թատերական գործին ղեկավար:

Արդարեւ, երբ Թիֆլիսի մէջ, 1882ին կը կազմուի Նոր «Թատերական կոմիտէ» մը, վարչութիւնը իր սկսած գործը ամուր հիմերու վրայ դնելու մտահոգութեամբ, կ'որոշէ Նոր ուժերով օժտել Թատերախումբը:

Կը ծրագրեն պատգամաւոր մը ղրկել Պոլիս, այնտեղէն արեւմտահայ դերասաններու հետ պայմանաւորուելով զանոնք Թիֆլիզ հրաւիրելու համար:

Այդ պատգամաւորը կ'ըլլայ Գէորգ Պետրոսեան: Եւ իրաւ ալ իր առաքելութիւնը յաջողութեամբ գլուխ կը հանէ եւ կը յաջողի իր հետ Կովկաս տանիլ արեւմտահայ բեմերու լաւագոյն կատակերգակը Դուրեան Թրեանցն ու մեծանուն Սիրանոյշը:

Արեւելահայ ուրիշ մեծանուն դերասանի մը՝ Արմէն Արմէնեանի ճակատագրին մէջ ալ որոշ դեր խաղացած է Գէորգ Պետրոսեան:

Երբ Պոլիս կը հասնի, Արեւելահայ բեմի պատգամաւորը, նոր մեռած էր Պետրոս Ադամեանը:

Արմէն Արմէնեան, այդ շրջանին արգիլուած բեմի «ախտ»էն, խանգարուած Պետրոս Ադամեանի անձով եւ արուեստով, վարանումի մէջ է՝ երբ օր մը կը կարդայ Պոլսոյ թերթերուն մէջ թէ՝ «Ժամանած է դերասանապետ Գէորգ Պետրոսեանը, Կովկասի տրամադիկական ընկերութեան յատուկ յանձնարարութեամբ Պոլսից դերասաններ տանելու ...

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Միթէ՞ մեր միջեւ որեւէ բան է եղել: Երկու ամսուայ մեր ծանօթութեան ընթացքում ես ոչինչ, ոչինչ չեմ նկատել, ինքս էլ ոչ մի առիթ չեմ տուել, որ նա մտածէր, թէ մեր միջեւ մտերմութեան կամուրջ է ձգւում: Ես կարծում էի, թէ մեր բարեկամութիւնը պէտք է շարունակուէր երկար, շատ երկար, եւ նա իբաւունք չունէր ուրիշի մասին մտածելու: Բայց, երեւի սրտի հարցերում կանայք աւելի պարկեշտ են, քան տղամարդիկ: Երեւի Անահիտն զգացել է, որ ես բանի պէտք չեմ: Դէ, ի հարկէ: Նա եւս պարտաւոր չէր սպասել:

Կորցրածը միշտ կրկնապատիկ արժէք է ստանում կորցնողի աչքում: Ես սկսեցի վերյիշել նրա բարեմասնութիւնները: Կապոյտ շրջազգեստի մէջ հմայիչ է նրա բարակ իրանը: Փարթամ, սեւաթոյր մազերը բազմափունջ գանգուրներ էին կազմում պարանոցի մօտ: Աչքերն ունէին վճիտ փայլը այն առուակի, որը երբեք գետ չի դառնայ: Այո, նրա նուրբ ու բարակ, մանկական անմեղութեամբ զրծուած շրթունքների եւ աչքերի այդ վճիտ փայլը կը պահուի մինչեւ կեանքի վերջը: Իսկ որքան հրապուրիչ է նրա ժպիտը:

×

Յաջորդ օրը, այն ժամին, երբ սովորականի պէս պէտք է սպասէի կանգառի մօտ, Անահիտին տուն ուղեկցելու համար, փակուեցի սենեակում եւ փորձեցի կարդալ: Բայց ոչ մի կերպ չէի կարողանում կենդրոնանալ: Ճիշդ է, հայեացքս սահում էր տողերի վրայով եւ պարզորոշ տեսնում էի տառերը, բայց միայն այդքանը: Մնացածը նոյնն էր, ինչպէս առաջ, որսորդը անընդհատ քաշէր հրացանի ձգանը եւ փորձի առանց փամփուշտի սպաննել իր աչքի առջեւ գտնուող որսը:

Յաճախ մարդ իր մտքերը բաժանում է երկու բանակի եւ կռուեցնել տալիս իրար հետ: Մտքերի իմ առաջին բանակը յարձակւում է ինձ վրայ, ստիպում է խոստովանել, թէ՝ դու սիրում ես նրան: Միւս բանակը ընդդիմանում էր՝ այդպիսի բան չկայ»:

Բայց առաջինը շարունակում է գրոհել. «Հա – հա», ինչո՞ւ ես խաբում ինքդ քեզ, սիրում ես, սիրո՛ւմ ես, սիրո՛ւմ ես»:

Նահանջում էի այդ գրոհի առաջ, գըլխապտոյտ նահանջում, այնպէս, որ քիչ յետոյ ինձ գտայ Անահիտի հետ մեր սովորական հանդիպման վայրում: Ահա եւ փողոցի ծանօթ անկիւնը: Թմբուկաձեւ ժամացոյցը խալի պէս կպել է հսկայ շէնքի ճակատին: Ես նայեցի ժամացոյցի գրկախառնուած սլաքներին: Ուշացել էի ուղիղ երկու ժամ: Նայեցի չուրջս, Անահիտը չէր երեւում: Բայց միթէ՞ նա կարող էր երկու ժամ սպասել:

Մրցավազքում ամենավերջինը ֆինիշին հասած մարդու քայլերով ես շարժուեցի դէպի հանրակացարան:

×

Անցաւ երկու օր: Չէի հանդիպում Անահիտին: Կարծես իմ մէջ ուժեր էի գտնում նրա հետ բոլորովին չհանդիպելու համար: Բայց ... երրորդ օրը հանրակացարանի մուտքի մօտ դէմ առ դէմ հանդիպեցի նրան: Նա հագել էր սպիտակ կէտեր ունեցող շագանակագոյն վերարկու, գլխին դրել էր նորաձեւ, գորշագոյն գըլխարկ: Բոլորովին ձեւափոխել էր գլխի մազերի նախկին յարդարանքը: Նախ, մազերի մի փոքրիկ փունջ թերակղզու պէս կախուել էր ճակատից, գլխի ձախ մասից էլ բաց թողուած փարթամ մի վարսահիւսք կիսով չափ ստուերի տակ էր առել դէմքի ձախ մասը: Ես ամենեւին չէի կասկածում, որ եթէ Շահէնը Անահիտին հանդիպէր այս վիճակում, անպայման կ'ասէր. «Պահ, քո տունը չինուի, էս աղջիկը բսի ամօթ չունի, տնից դուրս է եկել առանց մազերը սանտրելու»: Բայց ես տեսնում էի, որ Անահիտը ոչ միայն սանտրուել է, այլեւ մեծագոյն ջանք գործադրել դրա համար: Իր մազերի գեղեցկութիւնը մշտապէս նոր կազմով ցուցադրելու համար կնոջ միտքը գտնում է անդուլ պրպտումների մէջ: Ես գիտեմ, որ Անահիտը վարսահիւսքը ծածկել է ձախ աչքը նրա համար, որ ստեղծուի ինչ որ հրապուրանք:

Բայց, ի հարկէ, դա համաձայնին չ վերաբերում: Բաւական էր նա նայէր հենց թէկուզ Անահիտին: «Ընկերուհի, համաձայն մարդաբանական բոլոր չափանիշների, — կ'ասէր նա, — ձախ աչքը նոյն տեսքն ունի, ինչ աջը: Հաւաքեցէք ձեր ցիր ու ցան եղած մազերը եւ դադարեցէք պարզ ճշմարտութիւնների դէմ ոտնձգութիւններ կատարելուց»:

Իմ սառը բարեւին նա արձագանքեց մեղմ ժպիտով:

— Դուք վիրաւորուած էք ինձանից, ես գիտեմ, — ինձ հետ ձեռք տալուց յետոյ եւ Անահիտը թեւանցուկ արեց ինձ եւ դուրս եկանք փողոց:

Նա շարունակեց. — Գիտէ՞ք հիւանդ էի այս երեք օրը ես ... տանը պառկած ձեր մասին էի մտածում:

Ամէն անգամ, երբ ժամացոյցի սլաքը մօտենում էր իննին, ես գլուխս խոթում էի բարձի մէջ եւ տանջւում այն մտքից, որ դուք այդ ժամին թրամվէյի կանգառի մօտ ի զուր տեղը սպասում էք ինձ:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(4 Շար.)

համար Թիֆլիզ»։

Երիտասարդ Արմէնեանը խոկոյն կը վճռէ երթալ ու ներկայանալ Գէորգ Պետրոսեանին եւ առաջարկել անոր որ գինքը տանի կովկաս բեմին հետեւելու համար։

Բայց աւելի լաւ է խօսքը տանք Արմէնեանին .—

«... վճռական եղաւ ինծ համար այդ լուրը։ Էլ վարանել չէր կարելի։ Վազում եմ ներս եւ հիւրանոցի սպասաւորին յանձնում եմ դողդոջուն ձեռքով գրուած այցետոմսը՝ «Մեծարգոյ Գ. Պետրոսեան, պաղատագին կը խնդրեմ մի քանի վայրկեան ունկնդրութիւն շնորհել ինծ, խօսելու համար հարցի մը մասին, որ կը վերաբերի ձեր Պոլիս այցելութեան նպատակին եւ որն ինծ համար կենսական նշանակութիւն ունի»։

«... Քիչ յետոյ ինծ առաջնորդում են նրա սենեակը։ Ազամեանի նիհար ու փոքր կազմուածքի եւ նրա մեղրամոմի նըման նուրբ դիմագծի վրայ կազմուած լինելով գաղափարս՝ խոհական արուեստագէտ դերասանի մասին, մի փոքր տարօրինակ անակնկալի զգացում ունեցայ՝ տեսնելով դիմացս յաղթանդամ, դէր, կլորակ ու կարմիր դէմքով մի հսկայ ... Երեւի, մտածեցի, սա դերասան չէ, այլ «իմպրեսարիօ» պէտք է որ լինի ... Այնուհանդերձ ինծ չկորցրի եւ խոկոյն դիմեցի գործնական առաջարկի»։ (Վաթսուն տարի հայ բեմի վրայ, Արմէն Արմէնեան)։

Արա Արմէնեան կը նկարագրէ թէ ինչպէս, հակառակ իր ծնողքին խիստ արգելքին «յաղթանդամ ու հսկայ» եւ «իմպրեսարիօ»ի նման, սակայն ճշմարիտ արուեստագէտի հոգի մը կրող Գէորգ Պետրոսեանը իրեն առիթ կը ստեղծէ որպէսզի իրագործէ իր ծրագիրը։

Միով բանիւ, հայ բեմին Արմէն Արմէնեանի նման տաղանդաւոր եւ հաւատաւոր արուեստագէտ մը օժտելուն գլխաւոր ազդակը հանդիսացած եւ Գէորգ Պետրոսեան։

Ընտանեկան հոգերը, մէկ քանի զաւակներու ծանր բեռը չէն կրնար նուաճել Գէորգ Պետրոսեանի խանդն ու եռանդը գէպի բեմը։

Անխոնջ անվհատ կերպով կը շարունակէ իր գործը եւ հետզհետէ կը դառնայ Արեւելահայ Թատրոնի կենսական տարրերէն մին, թէ իբրեւ դերակատար եւ թէ իբրեւ դերուսոյց, ղեկավար, վարչապէտ։

Դժբախտաբար չարաչար յոգնութիւնը՝ մտաւոր եւ մարմնական, շուտով կը յաջողի զգեստնել այս առողջ կազմուածքը։

1907ին, երբ հազիւ 48 տարեկան էր, իր հոգին կ'աւանդէ Արեւելահայ Բեմի այս անզուգական գործիչը։

Կը թողու այրին ու որբեր։ Բարերախտաբար իր յիշատակը յարգողները կը խորհին իր որբերուն մասին ալ։ Թիֆլիսի դրամագլխական ընկերութեան վարչութիւնը կ'որոշէ Գէորգ Պետրոսեանի զաւակներուն ի նպաստ ամէն տարի ներկայացում մը սարքել, մինչեւ անոնց չափահասութիւնը։

Կ'որոշեն նաեւ տօնել Գէորգ Պետրոսեանի յոբելեանը, այսպէսով յայտնելու համար իրենց երախտագիտութիւնը այն ընկերոջ հանդէպ, որ իր ամբողջ կեանքը զոհած էր յանուն Արեւելահայ Թատրոնի փառքին։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19ի Կիրակի կէսօրէ վերջ Սարպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի նախկին պատրիարք եւ բազմարդիւն կրթական մշակ Եղիշէ Արքեպս. Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած հանդէսը։

Հակառակ ամիսներէ ի վեր կատարուած նախապատրաստական աշխատանքներուն, շատ քիչ թիւով հայրենակիցներ միայն եկած էին պատուելու մեծանուն եկեղեցականին յիշատակը։

Բացումը կատարուեցաւ «Թարգմանչաց Շարական»ով, երգուած եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։

Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան կարդաց Եղիշէ Պատրիարքի մասին Վազգէն Ա.ի 10 Յուլիս 1959 թըւակիր կոնդակը, որմէ վերջ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան ատենապետ Պ. Ս. Քարեան ներկայացուց Դուրեան սրբազանը, թուելով զանազան ասպարէզներու մէջ անոր կատարած ծառայութիւնները հայ ժողովուրդին՝ 16 տարեկանէն սկսեալ, մանաւանդ իբրեւ ուսուցիչ, քարոզիչ, վանահայր, Դպրեվանքի տեսուչ եւ պատրիարք։

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Մկրտիչ Պարսամեան, որուն գրաւոր ճառը կը հրատարակենք առանձին։

Խօսեցաւ նաեւ Դուրեան Արք.ի Կեդր. վարժարանի աշակերտներէն Պ. Գ. Ֆէնէրճեան։

Վերջին խօսքն բսաւ Կաթող. Պատուիրակը, որ տարիներով ձեռնասունն էր եղած Պատրիարքին՝ Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ։

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան՝ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան (երգ), Օր. Հիւկէթ Աժակրեան (դաշնակ), Օր. Մարանկոզեան եւ Արտաշէս Գմբէթեան (արտասանութիւն), Եանըքեան (երգ) եւ եկեղեցւոյ երգչախումբը։ Բոլորն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց բաժինը, արժանանալով ծափերու։

Ներկաներէն յիշենք Գերպ. Կ. Ծ. վրդ. Ամատունին, Հ. Սերովբէ վրդ. Ապըլեան, Հ. Եփրեմ Տէր-Ղազարեան, Հ. Յովսէփ Պէհեսնիլեան, Տ. Թովմաս քհնյ. Վեր. Գ. Սիսլեան եւ այլ ազգային դէմքեր։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՐԱՐ, (Յառաջ) .— Լիոնէն 44 քիլոմեթր դէպի Ռօան եւ Փարիզ, կանաչազարդ մարգագետիններու եւ անտառներու հովիտի մը մէջ կը տարածուի, մետաքսեղէնի հիւսուածքի եւ մուսլինի քաղաքը՝ Թարար։ Հազիւ քաղաքէն ներս մըտած՝ ճամբորդին ականջները կը լեցուին «մաքոք»ներու միօրինակ աղմուկով, չըխ, չըխ, չըխ։ «Հոր»երուն քով գետափի օրհօրդ մը կամ տիկին մը, ուր կը հսկէ գործողութեան։ Այս «հոր»երէն դուրս կուգան հազարաւոր մեթր երկայնութեամբ հիւսուածեղէն,— մուսլին, թաֆթա, սակէթէլ, թեռեալ, վարագոյր, որոնք կը ղրկուին աշխարհի ամէն կողմը, դառնալու համար նորաձեւութեան սիրահար տիկիններու պերճանքի առարկան։

Գործարաններ ամենուրեք .— Պեռթըռան, Գոտ. Փամփիլոէ եւ բազմաթիւ մանր «տուներ», գրեթէ իւրաքանչիւր փողոցի մէջ։ «Մաթիէր Փլասթիք» ինչպէս նաեւ Թարարի սեփական արտադրութիւն համբաւաւոր «Թառափլէքս»ը։ Այս գործարաններուն մէջ իրենց արդար քրտինքը կը թափեն նաեւ հայ տիկիններ, որոնց ճարտար մատներուն արդիւնքները շատ գնահատուած են գործատէրերուն կողմէ։

Տասնեւհինգ հազար բնակչութեամբ սիրուն գիւղաքաղաք մըն է Թարար։ Հոս կը բնակին մօտ երեսուն հայ ընտանիքներ, 150 անձ, հաստատուած 1925ի ատենները։ Այս փոքրաթիւ գաղութը կը բաղկանայ Աֆիոնցիներէ, Էնկիւրիցիներէ, Արաբկիրցիներէ, Ատըեամանցիներէ եւ Նիկոմիդիոյ շրջանի հայրենակիցներէ։ Զուներն վէճ ու կռիւ։ Կ'ապրին համերաշխ, սիրով։ Թէեւ տեղացիներուն հետ խնամական կապեր հաստատած են,— անխուսափելի պարտադրութիւն,— իրենց մէջ ուժեղ է հայրենասիրական ըզգացումը։ Կարեւոր մէկ մասը կ'աշխատի Խամփիոէի մետաքսի եւ ներկի մեծադոյն գործարաններուն մէջ։ Իբրեւ անհատական ձեռնարկ, ունին կօշկակարի չորս խանութ, մէկ նպարավաճառ, մէկ նորաձեւութեան տուն։ Ռուբէն, Պոլսեցի երիտասարդ մըն է այս հաստատութեան տէրը, որ գործարանի հասարակ բանուորութենէ եւ կօշկակարութենէ ետք, շնորհիւ իր բնատուր տաղանդին, այժմ իր համակրելի տիկնոջ հետ, կը ձեւէ ու կը կարէ կիներու յատուկ՝ բարձր ճաշակի շրջազգեստներ։ Իր համբաւը տարածուած է շրջաններէն ալ անդին։ Յակոբը (Ատալըն), այնքան մարդասէր ու պատրաստակամ։ Կարելի է զայն կոչել Հայերուն քաղաքապետը։ Որ եւ է խնդրի կարգադրութեան համար անոր միջնորդութեանը կը դիմեն Հայերը։ Իր տունը հիւրանոցն է բոլոր այցելուներուն, շնորհիւ անշուշտ, իր համեստ ու աշխատասէր տիկնոջ՝ Արշալոյսին, յարատեւ ընթերցող մը «Յառաջ»ին։ «Դաշնակցական» Կարպիսը, տխոյեան «պուլի» մրցումներու, Հայկը, Յարութիւնը, Մովսէսը, Խորէնը։

Ժամանակին ունեցած են դպրոց մը 20-25 աշակերտներով։ Այժմ փակուած աշակերտութեան սակաւութեան եւ ուսուցչի չգոյութեան հետեւանքով։ Լիոնի Ազգ. իշխանութիւնները կրնային քիչ մը աւելի հետաքրքրութիւն ցոյց տալ եւ դէթ բարոյական կապ մը հաստատել այս աշխատունակ բայց լքուած գաղութին հետ, որ կարօտը կը զգայ հայրենի շունչին։ Կրնային, օրինակ քահանայ մը ղրկել տարին քանի մը անգամ, հոգալու համար անոնց կրօնական պահանջը։ Ու վասնզի Թարար պիտի վերադառնային վարժատրուած՝ նիւթապէս ու բարոյապէս։ Մինչ անդին հոն կը շահի միւս կրօնակից վարդապետը իր յաճախակի այցելութիւններով, մերինները կ'ապրին դատապարտելի թմբիրի մը մէջ։

Թարար տասը տարին անգամ մը կը կազմակերպէ հանդիսութիւն մը,— «Ֆէթ տը լա Մուսլին»։ Անոր կը մասնակցին կառավարութիւնը, գործարանատէրերը, խանութպանները, եւն., տրամադրելով մեծամեծ գումարներ։ Հրապարակները, փողոցները եւ տուներուն պատուհանները կ'ողողուին այլազան ու գոյնզգոյն մուսլիններով, շղարշներով, ամէնքը տեղական արտադրութիւն։ Կը կատարուին, տողանցք, նուագ, հրավառութիւն։ Ներկայ գտնուեցանք 1938ի հանդիսութիւններուն, որուն մանրամասն նկարագրութիւնը լոյս տեսաւ, իր ատենին, «Յառաջ»ի մէջ։

Այս տարի ալ Յուլիսի սկիզբը տեղի պիտի ունենան նմանօրինակ հանդիսութիւններ, աւելի ճոխ ու շքեղ։ Այժմէն արդէն կը տեսնուին հարկ եղած պատրաստութիւնները։ Պատեհութիւն ունեցող մեր հայրենակիցներուն կը թելադրենք այցելել ու վայելել։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

*

ՏԷՍԻՆ .— Յունիս 21ին հողին յանձնեցինք մեր տարաբախտ երիտասարդ ընկեր Մկրտիչ Մարտիրոսեանը։ Ծնած էր Խարբերդ 1912ին։ Փոքր տարիքին որբացած էր, Թրքական վայրագութեանց զոհ տալով իր ծնողքը։ Անցած էր մահուան անապատներէն ու ճաշակած որբանոցներու դառնութիւնները։

Տակաւին անչափահաս՝ տողորուած էր Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեամբ եւ շուտով մտած կուսակցական շարքերը։ Եղած էր նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկ։ Յախուռն էր իր նկարագրով, հաստատ ու անդրդուելի իր համոզումներով ու գաղափարներով։ Իր կեանքը եղաւ իրական մարտիրոսութիւն մը։ Որբը ե՞րբ է խնդացեր։ Իր հոգեկան տառապանքներուն սպեղանին կը նկատէր կուսակցական եւ հանրային աշխատանքը։ Յաճախ եղած է կոմիտէի անդամ։

Մեռաւ պատնէշի վրայ՝ ազգային տենչեր եւ այլ չիրագործուած իտէալներ իր հոգւոյն խորը պարփակած։

Իրմով կը կորսնցնենք կատարեալ հայրենասէր մը, եւ աշխոյժ ու համոզուած կուսակցական մը։

Յարգանք իր յիշատակին։

ԴԱՇՏԵՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Թ.

Նրանք դեռեւս ուզում էին իրար վրայ նետուել եւ պատառոտել իրար, բայց եղբօրս հզօր բազուկները նրանց պահում են իրարից անվտանգ հեռաւորութեան վըրայ։

Հազիւ մենք կարողացանք ճանաչել ուղեցոյց մօր երկու պատանի զաւակներին, Վահրամին ու Հրաչին։

Վահրամն ու Հրաչը երկու եղբայրներ էին, Վահրամը 19 տարեկան, Հրաչը՝ 17։ Հրաչի ծնուած օրը ծնուել էր նաեւ Վերոնիկան, հարեւանի աղջիկը։ Հրաչի ու Վերոնիկայի ծնողները նշանել էին նըրանց օրօրոցից։

Մեծացել էին եւ նախքան Հրաչի՝ կնոջ գոյութիւն ունենալն զգալը՝ Վահրամը սիրահարուել էր Վերոնիկային։

Վահրամն ու Վերոնիկան դաւաճանել էին օրօրոցի օրինականութեան դէմ։

Հրաչն իմացել էր այդ սէրը, բայց ոչինչ չէր զգացել, երբ դեռ վէգի հետ էր խաղում, եւ ինձ նման չներին էր հրամայում, բայց նա մեծացաւ, հասակ առաւ, սկսեց զգալ էգի կրակը։

Նրա փոքրիկ սրտում թպրտաց կինը։ Վերոնիկան օրօրոցից իրեն էր պատկանել, ծնողները եւ գուգադիպութիւնն այդպէս էին կամեցել։

Թէ ծնողքները եւ թէ ազգականները մոռացել էին օրօրոցի հինաւուրց պատմութիւնը, բայց Հրաչն ուզեց ձեռք բերել օրօրոցի իրաւունքը։

Վահրամը Հրաչի աչքին նախ մի փոքրիկ քար թուաց, այդ քարը հետզհետէ մեծացաւ ինչպէս սեւ, մթին մի ապառաժ։

Հրաչը սիրում էր եղբօրը, եղբայրը նըրա օրօրոցն էր օրօրել, տարել էր պարտէզները ման ածել, պատանեկութեան իր պատասխանատուութեամբ, նրան այգիներ էր տարել, դաշն էր սովորեցրել, փողոցի թշնամի տղաներից պաշտպանել, ինչ որ անից թոցրել էր, նրան էլ էր տըւել, նրա համար թռուցիկ էր շինել, լողալ էր սովորեցրել, բայց Վերոնիկայի մազի մը թելը մոռացրեց այդ բոլորը եւ յանկարծ մի օր Հրաչը դադարեց Վահրամի հետ խօսելուց։

Վահրամը, սկզբում, ոչինչ, չհասկանալով, մինչեւ անգամ կարեւորութիւն չընծայեց, բայց հետզհետէ նշմարեց, որ Հրաչը կորցնում է իր եղբայրական աչքերը, նրա ամէն մի հանդիպումը դառնում է մութի մէջ թշնամական հանդիպում։

— Հրաչիկ, աղուորս, ի՞նչ կ'ուզես դառնուկս, — մի օր հարցրեց Վահրամը։

Հրաչը յառեց նրա բիբերի խորքը, ուզում էր աչքերի խորքից դուրս քաշել եղբօր սիրտը։ Վահրամը խորը զգաց խանդը Հրաչի հոգում, կախեց գլուխը եւ հեռացաւ։

Այդ օրից երկու եղբայրները խուսափում էին իրար հանդիպելուց, բայց չըխուսափեցին խարոյկը հրահրելուց։

Խարոյկը վառւում էր, վառւում էր ինչպէս հարաւի արեգակը։

Վերոնիկայի այտերը կարմրում էին եւ պատրաստ էին որեւէ փոքրիկ սղմումից կաթիլ-կաթիլ արիւն կաթեցնել. հարսանում էին նրա մազերը, ինչպէս քամուց քշուած մի փոքրիկ ջրվէժ. աչքերը նմանում էին անապատի հեռաւորութեան մէջ թաղուած մի հատիկ գիւղի երկու ճրագներին, կուրծքը բարձրանում էր, ծիծաղում էր բարձր, թեթեւ եւ անհարկի։

— Այո, այո, ես կ'րնեմ, ես կուգամ, ես կ'երթամ, ալ չեմ գար եթէ այդպէս ուզես,— եւ ծիծաղում էր, երբեմն լաց լինում խաբելով դիմացինին՝ լա՞ց թէ ծիծաղ, բայց միշտ պատրաստակամ, միշտ չարժուն միշտ կենդանի աչքերով, ինչպէս բռնուած փոքրիկ թռչունն անգութ ձեռքերում։

Այդ օրը Վահրամն ու Վերոնիկան գաղտագողի իջան իրենց տան ներքնայարկը։ Նստեցին կոտրած եւ դարսուած փայտի դէզերի վրայ, գրկեցին իրար, մօտեցան նրանց շրթունքները եւ վառուեցին։

Նրանց թեւերը գրկեցին իրար, ինչպէս երկու հակառակ կողմերից եկող ջրի հոսանքներ։

Ներքնայարկի դուռը ճռճռաց, կրնկի վրայ բացուեց եւ ներս ընկաւ հանդխտ քայլերով եւ դահանակէ աչքերով մի պատանի, կանգ առաւ երկու երեք քայլ անելուց յետոյ, փայլեցին նրա աչքերը, ինչպէս աչքերը դաղանացած կատուի։

Վահրամը ճանաչեց ահաւոր թշնամուն իր փոքրիկ եղբօր մէջ, նրան, որի օրօրոցն էր օրօրել եւ ուսերի վրայ ման էր ածել։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Տիկին Վահան Փաստրմաճեան, Օր. Թամար Փաստրմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Փաստրմաճեան եւ ազգականները եւ ամբողջ ընտանեկան պարագաները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 24ին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ՝ Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 Րիւ Ժան Կուժօն, այս Երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 11ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Ջաւարեան կոմիտէին կողմէ։

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։ ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։ ՊՈՒՖԷ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Արձանագրութիւնները սկսած են։

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆրէ (Իզէռ)։

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ։ Խաղաղաշտ եւ լողանք։ Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ։

Օրական 8.50 Ն. Ֆ.։

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1–2, երեկոները 7.30 – 8.30, Շաբաթ 2–6։

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութեանց վերջին օր, Յուլիս 3։ Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճար 100 Ն. Ֆ.։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փոխան հոգեհանգիստի Սէն Ժերմէնէն Տիկին Շամփընուա հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 50ական Ն. Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան եւ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, քսանական Ն. Ֆ. «Հայ – Բոյժ»ին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն, Մոնմորանսիի Հանգստեան տան, Շաւիլի եկեղեցիի։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ քսան Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաթէի սրահը։ Պ. Գրիգոր Մելիքեան պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն Վազգէն Ա. Վեհ.ի, Փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փօլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները։

Մուտքը ազատ է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։ Այս Կիրակի Պ. Հայկազ Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն – Լու Կրան – Փէն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Իր մասնակցութիւնը կը բերէ ԺԱԳ ՆԱԺԱՐ, ձայնասփիւռի եւ բեմերու արուեստագէտ։ Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ԲԱԽՏԱԽՈՐ ԶՈՅԳԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ» կամ «ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍԸ»։

ՌԱՏԻՕ ԱԼԳԱԶ իր նոր սալերով եւ գործիքներով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ։ Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւերը եւ իջնել Սէն –Լու, ֆրանսական եկեղեցիին քով։

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը։

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանեն դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ։

Ընթացիկ պարզ եւ ճրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը։

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2.50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ։

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հաքարեան, Կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զաւեշտ Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ։

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉէՕՐէՔՃԵԱՆ նուագախումբի։

Մուտքը ազատ է։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով։

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցիի սրահը։ Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրճարանը։ Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Ա. Յ. Ք.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԾԱՂԿՈՑ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Շնորհիւ Անարատ Յղութեան Միաբանութեան Հայ Քոյրերու ազգօգուտ նուիրումին, յառաջիկայ դպրոցական վերամուտին՝ Սեպտեմբեր ամսու սկիզբը, Մեծաւքանչը իր նոր ծաղկոցը պիտի ունենայ Մարսէյլի 12րդ Թաղամասին մէջ։

Նորահաստատ մանկապարտէզին ծրագիրն է՝ մայրական գուրգուրանքով հայեցի եւ քրիստոնէական կրթութիւն տալ հայ մանուկին։

1960 – 1961 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Պայմաններուն համար դիմել տնօրէնութեան.—

Direction des Sœurs Arméniennes
de l'Immaculée Conception
167, Chemin de Caillols
MARSEILLE, 12

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են։

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին։

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները։

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35։

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ)։

Երգ, պար, արտասանութիւն։

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի։

Հանդէսի ընթացքին ճարտարապետ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մօտական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժանկուժօն, Փարիզ։

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով։

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին։ Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼ

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին։ Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեւրի Նախանձայոյզ Մուրատ Ուսումնասիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ։ (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին չրջանաւարտութեան առթիւ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր։

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը եւ ուրիշներ։ Մուտքը ազատ է։

Առատ պիւֆէ, չամփուրով խորոված։ Մէթրօ՝ իջնել Փոն տը Սեւ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ — MERCREDI 29 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8836 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4637

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՐՏԱՊՆԴԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹ

Այն պահուն, երբ ժողովուրդները կ'ապրին քաղթօնքի շրջան մը, երբ ազգերու անկախութեան գաղափարը դարձած է վարակիչ ու Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը ամէն օր նոր անդամներ կ'արձանագրէ, աւելի քան երբեք արժէքաւորութիւն կը ստանայ Հայկական Դատը, որ 82 տարի առաջ դրուեցաւ միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ, առանց գտնելու իր արդար լուծումը։

Շնչած ենք ամէն առթիւ եւ պէտք է կրկնենք միշտ թէ հայ ժողովուրդը պատասխանատու է ոչ միայն Թուրքիային, որ իր արիւնոտ թաթը դրած է մեր պատմական հայրենի եւ նուիրական հողերուն վրայ, այլ՝ մեծ դաշնակիցներէն, որոնք պատերազմէն վերջ ուրացան իրենց հանդիսաւոր խոստումները եւ լքեցին մեզ։

1918 Յուլիս 14ին մեծ վարչապետը՝ Քլեմանսօ Ազգ. Պատուիրակութեան նախագահին ուղղուած նամակով մը կը հաստատէր թէ «ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները չեն դադրած Հայ Ազգն ալ հաշուելէ շարքին մէջ այն ժողովուրդներուն, որոնց բախտը պիտի տնօրինուի դաշնակիցներուն կողմէ՝ Համաձայն մարդասիրութեան եւ Արդարութեան սկզբունքներուն»։

Արիսթիտ Պրիան, Փօլ Տէշանէլ, Փուանքարէ, Սթէֆէն Փիշոն, Լօյտ Ճորճ, Լորտ Պալֆըր, Լորտ Ռոպըրթ Սէսիլ, Լորտ Քրաուֆըրտ, Նախագահ Ուիլսըն, Սոնինօ, Օրլանտօ եւ ուրիշ պատասխանատու դէմքեր հանդիսաւոր խոստումներ էին ըրած հայ «փոքրիկ դաշնակից»ին, որուն վիճակուած էր զոհողութեանց գերագոյնը։ Երբ մէկ կողմէ արիւնաքամ կ'ըլլար մէկ միլիոն նահատակներ տալով դաշնակիցներու դատին համար, միւս կողմէ զէնքին փարած՝ կը կռուէր ռազմաճակատներու վրայ, Արարատէն մինչեւ Արարա։

Օրակարգի վրայ Հայկական Հարց չէ կայ այսօր։

Առիկա արգելք մը չէ սակայն, որ վառ ու կենդանի պահենք զայն։ Յիշե՛նք ու յիշեցնենք միշտ։

Ֆրանսայի մեր երիտասարդները օրինակ թող առնեն Ամերիկայի իրենց տարեկիցներէն, որոնք տէր կը կանգնին մեր Ազգային Դատին եւ ամէն առիթ կ'օգտագործեն՝ Միացեալ Նահանգներու վարչական շրջանակներուն եւ հանրային կարծիքին առջեւ արծարծելու համար զայն։ Անոնք կ'անդամակցին «Հայ Դատի Յանձնախումբ»երուն, որոնք մասնաճիւղեր ունին Պոսթընի, Նիւ Եորքի, Նիւ Ճըրզիի, Տիթրոյթի եւ այլ քաղաքներու մէջ։

Այս երիտասարդ ու հաւատաւոր ազգասէրներով էր, որ անցեալ տարի Մայիս 28ին Փէյրութի Հայոց առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեան Ուաշինկթընի մէջ Ամերիկեան Խորհրդարանին (Քանկրէս) բացումը կատարեց հայերէն աղօթքով եւ ճառ մը խօսեցաւ Հայաստանի անկախութեան մասին։

Իսկ այս տարի անոնք յաջողած են պաշտօնական յայտարարութիւն մը առնել Նիւ Եորքի կառավարիչ Նելսըն Րաքֆէլլըրէն, որ հրահանգած է Մայիս 28ին պետական եռագոյնը պարզել կառավարչատան վրայ՝ ի նշան համակրանքի։ Նիւ Ճըրզիի կառավարիչ Րապըրթ Ն. Մէյնըր եւս պաշտօնապէս «Անկախութեան Օր» հռչակած է Մայիս 28ը։

Մրտապնդիչ է երեւոյթը, ոչ թէ անոր համար, որ դրական արդիւնք մը կը սպասենք պաշտօնական այս արտայայտութիւններէն — ցնորքներու դարուն չենք ապրիր — այլ որովհետեւ ապացոյց մըն է թէ օտար ափերու վրայ ծնած ու դաստիարակուած ազգակ կ'ուզեն տէր կանգնիլ Հայկական Դատին։ Կ'ուզեն յիշեցնել աշխարհի թէ՝ հակառակ բոլոր ուրացումներուն եւ մոռացումներուն՝ նոր սերունդը պիտի շարունակէ երէցներու կէս մնացած գործը եւ պիտի յարատեւէ, մինչեւ որ արդար հատուցում ստանայ հայ բազմաչարչար ազգը։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՁԳԵՆ Կ'ԵՐԹԱՆ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ժընեւի զինաթափութեան ժողովը վերջ գտաւ։ Առջի օր, 41րդ նիստին, Խորհրդային պատուիրակը ձայն ուզած ու յայտարարած է թէ Արեւմուտքը «երկրորդական խնդիրներ» առաջ կը քշէ, յետաձգելու համար բուն բանակցութիւնները։

Այս պարագաներուն տակ «աւելի նպատակայարմար է — ըսած է խորհրդային պատուիրակը Զօրին — որ բանակցութիւնները շարունակուին Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովին մէջ, մասնակցութեամբ այդ հաստատութեան անդամ երկիրներուն»։ Մանաւանդ որ «անընական եւ անընդունելի կացութիւն» մը ստեղծուած էր Ժընեւի մէջ, Արեւմուտքի արուեստական առարկութիւններուն պատճառաւ։

Զօրին չեշտած է թէ աւելի լաւ արդիւնք կարելի է ձեռք ձգել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մօտ։

Յաջորդաբար նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրած են Արեւելքի միւս չորս ներկայացուցիչները։ Լեհաստանի պատուիրակը որ նիստի նախագահն էր իր թակը սեղանին վրայ նետած ու դուրս ելած է։

Իթըն, Ուաշինկթընէն նոր ժամանած էր ու հետը բերած էր Արեւմուտքի հակառաջարկները։

«Ցաւալի երեւոյթ մըն է» յայտարարած է Ամերիկայի պատուիրակը… «Խորհրդայինները իրենց իսկական դիմակը ցոյց տուին երբ մեկնեցան, փոխանակ նստելու ինչպէս որ խնդրած էինք։

«Իրենց վերաբերումը, աւելցուցած է Իթըն ոչ մէկ արդարանալի կողմ ունի։ Զախողեցուցին ժողովը։ Ապա Իթըն ներկայացուցած է Միացեալ Նահանգներու հակառաջարկները որոնք Խորհրդային Միութեան պատուիրակութեան բռնած դիրքին պատճառով դրական դեր մը չեն կրցած խաղալ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ հրահանգներ կը սպասուէին, երեքշաբթի։ Արդարեւ երկուշաբթի օր Ալժ. Ազատ. Ճակատի ներկայացուցիչները եւ ֆրանսական պատուիրակներ շատ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած են եւ Պումենճէլ անմիջապէս տեղեկացուցած է Ֆերհաթ Ապպասին որուն պատասխանին կը սպասուի։ Միւս կողմէ կառավարութեան պատուիրակը՝ Տըլուվրիէ տեսնուած է տը Կոլի եւ Տըպրէի հետ խօսելու համար Ալժէի մասին։ Ճիշդ է որ հոն ամէն ինչ հանդարտ է, բայց այդ հանդարտութիւնը կը նմանի փոթորիկէն անմիջապէս առաջ եղող հանդարտութեան։ Մըլէօնի մասին ոչ մէկ լուր կայ, բայց ամէն ոք լաւատես է։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, ճառ մը խօսեցաւ, առջի օր, ձայն-հեռատեսիլէն։ Նախ յայտարարեց թէ Ճափոն-Ամերիկա զինուորական եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագրին կնքումը կարեւոր յաղթանակ մըն է ազատ աշխարհի համար եւ պարտութիւն մը միջազգային համայնավարութեան համար։ Ապա չեշտեց թէ եթէ պէտք ըլլայ պատրաստ է վերստին ճամբորդութիւններ կատարելու եւ բարեկամ երկիրներ այցելելու։ Այս առթիւ անդրադարձաւ Ճափոնի վերջին դէպքերուն, որոնք իր կարծիքով Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի ներքին դաւերուն արդիւնքն են։ Կոչ ըրաւ ամերիկացի ժողովուրդին որ շարունակէ օգնել եւ զօրավիգ կանգնել իր դաշնակիցներուն։

ՓԱՐԻԶԻ արուարձանի մը մէջ քանի մը երախաներ զուարճանալու համար վառած են ինը տարեկան մանչուկ մը, որ հինգ օրուան տաժանելի հոգեվարքէ մը ետք մեռած է։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԷՆ չարտասանեց նախատեսուած ճառը. «Ազգ. պաշտպանութեան բարձրագոյն ուսմանց հաստատութեան մէջ» յայտարարելով. — Կը նախընտրեմ չարտայայտուիլ այն եղերական ժամերուն զորս ծնած գաւառս կ'ապրի։ (Ժուէն Ալժերիա ծնած է)։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ազգ. մեծ ժողովի շէնքը որ կնքուած էր Մայիս 27ին բացուած է առջի օր Ազգ. Միութեան Կոմիտէին կողմէ։ Բացուած են նաեւ բոլոր սրահները եւ գրասեղաններու մէջ գտնուած են օտար դրամներ, վաւերաթուղթեր եւ… ամօթալի առարկաներ։ Պոլսոյ թերթերը «ցաւով» կը նշեն թէ «հրապարակի վրայ արգիլուած ամօթալի առարկաներ, գեղձերու յատուկ դեղեր, ոգելից ըմպելիներ եւ տարագրամ գտնուած են նախկին գեկավարներու եւ երեսփոխաններու գրասեղաններուն եւ դարակներուն մէջ»։

× Նախկին խորհրդարանի նախագահ Ֆօրալթանի բազմաթիւ դրամարկղներէն մին բացուեցաւ եւ հոն գտնուեցան ոսկեղրամներ, արծաթեայ իրեղէններ։

×

ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ… ՏԱԼ

Գայսէրիի Հոգեւոր հովիւը եւ թաղական խորհուրդը կուսակալին ներկայացած են։ Հայ ժողովուրդը 1770 ոսկի եւ 10 մատանի նուիրած է պետական գանձին։

Սուրբ Փրկիչ հիւանդանոցի բժիշկներն ու պաշտօնէութիւնը 3355 լիրա եւ 11 ամուսնական մատանի նուիրած են պետութեան։

Ս. Խաչ դպրեվանքը հազար լիրա նուիրած է։

× Սագըզաղաճի Մխիթարեան Միաբանութեան մեծաւոր հայր Յակոբոս Բոսպլըքեան, ընկերակցութեամբ Հայր Անտոն Ճիվանեանի այցելելով Պոլսոյ կուսակալ՝ Զօր. Րէֆիք Թուլկայի հնչուն ոսկիներ նուիրած է պետական գանձին։

Սագըզաղաճի Մխիթարեան վարժարանի ուսուցչական կազմը հինգ ամուսնական մատանի եւ չորս հարիւր ոսկի նուիրած է պետական գանձին։

× Վարանի մէջ Օքթայ Աքպաշ «Լոյս, աւելի լոյս» խորագրին տակ կը գրէ թէ Սեպտեմբեր 6-7ի պատասխանատուները պէտք է արդարութեան առջեւ հաշիւ տան…։ Ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ արդարութեան մասին խօսող Թուրք լրագրողը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՐՐՈՐԴ ԿԻՐԱԿԻՆ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Լիբանանի խորհրդարանի նախավերջին ընտրութիւնները։

Ընտրուեցան քսան երեսփոխաններ որոնց մէջ՝ Քըսրուանի ընտրաշրջանէն երկու յոյն ուղղափառ։ Պաթրունի մէջ վերընտրուած է մարոնի Ժան Հարպ։ Իրեն հետ նաեւ ուրիշ մարոնի մը Պամիլ Աքլ։ Ասոնք «ազգային ճակատի» թեկնածուներն էին եւ հակառակ Փիէռ Ճէմայէլի թափած ջանքերուն Ֆալանժիստ թեկնածուն պարտուած է։

Աքքարի ընտրաշրջանի թեկնածուներ Պէշիր Օսման եւ իր ընկերակիցները հրաժարած են ընտրապայքարէ «որովհետեւ ընտրողներուն վրայ ճնշում կը բանեցուի»։ Քննութիւն մը բացուած է։

Նախկին վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ ընտրուած է ինչպէս նաեւ այն չորս թեկնածուները որ իր ցանկին վրայ ներկայացած էին։ Այս յաղթանակը պատճառ կը դառնայ որ իր ցանկին չորս սիւննի եւ մէկ յոյն ուղղափառ թեկնածուները ընտրուին։

Կ'արժէ նշել որ Պաաթ կուսակցութեան (Նասըրական) թեկնածուն՝ Տոքթ. Մակոթ Ռաֆիի 14.052 ձայն ստացած է, ինչ որ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէ եթէ նկատի ունենանք որ շահող թեկնածուն՝ Քարամէ 17.586 ձայն ստացած է, իսկ ցանկին վերջինը 14.830։

Ընտրութիւնները միշտ տեղի ունեցած են հանդարտութեան մէջ, բայց ընտրութեանց շուրջ պայքարը կը շարունակուի մամուլի մէջ։ Նախկին վարչապետը Սամի Սոլհ մամուլի ասուլիս մը տուած է, ուր ըսած է. — «Ոչ Թուրքերու, ոչ ֆըրանսական հոգատարութեան եւ ոչ ալ անոր յաջորդող վարչակարգերու օրով տեսած ենք նման պարսաւելի եւ ընդվզեցուցիչ արարքներ»։

Նախկին վարչապետը պատմած է թէ ինչ մեքենայութիւններ կատարուած են իր թեկնածութեան դէմ։

ԼԱ՛Յ ՍԻՈՆ, ԼԱ՛Յ

9 ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐ ՎՏԱՐՈՒԱԾ, ՍՈՒՐԷՆ ԱՐՔ. ԴԱՏ ԿԸ ԲԱՆԱՅ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍԿ.Ի ԴԷՄ

Մեր խմբագրապետին այս խորագիրը յիշեցինք այսօր երբ կարդացինք Մարմարայի մէջ (Յունիս 26), թէ ամէն բան չէ «լուծուած» Երուսաղէմի մէջ հակառակ «Եղբայրական սիրոյ եւ միաբանութեան ոգիով գործելու» կոչերուն։

9 Կղերականներ վտարուած են միաբանութենէն եւ Սուրէն արք. դատ բացած է Եղիշէ Արք.ի դէմ, կը գրէ Պոլսոյ մեր պաշտօնակիցը, տալով հետեւեալ մանրամասնութիւնները։

«Երուսաղէմէն ստացուած մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Երուսաղէմի տեղապահական եւ պատրիարքական ընտրութիւններէն առաջ Միաբանութեան ներկայ կազմը միաբանութեան անդամակցութենէ դադրեցուցած է կարգ մը եկեղեցականներ որոնց մեծ մասը վանքէն հեռու կը գտնուին զանազան պատճառներով։

Միաբանութեան անդամակցութենէ հեռացուած են Աթոռի նախկին ընտրեալ Պատրիարքը Տ. Տիրան Արք. Ներսոյեան, նախկին լուսարարապետը Տ. Շնորհք Եպիսկ. Գալուստեան, Տ. Զգօն Եպիսկ. Տէր Յակոբեան, Տ. Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Տ. Հմայեակ վրդ. Ինդոյեան, Տ. Միւռոն վրդ. Կրճիկեան, Տ. Ատոմ վրդ. Առաքելեան, Տ. Օշական վրդ. Մինասեան եւ Տ. Վազգէն վրդ. Գըպըրըսլեան։

Կը տեղեկանանք նոյնպէս թէ Երուսաղէմի վանքի գործերու նախկին ընդհանուր վարիչ Գերաշնորհ Տ. Սուրէն Արք. Քէմհաճեան, այս որոշումներուն դէմ բողոքելու նպատակով դատ բացած է նորընտիր Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի եւ Երուսաղէմի կառավարիչին դէմ»։

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԽՄԲ.— Շարունակելով տեսակէտնե-րու մեր հանդիսարանը հայերէն տպա-գրական տառերու բարեփոխութեան ձեռնարկի մը մասին, զոր հրապարակ դրաւ Հայաստանի կառավարութիւնը, — հարց մը որ հրապարակ դրուած է ճանիցս, — այժմ կուտանք Հ. Վրթանէս Խանպէկեանի տեսակէտը՝ քաղելով *Բազմավէպի* 1933 տարուան Յուլիս – Օգոստոս թիւէն: Այս առթիւ յայտնենք որ Հայաստանի կառավարութիւնը դեռ հրապարակ չհանեց այն տառաձեւերը, որոնք արժանացած էին մրցանակի, բայց արդէն Պետհրատը սկսած է գործածել տառաձեւեր, որոնք ուշադրութիւն կը գրաւեն իրենց ներմակութեամբ՝ ճիշդ ինչպէս Աբամեան կոչուած տառաձեւերը, միւս կողմէ իբրեւ գլխաւոր բարեփոխութիւն կը տեսնուի այն՝ որ ԶԱ տառին տրուած է Սէի գլուխ՝ զանազանելու համար ՂԱՏԷն որ ունի Ոի գլուխ :

Տեսակէտներու ընդհանուր հանդիսաբանէն ետք, որ դեռ պիտի երկարի, պիտի տանք եզրակացութեան խօսք մը :

Ա.

Կութեմպէրկի մահուընէն 49 տարի վերջ, հայերէն անդրանիկ գիրքը կը տըպագրէր Մեղապարտ Յակոբ 1512ին:

Այդ թուականէն սկսեալ երկար ատեն հայ տպագրիչներն եւ տպարանները հալածուած բնաշխարհի մէջ եւ օտար երկիրներ դրած իրենց բոյնը, անընդհատութեամբ չորս դար շարունակ ջանացեր են քայլ առ քայլ յառաջացնել այս արուեստը՝ հայրենիքի տարագիր զաւակներու մտքին լոյս, սրտին կրակ հայթայթելով :

Ձեռագրանման գրերով սկսուած տպագրութիւններ հետզհետէ զարգացան՝ միջավայրի ազդեցութեան եւ հրատարակիչներու նիւթական միջոցներու թոյլտուած չափովն ու գեղարուեստական ճաշակի համեմատութեամբ :

Սկիզբէն մինչեւ այսօր հայ տպագրութեան արուեստի առաջնութիւնը Վենետկոյ վերապահուած է, ուրտեղ Մեղապարտ Յակոբի յաջորդեցին Աբգար դըպիր, Յովհ. Տէրզնցի, Անկիւրացի եւ ուրիշներ՝ մինչեւ Մխիթար Աբբահայր, որ իր ճոխ եւ գեղարուեստական հրատարակութիւններով մեծ մղում տուաւ հայ տպագրութեան :

Մխիթար ինքը, եւ իր յաջորդներն իր օրինակին հետեւելով հնարեցին գրեր, զարդագրեր, թռչնագրեր, եւայլն: Այս աւանդութիւնը մինչեւ այսօր շարունակեցին իր զաւակները՝ հայ մամուլը մըրցակից պահելով եւրոպականին :

Վենետկոյ մէջ ընձիւղած տպագրական հայ արուեստը, ուրիշ երկիրներու մէջ ալ ունեցաւ կեդրոններ, ի սկզբան Կ. Պոլիս, ապա Լեհաստան, Հնդկաստան եւ մանաւանդ Հոլանտա: Հոն Ոսկան վարդապետ, Մատթէոս, Թովմաս եւ Ղուկաս Վանանդացիները, Աստուածաշունչի, Շարականաց ու այլեւայլ հրատարակութիւններով այնքան մեծ եղան, որ արդիները կրնան անոնց շուքին տակ անվրդով հանգչիլ :

Այս հսկաներէն դրուած հիմերու վրայ կանգնեցաւ կոթողն անոնց որ մեզի հայ նշանագրերը տուին Ս. Մեսրոպ եւ Սահակ բոլոր իրենց ձեռասուններով, աւանդեցին հայ լեզուն՝ կենդանի, որով ապրեցանք ու կ՚ապրինք տասնեւհինգ դարերէ ի վեր: Կ՚ապրի մեր անդիր անցեալը, կ՚ապրինք հալածական ու տարագիր սփռուած աշխարհիս շուրջ, ունենալնուս՝ մեր սեփական գիրը, առանձնայատուկ լեզուն եւ քրիստոնեայ կրօնքը այլագդիներով շրջապատուած :

Ո՛վ որ հայ պատմութեան իմաստասիրութիւնը եւ հայ մատենագրութեան հսկումներն ուսումնասիրէր, պիտի չկարենայ տարբեր եզրակացութեան մը յանգիլ :

Հայ գրերու դէմ որեւիցէ պայքար, մանաւանդ մեր ներկայ քաղաքական կացութեան միջոցին, ամենաստակալի ազգադաւութիւնն է: Գաղութներու մեր բոլոր իմացականները անխտիր պէտք է ըսպառազինուին ու մարտնչին նման դառնաղէտ մտայնութեան դէմ, մինչ այլասերման վտանգը արդէն վերահաս կը տեսնեն :

×

Շարժական տառերու գիւտէն սկսեալ, նախ ժամանակին մեծ հրատարակիչները եւ ապա տառերու ձուլարաններն անընդհատ նորանոր ձեւերով գրեր ստեղծած եւ հրապարակ դրած են: Այս գրերը իրենց հնարողներուն անունով կամ ձեւերուն համեմատ անցած են տպագրական պատմութեան եւ դպրոց կազմած են: Ինքնունապոլա, Սինիպալիս, Ճենսոն, Բուանոյ, Բոմանոյ, Փականինի, Ալտինոյ, Էլզեւիր, Պոտոնի, Եգիպտական, Գոթական հին ու նոր, Անգլիական, եւայլն, եղան գլխաւոր անուններն ու ձեւերը, կազմելով տպագրական տառերու հիմը և այս անուանակոչումներով իւրաքանչիւր ձուլարան ստեղծեց իր սեփական տառերը առաւել կամ նուազ նրբութիւններով ու փոփոխութիւններով :

Վերջին դարուս ձուլարանները եւ տըպագրութեան հսկայական զարգացմամբ հնարուեցան նորանոր ձեւեր տառերու եւ զարդագրերու, բոլորովին տարբեր ճաշակով ու տեսութեամբ նախկին ստեղծագործական մտայնութենէն, որոնք քաղաքի մը կամ նոր անձի մը կամ գաղափարական նոր անունով մկրտուեցան :

Աչքի առջեւ ունիմ գերմանական, ֆըրանսական, իտալական, լեհ եւայլն ամենամեծ ձուլարաններու տառացուցակները, որոնց մէջ ոչ թէ հինգ, տասը, յիսուն, այլ հազարաւոր օրինակներ իրարու կը յաջորդեն՝ մին միւսէն տարբեր, մեծ ու փոքր, բարակ եւ հաստ, խիտ ու լայն, թանձր ու նուրբ, ըլլայ բոլորագիր եւ գլխագիր կամ զարդագիր: Եւ սակայն անոնք բնաւ չոինդ հանած չեն, անոնք այնքան յուզած չեն հասարակաց կարծիքը, որքան Լ. Եաղուպեանի սա քանի մը նորահնար այբուբենը :

Տառերու նոր ձեւեր հնարելը տպագրական արուեստի զարգացման ցուցանիշն է: Եւ եթէ զարդագրերու համար գիւտ եւ ճաշակ կը պահանջուի, ընթերցման գրերու համար առաջին պայմանը յստակութիւնը պէտք է ըլլայ, տեսութեան յոգնութիւն չպատճառելու համար, որովհետեւ գիրքը նորուս մանուկէն սկսեալ՝ որ հոն իր աշխատութեան առաջին քայլերը կը թափէ, մինչեւ ալեւոր ծերունւոյն ձեռքն է որ անդորր կեանքի մը հանգստեան կարեւոր մխիթարութիւնը կ՚որոնէ հոն :

Զգենք այն ստուար խումբն ուսումնականաց եւ գիտնականներու, որ աչքի լոյսերնին գրքերու վրայ կը սպառեն :

Լ. Եաղուպեան իր հնարած նորաձեւ տառերուն մէջ այս պարագան նկատի առած ըլլալ չի թուիր, այլ ճամբայ ելեր է տպագրական խնայողութեան հաշիւներով, որ շատ ալ ջուր կը վերցնեն, մեզի հրամցնելու համար նորաձեւ տառեր՝ որ հայ տպագրական արուեստին մէջ անյաջող փորձէ քիչ մը աւելի անդին անցնելով պարզապէս այլասերում մը կը թուի :

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ

Կրկին յանցագործ Համիկ Գալստեան, վաղաժամ արձակուելով բանտէն, չի զբաղիր հանրօգուտ աշխատանքով, այլ կը վարէ թափառաշրջիկի եւ այլասերած մարդու կեանք: Այլանդակ բարքերու տէր երեւնամեայ այդ երիտասարդը մէկ քանի տարուան մէջ 4 – 5 կին կ՚առնէ, բոլորն ալ կը դժբախտացնէ եւ ապա կը լքէ :

Շրջապատի մարդիկը չեն հանդուրժեր ու Գալստեանի հարցը կը տանին թաղային կոմիտէին: Այստեղ կ՚որոշուի պարտադրել որ աշխատի այս օրինազանցը : Սակայն ան չի կատարեր թաղային կոմիտէին որոշումը:

Այս տարուան Փետրուար 21ին Գալստեան Երեւանի կայարանամերձ թաղամասին մէջ առանց առիթի վէճի կը բռնուի փողոցէն անցնող երիտասարդի մը հետ: Երբ այս վերջինը զարմացած կ՚ուզէ հասկնալ թէ խնդիրը ինչ է, այլասերածը լկտի հայհոյանքներ կ՚ընէ ու ապա, մէկ կողմ քաշելով, գաղանաբար կը դաշունահարէ: Մինչ քաղաքացիները կը շրջապատեն մահացու վիրաւորուած երիտասարդը, ոճրագործը կը դիմէ փախուստի:

Հիւանդանոցին մէջ Գալստեանի զոհը՝ քսանհինգամեայ ճարտարագէտ Լեւոն Յարութիւնեան կը մեռնի: Երկու օր ետք ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ ճամ-դասպանը :

Հայաստանի Գերագոյն Դատարանի քրէական գործերու ատեանը երկաթուղ- դահլիճին մէջ հրապարակային դատավարութեամբ ապացուցուած համարեց բոլոր մեղադրանքները եւ դատապարտեց պատիժի առաւելագոյնին՝ գնդակահարութեան :

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը մերժած է Հ. Գալստեանի ներման խնդրանքը :

Դատավճիռը գործադրուեցաւ :

« Ս. Հայաստան», Յունիս

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱՇԱՐՈՒԵՍՏ»

Այս անունով գիրք մը լոյս տեսաւ Մոսկուայի մէջ, ռուսերէն լեզուով :

Գիրքին մէջ կը բացատրուին չորս հարիւրէ աւելի կերակուրներու տեսակներ, որոնց զգալի մէկ մասը հազուադէպ տեսնել սեղանի վրայ ներկայիս: Ճաշատեսակներու գործը ուսումնասիրելու նպատակով, Հայաստանի զանազան քաղաքներն ու գիւղերը գացած են յատուկ խումբեր, որոնք հայկական խոհանոցի արուեստի պատմութեան ուսումնասիրութեան ընթացքին վերակենդանացուցած են բազմաթիւ կերակուրներու տեսակներու պատրաստութեան եղանակները, նշուած են ճաշերու անունները, անոնց ստուգաբանութիւնը :

Գիրքին մէջ, արժէքաւոր խորհուրդներ կան պաղ կերակուրի, խորտիկներու, ապուրներու, ձուկի, միսի, թռչուններու եւ բանջարեղէններու մասին, կը նկարագրուին նաեւ հայկական հացը՝ լաւաշ ու մատնաքաշը, անուշեղէնները, քաղցրեղէնները, թթուները, պտուղներէն եւ հատապտուղներէն պատրաստուող պահածոներն ու այլ անդամթերքներ :

Գիրքին մէջ պատմական – բանասիրական շարք մը յօդուածներ զետեղուած, որոնք կը խօսին հայ ազգային ճաշերու, հայ ժողովուրդին սնունդի բնապատմական հիմունքներուն եւ առանձնայատկութիւններուն մասին:

Գիրքը լոյս տեսած է 50.000 օրինակ, շատ ճոխ հրատարակութեամբ : Տրուած են բազմաթիւ գունաւոր նկարներ, վերջազարդեր եւ լուսանկարներ :

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԳՐԱԳԷՏ ՀՐ. ՔՈՉԱՐ Լեռնային Ղարաբաղ այցելած է տեղւոյն գրասէրներու հրաւէրով: Հանդիպումներ ունեցած Մարզակերտ աւանի եւ Կուսապատ գիւղի մտաւորականներուն եւ ընթերցասէրներուն հետ :

Ստեփանակերտի մէջ, Յունիս 2ին, ընթերցողներու հանդիպում մը կազմակերպուած է, որուն ընթացքին խօսք առած են շրջանի մտաւորականներէն: Գրագէտը խոստացած է գիրք մը Ղարաբաղի մասին :

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆԻ «Երկերի ժողովածու» առաջին հատորը լոյս տեսաւ վերջերս: Ներկայ հատորին նիւթերը դասաւորուած են գերազանցապէս թեմատիկ ձեւով

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Ես ուզում էի յայտնել Անահիտին, որ նրա անհանգստութիւնն ի զուր է եղել, որ այդ ժամերին մեր հանդիպման վայրում ես չեմ եղել, բայց նա շարունակում էր խօսել :

— Դէ, ասացէք, ասացէք, որ ներում էք ինձ :

Սա ի՞նչ խաղ է, մտածում էի ինքս ինձ: Եթէ Անահիտն ամուսնանում է ուրիշի հետ, ապա ինչո՞ւ այդ ջերմութիւնը չի պահում տաքացնելու համար այն մարդու սիրտը, որին նա սիրում է: Գուցէ Շահէնի տիկնոջ՝ Գոհարի ասածն է անստոյգ : Իմ խառնուածքին միշտ էլ յատուկ է եղել չափի զգացման պակասը: Սովորաբար որեւէ բանիմասին տեղեկանալու համար ես մարդկանց հարցեր եմ տալիս խիստ որոշ, առանց հեռաւոր շրջանցումների: Այսպէս պատահեց նաեւ հիմա :

— Դուք ե՞րբ էք ամուսնանում, — հարցրի ես :

Անահիտի դէմքը շառագունեց այդ անսպասելի հարցից: Նա թեք հայեացքով նայեց ինձ եւ ասաց.

— Գուցէ դուք ցանկանում էիք ուրի՞շ բան ասել.

Ուզում է թաքցնել, անցաւ իմ մտքով: Առանց վարանելու ես երկրորդեցի իմ հարցը: Այս անգամ Անահիտը սկսեց բարձրաձայն ծիծաղել եւ աւելի պինդ հպուել ինձ :

— Դուք շատ էք ընթերցում, գրքերը կարող են ձեզ բոլորովին խելքահան անել.— Ասաց նա,— իմ բարեկամական խորհուրդն է՝ ձեր խելքի մի մասը պահել առօրեայ հոգսերի համար :

— Դուք արդէն վիրաւորում էք ինձ.— նեղացայ ես :

— Բայց առաջինը դուք վիրաւորեցիք:

— Մի՞թէ տուածս հարցի մէջ վիրաւորանք կար:

— Դուք որտեղի՞ց էք լսել, որ ես ամուսնանում եմ :

— Մէկից :

— Ումի՞ց :

— Մի մարդուց, որը մօտ է ձեզ հետ:

—Բայց ինձ հետ ամենամօտը դուք էք:

Անահիտի այդ վերջին բառերը փարատեցին իմ բոլոր կասկածները : Նրա դէմքից, հայեացքից, ձայնից ես կռահեցի, որ բնակութիւն եմ հաստատել նրա սրտում: Այդ վճռական պահը ես ապրեցի հպարտութեամբ: Արդէն գիտէի, զգում էի իմ ողջ էութեամբ, որ նա սիրում է ինձ :

Մեղմ ձիւն էր գալիս: Փաթիլները նստում էին նրա ուսերին, քսւում մեր դէմքերին: Աբովեան փողոցի ծայրում մի պահ կանգ առանք:

— Այսպէս ո՞ւր ենք գնում, եա դառնանք, — ասացի ես:

— Իսկ ի՞նչ կը լինի, եթէ շարունակենք գնալ, — խօսեց Անահիտը, — չէ՞ որ մենք ազատ ենք եւ կարող ենք գնալ ուր որ կամենանք :

— Բայց հիմա ձիւն է գալիս :

— Աւելի լաւ :

— Դուք սիրո՞ւմ էք ձիւնը — հարցրի ես :

— Շատ, շատ :

Մենք դուրս եկանք քաղաքից եւ քայլեցինք դէպի Քանաքեռ տանող խճուղու զարձապտոյտներով: Երկար ժամանակ նա ոչինչ չէր խօսում, իսկ ես չգիտէի, թէ ինչի մասին կարելի է զրուցել: Յանկարծ Անահիտը դարձաւ ինձ :

— Ինչո՞վ պիտի զբաղուէք դուք, չէ՞ որ շուտով աւարտում էք համալսարանը:

— Դեռ չեմ որոշել, — անտարբեր պատասխանեցի ես :

— Իսկ որտե՞ղ պիտի մեկնէք դուք եւ ի՞նչ աշխատանք պիտի անէք :

— Կը մնամ Երեւանում: Աշխարհում ոչ մի մարդ չի կարող չսիրել իր տունը, իսկ Երեւանը մեր տունն է, մեր հարազատ օջախը :

Երկար ժամանակ մենք քայլեցինք առանց որեւէ բառ փոխանակելու: Բաւական հեռացել էինք քաղաքից: Ձիւնը շարունակում էր տեղալ հանդարտ, անշտապ: Բարձունքից մեր աչքի առջեւ ոչինչ չէր երեւում : Ծերմակը պարզ էր Երեւանը : Ժամբեզրի մի մօտ մի պահ կանգ առանք: Ես Անահիտի վերարկուի վրայ հաստ տով նստած ձիւնը եւ փորձեցի թափ տալ, բայց նա կանխեց ինձ.

— Սպասէք, պէտք չէ. ես սիրում եմ, երբ ձիւնը նստում է իմ ուսերին:

Ես ժպտացի, ապա ինչ որ բան ծելով, ասացի:

—Երեւի բոլոր Փարիզուհիները պաշտ են :

— Փարիզը չեմ յիշում, — պատասխանեց Անահիտը եւ խորախորհուրդ մի հայեացք ձգելով վրաս, ասաց:

— Տուէք այստեղ ձեր ծոցատետրը

Նրա ձայնի մէջ զգացուեց հրամայական շեշտը :

Ես հանեցի իմ փոքրիկ ծոցատետրը, որի առաջին էջի վրայ գրուած էր խօսութիւնների ժամացուցակը, իսկ էջերում կցկտուր տպաւորութիւններ տասնեակ գրքերի մասին: Անահիտը ուշադիր տուեց այն եւ մի բաց էջ գտնելով, սկսեց գրել:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏ

(5 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌԸՆԷ ՔԼԵՐ՝ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

Իր ամբողջ կեանքը շարժանկարի բեմադէրի Հրջուն թիկնաթոռի մը վրայ անցընելէ ետք, Ռընէ Քլեր (իր բուն անունով՝ Ռընէ Ռոմեթ) Ֆրանսական Ակադեմիայի վերջին ընտրութիւններու ընթացքին, 29 ընտրողներու 18 ձայնով, կոչուեցաւ բազմելու Քառասուն Անմահներու կաճառին մէջ բանաստեղծ Ֆերնան Կրեկի մահով թափուր մնացած թիկնաթոռին վրայ :

Ոչ միայն Ֆրանսական, այլեւ համաշխարհային շարժանկարի աշխարհին մէջ, Ռընէ Քլեր հանրածանօթ անուն մըն է :

Այս մեծ բեմադիրը, որուն անունը անկասկած անջինջ պիտի մնայ շարժանկարի պատմութեան տարեգրութեանց մէջ, իսկական փարիզցի մըն է, ծնած 1898ին, Փարիզի ճիշդ կեդրոնը՝ Հալի մերձակայքը :

1917ին, Համաշխարհային առաջին պատերազմին կը զինուորագրուի, եւ սակայն յաջորդ տարին զերծ կացուցուելով զինուորական ծառայութենէն, կ՚որոշէ ընդգրկել լրագրական ասպարէզը :

Բարեկամի մը միջնորդութեամբ կը ներկայացուի «էնթրանսիժան»ի տնօրէն Լէօն Պայիի, որ զինքը կ՚ընդունի իր խմբագրական կազմին մէջ: Ամսական 250 ֆրանքի վճարումով մը :

Եւ սակայն, փանթէզիներու հանդէպ ունեցած իր բնածին հակումները, ինչ որ յետագային ցայտուն կերպով երեւցան շարժանկարային իր բոլոր արտադրութիւններուն մէջ, մղեցին երիտասարդ խմբագիրը իր յօդուածներուն մէջ զետեղելու տարօրինակութիւններ, եւ օրին մէկը զինքը ճամբեցին, առարկելով թէ՝ « սրճարաններու մէջ կը դնէ իր տեղեկագրութիւնները ...»:

Այս ձախողանքէն ետք, Ռընէ Քլեր կ՚որոշէ մտնել շարժանկարի ասպարէզը : Ժամանակ մը իբր պարզ ֆիկիւրան կ՚աշխատի 25 ֆրանք օրավարձքով մը, մինչեւ այն օրը երբ կը յաջողի օգնականը դառնալ յայտնի բեմադիր Պարոնչելլիի, որ իրեն առիթ կը ստեղծէ արտադրելու առաջին ժապաւէն մը՝ «Փարիզը որ կը նինջէ» :

Ռընէ Քլեր արտադրած է մօտաւորապէս 26 ժապաւէններ, սկսած «Միլիոն»էն եւ «14 Յուլիս»էն մինչեւ վերջինը՝ «Փորթ տէ Լիլա»ն, որոնք զինքը դարձուցած են համաշխարհային չափանիշով բեմադիր մը:

Իր գործունէութեան դաշտը տարածուած է նաեւ շարժանկարի ճարտարարուեստին լաւագոյն կեդրոնները եղող օտար երկիրներու մէջ եւս, ինչպէս Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ:

1936ին եւ 1938ին երկու ժապաւէններ պատրաստած է Անգլիոյ մէջ: Առաջինը՝ «Ծախու ուրուական» եւ երկրորդը՝ «Սուտ լուրեր» :

Իսկ Միացեալ Նահանգներու մէջ, 1941–1945, յաջորդաբար արտադրած է հինգ ժապաւէններ, որոնցմէ մանաւանդ երկուքը՝ «Կինս վհուկ մըն է»ն եւ «Տասը փոքրիկ Հնդիկներ»ը մեծ ընդունելութեան են արժանացած :

Ոչ միայն տաղանդաւոր բեմադիր մը, այլեւ նուրբ գրող մըն է եղած Ռընէ Քլեր: Իր պատրաստած ժապաւէններէն մեծ մասին բանագրութիւնները իր գրչին արգասիքն են եղած եւ գրած է նոյնպէս երեք վէպեր՝ «Ադամ», «Ջինատտանի իշխանուհին» եւ «Դերձանէն՝ ասեղ»:

Իր մասին խօսած պահուն, նոր ակադեմականը սովոր է յաճախ ըսելու․

— Պատահմամբ է որ շարժանկարը գտնուած է իմ կեանքիս ճամբուն վրայ : Եթէ պատահական այդ հանդիպումը տեղի չունենար, գրող մը պիտի ըլլայի, միայն ու միայն գրող մը :

Արդարեւ, երբ տակաւին անծանօթ ֆիկիւրան մըն էր Ռընէ Քլեր, օր մը, ֆրանսացի խրապաշտ մեծ երգչուհին՝ Տամիա, որ համակրանքով կը դիտէր այդ միջոցին գրական եւ գեղարուեստական մարզին մէջ Ռընէ Քլերի թափած ջանքերը, զայն կը ներկայացնէ շարժանկարի արտադրող Լէօ Ֆիւլլէրի, որ պէտք ունէր երիտասարդ դերակատարի մը : Սակայն, Ռընէ Քլեր այդ պահուն ինքզինքը ամբողջովին գրականութեան նուիրած ըլլալով կը տատամսի նախ եւ հուսկ ապա կ՚ընդունի իրեն եղած առաջարկութիւնը, հետեւեալ խորհրդածութիւնը ընելով․

— Հոգ չէ, գրողի կոչումիս չի վնասեր այս դերը․ չէ՞ որ Քոլէթ Միւզիք – Հոլ ըրած է եւ այդ պարագան ոչ միայն չէ խափանած գրական վերելքի իր ճամբան, այլ եւ իր լաւագոյն վէպերէն մէկուն ներշնչման աղբիւրը եղած է ...:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

— 1918, ՄԱՅԻՍ 28 — ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ, այս տարի եւս Մարսիլահայ հասարակութիւնը խուռներամ եկած էր իր ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը բոլոր այն անանուն հերոսներուն, որոնք իրենց թանկագին կեանքին զոհողութեամբ, վեց երկար դարերու ստրկութեան շղթաները փշրելով, 28 Մայիս 1918ին հիմնեցին, Միացեալ Ազատ Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը : Թէեւ կարճ ժամանակ ապրեցաւ այս նորածին հանրապետութիւնը, սակայն անժխտելի փաստ մըն է որ հիմնաքարը եղաւ ներկայ Հայաստանի :

Հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարեց դաշնակահարուհի Օր․ Սիւզան Պօյաճեան, «Մարսէյյէզ»ով եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով, հանդիսականներու յոտնկայս ունկնդրութեամբ : Ներկայացուեցաւ ղեկավարութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի՝ տպաւորիչ կենդանի պատկեր մը : Յետոյ խօսնակը Պ․ Սեպուհ Ասատուրեան, բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահ Պ․ Յովհ․ Հացպործեան :

Նախագահը, մանրամասնօրէն նկարագրեց մեր մարտիրոս ժողովուրդին երկար դարերէ ի վեր կրած տանջանքները, հալածանքները, գազան Թուրքին բռնակալութեան լուծին տակ, որուն գլխաւոր նպատակն եղած էր ոչնչացնել եւ աւերակ դարձնել Հայաստանը, եւ այդ դժբախտ իրականութիւնը մղեց հայ ժողովուրդը անխտիր, զէն ի ձեռին ոտքի ելլել մէկ սիրտ ու մէկ հոգի, ղեկավարութեամբ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան, հաստատելով որ Հայն ալ գիտէ զոհուիլ իր ազատութեան եւ պատւոյն համար, եւ 1918 Մայիս 28ին, կատարեց անսպասելի հրաշքը, հիմնեց Միացեալ Ազատ Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Արտասանեցին ընկեր Վ․ Ճառայեան « Ափ մը մոխիր» Սիամանթոյէն, եւ Օր․ Սեդա Թութիկեան «Յարգանք քեզ» Ա․ Ահարոնեանէն: Երգեցին Օր․ Ալիս Շահմիրեան «Հայուն գրոշ», եւ ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր․ Սիւզան Պօյաճեանի՝ «Քելէ քելէ» եւ «Բելեր ցոլեր» Կոմիտաս վարդապետէն: Երգեց նաեւ Օր․ Ժագլին Փափազեան, «Ծաղկեձորի կանաչ լանջին» եւ «Սիրուն Երեւան»: Փոքրիկն Ճոչկունեան նուագեց ակորտէոնով՝ «Այ պաղ ջրեր» եւ «Սարէն կուգայի»:

Գեղարուեստական բաժինին բոլոր մասնակցողները խիստ յաջող էին, եւ արժանացան հանդիսականներու կողմէ բուռն ծափահարութիւններու :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Յ․ Արթինեան (Պէյրութէն), որ Դաշնակցական երիտասարդներու կողմէ խօսեցաւ ոգեւորիչ ճառ մը, խանդավառելով ներկաները : Ընկերը ըսաւ ի մէջ այլոց․— « Քսաներորդ դարուն, երբ քրիստոնէական հրաշքներու շրջանը շատոնց անցած էր, մեր ժողովուրդը իրագործեց Մայիսեան Հրաշքը, բարձրանալով Տէր Զօրի գերեզմաններէն, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի ճակատներուն վրայ, ուր հարուածեց անարգ թշնամին, եւ պատմութեան պարգեւեց Յարութեան նոր շրջան մը, արեւաշող Մայիս 28ը: Մեր երազը ի սփիւռս աշխարհի գաղութներ ստեղծել չէր, այլ Ազատ եւ Միացեալ Հայաստան, ուստի պէտք չձգենք որ միջազգային շուկաներու վրայ մեր դատը ծախու հանեն խորթ հաշիւներու համար» :

Ներկաներու փափաքին վրայ կրկին բեմ հրաւիրուեցաւ Օր․ Ժագլին Փափազեան որ երգեց Եղիշէ Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանին» :

Օրուան բանախօսն էր մեր ղեկավար ընկերներէն Ս․ Սիսլեան, յատկապէս հրաւիրուած Կրընոպլէն: Բուռն ծափահարութեանց տակ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերը, որ լայն օրէն վերլուծեց Մայիս 28ի իմաստը մեր պատմութեան մէջ, տալով պատմական վաւերական դէպքերու նկարագրութիւնը :

« Թէեւ կարգ մը մարդիկ կ՚ուրանան Մայիս 28ի արժէքը, սակայն լռելեայն Հայաստանի մէջ կը տօնուի այս անմոռանալի թուականը »:

Հանդէսին առաջին մասը վերջացած ըլլալով, սկսան եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս :

Օ․ ՃԱՌԱՅԵԱՆ

իւրաքանչիւր գրուածքին տակ յիշուած է գրութեան տարին, Գիրքը ունի երեք ենթաբաժիններ («Տխուր մարդիկ», «Ցանկապատ» եւ «Խնձորի այգին») , որոնց մէջ տեղ գրաւած են գրողին 1913 – 1918 թուականներուն գրած լաւագոյն ստեղծագործութիւնները՝ «Զմրան գիշեր», « Կամաց խօսէք», «Վճռական մարդը », «Տնօրհնէք», «Պապն ու թոռը», «Ծեր Սուքին» եւայլն: Գիրքը լոյս տեսած է 20 հազար օրինակ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Ե․ – Զ․րդ դարերու հայ անուանի փիլիսոփայ Դաւիթ Անյաղթի «Սահմանք իմաստասիրութեան» աշխատութիւնը, որ ամենայն իրաւամբ, հին աշխարհի փիլիսոփայական մտքի հիանալի յուշարձաններէն մէկը կարելի է համարել : Հայերէն բնագրին կցուած է ռուսերէն թարգմանութիւնը : Գիրքը խմբագրած է Ս․ Արեւշատեան :

ՓՐՈՖ․ ՆՈՐԱՅՐ ՍԻՍԱԿԵԱՆ, ծանօթ կենսաքիմիագէտը, Խորհրդային Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ ընտրուած է, Յունիս 10ին :

ՄՈԼՏՈՎԱՅԻ արուեստագէտներու խումբ մը Հայաստան հասած է ներկայացումներ տալու համար, իսկ Հայկական Տրամաթիկ Թատրոնի խումբը Մոսկուա մեկնած է, ներկայացումներ տալու համար Կրեմլինի պալատին մէջ :

ՋՐԱԳՆԴԱԿԻ (Ուոթըրփոլօ) պատանիներու բաժանմունքի համամիութենական մրցումներուն մէջ, Հայաստանի պատանի մարզիկները առաջնութիւն շահած են: Հանդիպումները տեղի ունեցած են Երեւանի մէջ: Մասնակցած են՝ Քիեւի, Քիշնեւի, Պաքուի, Թիֆլիսի, Լվովի եւ Երեւանի պատանի մարզիկները :

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ նոր դպրոց մը հիմնուած է Էջմիածնի խճուղիին մօտ կանաչախիտ վայրի մը մէջ: Գիշերօթիկ կրնան յաճախել երեք հարիւր աշակերտներ : Այդպիսի դպրոցներ կառուցուած են նաեւ Երեւանի 26 Կոմիսարներու, Կիրովականի, Ալավերդիի, Ստեփանաւանի, Գորիսի եւ Դիլիջանի մէջ :

Ուսումնական յառաջիկայ տարւոյն ընթացքին գիշերօթիկ դպրոցներու թիւը կը հասնի քսանի, իսկ յաճախողներու թիւը՝ հինգ հազարի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Թ.

Նրանց աչքերը հանդիպեցին իրար: Երկար լռութիւն: Ատամները սեղմուեցին : Անծանօթ մի սարսափ անցաւ իւրաքանչիւրից միւսին եւ յանկարծ յարձակուեցին իրար վրայ :

Մի քանի անգամ նրանք պառկեցին գետին, ցատկեցին վեր եւ երկուսը միասին յարձակուեցին իրենց սիրած աղջկայ վրայ : Իւրաքանչիւրն աշխատում էր գրկել նրան, որպէսզի միւսը չդիպչի :

— Դուն պղծեր ես իմ օրօրոցը, — մռնչաց Հրաչը :

— Ո՞վ ես դուն, չեմ ճանչնար, Վերոնն իմն է, — բղաւեց Վահրամը :

— Տեսնենք թէ որո՞ւնը կ՚ըլլայ, — պատասխանեց Հրաչը :

Եւ նրանք քաշքշեցին աղջկան, բռնեցին նրա կոկորդից, քաշքշեցին անգութ սիրով, զգացին, որ Վերոնիկան թակարդը ընկած թռչունի նման թպրտաց, խեղդուելու ձայներ հանեց եւ թուլացաւ․ շարունակեցին կատաղած պատանիները գրաւումի պայքարը, մինչեւ զգացին, որ իրենց սիրածը չկայ եւ այլեւս չարժէ կռուել դիակի շուրջը․ այն ժամանակ նրանք սկսեցին իրար սպաննելու ահաւոր փորձը :

Վահրամը մատը կոխեց Հրաչի բերանը եւ սկսեց քաշել իր բոլոր ուժով, որպէսզի պատռի եւ այլանդակի նրան, իսկ Հրաչը ցաւից ցնցուեց եւ այնպէս սեղմեց ատամները, որ Վահրամի մատների ոսկորները ճռճռացին եւ Վահրամը ճչաց, ճչաց հոգեւարքի մէջ եղող անասունի նման :

Այդ ճչոցից էր, որ պատանիների մայրը վազեց տան ներքնայարկը, գտաւ Վերոնիկային խողխողուած, յօշոտուած, իսկ երկու պատանիներին անտառային գազանների զարհուրելի պայքարում :

— Հասէք, հասէք, թէզ հասէք, իրար կ՚ուտեն, մեռցուցին, մեռցուցին ...

Ոճրի վայրն առաջինը հասաւ մեծ եղբայրս :

Զարհուրելի լուրը տարածուեց մի ակնթարթում ամբողջ քաղաքում :

Յանկարծ փողոցի վերից լսուեց մի ուրիշ մօր սրտակեղէք չիւանը, տարածուն, համայնական չիւան, որ որքան մօտենում էր, այնքան խորանում, բզքտում, խոշտանգում լսողների ականջը :

— Եավրուս, եավրուս, կանաչ – արեւ իմ եավրուս, — աղաղակում էր․ սրտայօշոտում Վերոնիկայի մայրը, մայրն այն աղջկայ, որ չկար, որի թշերը քիչ առաջ այնքան կարմիր էին, որ ամենափոքրիկ սեղմումից կարող էին կաթիլ – կաթիլ արիւն հոսել :

Վերոնիկայի դիակը վեր բերողները դիմաւորեցին նրա մօրը․ մայրը վազեց, գրկեց նրա տժգունած, հանգիստ, խաղաղ, լուռ գլուխը եւ սկսեց սիրող մօր անզուսպ ողբը :

Վահրամն ու Հրաչը նայում էին իրար դեղին աչքերով, սղմում էին իրենց ատամները եւ միայն շրջապատող տղամարդկանց ֆիզիքական ուժը կանգնեցրեց նրանց իրար յօշոտելուց :

Տարան Վերոնիկայի դիակը տուն․ Նա վերադարձաւ տուն անփայլ աչքերով, հետզհետէ մօր լացի աղաղակը մեղմացաւ եւ ապա բոլորովին կորչեց :

Վահրամին ու Հրաչին տարան բանտ, շղթայակապ :

Մարդիկ ցրուեցին, բարձրացան կտուրները, խօսեցին անվերջ ոճրի մասին, մինչեւ քունը դարձաւ անդիմադրելի :

Ժ․

Ես քաղաքում համարում էի լաւ թռուցիկ շինողներից մէկը: Շինում էի մեծ տրամագծով, երկար պոչով, գոյնզգոյն եւ փափուկ: Ամառ երեկոները, երբ մեր կտուրների վրայով եւ փողոցների միջով անցնում էր զարմանալի քնքոյշ քամին, մենք բաց էինք թողնում թռուցիկները ամենաբարձր կտուրներից, երբ դեռ արեւը, վիթխարի ծիրանի նման, լողում էր դիմացի սարերի կապոյտ անկողնում: Մանիշակագոյն մութը բարձրանում էր դաշտից, մանիշակագոյն մեծ մեծ քօղեր կախւում էին եւ երկնքից, թափւում էին աստղեր, աստղեր, աւելի առատ, քան որեւէ երկնքում, այն ժամանակ, արդէն մեր թռուցիկները սաւառնում էին կապոյտ եթերում գոյնզգոյն և մեծ լապտերներով:

Երբ կապոյտը խտանում էր, թռուցիկներն այլեւս չէին երեւում, միայն լապտերներն էին, որ լողում էին երկնքում, երփներանգ եւ վառ, կարծես տեղահանուած եւ օրօրուող լուսիններ լինէին, որ թափառում էին եւ չէին կարող գտնել իրենց ծիրը: Ամէն երեկոյ քաղաքի վրայ լողում էին այսպիսի տասնեակ լուսիններ: Պատահում էր, որ յանկարծ նրանցից մէկն ու մէկը այրւում էր — ահա բոցի մը խոշոր լեզու, միայն մի պահ, եւ չկայ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար․)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վահան Փասարմաճեանի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: Նոյն խումբը 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սահակ Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ, նոյն նպատակին:

×

Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Վարպետեան Վահան Փասարմաճեանի մահուան առթիւ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: (Այս վերջին գումարը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ռււ. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ–անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Ջաւարեան կոմիտէին կողմէ:

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: ՊԻՒՖԷ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պորըկարի գեղատեսիլ լեռնադաշտի պաղ ջուրին մօտ:

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կատարուի դպրոցի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ:

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձրախօսով հայկ. եղանակներ:

Ճոխ եւ գիւրամատչելի գիներով պիւֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Թըռնաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները:

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի Յուլիս 10ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ վարժարանին Հաշւոյն Հրապարակ հանուած նուիրատուներէն.–

Զ. ՑԱՆԿ

Պ. Պ. Սարգիս Գալուստեան (Րէնսի) 500 Ն. Ֆ., Վահրամ Պարկիրճեան 300 Ն. Ֆ., Փոստոյեան (Մօնթէ Քարլօ), Հանըմեան, Հրաչեան, Ե. Սարաֆեան, Օ. Պօյաճեան, Յ. Տապաղեան, Աղապէյեան եղբարք հարիւրական Ն. Ֆ., Հիւսեան (Մարսէյլ), Բարեսէր մըն (Լիոն), Տիկին Ներսէսեան, Պ. Պ. Վ. Թօսունեան, Ե. Աժտէրեան, Ա. Մալաճեան, Մ. Մարգարեան յիսունական Ն. Ֆ., Յանուկկարապետեան, Ալեան, 30 Ն. Ֆ., Տամլամեան, Կիւրինլեան, Ժամկոչեան, Փիլիճեան, Տօքթ. Տուտիփափազեան, Մասլաքեան քսանական Ն. Ֆ., Ժ. Աչճեան, Պօղապալեան, Հաճեան, Վարժապետեան տասնական Ն. Ֆ., Գումար 2070 Ն. Ֆ.: Նախորդ գումար 11870·87, ընդհ. գումար 13·940,87 Ն. Ֆ.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ:

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի արճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին:

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը: Անձրեւի պարագային ապահով վայր:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր բաժանորդներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դիմումնագիրը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION (Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախսն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վարդիթեր Եղիկեան, զաւակները՝ Հայկուհի եւ Արա կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ԵՂԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ:

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.-ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զուեճտ Կապոյտ խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի:

Մուտքը ազատ է:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաւէի սրահը: Պ. Գրիգոր Մելիքեան պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն Վազգէն Ա. վեհ.-ի, փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փոլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները:

Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, Կապիյոնի արճարանին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր:

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին դաշտահանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Կապիյոնի արճարանին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին եզերքը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը այս ազգօգուտ ձեռնարկը քաջալերելու եւ հայկ. ուրախ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամանց մը անցընելու:

Մուտքը ազատ է: Կերուխում առա՛տ, անակնկալներ շա՛տ...

Ազգային երգ, տոհմային պարք հարազատ ու ճաշեր ազատ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են:

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին:

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27–35:

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցիի սրահը: Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի արճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Յուլիս 31ին, Կապիյեօն արճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարապետ Պ. Եդուարդ Ութիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոդական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11–21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ:

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին:

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ Սէն Լազարէն, Սէն–Ժէրմէն–անլէյի կայարանը (ոչ թէ Լը Բէքի):

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել էրմիթաժի կայքը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆրէ (Իզէռ):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 – 8·30, Շաբաթ 2–6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութեանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճար 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ:

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մասին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նոյն օրը:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօնվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա – Խարբերդ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս Կիրակի Պ. Հայկազ Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն – Լու Կրան – Փէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Իր մասնակցութիւնը կը բերէ ԺԱԳ ՆԱԺԱՐ, ձայնասփիւռի եւ բեմերու արուեստագէտ: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԶՈՅԳԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ» կամ «ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ»:

ՌԱՏԻՕ ԱԼԳԱՋ իր նոր սալերով եւ գործիքներով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ: Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւերը եւ իջնել Սէն –Լու, ֆրանսական եկեղեցիին քով:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նախանգային Մուրատ Ուսումնացիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ: (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր:

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը եւ ուրիշներ:

Մուտքը ազատ է:

Առատ պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մէթօր՝ իջնել Փօն տը Սեւր

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց.22Ն.Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 30 JUIN 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8837 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4638

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱ՞Ն

Այն փաստը, որ Մայիս 27ի զինուորական յեղափոխութիւնը ա՛յնքան դիւրութեամբ եւ առանց աղմուկի, մանաւանդ առանց արիւնահեղութեան յաջողեցաւ, ապացոյց մըն է թէ որքան փտած էին դեմոկրատ կառավարութեան հիմերը :

Ատնան Մենտերէս՝ կռթնած իր անձնական հարստութեան վրայ եւ շրջապատուած փառասէր ու շահախնդիր մարդերով — որոնք կը շոյէին իր ունայնամտութիւնը —, դարձած էր Թուրքիոյ փճացած զաւակը :

Մենատիրական ձգտումները հետզհետէ զարգացան իր մէջ, տարիներու հոլովումով: Յաջորդական երեք ընտրութեանց ընթացքին իր կուսակցութեան ձեռք բերած յաջողութիւնը այն համոզումը գոյացուցած էր իր մէջ թէ դեմոկրատները անպարտելի են եւ յաւիտենապէս իրենց ձեռքին մէջ պիտի պահեն երկրին ղեկը : Իսկ ինք իբրեւ «անփոխարինելի» վարչապետ պիտի շարունակէ անպատասխանատու եւ յանձնապաստան կերպով վարել երկիրը :

1957ի ընտրութիւններէն ի վեր ընդդիմադիր Հալք կուսակցութիւնը թէ՛ խորհրդարանին եւ թէ երկրին մէջ սաստկացուցած էր իր քննադատութիւններն ու յարձակումները Մենտերէսի «հակադեմոկրատական» քաղաքականութեան դէմ : Անհեւ վարչապետը ուզեց հետեւիլ Սթալինի եւ Հիթլէրի օրինակներուն : Ընդդիմադիր բերանները փորձեց լռեցնել՝ բանտարկելով ընդդիմադիր կուսակցական քարոզիչներն ու լրագրողները: Արգիլեց Հալքի հրապարակային հաւաքոյթները :

Մանաւանդ բացէ ի բաց թշնամական դիրք բռնեց հանդէպ Իսմէթ Ինէօնիւի, առանց անդրադառնալու, որ «անկախութեան պատերազմ»ին եւ Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ իր ձեռք բերած զինուորական ու դիւանագիտական կրկնակ յաղթանակներով «փաշան» ցարդ պաշտամունքի առարկայ է ոչ միայն հասարակ ժողովուրդին եւ մտաւորականութեան մօտ, այլ նաեւ ու մանաւանդ բանակին մէջ:

Մենտերէս իմաստութիւնը չունեցաւ թափանցելու իր հայրենակիցներու հոգեբանութեան :

Ամէնէն առաջ իրեն դէմ ծառացան համալսարանի ուսանողները, երկրին վաղուան վարիչները, որոնք պարզապէս «ազատութիւն» (Հուրիյէթ) կ՛աղերսէին, միաժամանակ պահանջելով որ հրաժարի վարչապետը՝ եթէ չուզեր ժողովրդավարական սկզբունքներով կառավարել երկիրը :

Շարժումը վարակիչ դարձաւ : Զինուորական վարժարանի ուսանողները իրենց կարգին արտայայտեցին իրենց դժգոհութիւնը օրուան իշխանութեան դէմ, առանց փողի ու թմբուկի, լռիկ տողանցքով :

Յաջորդ քայլն առաւ բանակը: Պայար-Մենտերէս վարչաձեւը փլաւ կաւէ արձանի մը նման, անփառունակ կերպով, առանց լացող մը ունենալու վրան :

Ամենազօր կարծուած դեմոկրատ կուսակցութիւնն ու անոր ետեւ կանգնած [illegible] ո՛չ մէկ փորձ կատարեցին, ո՛չ մէկ գնդակ արձակեցին՝ պաշտպանելու համար կառավարութիւն մը, որ տասը տարիէ ի վեր սանձարձակ տէրն ու տիրականն էր եղած երկրին :

Այժմ Պայար, Մենտերէս եւ դեմոկրատ նախարարներ ու երեսփոխաններ, Մարմարայի Եասը Ատա ամայի կղզիին մէջ հաշուետրեն, քաւելու համար իրենց մեղքերը : Կան որ կախաղանի չուանը կը տեսնեն իրենց երազին մէջ:

Թուրքիոյ նոր վարիչները մահապա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈԼՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՐԹՈՒԱԾ

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ ՃԱԿԱՏԸ ՏԵՂԻ ՉԻ ՏԱՐ

Մեծ հարցականը կը մնայ միշտ : Ալժերացի բանակցողները ձեռնունա՞յն պիտի մեկնին թէ համաձայնութիւն մը գոյացած պիտի ըլլայ :

Շաբաթ օրուընէ ի վեր խօսակցութիւններ տեղի կ՚ունենան : Երկու կողմերն ալ իրենց տեսակէտներուն վրայ հաստատ կը մնան : Առաջարկ ու հակառաջարկ իրարու կը յաջորդեն :

Քոմպայի մէջ լրագրող մը հետեւեալ ձեւով կը պատկերացնէ կացութիւնը : « Ձուլերու խօսակցութիւն մը չէ. սակայն, գրեթէ յաջորդական զոյգ մենախօսութիւններ են, ուր իւրաքանչիւրը իր տեսակէտները կը պարզէ առանց ականջ կախելու դիմացինին տեսակէտներուն » :

Հակառակ տիրող զաղտնապահութեան կը կարծուի թէ տարակարծութեանց կէտերը հետեւեալներն են.—

1.— Կարելի չէ եղած համաձայնիլ թէ ի՛նչ պայմաններու տակ Ֆերհաթ Ապպաս Փարիզ պիտի գայ :

Մանաւորապէս չեն ճշդուած իր ժամանումին հետ կապ ունեցող գործնական հարցերը :

2.— Էֆ Էլ Էնի պատուիրակութեան կազմը անհամաձայնութիւններու դուռ կը բանայ : Արդարեւ Պումենճէլ կը պնդէ Պէն Պելլայի մասնակցութեան վրայ : Ֆրանսական կառավարութիւնը ոչ մէկ ձեւով կրնայ հանդուրժել անոր ներկայութեան, պատուիրակութեան մէջ :

3.— «Ալժերական կառավարութեան» պատուիրակութեան անդամներուն համար նիստերէն դուրս ազատ գործունէութեան դաշտ պահանջած է, Պումենճէլ : Ֆրանսա մերժած է : Մամուլի ոչ մէկ ասուլիս : «Արտաքին» ոչ մէկ շփում :

4.— Կրակը դադրելէն առաւելագոյն վեց ամիս ետք պէտք է կազմակերպուի, ինքնորոշումի հանրաքուէն, պահանջած է Պումենճէլ : Ֆրանսայի տեսակէտով երկու տարի ետք միայն կարելի է հանրաքուէ կազմակերպել :

Այսուհանդերձ, Էֆ Էլ Էնի համար ամէնէն կենսական խնդիրը կը մնայ, Ֆերհաթ Ապպասի տը Կոլի կողմէ ընդունուիլը :

Այս պահանջը գլխաւորաբար վարկի հարց է, որովհետեւ նման հանդիպում մը դրական արդիւնք կրնայ ունենալ նախ, իսկ ձախողութեան պարագային Էֆ Էլ Էնի դիրքը զօրացած կ՛ըլլայ, քանի որ «Ալժ. կառավարութեան» պետը պաշտօնապէս ընդունուած կ՛ըլլայ Ֆրանսական կառավարութեան պետին կողմէ :

Այս պարագային մէջ, ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակները, Էֆ Էլ Էն իր քարոզչական մեքենան չարժման մէջ պիտի դնէ : Օրինակ, Մոսկուա կը տեսնէ կը սպասեն գլխաւոր վարիչներուն եւ գեղծարարներուն :

Մուսթաֆա Քեմալ Աթիւն Գարահիսարի մէջ «անկախութեան դատարաններ»ու առջեւ դատապարտել տուած էր բոլոր դաւաճանները, յետոյ նաեւ Իզմիրի մէջ կախաղան էր բարձրացուցած նախկին երիտթուրք նախարար Ճավիտն ու Իթթիհատական ծանօթ դէմքեր : Անգարայի մէջ ալ նոյն պատիժին էր ենթարկած Հայերու դահիճ Տօքթ. Նազըմը, որ խուսափած էր Հայկական վրիժառու գնդակէն :

Զօր. Կիւրսէլ եւ յեղափոխական ընկերները քաջութիւնը պիտի ունենա՞ն կախաղաններ անկելու Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Երէկ քանի մը տողով յիշած էինք թէ Վաթանի աշխատակից Օքթայ Աքպալ գրած է թէ Սեպտեմբեր 6 – 7ի պատասխանատուները պէտք է հաշիւ տան : Ստորեւ կուտանք Թուրք լրագրողին յօդուածին ամբողջութիւնը :

« 6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերը մթութեան մէջ են : Մէկ գիշերուան մէջ Իսթանպուլ ինչպէս տակնուվրայ եղաւ, միջնադարեան կերպարանք ստացաւ : Այս քաղաքին իրաւասուները ինչպէսայսպիսի կացութիւն մը արտօնեցին : Պատասխանատուները ինքզինքնին օրէնքին մազիլէն ինչպէս փրկեցին : Անշուշտ որ այս հարցումներուն պատասխանները պիտի տրուին : Այն շրջանին վարչապետն ալ, պատասխանատու գործավարներն ալ, կուսակալն ալ, ապահովութեան տնօրէնն ալ, միւս իրաւասուներն ալ 6 – 7 Սեպտեմբերի հաշիւը արդարութեան առջեւ պիտի տան : Անոնք որ Թուրք պատմութեան աւելցուցած են 6–7 Սեպտեմբերի նման տգեղ էջ մը, այդ գիշերուան գաղտնիքը մերկապարանոց պիտի պարզեն : Իրենց սարսափազդու ընթացքին պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնեն պատմութեան առջեւ :

Այս դէպքը ամէն տեսակէտով պէտք է լուսաբանուի : 6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերը ամբողջ տգեղութեամբը, ամբողջ իրականութեամբը, այլեւս պէտք է գիտնանք : Ականջէ ականջ փսփսացուած զրոյցները իրականութեան լոյսին տակ պէտք է հալին : Թուրք ազգը պէտք է փրկուի այս դժնդակ կացութենէն որու մատնուիլ ուզուեցաւ օտար աշխարհի առջեւ: Ափ մը արկածախնդիր իրենց զարշելի ընթացքին հետ պէտք է գլուխ նայ օր մը ըսել .— «Ինչո՞ւ կ՚ուզէք որ չճանչնամ պաշտօնապէս, կառավարութիւն մը որուն պետը ընդունուեցաւ նախագահ տը Կոլի կողմէ» :

Այս պատճառով է որ զօրավար տը Կոլ Ֆերհաթ Ապպասը ընդունելէ առաջ, կ՚ուզէ վստահ ըլլալ թէ համաձայնութիւն մը իրապէս հնարաւոր է :

Ալժ. Ազատ. Ճակատը երաշխաւորութիւններ կ՚ուզէ նաեւ հանրաքուէին համար, իր յաւակնութիւնը կ՚երթայ մինչեւ իսկ միջազգային մարմին մը պահանջելու : Այս մասին տը Կոլ չուզեր անշուշտ, խնդրոյ առարկայ ընելով իր վարկը, երաշխաւորութիւններ տալ Ֆերհաթ Ապպասի, բայց հաւանական կը թուի որ մամուլի ասուլիս մը տայ որուն ընթացքին անուղղակի երաշխաւորութիւններ տայ :

Ալժերիա կը պահէ իր հանդարտութիւնը :

« Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատ»ը կը շարունակէ ծաւալիլ : Միայն Քապիլի մէջ 50.000 անձեր արձանագրուած են շարժումին :

« Էքօ տ'Ալժէ» կը շեշտէ թէ պէտք չէ սպասել որ Էֆ Էլ Էն «հարա քիրի» մը ընէ : Ընդհակառակն, կը հասկցնէ Ֆրանսայի կառավարութեան, որ ոչ մէկ գիջում ընելու տրամադիր է » :

« Ժուռնալ տ'Ալժէ»ի մէջ, Ժ. Փիլէօ կը գրէ .— «Կը թուի թէ Պումենճէլ զօրաւոր ճնշումի հանդիպած է, կառավարութեան կողմէ : Ամէն ինչ մտածել կուտայ թէ ստացուած պատասխանները չեն համապատասխաներ «Ալժ. կառավարութեան» տեսակէտներուն :

× Ընկերվարական պարագլուխ՝ Կի Մոլէ նամակ մը գրկած է քաղաքական եւ ընկերակցական (բացի համայնավարներէ) կարգ մը կազմակերպութեանց ուր կ՚ըսէ .— «Մեծ յոյս մը կը ծնի ալժերական հարցին յեղաշրջումէն: Բայց մտահոգ ենք կարգ մը ծայրայեղներու գործունէութենէն » :

գլխի մնան : Այդ սարսափազդու գիշերուան պատասխանատուներէն ոչ մէկը օձիքը պէտք չէ փրկէ օրէնքին մազէն :

Ես այդ գրութեամբս կ՚ուզեմ խօսիլ 6 – 7 Սեպտեմբերի շուրջ կատարուած հարցաքննութեան մը մասին : Թերեւս շահագրգռուողները գրութեանս վրայ իրենց գիտցածը ըսելու առիթը կը գտնեն : Մեզմէ շատեր այդ օրերուն նոյնիսկ չէինք լսած որ 6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերուն մասին քննութիւն վարելու նպատակաւ ներքին գործավարութեան կողմէ Իսթանպուլ մարմին մը ղրկուած է : Իրաւասու անձի մը նախագահութեամբ այդ մարմինը Իսթանպուլ ղրկուած եւ անհրաժեշտ քննութիւնները կատարած է : Նման մարմինէ մը ի՛նչ կը սպասուէր : Մեծ ու փոքր յանցապարտները երեւան հանել չէ՞, Բայց պիտի ըսէք որ քննիչ մարմինը ի՛նչ կրնայ ընել դէպքի մը մէջ որու համար վարչապետը, գործավարները պատասխանատու են : Թերեւս բան մը չէր կրնար ընել : Բայց այդ մարմնոյն անդամները արդեօք հրաժարի՛լ ալ չէին կրնար : Ի՛նչ կ՚ըլլար եթէ այդ օրերուն հրաժարէին, ի՛նչ կը կորսնցնէին :

Այո, այս մարմինը քաղաքս կուգայ, հարցաքննութիւններ կը սկսի : Տփոթեցուցիչ են տուած որոշումները : Ցանցապարտ քայմաքամները աստիճանի բարձրացում կը կրեն, անմեղները կը պատժուին : Այս կացութեան չկարենալ հանդուրժող կարգ մը քայմաքամներ կը հրաժարին : Քայմաքամ մըն ալ Ջզային տողնապներ անցընելով կը հիւանդանայ : Պէյօղլուի քայմաքամն ալ ապահովութեան տնօրէն կը կարգուի » :

Յօդուածագիրը յետոյ կը յայտնէ որ այդ հարցաքննիչ մարմնոյն նախագահն ու անդամները ներկայիս պատասխանատու պաշտօններու գլուխ կը գտնուին, պէտք է ինքնապաշտպանութիւն կատարեն մամուլի սիւնակներէն :

×

Անգարայէն կը հաղորդեն Պոլսոյ թերթերուն թէ կէսթափոյակա կազմակերպութիւն մը մէջտեղ ելած է որուն նպատակն էր երիտասարդները բնաջնջել : Ապահովութեան տնօրէնը գնդ. Ճէմալ Ալթան յայտնած է որ հազարի չափ մարդոց պաշտօն յանձնուած էր այդ ցանցին կողմէ մաքրագործումներ կատարել :

Այսպիսին պարագլուխները ձերբակալուած են, միւսներն ալ ի մօտոյ պիտի ձերբակալուին :

× Հանրապետութեան նախկին նախագահ Ճէլալ Պայարի կնոջ դէմ դատ բացուած է : Տիկինը ամբաստանուած է որ « կառավարութեան բարոյական անձը անարգած է» :

× Միլլէթական կուսակցապետ՝ Օսման Պէօլիւքպաշը Պոլսոյ մէջ ասուլիս մը տուած է եւ յայտնած է թէ 1961էն առաջ կարելի չէ որ ընտրութիւններ ըլլան :

×

«Կառավարութիւնը պիտի չհանդուրժէ որեւէ թշնամական վերաբերումի, դեմոկրատ կուսակցութեան անդամներուն նկատմամբ » յայտարարեց զօրավար Կիւրսէլ ձայնասփիւռէն : «Այս կուսակցութեան շարքերէն ներս անմեղ հայրենասէրներ կան, որոնք չեն կրնար պատասխանատու նկատուիլ նախկին ղեկավարներու եւ անոնց խմբակին գործած սխալներուն »աւելցուց Կիւրսէլ : Այս ձեւով դատապարտեց երկրի կարգ մը շրջաններու մէջ դեմոկրատ կուսակցութեան անդամներուն դէմ ցոյց տրուած յարձակողական կեցուածքը :

« Անաչառութիւն եւ անկողմնակալութիւն պիտի ըլլայ : Մեր շարժումը դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ ուղղուած չէ : Պատասխանատուները պիտի պատժուին :Կարգ մը մարդիկ կ՚աշխատին խանգարել երկրի մէջ տիրող մթնոլորտը, մինչ յեղափոխութեան նպատակն է միացնել եւ ոչ թէ բաժնել ազգը» :

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Բ.

« Ներկայումս, կ'ըսէ Լ. Եաղուպեան, ամենակատարելագործուած տառերը համարւում են լատինականը, որոնք 400 տարուան հնութիւն ունին, հետեւաբար շատ մշակուած են, յաճախակի, մշակւում են թէ գծանկարչական եւ թէ գասաւորութեան տեսակէտից ...: Օգտուելով լատինական տառերի փորձից, մենք աշխատել ենք հայկական տառերի գծերն ու դասաւորութիւնը մօտեցնել լատինականին ...»:

Ապա զանազան ձեւով գրերու գործածութեան չափով թուարկումներն ընելով եւ տողին մէջ, տողէն վեր, տողէն վար, տողէն վեր ու վար լատին եւ հայ գրերու համեմատութիւններէ վերջ՝ կ'եզրակացնէ թէ « այս հանգամանքը խանգարում է աչքերին տառերն անմիջապէս ընդգրկելու եւ արագ ընթերցելու»:

Լ. Եաղուպեան այս անյաջող հետեւանքը կը հանէ անշուշտ անոր համար որ հայերէնէ եւ նոյնիսկ լատին տառերէ աւելի ռուսերէնի գրավարժութիւն ունի: Եթէ քիչ մը աւելի հայերէն գիրք դարձուցած ըլլար, պիտի անդրադառնար որ մեր այբուբենի մեծագոյն առաւելութիւններէն մին՝ գրերու այդ ելեւէջներն են, որով տառերու միաձեւութիւնն ընդմիջելով՝ աչքը զանազանութեան կը հանդիպի եւ առանց գրերն իրարու խառնաշփոթելու վանկերն ու բառերը տեսութեան մէջ հեշտեաւ կ'ամփոփէ: Մինչդեռ ինք տողին մէջի եօթը տառերը 21ի վերածելով անհեթեթ դժուարութիւն մը կը ստեղծէ դիւրաւ ընթերցանութեան:

Լաւ գրավարժութիւն ունեցողները ոչ թէ կէս այլ երբեմն ամբողջ տող մը եւ աւելի՝ մէկ հայեացքով կը բռնորշեն ու կը կարդան: Այս դիւրութիւնը տառերու ելեւէջն է որ կը պատճառէ: Հիմա իր հնարած 21 տառերով որ տողին մէջ կ'ամփոփուին, մաս մըն ալ որ վերէն վար կ'երկարաձգուին, ինչպէս Ի, Կ եւ այլն, տողին վրայ կը գտնուին, կ'ունենանք համաչափ շարուածք մը որ աչք կը յոգնեցնէ:

Տարիներ առաջ անգամ մը Փատուայի համալսարանի համեմատական լեզուագիտութեան ուսուցչապետ հայագէտ Է. Թեզայի այցելութեան գացած էի: Թեզա ցիմացս դրաւ ամբողջ գլխագրերով տպուած հայերէն էջ մը եւ «կարդա՛» ըսաւ:

Քիչ մը դանդաղօրէն կարդացի:

— Բրածս փորձ մըն էր, ըսաւ, գիտնալու համար թէ հայերէն գլխագրերն ալ մերինին պէս դժուարութիւն կը յարուցանե՞ն ընթացիկ կերպով կարենալ կարդալու: Ահա կը տեսնեմ որ միեւնոյնն է նաեւ հայերէնի մէջ:

— Պատճառն ի՛նչ է, ուսուցչապե՛տ, հարցուցի:

— Որովհետեւ, պատասխանեց, միաձեւ եւ համաչափ են բոլոր գլխագրերը եւ կը պակսի ելեւէջներու զանազանութիւնը:

Լ. Եաղուպեան իր գաղափարած գրեբուն մէջ առանց բնաւ նկատի առնելու տեսութեան բնախօսական այս պահանջը, ջանացած է իր հնարաւորութեան չափով տառերը մէկ գծի վրայ ամփոփել ու ջնջել կարեւոր առաւելութիւններէն մին, գոհացում տալու համար իր հաշիւներով ներկայացուցած տնտեսապէս խնայողական առաւելութեանց, զանց ընելով այն միլիոնաւոր աչքերը որ պիտի յոգնին եւ հաւանօրէն ստիպուին ակնարոյժին:

Կ'ըսուի թէ Ճափոններուն 75 առ հարիւրը — եթէ ոչ աւելին — ակնոց կը գործածեն եւ անոնք իրենց տեսութիւնը կը փճացնեն գրքերու վրայ, մասամբ շատ ընթերցասէր ըլլալով եւ մասամբ իրենց գրերու անյարմարութեան պատճառաւ:

Այս կենսական կէտը բոլորովին զանց առնուած է Լ. Եաղուպեանի նորահնար գրերուն մէջ: Իսկ երբ գեղեցկագիտական արտադրութիւն աւելորդ կը համարիմ խօսիլ, պարզապէս նմոյշ մը եղած ըլլալուն իր հրապարակ դրածը: Թերեւս եթէ գայ դժրախտ օր մը՝ որ անոնք գործադրութեան դրուին, լաւագոյնները կատարելագործուած ու գեղագրուած ըլլան:

Լ. Եաղուպեան յոռի յատկութիւնն ունի վարկաբեկելու ինչ որ մերն է, գնահատելու համար օտարինը: Նաեւ ցոյց տալու համար թէ տառերու եւ տպագրութեան մասին համեմատօրէն շատ աղքատիկ է իր հասկացողութիւնը, կ'ըսէ թէ « եւրոպական տպագրութեան մէջ ամենաշատ գործադրուողը «գործածուողն ըսել կ'ուզէ) կեֆել 8ի (8գրաչափ = փունքօ) տառերն են: Իսկ մենք փոխարինում ենք կեգել տասը, որովհետեւ մեր տառերի բունը փոքր է եւ նրանք անկանոն դասաւորութիւն ունին, որը նոյնպէս նիւթական մեծ կորուստ է պատճառում...եւ նոր տառերը միջին հաշիւով մօտաւորապէս տալիս են 15տոկոս խնայողութիւն»:

Իտալական կառավարութիւնը Քուինգինօ Սելլայի պղինձէ հրաշալի արձան մը կանգնած է Հռոմի մէջ, ելմտական նախարարութեան առջեւ, որովհետեւ անկախութենէն վերջ ելեւմուտքը կարգադրելու համար նոյն տարուան ցորենի արտադրութեան վրայ 5 սմ. տուրք մը դրած է: Իրականին մէջ ոչինչ բան, սակայն առով կրցած է արժանանալ հայրենիքի երախտագիտութեան: Խորհ. Հայաստանի կառավարութիւնն ալ նման արձան մը պէտք է կանգնէ Լ. Եաղուպեանի համար, որ գտած է հնարքը Պետհրատը ճնշող ծանր բեռը թեթեւցնելու: Ինքը տուրք ալ չէ որ կը դնէ, այլ մեր այբուբենին տառերը կը լայնցնէ, կը նեղցնէ, տողէն վար վեր կը հանէ ու կ'իջեցնէ եւ այսպէս աժան պատրաստուած անուշապուր մը կը հրամցնէ ընթերցող դասակարգին, որ մաքուր եւ խնամոտ տպագրութեամբ հրատարակութիւններէ արդէն իսկ զրկուած՝ գրերու Բաբելոն մըն ալ պիտի ունենայ ասկէ վերջ:

Լ. Եաղուպեան կ'ըսէ թէ հակառակ եւրոպականին՝ 10 կեգերը կը գործածենք՝ փոխանակ ութի, եւ այս՝ «որպէսզի ընթեռնլի ըլլան» ըսելով թուղթի եւ մելանի կորուստ կ'ունենանք, մինչդեռ պէտք է խնայողութիւն ընել: Եաղուպեանի տուած նմոյշէն համոզուած ենք թէ ինքն անկարող է, բայց ճարտար գեղագրի մը համար բնաւ դժուարութիւն չի ներկայացներ նոյն աչքով մեծ ու փոքր, նուրբ եւ թանձր գրեր չինել: Եթէ ինքը ձեռքն առած ըլլար Շելթէր - Կեզելոյի, Տեպերնիի, Նեպիոլոյի եւայլն ստուար տառացուցակները եւ հինգ վայրկեանի ակնարկ մը նետած ըլլար անոնց վրայ, անվրէպ պիտի տեսնէր եւ հասկնար որ նոյն տեսակ 6, 8, 10, 12 փունքօ գրերկան տասնեակներով, բոլորն ալ իրարմէ տարբեր, մեծ ու փոքր, նուրբ եւ թանձր, որոնք ըստ պատշաճի տպագրութեան նիւթին եւ հեղինակի ճաշակին համեմատ կը գործածուին:

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆ

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

(Արտասանուած հարիւրամեակին առթիւ, Սորպոն)

Դժուար է ներկայացնել Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանի վաստակը, որ բազմաթիւ յատկանիշներով կը ներկայանայ:

Բազմակողմանի անհատականութիւն մըն է, զոր կարելի է նմանցնել բիւրեղի մը, որուն ամէն մէկ հատուածակողմէն հրջապատի պատկերը կը ճառագայթէ հարազատ կերպով, եւ ուր աւելորդ գծի մը, գոյնի մը չենք հանդիպիր, իրենց պայծառութիւնն ու ներդաշնակութիւնը խանգարող:

Ծննդեան հարիւրամեակի այս հանդիսութիւնը գեղեցիկ առիթ մըն է, որ իր անձը աւելի ժողովրդական դառնայ; ճանչնանք դաստիարակ - ուսուցիչը, բանաւէր - գրագէտը, մտաւորականն ու հանրային գործիչը, իբրեւ քարոզիչ, առաջնորդ եւ պատրիարք, եւ մանաւանդ բանաստեղծը, որուն վաստակը կը տարածուի քանի մը մարզերու մէջ, իրեն առաջնորդ ունենալով աւետարանական ճշմարտութիւնները, Մանուկ Յիսուսի կեանքը եւ աւանդութիւնները, եւ այս բոլորէն անկախ, մարդկային եւ բարոյական յոյզերու քերթող արուեստագէտը, իր նկարագրով ու կենդանի մարմնաւորելով այս ճշմարտութիւնները, իբրեւ տիպար եւ անբասիր եկեղեցական:

Այս բոլորին մէջ նոյն ներշնչումը, բանաստեղծի նոյն երեւակայութիւնը, մարդկայնական նոյն յղացումները, որոնցմով առաջնորդուած է իբրեւ գեղագէտ:

Քնարերգակ բանաստեղծ մըն է Եղիշէ պատրիարք Դուրեան, անձնատուր յաճախ խոկումներու, որոնք կը յայտնուին իր քերթուածներուն մէջ, իր մարմինը եւ հոգին, աշխարհի եւ երկինքի խուլ պայքարներուն անձնատուր է միշտ: Եւ սակայն ան կրցած է իր հաւասարակշռութիւնը պահել, ենթարկուիլ տարակոյսի հովերուն, առանց անոնց տեղի տալու:

Չէ երգած մարդկային արդար տրտունջը, բողոքը զօրաւոր ալիքներով, ինչպէս իր վաղամեռիկ եղբայրը, մեր սիրելի Պետրոս Դուրեանը: Բայց իր եղած է աւելի պարզութեամբ, հանդարտ շնաւքով, իմաստութեամբ համակուած, երգելու համար սէրը, յոյսը եւ հաւատքը նաեւ, հակառակ նկարագրի այն գծին, որուն համաձայն իր դասախօսութիւններուն եւ բանասիրական ուսումնասիրութիւններուն մէջ անգամ, տարակոյսի, կասկածի հոլը պահած է, իր նկարագրին մեզի ծանօթ հեգնանքի եւ սկեպտիկի շունչով:

Գրականութեան պատմութեան ծանօթ եղողները անշուշտ կը յիշեն մեր միջնադարեան հոգեւորականներէն շատերուն քնարերգութիւնը, ձօնուած վարդին ու սոխակին, ծառ ու ծաղկին, Թանկագի[ն] քարերուն, բնութեան գեղեցկութիւն[ներ]ուն, այդ նիւթերուն տալով խորհրդանշական յղացումներ, իրենց մտքին [մէ]ջ պատկերացնելով նաեւ սիրոյ եւ պա[յծառ] մունքի տարրկայ կին էակը իր ... ռով, ինչպէս Գրիգոր Նարեկացիի ծննդեան տաղը, որուն մէջ տակաւին ... բորդ դարուն կ'երգուէր սիրամայրը ... կանացի գեղեցկութիւններով:

Եղիշէ պատրիարք Դուրեան, այս ... գին մէջ ալ հարազատ մէկ ներկայացուցիչն է անոնց: Հովուական սրինգի ... թուածները բազմաթիւ տողեր ունին ... ման ներշնչումներու, երազի եւ կարօտ[ի], որոնց գրեթէ չէն անդրադարձած ... քննադատները:

Մարդկային հարազատ ձայնը, ... պահանջները չէ կրցած անտեսել, իր ... նարին վրայ երգելու համար, միշտ ... զարկուած, միշտ խորհրդանշական ... ւով, հոգեւորականներուն արգելուած նիւթերը, այնքան ջերմօրէն, սիրով ... վերացումով:

Եղիշէ պատրիարք Դուրեան անկեղծ ... մարդկային զգացումներն արտայայտ[ելու] համար: Մարդն է որ կը խօսի իր մէջ ... եւ որուն համար աւելի կը սիրենք զինք: Իբրեւ հոգեւորական կատարած է ... պարտքը, տուրքը տուած է Աւետարանին ու Սուրբ Գրքին, բայց մարդկային ... տին եւ յոյզերուն հարազատ թարգման ... ալ եղած է:

Գեղեցկագոյն քերթուածներէն է ... տեսակէտով մի մօտենար դու ինձ ... ուր կը գտնենք կին էակին սրտին խորքէն ժայթքող հեծեծանքները, մանկ[ութեան] կաթող զմուռսի բոյրը, կանացի ... րուն մեղրը, այծեամի վազքը, այգեստանին ողկոյզներուն հետ մրցող լանջ[ի] ... շուշաններուն մէջ թափառող ստուեր[ներ] կուրծքին խռովքները: Բայց որպէսզի ... րիչ շնորհներ ալ մարմնացնէ եւ կարենա[յ] մօտենալ Տիրոջը, պէտք է անոր արցունք[ներ]ը առտուան ցօղերուն նման, վարդ ... ըլլայ, զով սիւքին խառնէ իր հեշտանքին մունջ շունչը, սուրբ փափաքներով ... թունքին լարերը լարէ, նուիրումի ... բոյր ու ժպիտ դառնայ, սեւ մազերը ... նոյշ բոյրով խնկէ, տիրոջը ... կուրծքին տակ սիրոյ կրակը արծարծէ ... սիրտը բանայ յուզումի փոթորիկին, ... առենն է որ ան պիտի մօտենայ Տիրոջ[ը]:

Այսպիսի նուիրական ու բնական ներշնչումներու արդիւնք է մանաւանդ ... սին պատկերը, ուր կը դիմաւորենք ... ուածային կոյսին նկարագրութիւնը, ... նոր ճակատը, աչքերը, շրթունքը, լանջքը, նոյնիսկ առանց իր դրկին ... ունենալու Յիսուս Մանուկը: «Դրուագներ Մանուկ Յիսուսի կեանքէն» ... իրենց պարզութեան մէջ, ճշմարիտ ... շնչումներ են, ուր գիտերու ... կը հանդիպինք:

Սրբազանին ամէն մէկ տողը զգա[ցողու]թեան, պարզութեան եւ իմաստ[ու]թեան դրոշմը մը ունի: Յաճախ տար...

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Տենդագին սպասում էի, թէ ինչ է ուզում գրել Անահիտը եւ ինչու է ուզում անպայման գրել, երբ նա կարող է ասել այն, ինչ մտածում է: Նա մեկնեց ինձ ծոցատետրը եւ ասաց.

— Կարդացէք:

— Լատիներէն տառեր են.— առարկեցի ես.— չեմ հասկանում:

— Կորցրի ամէնից թանկը, — ասաց Անահիտը եւ իր արցունքոտ աչքերը ուղղեց դէմքիս:

Նրա շրթունքները դողում էին: Նա ձախ ձեռքը դրեց կրծքիս եւ մեր հայեացքները հանդիպեցին իրար: Ինձ թուաց, թէ նրա աչքերում ես կարդացի ծոցատետրումս ինձ անծանօթ լեզուով գրուած բառերի իմաստը: Ես պատրաստւում էի համբուրելու ... Անահիտը մի կտրուկ շարժում կատարեց եւ նորից թեւանցուկ անելով ինձ, ասաց.

— Ուշ է, դառնանք:

Այնուհետեւ մենք ոինչ չխօսեցինք: Ետ էինք դառնում մեր եկած ճանապարհով անխօս, առանց իրար նայելու, անծանօթների պէս: Տրամվէյի ծանօթ կանգառում Անահիտը բաց թողեց իմ թեւը եւ ասաց.

— Ես մենակ կը գնամ: Դուք կարող էք դառնալ տուն:

— Ինչո՞ւ այդպէս յանկարծ ...— Հազիւ կարողացայ ասել ես:

— Հանգիստ թողէք ինձ,— շշնջաց նա եւ այնպիսի հայեացքով նայեց ինձ, որն ասում էր, թէ՝ եթէ իսկոյն չհեռանաս, լաց կը լինեմ:

Առանց հրաժեշտ տալու ես հեռացայ կանգառի մօտից եւ, անսահման յուզմունքից դողացող սրտով, քայլեցի դէպի հանրակացարան: Փողոցի միւս մայթում ես մի պահ կանգ առայ եւ ետ նայեցի: Անահիտը կանգնել էր իր տեղում եւ նայում էր ինձ: Ես զգացի, որ նա արտասւում է:

Զիմացայ, թէ ինչպէս հասայ մեր սենեակը, բացեցի դուռը եւ բարեւեցի գրասեղանի մօտ նստած Համաձայնին: Ես մոռացել էի, որ երրորդ օրն է, ինչ ես եւ Համաձայնը խռով ենք իրարից: Նա ժպտաց յաղթանակողի պէս: Զէ՞ որ առաջինը ես եմ հաշտութեան ձեռք մեկնել: Բայց այսօր ես այնքան երջանիկ էի ըզգում ինձ, որ պատրաստ էի Համաձայնին ներել ամէն ինչ, նոյնիսկ ներողութիւն խնդրել չգործած մեղքերիս համար եւ, բացի այդ, խոստանալ նրան մեր ամբողջ հանրակացարանում բնակուող հազար ուսանողի համար աներեւակայելի մի բան՝ այսուհետեւ նրան բնաւ Համաձայն չկանչել: Միաժամանակ ես մտածեցի, որ ծոցատետրիս Ֆրանսերէն բառերը ... յարմար է ընթերցել տալ Համաձայնին (Նա շատ լաւ գիտէր Ֆրանսերէն) ... մէկ ուրիշի: Բայց մինչ այդ հարկաւոր ... վերականգնել նախկին բարեկամութիւնը:

— Աշխարհիկ, արի մենք լաւ ընկերներ մնանք,— ասացի ես եւ ... մեկնուեցի իմ մահճակալի վրայ:

— Միթէ՞ երբեւէ դէմ եմ եղել ... — խօսեց Համաձայնը:

Նրա դէմքից զգացի, որ իմ ... իսկոյն բարձրացրին նրա տրամադրութիւնը:

— Գիտես,— ասացի,— ամէն ինչ ... կը լինի, եթէ դու մի քիչ սակաւ օգտագործես այդ օրէնսգրքային բառով ... ւող գիտական բոլոր սահմանումները:

— –Լաւ, կը փորձեմ,— ժպտալով ... Համաձայնը եւ հարցրեց,— դու ... րո՞ւմ ես:

— Նո՞ւռ:

— Այո, գիւղից մերոնք հիմա ... են ուղարկել, այնքան մեծ - մեծ ... տեր ունի, ահա,— եւ Համաձայնը ... քաշեց մահճակալի տակ դրուած ... բուկը ու այնտեղից մի քանի ... լով, դրեց գրասեղանի վրայ:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐ...

(6 Տար.)

կոյսի մռայլը կը մթագնէ իր ճակատը : Չի մեծ ոչինչին գիրկը կը թափառի : Չի փափաքիր որ ինք գաղափ մը պարզ որսն ըլլայ : Անծանօթը իր որոնումներուն առարկան է միշտ : Ինչպէս դարեր առաջ մեծն Նարեկացին ինքզինքը կը նկատէ «կաւ անարգութեան պարշութեան», այնպէս ալ հակառակ այն գիտակցութեան թէ «իմացական կաւ մըն է», կ'ուզէ գիտնալ թէ ինչ պիտի ըլլայ տրտում իր հոգին, փիլիսոփայելով որ ամէն ինչ ունայն է.—

«Ուշ կամ կանուխ պիտի հասնի արդարեւ
Տարաժամած օրն անցաւոր մեր կեանքին,
Բայց թող հոգին չը հետեւի անարեւ
Տարակոյսի մրրայլ ճամբու երկայնքին :

Բոլոր անոնք որոնք հաւատքի եւ տաբակոյսի ճամբաներուն կը հետեւին, պէտք է կարդան Եմմաուսի ճամբորդները :

Եղիշէ պատրիարք Դուրեան, ինչպէս իր մեծ ուսուցիչները կը համակերպի ու կը հաշտուի իրեն շնորհուած ճակատագրին .—

«Ա՛լ արձակէ՛ զիս, Տէր, այս բիրտ
կապերէն, որ ոսկորներս խաղաղին.
Ի՛նչ որ ըլլայ Քու զօրութիւնդ՝ մենք
նորէն հարկատուներն ենք հողին» :

Հոգիի եւ մարմնի տաղնապները, որոնք հովուական սրինգին առաջձը կը կազմեն գերազանցապէս, եւ արուեստագէտի վրձինով եւ հոգիի համակերպութեամբ զրի առնուած են, գուշակել կուտան շատ անգամ մտածող ու տարակուսող մարդուն ողբերգութիւնը :

Եղիշէ պատրիարք Դուրեանի քերթուածները պահած են միշտ առաջին օրերու թարմութիւնը, աշխարհաբարով մը ուր չենք հանդիպիր երբեք գրաբար ոճերու եւ բացատրութիւններու : Ամէն մէկ էջ ապրում մըն է, պատկերաւոր լեզուով արտայայտուած : Ցաւի եւ տխրութեան պահերուն իսկ լատեւ շունչով, առանց ընչացուած յոռետեսութեան : Զափի, կշռոյթի եւ յանգի բնականութեամբ եւ երաժշտականութեամբ : Քերթողը կրցած է իմաստութեան կայծեր վառել ամէն մէկ քերթուածին մէջ : Այլաբանութիւններու եւ փոխաբերութիւններու գեղեցիկ գիւտերն աւելի բանաստեղծական կը դարձնեն իր յղացումները :

Իր քերթուածները կը պահեն իմացական նկարագիր մը, ուր չկան ոճի, տրամաբանութեան եւ հոգեբանութեան ծայրայեղութիւններ : Եղիշէ Դուրեանինը շնորհալի եւ տաղանդով զրուած բանաստեղծական ստեղնագործութիւն մըն է մեր գրականութեան մէջ :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ
ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Նախապէս գրած էինք թէ վերջերս Փարիզ կը գտնուէին Տէր եւ Տիկին Վահան Փորթուգալեան :

Մեր յարգելի աշխատակիցը պատուոյ նախագահն ըլլալով Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Պարկիրճեան գնահատելի գաղափարն ունեցած էին ընդունելութիւն մը սարքելու ի պատիւ մեծ իրաւագէտին :

Հինգշաբթի օր, Ռազմիկներու Միութեան նախագահ՝ Պ. Պարկիրճեանի տունը հաւաքուած էին ֆրանսացի եւ հայ անձնաւորութիւններ որոնց կարգին՝ զըրագէտ Քլոթերման, նախարար Թրիպուլէի ներկայացուցիչ՝ Լիւքօյէթ, Տօքթ. Փաժէս, Տէր եւ Տիկին Պիկօ, Պ. Փիօրօ, Տէր եւ Տիկին Փօլ տիւ Վէու, Պ. Պ. Հրանտ Սամուէլ, Սեդրակ Քարեան, Զաւէն Խանդատեան, Փրօֆ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի, Կ. Մ. Ալէմշահ, Օ. Խարբութլեան, Նուպար Յովհաննէսեան, Բժ. եւ Տիկին Ռ. Տէր Դաւթեան, Տէր եւ Տիկին Արմէն Բարսեղեան, Ս. Ակոբօֆ, Յ. Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Տատեան, Պ. Արեւեան եւն. :

Պ. Վահան Պարկիրճեան գրաւոր ճառով մը ներկայացուց Դատական Ատեանի պատուակալ նախագահ Պ. Վահան Փորթուգալեանը :

Ծնած Մարսէյլ, Պ. Փորթուգալեան իր երկրորդական ուսումը կատարած է Մարսէյլի լիսէն, ապա իրաւաբանութիւն ուսած է Էքսի համալսարանը, բայց գիտակից իր ծագումին գացած է նաեւ Էջմիածնի ճեմարանը (1905) կատարելագործելու համար իր մայրենի լեզուն :

Փաստաբան է Մարսէյլի մէջ, երբ կը սկսի առաջին աշխարհամարտը, կը մասնակցի Շամփանեի եւ Սոմի ճակատամարտերուն : Ապա, Արեւելք կը նշանակուի իբրեւ տեղեկատուութեանց սպայ Հայկ. լեգէոնի սպայակոյտին մօտ : Հոն, կը մասնակցի Պաղեստինի ճակատամարտին, ներկայ կ'ըլլայ Արարայի յաղթանակին եւ կը նուիրուի Կիլիկիոյ գրաւման կազմակերպութեան :

Պատերազմի վերջաւորութեան կամաւոր կ'արձանագրուի եւ կը մեկնի Կիլիկիա, իբրեւ տնօրէն Ֆրանսական օգնութեան մարմիններու :

Զինուորական ճակատի քայքայումը եւ նահանջը վրայ կը հասնին : Պէտք է պարպել Կիլիկիան եւ հեռանալ այդ նուիրական պապենական հողէն :

Քեմալականներու վերադարձէն ետք, Փորթուգալեան պաշտօնապէս նշանակուած է որ տեղւոյն վրայ մնայ, ինչ որ թոյլ կուտայ կազմակերպելու հայ որբանոցներու տեղափոխումը դէպի Լիբանան :

Ֆրանսա վերադարձին, արձանագրուած է Փարիզի վերաքննիչ ատեանը, 1925ին Սուրիոյ խառն ատեաններու ատենակալ նշանակուած է :

1939ին Փորթուգալեան իբրեւ պահեստի հարիւրապետ կրկին զօրակոչի ենթարկուած է : 1941ին Սուրիա է ապա Ֆրանսայի հետ, 1942ին Պրազավիլ իբրեւ խորհրդատու Վերաքննիչ Ատեանին, տարի մը ետք նոյն պաշտօնով Պասթիա կ'երթայ : Իր դիմումին վրայ, կը տեղափոխուի Էքս, 1954ին Տուէի Վերաքննիչ Ատեանին նախագահ է, յետոյ հանգստեան կը կոչուի Ատեանի Պատուակալ Նախագահի տիտղոսով :

Պ. Պարկիրճեան չնշեց նաեւ թէ այս ընկերային, հայրենանուէր, բարօղուտ եւ մարդասէր գործունէութեան լաւագոյնս կատարելու համար, Պ. Փորթուգալեան իր կողքին ունեցած է Տիկին Սիփրիէն Փորթուգալեանը որ 1919էն ի վեր, միշտ գտնուած է իր ամուսնոյն կողքին եւ բերած իր մասնակցութիւնը Պ. Փորթուգալեանի ազգանուէր գործունէութեան, մանաւանդ Կիլիկիոյ պարպումի ժամանակ :

Ճառախօսը վերջացուց իր ողջերձը հրաւիրելով ներկաները որ իրենց բաժակը բարձրացնեն ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Փորթուգալեանի :

Օրուան հիւրը յուզումով շնորհակալութիւն յայտնեց, իր եւ Տիկին Փորթուգալեանի կողմէ. իր ուրախութիւնը յայտնեց այս բարեկամական շրջանակին մէջ գտնուելուն եւ կատարուած ջերմիկ ընդունելութեան համար :

Պ. Փորթուգալեան յիշեց Կիլիկիոյ օրերը եւ նաեւ Երեւան գտնուիլը 1905 օրուն կառավարիչն էր, այն ատեն, զօրավար Պօնափարթ մը՝ Նափոլէոնի գերդաստանէն եւ սպայ ցարական բանակին : Յիշեց որ զէնքի ընկերներու խրախուսիչ կողմը այն եղբայրական բարեկամութիւնն է որ կը ստեղծուի իրենց միջեւ :

Մաղթեց որ առանց խտրութեան Ֆրանսայի Հայերը նման եղբայրութեամբ կապուին եւ վերաբերին իրարու հետ եւ իրենց մաքուր բարքերով եւ արժանաւոր վարքով, ամէն կերպով աշխատին որպէսզի իրենց այս մեծ, վսեմ եւ հիւրընկալ երկրորդ հայրենիքը միշտ աւելի լաւ ու ընդարձակ ծանօթութիւնը ունենայ Հայուն, անոր զարաւոր պատմութեան եւ հարուստ մշակոյթին : Այս ուղղութեամբ գործելու մեծ պարտականութիւն մը ունէր երէց սերունդը որ իր կարելին ի գործ դրաւ, աւելցուց յարգելի հիւրը, եւ հրաւէր կարդաց որպէսզի նոր սերունդը՝ աճած գիտութեամբ եւ գիտակցութեամբ կատարէ այսօր իրեն վիճակուած մասը այդ նուիրական ազգային առաքելութեան մէջ :

Հայոց եւ Ֆրանսացիներու պատմական եւ միշտ բարեկամական յարաբերութեանց կարգ մը վերյիշումներով, ինքն ու ներկաները իրենց բաժակները բարձրացուցին Ֆրանսայի կենաց ու փառքին եւ Հայութեան տեւականութեան :

Հաւաքոյթը փակուեցաւ բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

Ա. Մ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 24 Յունիս, Ուրբաթ իրիկուն, Մըշակոյթի սրահին մէջ : Դասախօսն էր Պ. Յովհան Կարապետեան, նիւթ ունենալով՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը :

Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, երբ կը կարծուէր թէ ոչ դասախօսը ներկայ պիտի ըլլար եւ ոչ ալ բաւականաչափ ունկնդիրներ պիտի ունենանք, որոշեալ ժամուն տեղի ունեցաւ դասախօսութիւնը :

Նախագահ Մ. Պարսամեան լսարանը բանալով ներկայացուց դասախօսը : «Մեր յարգելի դասախօսը Պ. Յովհան Կարապետեան, բնաւ, պատրաստուած մտաւորական մըն է, վկայուած Ամերիկեան եւ ֆրանսական համալսարաններէն : Ան վարած է նաեւ հանրային պաշտօններ անցեալին մէջ :

Իր նիւթը աւելի քան այժմէական է այսօր, քանի որ կը վերաբերի Թուրքերուն : Մենք կը ճանչնանք մեր դրացիները, բայց չահեկան է հետեւիլ աշխարհահռչակ թատերագիր Շէյքսփիրի, որուն բազմաթիւ թատերգութիւններէն մեր դասախօսը կատարած է անհրաժեշտ մէջբերումները» :

Դասախօսը մէկուկէս ժամ տեւող դասախօսութեամբ մը, ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացուց, եւ հետզհետէ տուաւ զանազան տեսարաններէ բոլոր այն նախադասութիւնները, որոնցմով կը խարանէր իր ժամանակի Օսմանեան կայսրութեան եւ Սուլթաններուն պալատական դաւադրութիւններն ու ոճիրները, ինչպէս նաեւ ցեղային նկարագրի բացասական կողմերը :

Համազգայինի դասախօսութիւնը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ :

Նախագահը իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնեց դասախօսին : «Փիէռ Լօթիներու եւ Քլօտ Ֆարէրներու գիտաւորեալ արտայայտութիւններուն քով, բնաւ, այս վկայութիւնները մեզի մխիթարութիւն կը պատճառեն եւ որոնք մինչեւ այսօր ոչ ոքի կողմէ երեւան հանուած էին» :

Ներկաները շնորհաւորելէ ետք դասախօսը, փափաք յայտնեցին որ Համազգայինը ոչ միայն հայերէն, այլեւ ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով հրատարակէ այս շահեկան դասախօսութիւնը :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ժ.

Մի օր ես բարձրացրել էի թռուցիկը եւ թելի ծայրը կապել կտուրի լողին, եւ անհոգ ու զուարթ, ընկողմանել էի կտուրի մի անկիւնը եւ դիտում էի թռուցիկիս սաւառնումը : Նա սաւառնում էր աւելի բարձր, քան բոլոր կտուրներից բարձրացող թռուցիկները : Յանկարծ նշմարեցի որ լողը գլորւում է : Մինչեւ հասայ լողն ընկաւ երեք յարկանի կտուրից ներքեւ, ուղիղ փողոցի մայթի վրայ :

Սարսափահար ես կռացայ եւ նայեցի կտուրից ներքեւ՝ ստուգելու համար թէ՝ արդեօք որեւէ մէկի վրայ ընկե՞լ է :

Մայթը դատարկ էր եւ ոչ ոքին չէր վնասել, բայց իմ սարսափն աւելի աճեց այն հեռապատկերից, որ կարող էր ընկնել մի մարդու վրայ. սարսափն աւելի եւ աւելի աճեց, երբ պատկերացրի, որ կարող էր ընկնել հէնց հօրս վրայ, որ առհասարակ այդ ժամին էր վերադառնում տուն : Աչքերս մթնեցին, հազիւ կարողացայ ինձ ետ քաշել քիւից եւ վազեցի ներքեւ, կտրեցի թռուցիկի թելը, սկսեցի արագ կերպով կծկել : Թռուցիկը եկաւ, փաթթուեց մեր տան դիմացի պարտէզի բարձր թթենուն : Քաշեցի :

Աւելի փաթթուեց : Մտածում էի բարձրանալ ծառը եւ ազատել թռուցիկը, բայց, յանկարծ, հօրս էշի զռոցը պայթեց փողոցում : Քաշեցի, պոկեցի թելը եւ բարձրացայ հօրս սենեակը եւ լուսամուտից սկսեցի դիտել փողոցը : Ուզում էի իմանալ թէ հայրս պիտի նշմարի՞ լողը : Նշմարեց եւ հարցրեց ծառային :

— Լողն ինչո՞ւ ընկեր է փողոցը :

Ծառան անմիջապէս չկարողացաւ պատասխանել. էշի սանձից բռնած՝ մտեցաւ լողին եւ տեսաւ թռուցիկի թելի մնացորդը լողի վրայ : Ծառան անմիջապէս գլխի ընկաւ եւ բացատրեց հօրս :

— Կանչէ քոխս, տեսնամ, — պատուիրեց հայրս ծառային եւ վեր բարձրացաւ :

Ես անմիջապէս որոշեցի անելիքս — ցատկեցի լուսամուտից ներքեւ եւ անմիջապէս բարձրացայ այն խոշոր պահարանը, որտեղ դարսում էին անկողինները : Պահարանը ծածկւում էր վարագոյրով : Բարձրացայ անկողինների վրայ եւ պառկեցի, որովհետեւ գլուխս դիպչում էր առաստաղին :

Ծառան ամէն տեղ նայել էր եւ չէր գըտել : Եկաւ ներս եւ ասաց .

— Հաջի էֆէնտի, չոջուխը չերեւար :

Մայրս ներս մտաւ :

Հայրս նրան հարցրեց .

— Տենէրն է, թռուցիկ կը թոցնէ, պատասխանեց մայրս :

Պարզ էր, որ մայրս տեղեակ չէր թէ ինչ էր պատահել : Հայրս բացատրեց նըրան : Մայրս երկու ձեռքերով բռնեց քունքերը եւ բացականչեց .

— Վույ, աչքս քոռանար ...

Պահարանում ես կծկուեցի վախից :

Քիչ անց մայրս սկսեց մտահոգուել իմ ճակատագրով :

— Շատ աղէկ, եղածը եղեր է, քա չոջուխն ո՞ւր է :

Եկան եղբայրներս եւ քոյրերս : Տան մէջ սկսուեց չտեսնուած որոնում : Տան բոլոր ծակուծուկերը քրքրեցին բացի հօրս սենեակից : Ով կարող էր մտքովն անցկացնել, որ հէնց այդ սենեակում էի թաղնուած :

Եղբայրներիս ամէն մէկին ուղարկեցին հարեւանների եւ ազգականների տները : Վերադարձան թէ՝

— Էնտեղ չի գացեր :

— Բախչայի ծառներուն վրայ նայեցէք, — կարգադրեց հայրս :

Եղբայրներս ընկան պարտէզը : Վերադարձան թէ՝

— Չկայ :

— Մութ է, չերեւար, — կասկածեց մայրս :

— Լուսնի լուս է, — պատասխանեց մեծ եղբայրս :

Հայրս լցրեց օղու բաժակը (ես դիտում էի վարագոյրի ճեղքից), բռնեց, բարձրացրեց վեր, որ ճնկէր, ձեռքը մնաց օդում : Նա երեւում էր չափազանց մտահոգ :

— Չոջուխն ի՞նչ եղաւ, — շշնջաց նա :

Նրա ձայնը դողդոջեց եւ թաղուեց խորը թախիծի մէջ :

Եթէ այդ րոպէին ես ցատկէի պահարանից դուրս, հայրս ինձ կը գրկէր եւ կը սեղմէր իր կրծքին, բայց չգիտեմ ինչու, չարի :

— Ակոբ, տղաս, ձին նստէ, գնա քաղաք, եկո, մութլախա քեռանց տուն է գացեր, — ասաց մայրս մեծ եղբօրս :

Եւ ետեւից պատուիրեց .

— Ռուխովկէրը հետդ առ, եթէ չոջուխը հոն է, հետդ մի բերեր, կը վախնայ, թող հոն մնայ :

Ես լսեցի, մի տասն եւ հինգ րոպէ յետոյ, ձիու առողջ դոփիւնը փողոցի սալայատակների վրայ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն կ'ողբայ իր ընկերոջ՝

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏԸՐՄԱՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահը եւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ սգակիր ընտանիքին :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ) կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Վահան Փաստրմաճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վիքթոր Աւագեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Նոյն առթիւ Վ. Խաչիկ Փաստրմաճեան երեսուն Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոքրիկն Տիգրան Փաստրմաճեան տասը Ն. Ֆ. նոյն նպատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Գոմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ ըստ սովորութեան հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնադիրներուն՝ Պալաճեան Ս.ի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ ազգ. Մշակոյթի Տան հիմնադիրներու, եկեղեցւոյ եւ սրահի շինութեան նիւթապէս օժանդակողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրուի Գոմոնի եւ Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ այն հանդիսաւոր արարողութեանց, յարգելու համար յիշեալ հանուր ննջեցելոց քաղցր յիշատակը :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պորրկարի գեղատեսիլ լեռնադաշտի պաղ ջուրին մօտ :

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կատարուի դպրոցի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ :

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձրախօսով հայկ. եղանակներ :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի գիներով պիւֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Ռընաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները :

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի Յուլիս 10ին :

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Ժէօնէս Է Աէսիոնի վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ՝ Լը Ֆոյի առաջին բանակումին արձանագրութիւնները վերջացած են: Երկրորդ շրջանին արձանագրուիլ փափաքողներ դիմելու են վարչութեանս: Այս բանակումները տեղի պիտի ունենան գիւղակին, նորաշէն ննջարաններուն եւ վրաններու մէջ: Առաջին բանակումին արձանագրուող մանուկներ իրենց ծնողքներուն հետ ներկայ գտնուելու են Երկուշաբթի, Յուլիս 4ին, ժամը 11ին, Մարսէյլի Սէն Շարլ կայարանը, մեկնումի համար: Միւս քաղաքներէն մասնակցողներ պիտի ստանան յատուկ շրջաբերական: Որեւէ տեղեկութեան համար դիմել Վ. Յ. Հելվաճեանի,

6. Place de la Rotonde, St.-Jérôme, Marseille
Tél. 62-85-10

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը . —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պարեր Կապոյտ խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի :

Մուտքը ազատ է :

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

ԾԱՆՕԹ. — Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ :

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, Կապիյոնի սրճարանին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր :

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին դաշտահանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Կապիյեոնի սրճարանին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին եզերքը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը այս աղջօգուտ ձեռնարկը քաջալերելու եւ հայկ. ուրախ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամանց մը անցընելու :

Մուտքը ազատ է: Կերուխում առա՛տ, անակնկալներ շա՛տ ...

Ազգային երգ, տոհմային պարք հարազատ ու ճառեր ազատ :

Côte d'Azur

Արձակուրդի մեկնող Հայերու ուշադրութեան :

Camping International
«LE GAI MOULIN»
à Cros-de-Cagnes

Նիսէն եօթը քիլոմեթր, ծովեզերք :

ՏՆՕՐԷՆ
ՄԻՆԱՍ ԱՇՃԵԱՆ

Camp clos sous les orangers
Plat du jour - Alimentation
Jeux - Parc - Attractions - Bar
— DANCING —

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35:

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ. —Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են :

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆրէ (Իզէր):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 – 8·30, Շաբաթ 2-6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութեանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճար 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մասին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նոյն օրը :

ԳԻՆԴ. ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ : (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը Օր. Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ ուրիշներ : Մուտքը ազատ է :

Առատ պիւֆէ, չամփուրով խորոված : Մէթրօ՝ իջնել Փոն տը Սեւր

Իսիէն առնել 169 թիւ հանրակառքը եւ իջնել՝ Սեւր :